

SYMBOLICKÉ KNIHY
evanjelickej cirkvi augsburského vyznania

vydáva sa ako čís. 2. knižného radu
MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KNIHA
Zodpovedný redaktor
Daniel Veselý

Pod týmto označením podporuje inštitút Glaube in der zweiten Welt CH-8702
Zollikon mnohorečové knižné rady.

Tieto slúžia výmene názorov teologického myslenia
a tvorby väetkých kresťanských vyznaní medzi rôznymi
rečovými územiami v rámci štátov.

Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe,
prevažne medzi Východom a Západom.

To sa deje publikovaním zvlášť potrebných
a reprezentatívnych diel v preklade.

GLAUBE IN DER 2. WELT, Bergstrasse 6.
CH- 8702 Zollikon

SYMBOLICKÉ KNIHY

evanjelickej cirkvi augsburského vyznania

Autorizovaný text Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v.

ISBN 80-7140-002-5

ÚVOD

literárno-historický

Augsburské vierovyznanie

V z n i k. Božie diejo obnovy a nápravy cirkvi, hlavným a skvelým nástrojom ktorého bol dr. Martin Luther, sa veľmi rozšírilo medzi prostým ľudom, po mestách, medzi knazstvom a kniežatmi Nemecka. Služby Božie, bohoslužobné výkony, všeobecná výučba detak sa už diali v duchu obnovenej cirkvi. Ba v niektorých krajinách sa už aj cirkevné zriadenie zmenilo a upravilo podľa reformačných zásad, a tým sa i formálne ba právne dokončil rozchod s rímskou cirkvou. Čisté evanjelium bolo už vífazom v Nemecku, keď sa doň vracal cisár Karol V., ktorý sa celých deväť rokov zdržoval na bojiskách mimo svojej krajiny. Tento štátnik, ktorého si Boh vyvolil, aby našiel cesty Nemecka v jeho najvrcholnejšej dobe, svoju štátnickú prezrievanosť a rozhlád dokázal tým, že ani trochu nepodceňoval ruzhol, ktorý povstal v jeho ríši pre vieru. Neukázal sa však ako znalec otázok viery, svedomia a presvedčenia; neznal, aká duchovná sila sa zmocnila ľudí jeho krajiny za jeho neprítomnosti a nepochopil, aká sila vyvierá zo slova Božieho, keď si myslí, že veci možno dať do poriadku zvyčajnou cestou snemového rokovania.

Po uzavretí mieru s pápežom (Barcelona, 29. 6. 1529) a s francúzskym kráľom Františkom I. (Cambrai, 5. 8. 1529), ešte prv, ako ho pápež korunoval, zvolal dekrétom vydaným 21. januára 1530 v Bologni všeobecný ríšsky snem do Augsburgu, ktorý sa mal začať 8. apríla 1530. Snem mal prerokovať hlavne dve otázky: turecké nebezpečenstvo a situáciu v cirkvi. O druhej takto hovoril Pozvanie na snem: „... ďalej, aby sa uvážilo a rozhodlo — vzhľadom na bludy a rozpory, — o veciach svätej viery a kresťanského náboženstva, ako by sa rozpory čo najlepšie a najosobnejšie odstránili, protivy vyrovnali. . . ., aby sme sa vzájomne láskavo a dobroľtvo vypočuli, s porozumením uvážili všetky pripomienky, názory a mienky a zjednotili sa a vyrovnali v jedinej kresťanskej pravde, aby sa odstránilo všetko, čo sa na oboch stranách nesprávne vykladá a učí — aby sme všetci prijali a zachovali si jedno jediné a pravé náboženstvo a ako všetci zjeme a bojujeme pod jedným Kristom, aby sme všetci žili aj v jednom spoločenstve cirkvi a v jednote.“¹¹ V týchto slovách vidno nielen vladársku múdrosť, ale aj podstatnú zmenu zmýšľania v otázkach viery a cirkvi, a to v tom, že rozvaha a dobrá vôľa porazí si nadobudli prevahu nad násilníctvom a surovou mocou. V Pozvaní cisár žiadal, aby stavy v nemeckom a latinskom spise predložili svoje poznámky, mienky a názory, týkajúce sa rozporov a bludov v cirkvi. V tejto požiadavke poznávame prameňok, z ktorého potom vytekol prúd úsilia o formulovanie vierovyznania zakončený jasným a jednoznačným Augsburským vierovyznaním.

Evanjelické stavy pochopili veľký význam chvíle, ktorú im Boh poslal. Saský kancliar dr. Juraj Brück radil, aby „stanovisko, na ktorom naša strana stále pevne stojí a trvá, formulovali v spise, dôkladne ho Písmom svätým obrátili a tak písomne predložili.“ Saský kurfirst Ján vyzýva wittenberských teológov, Luthera, Jonasa, Bugenhagena a Melanchthona, aby v krátkom spise spracovali články, „v ktorých by sa objasnili rozpory vo viere aj v ostatných zovňajších cirkevných obradoch a ceremóniách.“ Spomenutí teológovia koncom marca v Torgave odovzdali kurfirstovi obširny náčrt týchto článkov (Torgavské články). Pôvodný plán bol, že Sasko odovzdáva ako svoj názor v otázke vieroučných rozporov tieto Torgavské články, pravda, prepracované. Bolo by to bývalo úplne podľa slov Pozvania na snem. Z Torgavy šli wittenberski teológovia spolu s kurfirstom a s jeho sprievodom cez Koburg do Augsburgu. Luthera nechali na Koburgu, keďže ešte stále bol v platnosti Wormský edikt, ktorý vytkol nad Lutherom ríšsku klatbu.

Došľ dlho trvalo, kým sa snem v Augsburgu zišiel. Saský kurfirst Ján prišiel prvý už 2. mája, Vladár Filp Hessenský prišiel 12. mája, knieža Amost z Lüneburgu 14. mája a margróf Juraj Braniborský 24. mája. Z evanjelických teológov boli v Augsburgu prítomní: Melanchthon, Justus Jonas, dr. Urban Regius, dr. Štefan Agricola, Juraj Spalatin, Ján Agricola, Ondrej Ostander, Ján Brenz, Ján Rurer, Adam Candidus, Martin Muglin a iní. Spomedzi poradcov kniežat spomenieme oboch kancliarov saských, dr. Juraja Brücka a dr. Kristiána Balera a braniborských, Voglera a Hellera.

Pôvodne podľa cisárovho Pozvania každý stav zamýšľal osobitne podať svoje pripomienky a prípadne vyznanie viery. Čoskoru však, najmä na náliehanie margrofa Juraja, prevládol názor, že bude lepšie a pre evanjelickú stránku výhodnejšie podať spoločné vyhlásenie alebo apológiu. Tým sa nastúpila zdĺhavá a obťažná cesta vzájomného dorozumievania sa. Bolo sa treba pýtať

¹¹ J. T. Möller, Die symbolischen Bücher, Úvod LV str. Táto časť Pozvania sa došľova opakuje v Predmluve Augsburského vierovyznania, ktoru predmluvu zospracoval saský kancliar Juraj Brück.

zakazdým na mienku každého zúčastneného, čo Melanchthon robil s nesmiernou trpezlivosťou. Zástupcovia oboch miest si zakazdým museli vyžiadať dobrozdanie domácich magistrátov. Základom boli články, ktoré priniesli Sasi. Od počiatku však bolo zrejmé, že Torgavské články, ktoré mali na zreteli len rozpory a bludy, nedostačia na túto úlohu. A tak Melanchthon, hlavný zostaviteľ Apológie,²¹ Torgavské články vzal za základ druhej časti Vierovyznania (články XXII—XXVIII, articuli in quibus recensentur abusus mutati — články, v ktorých sa vykladajú zneužitia) kdežto základom pre články prvej časti (články I—XXI, articuli fidei praecipui — hlavné články viery), boli Šwabasské a Marburské články, ktoré formulovali výsledok už predošlých snáh o spoločné vyznanie viery niektorých ríšskych stavov.²²

Podkladom pre článok XX., o viere a dobrých skutkoch, bolo osobitné pojednanie wittenberských teológov o tejto téme, odovzdané kurfirstovi spolu s Torgavskými článkami. Melanchthon pri prepracovaní každého článku sa radil s teológmi zainteresovaných strán a písomne aj s Lutherom, ktorý počas celého snemovania bol na Kobergu, lebo tam bol na saskom území a predsa najbližšie.

Melanchthon sám jediný si v týchto dňoch iste v plnej miere uvedomoval nesmiernu dôležitosť a zodpovednosť za podujatie, ktorého bol spriritus rektorom. Vo svojej citlivej až úzkostlivej duši poznal a precítoval, že ide o pravú a správnu vieru, o čisté učenie evanjelia, čo dobre poznala aj celá evanjelická strana, že však pritom ide aj o jednotu celej západnej cirkvi, na čo väčší dôraz kladol cisár a strana rímska. U Melanchthona sa toto dvoje spájalo a prelínalo v týchto historických chvíľach. Preto stále menil, opravoval, zlepšoval text vierovyznania, aby v ničom nezašiel pravde evanjelia, ale pritom umožnil i rímskej stránke zjednotiť sa s nimi. V liste 22. mája píše Lutherovi: „In apologia quotidie multa mutamus“ („V apológii denne mnoho menime“). Vo svojej z humanistického základu plynucej úzkostlivosti ako aj v snahe po čím dokonalejšom výraze bol by i viac menil,²³ keby mu v tom neboli bránili poradcovia a Vierovyznanie vypracovávali súčasne v nemectkom a latinskom znení, a to tak, že niektoré články napísali najprv nemecky, iné zas najprv latincky, takže ani jeden text nie je prekladom druhého, ale oba sú autentickým textom. Takto ich chápal aj pri odovzdaní na sneme.

Keď Vierovyznanie malo už hrubé obrisy, poslal ho Lutherovi na doplnenie a opravy. V liste 15. mája píše: „Prečítal som Apológiu Magistra Filipa: veľmi sa mi páči, nemôžem na nej ani zlepšiť ani zmeniť, ani sa na to nehodím, pretože ja neviem tak tíska a jemne kráčať. Pomôž, Kriste Pane, aby nám dala toľko ovocia a takého, akého sa dúfame a aké prosíme. Amen.“ I keď Melanchthon bol hlavný zostaviteľ Augsburského vierovyznania, nemôžeme povedať, žeby Luther mal na ňom menší podiel. Spomenuli sme už súvis Šwabasských článkov s jeho Veľkým vyznaním, jeho Marburské články a jeho účasť na vypracovaní Torgavských článkov. Spomenieme tu ešte niektoré momenty, ako tento hrdina reformácie, v Kobergu vzdalený, predsa svojím duchom a svojou vierou bezprostredne vplýval na utvorenie symbola. Melanchthon bol skoro v dennom styku písomnom s Lutherom, s ktorým sa takto radil o každom článku a o každej zmene. Avšak Luther ešte viac vykonal tým, že Melanchthonovi pri tejto zodpovednej práci dával zo svojej viery a duchovnej sily, aby sa v tvrdom boji a v prípadných osobných pochybnostiach nesklátil. Luther za Melanchthona a za ostatných v Augsburgu zúčastnených bojoval v Kobergu na modlitbách, Melanchthon ho listom písaným po príchode do Augsburgu výslovne prosil o modlitbu: „Celá vec je, ako dobre viete, v Božích rukách. Preto sa uslovne modlite, čo Vy nepochybne robíte.“²⁴ Melanchthon túto prosbu o modlitbu Lutherovi v listoch často opakuje. Lutherov žiak Vít Dietrich, prítomný v Kobergu, píše, že sa reformátor denne aj tri hodiny modlil za zdar evanjelickej veci v Augsburgu. S obdivom hovorí o nesmiernej sile Lutherovej modlitby a končí slovami: „Nepochybujem, že jeho modlitba mala nesmierny význam pre tieto pamätihodné udalosti na ríšskom sneme.“²⁵ Boží Bojovník, Luther, sa v týchto časoch cítil vo svojom živle tak ako pred desiatimi

²¹ Pôvodný plán bol, že sa podá len Apológia. Obrana evanjelickeho učenia (Neznameníť s Apológiou Augsburského vierovyznania). Tieto spoločné kroky však ukázali, že tu pôjde o viac. A tak výsledkom rokovaní bolo Vierovyznanie Confessio.

²² Jadrom Šwabasských článkov je Lutherovo osobné vyznanie pripojené k spisu „Vom Abendmahli Christi — O večeri Kristovej“ z r. 1528. V roku 1529 wittenberskí teológovia toto vyznanie prepracovali na vyznanie širšieho významu, pri ktorom sa zjednotili vo viere Sasko a Braniborsko. 16. októbra tohože roku v Schwabachu sa nimi Sasko, Braniborsko a Norimberg odlišili od Hezénska, Úrnu a Štrasburgu. Za marburského koléviča Luther tieto články prepracoval ako základnú zjednotenia s Zwingliom a Švajčiarmi, ktoré zjednotenie sa len v 15. článku neuskutočnilo.

²³ V tomto menení textu pokračoval aj po predložení a zverejnení Vierovyznania a čo horšie, aj zmenil jej učenie (Varianty 1540 — Zmenené vierovyznanie), ako aj učenie svojej dogmatiky, v šesťdesiatich rokoch a uživaných Loci communes, čím svedčil príčinu k ťažkým a zdĺhavým sporom s kryptokatholikami a filipálami v luteránskej reformáčnej vetve.

²⁴ Melanchthona Werke, vyd. Koethe, I. s. 223.

²⁵ Chr. H. Schott v úvode k AV, Leipzig 1829, str. 31.

rokná. 6. júla píše Cordátovi: „Nesmierne sa teším, že zujem v tejto hodine, keď Krista takí Jeho vyznávači verejne kážu v utešenom Vierovyznaní za takeho súhlasu. Písa sa slova: „O Tvojich svedectvách chcem hovoriť pred kráľmi.“ I oné: „Ver, sa nezahanbim.“ Pretože „ktokoľvek vyzná ma pred ľuďmi (to hovorí Ten, ktorý neklame), toho vyznám aj ja pred svojím Otcom, ktorý je v nebesiach.“ Na dotreslenie obrazu o Lutherovej duchovnej účasti na diele vierovyznania zacytujeme ešte z listu, ktorý písal Melanchthonovi z Koburgu 29. júna, teda tesne po odovzdaní a prečítaní Vierovyznania na sneme. Píše: „Prijal som vašu Apológiu a divím sa, čo chceš s otázkou, v čom a pokiaľ treba ustúpiť pápežom. U kniežata je to iná otázka, v čom ustúpiť, keď mu hrozí nebezpečenstvo. Podľa mňa sa v tejto Apológii prišlo ustupovalo, ba viac ako bolo treba. Nevidím, v čom by som ešte mohol ustúpiť, len ak by si mi ukázal jasnejšie dôvody a doklady z Písma, ako som dostal poznať. Zaoberám sa touto vecou dňom i nocou, rozmyšľam o nej, uvažujem, skúmam a prekutávam celé Písmo, a „radostná istota“ o našom učení sa tým rozrastá vo mne viac a viac, som v ňom pevný, stále pevnejší, takže by som si teraz (ak by to bola Božia vôľa) už nič nedal vziať, nech by sa čokoľvek stalo.“ A pokračuje: „V poslednom svojom liste prislúbil som ti útechu; keď by to bol list, ktorý nezabíja ale ožvuje. Čo ešte viac robíš? Trápiš sa nad tým, aký bude koniec a výsledok celej tejto veci, pretože ho nemôžeš dovidieť. Keďže ho teda nemôžeš dovidieť, tak ja s takou vecou nechcem mať nič dočinenia, tým menej chcem byť jej pôvodcom. Pán Boh ju však stavia na jednom paragrafe dogmatiky, ktorý ty nenáš ani vo svojej rétorike ani vo svojej filozofii; ten paragraf sa volá viera.“⁷¹

P r e d l o ž e n i e. Zostavením Vierovyznania teológovia skončili svoju úlohu. V ďalšom hlavná úloha spočívala na evanjelických svetských ľuďoch, na stavoch. Nezaostali v ničom za teológmi.

Cisár prišiel do Augsburgu večer 15. júna. Ešte v ten večer povolal si štyri kniežatá, saské, brandiborské, lüneburské a hessenské, na tajnú audienču, kde ich žiadal, aby zakázali svojim teológom kázať počas snemovania. Odpovedal mu najprv Filip Hessenský, bránc právo evanjelických kazateľov kázal. Po jeho slovách Juraj Brandiborský pokľakol pred cisára, položil si jeho ruku na šiju a povedal, že by mu cisár skôr hlavu mohol sťat, ako by odstúpil od tohto učenia a od Božieho slova. Cisára úplne prekonala táto rozhodnosť a oddanosť pravde.

Nakoniec sa dohodli, že sa obom stranám zakáže kázať s výnimkou duchovných, ktorým povolanie dá sám cisár. Na druhý deň cisárov herold oznamoval po celom Augsburgu, že sa pod trestom smrti zakazuje kázať. Druhé, čo cisár v ten večer žiadal, bolo, aby sa druhého dňa evanjelické kniežatá zúčastnili na procesii Božieho tela. Aj túto požiadavku zamietli s takou rozhodnosťou, že pri rokovaní prítomný kráľ Ferdinand, cisárov brat, plakal.

Snem otvoril 20. júna slávnostnou omšou a ceremoniálom v radnici. Nasledujúceho dňa sa ríške stavy na návrh evanjelikov dohodli, že sa bude najprv rokovať o otázke viery a náboženstva a len potom o Turkoch. Dňa 22. júna určil snem, že Vierovyznanie evanjelikov príde na program 24. júna. Cisár však nechcel, aby sa verejne čítalo. Deň pred určeným termínom sa zišli evanjelické stavy u saského kurfirsta, kde si vierovyznanie ešte raz prečítali, schválili a podpísali. Predmluvu v mene všetkých podpísajúcich napísal saský kancelár Brück. Keď teológovia chceli, že oni predstúpia s Vierovyznaním pred cisára, kurfirst namietol: „Boh chraň, aby ste ma vylúčili spomedzi seba; ja s vami chcem vyznať svojho Pána Krista.“ A Wolfgang Anhaltský povedal: „Vykonaj som nejednu jazdu za svojich dobrých priateľov, môj Kristus Pán si zaslúži, aby som sa aj pre Neho niečoho odvážil.“⁷² Nakoniec sa zhodli na tom, že bude primeranejšie, keď pred ríšou budú zastupovať Vierovyznanie len ríške stavy, ku ktorým sa však odvážili pripojiť mestá Reutlingy a Norimberg. V deň určený na vypočutie Vyznania pápežov legát Campegio predniesol dlhú latinskú reč o cirkevných rozporoch; v reči napomínal evanjelikov, aby sa poslušne primavrátili do Ríma. Keďže sa potom preberali aj iné otázky, na určenú záležitosť evanjelikov neostávalo času. Cisár chcel celú vec vybaviť tým, že evanjelici jemu odovzdajú svoje Vierovyznanie na písmo. Tonu sa však rozhodne vzopreli evanjelické stavy, neúnavne a snažne žiadajúc vo tri vrhy, aby svoje Vierovyznanie mohli verejne prečítať a tak ukázať a dokázať všetkým, že ich učenie je správne podľa slova Božieho a podľa učenia všeobecnej cirkvi. Nakoniec cisár zvolil a určil, aby sa tak stalo nasledujúceho dňa v biskupskom paláci, kde bol ubytovaný. Toto miesto úmyselne vybrali, pre-

⁷¹ Luther, die Hauptschriften, vyd. H. Fehr, v. Campanilhausen, Berlin, str. 188–189.

⁷² K. Haak, Kirchengeschichte, III, str. 122.

tože kaplica biskupského paláca, kde sa malo čítať, poskytovala miesta dvesto osobám, aby tak pri čítaní okrem stavov a ich poradcov nik viac nemohol byť prítomný.

Dňa 23. júna popoludní o tretej hodine sa začalo historické snemovanie. Keď mali začať čítať Vierovyznanie, evanjelické stavy povstali, avšak cisár im prikázal posadiť sa. Potom doprostred dvorany vstúpili obaja saskí kancelári, Brück a Bajer, tento s nemeckým, onen s latinským exemplárom Vierovyznania v rukách. Cisár žiadal čítať latinský text, Saský kurfirst však privola: „Stojíme na nemeckej zemi a pôde; preto dúfame, že Vaša Jasnosť dovolí čítať po nemecky.“ Nato po Brückovom krátkom uvode kancelár Bajer začal čítať nemecké znenie Vierovyznania. Dve hodiny ho čítal takým zvučným a silným hlasom, že nielen čtu prítomní, ale aj von a na dvore pod okrami stojaci počuli a rozumeli každé slovičko. Keď skončil, Brück odovzdával oba exempláre cisárovmu sekretárovi, ale vzal ich cisár, latinský si ponechal a nemecký dal ríšskemu kancelárovi, aby ho uložil v ríšskom úrade v Mohuči. Cisár potom žiadal evanjelické stavy, aby Vyznanie nevydávali tlačou, čo ony prisľúbili.⁹¹

V y z n a n i e. Pravdivé slová Vierovyznania, ktorými evanjelici sami verejne vyslovili čo učia a veria, zapôsobili veľmi mocným dojmom na cisára a na prítomné katolícke stavy a vysoké duchovenstvo. Razom padol falšný, vyhlaný obraz o evanjelickej viere, ktorý maľovali najmä mnisi. Sila pravdy a čistého evanjelia slávila v týchto chvíľach veľké víťazstvo. Väčšie a cennejšie, ako by boli dobyli zbrane, aj keby boli porazili cisára a všetkých protivníkov evanjelia. Cisár sám rozposlal Vierovyznanie mnohým kniežatám a lyonskej univerzite, aby počul ich mienku o ňom. Preložili ho do francúzskej a španielskej reči. Campegio ho dal preložiť do taliančiny a poslal pápežovi. Mnohí zarytí protivníci evanjelikov zmenili svoju mienku. Zdá sa, že aj kráľ Ferdinand odteraz sa správal k evanjelikom vo svojej krajine miernejšie a prijal ich dve vierovyznania: Pantapolitana (1549) a Montana (1559), zostavené podľa Augustány. Knieža Henrik Brumavický povolal si Melanchthona k stolu a vyznal, že nemôže poprieť články o večeri Pánovej pod obojmi, o manželstve kňazov a o rozdiely medzi pokrmanmi. Knieža Viliam Bavorský priateľsky sa prívhoril saskému kurfirstovi a o rozdiely domov povedal, že predtým mu o ich učení inak hovorili, ako počul teraz. Keď mu Eck, ktorému pripomenul sľub, že toto Vierovyznanie podvráti, odvetil, že Písmom by to nemohol urobiť, ale len cirkevnými Otcami, odvrátil sa od neho so slovami: „To je pekné; luteráni sedia v Písme a my, pápeženski, vedľa.“ Solnohradský arcibiskup Matúš Lang verejne vyznal, že súhlasí s článkami o omši, o rozdiely medzi pokrmanmi a o ľudských ustanoveniach; nemôže sa však zmieriť s tým, že sa na reformu cirkvi podobal prostý mnich.

Z prečítania Vierovyznania mala teda osoch i katolícka strana. No, najväčšie požehnanie predsa len zostalo evanjelickej cirkvi. Pre ňu toto Vierovyznanie bolo práporom, okolo ktorého sa zhromažďovali jej verní údovia, pevným gruntom, na ktorom sa budovala, ochranným múrom, ktorý ju mohol chrániť nielen pred útokom nepriateľa, ale aj pred úkladmi sektárov a bludníkov. Aj keď Augustanu treba pokladať predovšetkým za výtvor jej doby a cirkevných pomerov, v ktorých po vstala, predsa však jasne je jej súvis s minulosťou i budúcnosťou cirkvi; tým totiž, že tvorí jednotu s jej prvými symbolmi a zároveň aj základňu, na ktorej sa môže cirkev ďalej rozvíjať bez toho, aby jej hrozilo nebezpečenstvo, že sa opäť odkloní od Božieho slova k ľudským ustanoveniam, kým len bude stáť na jej princípoch.⁹²

My, slovenski evanjelici, môžeme zas poukázať na to, ako Augustana pomáhala našim predkom obrániť čisté evanjelium v krajine, ktorú Habsburgovci chceli pretvoriť na „Regnum Marianum.“ Možno povedať, že rešpekt našich troch hornouhorských vierovyznaní (Pentapolitana, Montana, Scepusina) u vládnuccich krubov mal svoje korene v právnom dovolávaní sa Augustany. A že našim slovenským predkom Augustana a jej učenie bola intímne známa, svedčí nielen to, že ju viackrát preložili a vydali, ale aj písne v Tranoscio č. 407 a 408, ktoré obsahujú všetky jej články.

D a l š i e o s u d y. Spomenuli sme, že si cisár vzal oba exempláre. O nemeckom origináli sa nič nevie. Neuložili ho do ríšskej kancelárie v Mohuči, ale do cisárskej dvornej kancelárie. V Mohuči sa zachovali len jeho odpisy. Mnohé odpisy však boli už počas čítania na sneme v rukách jednotlivých stavov. V týchto sú však odchýlky, pretože Melanchthon robil zmeny a opravy ešte aj v deň čítania.

⁹¹ Avšak ešte počas snemu, bez vedomia a súhlasu evanjelických stavov, vyšlo tlačou anonymne sedem rozličných vydaní Vyznania podľa mnohých odpisov, väčšých počas zostavovania.

⁹² J. T. Möller, Die symbol Böhmer, LXIII.

lože kapitra biskupského paláca, kde sa malo čítať, poskytovala miesta dvesto osobám, aby tak pri čítaní okrem stavov a ich poradcov nik viac nemohol byť prítomný.

Dňa 25. júna popoludní o tretej hodine sa začalo historické snemovanie. Keď mali začať čítať Verovyznanie, evanjelické stavy povstali, avšak cisár im prikázal posadiť sa. Potom doprostred dvorany vstúpili obaja saskí kancelári, Brück a Baier, tento s nemeckým, onen s latinským exemplárom Verovyznania v rukách. Cisár žiadal čítať latinsky text. Saský kurfirst však privolal: „Stojíme na nemeckej zemi a pôde; preto dúfame, že Vaša Jasnosť dovolí čítať po nemecky.“ Nato po Brückovom krátkom úvode kancelár Baier začal čítať nemecké znenie Verovyznania. Dve hodiny ho čítal takým zvučným a silným hlasom, že niekto dnu prítomní, ale aj von a na dvore pod oknami stojači počuli a rozumeli každé slovičko. Keď skončil, Brück odovzdával oba exempláre cisárovmu sekretárovi, ale vzal ich cisár, latinský si ponechal a nemecký dal ríšskemu kancelárovi, aby ho uložil v ríšskom úrade v Mohuči. Cisár potom žiadal evanjelické stavy, aby Vyznanie nevydávali tlačou, čo ony prísľúbili.⁹⁸

Vyznanie, Pravdivé slová Verovyznania, ktorými evanjelici sami verejne vystúpili čo učia a veria, zapôsobil veľmi mocným dojmom na cisára a na prítomné katolícke stavy a vysoké duchovenstvo. Razom padol falšný, vyľhaný obraz o evanjelickej viere, ktorý maľovali najmä mníši. Sila pravdy a čistého evanjelia slávila v týchto chvíľach veľké víťazstvo. Väčšie a cennejšie, ako by boli dobyli zbrane, aj keby boli porazili cisára a všetkých protivníkov evanjelia. Cisár sám rozposlal Verovyznanie mnohým kniežatám a lyonskej univerzite, aby počul ich mienku o ňom. Preložili ho do francúzskej a španielskej reči, Campegio ho dal preložiť do taliančiny a poslal pápežovi. Mnohi zarytí protivníci evanjelikov zmenili svoju mienku. Zdá sa, že aj kráľ Ferdinand odteraz sa správal k evanjelikom vo svojej krajine miernejšie a prijal ich dve verovyznania: Pantapolitanu (1549) a Montanu (1559), zostavené podľa Augustány. Knieža Henrik Brunšvickej povolal si Melanchthona k stolu a vyznal, že nemôže poprieť články o večerí Pánovej pod obojím, o manželstve kňazov a o rozdiely medzi pokrmaním. Knieža Viliam Bavorský priateľsky sa prihovril saskému kurfirstovi a cestou domov povedal, že predtým mu o ich učení inak hovorili, ako počul teraz. Keď mu Eck, ktorému pripomenul sľub, že toto Verovyznanie podvráti, odvetil, že Písmom by to nemohol urobiť, ale len cirkevnými Otcami, odvrátil sa od neho so slovami: „To je pekne; luteráni sedia v Písme a my, pápeženská, veľa.“ Solnohradský arcibiskup Matúš Lang verejne vyznal, že súhlasí s článkami o omši, o rozdiely medzi pokrmaním a o ľudských ustanoveniach; nemôže sa však zmieriť s tým, že sa na reformu cirkvi podobral prosý mních.

Z prečítania Verovyznania mala teda osuh i katolícka strana. No, najväčšie požehnanie predsa len zostalo evanjelickej cirkvi. „Pre ňu toto Verovyznanie bolo práporom, okolo ktorého sa zhromažďovali jej verní údovia, pevným gruntom, na ktorom sa budovala, ochranným múrom, ktorý ju mohol chrániť nielen pred útokom nepriateľa, ale aj pred úkladmi sektárov a blúznivcov. Aj keď Augustanu treba pokladať predovšetkým za výtvor jej doby a cirkevných pomerov, v ktorých po vestala, predsa však jasný je jej súvis s minulosťou i budúcnosťou cirkvi; tým totiž, že tvorí jednotu s jej prvými symbolmi a zároveň aj základňu, na ktorej sa môže cirkev ďalej rozvíjať bez toho, aby jej hrozilo nebezpečenstvo, že sa opäť odkloní od Božieho slova k ľudským ustanoveniam, kým len bude stáť na jej princípoch.“¹⁰¹

My, slovenskí evanjelici, môžeme zas poukázať na to, ako Augustana pomáhala našim predkom obrániť čisté evanjelium v krajine, ktorú Habsburgovci chceli pretvoriť na „Regnum Marianum.“ Možno povedať, že rešpekt našich troch hornouhorských verovyznaní (Pentapolitana, Montana, Scepusina) u vládnuccich kruhov mal svoje korene v právnom dovolaovaní sa Augustány. A že našim slovenským predkom Augustana a jej učenie bola intímne známa, svedčí nielen to, že ju viackrát preložili a vydali, ale aj plesne v Transactu č. 407 a 408, ktoré obsahujú všetky jej články.

Ďalšie osudy. Spomenuli sme, že si cisár vzal oba exempláre. O nemeckom origináli sa nič nevie. Neuložili ho do ríšskej kancelárie v Mohuči, ale do cisárskej dvornej kancelárie. V Mohuči sa zachovali len jeho odpisy. Mnohé odpisy však boli už počas čítania na sneme v rukách jednotlivých stavov. V týchto sú však odchýlky, pretože Melanchthon robil zmeny a opravy ešte aj v deň čítania,

⁹⁸ Avšak ešte počas snemu, bez vedomia a súhlasu evanjelických stavov, vyšlo tlačou anonymne sedem rozličných vydaní Vyznania podľa mnohých odpisov, vzniklých počas zostavovania.

¹⁰⁰ J. T. Müller, Die symbol Bücher, LXXIII.

Latinský originál, ktorý si vzal cisár, bol v cisárskom archíve v Bruseli až do roku 1569. Vtedy, 18. februára 1569, Filip II. kázal generálovi Albovi, aby si ho vyzbral a príležitostne priniesol do Španielska, „aby sa také zhubné dielo navždy zničilo“. A to sa aj stalo.

Evanjelické stavy zachovali vo svojich archívoch 9 latinských, 12 nemeckých, 1 francúzsky rukopis, ktoré vznikali súčasne s exemplármi cisárovi odovzdanými. Keďže Augustánu, ako sme už spomenuli, už počas snemu vydali daňou, no s chybami, Melanchthon s vedomím kurfirsta pripravil roku 1531 vydanie latinského a nemeckého textu („editio princeps“ — prvé vydanie), aby tak predišiel ďalším chybným vydaniam a odstránil ohniská možných zmätkov. V pripravách Liber concordiae (Knihy svornosti) bežne užívané texty Augustánu porovnal s rukopismi uloženými v Mohuči v ríšskom archíve a takto získaný text odlačil potom v Knihe svornosti.

Melanchthon aj po prečítaní v aneme robil opravy a zmeny v texte Vierovyznania. Tieto zmeny a opravy sa v prvých desiatich rokoch netýkali podstaty učenia. Inak bolo s Melanchthonovým vydaním z roku 1540, ktoré je známe ako Variata (zmenené vierovyznanie). V tomto vydaní, chtiac umožniť zblíženie oboch vetiev reformácie, zmenil desiaty článok o veďerí Pánovej, ako aj články 4., 5., 6., 18., 20. a 21. Tieto zmeny sa týkajú už podstaty učenia. Jeho svojvoľné zásahy do textu Vierovyznania odsúdil aj Luther i ostatní vedúci muži reformácie. Tieto zmeny zapríčinili neskôr ťažké vnútorné vieroučné zápasy. Naša slovenská cirkev sa vždy hlásila k Nezmienenému Augsburskému vierovyznaniu.

Na Slovensku sme mali už roku 1562 preložené a vydané Augsburské vierovyznanie. Odvtedy vydali ho — nakoľko sa dalo zistiť — dvadsaťdvakrát doma i za hranicami. Prvotné preklady a vydania brali za základ latinský text, ale hodne prihliadali aj na nemecký. Také bolo napr. vydanie Tranovského 1620, Kleychovo 1720, Tablicovo 1808. Preklad len latinského textu vyhotovil a vydal K. Martinek a B. Baltík. Preklad posledne menovaného prevzal aj Leška do svojho vydania celej Knihy svornosti. Všetky tieto preklady boli v bibličkine. Do slovenčiny prvýkrát bolo preložené Augsburské vierovyznanie v jubilejnom roku 1930, a to hneď v dvoch samostatných vydaniach: J. Jalodu, ktorého preklad vyšiel v Banskej Bystrici a vydanie amerických Slovákov, pripravené A. Rolikom a J. Horváthom, ktoré vyšlo v Pittsburgu. Toto naše vydanie je preklad nemeckého.

Obrana Augsburského vierovyznania

Cisár i mnohí iní vplyvní svetskí i duchovní muži boli presvedčení o potrebe reformovať cirkev, a tak spočiatku boli naklonení k zmierlivému postupu voči evanjelikom. Neskôr sa však dali intrigami a štvanim strhnúť k tvrdému a násilnému postupu.

Príprava — Podvrátenie. Po odovzdaní Vierovyznania holi medzi kniežatmi tri mienky o tom, ako by mal cisár a snem pokračovať v otázke viery. Podľa najtvrdšej cisár mal žiadať všetky kniežatá, krajiny a mestá zachovať Wormský edikt v plnom znení. Táto mienka bola blízka legátovi Campegiovi. Druhá, miernejšia, ktorej bol naklonený aj cisár Ferdinand, bola vyjednaná v rade katolíckych stavov 27. júna, „aby Vierovyznanie evanjelikov preskúmali rozumní a čestní muži bez nenáviati, a aby sa prijalo, čo sa zhoduje s evanjeliom, so slovom Božím a s kresťanskou cirkvou, čo sa však nezhoduje, aby slovom Božím podvrátili a tak sa dostala pravá kresťanská dohoda.“¹¹⁾ Konečne tretia mienka bola, aby sa zostavilo a prečítalo podvrátené Vierovyznanie. Cisár si mal pritom vyhradiť, že sa evanjelici podrobia jeho rozhodnutiu; v opačnom prípade náboženské otázky sa mali prenechať všeobecnému cirkevnému snemu. V rokovaníach sa pokračovalo najskôr podľa druhej mienky, neskôr podľa tretej a prvej. Zostavili komisu katolíckych teológov, aby vypracovali Podvrátenie — Confutatio. V komisii boli okrem iných: Ján Eck, Ján Faber-Schmidl, Ján Cochleus, Augustín Marius, Konrád Wimpina, Konrád Colli, Medardus. Cisár listom povolal k spolupráci aj Erazma, ktorý však neprišiel, ale poslal svoje dobrozdanie dosť priaznivé evanjelickej veci.

Už prvé tri mená stacía, aby sme mali predstavu, v akom duchu vypracovali Podvrátenie. Keď si k nim primyslíme Campegia, ktorý by celú vec bol najradšej riešil brachtálnou mocou, pochopíme, aké búrkové oblaky sa začali zhaňať nad evanjelikmi. A to tým viac, že pri tvorení Konfutácie vylúčili vplyv mierne a evanjelikom naklonené stavy a ich poradcov. Komisia pri svojej práci upotrebila množstvo spisov napísaných proti Lutherovi a jeho učeniu, ako aj jednotlivé uvahy proti Vierovyznaniu. Prvý náčrt Konfutácie, 12. júla odovzdaný, cisár odmietol ako priveľmi polemický a veľmi obsiahly (mal 280 listov), s tým, že Konfutáciu treba napísať len na 12 listoch. Vypracovanie Konfutácie sa preťahovalo, lebo cisár ju kázal prepracovať vari sedemkrát. Konečne 3. augusta ju v mene cisárovom prečítal jeho kancelár, a to v tejže dvorane, kde sa čítalo i Vierovyznanie. Cisár tým, že ju predložil snemu vo svojom mene, sa zainteresoval do náboženskej otázky ako zúčastnená strana a nie ako objektívny sudca-rozhodca, ako bol dával nádej v dovolaní na snem. Aj Konfutácia bola v nemeckej a latinskej reči. Rad radom články Augustány alebo zavrhuvala, alebo schvaľovala. Schválila články: 1., 3., 6., 9., 16., 17., 18., 19., čiastočne schválila články: 2., 4., 5., 6., 10., 11., 12., 13., 14., 15. Úplne zavrhuvala články 7., 20., 21. a celú druhú časť. Jej argumenty sa opierali o cirkevných Otcov, o rozhodnutia cirkevných snemov a o ustanovenia o dogmy rímskej cirkvi, a len veľmi zriedka o Písmo Sväté. Keď Konfutáciu prečítali, cisár žiadal evanjelikov, aby ju prijali, pretože je kresťanská a tak zostavená, že ju nemožno podvrátiť ani odmietnuť. V opačnom prípade „ako najvyšší správca a ochranca cirkvi musel by stáhnúť k mým prostriedkom.“

K A p o l o g i i. Evanjelikov nezastrašili ani cisárova hrozby ani tvrdý tón Konfutácie. Melanchthon píše, že vládár (Filip Hessenský) sa cíti celkom dobre, a že mu doslova toto povedal: „Je ochotný kvôli poknju prijať i veľmi ťažké podmienky, keď to bude bez pohanie a ujmy evanjelia.“¹²⁾ Luther posilňoval svojich spolubojovníkov v Augshurgu. 15. júla píše Jonasovi, Spalatinovi, Melanchthonovi a J. Agricolovi: „Otcovia, Otcovia, Otcovia, cirkev, cirkev, cirkev, zvyk, obyčaj — toto budete počúvať, ale nič z Písma. A cisár, dôverujúc týmto rozhodcom a svedkom, rozhodne proti vám.“ Zaujímavé je jeho stanovisko: „Naša vec je hotová, v nej už nič nebudete môcť zlepšiť ani pridať.“ A dodáva: „Preto v mene Pánovom prepúšťam vás z tohoto ríšskeho snemu . . . Domov, domov počte!“¹³⁾

Evanjelické stavy si hneď po prečítaní Konfutácie pýtali jej odpis, ako ony boli dali viacerým katolíckym stavom (cisára ani nespomínajú) odpisy Vierovyznania. Cisár však otáľal s odpoveďou

¹¹⁾ J. T. Müller, Die symbol. Bücher, LXXIV.

¹²⁾ Melanchthons Werke I, 254.

¹³⁾ Luther, Hauptschriften, vyd. Campenhausen, str.202-203.

a len po dvoch dňoch im sľúbil dať Konfutáciu s podmienkou, že ju nedajú ani vytlačiť ani odpísať. Keďže sa pri tejto podmienke nedohodil, nedostali ju do rúk. Snem potom zriadil výbor, pozostávajúci z dvoch kniežat, dvoch kniežacích radcov a z troch teológov z oboch strán, aby pokračoval vo vyjednávaní. Na evanjelickú stránku naliehali viaceré kniežatá, aby sa hľadela dohodnúť a tak umožnila pokojné riešenie. Za týchto bezvýsledných vyjednávaní Filip Hessenský, v ardeľ ktorého nevyhasol plameň odvahy, tajne opustil snem a odišiel domov, nechajúc odkaz mestám: „Povedzte mestám, aby neboli babami, ale mužmi. Nižaké nebezpečenstvo nám nehrozi, keď je Boh na našej strane.“¹⁴⁾

Z o s t a v e n i e. Evanjelické stavy po prečítaní Konfutácie dali najavo, že na ňu odpovedia. Po viacerých poradiach 18. augusta zverili napísanie Apológie (Obrany) Melanchthonovi, ktorému pri tom mali pomôcť aj iní teológovia. Melanchthonovi podkladom na vypracovanie boli poznámky urobené najmä Camarárom a Jonasom pri čítaní Konfutácie. Melanchthon touto prácou vykonal veľké dielo a nesmiernu službu reformácii. Jasnými logickými dôvodmi operajúc sa i o výpovede Otcov, no najmä o Písmo Sväté, z jednej strany podvracal a odmietal tvrdenia Konfutácie, z druhej zas bránil a dokazoval správnosť a čistotu učenia Vierovyznania v porovnaní s učením cirkvi. Prirôdzené články protivními schválené v Obrane sponerul len nakrátko. Najvyššiu pozornosť venoval obráteniu napadnutých a zavrhaných článkov, predovšetkým učenia o ospravedlnení. Pri Obrane je zrejma najmä Melanchthonova schopnosť osvojiť si a formulovať učenie typicky luteránske, i keď on sám sa osobne od neho v niektorých jednotlivostiach odchyľoval. Obdivuhodná je rýchlosť, s akou napísal tento spis, jedinečný svojou dôkladnosťou a kresťanskou vrúcnosťou. V ňom spája hlbokú znalosť Písma Svätého s rovnakou znalosťou cirkevných Otcov. Za jeden mesiac, od 18. augusta do 20. septembra, bol s ním hotový. Na rozdiel od Augustány, ktorá je čo do výrazov odmeraná a chladná, orientovaná viac na myseľ, podávajúca učenie zhustené, vážiac každý užitý výraz, v Apológii sa dá cítiť teplo a vrúcnosť úprimne veriaceho srdca, pulzujúceho pravdou Božou, ktorú s celou rozhodnosťou bráni, usilujúc sa získať pre ňu aj protivníkov. Škála Melanchthonových argumentov je široká v rozpätí od jasných, logicky bezvadných dôvodov, až po teplé citové vplyvanie raz nevtieravo ladené, inakedy vysoko vzrušené až do prorockých vŕzaj sa prehlavajúce.

P r e d l o ž e n i e. Na zasadnutí snemu 22. septembra bolo prečítané rozhodnutie ríše o veciach viery. Toto prvé rozhodnutie bolo umiernené a dávalo evanjelikom čas na rozmyslenie do 15. apríla 1531. Kancelár Brück v mene saského kurfistu a celej evanjelickej strany protestoval proti slovám rozhodnutia, že Vierovyznanie bolo „svätým evanjeliom a Písmom dostatočne podvrátené a zamietnuté“, a pritom odovzdal cisárovi Apológiu Vierovyznania. Prevzal ju pľácky gróf Fridrich. Avšak aj cisár vystrel ruku, že ju vezme. Kráľ Ferdinand mu ju však odtiahol a pošepkal pritom niekoľko slov do ucha. Na to cisár odmietol prijať spis s odôvodnením, že svoju myšlienku už vyjadril a pri nej zostáva. Deň na to odišiel z Augsburgu saský kurfirst, ponechajúc na sneme len svojich poradcov. Podobne v septembri a októbri opustil snem aj ostatné evanjelické stavy. Snem potom v ich neprítomnosti (ako aj vo Wormsi) vydal 19. novembra druhé rozhodnutie ríše o veciach viery, omnoho tvrdšie. Žiada evanjelikov, aby sa navrátili k dogmám rímskej cirkvi a zanechali všetky novoty. Nariaďuje zachovať Wormský edikt a znova potvrdzuje, že Konfutácia úplne porazila Vierovyznanie. Sľubuje však do dvoch rokov zvolať všeobecný cirkevný snem, na ktorom by sa vyriešila náboženská otázka.

S y m b o l. Melanchthon už pri návrate zo snemu opravoval text Apológie, zostavený v chvate, aby ho mohol vydať tlačou a pred verejnosťou obhájiť evanjelické učenie. Koncom apríla 1531 vyšlo toto „editio princeps“ úplne prepracované, čo bolo umožnené aj tým, že už mal v rukách text Konfutácie. Latinský text vypracoval Melanchthon sám, nemecký Justus Jonas. Avšak nemecký text nie je jednoduchý preklad latinského. Keďže Melanchthon spolupracoval s Jonasom pri tomto texte, urobili v ňom zmeny a dodatky, ktoré latinský text nemá. A tak nemecký text má samostatný význam. Text tohoto prvého vydania prevzali do Liber concordiae. Náš text je preklad latinskej verzie Apológie. Číslovanie článkov a ich nadpisy pripojili len v neskorších vydaniach z praktických dôvodov. Katolíci namietali proti pomenovaniu „Apológia“ a žiadali dať spisu meno „Asserlio“

¹⁴⁾ J. H. Kurtz, Lehrbuch der Kirchengeschichte, II. 1.01.

(Tvrdenie), čo však evanjelici odmietli. Toto prvé vydanie — nie pôvodný náčrt cisárovi predložený — už roku 1532 na Schweinfurtskom konvente prijali za vierovyznanskú knihu a roku 1537 v Šmalkaldách spolu s Vierovyznaním podpísali.

Dostať sme mali u nás len Leškov preklad Obrany v kráľickej češtine.

Šmalkaldské články a Pojednanie (Traktát) o moci a prvenstvo pápeža

Karlovi V. sa nepodarilo splniť sľub daný evanjelikom na Augsburskom sneme, že sa do dvoch rokov zíše všeobecný cirkevný snem, pretože rímska kúria nebola tejto myšlienke naklonená. Neustále naliehal na pápeža v tomto zmysle lebo videl, že rozpory v náboženskej otázke ohrozujú jeho mocenské a politické postavenie v Nemecku. Konečne pápež Pavol III. bulou z 2. júna 1536 „Ad dominici gregis“ zvolal na 23. máj 1537 cirkevný snem do Mantuy, aby sa vykorienilo kacírstvo. K nemeckým krížatám poslal v jeseni 1536 svojho zvláštneho legáta Pavla Vergeria, aby vyskúmal ich mienku a naklonil ich obcesť koncil. Legát sa pri tejto príležitosti stretol aj s Lutherom, ktorého vyhľadal na radu mohučského arcibiskupa.

V z n i k. Evanjelické stavy sa mali rozhodnúť, či sa snemu zúčastnia. Veci sa ujal saský kurfirst. Vyzval si dobrozdanie witemberských teológov, či ist na koncil. Luther i Melanchthon radili zhodne, aby sa išlo. Luther bol ochotný ísť osobne. Stavy však boli proti účasti na sneme. Nato kurfirst 11. decembra 1536 žiadal Luthera v inštrukcii: „Keďže náčinnu zostavil aj články o kresťanskom učení a náboženstve, nakoľko a v ktorých článkoch a veciach kvôli pokoju a jednote možno ustúpiť a popustiť, a v ktorých nie, je našou milostivou žiadosťou, aby ste Vy, Doktor Martin, vypracovali tieto body a články a zostavili dobrozdanie, v čom možno popustiť a nakoľko slobodno ustúpiť kvôli kresťanskej láske a zachovaniu pokoja a jednoty kresťanstva, aby sme sa s dobrým svedomím mohli za to zodpovedať pred Bohom; ako tiež, ktoré články o pápežstve a jeho moci a domnelom vikárstve Krista, ktoré ste dostal učili, písali a kázali, treba podržať, a ktoré nie. . . A ešte je našou milostivou žiadosťou, aby ste túto vec čím skôr, a to v tajnosti vykonali a vyhotovili.“¹⁵ Luther sa dal hneď do práce a do konca decembra 1536 mal už články zostavené. V zmysle kurfirstovej úpravy povolal si na poradu o nich Jána Agricola, Spalatina, Arnsdorfia. Okrem nich prišli ešte Melanchthon, Bugenhagen, Jonas, Kruciger. Niektorí chceli priložiť k nim ešte tri články: o večeri Pánovej pod jedným, o ordinácii a o adiaforách, „čo však Doktor Martin nedovoľil“.¹⁶ Melanchthon sa zdráhal prijať Lutherove názory o pápežovi. Bol ochotný v tomto bode ustúpiť. Keď všetci osem teológovia podpísali články, dal tomu výraz tým, že k svojmu menu pripísal: „Aj ja, Filip Melanchthon, pokladám tieto články za správne a kresťanské. O pápežovi však myslím, ak by dovoľil evanjelium, aby sme mu kvôli pokoju a všeobecnej jednote medzi kresťanmi, ktorí sú teraz pod ním a aj v budúcnosti môžu byť, ponechali zvrchovanosť nad biskupmi, ktorí aj tak má a to jure humano.“ Spalatini podpísaný exemplár doručil kurfirstovi. Tomuto sa články páčili ako pravé a zhodné s Augsburským verovyznaním. Vyhlásil, že ich bude vyznávať pred koncilom i pred celým svetom. Len sa mu zdali trochu krátke.

Š m a l k a l d s k é p o r a d y. Dňa 8. februára 1537 začali v Šmalkaldách členovia spolku porady o tom, aké stanovisko zaujať k cirkevnému snemu. Kurfirst chcel, aby súčasne s poradami stavov články podpísali aj teológovia ostatných krajín a miest, aby sa potom mohli priradiť k Verovyznaniu a k Obrane ako verovyznanský spis.

Do Šmalkald prišli stavy a ich teológovia sa len tu dozvedeli o Lutherových článkoch. Kurfirst Ján Fridrich ich chcel pravdepodobne postaviť už pred hotovú vec, spoliehajúc sa, že keď ich Luther predložil, nenarazí na odpor. Dve veci tomuto zabránili. Luther ochorel na žilové kamienky, takže sa čakala už jeho smrť. On sám chcel zomrieť na saskej pôde, dal sa odviezť zo Šmalkald do Gotth a keď sa mu polepšilo, domov do Witembergu. Porad sa už nezúčastnil, takže prítomní teológovia neboli ovplyvnení jeho osobou, ale zostali pod vplyvom k ústupkom naldoneného Melanchthona. On bol druhým činiteľom v tejto veci. Melanchthon vyhľadal Filipa Hessenského a vplýval na neho, aby stavy vzhľadom na Augustánu a Konkordiu¹⁷ odmietli tieto články ako zbytočné. Melanchthon sa pravdepodobne obával, že ostro a čisto luteránsky formulované články by všetci neprijali, čím by povstali nepotrebné teologické hádky. A tak sa stalo, že zástupcovia miest, odvolávajúci sa na Verovyznanie odovzdané cisárovi, odmietli prijať články. Ku koncu porad

¹⁵ Bekenntnisschriften. Göttingen 1900, str. XXIV.

¹⁶ Bekenntnisschriften. Göttingen 1900, str. XXIV.

¹⁷ Witemberská konkordia z roku 1536 vznikla pri zjednotení sa luteránskych a hornonemeckých teológov z miest, vedených Bucerom.

však ich na Bugenhagenov návrh teológovia podpísali ako výraz svojho osobného presvedčenia.

Melanchthonovo Pojednanie o moci a prvenstve pápeža zostavil na tomto konvente. Avšak nie ako prívesok k Lutherovým Šmalkaldským článkom, za akým sa dlho nesprávne pokladalo, lež ako dodatok a doplnenie Augustány. Kancelár Brück v otváracíj reči 10. februára určil za úlohu prítomným teológom okrem podpísania Augustány a Apológie a ich doplnenie výpoveďami z Písma a citátmi z Otcov zostaviť aj spis o domnelej pápežovej moci a jeho prvenstve, ako aj o moci a právomoci biskupov, keďže vo Vierovyznaní nie je zmienky o týchto dvoch dôležitých otázkach. Vyřešenie týchto dvoch otázok malo slúžiť za teologický a cirkevno-právny podklad rozhodovania stavov. „Teraz je potřebné toto přivětiť k Vierovyznaní a zostaviť chýbajúce články, pretože pápež a jeho strana si neprávom nárokujú moc a chystajú sa zvoliť koncil.“¹⁸⁹ Teológovia z poverenia stavov utvorili výbor, ktorý dal Melanchthonovi vypracovať spis. 17. februára bolo Pojednanie holové. Melanchthon v ňom nevyjadril svoje ustupčivé stanovisko, ktoré zastával na porade o Lutherových článkoch. Sám takto píše Jonasovi: „Napísal som ho trochu ostrejšie, ako je mojim zvykom.“¹⁹⁰ Objektívne vyjadril silne protipápežskú náladu, aká vládla na zhrmazdení. Všetci prítomní teológovia podpísali Spelatinov odpis latinského textu Pojednania, ktoré už tu dostalo charakter vierovyznanskej knihy. Ním bolo dokončené dielo obrany a ohraničenia luteránskeho reformáčného učenia navonok.

Stavy sa jednotnouslye dohodli, že sa snemu nezúčastnia, pretože nie je taký, aký žiadali, totiž na nemeckej pôde.

V ý z n a m a h o d n o t a. Šmalkaldské články, čiastočne i Pojednanie majú celkom iný charakter ako skoršie vierovyznanske knihy. Tieto boli mierovým prejavom, tamtie sú vypovedaním vojny. Ovzdušie augsburského snemu bolo naplnené snahou zachovať jednotu cirkvi. Mocným iniciátorom a tátorom toho bol cisár, ktorý v týchto chvíľach bol na vrchole svojich úspechov. Na šmalkaldských poradiach už aj zovňajšia situácia bola inakšia. V ríši najmä v najvyššom politickom činiteľom bol Šmalkaldský apolok. Okrem toho bolo už viac ako jasné, že pre neochotu katolíckej strany k reformám v cirkvi nedôjde k vyrovnaniu.

Luther formuloval svoje články krátko, jasne, nesnažiac sa ani v najmenšom vyberanými slovami zastrieť a zahaliť skutočne existujúce rozpory. Jeho kroky naozaj neboli ani tiché ani jemné, ale jemu vlastné. Jadro celého spisu spočíva v „prvom a hlavnom článku“ o úrade a diele Ježiša Krista. Niekoľkými svojimi slovami len uvádza jasné výpovede Písma, aby priateľ i nepriateľ na prvý pohľad videl, že od tohoto článku sa nemôžeme odkloniť ani ustúpiť, i keby nebesá mali padnúť na zem alebo čokoľvek.“ Ďalšie články sú vlastne aplikovaním a rozvíjím tohoto článku pri pápežských náukach. Skoro možno povedať, že tento „hlavný článok“ sa opakuje v každom ďalšom článku, že tu teda nejde o jeden článok učenia z mnohých iných, ale o samú živú vieru v Ježiša Krista, ktorú veriaci človek musí vyznávať nielen ústami ale celým životom; tomuto však prekáža rímske učenie o omši, o vzývaní svätých, mnášstvo a pápežova vláda. Lutherovo poňatie pápežstva je rozhodnejšie a jasnejšie ako Melanchthonovo v Traktáte.

Aj Melanchthonovo Pojednanie je písané iným duchom ako Augsburgské vierovyznanie. No, hoci správne vyjadruje reformáčné stanovisko voči pápežovi a moci biskupov, onoho Lutherového hlbokého pohľadu do podstaty veci nemá. Napísané je s rozhladom a zdržanlivosťou učenia, ktorý váži slová a predmet svojho pojednania ukladá v rúbtvý systém.

Oba spisy tvoria súvis s prvými dvoma symbolmi ako ich doplnenie a ukončenie v otázkach nimi rozoberaných. V nich luteránska strana prvýkrát vyjadriť výrazne, súhrnne a oficiálne svoj pomer k pápežstvu, ktorý sa odvtedy nezmenil, keďže ani pápežstvo sa nezmenilo.

K n i ž n é v y d a n i e. Luther svoje články knižne vydal v lete roku 1538 v súvisi s inými protipápežskými spismi bez podpisov teológov. Motto, ktoré mal rukopis pôvodne, nahradil terajším predslovom. Urobil niektoré zmeny a prídavky polemického rázu. I keď tieto články roku 1537 nedostali uznania úradného symbolu, v neskorších rokoch ich vážnosť veľmi stúpila, lebo ich mali za doklad pravého lutherantizmu. Preto ich prijali do viacerých corpora doctrinae a potom plným právom aj do Knihy svornosti. Latinský preklad pripravil Mikuláš Selmecker. Naše vydanie obsa-

¹⁸⁹ Z. Brückovej reči, *Bekehrungschriften*, str. XXVI.

¹⁹⁰ J. T. Müller, *Die symbol. Bücher*, str. LXXX.

buje preklad nemeckého textu.

Melanchthonovo Pojednanie vyšlo knižne prvýkrát roku 1540 v Strassburgu anonymne. Nasledujúceho roku vyšiel už aj jeho preklad do nemčiny, ktorý pripravil Vít Dietrich. Ďalšie vydania neuvádzali Melanchthona ako autora, a tak Pojednanie dlho pokladali za kolektívne dielo teológov zhromaždených v Šmalkaldách. Nemecký preklad mali neskôr za originál a Selnecker pripravil z neho latinský preklad pre latinský text Knihy svornosti. Čoskoro sa však prišlo na tento omyl a vo vydani Knihy svornosti roku 1584 tento latinský text nahradili pôvodným Melanchthonovým textom. Naše vydanie má preklad latinského textu.

Lutherov Malý a Veľký katechizmus

Prvé tri symboly určili a ohrančili luteránske učenie navonok. Katechizmami sa to začalo dovnútra. I keď pôvodca nemal v úmysle napísať vierovyznanské knihy, Katechizmy si svojou vnútornou hodnotou a závažnosťou v nich uloženého učenia samé vydobyli miesto v Knihe svedectva.

Saská vizitácia. Katechizmy vznikli uprostred veľkého podujatia vizitácie saských cirkevných zborov. Musíme ich organicky spájať s týmto podujatím, ak chceme správne vidieť, čo pobilu Luthera k ich zostaveniu a poznať aj zmysel a cieľ, ktorý im dal. V tomto začlenení je trvalá úprava a smernica, ako ich v každom čase ponímať a užívať. Torte nikdy nie len ako učebnicovú knihu, či školskú a či konfirmačnú, ale vždy ako zbraň umožňujúci biblickému učeniu prejsť do vedomia, srdca, citu každého evanjelika a tak byť určujúcim a hlavným činiteľom v jeho každodennom živote. Okrem toho, najmä v Malom katechizme sú predpoklady bezprostredného praktického i vnútorného spojenia jednotlivca so životom cirkvi.

Keďže sa obnovené učenie veľmi rýchlo rozšírilo po nemeckom okolí, z kazateľnic znelo už čisté učenie evanjelia, večera Pánova sa prísľuhovala obidvoma spôsobmi, omša sa v zmysle Lutherovej „Deutsche Messe“ („Nemecká omša“ — 1526) zmenila v evanjelické služby Božie, čo všetko sa v prvých rokoch dialo spontánne a živelné, bolo treba odstrániť niektoré nedôslednosti a utvoriť aj istú organizáciu zborov obnovennej viery, aby sa sloboda evanjelia, nesprávne pochopená, nezmenila na svojvoľu. Počas vizitácie utvorila sa nová organizácia ustanovením superintendentov (17. článok „Poučenia vizitátorov“). Tým sa evanjelické zbory vymarili spod jurisdikcie rímskych biskupov. Superintendentom prvoradou a hlavnou úlohou bolo vizitáciami bdieť nad životom a vierou kňazov i cirkevných zborov, ktoré boli zverené do ich správy. Kvôli čistému a uprinnému zvestovaniu evanjelia zriadil sa v reformačnom duchu kňazský a kazateľský úrad. „Keďže sme chceli mať istotu a zachovať úrad kásky“, ako píše Luther v úvode „Poučenia“.²⁰⁾ K samotnej vizitácii došlo tak, že saskí reformační vodcovia požiadali svojho kurfistu „ako svoju právoplatnú Bohom zradenú vrchnosť, aby Jeho Kurfirštiská Milosť z kresťanskej lásky (lebo zo svojej svetskej vrchnostenskej moci nie je tým povinná) a z Božej vôle k dobru evanjelia a na osoh a spasenie úbohlých kresťanov v krajinách Jeho Kurfirštiskej a Knežacej Miksti (to znamená kurfirštiské Sasko, Thürinsko, Mníšersko) milostivo ráčila určiť a ustanoviť niektoré popredné osoby na tento úrad.“²¹⁾ Melanchthon zostavil roku 1527 vizitáčne články a nasledujúceho roku „Poučenie vizitátorom“, ku ktorému Luther napísal predslov. Vizitácia sa začala roku 1526 sporadicky, roku 1527 dôkladne a organizovane a trvala do roku 1530. Aj Luther sa jej zúčastnil osobne a na nej nazbieral mnohé skúsenosti o hroznej zablakalosti a nevedomosti vo veciach kresťanského učenia, a to ako u kňazov, tak aj u pospolitosti. „Hrozný a žalostný nedostatok, o ktorom som sa presvedčil nedávno ako vizitátor (v jeseni 1528), ma donútil zostaviť tento katechizmus“, píše v predslove Malého katechizmu. Teda skúsenosti z vizitácie boli bezprostredným popudom. Tieto skúsenosti mu pomohli voliť aj správnu formu aj obsah katechizmového diela. Avšak Luther si už skôr bol uvedomoval potrebu katechizmu pre ľud. Už 27. septembra 1525 píše: „Oznamujem, že by som chcel zostaviť katechizmus naraz so všetkým“,²²⁾ a v predslove k „Deutsche Messe“ píše: „V nemeckých službách Božích potrebujeme predovšetkým obyčajný, prostý, jednoduchý katechizmus“²³⁾ Sám všestranne zaujatý poveril zostavením katechizmu priateľov Jonasa a Jana Agricola. Lenže im sa to nepodarilo tak, ako si to Luther predstavoval. Preto prenechal Melanchthonovi zostaviť „Poučenie vizitátorom“ a sám sa pustil do písania katechizmu.

Veľký katechizmus. Prípravou mu boli tri série kázni v čase 18. – 30. mája, 14. – 23. septembra a 30. septembra až 19. decembra 1528, ktoré povedal zastupujúc Eugen Hagena. Tieto kázne prepracoval na katechizmus a z nich prebral doslova celé štát. Pri zostavovaní bola mu

²⁰⁾ Melanchthoni Werke, vyd. Koethe, I.86.

²¹⁾ Tamže I.85.

²²⁾ Bekenntnisschriften, Göttingen, 1930, XXVIII.

²³⁾ J. T. Müller, Die symbol, Böhmer, LXXXV.

pravidlom zaužívaná schéma v doterajšej katechizmovej tvorbe, tri hlavné častky: Desiat Božích prikázaní, Viera obecná kresťanská, Otčenáš. Prvú časť diela dal do tlačiarne už koncom novembra. V decembri napísal výklad Viery obcejnej kresťanskej a Otčenáša. Pokračovať ďalej v práci mu prekážala choroba, len koncom márcia 1529 dokončil texty. Pri vypracovávaní piätej časti mohol použiť svoje kázne, ktoré mal vo veľkom týždni 21.–25. marca. Začiatkom apríla vyšiel prvýkrát „Deutscher Katechismus“ (Nemecký katechizmus²⁴¹). Ešte toho roku vyšlo aj druhé vydanie, ktoré rozšíril o „napomenutie k spovedi“ a čiastočne doplnil aj inak pozmenil. Pomenovanie „Veľký katechizmus“ dostalo sa knižke len neskôr a nie od Lutheera.

Latinský preklad, ktorý pripravil humanista Vincent Obsopöus, vyšiel čoskoro za nemeckým vydaním. Prekladateľ však, chtiac ho urobiť vzorným humanistickým dielom, svojvoľne poprikladal mnohé citáty z klasikov a vložil rozličné udalosti z dejín. Do Knihy svornosti dostal sa text z wittenberského latinského vydania Lutherových spisov, skorigovaný Selneckerom.

Malý katechizmus. Luther pôvodne nemal v úmysle napísať dva katechizmy. Poslanie Malého katechizmu mal vykonať pôvodne Veľký („Nemecký“), ktorý prvý začal Luther spracovávať. Naše tvrdenie podopiera aj „krátka predmluva“, pôvodná, na druhé miesto odsunutá v Jenskom vydaní Lutherových spisov. Avšak keď sa mu dielo pod rukami rozrástlo a ani svojou formou nevyhovovalo najlepšie pospolitosti a ešte menej deťom, rozhodol sa zostaviť ešte jeden katechizmus. Do jeho spracovania sa pustil v decembri 1528. Teda súčasne pracoval na oboch katechizmoch. Začiatkom januára 1529 už uverejnil tlačou tri tabule²⁴¹ s tromi časťami katechizmu, 7. marca sponinjajú sa už ďalšie dve tabule s Benedicite a Gratias, ako aj s rannými a večernými požehnaniami. 16. marca spolu s prvými tromi vyšli ďalšie dve tabule obsahujúce kresť a večeru Pánovu. Knižne vyšiel prvýkrát Malý katechizmus v polovici mája, a to s ilustráciami a s titulom „Enchiridion. Der kleine Katechismus für die gemeine Pfarher und Prediger“ („Enchiridion. Malý katechizmus pre farárov a kazateľov“). Luther mu pridal „domové tabule“ a predelov. Sobášnu knižočku pripojil pravdepodobne vydávateľ. Toho roku vyšlo ešte niekoľko vydaní. K vydaniu z 13. júna boli pripojené ešte „spôsob spovede“, knižočka o kresť a litánie, dve posledné asi prídavok vydávateľa.

Do latinčiny preložil katechizmus Juraj Mejer, vydaný bol pravdepodobne koncom augusta a Ján Sauermann, vydaný v septembri toho istého roku. Odtedy Malý katechizmus preložili do mnohých jazykov a vydali ho nespočetnekrát. Do slovenčiny bol preložený pravdepodobne už roku 1540. Známe a zachované sú tzv. Bardejovské katechizmy z roku 1581 a 1612. Najmä vydanie z roku 1612 bolo výborné. Preklad urobili naši prví traja superintendenti. Tento preklad sa potom s malými úpravami používal u nás až domedáva.²⁴² Aj u nás bol Malý katechizmus veľakrát preložený a asi tristo razy vydaný. Boli aj obrázkové vydania. Niektoré vydania boli i viacjazykové. Bol aj vysvetľovaný a rozvádzaný v otázkach. Preklad Veľkého katechizmu pre Knihu svornosti pripravil Ján Leška. V našom vydaní je preklad nemeckých textov.

Do Knihy svornosti prijali oba katechizmy pre ich jasné, určité, výrazné a praktickým potrebám primerané podanie evanjelického učenia.

Hodnota a význam. Ak vznik a pôvodný význam katechizmov pochopíme len v súvisí s Lutherovým praktickým úsilím odstrániť nedostatky medzi kázami a ľuďmi, zistené počas vizitácie, tak aj ich všeobecný a trvalý význam a cenu pochopíme len v súvisí s praktickou činnosťou cirkvi.

Veľký katechizmus je praktickou úpravou a vzorom pre farárov ako kázal o piatich časťkách kresťanského učenia deťom a prostým ľuďom a ako im ich rozoberať. V tejto úprave niet nijakých teoretických ani teologických úvah. Učenie v ňom obsiahnuté je v najužšom spojení s každodenným životom, aby ho každý mohol ľahko pochopiť. Lutherovo rozhorčenie v úvode stále platí a evanjelickí kazatelia by si ho mali povšimnúť v každej dobe, na Lutherovej duchovnej starostlivosti sa cvičil a jeho úpravami sa pre svoje povolanie vyzbrojoval. Veľký katechizmus podáva prosté a pritom hlboké pohľady do ľudskej povahy i do každodenného života. Tu sa nielen kaza-

²⁴¹ Podľa starého zvyku napísal katechizmus pôvodne na „tabuľkách“ plagátovej formy, aby ho bolo možno vyvesiť na stenu v kostole alebo v škole, prípadne v domácnosti.

²⁴² Dr. B. Balent, Bardejovské Katechizmy z r. 1581 a 1612, KUS, T. Sr. Martin 1947

telia ale vôbec pracovníci vo verejnom živote môžu mnohému použiť.

Malý katechizmus dostal výstižné pomenovanie „laická Biblia“, čo samo vystihuje jeho význam. Jeho prednosti sú vonkajšie i vnútorné. Vonkajšie: prostá forma, jasné rozdelenie látky a jej spracovanie v systéme, ktorý sa síce povahou spracovanej látky sám podáva, predsa však je majstrovským dielom „nesystematického“ génia reformátorovho. Prehľadné otázky a odpovede môžu slúžiť ako metodický vzor. Malý katechizmus v tomto ohľade priamo i nepriamo vplýval na mnohé pedagogické a didaktické diela v minulosti.²⁶⁴ Keď so skvelou formou spájal sa obsah takej ziváznosti, aký podávajú katechizmy, pochopíme, prečo sa katechizmus tešil medzi evanjelikmi veľkej vážnosti a prečo taký silný odpor vyvolal medzi protivníkmi čistého učenia evanjelia.

Spomenieme niektoré príklady. Kráľ Filip Španielsky a Ferdinand I. vydali proti nemu osobitné nariadenia. Nemalú nenávisť proti malinkej knižočke cítil v podvodnom diele hradeckých jezuitov, ktorí roku 1587 vydali „Der kleine Katechismus für die gemeine Pfarr-Herren und Prediger, gemehret und gebessert, aus Dr. Mart. Lutheri Schriften und Bücher zu Wittemberg gedruckt“ („Malý katechizmus pre farárov a kazateľov, rozmnožený a opravený zo spisov a kníh Lutherových, vytlačeny vo Wittembergu“). V knihe zhromaždili z prvých Lutherových spisov výpady proti rímskemu učeniu a takto chceli dostať, aby si ľud znevážil pravý katechizmus. S podobným zámerom sfalšovali katechizmus aj kryptokalvinisti.²⁷¹

Možno azda tvrdiť, že spoločné a rovnaké rysy luteránskej zbožnosti, či vo vlasti reformácie a či v Amerike, či na chladnom severe Európy a či u nás alebo kdekoľvek inde, viac sú dielom Malého katechizmu ako Augustány.

Vedeli by sme uviesť mnoho svedectiev o výtečnosti Malého katechizmu. Za všetky spomenieme len jeden. Náš slovenský obhájca pravovernosti, J. M. Hurban, vydávajúc Lutherov katechizmus s obrázkami,²⁶⁹ ukazuje v úvode na zhubné následky toho, že katechizmus vytlačili z domácnosti a urobili z neho len školskú knižku. Na vrub tejto skutočnosti pripisuje, že sa otvorili vrata racionalistickej povrchnosti, ktorá aj v našom slovenskom duchovnom a cirkevnom živote narobila mnoho škody. Píše: „... v časoch tých, kedy katechizmus vysouzený bol z roditi a jako uvázaný na školu, vzniklo to bludné pochopování katechizmu jako knihy školské pro děti, které mají se z ní učít lekci svou pro examen školský aneb Confirmačný. Jakmile byl cíl dosažen, byla hned zlatá kniha tato života hozena za pec. Mezi tím, co Luther sám katechizmu svého i v nejvyšší starobě učival pořád co knihy vdělavatelné, modlitební a zpovědní, naši již Neophytové, žáci gymnasiální a studenti theologie odhazují svatou knihu tuto života, o níž se domýšleli, že jest to knižka školská, z které oni vyrostí. Ale tímto marným myšlením vždy dále a dále odcházel od domu a čeledi nejvěrnější strážce pravovernosti církevní, poctivosti měšťanské, upřímnosti křesťanské, věrnosti rodinné, čistoty mravů, pokoje svědomí a tichých, blahoslavných radostí v Pánu.“²⁹¹

²⁶⁴ Oba katechizmy treba chápať aj v súvisi s Lutherovým úsilím o výchovu rúten náboženskú, ale i všeobecnú. Z pedagogicko-didaktického ohľadu sú porovnateľne Lutherova úprava v predmluve.

²⁷¹ J. T. Müller, Die symbol. Bücher, XCI.

²⁶⁸ V Skalci u Štampolu, roku 1868.

²⁶⁹ Evanjelický Obrázkový Katechizmus, vyd. J. M. L. Hurban v Skalci, 1868, str. VII-VIII.

Formula svornosti

Utvorenie nášho posledného symbolu, Formuly svornosti, je spojené s predchádzajúcimi dlhotrvajúcimi vieroučnými spormi. Len čo Luther zatvoril oči, vyrazili ako prudký podmieľajúci a strhávajúci prúd. I keď viedli k vyjasneniu stanovisk, k odhaleniu pravých a falošných priručencov luteránskej reformácie a vyústili v pevnejšej jednote tejto vrstvy reformácie, predsa len otriasli na čas viacerou stákosťou mladej obnovenej cirkvi a preniesli sa aj za hranice kolískej reformácie.³⁰⁹

Bezprostrednými príčinami boli: Lipský Interim 1548, zostavený Melanchthonom, spory o večeru Pánovu a intrigy kryptokalvinistov.

Spory o učenie. Po krátkom prehľade sporov lepšie pochopíme potrebu a význam Formuly, ako aj súvislosti, ktoré viedli k jej zostaveniu.

Antinomistický spor vznikol tým, že Ján Agricola z Eisleben chcel z kázne slova Božieho úplne odstrániť zákon ako nepotrebný pre kresťana. Nepáčilo sa mu, že Melanchthon v „Poučení vztáťtorom“ žiadal, aby kazatelia púbe kázali o zákone. Verejne napadol aj Luthera. Svoje názory Agricola nakoniec odvolal. Sem sa vzťahuje V. a VI. článok Formuly.

Spor o Interim, špeciálne o adiafora (1548—52). Matěj Flácius Illyrius a jeho prívrženci, gnézloluteránmi alebo i flaciánmi nazývaní, veľmi ostro napádali z Magdeburgu Melanchthona a jeho prívržencov, filipistov, pre ústupčivosť pri Interime v tzv. „adiaforách“, nepodstatných veciach (napr. 7 sviatostí, obrazy, pôsty, sviatky atď.). Flaciáni tvrdili, že „in statu confessionis“ — keď ide o vyznávante — v čom sa nachodili evanjelici po wittenberskej kapitulácii, nepodstatné veci nemôžu byť ľahostajné. Melanchthon ustúpil. Sem sa vzťahuje článok X. Formuly.

Osländerský spor (1549—1586) silno otriasol najmä pruskou cirkvou. Vyvolal ho kráľovecký profesor Ondrej Oslander tým, že iustificatio vysvetľoval ako iustum facere a nie iustum dicere a na základe toho požadoval, aby veriaci životom, skutkami nasledovali Krista. Ťažisko ospravedlnenia preniesol do tohoto nasledovania. Tým však pomiesal posvätenie s ospravedlnením, čo vzbudilo mocný odpor najmä u M. Chemnitzza a J. Mörlina. Naň sa vzťahuje III. článok Formuly.

Majorovský spor (1551—1526). Vyvolal ho Juraj Major, superintendent v Eisleben, keď v súhlase s Lipským Interimom a s Melanchthonovým učením o viere z neskorších rokov tvrdil, že dobré skutky sú potrebné k spásu. Nemyslel to, pravda, v zmysle katolíckeho učenia o bona opera, o záslužných skutkoch. Jeho stanovisko bránil Justus Menius, superintendent v Gothe. Proti jeho názorom sa postavil Mikuláš Amsdorf, ktorý v zápale boja vykrikoval, že dobré skutky škodia spásu. Z tohoto sporu najlepšie vidieť, že rozpory a hádky často vyvolávala i neochota vypočuť trpezlivo protivníka a jeho potrebné vysvetlenie. Ešte aj taký neohrozený bojovník, akým bol Flácius, Amsdorfov priateľ, povedal, že vina je na oboch stranách, keďže uzli nejasné a prehnane výrazy. Filipisti ustúpili. Na tento spor sa vzťahuje IV. článok Formuly.

Spor o večeru Pánovu. Učenie o večeri Pánovej, ako jediný bod, v ktorom sa nedostihla zhoda medzi luteránmi a kalvíni, zostávalo stále otvorenou otázkou. Švajčiarska strana (Zwingli i Kalvín) sa vytývalo stavala proti reálnej prítomnosti Kristovho tela pri sviatosti. Luther sa zase utvrdil v správnosti svojho poňatia a podoprel ho učením o communicatio idiomatum (vzájomné zdieľanie vlastností dvoch prirodzení Kristových) ako aj o ubiquitas corporis Christi (vsádepriťtomnosť Kristovho tela). Týmto sa však ťažisko sporu prenáša aj do oblasti kristológie. Melanchthon zostávajúc na stanovisku luteránskom usiloval sa zbližiť ostro vyhranene protívne mienky užitím všeobecnejších výrazov pri formulovaní tohoto článku (Variata 1540, X. článok). Krypto-kalvinisti neskôr Melanchthonovými výrazmi zakrývali svoje kalvinistické názory. Spor nanovo vyvolal P. M. Vermigli svojimi prednáškami o večeri Pánovej v Oxforde. Proti nemu prudko reagoval v lutherovskom duchu J. Timann, farár v Brémach, a to tak, že napadol svojho melanchtho-

³⁰⁹ J. Kvačala v Dejinnách reformácie na Slovensku zaznačuje niekoľko obľubných vieroučných sporov u nás. U nás sa veľkytí naskandroveli, Mecklen, Filipisti, kryptokalvinisti. Podrobnosťami prispel aj P. Krížko v Dejinnách banskobystrského seniorátu

novsky zmýšľajúceho kolegu A. Hardenberga. Spor sa rozšíril na celé dolnosaské územie. Melanchthon sa v ňom zachoval veľmi opatrne a zdržanlivo, čo posilnilo podozrenie gnezoluteránov, že je tajným kalvinistom. Na tento spor sa vzťahujú články VII. a VIII. Formuly.

Synergistický spor má svoje korene v Melanchthonovom ustupovaní z pôvodných pozícií. V neskorších vydaniach Loci (1535 a v ďalších) a vo Variate Melanchthon pripustil po istú mieru spoluúčinkovanie vôle človeka (synergizmus) pri prisvojení si Božej milosti. Ba v Locí z roku 1548 prireka človeku schopnosť ponúkať milosť tiehapiť z vlastného popudu (facultas se applicandi ad gratiam). Pritom však čo najrozhodnejšie odmieta akúkoľvek zásluhu človeka pri obrátení sa a ospravednení. Spor prepukol, keď lipský profesor J. Pfeffinger v spise „Propositiones de libero arbitrio“ sa zastával synergizmu v Melanchthonovom zmysle. Proti tomuto sfalšovaniu luteránskeho učenia sa rozhodne postavili vodcovia gnezoluteránov Arnsdorf, Flacius a Musäus a v boji proti lipským a willemberským filipistom nešetřili výrazmi. Svoje stanovisko vyjadril vo Weimarskej konfutačii (1559), ktorá ostro odmieta o zjednotenie sa usilujúci Frankfurtský reces, napísaný v melanchthonovskom duchu. Spor sa priostřil na weimarskom kolokviu medzi V. Strigelom a Flaciom. Flacius tu preexponoval luteránske stanovisko vyhlásením, že dedičný hriech je substancia (podstata) ľudskej prirodzenosti (in accideñs — prípadnosť). Spory v tomto štádiu sa veľmi zostrili a mali neblahé následky pre zúčastnených, najmä Flacia. Neostali len akademickou záležitosťou, ale vynesli sa na kazateľne, do kniežacích rodín a do domácností prostých veriacich i na ulice.

Avšak ak chceme mať aspoň primeranú predstavu o týchto sporoch a hádkach, treba si nám k uvedenému prehľadu primysleť nesmiernu prudkosť až vášnivosť, často bezohľadnú rozhodnosť, s akou sa bojovalo, tiež aj záľudnosť a intrigánstvo, ostrovtip, nie v jednom prípade pokazené ľudské životné osudy, preháňanie z miesta na miesto, keď neraz len smrť bola vyslobodením z „rabies theologorum“. Celé rodiny, mestá a krajiny zachvátil hlboký vnútorný nepokoj a rozrušenie. Treba vedieť, že tieto spory nevychádzali z luteránskej cirkvi, charakteristikou ktorej je neagresivnosť, ale z kruhov, ktoré nezodpovedným spôsobom a zavrhnudlahodnými prostriedkami (napr. i falšovaním Lutherových spisov) istivo zneužívajúc dôveru zemepána, usilovali sa potlačiť a zahubiť luteránstvo. Je len prirodzené, že sa toto bránilo. Tieto časy nech sú trvalým upozornením a poučením pre teológov, aby sa v budúcnosti vyvarovali podobných spôsobov. Týmto ani v najmenšom nechceme podceňiť význam a váhu článkov učenia, o ktoré vtedy šlo. Ľudia za malé veci neobetujú postavenie, klud a pokoj, majetky, vlast, životy. Šlo o veľké veci viery a o poznanie a vyznanie pravdy. Tieto časy sa v mnohom podobať obdobiu konfesorov a martýrov prvej cirkvi, ktorí svojimi obeťami pripravovali pôdu a základu pre utvorenie prvých vierovyznaní. Nepochybujeme však, že dobrej veci by bolo viac poslužiho pokojné, bratské uvažovanie, dorozumievajúce sa a spôsoby primerané bratom a blízke Majstrovnu príkazu: „Potom poznajú všetci, že ste moji učeníci, keď sa budete milovať vospoloč.“

Počiatky zjednotenia. Je len prirodzené, že tento nedobrý stav musel prinútiť mnohých rozmyšľať, ako zjednotiť rozdelené, utišiť rozbúrené, znemožniť v budúcnosti podobné rozpory, zabrániť rozkladnému vplyvu kryptokalvinizmu a tak zachovať obnovenú vieru a cirkev, aby dávala svetu svoje požehnanie.

Zjednocovacej práce sa ujali kniežatá. Keďže teologické debaty a kolokviá medzi protivnými stranami nevedli k cieľu, oni na svojich poradách hľadali základňu, na ktorej by sa mohli všetci vieroučne zjednotiť. A tak roku 1558 vo Frankfurte zhromaždené kniežatá, saský kurfirst Augustus, Joachim Braniborský, Otthénrik Pfälcký, ako aj Filip Hessenský, Kristof Württemberský a falcký gróf Wolfgang, podpísali tzv. „Frankfurtský reces“, ktorý zostavil Melanchthon. Ním sa priznávajú k viere, ako ju podáva Augsburské vierovyznanie, Variata a Saxonika. Bolo to v duchu Melanchthonovho úsillia o sprostredkovanie. Pokus však stroskotal na rozhodnom odpore saského kniežata Jána Frídricha Stredného, ktorý svojim jenským teológom dal zastaviť „Weimarskú konfutačiu“. Flaciáni v nej podali obširne vyznanie ostro polemizujúce s rozličnými kacirstvami. V podstate dopĺňajú Augustánu v detailoch, v článkoch, pri ktorých došlo k rozporom. Filipisti odpovedali zostavením Corpus doctrinae christianae (3 starocirkevné symboly a niektoré Melanchthonove spisy). Tento pôvodne súkromný spis dosiahol neskôr, najmä v kurfirstskom Sasku všeobecnej platnosti a záväznosti ako „Corpus doctrinae Misnicum“. Keďže rozpory sa zväčšili, roku 1561 v Naumburgu vo veľkom počte zhromaždené stavy sa znova zaoberali odstránením

rozporov. Odmietli myšlienku vypracovať nové vierovyznanie. Uzhodli sa, že znova prijmú Augustanu ako spoločné vierovyznanie. Povstala však otázka, ktorá to má byť, či z roku 1530, cisárovi predložená a či z roku 1540, Melanchthonom poznamenaná (Variata). Saskému kniežatovi Jánovi Fridrichovi sa podarilo získať väčšinu pre pôvodné znenie (Invarianta), no nepodarilo sa mu presadiť za symbol aj Lutherove Šmalkaldské články. Kompromis sa dostal tým, že v novom úvode k Augšburskému vierovyznaniu bola prijatá za záväznú aj Apológia aj Variata. Mlčky sa preslo ponad Šmalkaldské články i ponad Frankfurtský reces a Konfessu Saxoniku. Hodno poznamenať, že tu zhromaždené stavy odmietli „námluvy“ pápežových vyslancov, ktorí ich prišli získať pre Tridentský snem a jeho učenie.

Cesta ku Konkordii. Zmenené ovzdušie, priaznivejšie zjednoteniu, nastalo, keď v kniežacom Sasku „bojovní teológovia“ (fiaciáni) upadli do nemilosti a museli opustiť krajinu. Rovnako účinkoval pád filipistov v kurfirstskom Sasku. Obe udalosti majú dlhú históriu s tragickým ukončením. Utvorili však predpoklady pre zjednotenie. Pozitívnym smerom účinkovalo vytrvalé a húževnaté úsilie o dorozumenie sa, vedúcimi činiteľmi ktorého zo strany svetských bolo württemberské knieža a v neskorších fázach saský kurfirst August, zo strany duchovných však trepezlivý a neúnavný tábinský kancelár Jakub Andreá.⁵¹⁾

Skôr menovaný dal návrh, aby „každé knieža dalo vyhotoviť svojim teológom úprinné, dôkladné a súmerné vyznanie o všetkých sporných článkoch,⁵²⁾ podľa ktorého by sa dosiahlo jednoty. V zmysle toho zostavil Andreá vierovyznanie a krátke vysvetlenie niektorých sporných článkov, podľa ktorého by sa dala dosiahnuť kresťanská jednota v cirkvách, k Augšburskému vierovyznaniu sa priznávajúcich a . . . odstrániť rozpory. Vyznanie obsahovalo päť článkov: 1. O ospravedlnení viery, 2. O dobrých skutkoch, 3. O slobodnej vôli, 4. O nepodstatných veciach, zvaných adiafóra, 5. O večeri Pánovej. Potom začal Andreá sam i s inými z poverenia svojho kniežata cestovať po jednotlivých krajinách, Wolfenbüttel, Sasko, Braniborsko, Pomorany, Mecklenbursko. Stretával sa pritom so zdržanlivosťou filipistov voči učeniu o ubikvitte, ako aj s odporom luteránskych teológov, Hesshussa, Spangenbergu, Colestina, Wiganda, ktorí žiadali, aby sa pri nesprávnom učení podľa mena odsúdili aj jeho zástancovia. Ovocie Andreáovho úsilia sa malo ukázať na zhromaždení teológov, zvolanom 7. mája 1570 do anhaltského Zerbstu.⁵³⁾ Zišlo sa 21 teológov, Andreám starostlivo vybraných zo Sasku, Braniborska, Holštajnska, Anhaltu, Lübecku, Hamburgu, Luneburgu, Brunšvicka a Hessensku a zjednotili sa na tzv. „Norma Servestana“. V nej za správny výklad článkov Pisma Svätého, uznali Augustana 1530, Apológiu, Šmalkaldské články, Malý a Veľký katechizmus, ako aj Lutherove spisy. Z ohľadu na Sasko menovali aj Corpus doctrinae Misnicum a Melanchthonove spisy, ako aj spisy Brenzove. Avšak toto zjednotenie bolo odmietnuté najprv v Sasku a neskôr i v Hessensku. Kurfirstské Sasko sa v Nasledujúcich rokoch upevnilo vo svojom filipistickom stanovisku. Výrazom toho stanoviska je „Wittemberský katechizmus“ a „Consensus Dredenens“. Filipisti, ktorí svojím postavením v Sasku, začali svoje názory propagovať nezastronc, usilujúc sa získať pozície aj v kurfirstovej rodine. Avšak zachytené listy, ktoré jasne odhaľovali filipistické plány na dvore, ako aj teologický rozbor spisu „Excessus perspicua controversiae de coena Domini“ (Lipsko 1574, „Jasný výklad rozdielnych náhľadov o večeri Pánovej“), v ktorom sa otvorene zastávalo kalvinistické učenie o večeri Pánovej, priviedlo ich úplnú katastrofu na saskom území a tvrdý postup kurfirstov voči ich predstaviteľom.

Andreá pokladal chvilu za priaznivú k novému pokusu o zjednotenie. Dal vytlačiť a rozposlať viacerým vedúcim teológom svoj spis „Sechs christlicher Predigt von den Spaltungen, so sich

⁵¹⁾ Dá sa povedať, že tento muž celý svoj život, svoje telesné i duchovné sily zasvätil práci na Konkordii. Od roku 1553 do 1580 (roku 1580 umrel) bez prerušenia sa venoval obnove pokoja v cirkvi. V tejto službe prešiel mnohým ťažkým časom na svojich 126 cestách, plných námahy a nebezpečenstiev. Deň čo deň pracoval na tomto požehnanom a prepúšťanom diele. Vzdal sa pohodlného domáceho života, nebral ohľad ani na ženu, ani na svojich 12 detí. Nakoniec sa mu dostalo množného uznania, ale aj zneuznaní a urážok i jeho osobe i jeho diele.

⁵²⁾ Die Bekemintsehriften XXIII

⁵³⁾ Andreá tvrdil (tento záležitosť bol aj v Prahe u cisára Maximiliána II., ktorý ho povzbudzoval: „Môj pán Jakob, nesmiete si myslieť, že si u každého vyslúžite veľkú vdaku za toto diele. Máme mnoho osobných nepriateľov. Pamätajte však, že Kristus v evanjeliu povedal: „Blahoslavení ste, keď vás ľudia pre vás pomáňajú a prenasledujú a cie u vás hovoria, kľahajú. Preto najväčším posmechom, potupovaním, hanením, ktorého sa vám dostane, nedajte sa odradiť od tohoto požehnaného a potrebného dieľa.“ J. T. Müller, Die symbol Bücher, XXIV.

zwischen den Theologen Augspurgischer Confession, von Anno 1548 bisz auff diss 1573. Jar, nach und nach erhaben . . ." („Šesť kresťanských kázni o rozporoch, ktoré sa od roku 1548 až po 1573 z roka na rok prejavujú medzi teológmi augsburského vierovyznania"). V ňom hovoria: 1. o spravodlnosti z viery, 2. O dobrých skutkoch, 3. O dedičnom hriechu a slobodnej vôli, 4. O cirkevných obradoch a nepodstatných veciach, 5. O rozdieloch medzi zákonom a evanjeliom a v treťom užívaní zákona, 6. O Kristovej osobe. Tieto články mali byť základom nového teologického konventu. Keďže však proti knihe mali námietky okrem iných aj vtedajší najuznávanejší teológ Martin Chemnitz, preto ju Andreáš prepracoval. 29. novembra bola už hotová tzv. „Švábska konkordia". Obsahovala tieto články: Úvod, O dedičnom hriechu, O slobodnej vôli, O spravodlnosti z viery, O dobrých skutkoch, O potrebe a ľubovôle dobrých skutkov, O zákone a evanjeliu, O treťom spôsobe zákona, O cirkevných obradoch alebo adiaforách, O večeri Pánovej, O Kristovej osobe, O večnom Božom predurčení a vyvolení, O iných skupinách a sektách. V zmysle úpravy kniežata Júlia napísal ich vo forme tézy a antitézy. Tu už poznávame zárodok budúcej Formuly svornosti.

Knieža Július dal Chemnitzovi zmocnenie, aby v Sasku získaval súhlas s týmito článkami. Výsledkom tejto ťažkej práce, ktorá sa bezpochyby vykonávala aj v ostatných krajinách, boli početné cenzúry a konferencie. Kladné stanovisko k nim zaujali aj prímoorské mestá. Na základe došlých dobrozdani a poznámok prepracoval Chemnitz články. Vynechal článok O potrebe a ľubovôle dobrých skutkov a úplne prepracoval články O slobodnej vôli a O večeri Pánovej. Ostatné články usporiadal podľa Augsburského vierovyznania. Táto vzniklá „Švábsko-saská konkordia" 5. septembra vrátil Andreášovi.

Knieža Július Brunšvičský poslal túto konkordiu aj saskému kurfirstovi (31. januára 1576). Tento dostal približne v tom čase (9. februára 1576) od grófa Juraja Arnošta z Hennebergu iný, samostatný návrh konkordie, tzv. „Maulbronskú formulu", ktorú v novembri 1575 zostavili z poverenia grófovho Lukáš Ostander a Baltazar Bidembach. Základom im bola „Švábskosaská konkordia", ktorú skrátili a doplnili citátmi z Lutherových spisov. V tomto štádiu sa dielo vrela a úprimne ujal saský kurfirst August. Napísal vlastnoručný list svojim tajným radcom, aby mu vyjadrili svoju mienku a návrhy, ako pokračovať v diele konkordie. K listu pripojil aj vlastnoručne napísaný Memorál, obsahujúci jeho návrh. V ňom poukazuje najprv na neudržateľnosť terajšieho stavu, keď každá krajina a každý stav augsburského vierovyznania má ešte osobitný Corpus doctrinae a tieto Corpora sa odlišujú. Potom, poučený skúsenosťami nedávnej minulosti, že na kolokviách a konventoch teológov sa k jednote nedospelo, ba rozpory sa ešte zväčšili, navrhuje, aby sa stavy pokúsili o jednotu. Nech sa tým cieľom zídu. Každý stav privedie si 3-4 pokojamiľovných teológov a taký istý počet politických radcov, i svoj corpus doctrinae nech priniesie sebou. Teológovia a poradcovia nech potom, držiac sa Augsburského vierovyznania ako pravidla a smernice, zo všetkých zostavia corpus, ktorý by sme všetci mohli vyznávať. Táto kniha alebo corpus doctrinae aby bola znova vytlačená, aby ju v každej krajine vládár svojim duchovným primeraným spôsobom predložil". atď.⁵⁴

Radcovia schválili kurfirstov návrh. Podobne ho schválili dvanásť saskí teológovia, ktorí sa zišli na konvente vo februári 1576 v Lichtenburgu. V ich návrhoch je zrejme už jasné luteránske stanovisko, odmietajúce Melancthonove nejasné články a výrazy ba spisy, ako aj konsensus Dresdensis. Teológovia navrhujú zvoliť konvent „niektorých nepodozrivých teológov", i cudzích, predovšetkým Chytrea, Chemniza, Andreáša, Marbacha, aby zostavili konečnú konkordiu, bez toho však, aby sa pri falšných a zavrhnutých náukách spomínali osoby. Konvent prosí Andreášovu vrchnosť, aby ho ako „úplne čistého vo všetkých článkoch kresťanského učenia" prepožičala, „aby mohol dať do poriadku hrozne pohlúdenú witemberskú univerzitu". Kurfirst poslal Andreášovi na posúdenie i formulu i konkordiu. Andreáš prvú mal za príliš krátku, druhú za príliš dlhú, obe aj inak nevyhovujúce za základ nového vierovyznania, preto navrhuje na ich základe vypracovať novú konkordiu. 9. apríla vstupuje do Torgavy, aby prevzal vedenie prác konkordie. 28. mája sa zúčastnil na hrade Hartenfels pri Torgave konvent teológov (podľa návrhu saských teológov), kde vypracovali tzv. „Torgavskú knihu". Knihu 7. júna odovzdali kurfirstovi, ktorý ju skúmal sám, dal skúmať aj svojim radcom a rozposlal jednotlivým stavom. Podobne Chemnitz a Andreáš rozposlali jej odpisy teológom na prečítanie. Všetci žiadali, aby dobrozdania a prípadné poznámky poslali kurfirstovi. Chemnitz, ale najmä Andreáš, vykonali aj niekoľko návštev u kniežat, aby ich

⁵⁴ J. T. Möller, Die symbol. Bücher, XCIII-XCIX.

osobne získavali pre dielo zjednotenia. Zatiaľ saskému kurfirstovi dochádzali dobrozdania zo všetkých strán.³⁶¹

Keď už väčšina dobrozdani bola pohromade, ndovzdal ich kurfirst trom vedúcim teológom, Andrešovi, Chemnitzovi a Selneckerovi, ktorí v marci 1577 na základe dobrozdani prepracovali Torgavskú knihu v klástore Bergen. Keďže ešte aj potom došli niektoré dobrozdania, spomínaní príberajúc ešte Muscula, Cornera, a Chytrea zišli sa znova v Bergách a koncom mája prepracovali Torgavskú knihu na „Bergskú knihu“, ktorá je už vlastne naša Formula svornosti.³⁶² Pretože bola obsiahla, Andreš vyholovil z nej výťah, Epitome, kdežto spoločná práca bola nazvaná Solida declaratio. Všetci teológovia, čo na nej pracovali, ju podpísali a odovzdali kurfirstovi. V spríevodnej správe teológovia neodporúčajú zvoliť zamýšľanú generálnu synodu augsburského vierovyznania. Odporúčajú, aby sa súhlas s Formulou svornosti získaval od jednotlivcov a na miestnych konventoch. Odpsý Formuly svornosti rozposlali z Drážďan, Berlína, Wolfenbüttelu, Stuttgartu, Brunšvicka i odnaskiaľ a urobila sa veľká získavacia akcia podpisov, ktorú riadili jednotlivé komisie teológov alebo synody v určenom im obvode. Do júna ju 1580 podpísali ju traja kurfirsti, dvadsať kniežat, dvadsaťštyri grófov, tridsaťosem ríšskych miest a vyše osemdesiat teológov a kňazov. Niektoré nemecké krajiny i mimonemecké evanjelické cirkvi ju podpísali neskôr.³⁷¹

Dĺhou a zvláštnou históriou bolo aj zostavenie predmluvy (Praefatio electorum, principum et ordinum Imperii Augustanae Confessionis addictorum — Predmluva kurfirstov, kniežat a ríšskych stavov Augsburgského vierovyznaniu oddaných), v ktorej sa mala zachytiť príčina a priebeh tejto konkordáčnej práce, ako aj vysvetliť niektoré použité výrazy a zaujaté stanoviská, aby sa odrážali prípadné námietky. Na nej, podľa slov kniežata Julia, spočíva skoro „toľká váha ako na samotnej Formule konkordie.“³⁶³ Túto predmluvu na dvoch konventoch teológov v Jüterburgu (január a jún 1579) vypracovanú, položili neskôr pred všetky symbolické spisy. K Formule ako súkromný spis bez symbolickej záväznosti pripojili Andreš a Chemnitz „Catalogus testimoniorum“ („Katalóg svedectiev“), v ktorom svedectvami z Písma Svätého, a cirkevných otcov dokazujú, že jej učenie o communicatio idiomatum nie je nové vymyslené učenie.

Preklady Formuly. Ešte v Bergách sa ponúkli i Chytrea i Selnecker, že pripraví latinský preklad, „Avšak našu ponuku odmietli, poznamenáva Selnecker. Doktor Jakub si prjal, aby latinský preklad vyhotovili vo Švábsku. Et factum est ita.“³⁶⁴ Preklad urobil Andrešov svagor Lukáš Ostander s pomocou Jakuba Heerbrankla. Tento preklad prevzali do prvého vydania Liber concordiae (1580). Keďže ho ostro kritizovali pre viaceré chyby, Selnecker si vyziadol šesťtyždňovú dovolenku a pripravil nový preklad, ktorý vyšiel v nemecko-latinskom vydaní roku 1582. Ale

³⁶¹ Prvé už 4. augusta z kurfirstského Braniborska. Okrem neho bolo súhlasace — aspoň hlavnejšie spomenieme — ešte z Pfalz Neuburgu, Brunšvic Wolfenbüttelu, Brunšvic Harburgu, Regensburgu, Lübecku, Hamburgu, Prusku. Odmietavé príšli z Ansbachu, Heesfeldu, Holštajnska, Pomoran, Štetína, Magdeburgu, Norimbergu.

³⁶² Pôvodne sa užívalo pomenovanie „Buch der Concordien“ — „Kniha svornosti“, no upustilo sa od tohto pomenovania, keďže takto mohlo dôjsť k zámene s Liber concordiae — Knihou svornosti, ako bola pomenovaná kniha všetkých luteránskych symbolov. Spoločitku sa užívalo tiež pomenovanie „Bergská kniha“. Neskôr však toto označenie užívali len jej prívržníci, keďže medzi Formulou svornosti im nebolo po voh.

³⁶³ Švédsko roku 1593 na konvete v Upsale, Holštajnsko 1647. Pomeranty 1635. U nás na Slovensku sa Formulou veľmi skoro zaoberali. Pavol Kriško v „Dejinách banskomeštianskeho seniorátu“ uviedl, že Kremnica povolávajúc miestu na synodu 16. marca 1580 upozornuje, že Jakub Andreš z Tübing postal v najnovšom čase banskomeštianskym i iným kňazom svoju knihu, aby sa do nej podpísavali a tým i svoj súhlas s jej obsahom vyjadrili (cit. d. str. 98). Synoda potom zakázala farárom pridívať sa učenia Andrešovej knihy, ako aj podpísať ju pod trestom suspendovania z úradu. J. T. Müller v úvode Die symbol. Bräucher, str. CXX, uvádza, že v Uhorsku ju prijali na synode v Prešove (1583) a v Levoči (1587), čo Kvačala v „Dejinách reformácie na Slovensku“ potvrdzuje. O prešovskej synode síce nebavom výsledkov, no z jeho údajov na str. 126–127 možno na to naspieďovať. O levočskej hovorí „Synoda v Levoči“ (24. — 26. novembra) síce vyslovila súhlas s Formulou svornosti, ale podpísať ju nemaradila a síce z príčin politických“ (str. 131). Aj slovenskí evanjelici čoskoro prijali formulu za svoj vierovyznanský spis. Kvačala hovorí, že Formula preuzala tam, kde by sme to boli najmenej očakávali, v Gemeri na synode v Rožňave 1604, kde sa kňazi zaviazali na Augustánu, Formulu a Lutherov Malý katechizmus (Kvačala, Dejiny, str. 132). Ľľáka Lány, turčiansky senior, sa rozhodným spôsobom zasadil za prijatie Formuly na konvente v Martine 16. marca 1606 (Kvačala, Dejiny, str. 151). Žilinská synoda roku 1610 vo svojom 7. kanone výslovne určuje, vysvätenými byť majúci musia na každý pád podpísať Knihu svornosti, inak ani nemajú byť prapustení z ordinácie (Kvačala, Dejiny, str. 154). V tomto rozhodnutí sa prejavila svotička a vplyv Eškka Lányho, ktorý hól tam vyradený za superintendentu. Toto rozhodnutie spolu s ostatnými prijali veľkí nevoľky aj banské mestá.

³⁶⁴ Bekennnisschriften, str. XLJ.

³⁶⁵ Bekennnisschriften, XLIV.

ani tento celkom nevyhovoval. Preto v januári 1583 v Quedlinburgu pod Chemnitzovým vedením vyhotovili nový preklad na základe vydania 1580, berúci ohľad na Chemnitzove poznámky a opravy. Tento preklad prevzali potom za autentický latinský text do Liber concordiae 1584. Naše vydanie je prekladom nemeckého pôvodného textu. Dosiť sme mali len Leškov preklad do kralčúny.

Hneď v prvých rokoch preložili Formulu do francúzštiny, slovinčiny, španielčiny. Začali aj český preklad a Martin Crusius pripravil grécky preklad.

Hodnota a význam. Posledná luteránska vierovyznanská kniha okrem práve vylícenej má ešte aj inú históriu, ktorá sa začala písať hneď po jej uverejnení, históriu ťtôtkov a ohováraní verejných i skrytých. Vytýkali jej a dosiaľ sa jej vytýkajú formálne i obsahové chyby. Všeobecne možno povedať, že výčitky vychádzali od tých, čo nestáli na jasnom luteránskom stanovisku a Formula odhalila ich skryvané názory.

Formule sa nepomerne viac vytýkali chyby a nedostatky formálne, ako obsahové. Jej odporcovia predovšetkým namietali, že je zbytočná, lebo doterajšie symboly stačia. Je zaujímavé, že tento argument už Melancthon vyslovil v Smalkaidách proti Lutherovým článkom. Prítom však jeho Pojednanie-Traktát nebolo zbytočné. Ďalší vývoj ukázal, že ani Lutherove články neboli zbytočné, a že sa právom prijali medzi symbolické knihy. Proti tomuto argumentu najvýrečnejšie hovoria vieroučné spory, čo predchádzali konkordiu a vlastne vyvolali potrebu tohoto jasného vierovyznania. Formula, možno povedať, urobila prietrž neblahým hádkam a aj do budúcnosti ich znemožnila jasnou formuláciou učenia a ohradením sa proti falošnému učeniu, ktoré tiež jasne formulovala.

Vytýkalo sa jej, že prináša nové vieroučné články a nauky, ktorých v predchádzajúcich symboloch niet. Tu sa uvádza učenie o ubližvite a predestinácii. Nie je vážny tento argument. Vierovyznania, luteránske či starokresťanské, formulovali správne biblické učenie článkov, ktoré boli napádané alebo nesprávne vysvetľované. I keď Formula je vlastne vysvetlením a rozvinutím Augsburského vierovyznania, jej zostavovatelia mali nielen právo, ale aj povinnosť formulovať aj také články, ktoré v Augustáne výslovne neboli, ktoré však vyplývajú z jej učenia a neprotivia sa mu, sú biblicky správne, boli však predmetom rozporov a hádok. Cirkvi sa nikdy nevzdala a ani v budúcnosti sa nevzdá práva vytvoriť nové články viery a vyznávania, keby to potreba vyžadovala a boli by na to predpoklady. Naše symboly toto právo cirkvi výslovne aj formujú.

Vytýkalo sa jej, že sa formou nehodí na vierovyznanie, pretože jej články sú dlhšie teologické úvahy, prostým veriacim ťažko zrozumiteľné. Apológia je rozsahom väčšia ako Formula. A keď berieme osobitne Epitome a osobitne Solida declaratio, keďže sa v nich to isté opakuje. Apológia je omnoho väčšia a má aj obšáhlejšie články ako Formula. A čo do teologickej podania v ničom nezostáva za Formulou. Napísal ju však Melancthon, preto protivníci Formuly v tom čase pri Apológii tieto „chyby“ nenašli. Je pravda, že charakter Formuly je iný ako z predchádzajúcich symbolov, z ktorých niektoré sú ľudu prístupné i formou i obsahom. Avšak tento charakter Formuly je určený účelom, ktorý Formulou sledovali: ukončiť dovtedajšie a znemožniť budúce hádky teológov o učenie. Preto sú jej forma i použité výrazy teologického rázu. Solida declaratio je dlhá, ale Epitome svojou stručnosťou, systematickosťou a precíznosťou je vzorom vierovyznanskej knihy. Pripomíname, že Formula splnila svoju úlohu s ľuďmi a s ohľaduplnosťou. Učenie formule je jasné a jednoznačné.

Vytýkalo a vytýka sa jej, že ju neprijali a neprijímajú všetky cirkvi augsburského vierovyznania. S týmto zároveň spomenieme aj výčitky, že podpísanie Formuly na viacerých miestach vynútil. Prvá výčitka vlastne podvracia druhú. Podpisovanie Formuly bolo dobrovoľné. Kritici nemôžu doložiť svoje tvrdenie nijakým dôkazom. Andreáš už pri zostavovaní vyslovil zásadu, že ani jedného človeka nebudú donucovať k podpisu.⁴⁰

Ak prouovníci Formuly, kryptokabínisti, podpísali Formulu proti svojmu svedomiu, svedčí to proti nim, a nie proti Formule a cirkvi, ktorá ju na podpisovanie predkladala a predkladá. Naša cirkvi, ako každá iná, má právo formulovať svoje učenie zreteľne a jasne a tým sa chrániť proti vnútornej vieroučnej nejasnosti a nejednotnosti. Je len samozrejmosťou, že chcú si zachovať existenciu, žiada od svojich služobníkov vykonávajúcich cirkevný úrad, aby stáli na jej vieroučnom základe. Veď sama by si bola ťhlavým nepriateľom, keby do duchovnej práce so svojim

⁴⁰ J. T. Müller, Die symbol, Biber, str. CVII.

poverením vysielala ľudí, stojacích na inom vieroručnom základe, ktorí by pracovali proti nej. Je vecou čti a charakteru, aby kňaz ako aj iný cirkevný pracovník, ktorý nemôže s dobrým svedomím prijať a podpísať to, čo cirkev učí vo všetkých svojich vieroučných spisoch, neprijal jej úrad.

Formule vytýkali aj to, že znemožnila spojenie oboch vetiev reformácie. Proti tejto výtku uvádzame, že snaha o zjednotenie mala dosť času kladne sa aspoň prejavíť. Každý nezaujatý človek, znajúci tento vývoj, musí pripustiť, že luteránski vodcovia, Luthera nevymáhajúce, prejavili dostatok pochopenia a trpezlivosti i lásky v tomto smere, a to na obe strany: i voči rímskemu katolicizmu, i voči zwingliánstvu a kalvinizmu. Keď však bolo zrejme, že rímsky katolicizmus neustúpi od pohlúdení, a že tzv. kryptokalvinisti chcú rozvrátiť a polláciť luteránstvo, bolo treba chrániť učenie, ktoré luteráni poznali a prijali ako čisté a pravé učenie slova Božieho. Na toto nájdeme dostatočnú odpoveď aj v samej Formule (Solida decl. XI, 95—96). Konečne uvedieme aj to, že ekumenizmus našich dní prejavuje úctu a rešpekt ku všetkým konfesijným zvláštnostiam jednotlivých cirkví a ani nežiada, aby sa ich tieto vzdali. Žiada, aby sa cirkvi navzájom rešpektovali a uznávali a cez vierovyznania sa usilovali dať výraz Kristom danej jednoty cirkvi.

Formula svornosti má veľký historický význam v tom, že ukončila dlhotrvajúce neblahé spory o učenie. Svojím vznikom je typická. Jej vypracovanie trvalo viac rokov a zúčastnili sa na ňom prakticky všetky krajinské cirkvi Nemecka svojimi prípojenkami. I jej prijatie bolo typické. Nepredložili ju nijakej svetskej vrchnosti ani inej inštitúcii na schválenie, ale schválila si ju sama cirkev autoritou súhlasu so slovom Božím a s jej vierou.

Formula svornosti má však trvalý význam pre luteránsku cirkev. Nadovšetko tým, že najvýraznejšie formuluje dedičstvo luteránskej reformácie. Sankcionuje sa v nej zásada, že akékoľvek cirkevné spoločenstvo môže sa utvoriť len na základe jednomyselnosti a súhlasu v učení. Túto zásadu zastával Luther od počiatku i vo vzťahu k rímskemu katolicizmu i vo vzťahu k Zwinglimu. Je to zásada bezo sporu biblická. Melancthon bol inej mienky a inej zásady. Vsemožne sa usiloval nájsť primeraný spoločný všeobecný výraz na vyjadrenie dvoch odlišných vierovyznanských základov. Zostaviteľia Formuly sa dali viesť Lutherovou zásadou. Vedome a zámerne stavali Formulu na slove Božom, ako ho ponali predoblé vierovyznania. Je teda spresnením a detailným rozvedením biblického učenia obsiahnutého najmä v Augsburskom vierovyznaní. Všetka jej vnútorná vážnosť, autorita a záväznosť, — ako aj ostatných symbolov — spočíva v zodpovedaní otázky, či učenie jej článkov je verejne podľa slova Božieho a či zodpovedá už prv vyznanému vyznaniu. Tu dajme slovo lepšiemu znalcovi, ako sme my, ktorý si získal nemalé zásluhy o poznanie našich vierovyznanských kníh, J. T. Müllerovi: „Formula svornosti sa ani na krok neodchýlila zo základu a z pody cirkevného učenia, alebo, aby sme to vyslovili priamo, čo máme na mysli, zo základu a pody Božieho slova. Všetky jej definície, z ktorých niektoré sa na prvý pohľad nezdajú dosť jednoduchými, pri dôkladnom a nezaujatom hodnotení sa ukázu ako rozumné biblických právd. Komu sa zdá, že tu i tam sú nanajvýš vyostrené, nech nezabúda, že je to preto, aby istivého, mirgánskeho, so slovanú si zahrávajúceho nepriateľa vyhnala aj z jeho posledných úkrytov a aby mu ani piat' pody nedávala na území luteránskej cirkvi. Formulu svornosti zneužívajú len takí ľudia, ktorí alebo vôbec nemôžu vedieť o cirkevnom učení, alebo, chitiac sa vyhnuť ťažkosťami, želajú si, aby malo trvať elastičnosť a nejasnosť. Čo títo zavrhnú, my musíme chváliť a pokladať za nevyhnutnú vlastnosť cirkevného vierovyznanského spisu, totiž jasnosť, s akou sa na všetky strany vyslovuje o každom bode učenia, takže ani na okamih nemožno pochybovať o tom, čo chce a na čo je.“⁴¹⁾

Protivníkom sa nielen nepodarilo Písmom Svätým podvrátiť niektorý článok Formuly, ale sa o to ani nepokúsili. Formula organicky zapadá medzi naše symboly, ktoré i pri rôznosti autorov, odlišnosti štýlov a spôsobov, rozdielnosti historických a časových okolností vzniku, majú spoločného ducha, ducha bázne a poslušnosti slovu Božiemu a spoločnú vieru v milosť a milosrdenstvo, zjavné a dané Bohom hriešnemu človeku v Ježišovi Kristovi. Z týchto duchovných a biblických základov vyrástla aj Formula ako prejav zdravého, živého, ospravedlnením premoženého a oslobodeného i vyznávajúceho luteránskeho evanjelictva. Trvalú platnosť majú Setneckerove slová, povedané i o Formule v pohrebnej kázni kurfirstovi Augustovi: „Kým sa v tejto i ostatných krajínach, cirkvách a školách budú pridržať učenia a vysvetlenia obsaženého v kresťanskej Knihe svornosti, dovtedy sa zachová aj pravda Božieho slova a učenia spolu s ostatným Božím požehnaním, a to bez blížnenia: len čo sa však i len v najmenšom odkloníme od tohoto správneho

⁴¹⁾ J. T. Müller: Die symbol. Bücher, CVI.

FORMULA SVORNOSTI

---

vierovyznania, aj Boh, ktorý nám v poslednom čase preukázal toľko dobrodenta, odkloní sa od nás a dopusti na nás všetjaké rúhanie a bižzenie.⁴²⁹

⁴²⁹ J. T. Müller, Die symbol. Bücher. CXL.

KNIHA SVORNOSTI

Kniha svornosti (Liber concordiae)

Je zberka všetkých luteránskych vierovyznaní: Tri ekumenické symboly, Augsburské vierovyznanie, Apológia, Šmalkaldské články, Malý a Veľký katechizmus, Formula svornosti. Tlačť ju začali už roku 1578. Prácu na nej riadil Andreáš. Za korektorov prideliť mu arcidiakona Glasera a diakona Gašpara Fugera. Register zostavil Glaeser. Ku knihe pripojili listinu podpisov. Kniha svornosti vyšla v Drážďanoch 25. júna 1580 vo výročný deň prečítania Augustány (ditto princep).

Celú Knihu svornosti v našej reči pripravil Ján Leška. Okrem Augsburského vierovyznania a Malého katechizmu, ktorých preklady sme mali už oddávna, ostatné knihy on sám preložil z latinského textu. Kniha vyšla roku 1898 v Békesskej Čabe. Osobitne ju vydali aj americkí slovenskí evanjelici v East Akron, Ohio. 1918.

CONCORDIA

Jednomyselne zostavené kresťanské vyznanie viery kurfirstov, kniežat a stavov augsburského vierovyznania, ako aj učenia a viery ich teológov, podpísaných na konci tohoto spisu.

Pripojené je dôkladné vysvetlenie niektorých článkov, ktoré sa zakladajú na slove Božom ako jedinom pravdke, a o ktoré povstali spory a hádky po blahoslavenej smrti dr. Martina Luthera.

Vytlačené z jednomyselného rozhodnutia a na rozkaz už spomenutých kurfirstov, kniežat a stavov na poučenie a napomenutie ich krajín, cirkví, škôl a potomkov.

Predhovor ku kresťanskej knihe svornosti

My, ktorí sme tento spis svojím menom podpísali, augsburského vierovyznania kurfirsti, kniežatá a stavy svätej ríše nemeckého národa, všetkým a každému, kto ho bude čítať, každému podľa stavu a hodnosti vzkekujeme priateľnú úctu, priateľstvo, milostný pozdrav a vŕidnu priazeň ako aj najponíženejšiu, podaniú a ochotnú službu a oznamujeme toto:

Všemohúci Boh v posledných časoch pomínuteľného sveta ľudskému pokoleniu, nemeckému národu, našej milovanej vlasti po tme pápežskej poverčivosti dal z nekonečnej lásky, milosti a milosrdenstva vyjaviť a rozsvietiť svetlo svojho svätého evanjelia a jedine spásiteľného slova. Preto z Božích prómocných a apoštolských Písem, bolo zostavené krátke Vierovyznanie, ktoré naši bohabejní a kresťanskí predkovia na rišskom sneme v Augsburgu roku 1530 v nemeckej a latinskej reči odovzdali blahej pamäti panovníkovi, cisárovi Karolovi, a predložili všetkým stavom ríše a verejne rozšírili a rozhlásili po celom kresťanstve v širom svete.

Keď potom mnohé cirkvi a školy toto Vierovyznanie prijali ako v tom čase symbol svojej viery, v najhlavnejších sporných článkoch proti pápežstvu a proti rozličným sektám odvolávali sa naň a oplerali sa oň v kresťanskej jednomyselnosti bez akýchkoľvek rozporov a pochybností a v ňom obsažené, na Božom Písme dôkladne založené, aj v dosvedčených starých Symboloch v krátkosti zhrnuté učenie pevne a stále pokladali za jediné staré, všeobecnými pravovernými cirkvami kresťanskými vyznávané, proti mnohým sektám a bludom bránené a teraz zopátované jednomyselne uznesenie.

Avšak každému je dobre známe a nerá sa to utajiť, aké nebezpečné časy a veľké nepokoje nastali v našej milovanej vlasti nemeckej hneď po smrti vysokoosvieteného a blahoslaveného muža dr. Martina Luthera, a ako sa v tomto povážlivom stave a pri rozvrate dobre zriadenej správy nepriateľ ľudského pokolenia vymasnažil rozosiť svoje semeno, falošné učenie a nejednotnosť a vyvolať v cirkvách a na školách škodlivé a pohoršlivé rozkoly, aby potom sfaľoval čisté učenie slova Božieho, roztrhal zväzky kresťanskej lásky a jednomyselnosti a tým navidomocí znemožnil a zastavil rozširovanie svätého evanjelia. Aj to je známo všetkým, že toto všetko využili protivníci Božej pravdy, aby nás a naše školy a cirkvi obvinili, svoje bludy zastrel a ťubohe zblúdilé svedomia odvrátili od známosti čistého evanjelického učenia a tak ľahšie ich udržali pod pápežským jarmom a útlakom, ako aj v iných bludoch odporujúcich slovu Božiemu.

Preto si teraz nič iné neprajeme, nežiadame a neprosíme od Všemohúceho, len aby naše cirkvi a školy mohli zotrvať v učení slova Božieho, zachovať si milú kresťanskú jednotu, a ako za života Lutherovho, podľa pravidiel slova Božieho kresťansky a krásne sa ríadiť a ďalej sa vzmaňať. Avšak, ako v cirkvách za života svätých apoštolov, v ktorých oni sami pestovali čisté a nefalšované slovo Božie, neprávi učiteľia zmenili ho za falošné, tak je to aj v našich cirkvách, a to pre našu a nevďačného sveta nekajúcnosť a hrtešnosť.

Preto náš úrad, ktorý nám Boh zveril a uložil, nás neustále upozorňoval, aby sme sa usilovne vynasnažili zamedziť rozširovanie falošného a bludného učenia, zavločeného na územie našich krajín a tu sa čím ďalej tým viac rozširujúceho, aby sa naši poddani zachovali na pravej ceste už raz poznanej a vyznanej pravdy Božej a nešli sa odľákaf od nej. O toto sa už usilovali čiastočne naši slávní predkovia a čiastočne aj my sami. Keď sme sa roku 1538, ku koncu snemovania kurfirstov vo Frankfurte nad Mohanom uziesli a dohodli, že sa zideme na všeobecnóm zhromaždení a tam sa ríadne, ako sa patrí, po priateľsky pohovárame o niektorých článkoch, ktoré nám a našim cirkvám a školám naši protivníci najostrejšie vytýkajú.

Neskôr potom naši blahej pamäti predkovia a zväčša aj my sami sme sa zišli v thürinskom Naumburgu a vzali sme do rúk už viackrát spomínané Augsburské vierovyznanie, odovzdané cisárovi Karolovi V. na veľkom rišskom sneme v Augsburgu roku 1530. Toto kresťanské vierovyznanie, keďže je založené na svedectve nezmeniteľnej pravdy Božieho slova, sme zase jednomyselne podpísali, aby sme aj svojich potomkov, nakoľko je to v našej moci, varovali a uchránili pred nepravým, falošným a slovu Božiemu odporným učením. Tým sme osvedčili a potvrdili nášmu najvznešenejšiemu pánovi rímskemu cisárovi, ako aj každému, že nemienime a nezamyšľame prijať nijaké iné alebo nové učenie, ani ho brániť a rozširovať, ale že s Božou pomocou chceme pevne vytrvať a ostať pri pravde, už raz v Augsburgu roku 1530 poznanej a vyznanej, v nádeji a dôvere, že tým nielen odporcov čistého evanjelického učenia odvrátíme od ich vymysleného

utrhání a klobek proti nám, ale že svým nanovo předloženým a zopakovaným vyznáním aj dobroprajným ľuďom pripomenieme a ich povzbudíme, aby s ešte väčšou vážnosťou hľadali pravdu jedine spasiteľného Božieho slova a tá pravda aby ich aj viazala a pri nej aby kresťansky obstáli i vytrvali bez dlhých dišpút a hádok pre spasenie svojich duší a pre večné blahoslavenstvo

Pritom sme sa so zármutkom presvedčili, že toto naše osvedčenie a zopakovanie nášho doterajšieho vierovyznania u našich protivníkov málo zavážilo, a že sme sa tým ani my, ani naše cirkvi nezabavili ťažkých obvinení, ktoré o nás roztrúsajú prívrženci sekt, nám i nášmu kresťanskému náboženstvu odporujúcich a falošných, aj tomuto dobre mienenému počíntu tak rozumeli a tak si ho vykladali, akoby sme natoľko boli netuší si svojou vierou a svojim vierovyznaním, a ho tak mnoho a tak často menili, že ani my ani naši teológovia nemôžu vedieť, ktoré je správne a kedysi predložené Augsburské vierovyznanie; tieto neodôstatnené námietky mnohé zbožné srdcia odstrašili a odpudili od našich cirkvi a škôl, od nášho učenia, viery a vierovyznania. Pritom stihla nás ešte aj nehoda, že pod menom pamätihodnej Augsburskej konfessie vládilo sa tu i tam do cirkvi a škôl nesprávne učenie o sviatosti tela a krvi Kristovej a iné bludy.

Keď toto zbadali niektorí bohabojní, pokojamilovní a učení teológovia, videli, že týmto falošným ohováraním a čoraz viac sa šíriacim náboženským hádkam nemožno unak zabrániť, len keď sa roztržky o všetkých sporných článkoch slovom Božím od základu a náležitým spôsobom vysvetlia a rozhodnú, keď sa falošné učenie vylúči a zavrhne, a keď sa Božia pravda čistotne vyzná. Takto sa protivníkom natrvalo a oprávnené zapchajú ústa a prostým, zbožným srdciam sa dá správne vysvetlenie a poučenie, ako sa v takomto spore majú zachovať a ako sa v budúcnosti z Božej milosti môžu vyvarovať falošného učenia.

Preto spomenutí teológovia a najprv v obštrných spisoch na základe slova Božieho si navzájom jasne a správne vysvetlili, ako by bolo možné urovnať a odstrániť už spomínané povážlivé a neblahé spory bez ujmy Božej pravdy, a tým odstránili a odňali protivníkom akúkoľvek zádrapku a príčinu hanobenia. Naposledy vzali do rúk sporné články, v Božej bázi ich prezreli, o nich uvažovali, ich vysvetlili a v osobitnom spise ukázali, ako po kresťansky odstrániť vzniklé spory.

Keď sme sa dozvedeli o tomto kresťanskom diele, nielenže sa nám to zaľúbilo, ale sme si pokladali za povinnosť, uloženú nám úradom, ktorý máme a ktorý nám zveril Boh, aby sme na tom s kresťanskou vážnosťou a horivosťou nástojili.

Preto sme my, saský kurfirst a iní, na radu a za prispenia aj iných našich spoluveriacich kurfirstov a kniežat, povolali do Torgavy roku 1576 nevelký počet popredných, dobre pripravených, skúsených a učených teológov, aby sa medzi kresťanskými učiteľmi dostalo jednoty. Oni sa medzi sebou kresťansky porozprávali o sporných článkoch a o zmlerlivom spise, ktorý sme už spomenuli, a so vzyvaním všemohúceho Boha, Jemu na česť a chválu, s veľkou rozvahou, starostlivosťou a usilovnosťou, pri obzvláštnej milosti Ducha Svätého v najlepšom poriadku zostavili a do knihy zhrnuli všetko, čo tu patrilo a bolo potrebné. Túto knihu poslali potom mnohým kurfirstom, kniežatám a stavom augsburského vierovyznania a požiadali ich, aby si ju v milosti so svojimi poprednými teológmi a s mimoriadnou vážnosťou a kresťanskou horivosťou ráčili prečítať, dopodrobna uvážiť, svoje poznámky a posudky dať spísať a svoje dobromyselné pripomienky nám odvádzať bez ostychu oznámiť.

Keď sme vyžiadané posudky dostali, našli sme vo všetkých kresťanske potrebné a užitočné pripomienky, akoby sa pred tým porozumením dalo ochrániť slovom Božím kresťanské učenie obsažené v rozposlanom vysvetlení, aby sa doň v budúcnosti nevládilo nepravé učenie, ale aby sa aj nášmu potomstvu mohlo odovzdať číre vysvetlenie pravdy. Z tohto povstala nakoniec spomenutá kniha kresťanskej svornosti (Formula kresťanskej konkordie), ako ju v ďalšom uvádzame.

Potom niektorí z nás, pretože sa u nás, ako aj u niektorých iných z vtáčerych stavov, pre rozličné prekážky nič nemôže urobiť načas, dali túto knihu, článok za článkom prečítať vo všetkých svojich krajinách a zemiach teológom, služobníkom cirkvi a školy a vyzvali ich i napomenuli, aby starostlivo a s vážnosťou uvážili učenie v nej obsažené.

Keď sa títo presvedčili, že sa vysvetlenie vzniklých sporov zhoduje najprv so slovom Božím a potom aj s Augsburskou konfesiou, s radostným srdcom a s úprimnou vďakou naproti všemohúcemu Bohu prijali túto knihu svornosti dobrovoľne a rozvážne za správnu a kresťanské pochoopenie Augsburskej konfessie, schválili ju a podpísali a toľto srdcom, jazykom i rukou verejne dosvedčili. Preto toto kresťanské zjednotenie menuje sa a je jednomyselným vyznaním nielen niekoľkých pár našich teológov, ale všetkých našich cirkevných a školských pracovníkov v našich krajinách a zemiach.

Pretože však spomínané už rozhodnutia našich blahých pamätí predkov a nás, vynesené s najlepším úmyslom vo Frankfurte nad Mohanom a v Naumburgu, nielenže nedosiahli želanú kresťanskú jednotu, ale ich niektorí zmenili na potvrdenie svojho falošného učenia, a keďže nám nikdy ani len na um neprišlo uvádzať týmto nejaké nové falošné alebo bludné učenie, ani ho chrániť, potvrdiť, alebo čo aj len v najmenšom sa odchyliť od Augsburskej konfesie predloženej roku 1530, a keďže my, ktorí sme boli prítomní na spomínanom už naumburskom rokovaní, už vtedy sme si vyhradili a žiadali, že keby v budúcnosti napádal niekto naše vyznanie, alebo keby sa kedykoľvek v budúcnosti ukázala potreba toho, že potom podáme ďalšie vysvetlenie — preto sme sa kresťansky zjednotili a dohodli na konečnom vysvetlení svojej mienky a zopakovaní svojej kresťanskej viery a vierovyznania v spomínanej Knihe svornosti. A aby sa nik nedal pomýliť nepodloženým ohováraním našich protivníkov, akoby sme sami nevedeli, ktorá je správna Augsburská konfesia, ale aby sa i teraz žijúci i naši milí potomkovia verne a dôkladne mohli poučiť a mať istotu, ktorá je to kresťanská konfesia, ku ktorej sme sa dosiaľ aj my aj naše cirkvi a školy vždy priznávali a ju vyznávali — priznali sme sa jedine a výlučne k Augsburskej konfesii, založenej na čistom nepochybnom a nezmeniteľnom slove Božom a predloženej v Augsburgu na veľkom ríšskom zhromaždení roku 1530 cisárovi Karolovi V., a k ničomu inému. Uložená je v archívoch našich blahoslavených predkov, a to tá, ktorú oni boli podali cisárovi Karolovi V. na spomínanom sneme. Túto konfesiu dôveryhodní ľudia veľmi starostlivo porovnali s originálom, predloženým cisárovi a opatrovaným svätou ríšou, a zistilo sa, že oba exemplare, latinský i nemecký sa vo všetkom zhodujú. Aj pre toto vtedy predloženú konfesiu dali sme vložiť do nášho vysvetlenia a do knihy svornosti, aby každý videl, že v našich krajinách, cirkvách a školách nemienime trpieť iné učenie, ako čo roku 1530 v Augsburgu už raz vyznali viackrát spomínaní kurfirsti, kniežatá a stavy. Pri ňom aj my chceme zotrvať s Božou pomocou až do svojho blahoslaveného skonania a zjaviť sa pred súdovskou stolicou nášho Pána Ježiša Krista s veselým a neprestrašeným srdcom a svedomím. Preto dúfame, že teraz už ani naši protivníci nebudú obťažovať naše cirkvi a ich služobníkov hroznými obžalobami, akoby sme si neboli istí svojou vierou a akoby sme skoro každý rok, ba mesiac potrebovali robiť novú konfesiu.

Ďalej, čo sa týka druhého vydania Augsburskej konfesie, o ktorom bola zmienka na naumburskej schôdzi, a o ktorom sme zistili, čo je ináč každému známe a nie tajné, že sa niektorí opovážili utajiť a ukryť v slovách tohoto druhého vydania blud v večeri Pánovej a iné nečisté učenia, a že sa ich vo verejných spisoch a vo vytlačенých knihách opovážili predložiť pospolitosti, nedbajúc, že takéto bludné učenie výslovne zavrhuje konfesia, predložená v Augsburgu, a že celkom iný bol zmysel zneužitých slov — týmto chceli sme aj to dokázať a dosvedčiť verejne, že ani vtedy nebolo, ani teraz nie je naším úmyslom chrániť, obhajovať alebo vyhlásiť za evanjelické nejaké falošné a nečisté učenie, ktoré by v ňom mohlo byť ukryté. Tým nechceme zavrhnúť alebo odstrániť iné vydania prvej Augsburskej konfesie, proti ktorým nik nič nemá, a ktoré boli prijaté. Ani nechceme zavrhnúť a znížiť iné veľmi užitočné spisy pánov Filipa Melanchthona, Brenlla, Urbana Regia, Pomorana atď., nakoľko súhlasia s normou, vtelenou do Knihy svornosti.

Keďže však protivníci boli zatahli do dišputy o večeri Pánovej a o osobnom spojení oboch prirodzeností v Kristu niektorých teológov, aj samého Luthera (i proti ich vôli). — preto naši teológovia jasnými slovami vysvetlili obsah Knihy svornosti a v nej obsažené normy, že podľa nášho i podľa nezmeniteľného názoru Knihy svornosti kresťania pri večeri Pánovej nemajú sa odkazovať na nijaký iný základ a fundament, ako jedine na základ slov ustanovenia Kristovej zmluvy. Lebo On je všemohúci i pravdomluvný, preto môže splniť, čo ustanovil a vo svojom slove zaslúbil. A tiež, že na tomto základe nepopierateľne zotrávajú, o iných základoch nedisputujú, ale že vytrvávajú v úprimnej viere v jednoduché slová Kristove. A toto je najistejšie a najvzdelávateľnejšie aj pre obyčajných laikov, ktorí tieto dišputácie nemôžu pochopiť. Keď však naši protivníci túto našu prostú vieru a chápanie slov Kristovej zmluvy napádajú a zavrhujú ako neveru, ako by naše prosté chápanie a naša jednoduchá viera boli proti článkom našej kresťanskej viery, najmä o vtelení Syna Božieho, o Jeho vstúpení na nebesá a sedení na pravici všemohúcej moci a slávy Božej, a preto falošné a nepravé — správne vysvetlenie článkov našej kresťanskej viery má ukázať a dokázať, že naše spomenuté prosté chápanie neodporuje ani Kristovým slovám ani týmto článkom.

Čo sa týka výrazov a spôsobov vyjadrovania, ktoré sa v Knihe svornosti užívajú o velebnosti ľudskej prirodzenosti v osobe Kristovej, povýsenej a sediacej na pravici Božej, aby sa odstránilo každé nepochopenie a pohoršenie, keďže slovo „abstraktné“ učiteľia a kňazi neužívali v jednom

zmysle — naši teológovia objasňujú zrozumiteľnými, jasnými slovami, že spomenutá Božia velebnosť nemôže sa pripisovať ľudskej Kristovej prirodzenosti mimo osobného spojenia, alebo že by ju i v osobnom spojení mala sama v sebe alebo sama sebou essentialiter, formaliter, habitualiter, subjective (podstatne, obdobne, prbyvačne, podmetne), ako hovoria učítelia. Keby sme takto učili, pomešali by sa Božská a ľudská prirodzenosť a ich vlastnosti, a ľudská urobila by sa rovnakou Božskej podľa jej podstaty a vlastností, a tým by sa celkom zaprela Ale, ako hovoria starí cirkevní učítelia, že sa to deje ratione et dispensatione hypostaticae unionis, t. j. pre osobné spojenie, čo je nepochopiteľným tajomstvom.

Čo sa týka odsúdenia, zamietnutia a zavrhnutia falošného a nečistého učenia, týka sa ono najmä článku o večeri Pánovej, muselo sa výrazne a jasne vyniknúť toto vysvetlenie a dôkladné vyloženie sporných článkov, aby sa ich každý vedel vyvarovať, a vôbec sa nedali obísť ani z mnohých iných príčin. Nechceme a ani nemienime týmto zavrhnúť osoby, ktoré blúdila z prostoty; avšak pravde Božieho slova sa nerúhajú, a tým menej celé cirkvi vo svätej nemeckej ríši alebo mimo nej, ale chceme týmto zavrhnúť iba falošné a zvodné učenia a ich tvrdosťných učiteľov a rúhačov Ich v našich krajinách, cirkvách a školách vôbec nenienime trpieť, pretože sa protiľah vyjadrenému slovu Božiemu a nemôžu pri ňom obstáť. A aj preto, aby sa ich zbožné srdcia mohli vyvarovať. Ani trošku nepochybujeme, že je mnoho zbožných a nevinných ľudí aj v cirkvách, ktoré dostali s nami nesúhlasia; oni žijú v prostote srdca, do vecí sa dobre nerozumejú, ale neschvaľujú znevažovanie večere Pánovej, ako sa v našich cirkvách prislúhuje podľa Kristovho ustanovenia, a ako sa o nej podľa slov Jeho zmluvy jednomyselne učí. Keby boli pôsobením Ducha Svätého správne poučení o učení, možno by sa spolu s nami a s našimi cirkvami a školami pridali a obrátili k nepochybnéj pravde Božieho slova. Ako teológom a služobníkom cirkvi nám iste záleží na tom, aby sme aj tých, čo žijú v prostote a z nevedomosti blúdila, z Božieho slova patrne upozornili na nebezpečenstvo hrozace ich dušiam a ich vstríhali, aby sa slepi nedali viesť iným slepým. Preto aj týmto pred tvárou všemohúceho Boha a pred celým kresťanstvom svedčíme, že sme týmto kresťanským vyrovnaním vôbec nemali na mysli spôsobiť ťažkosti a prenasledovanie ubohým utlačaným kresťanom. Lebo ako z kresťanskej lásky máme s nimi úprimný súcit, tak citíme odpor a hlbokú nevoľu voči záretnu prenasledovateľov, vôbec nechceme mať účasť na krvi, ktorú v onen veľký deň Boží prisna a s pravodlivá súdna stolica Božia bezpochyby bude požadovať z rúk prenasledovateľov, a oni budú musieť vydávať z nej ťažký počet.

Naša myseľ a vôľa, ako sme už spomenuli, vždy sa smerovala, aby sa v našich krajinách, zemiach, školách a cirkvách nezavádzalo a nehlasalo nijaké iné učenie, ale iba to, ktoré má základ v Písme Svätom a vo svojom správnom zmysle je vtelené do Augsburskej konfesie a Apológie, a aby sa popri ňom nepovoľovalo iné, ktoré by sa mohlo rozšíriť a odporovať tomuto. Preto sme zostavili, prijali a spisali toto terajšie vyrovanie. Týmto chceme znova verejne pred Bohom i pred všetkými dokazať, že týmto často spomínaným vysvetlením sporných článkov netvoríme novú ani inú konfesiu, odlišnú od konfesie v Augsburgu v tridsiatych rokoch predloženej blahej pamäti cisárovi Karolovi V., ale že naše cirkvi a školy chceme viesť predovšetkým k Písmu Svätému a k symbolom. Týmto vážne napomíname, aby sa najmä mládež vychovávala pre Božiu službu a sväté prislúhovanie v nej sa verne a usilovne vyučila, aby sa pri pomoci a za príspevku Ducha Svätého aj pri našich potomkoch až do slávneho príchodu nášho jediného Vykupiteľa a Spasiteľa Ježiša Krista mohlo zachovať a ďalej pestovať čisté učenie a vyznanie viery.

Keď je tomu tak a my z Božích, prorockých a apoštolských Písem sme si istí svojho kresťanského vyznania a viery a z milosti Ducha Svätého sme o tom v srdci a vo svedomí dostatočne utvrdení, bolo najväčšou a najkrajnejšou potrebou po toľkých bludoch, pohoršeniach, hádkach a prefalujúcich sa sporoch vydať kresťanské vysvetlenie a vyrovanie všetkých vyskytnuvších sa hádok, ktoré vysvetlenie by bolo dobre založené na slove Božom a podľa ktorého by sa poznávala čistá viera a rozoznávala od falošnej, aby nespokojní a svárlivi hrdia, odmietajúci viazať sa na akúkoľvek formu čistého učenia, nemohli slobodne a ľubovoľne vyvolávať pohoršlivé hádky a zavádzať a obraňovať nezmyselné bludy, čo dovedie len k tomu, že sa pravá viera nakoniec zatmeľí a zahynie a na potomstvo prejdú iba nejasné domienky a pochybné, neudržateľné bludy a názory, — vzhľadom na toto všetko ako aj na svoj úrad, ktorý zastávame z Božieho rozkazu a tiež pre svoje a svojich poddaných časné a večné blaho sme citili povinnosť vykonať a presadiť všetko, čo by mohlo poslúžiť a byť užitočným na rozmnoženie a rozšírenie Božej chvály a cti, na pestovanie jeho spásnosťného slova, na pokoj a mier kresťanských škôl a cirkví, ako aj na potrebné potešenie a poučenie ubohým pohľídilým svedomiam. Okrem toho nebolo nám tajnosťou, že mnohé dobro-

srliečne kresťanské osoby vysokého i nízkeho stavu túžobne si želajú takéto spasiteľné dielo kresťanskej svornosti. Keďže ani na začiatku tohoto nášho kresťanského vyrovnania sme nechceli a nemienili, ako ani teraz nechceme a nemienime toto spasiteľné a prepotrebné dielo svornosti pred nikým držať v tajnosti a skryté v ténosti, ani svetlo Božej pravdy položiť pod korec a pod stôl: preto sme toto dielo neodkladali a neotáľali vydať a zverejniť. Nepochybujeme, že toto spasiteľné, prepotrebné a kresťanské dielo ako nám bude sa páčiť všetkým zbožným srdciam, naplneným opravdivou láskou k Božej pravde a ku kresťanskej bohumilej jednote, rozhojni pri nich slávu Božiu a aj všeobecne prispeje k večnej i časnej blaženosti.

Ešte raz a naposledy opakujeme, že týmto dielom svornosti nechceme nič nové vytvoriť a v ničom ani v obsahu ani vo výrazoch sa odchyliť od Božej pravdy, ktorú naši blahej pamäti predkovia spolu s nimi aj my sme už raz poznali a vyznali: totiž ako tú pravdu máme uloženú v prorockých a apoštolských Písmach, v troch symboloch, aj v Augsburskej konfesii roku 1530 predloženej blahej pamäti cisárovi Karolovi V., ďalej v Apológii, čo po nej nasledovala, v Šmalkaldských článkoch, vo Veľkom i Malom katechizme osvieteného muža Luthera. Ale radšej sa usilujeme z milosti Ducha Svätého pri nej jednomyselne vytrvať a zostať a všetky náboženské spory a ich vysvetlenie podľa nej regulovať. Tiež sme si zaumienili so svojimi spolubratmi kurfirstami a stavmi svätej ríše nemeckej aj s inými kresťanskými panovníkmi nažívať v dobrom pokoji a v jednote podľa zákonov svätej ríše a podľa osobitných dohod, ktoré s nimi máme. Podobne sme sa rozhodli preukazovať si, ako sa patrí, navzájom podľa stavu lásku, službu a priateľstvo.

A tak aj naďalej sa chceme priateľsky dohodnúť na spôsobe, akoby sa pomocou usilovných vztiahi cirkvi a škôl, dozorom nad tlačou a mými prostriedkami podľa okolností náležite zachovalo v našich krajinách toto dielo svornosti. Aj na tom sa chceme dohodnúť, akoby sa mohli rýchlo potlačiť a vyrovať spory, keby v našom náboženstve vznikli nanovo a to tak, aby netrvali dlho a nespôsobili pohoršenie.

Na potvrdenie jednotymyselne podpisujeme a pripojujeme svoju pečať.

Ludovít, falcegróf na Rýne, kurfirst

August, vojvoda saský, kurfirst

Ján Juraj, gróf brandenburský, kurfirst

Joachim Fridrich, gróf brandenburský, administrátor z Magdeburgu

Ján, biskup mišenský

Eberhard, biskup lubecký, administrátor verdenský

Filip Ludovít, falcegróf

Vojvoda Fridrich Viliam

Vojvoda Ján Saský

Vojvoda Ján Kazimír

Vojvoda Ján Ernest Saský

Juraj Fridrich, gróf brandenburský

Jóhann, vojvoda z Braunschweigu a Lüneburgu

Otto, vojvoda z Brandenburg a Lüneburgu

Henrich mladší, vojvoda z Brandenburg a Lüneburgu

Viliam mladší, vojvoda z Brandenburg a Lüneburgu

Wolfgang, vojvoda z Brandenburg a Lüneburgu

Ulrich, vojvoda meklenburský

Vojvoda Johansen

Vojvoda Žigmund August meklenburský

Ludovít vojvoda vürtemberský

Gróf Ernest a

Gróf Jakub badenski

Juraj Ernest, gróf a pán Hennenbergu

Fridrich, gróf z Württembergu a Mümpelgartu

Ján Günther, gróf zo Schwarzburgu

Viliam, gróf zo Schwarzburgu

Albrecht, gróf zo Schwarzburgu

Emich, gróf zo Leiningen

Filip, gróf z Hanau

Gottfried, gróf z Öttingenu

Juraj, gróf a pán z Kasteleu
 Henrich, gróf a pán z Kasteleu
 Ján Hoyer, gróf z Mansfeldu
 Bruno, gróf z Mansfeldu
 Hoyer Kristof, gróf z Mansfeldu
 Peter Ernst mladší, gróf z Mansfeldu
 Kristof, gróf z Mansfeldu
 Ott, gróf z Hoya a Burghausen
 Ján, gróf z Oldenburgu a Delmenhorstu
 Albrecht Juraj, gróf zo Stolbergu
 Wolf Ernst, gróf zo Stolbergu
 Ludovit, gróf z Gleichen
 Karol, gróf z Gleichen
 Ernst, gróf z Reinsteinu
 Bolo, gróf z Reinsteinu
 Ludovit, gróf z Levesteinu
 Henrich, pán limpurský, vždy slobodný
 Juraj, pán zo Schönburgu
 Wolf, pán zo Schönburgu
 Anack Fridrich, pán z Wildenfels
 Mešťanosta a rada mesta Lübeck
 Mešťanosta a rada mesta Landau
 Mešťanosta a rada mesta Münster v údolí Svätogjurskom
 Rada mesta Oeslar
 Mešťanosta a rada mesta Ulm
 Mešťanosta a rada mesta Esslingen
 Rada mesta Reutlingen
 Mešťanosta a rada mesta Nördlingen
 Mešťanosta a rada mesta Rotenburg na Taubere
 Mešťanosta a rada mesta Svábskej Halle
 Mešťanosta a rada mesta Heilbron
 Mešťanosta a rada mesta Meinmingen
 Mešťanosta a rada mesta Schweinfurt
 Rada mesta Donawerda
 Komornici a rada mesta Rejno
 Mešťanosta a rada Wimpfen
 Mešťanosta a rada mesta Otingen
 Mešťanosta a rada mesta Bopfingen
 Mešťanosta a rada mesta Alen
 Mešťanosta a rada mesta Kaufbeuern
 Mešťanosta a rada mesta Issna
 Mešťanosta a rada mesta Kempten
 Rada mesta Hamburg
 Rada mesta Göttingen
 Rada mesta Braunschweig
 Mešťanosta a rada mesta Länenburg
 Mešťanosta a rada mesta Lcutkirchen
 Celá vláda mesta Hildesheim
 Mešťanosta a rada mesta Hameln
 Mešťanosta a radcovia mesta Hannover
 Rada Mülhausen
 Rada Erfurtu
 Rada mesta Elmbeck
 Rada mesta Northeln

TRI
HLAVNÉ SYMBOLY,
alebo
VYZNANIE VIERY V KRISTA,
v cirkvách jednomyseľne užívané

APOŠTOLSKÉ VIEROVYZNANIE

Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme.

Verím v Ježiša Krista, Syna Jeho jediného. Pána nášho, ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie panny, trpel pod Pontským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovaný bol; zostúpil do pekiel, v treťi deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.

Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, hriechov odpustenie, tela z mŕtvych vzkriesenie, a život večný. Amen.

NICEJSKÉ VIEROVYZNANIE

Verím v jediného Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme, všetkých viditeľných i neviditeľných vecí.

I v jediného Pána Ježiša Krista, jednorodného a z Otca pred všetkými vekmi splodeného Syna Božieho, Boha z Boha, svetlo zo svetla, pravého Boha z pravého Boha, splodeného nie učiného, rovné podstaty s Otcom, ktorý všetko učinil; On zostúpil z neba pre nás ľudí a pre naše spasenie, vtelil sa z Ducha Svätého a panny Márie a stal sa človekom; ukrižovaný bol aj za nás pod Pontským Pilátom, trpel a bol pochovaný; a treťieho dňa vstal z mŕtvych podľa Písem a vstúpil na nebesá; sedí na pravici Otcovej a znova príde so slávou súdiť živých i mŕtvych; Jeho kráľovstvo nebude mať konca.

A v Ducha Svätého, Pána a Oživovateľa, ktorý pochádza z Otca i zo Syna, ktorý je s Otcom a Synom zároveň vzývaný a oslavovaný, ktorý hovoril skrze prorokov.

A v jednu svätú, všeobecnú a apoštolskú cirkev. Vyznávam jeden krst na odpustenie hriechov a očakávam vzkriesenie mŕtvych a život budúceho veku. Amen.

ATANÁZOVO VIEROVYZNANIE, napísané proti ariánom

Každý, kto chce byť spasený, predovšetkým musí zachovávať všeobecnú vieru; kto by ju však nezachoval celú a neporušenú, bezpochyby zahynie navždy.

A toto je všeobecná viera, aby sme vyznávali jediného Boha v Trojici a Trojicu v jednote; ani osoby nezmiešujúc ani bytosti nedeliac. Lebo má je osoba Otca, má Syna, má Ducha Svätého.

Ale Otec i Syn i Duch Svätý majú jedno Božstvo, rovnakú slávu a rovnakú večnú velebu.

Aký Otec, taký Syn aj Duch Svätý.

Nestvorený Otec, nestvorený Syn, nestvorený Duch Svätý.

Nekonečný Otec, nekonečný Syn, nekonečný Duch Svätý.

Večný Otec, večný Syn, večný Duch Svätý.

A predsa nie traja veční, ale jeden večný.

Ako ani nie traja nestvorení, ani nie traja nekoneční, ale jeden nestvorený a jeden nekonečný.

Podobne všemohúci Otec, všemohúci Syn, všemohúci Duch Svätý.

A predsa nie traja všemohúci, ale jeden všemohúci.

Tak je Otec — Boh, Syn — Boh, Duch Svätý — Boh.

A predsa nie sú traja Bohovia, ale je jeden Boh.

Podobne Otec — Pán, Syn — Pán, Duch Svätý — Pán.

A predsa nie sú traja Páni, ale je jeden Pán.

Pretože podľa kresťanskej pravdy musíme každú osobu osobitne vyznávať ako Boha i Pána.

Preto podľa všeobecnej kresťanskej viery zabraňuje sa nám hovoriť, že sú traja Bohovia alebo traja Páni.

Otec nie je nikým učiný, ani stvorený, ani splodený.

Syn je jedine od Otca nie učiný, ani stvorený, ale splodený.

Duch Svätý je od Otca i od Syna nie učiný, ani stvorený, ani splodený, ale pochádzajúci.

Teda jeden Otec a nie traja Otcovia, jeden Syn a nie traja Synovia, jeden Duch Svätý a nie traja

TRI HLAVNÉ SYMBOLY, ALEBO VYZNANIE VIERY V KRISTA, V CIRKVAH JEDNOMYSLENE UŽÍVANÉ

Duchovia Svätí.

A v tejto Trojici nič nie je prvé ani posledné; nič väčšie ani menšie.

ale všetky tri osoby sú rovnako večné a rovnako veľké.

Teda aby všetci, ako sme už povedali, vzývali i Trojicu v Jednote i Jednotu v Trojici.

Kto teda chce byť spasený, takto musí zmyšľať o Trojici.

Avšak ku večnej spáse treba úprimne veriť i vo vtelenie nášho Pána Ježiša Krista.

Teda to je pravá viera, keď veríme a vyznávame, že Pán náš Ježiš Kristus, Boží Syn, je Boh aj človek zároveň:

Boh — z Otcovej podstaty pred vekmi splodený a človek — z podstaty matky v čase narodený.

Dokonalý Boh, dokonalý človek, pozostávajúci z rozumnej duše a z ľudského tela.

Božskou prirodzenosťou rovný Otcovi, ľudskou prirodzenosťou menší od Otca.

A hocí je Boh aj človek, predsa nie sú dvaja Kristovia, ale jeden Kristus.

Jeden, nie že by sa Božská prirodzenosť zmenila v telo; ale že ľudská prirodzenosť bola pojatá do Boha.

Jeden, ale vôbec nie tak, že sa prirodzenosti zmiešali, ale tak, že je jedna osoba.

Lebo ako rozumná duša a telo je jeden človek, tak i Boh a človek je jeden Kristus.

ktorý trpel pre naše spasenie, zostúpil do pekla, tretieho dňa vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odkiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.

K jeho príchodu všetci ľudia budú vzkriesení so svojimi telami a vydajú počet zo svojich skutkov: a tí, ktorí dobre činili, pôjdu do večného života; ktorí však zle činili, do večného ohňa.

Toto je všeobecná viera. Nemôže byť spasený, kto ju úprimne a bez pochybovania neverí.

AUGSBURSKÁ KONFESIA
alebo
VYZNANIE VIERY
niektorých kniežat a miest,
odovzdané Cisárskej Jasnosti
v Augsburgu
roku 1530

Za 1 m 119.46:

„O Tvojich svedectvách chcem hovoriť pred kráľmi, ver, sa nezahanbím.“

Predhovor

Najsvietenejší, všemocný, nepremožiteľný cisár, náš najmilostivejší Pán. Keď Vaša Cisárska Jasnosť pred kráľovným časom milostivo zvolala do Augsburgu všeobecný ríšsky snem s oznámením a s úprimnou túžbou, aby sa tu prerokovali, poradili a dôkladne uvážili veci, ktoré sa týkajú Turkov, nášho odvekého nepriateľa a vôbec nepriateľa kresťanského mena, a o tom, ako by sme sa mu mali mocne postaviť na odpor s trvalou pohotovosťou; a potom aj o rozporoch vo veciach svätej viery a kresťanského náboženstva, aby sa medzi nami láskavo a dobrotivo vypočuli, s porozumením užívali všetky pripomienky, názory a mienky a zjednotili sa a vyrovnali v jedinej kresťanskej pravde, aby sa odstránilo všetko, čo sa na oboch stranách nesprávne vykladá a učí, a aby sme všetci prijali a zachovali si jedno jediné a pravé náboženstvo; a ako všetci sme — toto povolanie sem sme si my, nižšie menovaní kurfirsti a kniežatá so všetkými našimi príbuznými a ostatnými kurfirstami, kniežatmi a stavmi tak vysoko vážili, že bez chvály prišli sme medzi prvými.

A keďže aj Vaša Cisárska Jasnosť vo svojom pozvaní milostivo, s veľkou starostlivosťou a vážnosťou vyzvala kurfirstov, kniežatá a všetky stavy, aby vo veciach viery každý podľa spomenutej výzvy Vašej Jasnosti v spise nemeckom a latinskom podal a predložil svoje poznámky, mienku a názory, týkajúce sa týchto bhadov, rozporov a zneužívaní, my po dohode a porade predniesli sme minútu stredu Vašej Cisárskej Jasnosti, že podľa pozvania Vašej Cisárskej Jasnosti v ducaný platok podáme svoje vyznanie v nemeckom a latinskom. Týmto v najponíženejšej poslušnosti odovzdávame a podávame Vašej Cisárskej Jasnosti vyznanie viery našich farárov, kazateľov, učiteľov i svoje vyznanie, ktoré oni na základe Božieho Pisma svätého kážu, učia, veria a vyučujú v našich krajinách, kniežatstvách a panstvách, mestách a územíach. Keď aj ostatní kurfirsti, kniežatá a stavy predložia podobne písomne latinsky i nemecky svoju mienku a názory, my sa pred Vašou Cisárskou Jasnosťou, svojím najmilostivejším Pánom, so všetkou poníženosťou osvedčujeme, že radi a ochotne chceme rokovať s nimi o pokojných a vhodných cestách, aby sme sa, nakoľko to len bude možné, s nimi vyrovnali a tak s nimi vo vzájomnej láske a pokoji porokovali o vzájomných písomných návrhoch a chybach, aby sa rozpory mohli vyrovnat v jednom pravom náboženstve, ako my všetci žijeme a bojujeme pod jedným Kristom a jedného Krista máme vyznávať, a to všetko podľa už viackrát spomínanej výzvy Vašej Cisárskej Jasnosti a na základe Božej pravdy. Preto tiež chceme vyzvať a čo najpokornejšie prosiť všemohúceho Boha, aby nám ráčil dopriať k tomu svojej Božej milosti. Amen.

Keby sa však s našimi pánni a priateľmi, najmä s kurfirstami, kniežatmi a stavmi druhej strany, nedalo rokovať v láske a v pokoji, ako si želá výzva Vašej Cisárskej Jasnosti, osvedčujeme sa, že neopomíname nič, čo by obstálo pred Bohom a pred svedomím a čo by mohlo a malo poslužiť kresťanskej jednote; o tom sa Vaša Cisárska Jasnosť, ako aj naši spomínaní priatelia, kurfirsti, kniežatá a stavy a každý milovník kresťanského náboženstva, ktorého táto vec zaujíma, milostivo, láskavo a dostatočne môže presvedčiť z toho nášho a našej strany vierovyznania.

Keďže však Vaša Cisárska Jasnosť už prv a to najmä úpravou na ríšskom sneme v Spejere roku 1526 verejne prečítanou ráčila milostivo oznámiť kurfirstom, kniežatám a ríšskym stavom, že Vaša Cisárska Jasnosť nemieri rozhodovať o otázkach, týkajúcich sa našej svätej viery a to z príčin vtedy oznámených, ale že sa všemožne, zasadi u pápeža o zvolanie cirkevného snemu: ako to pred rokom na poslednom špejerskom ríšskom sneme obsérnejšie vložila písomná úprava kurfirstom, kniežatám a ríšskym stavom, v ktorej Vaša Cisárska Jasnosť prostredníctvom ríšskeho miestodržiteľa Vašej Cisárskej Jasnosti, Ferdinanda, uhorského a českého kráľa, nášho milostivého pána a priateľa, ako aj prostredníctvom rečníka Vašej Cisárskej Jasnosti a poverených komšárov ráčila dať medzi iným predniesť a oznámiť, že uvážila a udobrila doporučenie všeobecného snemu týmže miestodržiteľom Vašej Cisárskej Jasnosti a cisárskymi poradcami, ktorí sa zhromaždili na ríšskom sneme v Regensburgu; a keďže sa pomer Vašej Cisárskej Jasnosti k pápežovi vyvíja v správnom kresťanskom zmysle a Vaša Cisárska Jasnosť si je istá, že sa pápež nebude vzpierať zvoliť všeobecný snem, — Vaša Cisárska Jasnosť milostivo oznámila, že sa všemožne pričíní, aby pápež spolu s Vašou Cisárskou Jasnosťou zvolil zvoliť čím skor takýto všeobecný snem. O tomto nemožno pochybovať. A tak sa v prípade nezhozy v plnej poníženosti pred Vašou Cisárskou Jasnosťou odvolávame týmto na takýto všeobecný, slobodný, kresťanský snem, o ktorom sa kurfirsti, kniežatá a ríšske stavy dohodnú zo vznesených a čestných pohľadok

PREDHovor

- 22 na všetkých ríšskych snemoch, ktoré zvolá v krajine Vaša Cisárska Jasnosť za svojej vlády. Na tento snem ako aj na Vašu Cisársku Jasnosť sme za slušným spôsobom a podľa práva aj v týchto
23 tak dôležitých otázkach často odvolávali a apelovali; tohto sa aj týmto stále ešte pridržame a ne-
mieniame od tohto odstúpiť ani týmto ani nasledujúcim rokovaním, len ak by sa tieto rozpory
24 konečne s láskou a dobromyseľne utišili, odstránili a vyrovnali v zmysle výzvy Vašej Cisárskej
Jasnosti. Toto tu verejne osvedčujeme a vyhlasujeme.

Toto je naše a našej strany vierovyznanie ako nasleduje článok za článkom.

Články viery a učenia

I. článok. O Bohu.

Predovšetkým jednomyselne učíme a veríme podľa uznesenia Nicejského snemu, že je len jedna 1
Božská bytosť, ktorá sa menuje a opravdu je Boh: avšak v tejto jednej Božskej bytosti sú tri osoby, 2
rovnakej moci a rovnako večné: Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch Svätý; všetky tri tvoria jednu 3
Božskú bytosť, večnú, nerozdeliteľnú, bez konca, nesmiernej moci, múdrosti a dobroty; jeden 4
Stvoriteľ a Udržiavateľ všetkých viditeľných a neviditeľných vecí. Pod slovom osoba nerozumie 4
sa čiastka ani vlastnosť inej bytosti, ale sa rozumie, čo je samo o sebe, ako aj Otcovia užívali toto 5
slovo pri týchto otázkach.

Preto zavrhujeme všetky kacirstva, ktoré sa protivia tomuto článku, ako manichejcov, ktorí učia 5
dvojaké božstvo, dobré a zlé; podobne valentiniánov, ariánov, eunomiánov, mohamedánov a všet- 6
kých týmto podobných; ako aj starých i nových samosaténov, ktorí učia len jednu osobu 6
a o druhých dvoch, o Slove a o Duchu Svätom, mudrujú a hovoria, že nemusia byť rozdielne 7
osoby, ale že Slovo znamená telesné slovo alebo hlas a Duch Svätý znamená ľudie vzbudené 8
v tvoroch.

II. článok. O dedičnom hriechu.

Ďalej učíme, že po Adamovom páde všetci ľudia, ktorí sa prirodzene narodili, sa v hriechoch 1
počali a narodili, to jest, že všetci hneď od života matky sú plní zlej žiadostivosti a náklonnosti a od 2
prírodnosti nemôžu mať opravdivú Božiu bázeň, ani opravdivú vieru v Boha; a že aj táto vrodená 2
náhka a dedičný hriech je skutočným hriechom, ktorý na večný hnev Boží odsudzuje všetkých, 3
ktorí sa nezrodia znovu kstom a Duchom Svätým.

Preto zavrhujeme pelagiánov a ostatných, ktorí dedičný hriech nepokladajú za hriech a tým 3
prírodnosť robia zbožnou z moci prirodzených síl a tak potupujú Kristovo utrpenie a zásluhy.

III. článok. O Synovi Božom.

Učíme tiež, že Boh Syn sa stal človekom, narodil sa z čistej panny Márie, a že dve prirodzenosti, 1
Božská a ľudská, takto v jednej osobe nerozdeľiteľne zjednotené, sú jeden Kristus, ktorý je pravý 2
Boh a pravý človek; skutočne sa narodil, trpel, ukrižoval Ho, zomrel a pochoval Ho, aby bol 3
obetou nielen za dedičný hriech, ale aj za všetky ostatné hriechy a aby zmleril Boží hnev.

Ďalej učíme, že tenže Kristus zostúpil do pekla, v treťi deň skutočne vstal z mŕtvych, vstúpil na 4
nebesá, posadil sa na Božiu pravicu, aby večne panoval a kraľoval nad všetkým stvorením; aby 5
všetkých, čo v Neho veria, Duchom Svätým posväcoval, očisťoval, posilňoval a potešoval, aj život 6
a všetky dary a dobrodenia im daroval a chránil a bránil ich pred diablom a hriechom. Podobne 6
veríme, že tenže Pán Kristus nakoniec zjavne príde súdiť živých i mŕtvych atď. podľa Apoštolského 7
vierovyznania.

IV. článok. O ospravednení.

Ďalej učíme, že odpustenie hriechov a ospravednenie pred Bohom nemôžeme dosiahnuť 1
svojimi zásluhami, skutkami a zadosťučinením, ale že odpustenie hriechov a ospravednenie 2
pred Bohom dosahujeme z milosti pre Krista vierou, keď veríme, že Kristus za nás trpel a že pre 3
Nebo sa nám hriechy odpúšťajú a daráva sa nám spravodlivosť a večný život. Lebo túto vieru 2
požadá a počíta Boh za spravodlivosť, ako hovorí sv. Pavel Rím. 3. a 4. kap. 3

V. článok. O kazateľskom úrade.

Aby sme dosiahli túto vieru, ustanovil Boh kazateľský úrad, dal evanjelium a sľavosť. Nimi ako 1
prostriedkami dáva Ducha Svätého, ktorý vzbudzuje vieru, kde a kedy chce, v tých, ktorí počúvajú 2

- 3 evanjelium, totiž, že Boh je nám milostivý pre Kristove a nie pre naše zásluhy, keď tomu veríme.
- 4 Zatracujeme novokrstencov a iných, ktorí učia, že Ducha Svätého dosahujeme bez zovňajšieho slova evanjelia vlastnou prípravou, myšlienkami a skutkami.

VI. článok. O novej poslušnosti.

- 1 Učíme ďalej, že táto viera má prinášať dobré ovocie a dobré skutky a že treba konať všetky dobré skutky, ktoré Boh prikázal, pre Božiu vôľu, ale neslobodno sa spoľahnúť na tieto skutky, že si nimi
- 2 zaslúžime milosť u Boha. Lebo odpustenie hriechov a ospravednenie dosahujeme vierou v Krista, ako hovorí sám Kristus: „Tak aj vy, keď vykonáte všetko, čo bolo prikázané, povedzte: Neužitoční služobníci sme!“ Takto učia aj Otcovia. Lebo Ambróz hovorí:
„Boh tak rozhodol, aby ten, kto veri v Krista, bol spasený a odpustenie hriechov mal nie pre skutok, ale jedine vierou, bez zásluh.“

VII. článok. O cirkvi.

- 1 Učíme tiež, že po všetky časy mal byť a zostať jedna svätá kresťanská cirkev, ktorá je zhromaždením všetkých veriacich, kde sa evanjelium čistotne káže a velebné sviatosti sa prisluhujú podľa evanjelia.
- 2 Lebo toto stačí k pravej jednote kresťanských cirkví, aby sa v nich evanjelium kázalo jednotne podľa správneho zmyslu a sviatosti sa prisluhovali podľa Božieho slova. A k pravej jednote kresťanskej cirkvi netreba zachovávať všade rovnaké obrady, ľudmi ustanovené, ako hovorí
- 3 Pavol, Eféz. 4,5-6: „Jedno je telo a jeden duch, ako ste aj povolani v jednej nádeji svojho povolania. Jeden Pán, jedna viera, jeden krst.“

VIII. článok. Čo je cirkev?

- 1 Hoci kresťanská cirkev nie je vlastne nič iné ako zhromaždenie všetkých veriacich a svätých,
- 2 jednáko, keďže v tomto živote je mnoho falšných kresťanov a pokrytcov aj zjavných hriešnikov
- 3 medzi zbožnými, sviatosti účinkujú aj vtedy, keď kňazi, ktorí ich prisluhujú, nie sú zbožní, ako to oznámil sám Kristus: „Na stolice Mojžišovu posadili sa zákonníci a farizeji, atď“ (Mat. 23,2).
Preto zatracujeme donatistov a všetkých ostatných, ktorí inak učia.

IX. článok. O krste.

- 1 O krste učíme, že je potrebný, že sa ním podáva milosť Božia, a že treba krstíť aj detky, ktoré sa
- 2 krstom oddávajú Bohu a sú Mu milé.
- 3 Preto zavrhuje novokrstencov, ktorí učia, že krst detok nie je pravý.

X. článok. O svätej večeri Pánovej.

- 1 O večeri Pánovej učíme, že je v nej pod spôsobom chleba a vína skutočne prítomné a prisluhuje
- 2 a prijíma sa práve telo a krv Kristova. Preto zavrhuje protívne učenie.

XI. článok. O spovedi.

- 1 O spovedi učíme, že v cirkvách treba zachovávať súkromnú spoved a nemá sa odstrániť, i keď pri
- 2 spovedi nenačím vypočítavať všetky zlé skutky a hriechy, pretože to ani nie je možné. Zalm 19, 13: „Ktože si uvedomí poblúdenia?“

XII. článok. O pokání.

O pokání učíme, že tí, čo zhršili po krste, kedykoľvek sa kajajú, dosahujú odpustenie hriechov 1
a že cirkev im nemá odoprieť rozhršenie. Právě, správne pokánie je vlastne oštvovanie hriechov 2
a zármutok alebo strach pre hriechy a potom viera v evanjelium a v rozhršenie, že sa hriechy 3
odpúšťajú a Kristus nám získava milosť. Táto viera znova poteší a upokojí srdce. Nato má nasle- 4
dovať polepšenie a zanechanie hriechov; lebo toto má byť ovocím pokánia, ako hovorí Ján: „Vy- 5
dávajte teda ovocie hodné pokánia“ — (Mat 3,8) 6

Zavrhuje tých, ktorí učia, že nemôžu viac zhršit tí, čo už raz uverili. 7 §

Zatrucujeme novoaclánov, ktorí odmietajú dať rozhršenie tým, čo po Krste zhršili. 9

Zavrhuje aj tých, ktorí neučia, že odpustenie hriechov dosahujeme vierou, ale učia, že ho 10
dosahujeme svojím zadosťučnením.

XIII. článok. O užívaní sviatostí.

O užívaní sviatostí učíme, že sviatosti nie sú ustanovené len na to, aby boli znakmi, podľa 1
ktorých by bolo možno navonok poznať kresťanov, ale že sú znakmi a svedectvom Božej vôle voči 2
nám, aby vzbudili a posilnili našu vieru, a preto aj požadujú vieru, a len vtedy sa správne užívajú, 3
keď sa prijímajú vo viere a keď vieru posilňujú. 4

XIV. článok. O cirkevnej správe.

O cirkevnej správe učíme, že bez riadneho povolania nik nemôže v cirkvi verejne učiť, kázať
alebo prisluhovať sviatosti.

XV. článok. O cirkevných ustanoveniach.

O cirkevných ustanoveniach, ktoré ľudia zriadili, učíme, že treba podržať tie, ktoré možno 1
podržať bez hriechu a ktoré slúžia pokoju a dobrému poriadku v cirkvi, ako napr. niektoré sláv-
nosti, sviatky a podobné. Pri tom však treba poučať, že nemá obťažovať svedomie, akoby to bolo
potrebné pre spásu. Okrem toho treba upozorňovať, že všetky ustanovenia a tradície, ustanovené 2
ľuďmi na zmierenie Boha a zaslúženie milosti, odporujú evanjeliu a učeniu o viere v Krista. Preto 3
kláštorne sľuby a iné tradície o rozdieloch medzi pokrstenými a dđami, atď., o ktorých si myslia, že si 4
nimi zaslúžia milosť a učtna zadosť za hriechy, sú neužitočné a protivia sa evanjeliu.

XVI. článok. O občianskych veciach a svetskej správe.

O občianskych veciach a svetskej správe učíme, že každá svetská vrchnosť a riadne ustanovená 1
vláda a zákony sú dobrým ustanovením a zriadením Božím, a že kresťania bez toho, že by tým
hršili, smú zosťávať vrchnostenské Orady a úrad kniežaci a sudcovský, vyhlasovať rozsudky 2
a prisudzovať právo podľa cisárskeho i iného zvyčajného práva, zločincov trestať mečom, viesť
vojnu podľa práva, bojovať, kupovať a predávať, prisahať, vlastníť majetok, uzavierať manželstvo
atď

Týmto zatrucujeme novokrstenencov, ktorí učia, že nie je kresťanské, čo sme vyššie vypočítali.

Zatrucujeme aj tých, čo učia, že kresťanskou dokonalosťou je opustiť príbytok a domácnosť, 3
manželku a deti a strániť sa spomenutých zamestnaní. Veď opravdivou dokonalosťou je jedine 4
pravá bázeň Božia a pravá viera v Boha. Evanjelium neučí o zovňajších, časných veciach, ale
o duchovných a večných a o spravodlivosti srdca; a neruší svetskú správu, občiansky život 5
a manželstvo, ale chce, aby sme toto všetko zachovávali ako skutočné Božie ustanovenie a aby
každý v týchto stavoch vo svojom povolaní dokazoval kresťanskú lásku a opravdu dobré skutky. 6
Preto kresťania sú povinní byť poslušní vrchnosti a podrobovať sa jej nariadeniam a zákonom vo
všetkom, čo môžu vykonať bez hriechu. Ak však nariadenie vrchnosti nemožno zachovať bez toho, 7
aby sa hršilo, tak sa sluší viac poslúchať Boha ako ľudí. Skut. ap. 5,29.

XVII. článok. O príchode Krista na súd.

- 1 Učíme, že Pán náš Ježiš Kristus v posledný deň príde súdiť, všetkých mŕtvych vzkriesi, veriacim
- 2 a vyvoleným dá večný život a večnú radosť, ale bezbožných ľudí a diabla odsúdi do pekla a do
- 3 večného zatratenia.
- 4 Preto zavrhuje novokrstencov, ktorí učia, že diabol a zatratení ľudia nebudú vo večnom
- 5 trápení a múkach.
- 6 Tiež zavrhuje niektoré židovské náuky, ktoré sa dosiaľ vyskytujú, že pred zmŕtvychvstaním
- 7 sami svätí, pobožní zaujmú svetské kráľovstvo a všetkých bezbožných potlačia.

XVIII. článok. O slobodnej vôli.

- 1 O slobodnej vôli učíme že človek po istú mieru má slobodnú vôľu žiť podestným zovňajším
- 2 životom a volí i medzi vecami, ktoré rozum chápe; ale bez milosti, pomoci a pôsobenia Ducha
- 3 Svätého sa človek nemôže ľubiť Bohu, nemôže sa Bohu úprimne báť ani v Neho veriť ani vyhodiť zo
- 4 srdca vrodene zlé žiadosti. Toto koná Duch Svätý, dávany v Božom slove. Veď Pavel hovorí: „Človek
- 5 od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho.“ (1. Kor.25.14)
- 6 Aby sa videlo, že tu neučíme nijaké novoty, uvádzame jasné Augustínove slová o slobodnej vôli
- 7 z tretej knihy Hypognosticon:
- 8 „Priznávame, že všetci ľudia majú slobodnú vôľu, lebo všetci majú prirodzený, vrodeneý rozum
- 9 a um; nie, akoby mohli niečo vykonať vo veciach Božích, ako napr. úprimne milovať Boha, báť sa
- 10 Ho, ale len v zovňajších skutkoch tohto života majú slobodu vyvoliť si dobré alebo zlé. Pod dobrom
- 11 rozumieme, čo je v moci prirodzenosti, napr. pracovať alebo nepracovať na poli, jesť, piť, ísť alebo
- 12 neísť k priateľovi, obliecť si alebo vyzliecť šaty, stavať dom, oženiť sa, robiť remeslo a robiť tomu
- 13 podobné užitočné a dobré veci. Bez Boha však toto nie je nič a ani neobstojí, ale všetko je z Neho
- 14 a skrze Neho. Naproti tomu človek môže z vlastného rozhodnutia aj zlé vykonať, ako napr. vyzývať
- 15 nejakého bôžika, vraždiť, atď.“

XIX. článok. O príčine hriechu.

O príčine hriechu učíme, že i keď všemohúci Boh stvoril a zachováva celú prírodu, prevrátená vôľa predsa spôsobuje hriech vo všetkých bezbožných a Bohom pohŕdajúcich ľuďoch, lebo je vôľou diablovou a všetkých bezbožníkov, ktorá vôľa, len čo Boh odťahne svoju ruku, odvráca sa od Boha k hriechu, ako hovorí Kristus: „Keď hovorí lož, hovorí zo svojho vlastného“ (Ján 8,44).

XX. článok. O viere a dobrých skutkoch.

- 1 Neprávom sa našim vytýka, že zakazujú dobré skutky. Veď ich episy o Desiatich Božích priká-
- 2 zaniach a iné dokazujú, že o pravých kresťanských stavoch a dobrých skutkoch napísali užitočné
- 3 pojednania a naponenutie. Predtým sa o tom veľmi málo učilo. V kázniach sa hovorilo najviac len
- 4 o deliniských nepotrebných skutkoch, ako napr. o ruženci, vyzývaní svätých, mníšatve, púťach,
- 5 pôstoch, sviatkoch, brátsvách atď. Tieto neuzitočné veci dnes už ani naši protivníci tak veľmi
- 6 nechvália ako kedysi. Ba naučili sa už aj o viere hovoriť, o ktorej predtým vôbec nekázavali; teraz
- 7 učia už aj to, že u Boha nie sme ospravedlnení len zo skutkov, ale pripojujú k nim aj vieru v Krista
- 8 a hovoria, že viera a skutky ospravedľujú nás u Boha; takéto učenie môže viac potešiť, ako keď sa
- 9 učilo spoliehať sa len na skutky.
- 10 Keďže sa teda učenie o viere, ktoré je hlavným článkom kresťanského učenia, za taký dlhý čas
- 11 nevykladalo, čo treba priznať, ale všade sa kázalo len učenie o skutkoch, preto naši o tomto takto
- 12 učia:
- 13 Ponajprv, že naše skutky nemôžu nás zmierniť s Bohom a nemôžu nám získať milosť, ale že sa to
- 14 stáva jedine vierou, keď veríme, že sa nám hriechy odpúšťajú pre Krista, jediného Prostredníka,
- 15 ktorý nás môže zmierniť s Otcem. Kto však toto chce dosiahnuť a milosť si zaslúžiť skutkami, ten
- 16 pohŕda Kristom a vyhľadáva vlastnú cestu k Bohu v protive s evanjeliom.

Toto učenie o viere Pavel verejne a jasne rozoberá na mnohých miestach, najmä Efez. 2,8: „Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; ani nie zo skutkov, aby sa nikto nechválil, atď.“

A že týmto nezavádzame nijaký nový výklad, môžeme dokázať Augustinom, ktorý veľa uvažoval o tejto veci a tiež tak učí, že vierou v Krista dosahujeme milosť a sme ospravednení u Boha a nie skutkami; o tomto svedčí celá jeho kniha *De spiritu et litera*.

I keď neskúsení ľudia dosť opovrhujú týmto učením, poznávame, že veľmi potešuje a uspokojuje bojovlivé a prestrašené svedomia. Lebo svedomie sa nemôže upokojiť a utíšiť skutkami, ale jedine vierou, keď si je isté, že pre Krista má milostivého Boha, ako hovorí aj Pavel: „Ospravednení teda z viery, máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista“ (Rím. 5,1).

Predtým sa v kázňach nič nehovorilo o tomto potešení, ale úbohé svedomie, odkazované len na svoje skutky, utiekalo sa ku všemožným skutkom. Niektorých popohnalo svedomie do kľáštora, lebo prechovávali nádej, že si zaslúžia milosť kľáštorným životom. Iní si zase povymýšľali iné skutky, aby si zaslúžili milosť a učinili zádosť za hriechy. Títo sa veľmi dobre presvedčili, že takto nedôjdu pokoja. Preto bolo treba kázať a horlivo rozoberať toto učenie o viere v Krista, aby sme vedeli, že Božiu milosť dosiahneme jedine vierou bez zásluh.

Upozorňujeme však, že tu nie je reč o takej viere, akú majú aj diabol a bezbožníci, ktorí tiež veria históriam, že Kristus trpel a vstal z mŕtvych, ale o pravej viere, ktorá verí, že v Kristu dosahujeme milosť a odpustenie hriechov.

Kto vie, že pre Krista má milostivého Boha, ten pozná Boha, vzyva Ho a nežije bez Boha ako pohania. Lebo diabol a bezbožníci neveria tento článok, odpustenie hriechov, preto sú nepriateľmi Boha, nemôžu Ho vzyvať a nič dobrého od Neho očakávať. A tak, ako sme tu ukázali, hovorí Písmo o viere a nenazýva vierou známosť, akú majú aj diabol a bezbožní ľudia. Takto hovorí o viere aj list Židom v 11. kap., že vierou nie je len poznať históriu, ale mať pevnú dôveru v Boha, že obdržíme, čo nám zasľúbil. Aj Augustín nám pripomína, že v Písme pod slovom vieru máme rozumieť dôveru v Boha, že je nám milostivý a nielen vedieť histórie, ktoré zná aj diabol.

Ďalej učíme, že sa dobré skutky majú a musia konať; nie, aby sme sa spoliehali, že si nimi zaslúžime milosť, ale kvôli Bohu a Jemu na chválu. Milosť a odpustenie hriechov dosahuje vždy len vierou. A keďže sa vierou dáva Duch Svätý, aj srdce sa tým usposobuje konať dobré skutky. Lebo predtým, keďže je bez Ducha Svätého, je prislabé a okrem toho je v moci diablovej, ktorý blednu ľudskú prirodzenosť podnecuje veľmi hrešiť, ako to vidíme u filozofov, ktorí sa pokúšali žiť počestne a statočne, no nedokázali to, ale popáchali mnoho veľkých zjavných hriechov. Takto je to s človekom, ktorý nemá opravdivú vieru a Ducha Svätého, a ktorý sa správa jedine vlastnými ľudskými silami.

Preto netreba nadávať na toto učenie o viere, že zakazuje dobré skutky, ale radšej ho chváliť, že učí konať dobré skutky a pomáha tým konať. Lebo bez viery a bez Krista je ľudská prirodzenosť a schopnosť prislabá konať dobré skutky, vzyvať Boha, byť trpezlivým v utrpení, milovať bližného, statočne konať zverený úrad, byť poslušným, vyhýbať sa zlým žiadostiam, atď. Takéto vznešené a pravé skutky nemožno konať bez Kristovej pomoci, ako On sám hovorí: „Bez mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15,5).

XXI. článok. O vzyvaní svätých.

O vzyvaní svätých naši učia, že svätých si naším pripomínať preto, aby sme si posilnili vieru vidiac, ako dostali milosť, aj ako im vierou pomohla; a tiež, aby si každý podľa povolania vzal od nich príklad dobrých skutkov, ako napr. Cisárska Jasnosť môže podľa Dávidovho vzoru blahoslavené a pobožne viesť vojnu proti Turkom; lebo obaja majú kráľovský úrad, aby chránili a bránili svojich poddaných. Ale z Písma nemožno dokázať, že svätých treba vzyvať alebo hľadať u nich pomoc. „Jeden je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš“ (1. Tim. 2,5), ktorý je jediným Spasiteľom, jediným najvyšším Kňazom, stolica milosti a Prímluvca u Boha (Rím. 8,34). Jedine On prisľúbil, že ráci vyslyší naše modlitby. A podľa Písma je to najlepšia služba Božia, aby sme tohože Ježiša Krista vo všetkých potrebách a prosbách zo srdca hľadali a vzyvali: „A keď niekto zhrešil, máme Prímluvcu u Otca, Ježiša Krista spravodlivého (1. Jána 2,1).

- 1 Toto je asi jadro učenia, ktoré sa v našich cirkvách káže a učí na správne kresťanské poučenie
- 2 a potešenie svedomia, ako aj na upevnenie viery; veď si vlastné duše a svedomia nerobíme
- 3 vystaviť najväčšiemu nebezpečenstvu u Boha tým, že by sme zneužívali Božie meno a Božie
- 4 slovo, alebo tým, že by sme svojím deťom a potomkom odovzdali a poručili inakšie učenie ako
- 5 to, čo sa zhoduje s čistým slovom Božím a s kresťanskou pravdou. Keďže sa ono jasne zakladá na
- 6 Písme sv. a ani sa neprotiví a neodporuje všeobecnej kresťanskej, ba ani rímskej cirkvi, čo vidieť zo
- 7 spisov Otcov, myslíme, že v spomínaných článkoch budú môcť byť s nami zajedno aj naši protiv-
- 8 níci. Preto si celkom nepriateľsky, Istivo a proti kresťanskej jednote a láske počínajú tí, čo našich
- 9 ako kacírov oddeľujú, zavrhnújú a sa ich stráňa a seba vymášajú bez akéhokoľvek pevného základu
- 10 v Božom prikázaní alebo v Písme. Veď blud a rozpor sa býka len niektorých tradícií a zneužití,
- 11 keďže teda v hlavných článkoch je všetko predložené a bez chyby a keďže toto naše vyznanie je
- 12 zbožné a kresťanské, mali by sa biskupi ukázať zhovnevavejšími, keby sa medzi nami našla nejaká
- 13 chyba v tradícií, hoci dúfame, že uvedieme dostatočný základ a odôvodnenie, prečo sa u nás
- 14 zmenili niektoré tradície a zneužitia.

Sporné články, v ktorých sa uvádzajú zneužitia.

- 1 Pretože sa v našej cirkvi neučia články viery, ktoré by sa protivili Písmu svätému alebo všeo-
- 2obecnej cirkvi kresťanskej, ale zmenili sa len zneužitia, ktoré šťastí postupom času samy vznikli,
- 3 šťastí ich násilne uviedli, treba ich vypočítať a ukázať príčinu, preto načím prijať tieto zmeny, aby
- 4 sa cisárska jasnosť mohla presvedčiť, že tu nejde o nič nekresťanskeho alebo rúhavého, ale že
- 5 nás tieto zmeny zaviesť prinútil Boží zákon, ktorý si viacej vážime ako všetky zvyklosti.

XXII. článok. O sviatosti pod obojím spôsobom.

- 1 U nás sa sviatosť prislubuje ľudu pod obojím spôsobom preto, lebo je to jasný rozkaz a priká-
- 2 zanie Kristovo: „Pite všetci z neho!“ (Mat. 26, 27) Tu Kristus jasne prikazuje o kalichu, aby všetci
- 3 pili z neho.
- 4 A aby nik nemohol napadnúť a prekrútiť tieto slová, akoby sa vzťahovali len na kňazov, Pavel
- 5 svedčí (1. Kor. 11, 20-), že celý cirkevný zbor korintský prijímal pod obojím spôsobom. A tento zvyk
- 6 sa udržal v cirkvách za dlhý čas; možno to doložat dejinami a spismi cirkevných Otcov. Cyprián
- 7 na mnohých miestach poznamenáva, že sa ľudu v tom čase prisluboval kalich. Podobne hovorí
- 8 sv. Jeroným, že prisluhujúci kňazi podávali ľudu Kristovu ľuv. Ba sám pápež Gelasius zakazuje
- 9 deň sviatosti (Distinc. 2. De consecratione cap. Conperimus). A oni niet kánona, ktorý by prika-
- 10 zoval prijímať len pod jedným spôsobom. Ani nik nemôže vedieť, kedy alebo kto uviedol obyčaj
- 11 prijímať pod jedným spôsobom, ako poznamenal kardinál Cusanus, keď schválil tento spôsob.
- 12 Teda je zrejmé, že obyčaj, ktorá bola uvedená proti Božiemu prikázaniu i proti starým kánonom, je
- 13 nesprávna. Preto nepatri sa obťažovať svedomie tým, ktorí tieto velebnú sviatosť chcú prijímať
- 14 podľa Kristovho ustanovenia a nútiť ich, aby konali proti ustanoveniu nášho Pána Krista. A keďže
- 15 sa rozdelenie sviatosti protiví Kristovmu ustanoveniu, zanechali sme aj obyčiu procesiu so
- 16 sviatosťou.

XXIII. článok. O manželstve kňazov.

- 1 Všetky stavy, vysoké i nízke, v celom svete sa žalovali na nehoráznú nemravnosť a divoké
- 2 správanie sa a život kňazov, ktorí nemohli zachovať čistotu; ba že sa tieto brozné neresti vystup-
- 3 novali po najvyššiu mieru. Preto niektorí naši kňazi uzavreli manželstvo, aby sa vyhnú takému
- 4 nesmiernemu pohoršeniu, cudzoložstvu a iným necnosťam. Ako príčinu uviedli, že ich prinútila
- 5 a dohnala veľká potreba svedomia, pretože Písmo sv. jasne svedčí, že manželský stav ustanovil
- 6 Pán Boh, aby sa vyhnú necnosťam, ako hovorí Pavel: „Aby sa vyhnú smilstvu, nech má každý svoju
- 7 ženu“ (1. Kor. 7,2) a opäť: „Lepšie je žiť v manželstve, ako horieť“ (1. Kor. 7,9). A keď Kristus hovorí
- 8 „nie všetci chápu túto reč“ (Mat. 19,11), ukazuje On, ktorý najlepšie znal človeka, že len málo
- 9 ľuďom je daný dar cudnosti. „Lebo stvoril Boh človeka, muža a ženu“ (1. Mojz. 1,27). A skúsenosť

veľmi jasne ukázala, či človek má moc a schopnosť bez zvláštneho daru a bez Božej milosti z vlastného predavzatia, alebo sľubu polepšif, alebo zmeniť tvora najvyššej veľčosti Božej. Ved' je jasné, a mnohí, čo žili dobrým, počestným a čistým životom a kresťanský poctivo a statočne obcovali, sami vyznali, koľko strašného hrozného nepokoja a utrpenia zažili preto ich svedomie až do samého konca. Keďže teda nijaký ľudský sľub ani zákon nemôže zmeniť Božie slovo a príkazanie, ako aj z tých príčin sa kňazi a tri duchovní oženili.

Aj z dejín a spisov Otcov dá sa dokázať, že v kresťanskej cirkvi od najstaršej doby boli ženatí kňazi a diakoni. Preto hovorí Pavel: „Biskup má byť bez ťahony, jednej ženy muž“ (1. Tim. 3,2). Aj v Nemecku len pred štyrmi storočiami kňazov násilne vytrhli z manželstva a donútili k sľubu čistoty, čomu sa všetci, a to veľmi rázne a dôrazne protivili, takže mohučského arcibiskupa, ktorý vyhlasoval toto nové pápežské nariadenie, temer zabili pobúrení kňazi. Tento zákaz vykonávali spoiatku veľmi bezohľadne a neslušne. Vtedajší pápež stelen do hrdinnosti zakázal manželstva, ale roztrhal aj také, ktoré sa už veľmi dávno boli uzavreli. Toto bolo nielen proti všetkému prirodzenému právu Božiemu i svetskému, ale sa protivilo a odporovalo aj kánonom, ktoré vydali samu pápeži a najslávnejšie cirkevné zneny.

Aj od mnohých vysokopostavených, zbožných, rozumných ľudí často bolo počuť podobné reči a obavy, že takýto nanútený celibát a znemožnenie manželstva, ktoré sám Boh ustanovil a ponechal každému na slobodné rozhodnutie, neprinesie nič dobrého, ale skôr spôsobí nesmierne neresti a mnoho pohoršenia. Ved' aj jeden z pápežov, Pius II., ako svedčí jeho životopis, často povedal a dal aj napísať o sebe tieto slová: „Prírodné, môže byť aj niekoľko príčin, prečo sa kňazom zakazuje manželstvo; ale sú omnoho nalichavejšie, väčšie a dôležitejšie príčiny, pre ktoré sa im manželstvo má ponechať na slobodné rozhodnutie.“ Nepochybujeme, že pápež Pius ako rozumný a múdry muž vyriešil toto po mnohom uvažovaní.

Preto sa ponížene chceme spoľahnúť na Cisársku Jasnosť, že Vaša Jasnosť ako vysokovážený cisár kresťanský milostivo uvaží, že teraz v posledných časoch a dňoch, o ktorých aj Písmo sv. hovorí, je svet stále horší a horší a ľudia krehkejší a slabší.

Preto veľmi treba a je užitočné a kresťanské uvažovať, aby sa so zakazom manželstva nevládila do nemeckých krajín este väčšia a nehanebnejšia necnosť a nerest. Lebo nik nemôže lepšie a múdrejšie zmeniť alebo upraviť tieto veci ako sám Boh, ktorý ustanovil manželstvo, aby pomohol ľudskej krehkosti a znemožnil smilneme.

Tak hovoria aj staré kány, že niekedy treba zmierniť a pojať v ostrosti a prisnosti pre ľudskú slabosť, ako aj preto, aby sa zabránilo a vyšlo horšiemu.

A v tomto prípade by to bolo aj celkom kresťanské a veľmi potrebné. Ved' ako môže manželstvo kňazov a duchovných škodiť všeobecnej cirkvi kresťanskej, a to najmä manželstvo farárov a ostatných, ktorí majú slúžiť cirkvi? A ak sa aj naďalej ponechá tento tvrdý zákaz manželstva, môže nastať v budúcnosti nedostatok kňazov a farárov.

Keď sa teda manželstvo kňazov a duchovných zakladá na Božom slove a príkazaní, a aj dejiny dokazujú, že sa kňazi ženili, a keď sľub čistoty spôsobil také hrozné a nesmierne pohoršenie, ľoško cudzoložstva, také strašnú a neslychanú necnosť a nehorázne neresti, že si toho povšimili aj niektorí kanonisti, ba aj niektorí rímski dvorania a neraz úpenlivo volali, že tieto neresti kléru privolajú hrozný a prencaserný Boží hnev — je tým žalostnejšie, že kresťanský stav manželský nielen zakazujú, ale niekedy sa ho poponáhľali aj trestať ako nejaký veľký zločin napriek tomu, že Boh v Písme sv. nariadil vysoko si ctíť manželstvo. Ved' manželský stav si vysoko vážia aj cisárske zákony a práva vo všetkých kráľovstvách. A len v dnešnom čase začínajú sužovať nevinných ľudí jedine pre manželstvo a práve kňazov, ktorých by predovšetkým bolo treba chrániť. A toto sa deje nielen proti Božiemu právu, ale aj proti kánonom. Apoštol Pavel diabolickým nazýva učenie zakazujúce manželstvo (1. Tim. 4,1-). Aj sám Kristus hovorí u Jána (8,44), že „diabol je vrahom odpoiatku“. A to úplne súhlasí, že zakazovať manželstvo a toto učenie zachovať aj za cenu krvi prelievania, musí byť diabolským učením.

Avšak ako nijaký ľudský zákon nemôže odstrániť ani zmeniť Božie príkazanie, tak ho nemôže zmeniť ani nijaký sľub. Preto aj svätý Cyprián radí, aby sa ženy, ktoré nemôžu zachovať sľubomí čistoty, radšej vydali; v Epistole 11. takto hovorí: „Ale ak nechcú alebo nemôžu zachovať čistotu, nech sa radšej vydajú, akoby mali padnúť do ohňa svojej ziadostivosti, a nech radšej dbajú, aby nezavdali nijaké poboršenie bratom a sestrám.“

Aj všetky kány sú veľmi mierne a zhovľevané voči tým, ktorí v mladosti učtnili sľub. Ved' napr. väčšina kňazov a mníchov z nevedomosti vstúpila do tohto stavu vo svojej mladosti.

XXIV. Článok. O omši.

- 1 Našich neprávom obviňujú, že zrušili omšu. Veď je známe, že ju odbavujeme — nechceme sa tým chváliť — s väčšou vážnosťou a zbožnosťou ako protivníci. Aj ľud s väčšou starostlivosťou a častejšie poučujeme o velebnej sviatosti a o tom, na čo ju Pán ustanovil a ako ju naším užívaj. aby sa ňou potešilo prestrašené svedomie a ľud sa takto priťahoval k prijímaniu a k omši.
- 2 Okrem toho poučujeme aj o iných nesprávnych náukách o sviatosti. Veď vo verejných omšových obradoch sme nezaviedli nijakú pozoruhodnú zmenu, ibaže sa niekde popri latinských spievajú aj 3-9 nemecké piesne, aby sa národ nimi učil a cvičil, pretože všetky obrady majú slúžiť hlavne tomu, aby sa pri nich národ poučil, čo má vedieť o Kristu.
- 10-12 Keďže sa omša, ako je známo, predtým všetjakým spôsobom zneužívala, že sa z nej urobil jarmok, že ju kupovali a predávali, a že sa vo všetkých kostoloch odbavovala zväčša za peniaze, 13-20 toto zneužívateľné učenie a zbožní ľudia už aj predtým mnohokrát karhali. Keď sa teraz našimi kazateľmi káže a kňazi pripomínajú strašnú hrozbu, ktorá musí pohnúť každým kresťanom, totiž, že kto sviatosť prijíma nehodne, prevrhne sa na tele a krvi Kristovej; v našich cirkvách prestalo toto kupčenie s omšami a niet súkromných omší, ktoré sa dosiaľ odbavovali za peniaze a kvôli prebendam.
- 21 Prítom karháme aj strašný blud, že nás Pán Kristus svojou smrťou učinil zadosť len za hriech dedičný, a že omšu ustanovil, ako obeť za ostatné hriechy, a tak že je obeťou za živých i mŕtvych, 22 ktorá odstraňuje hriech a uzmieruje Boha. Z toho potom povstali hádky, či omša slúžená za 23 mnohých zasluhuje viac ako osobitne slúžená len za jedného. A tak sa objavilo nespočetné množstvo omší, pretože nimi chceli dosiahnuť u Boha všetko čo potrebovali, a pritom sa zabudlo na vieru v Krista a na pravé služby Božie.
- 24 Preto sme o tom poučovali, čo bolo nepochybne veľmi potrebné, aby ľudia vedeli, ako treba správne užívať sviatosť. Ponajprv, že za dedičný hriech a za ostatné hriechy neplati nijaká iná 25 obea iba Kristova smrť, ako to na mnohých miestach hovorí Písmo sv., Tak sa píše v liste Zdom 26 (9,24 - 27), že Kristus bol raz obetovaný a tým učinil zadosť za všetky hriechy. Veď je to neslýchaná 27 novota v cirkevnom učení, že Kristova smrť činí zadosť len za dedičný hriech a nie aj za ostatné hriechy; preto dúfame: každý pochopí, že sme oprávnené zavrhli tento blud.
- 28 Po druhé: svätý Pavel učí, že milosť u Boha dosahujeme vierou a nie skutkami. Tomuto sa 29 zrejme protiví toto zneužitie omše, lebo sa domnievajú, že milosť dosahnu pre tento skutok. Známo je, že omšu používali, aby sa zbavili hriechov, a aby u Boha dostali milosť a všetko dobrodenie, a to nielen kňazi pre seba, ale aj pre celý svet a pre tých živých i mŕtvych.
- 30-33 Po tretie: velebnu sviatosť neustanovil Pán, aby bola obeťou za hriechy — lebo obeť sa už dávno predtým vykonala — ale preto, aby povzbudila našu vieru a putesila svedomie, ktoré v sviatosti poznáva, že sa mu v Kristu priťkla milosť a odpustenie hriechov. Preto sviatosť požaduje vieru, a — bez viery prijímaná — je darovaná.
- 34 Keďže teda omša nie je obeťou za iných, živých alebo mŕtvych, aby ich zbavila hriechov, ale je spoločné prijímanie, keď kňaz a ostatní prijímajú sviatosť; u nás sa to odbavuje tým spôsobom, že vo sviatok alebo aj inokedy, keď sú komunikanti, odbaví sa omša a prislúži sa tým, čo pristupujú.
- 35 A takto sa u nás omša zachovala vo svojej správnej forme, ako bývalo dávno predtým v cirkvi, ako 36 to možno dokázať z Pavlovho listu (1. Kor. 11) a aj zo spisov mnohých Otcov. Chryzostomus hovorí, 37 že kňaz každý deň stojí a jedných vyzýva prijímať, druhým zabráňuje pristupovať. Aj staré kánony 38 ukazujú, že jeden kňaz prislúhoval a ostatní kňazi a diakoni prijímali. Lebo takto je napísané 39 v nicejskom kánone: „Diakoni majú po kňazoch podľa rádu prijímať sviatosť od biskupa alebo kňaza.“
- 40 Keďže v tomto niet nijakej novoty, ktorú by už staroveké cirkvi neboli mali, a ani v zovňajších obradoch sa v omši nestala nijaká zvláštna zmena, ibaže sa odstránili ostatné nepotrebné omše, ktorých sa zneužívalo popri farskej omši; preto sa tento spôsob odbavovania omši nemá zatracovať ako kacícky a nekresťanský. Veď predtým ani v najväčších zboroch, kde bolo veľa veriacich, sa 41 omša neodbavovala každý deň, i keď sa ľudia zhromažďili, ako svedčí Třipartita historia, lib. 9., že v Alexandrii sa v stredu a piatok čítalo a vykládalo Písmo sv. a odbavovali sa všetky služby Božie bez omše.

XXV. článok. O spovedi.

Naši kňazi nezrušili spoveď. U nás sa totiž podržala obyčaj, že sa sviatosť neprishúžila tým, ktorí 1
sa pred ňou nevyspovedali a neprijali rozhrešenie. Prítom starostlivo poučujeme ľud. aké poteše- 2
nie plynie zo slov rozhrešenia a ako veľmi si treba vážiť rozhrešenie. Lebo to nie je hlas alebo slovo 3
tam prítomného človeka, ale Božie slovo, ktoré odpúšťa hriechy. Lebo sa vyhlasuje miesto Boha
a na Boží rozkaz. Veľmi starostlivo poučujeme o tomto rozkaze a o moci kľúčov, ako polešujú a sú 4
prepotrebné prestrašenému svedomiu; a tiež, že Boh požaduje veriť tomuto rozhrešeniu tak, akoby
v ňom Boží hlas znel z neba, a z rozhrešenia prijať radostné potešenie a poznanie, že touto vierou
dosahujeme odpustenie hriechov. O týchto prepotrebných článkoch kňazi predtým ani len slovič- 5
kom nepovedali, hoci veľa učili o spovedi, ale len čo svedomie sužovali rozváľaným vypočítovaním
hriechov, zadostučinením, odpustkami, púťami a tomu podobnými vecami. Veď aj mnohí naši 6
protivníci vyznali, že túto časť o správnej kresťanskej spovedi sme napísali a rozobrali výstiznejšie
ako kedykoľvek predtým.

A o spovedi tak učíme, že nik sa nemá nútiť, aby svoje hriechy rad radom vypočítaval. Lebo to ani 7
nie je možné, ako hovorí Žalm: „Ktože si uvedomí pobiudenie?“ (19,13) a Jeremiáš: „Srdce je 8
klamné nadovšetko, a zradné je. Kto sa v ňom vyzná?“ (17,9).

Úbohá prirodzenosť ľudská väzí v hriechoch tak hlboko, že ich všetky nemôže vidieť a poznať: 9
a ak by sme mali prijať rozhrešenie len za hriechy, ktoré môžeme vypočítať, pomohlo by sa nám
len máľčko. Preto netreba ľudí nútiť, aby hriechy vypočítavali podľa mena. Aj Otcovia to takto
zachovávali, ako napr. v Dist. I. de poenitentia, kde sa uvádzajú Chrysostomove slová: „Nevravím 10
ti, aby si sa sám verejne udával alebo niekomu na seba žaloval a sa obviňoval, ale posluchni
proroka, ktorý hovorí: „Na Hospodina uvaľ svoju cestu“ (Žalm 37,5). Preto spovedaj sa Pánu 11
Bohu, svojmu opravdivému sudcovi, v modlitbe; nerozprávaj o svojich hriechoch jazykom ale
v svedomi.“ Tu vidieť jasne, že Chrysostomus nenúti vypočítavať hriechy podľa mena. Takisto
učí aj Glossa in Decretis, de poenitentia, Dist. 5., že spoveď nepríkazuje Písmo sv., ale ju ustanov- 12
vila cirkv. Napriek tomu však naši kňazi usilovne učia, že spoveď treba zachovať kvôli rozhreše-
niu, ktoré je v nej hlavným a podstatným článkom, na potešenie prestrašeného svedomia, ale aj 13
pre iné.

XXVI. článok. O rozdieloch v pokrmoch.

Predtým sa učilo, kázalo, písalo, že rozdiely v pokrmoch a tomu podobné tradície, ktoré usta- 1
novili ľudia, sú na to, aby sa nimi zaslúžila milosť, a aby boli zadostučinením za hriechy. Preto 2
denne vymýšľali nové pôsty, nové ceremónie, nové ráty a podobné a veľmi prísne a dôrazne
nástojú na ich zachovávaní, akoby tieto veci boli potrebné služby Božie, ktorými sa zaslужuje 3
milosť, keď ich zachovávajú, a že majú veľký hriech, keď ich nezachovávajú. Z toho potom povstalo
v cirkvi veľa škodlivých bludov.

Po prvé: zatemňovala sa tým Kristova milosť a učenie o viere, ktoré nám evanjelium veľmi vážne 4
predkladá a prísne dbá, aby sme si Kristove zásluhy veľmi vysoko cenili a vedeli, že vieru v Krista
treba kľásť vysoko nad všetky skutky. Preto svätý Pavol mocne bojoval proti Mojžišovmu zákonu 5
a proti ľudským tradiciám, aby sme pochopili, že Boh nás nepokladá za zbožných pre naše
skutky, ale jedine pre vieru v Krista, a že milosť dosahujeme jedine pre Krista. Toto učenie skoro
úplne zaniklo pre náuky, že sa milosť zaslужuje zachovávaním ustanovených pôstov, rozdielov 6 7
v pokrmoch, v oblekoch, atď.

Po druhé: takéto tradície zatemnili aj Boží zákon; lebo ich vyvyšujú vysoko nad Boží zákon. Za 8
kresťanský život pokladajú len to, keď človek takto zachováva sviatky, takto sa modlí, takto sa 9
posti, takto oblieka; toto menujú duchovným, kresťanským životom. A Naopak: potrebné dobré
skutky pokladajú za svetské, neduchovné, napr. prácu každého v jeho povelaní; keď ako otec
rodiny pracuje, živi ženu a deti a vychováva ich v Božej bázni; keď matka rodi deti a sa o ne
stará; keď kmeža a vrchnosť spravuje krajinu a ľudí, atď. Takéto Bohom prikázané skutky musia
byť svetskými a nedokonálnymi. No, tradície musia mať skvelé meno, totiž, že jedine ony sú sväte, 11
dokonalé skutky. Preto donekonečna navymýšľali takéto ustanovenia.

Po tretie: takéto tradície uvallili na svedomie nesmierné bremená. Lebo nebolo možné zachovávať 12
všetky tradície, a ľudia si jednako mysleli, že sú to potrebné služby Božie, takže, ako píše Cerson,

- 13 mnohi sa dostali do pochybností: ba niektorí spáchali aj samovraždu, pretože nepočuli vôbec
 14 potešenie o Kristovej milosti. Keď sumisti a teológovia videli znepokojené svedomie, pokúsili sa
 15 pospájať tradície a vyhľadať v nich úľavy, aby pomohli svedomiu. Ale toľko sa tým zaoberali, že
 16 zanedbali všetko spasiteľné, kresťanské učenie o potrebných veciach, ako napr. o viere, o potešení
 17 v ťažkom pokúšaní a podobné. Preto mnohi rozumní a zbožní ľudia sa už dávno žalovali, že tieto
 18 tradície vyvolali v cirkvi mnoho hádok, a že sa tým zbožným ľuďom znemožňovalo pravé poznanie
 19 Krista. Gerson, ale aj iní sa na toto veľmi sťažovali. Ba ani Augustínovi sa nepáčilo, že sa svedomia
 20 obťažujú ľudskými tradíciami. Preto poučuje, že ich nenaším pokladať za potrebné veci.
 21 Naši učili o týchto otázkach nie zo zlomyseľnosti, ani aby znevažovali duchovnú moc, ale preto,
 22 že bolo veľmi potrebné poučovať o spomenutých bludoch, ktoré povstali zo zle pochopenej tradície.
 23 Lebo evanjeliom náli, prikazuje učiť v cirkvách článok o viere, ktorému však nemôžu porozumieť
 24 tí, čo si myslia, že milosť si možno zaslúžiť vlastnými zvolenými skutkami.
 25 Preto o tomto tak učíme, že zachovávaním vymyslených ľudských tradícií si nemožno zaslúžiť
 26 milosť, ani Boha zmieriť, ani zadosťučiniť za hriechy. A tak nemajú sa pokladať za potrebnú
 27 službu Božiu. Dôvod na toto tvrdenie nám dáva Písmo sv. — Kristus (Mat. 15, 3.9) bráni apošto-
 28 lov, keď nezachovávali obvyklé tradície a hovorí: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom
 29 učia ako učiam Božím.“ Keď toto teda nazýva daromnou službou, tak nie je ani potrebná. A hneď
 30 pokračuje: „Nie čo vchádza do úst, poskvrňuje človeka“ (Mat. 15, 11). Aj Pavel hovorí: „Kráľovstvo
 31 a nápoje ani pre sviatky, atď.“ (Rím. 14, 17) a tiež: „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrmý
 32 a nápoje ani pre sviatky, atď.“ (Koloz. 2, 16). V Skutkoch apoštolských 15, 10 hovorí Peter: „Čo
 33 teda pokúšate teraz Boha a kladiete učeníkom na šíju jarmo, ktoré ani naši otcovia ani my sme
 34 nevládali niesť? Ale veríme, že z milosti Pána Ježiša Krista dôjdeme spasenia ako aj oni.“ Tu Peter
 35 zakazuje obťažovať svedomie takýmito zovňajšími ceremóniami, už či Mojžišovými a či inými. A v 1.
 36 Tim. 4, 1–3 takéto zákazy, ako napr. zákaz jedla, manželstva, atď., menujú sa démonickým
 37 učením. Lebo evanjeliu úplne odporuje ustanovovať alebo konať takéto skutky, aby sa nimi
 38 zasluhovalo odpustenie hriechov, alebo aby bez tejto služby nik nemohol byť kresťanom.
 39 Vytykajú našim, že zakazujú zdržanlivosť a ukážňovanie tela ako Jovián. Ale v spisoch našich je
 40 to predsa celkom opačne. Lebo vždy učili o svätom križi, že kresťania musia trpieť, a toto je pravá,
 41 opravná a nie vymyslená zdržanlivosť.
 42 Okrem toho tiež učíme, že každý má dodržiavať telesné cvičenia, ako napr. pôsty a iné, a to
 43 preto, aby nezavdal príčinu k hriechu, a nie, aby si takýmito skutkami zaslúžil milosť. Toto telesné
 44 cvičenie treba konať nielen v určité dni, ale stále. O tomto Kristus toto hovorí: „Dbajte, aby vaše
 45 srdca neboli obťažované obžerstvom“ (Luk. 21, 34). Aleho: „Tento rod (démonov) môže vyjsť len
 46 modlitbou a pôstom“, (Mat. 17, 21). A Pavel hovorí, že si „premáha telo a v službu ho podrobu-
 47 je“ (1. Kor. 9, 27); tým ukazuje, že zdržanlivosť nie je na to, aby sa ňou zaslúžila milosť, ale aby sa
 48 telo zachovalo čisté a nikomu neprekážalo v jeho povolani. Týmto teda nie sú zahrnuté pôsty, ale
 49 len to, že sa z pôstov robili potrebné výkony, obmedzené na určitý deň a pokrm, a tým sa znepo-
 50 kojovalo svedomie.
 51 Kvôli poriadku v cirkvi podržali sme mnohé obrady a tradície, ako napr. poriadok omše, piesne,
 52 sviatky, atď. Prítom však poučujeme ľudí, že takéto zovňajšia služba Božia nerobí človeka Bohu
 53 milým, a že ju načim podržal bez obťažovania svedomia; teda že jej nedodržiavanie bez pohoršenia
 54 nie je hriechom. Slobodu v zovňajších obradoch si podržali aj Otcovia. Lebo na východe slávevali
 55 Veľkú noc inokedy ako v Ríme. A keď niektorí chceli hľadať v týchto nezrovnalostiach odtrhnutie sa
 56 od cirkvi, napomenuli ich ostatní, že v týchto obyčajoch sa nemusí zachovávať rovnakosť. Iraneus
 57 takto hovorí: „Nejednota v pôstoch neruší jednotu viery“; aj Dst. 12, poznamenávajú, že táto
 58 nejednotnosť v ľudských ustanoveniach neprekáža jednotu kresťanstva. A Tripartita história,
 59 lib. 9, zozbierala mnoho rozdielov v cirkevných obyčajoch a vyriekla užitočnú kresťanskú výpo-
 60 veď: „Apoštolovia nemali v úmysle ustanovovať sviatky, ale učiť o viere a láske.“

XXVII. článok. O kláštorných sľuboch.

- 1 Keď máme hovoriť o kláštorných sľuboch, treba si najprv pripomenúť, čo sa o nich dostať
 2 myslelo, aký bol život v kláštoroch, a že sa tam denne konalo nielen proti Božiemu slovu, ale aj
 3 proti pápežským zákonom. Lebo v dobe sv. Augustína kláštorný život bol slobodný; neskôr, keď sa
 4 narušila pravá kázeň a učenie, vymysleli kláštorné sľuby, chcúc nimi ako nejakým vymysleným
 5 väznením obnoviť poriadok.

Okrem kláštorých sľubov vymysleli ešte aj iné veci a týmito okovami a bremenami obťažili 5
mnohých pred dosiahnutím predpísaného veku.

Takto sa dostali do kláštora mnohí aj z nevedomosti, ktorí i keď už neboli mladí, predsa 6
nepocenili a nepoznali ešte dostatočne svoje schopnosti. Všetci, čo sa takto zaplietli a zamotali, boli
donútení a primúsení zostať v týchto okovách bez ohľadu na to, že podľa pápežského práva mohli 7
byť oslobodení. A toto bolo prísnejšie v ženských kláštoroch ako v mužských, boč by sa bolo
patrilo skôr šetriť ženy ako slabšie pokolenie. Táto prísnosť a tvrdosť sa už dávnejšie nepozdávala 8
mnohým zbožným mužom; lebo veľmi dobre videli, že i chlapcov i dievčatá dávali do kláštorov
preto, aby ich tam živil. Dobre videli aj to, že to veľmi zle dopadlo. Videli koľko pohoršenia
a znepokojenia vo svedomí to spôsobilo. Preto sa mnohí ľudia žalovali, že sa v takýchto chňuľst- 9
vých veciach vôbec nedať na kánony. K tomu pristúpila aj neutajovaná mienka o kláštorých
sľuboch, čo zle padlo aj mnohým mníchom, ktorí mali len trochu rozumu.

Vykládali, že kláštorné sľuby sa vyrovnajú krstu, a že kláštorným životom si možno zaslúžiť 11
u Boha odpustenie hriechov a ospravedlnenie. Ba ešte aj to dokladali, že si kláštorným životom 12
nielen spravodlivosť a zbožnosť zaslужujú, ale že tým zachovávajú aj Božie prikázania a rady
evanjeliové: slovom, že kláštorné sľuby sú viac ako krst; a aj to, že kláštorný život má omnoho 13
viac zásluh ako všetky ostatné stavy, ktoré Boh ustanovil, ako napr. kňazský a kazateľský stav,
vrchnostenský, kňazský a vládarský stav a im podobné, ktoré všetky konajú svoje povolanie podľa
Božieho prikázania, slova a rozkazu a nie podľa vymyslenej duchovnosti. Toto nemôžu utajiť, lebo 14
tak to čítame v ich vlastných knihách.

Okrem toho len, čo ho takto zadržali a dostali do kláštora, málo sa naučil o Kristu. Predtým 15
kláštory bývali školami Písma sv. a iných vied, čím sa slúžilo cirkvi, ktorá z kláštorov dostávala
farárov a biskupov. Teraz je to však celkom ináč. Predtým prichádzali do kláštora, aby sa učili 16
Písmu svätému. Teraz však predstierajú, že kláštorný život je na to, aby si ním zaslúžili Božiu
milosť a spravodlivosť u Boha, ba že je to stav dokonalosti a stavajú ho vysoko nad ostatné stavy,
ktoré Boh ustanovil. Toto všetko pripomínáme bez najmenšieho hanobenia len preto, aby sa tým 17
lepšie dalo pochopiť, čo a ako o tomto učíme a kážeme.

Ponajprv učíme, aby tí, čo chcú vstúpiť do manželstva, teda všetci, ktorí nie sú apósobití zostaf 18
slobodnými, mali možnosť a plné právo sa oženit. Lebo sľub nemôže zrušiť Božie ustanovenie
a prikázanie. Boží príkaz takto znie: „Aby sa vyšlo smilstvu, nech má každý svoju ženu a každá 19
svojho muža“ (1. Kor. 7, 2). Prítom do manželstva nielen Božie prikázanie, ale aj Božie stvoriteľské
dielo a poriadok ponúka, núti, ženie všetkých, ktorým sa nedostalo zvláštneho Božieho daru
panictva a to podľa tejto Božej výpovede: „Nie je dobre byť človeku samotnému“ (1. Mojž. 2, 18). 21

Nuž, čiže možno proti tomu dôvodiť? Vychveľuj si sľub a povinnosť, ako len chceš, keď si ich, 22
ako len môžeš, nedokážeš však, že sľub ruší Božie prikázanie. Učenici hovoria, že sľub neobstoí
pred pápežovým právom. Teda tým menej môže zaväzovať proti Božiemu prikázaniu a prevziať
jeho miesto a moc.

Keby povinnosť plynúca zo sľubu nebolo možno vyzdvihnúť, tak by ani pápež nemohol od nej 24
dišpenzovať a oslobodiť. Lebo ani jeden človek nemá právo zrušiť povinnosť, ktorá vyplýva
z Božieho práva. Preto pápeži správne spoznali, že pri týchto záväzkoch treba byť zhovievavým 25
a často dali dišpenzu, ako napr. jednému aragonskému kráľovi a mnohým iným. Keď sa teda dával
dišpenza kvôli zachovaniu časných vecí, tým skôr ho treba dať kvôli potrebám duše.

Prečo teda protivníci tak bezohľadne nástoja na dodržanie sľubu a nevšimnú si, že sľub má 27
svoju zvláštnu povahu? Lebo sľub má byť len v možných veciach a k tomu dobrovoľný a nenanú-
tený. Každý však vie, ako je to s ľudskými schopnosťami a možnosťami zachovať večnú čistotu; 28
a málo je i mužov i žien, čo by boli kláštorné sľuby učinili sami od seba dobrovoľne a s plnou
rozvahou. Na kláštorný sľub ich nahovorili prv, ako si to vedeli rozvážit; niektorých aj donútili
a dohnali. Preto je nespravodlivé debatovať o záväznosti sľubov s takou prísnosťou a tvrdosťou, 30
najmä keď všetci uznávajú, že sa protiví povahe a podstate sľubu, keď núc je dobrovoľný, a keď sa
nedával s dobrým rozmyslom a uvážením.

Niektoré kánony a pápežské zákony rušia sľuby, ktoré dali niže pätnásťročni. Robia to preto, 31
lebo pred týmto vekom niet ešte dost rozumu rozhodovať, ako si usporiadať celý život. Iný ká-
non, vzhľadom na ľudskú slabosť, pridáva ešte viac rokov; zakazuje totiž učiniť kláštorný sľub pred 32
osemnástym rokom života; väčšina tých, čo opúšťajú kláštory, sa vyhovára a za príčinu udáva, to
že prišli do kláštora väčšinou pred týmto vekom ešte ako deti.

Konečne, i keď možno karhať porušenie kláštorného sľubu, ešte nenasleduje, že manželstvo 34

- 35 takých treba roztrhať. Veď sv. Augustín v 27. guacst. I. cap Nuptiarum hovorí, že takéto manželstvo sa nemá zrušiť. A sv. Augustín má veľkú vážnosť v kresťanskej cirkvi, aj keď neskôr niektorí znyštali inakšie.
- 36 I keď Božie prikázanie o manželstve ich oslobodzuje a zbavuje kláštorného sľubu, naši predsa prinášajú ešte omnoho viac dôvodov, že kláštorný sľub je neplatný a nezáväzný.
- Všetky služby Božie, ustanovené a voľené ľuďmi bez Božieho prikázania a rozkazu, aby sa nimi získalo ospravedlnenie a Božia milosť, sa protiva Bohu, svätému evanjeliu a Božiemu prikázaniu: sám Kristus hovorí: „Darmo ma však uctievajú, keď ľudským rozkazom učia ako učeniám Božím“
- 37 (Mat. 15, 9). Tak isto učí aj sv. Pavel všade, totiž, že spravodlivosť sa nemá hľadať v našich prikázaniach a službách Božích, ktoré vymysleli ľudia, ale že spravodlivosť a zbožnosť u Boha pochádza z viery a dôvery, keď veríme, že nás Boh prijíma na milosť pre svojho jediného Syna Krista.
- 38 Je všeobecne známe učenie a kázanie mníchov, že vymyslená spravodlivosť dáva zadostučinene za hriechy a získava Božiu milosť a ospravedlnenie. Či toto nie je znevažovanie vznesenej a vzácnej
- 39 milosti Kristovej a popieranie spravodlivosti viery? Z toho vyplýva, že takéto praobyčajné sľuby boli
- 40 nepravou a falšnou službou Božou a preto nezáväzujú. Veď bezbožný a proti Božiemu rozkazu učinенý sľub je nezáväzný a neplatný; aj kánony učia, že sľub nesmie byť záväzkom k hriechu.
- 41 Svätý Pavel hovorí Galatanom: „Úplne ste odlúčení od Krista, ktorýkoľvek chcete byť ospravedl-
- 42 neni zo zákona; Vypadli ste z milosti“ (Gal. 5, 4). Preto aj tí, čo chcú byť ospravedlnení kláštorným
- 43 sľubom, sú odlúčení od Krista a vypadli z milosti. Lebo olupujú o časť Krista, ktorý jediný ospra-
- vedľňuje a privlastňujú túto časť svojím sľubom a kláštornému životu.
- 44 Nemožno zaprieť, že mnisi učili a kázali, že pre svoje sľuby a kláštorný život a obcovanie sú
- ospravedlnení a zasluhujú odpustenie hriechov; ba vymysleli a rozhlásili ešte nchoráznejšie a nez-
- 45 myselnejšie nauky, totiž, že zo svojich dobrých skutkov môžu udeliť aj iným. Keby niekto chcel toto
- zlomyselne rozvádzať a preháňať, koľko by toho nezberal, za čo sa teraz aj sami mnisi hanbia
- 46 a radi by boli, keby sa to nikdy nebolo stalo. A nad všetko toto nahovorili ešte ľuďom, že vymyslené
- 47 duchovné rady sú stavom kresťanskej dokonalosti. Toto však znamená chváliť sa, že skutkami sa
- 48 dosiahne ospravedlnenie. Toto nie je malé pohoršenie v kresťanskej cirkvi, keď sa ľuďu predkladá
- taká služba Božia, ktorú ľudia vymysleli bez Božieho prikázania, a keď sa učí, že takéto služba
- Božia robí ľudí bohumilými a spravodlivými. Lebo spravodlivosť viery, o ktorej načíim v kresťan-
- ských cirkvách najviac učí, sa zatemňuje, keď sa ľuďom zaslepujú oči takouto zvláštnou anjel-
- skou duchovnosťou a falšným zdaním chudoby, pokory a čistoty.
- 49 A okrem toho zatemňujú sa aj Božie prikázania a správna a pravá služba Božia, keď ľudia
- poňujú, že len mnisi žijú v stave dokonalosti. Veď kresťanská dokonalosť je: Boha sa ardečne
- a úprimne báť, ardečne Mu dôverovať a veriť, ako aj spofahnúť sa, že pre Krista máme milostiveho
- a dobrotniveho Boha. A že vo svojich potrebách môžeme a máme prosiť Boha a každý vo svojom
- povolani a stave s istotou očakávať pomoc od Neho vo svojich ťažkostiach. Prítom aj navonok
- 50 usilovne konať dobré skutky a vykonávať svoje povolanie. Na tomto sa zakladá pravá dokonalosť
- 51 a pravá služba Božia a nie na zbožte alebo na čiernej alebo šedej kapuci, atď. No pospolitosť
- 52 nadobúda škodlivú mienku z nepravéj chvály kláštorného života, keď počúva neprestajné a nes-
- 53 mierne vychvaľovanie panictva. Následok toho je, že v manželstve žije s ťažkým svedomím. Keď
- 54 pospolitý človek počuje, že len zobrák je dokonalý, nemôže vedieť, že môže mať bez hriechu
- 55 majetok, a že môže bez hriechu obchodovať. Keď ľud počuje, že nepomstí sa je len rada, niektorý
- si môže myslieť, že pomstí sa mimo vrchnosť nie je hriechom. Niektorí sa domnievajú, že kresťan
- vôbec nemá trestať ani ako vrchnosť.
- 56 Možno sa dočítať o mnohých prípadoch, že niektorí opustili ženu a deti i svoje úrady a utiahli sa
- 57 do kláštora. Toto nazvali útekom zo sveta a hľadaním života, ktorý by sa väčšmi ľúbil Bohu, ako
- život iných. Nevideli, že Bohu treba slúžiť podľa prikázaní, ktoré On vydal a nie podľa prikázaní,
- 58 ktoré ľudia vymysleli. Teda dobrý a dokonalý životný stav je stav, ktorý sa opiera o Božie priká-
- 59 zanie; ale stav, ktorý sa neopiera o Božie prikázanie, je záhubný. O týchto veciach treba ľudí
- správne poučiť.
- 60 Aj Gerson už dávno predtým karhal mníšsky blud o dokonalosti. Z toho vidieť, že za jeho života
- bolo novotou, že by kláštorný život mal byť dokonalejším stavom.
- 61 Koľko bezbožných nauk a bludov väzi v kláštorných sľuboch: že ospravedľujú a robia bohu-
- milými, že sú kresťanskou dokonalosťou, že sa nimi zachovávajú evanjelické rady a prikázania, že

majú prebytok dobrých skutkov, viac ako sú Bohu povinní. Keďže však všetko toto je falošné, 62 márne a vymyslené, tak aj kláštorne sluby sú neplatné a nezáväzné.

XXVIII. článok. O biskupskej moci.

Keď sa veľa a všelijako písalo o biskupskej moci a niektorí si nemiestne popletli biskupskú 1 moc so svetským mečom. Pre toto popletenie povstali mnohé veľké vojny, vzbury a povstania. A to všetko preto, že biskupi odvolávajú sa na svoju moc, ktorú im dal Kristus, nielen nové služby 2 Božie zriaďovali a vyhradili si niektoré prípady, obťažovali svedomia násilnicnými klatbami, ale si nárokovali aj právo ľubovoľne zosadzovať a dosadzovať cisára a kráľov; takéto bezprávie už 3 oddávna karhali učení a zbožní kresťania. Preto naši, aby upokojili svedomia, boli nútení pou- 4 kázať na rozdiel medzi duchovnou a svetskou mocou, medzi duchovným a svetským mečom a medzi duchovnou a svetskou správou a učili, aby sa obe správy a moci pre Božie prikázanie s najväčšou oštetou ctili a zachovávali ako dva najväčšie dary Božie na zemi.

Naši teda tak učia, že moc kľúčov alebo moc biskupská je podľa evanjelia Božia moc a Boží 5 rozkaz zvestovať evanjelium, odpúšťať a zdržiavať hriechy a prisluhovať a podávať sviatosti. Lebo 6 Kristus rozposlal učeníkov s rozkazom: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás. Prijmite Ducha 7 Svätého. Ktorýmkoľvek opustíte hriechy, odpúšťajú sa im; ktorýmkoľvek zadržíte, zadržujú sa im“ (Ján 20, 21).

Táto moc kľúčov alebo moc biskupská sa vykonáva a uplatňuje iba učením a kázaním Božieho 8 slova a prisluhovaním sviatostí mnohým alebo jednotlivým ľuďom podľa povolania. Lebo tu sa nedávajú telesné ale večné veci a dary, a tu najmä večná spravodlivosť, Duch Svätý a večný život. Tieto dary možno dosiahnuť len službou slova a prisluhovaním velebných sviatostí. Svätý Pavel 9 hovorí: „Lebo mocou Božou je evanjelium na spasenie každému veriacemu“ (Rím. 1, 16). Keď teda 10 moc cirkvi alebo biskupov dáva večné dary a vykonáva sa a uplatňuje jedine úradom kazateľským, 11 tak vôbec neprekáža občianskej a svetskej správe, lebo svetská správa sa zaoberá celkom inými vecami ako evanjelium; svetská moc nechráni duše, ale telo a majetky proti zovňajšiemu násillu a lo mečom a telesnými trestami.

Preto tieto dve správy duchovnú a telesnú neslobodno pomiešať sa zameniť. Lebo duchovná moc 12 má príkaz zvestovať evanjelium a prisluhovať sviatosti; a tak teda do cudzieho úradu sa nemá 13 miešať; nemá dosadzovať a zosadzovať kráľov, nemá vyzdvihovať a rušiť svetské zákony a posluš- nosť voči vrchnosti, nemá predpisovať a ustanovovať svetskej moci zákony, ako si má počínať vo 14 svetských veciach, ako aj sám Kristus hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohoto sveta“ (Ján 18, 36). 15 Tiež: „Kto ma ustanovil za sudcu alebo deliča medzi vami?“ (Luk. 12, 14). A sv. Pavel: „Naša otcina 16 je v nebesiach“ (Filip 3, 2); a v druhom liste Korintským: „Zboje nášho boja nie sú telesné, ale 17 mocné v Bohu zbortí hrady; boríme mudrlantstvo a každú domýšľivosť, čo sa dvíha proti pa- znaniu Boha“ (2. Kor. 10, 4).

Takto rozlišujú naši správu a moc oboch úradov a prikazujú oba si uctiť ako najvyššie Božie 18 dary na zemi.

Ak však biskupi majú svetskú vládu a meč, tak ich nemajú ako biskupi Božím právom, ale podľa 19 ľudského, cisárskeho práva, darované rímskymi cisármi a kráľmi na svetské spravovanie svojich majetkov a to sa vôbec netýka úradu evanjelia.

Preto biskupský úrad podľa Božieho práva znamená: zvestovať evanjelium, odpúšťať hriechy, 20 rozsudzovať a zavrňovať učenia protiviace sa evanjeliu, bezbožných ľudí, bezbožný život ktorých je 21 zjavný, vyľudovať z kresťanskeho zboru, nie však svetskou mocou ale len slovom Božím. V tomto sú farári a cirkev povinné biskupom poslušnosťou podľa Kristovej výpovede: „Kto vás počúva, mňa 22 počúva“ (Luk. 10, 16). Keď však učia, ustanovujú, zriaďujú niečo, čo sa protiví evanjeliu, vtedy 23 podľa Božieho prikázania ich nemáme poslúchať: „Varujte sa falošných prorokov“ (Mat. 7, 15). A sv. Pavel Galatským: „A keby sme aj my, alebo keby vám anjel z neba zvestoval iné evanjelium 24 miesto toho, ktoré sme vám my zvestovali, nech je prekliaty!“ (1, 8). A v druhom liste Korintským: 25 „Nič nemôžeme proti pravde, ale za pravdu“ (13, 8–10). Tamže: „podľa moci, ktorú mi dal Pán, aby 26 som budoval, nie boril“. Toto nariaďuje aj cirkevné právo (2 q. 7. v kapitole „Sacerdotes“ a v kap. 27 „Oves“). A sv. Augustín píše v liste protiPELLÁNOMI: „Ani riadne vyvolených biskupov netreba 28 poslúchať v tom, v čom bludia alebo keď učia alebo nariaďujú niečo proti Božiemu Písmu sv.“

Ak biskupi majú aj inú moc a súdnu právomoc v niektorých veciach, ako napr. v manželstvech 29

otázkach a desiatkach, tak ju majú z moci ľudského práva. Ak by ordinári zanedbávali tento úrad, kniežatá sú povinné vykonávať ho, či sa im to páči a či nie, a kvôli pokoju priťkať právo svojim poddaným, aby sa vyhlo nepokojom a veľkým pobúreniam v krajine.

- 30 Okrem toho bývajú hádky, či biskupi majú moc zriaďovať v cirkvách obrady a ustanovenia
31 o pokrmoch a sviatkoch, o rozličných stupňoch cirkevných služobníkov. Lebo tí, čo dávajú bisku-
pom túto moc, odvolávajú sa na Kristovu výpoveď (Ján 16, 13): „Ešte vám mám mnoho povedať,
ale teraz neznesiete. Keď však príde On, Duch pravdy, uvedie vás do všetkej pravdy“. Uvádžajú za
32 príklad Skutky apoštolské (15, 20, 29), kde sa zakazuje krv a mäso zo zaduseného. Dôvodia aj
33 tým, že sobota je premenená na nedeľu, podľa ich niteňky proti Desiatim Božím prikázaniam
a nijaký príklad nenaťahujú toľko ako zmenu soboty. Chcú z toho vyvodiť, že moc cirkevi je
veľká, keďže oslobodzuje od Desiatich Božích prikázanií a môže ich meniť.
- 34 Naši o tomto učia takto: Biskupi nemajú moc ustanoviť a zriaďiť niečo proti evanjeliu, ako sme
35 hore ukázali a ako učí cirkevné právo v celom 9. článku. Veď je zrejmé, že sa protivi Božiemu
prikázaniu a slovu, keď sa vydávajú a nariaďujú ustanovenia zachovávaním ktorých vraj za-
36 stúdnime za hriechy a získame si milosť. Veď znevažujeme cest Kristových zásluh, keď si trúfame
37 zaslúžiť si milosť zachovávaním takýchto ustanovení. Známo je aj to, že pre tieto domnienky
prevládlo v kresťanstve nespočetne množstvo ľudských ustanovení a učenie o viere a o ospravedl-
38 není z viery sa úplne podlačilo. Veď keď do deň nariaďovali nový sviatok, nový pôst, ustanovovali
nové obrady a nové počty svätých, aby si ľudia takými to skutkami zaslúžili u Boha milosť a všetko
dobrodie.
- 39 Aj ti, ktorí zriaďujú ľudské ustanovenia, konajú proti Božiemu prikázaniu preto, lebo hriech
kladú do pokrmov, dní a podobných vecí a tak zafažujú kresťanstvo otroctvom zákona, akoby
kresťania takéto služby Božie, podobné levitičkým, museli zachovávať preto, aby si zaslúžili Božiu
40 milosť: akoby Boh bol nariaďil apoštolom a biskupom ustanoviť ich. Niektorí už v tomto zmysle
o nich aj písali. Overíme, že niektorých biskupov uviedol príklad Mojžišovho zákona. Z toho pošlo
41 mnoho ustanovení, napr. že je smrteľným hriechom, keď niekto telcane pracuje vo sviatočný deň,
i keď pritom nikoho nepohoršuje; že je smrteľným hriechom, keď niekto nezachová kánonickú
hodinu a, keď si niekto poškrvňuje svedomie pokrmami; že pôsty sú skutkami, ktoré zmerujú
s Bohom; že hriech, odpustenie ktorého si niekto vyhradil, nemožno odpustiť, len keď sa o to
požiča ten, čo si tento prípad pre seba vyhradil, nehľadiac, že cirkevné právo nehovorí o vyhra-
dení si viny ale o vyhradení si cirkevných trestov.
- 42 Kde vzali biskupi právo a moc ukladať kresťanstvu ustanovenia, ktorými sa zapletá svedomie?
Veď sv. Peter zakazuje v Skutkoch apoštolských (15, 10) ukladať učeníkom na ážu takéto jarmo.
A sv. Pavel hovorí Korinťanom (2. Kor. 13, 10), že dostal moc napravovať a nie zatracovať. Prečo
teda množia hriechy takými to ustanoveniami?
- 43 Hľa, jasné odpovede Písma sv. zakazujúce zriaďovať ustanovenia, ktorými by sa získala Božia
44 milosť, alebo ktoré by boli potrebné k spásu. Tak hovorí sv. Pavel Kolosenským: „Nech vás nikto
nesúdi ani pre pokrmu a nápoje, ani pre sviatky, novomesiace a soboty, veď sú ony len tieňom
45 budúcných vecí, ale telo je Kristovo“ (2, 16). Tiež: „Keď ste teda s Kristom umreli životom sveta, čo sa
dáte zviazať, akoby ste ešte vo svete žili — predpismi: Nedotýkaj sa, nejedz, ani na to neslahaj, čo
46 všetko sú veci, ktoré spotrebovaním vychádzajú nazmar? Veď je to len podľa rozkazov a nenia
ľudi, ktoré zdantvo sú múdrosť“ (Kolos. 2, 20). Podobne sv. Pavel otvorene zakazuje v liste Titovi
11, 14 pridržovať sa židovských bájak a prikazov ľudí odvrátených od pravdy.
- 47 Podobne aj Kristus sám (Mat. 15, 14, 13) hovorí o tých, ktorí núba ľudí zachovávať ľudské
48 prikázania: „Nechajte ich! Slepí vedú slepých“ A odmieta tieto služby Božie a hovorí: „Každá prie-
sada, ktorú nesadil môj Otec nebeský, bude vykorenená“.
- 49 Ak biskupi majú moc obťažif cirkev toľkými ustanoveniami a hrdúsiť svedomia, prečo Písmo sv.
tak často zakazuje zriaďovať a poslúchať ľudské ustanovenia? Prečo ich nazýva dokonca démon-
nickým učením? A či Duch Svätý nadarmo varoval pred všetkým týmto?
- 50 Keďže sa teda takéto ustanovenia, zriadené, aby sa nimi zmleril Boh a získala milosť, protiva
51 evanjeliu, biskupi vôbec nemajú vynucovať takéto služby Božie. Veď v kresťanstve musí zostať
učenie o kresťanskej slobode, totiž, že k ospravedlneniu nie je potrebná služba zákona, lebo (ak
píše aj sv. Pavel Galatským: „K slobode nás Kristus oslobodil). Stojte teda a nedajte sa zapriaťnuť
52 zase do jarma služby!“ (5, 1) Musí sa zachovávať hlavný článok evanjelia, totiž, že Božiu milosť
dosahujeme vierou v Ježiša Krista, bez svojich zásluh a nezasluhujeme si ju službou Božou, ktorú
ustanovili ľudia.

Čo si teda myslíte o nedeli a o iných podobných cirkevných ustanoveniach a obradoch? Na to naši taktó odpovedajú: Biskupi a faráři môžu vydávať ustanovenia, aby sa v cirkvi všetko dialo v poriadku, ale nie, aby sa tým získala Božia milosť, ani nie, aby sa tým učinilo zadosť za hriechy, alebo viazalo sa svedomie, aby takéto služby Božie pokladalo za potrebné a ich nezachovanie za hriech aj vtedy, keď to nikoho nepoboršuje. V takomto zmysle prikázal sv. Pavel Korintským (1. Kor. 11, 5, 6), aby ženy na zhromaždeniach mali hlavy prikrýté; tiež, aby kazatelia v zhromaždení nehovorili naraz, ale jeden po druhom.

Takéto ustanovenia treba zachovávať v kresťanskom zhromaždení kvôli láske a pokoju a poslúchať biskupov a farárov v týchto veciach a zachovávať ich nariadenia, aby sa vyšlo vzájomnému pohoršovaniu, a aby sa v cirkvi nerozmožol neporiadok a chaos. Zachovávať však v tom zmysle, aby tým nebolo obťažované svedomie, aby sa nemyslelo, že je to vec potrebná k spásu, a že hrešia, keď ich prestupujú bez pohoršovania iných. Veď nik nepovie, že hreší žena, ktorá vyjde z domu s nepokrytou hlavou a sa pritom nechová pohoršivo.

Takto treba zachovávať ustanovenia o nedeli, o Veľkej noci, o Svätodušných sviatkoch a podobných sviatkoch a podobných sviatkoch a obradoch. Lebo veľmi sa mylia, tí, ktorí si myslia, že zamenenie soboty nedelou bolo potrebné ustanovenie. Lebo Písmo sv. zrušilo sobotu a učí, že všetky obrady Starej zmluvy po zjavení evanjelia sa môžu opustiť. Jednako však, keďže bolo treba ustanoviť určitý deň, aby ľudia vedeli, kedy sa majú zhromaždiť, ustanovila cirkev nedeľu a táto zmena sa jej tým viac ľubila a pozdala, že tu ľud mal príklad kresťanskej soboty, takže vie, že ani zachovávanie soboty ani ktoréhokoľvek iného dňa nie je potrebné.

Je mnoho nesprávnych hľadok o zmene zákona, o obradoch Novej zmluvy, o zmene soboty, ktoré všetky povstali z falošného a bludného názoru, že vraj v kresťanstve musí byť služba Božia, podobná levitickej alebo židovskej a že vraj Kristus prikázal apoštolom a biskupom vymyslieť nové obrady potrebné k spásu. Tieto bludy sa do kresťanstva vlúdili, keď sa ospravedlnenie z viery neučilo a nekázalo úprimne a čistotne. Niektorí sa hádajú o nedeli, že i keď ju netreba zachovávať podľa Božieho práva, predsa však skoro akoby podľa Božieho práva; a určujú spôsob a mieru práce vo sviatok. Či takéto hádky nie sú nástrahami na svedomie? Lebo i keď sa pokúšajú zmierniť a ulaviť ľudské ustanovenia, nedosiahnu úľavu a zamieranie dotiaľ dokiaľ sa budú pokladáť za potrebné. A táto domnienka zostáva tam, kde sa nič nevie o spravodlivosti a o kresťanskej slobode.

Apoštolovia prikázali zdržať sa mäsa o mäsé zo zaduseného.

Kto to dnes zachováva? A predsa nik nehreší i keď to nezachováva, lebo ani sami apoštolovia nechceli obťažovať svedomie takouto službou, ale zakazovali to prechodne, aby sa vyšlo pohoršeniu. Lebo pri takomto ustanovení treba dbať, aby sa týmto dekrétom nezrušil hlavný článok kresťanského učenia.

Skoro ani jeden starý kánon sa nezachováva doslovne; aj tí, ktorí starostlivo zachováajú takéto ustanovenia, táneďbali ich. Nemožno svedomtam poradiť ani pomôcť, ak sa nedržia týchto úlav; tieto ustanovenia treba zachovávať s vedomím, že nie sú potrebné; potom svedomie nebude znepokojené, keď zaniknú takéto ustanovenia.

Biskupi by si ľahko udržali poslušnosť voči sebe, keby nenaliehali zachovávať tieto ustanovenia, keď ich nemožno zachovať bez hriechu. Ale teraz zakazujú prijímať večeru Pánovu pod obojím spôsobom, kňazom zakazujú manželstvo a nikoho neprijmu do cirkevnej služby prv, kým sa nezaprisahá, že nebude zvestovať toto učenie, ktoré istotne súhlasí s evanjeliom. Naše cirkvi si neželajú, aby sa biskupi kvôli pokoju a jednotu vzdali svojej cti a hodnosti, hoci keby bolo treba, biskupi by mali aj toto urobiť; prosia však, aby biskupi zrušili niektoré nepotrebné obťaženie, ktorých ani v starej cirkvi nebolo a ktoré sa protivia zvyku všeobecnej cirkvi kresťanskej; vtedy azda boh opodstatnené, avšak dnes sa už nehodia. Ani nemožno poprieť, že niektoré prijali len nedorozumením. Preto biskupi mali by byť takí dobrí, aby zmiernili tieto ustanovenia, keďže takéto zmena neruší jednotu kresťanskej cirkvi. Veď mnohé ľudské ustanovenia časom samy zaniknú a nebolo treba ich zachovávať, o čom svedčí aj samotné pápežské právo. Ak by sa tak nestalo a nebolo by možné zmierniť a odstrániť ľudské ustanovenia, ktoré nemožno bez hriechu zachovávať, musíme sa riadiť apoštolovým pravidlom, ktoré nám prikazuje viac poslúchať Boha ako ľudí.

Svätý Peter zakazuje biskupom panovať, akoby mali moc donútiť cirkev na všetko, čo len chce. Veď nejde o to vziať biskupom ich moc, ale prosíme a žiadame, aby nenútili svedomia do hriechu.

Ak to však nespravia a opovrhnu touto prosbou, nech pomyslia, ako sa budú zodpovedať Bohu

za to, že svojou zatvrdilosťou spôsobili rozkol a schizmu, ktorým ľahko mohli zabrániť.

- 1 Toto sú najdôležitejšie sporné články. Lebo i keby sme boli mohli vykazať omnoho viac zneužívaní a chýb, neurobili sme to, aby sme neboli rozvláční a zdĺhaví a uviedli sme len najhlavnejšie,
- 2 podľa ktorých sa aj ostatné dajú veľmi ľahko posúdiť. Veď v minulosti bolo veľmi mnoho žalôb na odpustky, púte a na zneužívanie klatby. Farári sa donekonečna vedievali s mníchmi o spoveď,
- 3 o pohreby, o príložitostné kázne a o mnohé iné veci. Toto všetko sme pominuli podobrom a zhovravou, aby tým lepšie vynikli najdôležitejšie otázky v týchto veciach. Okrem toho, nič sme nehovorili ani nič neuviedli proti nikomu z nenávisti alebo nešetrne, ale sme spomenuli len
- 5 články, o ktorých sme mysleli, že ich treba uviesť a označiť, aby sa dalo lepšie pochopiť, že ani v učení ani v obradoch sme neprijali nič, čo by sa protivilo Písmu sv. alebo všeobecnej cirkvi kresťanskej. Veď sa všeobecne vie, že sme s pomocou Božou veľmi starostlivo dbali / nehovoríme to na chválu/, aby sa do našich cirkvi nevlúdilo, nevtrelo a v nich neprevládalo nejaké nové a bezbožné učenie.
- 6 Uvedenými článkami sme podľa výzvy chceli predložiť svoje vierovyznanie a učenie. A ak by ešte
- 7 bolo niečo potrebné, ochotní sme podať o tom obsirnejšiu správu na základe Božieho Pisma sv. Vašej Cisárskej Jasnosti verní a poddaní:

Ján, vojvoda saský, kurfürst
 Juraj, markrab brandenburský
 Arnošt, vojvoda brunšvický a lunenburský
 Pílip, ladvrôf hesenský
 Ján Frídrieh, vojvoda saský
 František, vojvoda lunenburský
 Wolf, knieža z Anhaltu
 Rada a vrchnosť mesta Norimberku
 Rada a vrchnosť mesta Reutlingov

APOLÓGIA,
čiže
OBRANA
AUGSBURSKÉHO VIEROVYZNANIA

Predhovor

Filip Melancton čitateľovi
pozdravenie v Pánu.

Keď sa Vierovyznanie našich kniežat verejne bolo prečítalo, niektorí teológovia a mnísi zostavili 1
Podvrátenie nášho spisu a Cisárska Jasnosť dala ho prečítať na zasadnutí kniežat a žiadala naše
kniežatá, aby s Podvrátením súhlasili.

Keď naši počuli, že sa v odpovedi teológov zavrhujú mnoho článkov, ktorých sa nemohli vzdať 2
bez urážky svedomia, vyžiadali si odpis odpovede alebo Podvrátenia, aby vlastne videli a mohli
uvážiť, čo protivníci odsudzujú a mohli vyvrátiť ich dôvody.

Domnievali sa, že keď ide o náboženstvo a o poučenie svedomia, protivníci im radi vydadajú spis.

Naši ho však mohli dostať len za veľmi nebezpečných podmienok, ktoré nemohli prijať.

Začalo sa vyjednávať, pričom sa naši osvedčili, že sa nebudú vzpierať nijakému čo ako nepo- 3
hodnému bremenu, ktoré by mohli prijať s dobrým svedomím. Ale protivníci tvrdosťne stáli na 4
svojom, aby sme chválili niektoré zjavné zneužitia a bludy; keď sme to nemohli a nechceli urobiť,
Cisárska Jasnosť znova žiadala, aby naše kniežatá prijali Podvrátenie. Naše kniežatá to odmietli.

Veď akože by mohli v najvážnejších otázkach náboženských súhlasiť so spisom, ktorý nevideli? 5
A pritom počuli, že sa odsudzujú aj také články, v ktorých nemohli protivníkom povoliť bez toho,
aby nezhršli.

Vtedy mne a niektorým iným prikázali zostaviť Obranu Vierovyznanca, v ktorej by sa Cisárskej 6
Jasnosti vysvetlili dôvody, pre ktoré Podvrátenie nemôžeme prijať a podvrátili sa námietky pro-
tivníkov. Niektorí naši si totiž počas čítania poznačili hlavné body a dôvody. Túto Obranu predložili 6
naši Cisárskej Jasnosti, aby poznala, že máme veľké a závažné príčiny, ktoré nám zabraňujú 7
schváliť Podvrátenie. Avšak Cisárska Jasnosť predložený spis neprijala.

Nato bol vydaný akýsi dekrét, v ktorom sa protivníci chvála, že naše Vierovyznanie podvrátili 8
z Písm.

Tu máš teda, čitateľu, našu Obranu; z nej poznáš aj to, ako naši protivníci zmysla- 9
jú (predpokladáme to s dobrým svedomím), aj to, že niektoré články odsúdili proti jasnému
Písmu Ducha Svätého, a že sa im nepodarilo Písmom podvrátiť naše články.

Aj keď sme pôvodne zostavovali Obranu spoločne s riadiaci s tými, pri jej príprave do tlače 10
som všetko sám pridal. Preto som ju podpísal svojím menom, aby nik nemohol namietkať, že kniha
vyšla bez označenia pôvodcu.

V týchto sporoch som zachovával, nakoľko sa dalo, zaužívaný spôsob kresťanského učenia, aby 11
sa časom tým ľahšie došlo k dorozumeniu. Aj teraz tak robím; hocí by som oprávnené mohol
obširnejšie rozviesť rozdiel medzi našim a medzi učením našich protivníkov.

Avšak z počínania protivníkov je zjavné, že im niekde ani o pravdu ani o dorozumenie, ale o našu 12
krv.

Aj teraz som písal, ako len možno, čo najmiernejšie; ak sa však predsa vyskytne nejaký drsnejší 13
výrok, poznamenávam, že sa hádam s teológmi a mníchmi, ktorí napísali Podvrátenie, a nie
s cisárom ani s kniežatmi, ktorých si čím, ako sa patrí. Len nedávno som videl Podvrátenie 14
a povážim som si, že je tak zákerne, jedovato a podvodne napísané, že by mohlo oklamať
v niektorých otázkach aj obozretných.

Nezaoberal som sa všetkými prekrúcačkami, lebo by vzniklo dielo bez konca; zhrnul som len 15
najhlavnejšie dôvody, aby všetky národy mali svedectvo o nás, že sme opravdivo a pobožne za-
mýšľali o Kristovom evanjeliu. Nemáme radosť z nesvornosti a uvedomujeme si aj hroziace nám 16
nebezpečenstvo, lebo dobre vieme, aký zavrdlý hnev biki proti nám v našich protivníkoch. Avšak
nemôžeme zavrhnuť jasnú a cirkvi potrebnú pravdu.

Preto myslíme, že pre Kristovu slávu a pre dobro cirkvi treba znášať aj protivníctvá a nebezpe-
čenstvá a nechvejme veríme, že Boh schváli toto naše počínanie si a dúfame, že súd potomkov
o nás bude spravodlivejší.

Veď sa nedá zaprieť, že naši vymetli na svetlo a objasnili mnoho článkov kresťanského učenia, 17
ktoré veľmi poslúžia cirkvi; netreba tu vykladať, v akých tmách ležali predtým znetvorené nepra-
vým učením mníchov, kánonistov a mudrlantských teológov.

Máme verejné svedectvá mnohých dobrých mužov, ktorí ďakujú Bohu za nesmierne dobrodenie, 18

PREDHÖVÖR

že sa o mnohých veľmi potrebných a spasiteľných článkoch učí lepšie, ako vo všetkých knihách našich protivníkov.

- 19 A tak porúčame svoju vec Kristovi, ktorý raz rozsúdi tieto rozpory a prosíme Ho, aby zhladal na úbohú rozdeľnú cirkev a navrátil jej oprávnenú a trvalú jednotu.

Obrana Vierovyznania

I. článok. O Bohu.

Prvý článok nášho Vierovyznania protivníci schvaľujú. V ňom vykladáme svoju vieru a učenie, že je jedna večná, jednotná, nerozdielna Božská bytosť, ale sú tri odlišné osoby tejže Božskej a večnej bytosti, Otec, Syn a Duch Svätý. Tento článok sme vždy učili a bránili a myslíme, že má bezpečné a jasné svedectvá v Písne sv. ktoré nemožno podvrátiť. A stále tvrdíme, že tí, čo inak zmysľajú, stoja mimo cirkvi Kristovej a sú modloslužobníkmi a bohorúhačmi.

II. článok. O prirodzenom hriechu.

Druhý článok, o prirodzenom hriechu, naši protivníci schvaľujú, ale napádajú našu definíciu prirodzeného hriechu, ktorú sme len mimochodom vyslovili. A tu hneď pri vstupe pozná Cisárska Jasnosť, že pisatelia Podvrátenta neboli ani súdni ani úprimní. Lebo keď sme my len tak mimochodom jednoducho chceli povedať, čo všetko je v prirodzenom hriechu obsažené, oni si vymysleli zlomyseľný výklad a zlomyseľným spôsobom prekrútili výpoveď, v ktorej vlastne nič nebolo. Tvrdia totiž toto: Nebáť sa Boha, neveriť — je hriech skutočný; a tak vlastne prirodzený hriech popierajú.

Je zrejme, že pochádza zo škôl a nie z rady cisarovej. Toto prekrútenie dalo by sa veľmi ľahko podvrátiť, ale aby všetci statoční mužovia videli, že o tomto článku nič nepravého neučíme, prosíme si dobre pozrieť predovšetkým nemecké vydanie Vierovyznania; ono nás zbaví podozrenia, akoby sme zavádzali novoty. Veď tam je napísané: „Ďalej učíme, že po Adamovom páde všetci ľudia, ktorí sa prirodzene narodili, sa v hriechoch počali a narodili, to jest, že všetci hneď od života matky sú plní zlej žiadostivosti a náklonnosti a od prirodzenosti nemôžu mať opravdivú Božiu bázeň ani opravdivú vieru v Boha.“ Tento článok dosvedčuje, že podľa nášho učenia tí, čo sa prirodzene narodili, nielenže nemajú skutočnej bázne Božej a dôvery v Boha, ale nemajú ani schopnosti ani moci k nej. Hovoríme tu o zlej žiadostivosti a že takto narodení nemôžu mať bázeň Božiu a dôveru v Boha. Čo sa nám tu môže vytykať? Myslíme, že úprimní mužovia nám dajú za pravdu. Veď latinský text tohto článku nepriznáva človeku prirodzenú schopnosť, to jest, neprípúšťa možnosť a silu mať bázeň a vieru v Boha a dospelým nepriznáva skutok. A keď už užívame slovo žiadostivosť, rozumieme tým nielen skutok alebo ovocie ale trvalú náklonnosť prirodzenosti k zlému.

Avšak neskoršie dokážeme obšírnejšie, že naša definícia sa zhoduje s užívanou a starou definíciou. Prv však vysvetlíme, prečo sme pri tomto článku užili práve tieto výrazy. Naši protivníci v školách učia, že materiálnou stránkou, — takto to volajú, — prirodzeného hriechu je žiadostivosť. Preto pri definícii sme ju nemohli obísť, najmä aj preto nie, že dnes niektorí nie celkom po kresťansky o nej filozofujú, že prirodzený hriech nie je chyba alebo porušenosť ľudskej prirodzenosti, ale len poddanosť alebo stav smrteľnosti, ktorej podliehajú narodení z Adama bez vlastného hriechu pre previnenie iného. Okrem toho dodávajú, že pre prirodzený hriech nik nie je odsúdený na večnú smrť, ako sa z nevoľnice rodia nevoľníci a sú v tomto smere nie z vlastnej viny, ale pre matkino nešťastie. Aby sme ukázali, že s touto bezbožnou mienkou nesúhlasíme, zmienili sme sa o žiadostivosti, nazvali sme ju s dobrým svedomím chorobou a vysvetlili sme, že ľudská prirodzenosť sa má porušená a hriešna.

Veď sme nemenovali len samú žiadostivosť, ale sme spomenuli aj nedostatok Božej bázne a viery. Toto sme pripojili nie bez príčiny. Scholastickí učenci zmešujú prirodzený hriech, pretože nechápu dostatočne definíciu, ktorú prijali od Otcov. Mudrujú o práchni, ktoré má byť vlastnosťou tela a pýtajú sa hŕupo, ako to u nich býva, či oná vlastnosť vznikla dotknutím sa jablka a či dýchnuťim hada a či sa liekmi zväčšuje? Takýmito otázkami zatemnili podstatu vecí. Lebo, keď hovoria o prirodzenom hriechu, nespomínajú ťažké viny ľudskej prirodzenosti, ako napr. nepoznanie Boha, opovrhovanie Bohom, nedostatok Božej bázne a dôvery v Boha, nedôvera v milosť, spoliehanie sa na veci tohoto sveta, atď. Tieto choroby, ktoré sa najviac protivia Božiemu zákonu, scholastikovia nepozorujú; ba naopak, prívlastňujú ľudskej prirodzenosti nenarušenú schopnosť milovať Boha nado všetko, zachovávať Jeho prikázania čo do podstaty skutkov a nebadajú, že si

- 9 protirečia. Ved' môžeš milovať Boha nadovšetko, zachovávať Božie prikázania z vlastných síl či je
 10 iné ako mať prirodzenú spravodlivosť? Ale čo je potom dedený hriech, ak ľudská prirodzenosť
 sama od seba má schopnosť milovať Boha nadovšetko, ako opovážilo tvrdiť scholastici? Na čo je
 potom dielo Kristovej milosti, ak sa sami môžeme ospravedlniť vlastnou spravodlivosťou? Na čo je
 dielo Ducha Svätého, ak človek z vlastných síl môže milovať Boha nadovšetko a zachovávať Božie
 11 prikázania? Kto by nevidel, aké nezmysly učia protivníci? Pripašujú menšie vady ľudskej prirodze-
 nosti, ale väčšie neuznávajú, hoci nás Písmo sv. upomína na ne na každej svojej stránke a proroci
 sa neustále sťažujú na telesnú ubezpečenosť, na opovrhovanie Bohom, nenávidenie Bohu a na
 12 podobné hriechy, s ktorými sme sa narodili. Ved' keď scholastici zamešali do kresťanského učenia
 filozofické náuky o prirodzenej dokonalosti a viac ako treba vyzdvihli slobodnú vôľu a vykonane
 skutky a učili, že ľudia sú ospravedlnení pred Bohom filozofickou alebo občianskou, spravodlivo-
 stou, o ktorej aj my hovoríme, že je poddaná rozumu a po istú mieru je v našej moci, nemožili vidieť
 13 vnútornú nečistotu ľudskej prirodzenosti. Avšak o tomto môžeme poučiť len Písmo sv., ktoré
 scholastici zriedkakedy uvádzajú vo svojich dišputách.
- 14 Pre toto sme pri označení prirodzeného hriechu spomenuli aj žiadostivosť a popreli sme, že by
 prirodzené ľudské sily mali bázeň Božiu a dôveru v Boha. Tým sme chceli ukázať, že prirodzený
 hriech obsahuje aj tieto nedostatky: nevedomosť o Bohu, opovrhovanie Bohom, nedostatok Božej
 bázne a dôvery v Boha, nedostatok lásky k Bohu. Toto sú najväčšie chyby ľudskej prirodzenosti,
 ktoré odporujú najmä prvej doske Desiatich Božích prikázani.
- 15 Avšak tým sme nepovedali nič nového. Stará definícia, správne pochopená, hovorí temer to isté,
 keď vraví, že prirodzený hriech je nedostatok prirodzenej spravodlivosti. Čo je však spravodlivosť?
 Tu sa scholastici hádajú o dialektické otázky a nevysvetľujú, čo je prirodzená spravodlivosť. Podľa
 16 Písma sv. spravodlivosť nie je zachovávanie len druhej tabule Desiatich Božích prikázani, ale aj
 prvej, na ktorej sú prikázania o Božej bázni, o viere, o láske k Bohu. Prirodzená spravodlivosť
 17 neobsahuje teda len rovnomernú zdržanlivosť vlastností, ale aj tieto dary: bezpečnejšiu známosť
 18 o Bohu, bázeň Božiu, dôveru v Boha a iste schopnosť a silu ku tomu. O tom svedčí aj Písmo, keď
 hovorí, že človek je stvorený na obraz a podobnosť Božiu. Či je to niečo iné, akože sa v človeku
 odzrkadľuje múdrosť a spravodlivosť, ktorá chváli Boha a v ktorej sa odráža Boh; to jest, že sú
 19 človekovi dané dary, známosť Božia, bázeň Božia, dôvera voči Bohu a pod.? Tak totiž vysvetľujú po
 oberstvo Božie Irenaeus a Ambróz, ktorý mimo mnohého iného o tejto otázke hovorí aj toto: „Duša
 nie je teda na Boží obraz, ak nie je v nej ustávične Boh“. A Pavel v liste Efezským (5,9) a Kolosen-
 20 ským (3,10) dokazuje, že obraz Boží je známosť Božia, spravodlivosť a pravda. Ani Lombard sa
 21 nebojí povedať, že prirodzená spravodlivosť je oná podobnosť Bohu, ktorú dal Boh človekovi.
 22 Uviedli sme výpovede cirkevných Otcov, ktoré v ničom neodporujú Augustínovmu výkladu
 o obraze Božom.
- 23 Teda staré označenie, ktoré hovorí, že hriech je nedostatok spravodlivosti, upiera nielen posluš-
 nosť nižších síl človeka, ale aj známosť Božiu, dôveru v Boha, bázeň a lásku Božiu, a iste aj moc ich
 prejavíť a vykonať. Ved' aj sami teológovia v školách učia, že ich nemožno zachovávať bez zvlášť-
 24 ných darov a bez pomoci Božej milosti. My tie dary kvôli ľahšiemu pochopeniu menujeme známo-
 stou Božou, báznou a dôveru v Boha. Z toho vidno, že staré označenie hovorí to isté, čo my učíme,
 keď nepriznávame bázeň Božiu a dôveru, totiž, nielen skutok, ale ani dary a schopnosť toto
 vykonať.
- 25 Taký istý zmysel má aj Augustínovo označenie, v ktorom sa hovorí, že prirodzený hriech je
 žiadostivosť. Znamená totiž, že žiadostivosť prísia, keď sa stratila spravodlivosť. Lebo pokazená
 prirodzenosť, pretože sa nemôže Boha báť a Ho milovať, v Boha veriť, vyhľadáva a obľubuje si
 26 telesné veci; Boží súd alebo, ubezpečená, znevažuje alebo, prestrašená, nenávidí. A tak Augustín
 spája aj porušenosť aj hriešne správanie sa, ktoré z nej nasleduje. Ved' žiadostivosť nie je len po-
 rušenie telesných vlastností, ale aj hriešne obrátenie sa vyšších síl k telesnosti. A ani nevedia, čo
 27 hovoria tí, ktorí súčasne privlastňujú človekovi i žiadostivosť Duchom Svätým neumŕtvenu
 i milovanie Boha nadovšetko.
- 28 My sme teda pri označení prirodzeného hriechu správne vyjadrili oboje, to znamená, poruše-
 nosť, že nemôže v Boha veriť, báť sa Ho a milovať, ako aj žiadostivosť, ktorá napriek slovu Božiemu
 túži za telesnými vecami; to je, nevyhľadáva len telesné pôžitky, ale i telesnú múdrosť a spravod-
 29 livosť. Týmto vlastnostiam dôveruje a tak opovrhuje Bohom. A nielen starší učitelia, ktorých som
 spomenul, ale aj novší, rozumnejší, učia, že prirodzený hriech je porušenosť i žiadostivosť. Tomáš
 takto hovorí: „Prirodzený hriech je nielen nedostatok prirodzenej spravodlivosti, ale aj porušená

vlastnosť duše, z čoho vyplýva nielen samotný nedostatok, ale aj porušené správanie sa." Aj Bonaventúra jasne hovorí: „Ak sa niekto pýta, čo je prirodzený hriech, správne sa mu odpove- 28 dá, že nezradená zlá žiadost." Správna je tiež odpoveď, že je nedostatok povinnej spravodlivosti. Jedna odpoveď, zahŕňa aj druhú. Podobne zmysľa Hugo, keď hovorí, že prirodzený hriech je 29 neznalosť v mysli a žiadostivosť v tele. Tým chce povedať, že už keď sa narodíme, prinášame si neznalosť o Bohu, neveru, nedôveru, pohŕdanie Bohom a nenávisť voči Nemu. Toto totiž zahrnuje so slova neznalosť. A tieto výpovede súhlasia s Písmom svätým. Veď Pavel na niektorých miestach 30 výslovne pomenúva hriech nedostatkom, ako napr. 1. Kor. 2,14: „Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho." Inde (Rím. 7,5) spomína hriešne vášne, ktoré pôsobia v údoch a prinášajú zlé ovocie. Mohli by sme uviesť viaceré miesta v oboch častiach; avšak jasná vec 31 nepotrebuje svedectvá. A rozumný čitateľ ľahko usúdi, že nebáť sa Boha a neveriť nie sú len vykonané skutočné hriechy, ale že je to trvalý nedostatok prirodzenosti znovu nezrodenej.

Teda v učení o prirodzenom hriechu sa neodchyľujeme ani od Pisma sv. ani od všeobecnej cirkvi, 32 ale odstupujeme a vynášame na svetlo správne nauky Pisma sv. a Otcov, zatemnené mudrlantskými hádkami nových teológov. Veď je jasné, že novší teológovia nepochopili, čo znením Otcovia, keď hovorili o nedostatku. Avšak prirodzený hriech treba poznať. Veď nemôžeme pochopiť veľkosť 33 Kristovej milosti, ak nepoznáme svoje nedostatky. Celá ľudská spravodlivosť je len čire pokrytectvo pred Bohom, ak neuznáme, že v prirodzenom srdci niet Božej lásky, bázne, dôvery. Preto hovorí prorok: „Po svojom odvrátení som cítil ľútosť, a keď som pochopil (svoje chyby) bďem sa 34 v bedrá; hanbim sa, som zahanbený a pohanený znášam potupu za svoju mladosť" (Jerem. 31,19). Tiež v Žalme sa hovorí: „Vo svojej sklúčenosti povedal som: Každý človek je ľuhár" (116,11). To znamená, že nemyslí správne o Bohu.

Tu sa protivníci obuli aj do Luthera, že napísal: „Prirodzený hriech ostáva po krste", a dokladajú, 35 že tento článok Lev X. právom odsúdil. Ale Cisárska Jasnosť tu jasne pozná, že nám neprávom utrhajú. Veď protivníci vedia, v akom zmysle Luther povedal, že prirodzený hriech ostáva po krste. Vždy tak písal, že kresťan zvrháva vinu prirodzeného hriechu. I keď materiálna stránka hriechu, ako to oni volajú, totiž žiadostivosť, ostáva. Ale aj o materialnej stránke dokladá, že Duch Svätý, v krste daný, zabíja umŕtvovať žiadostivosť a pôsobí v človeku novú myseľ. V tomto zmysle hovorí aj 36 Augustín: „Hriech sa pri krste odpúšťa, nie akoby už viac nebol, ale že sa nepočíta." Tým je jasne povedané, že hriech ostáva, i keď sa nepočíta. Táto výpoveď sa tak zalúbila pozdejsm učiteľom, že ju citujú aj v dekrétach. A proti Juljánovi Augustín hovorí: „Zákon, ktorý je v našich údoch, sa odpúšťa duchovným znovuzrodením a ostáva v smrteľnom tele. Odpúšťa sa, pretože svi utosť, v ktorej sa veriaci znovuzrodia, odstraňuje vinu; ostáva, pretože spôsobuje žiadostl, proti ktorým 37 veriaci bojujú." Protivníci vedia, že Luther takto zmysľal a učil, a keďže každú vec nemôžu zavrhnuť, prekrúcajú aspoň sková, aby takouto lstivosťou zatratili nevinného.

Hádajú sa, že žiadostivosť je trest a nie hriech. Podľa myšlienky Lutherovej je hriechom. Vyššie sme 38 povedali, že Augustín označuje prirodzený hriech ako žiadostivosť. Ak niekto v tomto učení vidi niečo závadného, nech sa háda s Augustínom. A nad to Pavel hovorí: „Žiadost by som nebol 39 poznal, keby zákon nebol povedal: nepožiadaj" (Rím. 7,7.23) A tiež: „Vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch." Tieto svedectvá nevyvrátia nijaké výmysly. Veď žiadostivosť jasne menujú hriechom, ktorý 40 sa však nepočíta tým, ktorí sú v Kristu, hoci by si zasľúžili smrť, keby nebol odpustený. Takto zmysľajú cirkevní otcovia o tejto otázke. Veď Augustín v dlhej rozprave podporacia názor tých, ktorí 41 učili, že žiadostivosť v človeku nie je hriechom ale *lex pars* tak ako aj farba tela a nešťastie sú *lex pars*.

Ak protivníci budú tvrdiť, že žiadostivosť je *lex pars* budú mať proti sebe mnoho výpovedí Pisma 42 sv., ale aj celú cirkev. Veď ktože sa kedy opovážil povedať, i keď nebola úplná jednota, že toto sú *lex pars*. Iotiz pochybovať o Božom hneve, o Božej milosti, o Božom slove, nenávidieť Boží súd, žalovať sa ak Boh nevyslobodzuje hneď zo súčenia, reptaf, že bezbožní sa majú lepšie ako po- 43 božní, dať sa strhnúť hnevom, vášň, túžbe po sláve a za bohatstvom, atď. A toto skusujú pri sebe aj pobožní ľudia, ako vidieť zo Žalmov a prorokov. Avšak v školách prerušili sem z filozofie celkom odporujúce nauky, ako napr., že pre vášne nie sme ani zlí, ani dobrí, nie sme hodní ani chvály, ani potupovania. Tiež, že len úmyselný hriech je hriechom. Filozofi vyrekli tieto výpovede o svetskom súde, nie však o Božom. Aj tie o nič nie múdrejšie nauky poprišivali napr. že prirodzenosť nie je zlá. Nič nenamietame, keď sa to povie na svojom mieste; ale nech sa to neprekrú ca na umenšenie prirodzeného hriechu. Avšak tieto výpovede čítame u scholastikov, ktorí filozofické alebo svetské

- 44 učenie o mrávnosti nemiestne zamieňajú s evanjeliom. A n tomto sa hádajú nielen v školách, ale, ako vidíme, zo škôl sa to vynáša a podáva sa ľudu. Toto presvedčenie ovládlo a živilo dôveru v ľudské sily a zatlačilo známosť o Kristovej milosti.
- 45 Preto Luther, chtiac ukázať nesmiernu veľkosť prirodzeného hriechu a ľudskej slahosti, učil, že oné pozostatky prirodzeného hriechu v človeku samy o sebe nie sú *laxae*, že potrebujú Kristovu milosť, aby sa nepočítali, a tiež Ducha Svätého, aby sa umŕtvovali.
- 46 I keď scholastici, keď učia, že človek z vlastných síl môže zachovávať Božie prikázania, zľahčujú oboje, aj hriech aj trest. v prvej knihe Mojžišovej (3.15) sa inak hovorí o pokute za prirodzený hriech. Podľa toho totiž ľudská prirodzenosť prepadá nielen smrti a iným telesným utrpeniam, ale aj diablovej ríši. Veď tam je vyriešená táto strašná výpoveď: „Nepriateľstvo položím medzi tebou a medzi ženou, medzi tvojím a medzi jej semenom.“ Porušenosť a žiadostivosť sú i trestom i hriechom; ale smrť a iné telesné biedy i diablove tyranstvo sú zaslúženými trestami. Veď ľudská prirodzenosť je podrobená v službu a je v zajatí diabla, ktorý ju bezbožným učením a bludmi klame a vháňa do všemožných hriechov. A ako diabla nemôžeme premôcť, iba ak s Kristovou pomocou, tak ani z jeho otroctva sa nemôžeme vyslobodiť vlastnými silami. Veď i dejiny sveta ukazujú, aká nesmierne veľká je moc diabloveho kráľovstva. Svet je plný rúhand a Bohu a bezbožného učenia a v týchto osidlách drží diabol polapených aj tých, ktorí sú múdri a spravodliví pred svetom.
- 47 U iných sa ukazujú ešte aj hrubšie nepravosti. Avšak daný je nám Kristus, ktorý nás zbavuje aj týchto hriechov aj týchto trestov a niči aj diablove kráľovstvo, hriech a smrť, — lenže Kristove dobrodenia nemôžeme poznať, ak nevidíme svoju biedu. Preto o tomto článku naši kazatelia uslovne kázali a nič nového nepridávali, ale vykládali Písmo sv. a učenie svätých Otcov.
- 48 51 Nazdávame sa, že sme dostatočne presvedčili Cisársku Jasnosť o detinskosti a zlomyseľnosti obvinení, ktorými protivníci Isliho zaútočili na náš článok. Vieme totiž, že zmysľane správne a súhlasne s obecnou cirkvou Kristovou. Ak však protivníci budú pokračovať v tejto hádke, máme mužov, ktorí im odpovedia a obhája pravdu. Veď protivníci zväčša ani nevedia, čo majú hovoriť o tomto článku. Často sa zapletajú do protirečeni a nevysvetlia správne a logicky ani formálnu stránku prirodzeného hriechu ani porušenosť, ako to oni nazývajú. Nechceli sme však príliš podrobne rozoberať ich hádky o tomto článku. Za dobré sme uznali vyložiť jasnými, zrozumiteľnými slovami výpovede svätých Otcov, ktorých sa aj my držíme.

III. článok. O Kristovi.

- 1 Tretí článok protivníci schvaľujú. V ňom učíme o dvoch prirodzenostiach v Kristu, totiž o ľudskej prirodzenosti, ktorú Slovo prijalo v jednotu svojej osoby; a že tenže Kristus i trpel i umrel, aby nás zmieril s otcom, a vstal z mŕtvych, aby ospravedlnil a posvätil veriacich atď., ako je to obsažené v Apoštolskom a Nicejskom vierovyznaní.

IV. článok. O ospravedlnení.

- 1 V štvrtom, piatom, šiestom a potom aj v dvadsiatom článku zavrhnú protivníci naše učenie, že ľudia nie pre svoje zásluhy, ale zdarma pre Krista dosahujú odpustenie hriechov vierou v Krista. Zavrhnú totiž oboje, i naše popieranie, žeby ľudia pre svoje zásluhy dosiahli odpustenie hriechov, i naše učenie, že ľudia vierou dosahujú odpustenie hriechov a vierou v Krista sú ospravedlnení.
- 2 Keďže v tejto hádke ide o najdôležitejší článok kresťanského učenia, ktorý správne pochopený objasňuje a zväčšuje Kristovu česť a zbožným svedomiam prináša prepotrebné hojné potešenie,
- 3 prosíme, aby nás Cisárska Jasnosť v týchto otázkach milostivo vypočula. Veď protivníci tým, že nevedia, ani čo je odpustenie hriechov, ani čo je viera, ani čo je milosť, ani čo je spravodlivosť, nesmierne znevážili tento článok, zatemnili slávu a dobrodenia Kristove a zbožným srdciam odňali potešenie dané v Kristu. Aby sme teda i svoje Vierovyznanie mohli podprieť i námietky protivníkov vyvrátiť, treba najprv uviesť pramene oboch učeni, aj nášho aj učenia protivníkov.
- 4 Celé Písmo treba rozdeliť na tieto dva hlavné články: na zákon a na zaslúbenia. Lebo Písmo inak
- 5 podáva zákon a inak zaslúbenia v Kristu; totiž alebo zaslúbuje, že Kristus príde a skrze Neho odpustenie hriechov, ospravedlnenie a večný život, alebo Kristus, keď sa už bol zjavil, zaslúbuje v evanjéliu odpustenie hriechov, ospravedlnenie a večný život. V tomto článku pod zákonom
- 6 rozumieme Desiat Božích prikázani, kdekoľvek o nich v Písme čítame. O obradných a súdnych

zákonoch Mojžišových tu nebudeme hovoriť.

Z týchto dvoch častí protivníci berú zákon, pretože ľudský rozum od prirodzenosti chápe čo-to zo zákona (má totiž z Božej vôle v mysli napísanú túto súdnosť), a zo zákona hľadajú odpustenie hriechov a ospravedľnenie. Desaf Božích príkazani nepožaduje však len zovňajšie občianske skutky, ktoré rozum ako tak môže vykonať, ale žiada aj iné, rozum ďaleko prevyšujúce, a to Boha sa báť, Boha práve milovať, Boha práve vzývať, práve dôverovať Bohu, že vyslyší a Božiu pomoc očakávať pri smrti a vo všetkých súženiach, aby sme pred nimi neutekali a od nich neodvracali, keď nám ich Boh uloží.

Tu scholastici podľa vzoru filozofov učia len rozumovú spravodlivosť, totiž zovňajšie občianske skutky a vymýšľajú, že rozum bez Ducha Svätého môže Boha nadovšetko milovať. Lebo kým je ľudský rozum spozdily a necíti Boží hnev a súd, môže si namýšľať, že chce milovať Boha, že Bohu kvôli chce konať skutky. Takto potom učia, že si človek zaslúži odpustenie hriechov konajúc, čo mu je možné. To jest, ak rozum, futujúci hriechy, miluje Boha alebo kvôli Bohu koná dobré skutky. A táto domienka, ktorá prirodzene liehota ľuďom, splodila a rozmnožila mnohé služby v cirkvi, mníšske služby, zneužitia omše a iné na základe tejto falšnej domnienky vymyslené služby a ustanovenia. A aby zachovať a posilniť dôveru v takéto skutky, tvrdili, že Boh tomu, kto takto robí, nevyhnutne udelí milosť nie preto, žeby bol nútený, ale preto, že nemôže inak.

V tejto domnienke sa skrýva mnoho veľkých a nebezpečných bludov. Dlho by trvalo, kým by sme ich vypočítali. Len toto pováž, rozumný čitateľu: ak je toto kresťanská spravodlivosť, nuž, aký je potom rozdiel medzi učením filozofov a medzi Kristovým učením? Ak si zaslужujeme odpustenie hriechov svojimi skutkami, na čo nám je potom Kristus? Ak môžeme byť ospravedľnení rozumom a pre skutky rozumu, nuž, na čo nám je dielo Kristovo a znovuzrodenie? Pre tieto falšné domnienky došlo to už tak ďaleko, že mnohí sa vysmievaajú nášmu učeniu, že okrem filozofickej treba hľadať aj inú spravodlivosť. Počuli sme, ako niektorí v kázni obitáh evanjellum a kázali Aristelovu etiku. A vôbec sa nepomýľli, akže pravdu majú naši protivníci. Veď Aristoteles o občianskych mravoch píše tak vzdelávateľne, že lepšie ani nemožno požadovať. Videli sme knihy, v ktorých sú niektoré Kristove slová citované spolu s výpovediami Sokrata, Zenóna a iných. Akoby bol Kristus preto prisiel, aby dával akési zákony, podľa ktorých by sme si mohli zaslúžiť odpustenie hriechov, keďže odpustenie hriechov neprijímame zdarma pre Jeho zásluhy. Ak teda prijímame toto učenie protivníkov, totiž, že si zo skutkov rozumu zaslужujeme odpustenie hriechov a ospravedľnenie, tak niet rozdielu medzi spravodlivosťou filozofickou, farzejskou a kresťanskou.

Protivníci však, aby Krista úplne neobišli, požadujú známosť biblických histórií o Kristu. Prípúšťajú tiež, že zaslúžila dáva akúsi vľahu a či, ako to oni volajú, prvú milosť. Rozumejú to tak, že táto vľaha robí nás náklonnejšími a ochotnejšími milovať Boha. Predsa však je toho málo, čo tejto vľahy pripisujú, lebo vymýšľajú, že činnosť vôle je táže pred vľahou ako aj po nej. Vymýšľajú, že vľa môže milovať Boha; avšak oná vľaha ponúka robiť to ochotnejšie. A kážu zaslúžiť si túto prvú vľahu predchádzajúcimi zásluhami; potom kážu skutkami zákona zaslúžiť si zveľadenie onej vľahy a večný život. Tým pochovávaajú Krista, aby Ho ľudia nemali za svojho Prostredníka, a aby neverili, že skrze Neho z milosti prijímajú odpustenie hriechov a zmierenie, ale aby blúznili, že si svojím naplnením zákona zaslужujú odpustenie hriechov a pre naplnenie zákona Boh ich má za spravodlivých. Lenže zákonu nikdy nemožno zadosť učiniť. Rozum môže vykonávať len nejaké občianske skutky, ale ani Boha sa nebojí, ani práve neverí, že sa Boh oňho stará. A keď aj hovoria o onej vľahy, bez ospravedľnenia z viery však ľudia nemôžu ani milovať Boha ani pochopiť, čo je to milovať Boha.

A svojím výmyslom o rozdiel medzi zásluhou podľa hodnosti a zásluhou podľa zaslúženia len čo si zahrávajú so slovami, aby nebolo zjavné, že sú v pelagiánskych bludoch. Lebo ak Boh musí dať milosť náležite podľa hodnosti, už to nie je zásluha hodnosti ale záslužnosti. Ani sami nevedia, čo hovoria. Po onej vľahy milovania vymýšľajú ďalej, že si človek zaslужuje podľa hodnosti. Kážu však pochybovať, či je pritom vľaha. Teda ako vedľa, či si zaslужujú podľa hodnosti a či podľa zaslúženia? Všetko toto vymysleli záhakéri ľudia, ktorí nevedia, ako sa dosahuje odpustenie hriechov a ako sa stratí dôvera v skutky pri pomyslení na Boží súd a pri vyotkách svedomia. Ubezpečení pokrytci si stále myslia, že majú zásluhy podľa hodnosti, už či je pri tom oná vľaha alebo nie, pretože sa ľudia prirodzene spoľehajú na svoju vlastnú spravodlivosť. Avšak prestrašené svedomia nie sú si isté a pochybujú a vyhľadávajú ďalšie iné skutky a ich hromadia, aby dosiahli uspokojenie. Takto si nikdy nemyslia, že majú zásluhy podľa hodnosti a zúfajú si, ak nepočujú okrem učenia o zákone aj evanjellum o odpustení hriechov z milosti a o spravodlivosti viery.

- 21 A tak protivníci nevidia nič iné ako spravodlivosť rozumu alebo zákona, na ktorú hľadajú ako zdieľať na zahalenú tvár Mojžišovu. Ubezpečených pokrytcoov však, ktorí si myslia, že činia zákosť zákonu, ponúkajú spoľehať sa a márne dôverovať v skutky a opovrhovať Kristovou milosťou. Naproti tomu prestrašené svedomia vháňajú do zúfania, pretože konajú skutky v pochybnostiach, nikdy nepochopia, čo je viera a čo spôsobuje; a tak si nakoniec úplne zúfajú. My však o spravodlivosti rozumu myslíme, že Boh ju požaduje, a že na rozkaz Boží treba konať počestné skutky, ktoré Desiat Božích prikázaní prikazuje, a to podľa slov: „Zákon je nám vychovávateľom“ (Gal. 3, 24), a tiež: „Zákon je pre zločincov“ (1. Tim. 1, 9). Totiž Boh chce skrotiť telesných ľudí onou občianskou káznou a aby sa zachovali, dal zákony, Písmo, učenie, vrchnosť, tresty. Rozum po istú mieru môže vykonávať túto spravodlivosť svojimi silami, aj keď ho slabosť prirodzenosti a diablove pokúšanie často ženie k zjavným nerestiam. Tejto spravodlivosti rozumu vďačne vzdávame patričnú chuvalu; veď táto porušená prirodzenosť ani nemá nič lepšieho, a správne hovorí Aristoteles: „Ani zurnička ani večernica nie je krajšia ako spravodlivosť“. Ba aj sám Boh ju obdarúva telesnými darmi; avšak nemožno ju natoľko vychvalovať, aby sa tým potupoval Kristus.
- 25 Preto je bludom, že si svojimi skutkami zaslужujeme odpustenie hriechov. Bludom je aj to, keď sa ľudia pokladajú za spravodlivých pred Bohom pre spravodlivosť podľa rozumu.
- 27 Bludom je aj to, že rozum vlastnými silami môže milovať Boha nadovšetko a plniť Boží zákon, totiž prave sa báť Boha, prave veriť, že Boh vyslyší, Bohu sa oddávať pri smrti i v ostatných Božích dopusteniach, nežiadať cudzie atď., aj keď rozum môže vykonávať zovňajšie občianske skutky.
- 28 Bludom a potúpením Krista je aj tvrdiť, že nehrešia ľudia, ktorí zachovávajú prikázania Božie bez milosti.
- 29 Svedectvá pre toto naše učenie nemáme len z Písma, ale aj z Otcov. Veď Augustín veľmi obsirne vysvetľuje proti pelagiánom, že sa milosť nedáva za naše zásluhy. A o prirodzenosti a milosti hovorí: „Ak prirodzená spôsobilosť sluzce slobodnú vôľu dostatočne i aby sme vedeli, ako načiniť žiť i aby sme dobre žili, tak Kristus zbytočne umrel a vyprázdnené je aj pohoršenie križa. Preto by som tu aj ja nevykrikoval? Áno, vykriknem a budem volať s Pavlovou bolesťou kresťana: „Úplne ste odlúčení od Krista, ktorikolvek chcete byť ospravedlnení zo zákona; vypadli ste z milosti“ (Gal. 5, 4). Keďže neznajú Božiu spravodlivosť a snažia sa uplatňovať svoju, nepoddali sa spravodlivosti Božej. Lebo ako „koniec zákona“, tak aj koniec hriechnej ľudskej prirodzenosti je Spasiteľ Kristus, „aby sa spravodlivosti dostalo každému veriacemu“ (Rím. 10, 3, 4). A Ján 8, 36: „Keď vás teda Syn vyslobodí, budete skutočne slobodní“. A tak od hriechu nemôžeme byť oslobodení rozumom ani si nim nemôžeme zaslúžiť odpustenie hriechov. A Ján 3, 5 píše: „Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vstúpiť do kráľovstva Božieho.“ Ak sa treba znovuzrodíť z Ducha Svätého, tak nás spravodlivosť podľa rozumu neospravedľuje pred Bohom, lebo neplní zákon. Rím. 3, 23: „Všetci totiž zhrešili a nemajú slávy Božej“ a to jest nemajú Božej múdrosti a spravodlivosti, ktorá poznáva a oslavuje Boha. Tiež Rím. 8, 7, 8: „Telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, lebo sa nepoddáva a ani sa nemôže poddať Božiemu zákonu. Ti teda, čo podľa tela žijú, nemôžu sa ľúbiť Bohu.“ „Toto sú také jasné svedectvá, že nepotrebujú hlbokého mysliteľa, ale bedlivého poslucháča“, aby sme užili slov Augustinových, ktoré povedal pri tejto otázke. Ak telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, tak telo isto nemiluje Boha; ak sa nemôže poddať Božiemu zákonu, nemôže milovať Boha. Ak telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, potom hreší telo aj vtedy, keď vykonáva zovňajšie občianske skutky. Ak sa nemôže poddať Božiemu zákonu, isto hreší, i keby vykonávalo skutky výborné a chvályhodné podľa ľudského súdu. Protivníci hľadajú na 34 prikázanie druhej tabule obsahujúce občiansku spravodlivosť, ktorú rozum chápe. Spokojní s týmto si myslia, že učinili zákosť Božiemu zákonu. A medzitým nevidia druhú tabuľu, ktorá prikazuje, aby sme milovali Boha, aby sme isto vedeli, že sa Boh na hriech hnevá, aby sme sa naozaj Boha báli, aby sme nepochybovali, že nás Boh vyslyší. Avšak ľudský duch bez Ducha Svätého alebo vo svojej ubezpečenosti pohŕda Božím súdom alebo káraný, uteká pred Bohom a nenávidí Boha sudcu. A tak nie je poslušný prikázaniam prvej tabule. Keď teda je v ľudskej povahe pohŕdanie Bohom, pochybovanie o Božom slove, o Jeho hrozbách a sľuboch, ľudia vskutku hrešia aj vtedy, keď konajú počestné skutky bez Ducha Svätého, pretože to robia bezbožným srdcom, ako hovorí apoštol: „Všetko, čo nie je z viery, je hriech“ (Rím. 14, 23). Takto totiž toto konajú a pritom pohŕdajú Bohom, ako epikurejec, ktorý necíti, že sa Boh oň stará, pamätá naň a ho vyslycha. Toto pohŕdanie porušuje skutky, ktoré sú navonok počestné, pretože Boh súdi srdca.
- 36 Konečne najnerozuranejšie píšu protivníci, že ľudia hodní večného hnevu zaslужujú si očpu-

stene hriechov pre vykonaný skutok lásky; veď nemožno milovať Boha, ak sme vopred vierou neprijali odpustenie hriechov. Lebo srdce, ktoré cíti, že sa Boh hnevá, nemôže Ho milovať. Kým Ho neuzrie zmiereného. Kým Boh hrozí a nám sa vidí, že nás chce uvrhnúť do večnej smrti, ľudská prirodzenosť sa nemôže vzchopiť, aby milovala hnevajúceho sa, súdiaceho a trestajúceho. Spozditým ľahko vymýšľať také sny o láske, že odsúdenec na večnú smrť môže Boha milovať nadovšetko, lebo nevedia, čo je Boží hnev ani súd. V boji svedomia a v trápení pozná svedomie márnosť oných filozofických vymyslení. Pavel hovorí: „Zákon pôsobí hnev“ (Rím 4, 15). Nehovorí, že si ľudia zo zákona zaľuhujú odpustenie hriechov. Zákon totiž neustále obviňuje a desí svedomie. Teda neospravedľuje, pretože zákonom predesené svedomie uteká pred Božím súdom. Preto blúdiť tí, ktorí sa spoľebajú, že si zákonom a svojimi skutkami zaslúžila odpustenie hriechov. Toto možno povedať o spravodlivosti podľa rozumu a zákona, o ktorej učia protivníci. Veď neskôr, keď vysvetlíme svoje učenie o ospravedlnení z viery, sama vec nás prinúti predložiť viaceré svedectvá: tieto svedectvá poslúžia aj na podvrátenie oných bludov protivníkov, ktoré sme tu spomenuli.

Keďže teda ľudia nemôžu vlastnými silami naplniť Boží zákon a všetci sú hriešni a všetci prepádli večnému hnevu a smrti, pretože nás zákon nemôže oslobodiť od hriechu a ospravedlniť — ale máme sľub, že nám hriechy budú odpustené, a že budeme ospravedlnení pre Krista, ktorý nám bol daný, aby učinil zadosť za hriechy sveta, a aby bol Prostredníkom a Zmiercom. Tento sľub nemá ako podmienku naše zasluby, ale zdarma nám podáva odpustenie hriechov a ospravedlnenie, ako hovorí Pavel: „Ak zo sľutkov, tak to nie je milosť.“ (Rím. 11, 6) a na inom mieste: „Ale teraz sa bez zákona zjavila spravodlivosť Božia“ (Rím. 3, 21), to jest, odpustenie hriechov je darované zdarma. Zmierenie nezávisí od našich zásluh. Keby odpustenie hriechov záviselo od našich zásluh a zmierenie bolo zo zákona, bolo by neužitočné. Lebo keď neplníme zákon, nasleduje, že by sme ani zaslúbené zmierenie nikdy nedosiahli. Takto dôvodí Pavel: „Veď ak sú deťmi tí, čo sú zo zákona, tak viera bola zinarená a zaslúbenie zrušené“ (Rím. 4, 14). Veď ak by zaslúbenie požadovalo od nás ako podmienku naše zasluby a skutky zákona, ktoré nečínime, z toho by nasledovalo, že zaslúbenie je neužitočné.

Keďže však ospravedlnenie služe zaslúbenie milosti, vyplýva, že sa sami nemôžeme ospravedlniť. Ináč, na čo by bolo zaslúbenie? Keď však zaslúbenie možno prijať iba vierou, preto evanjelium, ktoré je vlastne zaslúbením odpustenia hriechov a ospravedlnenia pre Krista, zvestuje spravodlivosť z viery v Krista, ktorú neučí zákon, nie je spravodlivosťou zo zákona. Zákon totiž žiada od nás načas skutky a našu dokonalosť. Ale zaslúbenie nám hriechom a smrťou skľúčeným, daruje zdarma zmierenie v Kristu, to však neprijímame sľutkami ale jedine vierou. Táto viera nedonáša Bohu spochybnenie sa na vlastné skutky, ale spoločnute sa na zaslúbenie alebo na sľúbené milosrdenstvo v Kristu. Táto zvláštna viera, ktorá utšuje každého, že má hriechy odpustené pre Krista, a že je Boh zmierený a milostivý pre Krista, dosahuje odpustenie hriechov a nás ospravedľuje. A keďže v pokaní, to jest v úzkostach utšuje a povzbudzuje srdca, znovuzrodzuje nás a dáva Ducha Svätého, aby sme napokon mohli zachovávať Boží zákon, totiž milovať Boha, prave sa Ho báť, pevne veriť, že Boh vyslycha, byť Mu poslušným vo všetkom súžení, míťviť žiadostivosť, atď. A tak viera, ktorá zdarma prijíma odpustenie hriechov, stavia proti Božiemu hnevu Krista ako Prostredníka a Zmiercu a nie naše zasluby ani lásku. Táto viera je pravé poznanie Krista. Ona prijíma Kristove dobrodenia, znovuzrodzuje srdca a predchádza plneniu zákona. A o tejto viere niet ani hlásky v učení našich protivníkov. Preto vytykáme protivníkom, že učia len o spravodlivosti zákona a neučia o spravodlivosti evanjelia, ktoré zvestuje spravodlivosť z viery v Krista.

Čo je ospravedňujúca viera?

Protivníci vymýšľajú, že viera je len historická známosť; preto učia, že môže byť spolu so smrteľným hriechom. Nič nehovorí teda o viere, o ktorej Pavel toľkokrát hovorí, že ospravedľuje ľudí, pretože tí, čo sa pokladajú za spravodlivých pred Bohom, nemôžu byť v smrteľnom hriechu. Viera však, ktorá ospravedľuje, nie je len historická známosť, ale je prijatie Božieho zaslúbenia, v ktorom sa zdarma pre Krista podáva odpustenie hriechov a ospravedlnenie. A aby si nik nena myslel, že je to len známosť, dokladáme ešte: viera znamená chcieť a prijať ponúkané zaslúbenie o odpustení hriechov a o ospravedlnení.

Tu ľahko zbadáť rozdiel medzi touto vierou a medzi spravodlivosťou zo zákona. Viera je *λατρεία* (služba), ktorá prijíma od Boha darované dobrodenia; spravodlivosť zo zákona je *λατρεία*, ktorá

podáva Bohu naše zásluhy. Boh chce, aby sme Ho vierou uctievali tak, aby sme od Neho prijímali, čo zasľubuje a podáva.

- 50 Že však vierá nie je len historickou známosťou, ale je prijímateľkou zasľubenia, o tom jasne svedčí Pavol, keď hovorí: „Preto je (dedičstvo) z viery, aby bolo podľa milosti“ (Rím. 4, 16). Vie totiž, že zasľubenie možno prijať len vierou. Preto navzájom zrovnáva a spája zasľubenie a vieru. Čahko by bolo rozsudiť, čo je vierá, keby sme si dôkladne všimli vyznanie viery, kde je článok: „Verím odpustenie hriechov“. Nestaci teda len veriť, že sa Kristus narodil, trpel, vstal z mŕtvych, ak nedoložíme, prečo sa to stalo, teda i článok o odpustení hriechov. Pri tomto článku treba uviesť i ostatné, že totiž pre Krista a nie pre naše zásluhy je nám dané odpustenie hriechov. Veď či by bolo bývalo treba vydať Krista za naše hriechy, keby naše zásluhy boli mohli zadost' učiniť za naše hriechy?
- 53 Kedykoľvek hovoríme teda o ospravedlňujúcej viere, načim vedieť, že pritom ide o toto troje: o zasľubenie z milosti a o Kristove zásluhy ako cenu a obeť. Zasľubenie sa prijíma vierou; a že je z milosti, vylučuje naše zásluhy a znamená, že dobrodenie je nám darované jedine z milosrdenstva. Kristove zásluhy sú cena, pretože je potrebné nejaké určité vykupné za naše hriechy. Písmo sv. často úpenlivo prosí o milosrdenstvo. A svätí Otcovia často hovoria, že sme spasení z milosrdenstva. Kedykoľvek je teda zruenka o milosrdenstvo, treba vedieť, že sa tu požaduje vierá, ktorá prijíma zasľubené milosrdenstvo. A zas, kedykoľvek hovoríme o viere, máme na mysli jej predmet, totiž zasľubenie milosrdenstva. Lebo vierá nie preto ospravedlňuje alebo spasí, akoby ona sama o sebe bola záslužným skutkom, ale len preto, že prijíma zasľubené milosrdenstvo. Túto službu, túto *latreia* proroci a Žalmy všade veľmi chvália, lebo zákon neučí o odpustení hriechov z milosti. Ale Otcovia poznali zasľubenie o Kristu, že pre Krista chce odpustiť hriechy. Keď teda pochopili, že Kristus je cena za naše hriechy, poznali, že naše skutky nie sú cenou takej veci. A tak darované milosrdenstvo a odpustenie hriechov prijímali vierou ako svätí v Novej zmluve. Na toto sa vzťahuje časté opakovanie sa milosrdenstva a viery v Žalmoch a u prorokov, ako napr.: „Ak nepravosti budeš počítat, ó Hospodine, Pane, kto obstojí?“ (Žalm 130, 3). Tu vyznáva svoje hriechy a neodvraňuje sa na svoje zásluhy. Dodáva (v. 4.): „U Teba je však odpustenie“. Tu sa potešuje dôverou v Božie milosrdenstvo. A uvádza zasľubenie (v. 5.): „Na Hospodina očakávaj, na Jeho slovo očakáva moja duša.“ To je: „Keďže si zasľúbil odpustenie hriechov, týmto Tvojm slubom dôverujem“. A tak i Otcovia boli ospravedlnení nie zo zákona, ale zo zasľubenia a z viery. Divné je, že protivníci tak zľahčili vieru napriek tomu, že vidia, že ju všade chvália ako ohľadštnú službu: ako napr. v Žalme: „A vzývaj ma v deň súženia, vyvrhnem ňa, a ty ma budeš ospevovať“ (50, 15). Tak chce Boh, aby sme Ho poznali, tak chce, aby sme Ho uctievali, aby sme od Neho prijímali dobrodenia, a to tak, že ich prijímame z Jeho milosrdenstva a nie pre svoje zásluhy. Toto je najlepšie potešenie v každom súžení. A toto potešenie protivníci znížili, keď znevažujú a potupujú vieru a učia, že ľudia len prostredníctvom skutkov a zásluh majú s Bohom do činenia.

Že vierá v Krista ospravedlňuje.

- 61 Aby si nik nemyslel, že máme na mysli len samú historickú známosť, rozpovieime najprv, ako dochádzame viery. Potom ukážeme aj to, že ospravedlňuje, i ako tomu treba rozumieť a vyvrátíme námietky protivníkov. Kristus v poslednej kapitole evanjelia podľa Lukáša (24, 47) káže, že „v Jeho mene musí sa kázať pokánie na odpustenie hriechov“.
- Evanjelium totiž obviňuje všetkých ľudí, že sú hriešni, že všetci si zasluhujú večný hnev a smrť, a pre Krista ponúka odpustenie hriechov a ospravedlnenie, ktoré sa prijíma vierou. Kázeň pokánia, ktorá nás karhá, prestrašuje svedomia pravdivými a vážnymi hrozbami. Prestrašené srdcia majú zas prijímať potešenie. To sa stáva vtedy, keď veria Kristovmu zasľubeniu, že pre Neho máme odpustenie hriechov. Táto vierá, v onom predeseaní vzbudená a potešujúca, prijíma odpustenie hriechov, ospravedlňuje a oživuje. Lebo oné potešenie je nový a duchovný život. Toto sú jasné a pochopiteľné veci, takže zbožní im rozumujú a sú dokázané svedectvami cirkvi. Protivníci nikdy nemôžu povedať, ako sa dáva Duch Svätý. Vymysľajú, že sviatosť dávajú Ducha Svätého samým výkonom bez vnútorného pohnutia prijímajúceho. Akoby dar Ducha Svätého bol naozaj takou malkchernou vecou.
- 64 My však hovoríme o takej viere, ktorá nie je prázdny m uvažovaním, ale vyslobodzuje zo smrti, tvorí v srdciach nový život a je dielom Ducha Svätého; takáto vierá nemôže byť spolu so smrteľným hriechom, ale kedykoľvek je, plodí dobré ovocie, čo dokážeme neskôr. Či možno hovoriť este jedno-

duchšie a jasnejšie o obrátení sa hriešnika a o znovuzrodení? Nech predložia aspoň jeden spis zo 65
sentencií toľkého množstva spisovateľov, ktorý by sa slovíčkom zmieňoval o znovuzrodení. Keď
hovoria o vlohe milovania, vymýšľajú, že si ju človek zaslúhuje skutkami a učia, že ju prijíname 66
zo slova: takisto učia toho času i anabaptisti. Avšak s Bohom nemožno byť inak v spojení 66
a nemožno Ho prijať inak iba skrze slovo. Teda ospravedlnenie deje sa iba skrze slovo, ako hovorí 67
Pavel: „Evanjelium je mocou Božou na spasenie každému veriacemu“ (Rím. 1, 16). Tiež: „Viera je
z počúvania“ (Rím. 10, 17). Tu je dostatočný dôvod, že viera ospravedľňuje, pretože, ak sa ospra-
vedlnenie deje jedine skrze slovo a ak sa slovo prijíma iba vierou, nasleduje, že viera ospravedl- 68
ňuje. Avšak máme aj iné závažnejšie dôvody. Toto sme uviedli preto, aby sme ukázali spôsob
znovuzrodenia, a aby bolo možno pochopiť, čo je to za viera, o ktorej hovoríme.

Teraz dokážeme, že viera ospravedľňuje. Ponajprv však načím upozorniť čitateľov, že ako treba 69
zdôrazňovať učenie, že Kristus je Prostredník, tak treba brániť, že viera ospravedľňuje. Veď ako by
mohol byť Kristus Prostredníkom, ak Ho pri ospravedlnení neupotrebuje ako Prostredníka, ak
neveríme, že pre Neho budeme pokladaní za spravodlivých? A veriť znamená: dôverovať Kristovým
zásluhám, že pre Neho Boh určite nám bude milostivý. A ako treba brániť to, že okrem zákona 70
potrebujeme aj Kristovo zasľúbenie, tak treba brániť aj to, že viera ospravedľňuje. Zákon totiž
nemožno zachovať, ak sme prv neprijali Ducha Svätého. A tak teda načím brániť, že Kristovo
zasľúbenie je potrebné. A prijať ho možno iba vierou. Tí teda, čo popierajú, že viera ospravedľňu-
je, učia len o zákone zavrhujuce evanjelium a Krista.

Avšak naše slová, že viera ospravedľňuje, niektorí azda chápu ako začiatok. Tottž, že viera je 71
počiatok ospravedlnenia alebo príprava na ospravedlnenie, a tak teda, že nás Boh neprijíma pre 72
vieru, ale pre skutky, ktoré nasledujú, a vyhutujú, že viera preto má takú veľkú chválu, lebo je
počiatok ospravedlnenia. Na začiatku, vraj veľká záležitosť, ako hovorí aj príslovie: — dobrý začiatok
polovica práce — ako keby niekto povedal, že gramatika robí doktorov všetkých vied, pretože
prípravuje pre všetky vedy i keď majstra si vytvorí, tá ktorá vedá! Takto o viere neučíme, ale
bránime to, že vlastne a skutočne samou vierou pre Krista sme pokladaní za spravodlivých, čiže
Boh nás prijíma. A pretože ospravedlniť znamená z nespravodlivých urobiť spravodlivých alebo
znovuzrodiť, znamená aj za spravodlivých vyhlásiť alebo pokladať. Písmo sv. totiž oboje užíva.
Preto ponajprv chceme dokázať, že jedine viera spraví nespravodlivého spravodlivým, to znamé-
ná, prijme odpustenie hriechov.

Niektorí veľmi napádajú slovo „J E D I N Ě“, hoci aj Pavel hovorí: „tak veríme, že človek ospra- 73
vedlnený býva vierou bez skutkov zákona“ (Rím. 3, 28). A tiež: „Milosťou ste spasení skrze vieru.
A to nie sami zo seba, je to dar Boží; ani nie zo skutkov, aby sa niekto nechváľil“ (Efz. 2, 8, 9).
A opäť: „Ospravedlnení bývajú zdarma“ (Rím. 3, 24). Ak ich mylí vylučujúce slovíčko „J E D I N Ě“,
tak odstraňujú z Pavla aj tieto vylučujúce výrazy: „zdarma“, „nie zo skutkov“, „dar je to“, atď. Lebo
veď aj toto sú vylučujúce slová! Vylučujeme domnienku o záslužnosti! Nevylučujeme slovo alebo
sťatosť, ako nás ohovárajú protivníci. Veď sme vyššie povedali, že viera pochádza zo slova a tým
sme vyvýšili kazateľský úrad. Avšak za vierou majú nasledovať láska a skutky. Teda nevylučujeme 74
ich tak, aby nenasledovali; vylučujeme však, aby sa ľudia pri ospravedlnení spoliehali na záslu-
hovosť lásky alebo skutkov. Toto jasne dokážeme.

Že odpustenie hriechov dosahujeme jedine vierou v Krista

Myslíme, že aj protivníci musia uznať, že pri ospravedlnení najpotrebnejšie je odpustenie hrie- 75
chov. Veď sme všetci hriešni. Toto sú naše dôvody:

Dosiahnuť odpustenie hriechov znamená byť ospravedlneným, ako hovorí Zalm: „Blahoslavený, 76
komu je odpustený priestupok a jeho hriech prikrýv“ (32, 1). Odpustenie hriechov dosahujeme 77
jedine vierou v Krista, nie láskou a tak nie pre lásku ani pre skutky, aj keď láska nasleduje po 78
viere. A tak jedine vierou sme ospravedlnení, pričom pod ospravedlnením treba rozumieť: z ne-
spravodlivého byť spravodlivým, čiže sa znovuzrodiť.

Teraz už ľahko možno objasniť minor, keď vieme, ako sa nám hriechy odpúšťajú. Protivníci sa do 79
zunovania hádajú, či odpustenie hriechov a vyliatie milosti sa deje jednou premenou. Hlupáci
nemajú o čom hovoriť. Pri odpustení hriechov treba prekonať v srdci strach z hriechu a vecnej
smrti, ako svedčí Pavel: „Ostnoma smrťou je však hriech a silou hriechu je zákon. Ale, vďaka Bohu,
ktorý nám dal víťazstvo v našom Pánu Ježiši Kristovi“ (1. Kor. 15, 56). To znamená, hriech prestraší
svedomie a to zákonom, ktorý ukazuje, že Boh sa hnevá na hriech, ale víťazíme skrze Krista. Ako?

- 80 Vierou, ktorá nás naplňuje dôverou v zaslúbené milosrdenstvo pre Krista. Takto teda dokazujeme minor; Hnev Boží nemôžeme utíšiť, keď proti nemu stavíme svoje skutky, pretože Kristus je daný za Zmiercu, aby On zmieril Otca. Krista však len vierou môžeme prijať za Zmiercu. A tak teda jedine vierou dosahujeme odpustenie hriechov, keď dôverou v zaslúbené milosrdenstvo pre Krista
- 81 potešíme srdca. V tomto zmysle hovorí Pavel: „Skrze Neho dostalo sa nám prístupu k milosti“ (Rím. 5, 2) a dokladá „vierou“. Takto sme teda zmierení s Otcom a prijímame odpustenie hriechov, keď sa utešujeme dôverou v zaslúbené milosrdenstvo pre Krista. Protivníci však pokladajú Krista za Prostredníka a Zmiercu v tom, že nám zaslúžil vľahu milovania. Potom Ho už nekážu mať za Prostredníka. A keď Krista úplne pochovávajú, vymýšľajú, že skrze svoje skutky máme prístup, nimi si zaslúhujeme onú vľahu a potom opou ľáskou prístupujeme k Bohu. Či to nie je úplne pochovať Krista a odstrániť učenie o viere? Pavel nás učí naopak, že máme prístup, to jest zmierenie, skrze Krista. A aby ukázal, ako sa to deje, dokladá, že máme prístup vierou. Teda vierou pre Krista prijímame odpustenie hriechov. Proti Božiemu hnevu nemôžeme postaviť svoju lásku a svoje skutky.
- 82 Po druhé, isté je, že hriechy sa nám odpúšťajú pre Zmiercu Krista. Rím. 3, 25: „Ktorého Boh dal ako zmiercu obom“. Pavel však dokladá: „skrze vieru“. A tak teda tento Zmierca nám pomáha v tom zmysle, že vierou prijímame v ňom zaslúbené milosrdenstvo a toto stavíme proti Božiemu hnevu a súdu. V tomto zmysle sú aj slová v liste Židom: „Pretože máme najvyššieho Velknáza, ač. . . prístupujeme teda s dôverou“ (4, 14, 15). Káže nám teda prístupovať k Bohu nie s dôverou vo svoje zásluhy ale s dôverou vo Velknáza Krista; požaduje teda vieru.
- 83 Po tretie, Peter v Skutkoch apoštolských: „O ňom svedčila všetci proroci, že pre Jeho meno dostanú odpustenie každý kto verí v Neho“ (10, 43). Mohol to povedať jasnejšie? Odpustenie hriechov dosahujeme, hovorí, pre Jeho meno, to jest pre Neho; teda nie pre svoje zásluhy, nie pre svoju ľútosť a skúsenosť, lásku, obrady, skutky. A dokladá: „Kto verí v Neho.“ Žiada teda vieru! Veď Kristovo meno môžeme prijať len vierou. Okrem toho dovoláva sa súhlasu všetkých prorokov. V pravde to znamená dovolávať sa autority cirkej. Avšak o tomto článku pohovoríme obšírnejšie neskôr pri pokání.
- 84 Po štvrté, Odpustenie hriechov bolo zaslúbené pre Krista. Možno ho teda prijať iba vierou. Lebo zaslúbené možno prijať iba vierou. Rím. 4, 16: „Preto je (dedičstvo) z viery, aby bolo podľa milosti, a aby zaslúbenie platilo všetkému potomstvu“, akoby tým hovoril: Ak by záviselo od našich zásluh, zaslúbenie by bolo nejisté a neužitočné, pretože by sme nikdy nemohli určiť, kedy máme už dosť zásluh. Skúsené svedomia toto ľahko pochopia. Preto Pavel hovorí: „Ale Písmo všetko uzavrelo pod hriech, aby sa veriacim z viery Ježiša Krista dostalo zaslúbenie“ (Gal. 3, 22). Tu nám odníma zásluhy, pretože hovorí, že všetci sú vinní a uzavretí pod hriech; potom dokladá, že je dané zaslúbenie, totiž zaslúbenie odpustenia hriechov a ospravednenia a pridáva, ako možno prijať zaslúbenie, totiž vierou. A tento dôvod, vzatý z povahy zaslúbenia, Pavel obzvlášť rád učíva a často sa ňou opakuje. A nemožno nič vymyslieť ani vyhýrať, čím by sa ten to Pavlov dôvod dal vyvrátať.
- 85 Preto sa zbožné srdca na žiaden pád nemajú dať odvrátiť od tejto pravdy, že jedine vierou prijímame odpustenie hriechov pre Krista. V nej majú isté a mocné potešenie i proti hrôzam hriechu i proti večnej smrti i proti všetkým bránam pekla.
- 86 Keďže teda jedine vierou prijímame odpustenie hriechov a Duchu Svätého, tak jedine viera ospravedľuje, pretože zmierení sa nepokladajú za spravodlivých a za synov Božích pre svoju čistosť, ale skrze milosrdenstvo pre Krista; ak toto milosrdenstvo prijímajú vierou. Preto Písmo sv. (Rím. 3, 26) svedčí, že vierou sme ospravedlnení. Pripojuje svedectvá, ktoré jasne vyhlasujú, že viera je sama spravodlivosť, pre ktorú sme pred Bohom pokladaní za spravodlivých; totiž nie v tom zmysle, akoby sama o sebe bola záslužným skutkom, ale že prijíma zaslúbenie Božie, že Boh pre Krista chce byť milostivý veriacim v Neho alebo, že si je vedomá, že Krista nám Boh učí múdrosťou a spravodlivosťou a posvätením a vykúpením.
- 87 Pavel v liste Rímskym hovorí najmä o tomto článku a učí, že ospravedlnení sme zdarma vierou, keď veríme, že Boh sa zmieril s nami pre Krista. A v tretej kapitole, ktorá obsahuje jadro celého tohoto pojednania, hovorí: „Tak veríme, že človek ospravedlnený býva vierou bez skutkov zákona“ (3, 28). Protivníci pod tým rozumejú levitické obrady. No Pavel nehovorí len o obradách, ale o celom zákone. Nižšie totiž uvádza z Desiatich Božích príkazani: „Nepožiadaj.“ A ak by mravné skutky zaslúhovali odpustenie hriechov a ospravednenie, nepotrebovali by sme ani Krista, ani zaslúbenie a zničali by sme všetko, čo Pavel hovorí o zaslúbení. Zbytočné by boli aj Jeho slová Efezským: „Milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží „ani nie je skutkom“ (2, 8).

Pavel ako príklad uvádza (Rim. 4, 1-6) Abraháma a Dávida. Oni mali Božie prikázania o obrízke. Ak by niektoré skutky ospravedlňovali, tak iste tie, ktoré boli prikázané aj ospravedlňovať. Ale Augustín správne učí, že Pavel hovorí o celom zákone, ako potom obsirne pojednáva „O litere a duchu“ a nakoniec hovorí: „Keď sme teda toto dôkladne uvážili a rozobrali svojimi silami, ktoré nám Boh ráčil darovať, prišli sme k uzáveru, že človek nie je ospravedlnený prikázaniami dobrého života, ale len vierou v Ježiša Krista.“

A aby sme si nenysleli, že sa Pavel preriekol o ospravedlnení z viery, obsirne to rozoberá, 88
 podopiera a potvrdzuje v 4. kap. Rímskym takto hovorí: „Kto skutky vykonáva, tomu sa mzda 89
 nepočíta z milosti, ale z podližnosti. Kto však nekoná skutky, ale verí v Toho, ktorý ospravedlňuje
 bezbožného, tomu sa jeho viera počíta za spravodlivosť“ (4, 5). Tu jasne hovorí, že sama viera sa
 počíta zdarma a popiera, žeby sa mohla počítať zdarma, keby boli potrebné skutky. Tým vylučuje
 aj záslužnosť mravných skutkov. Lebo ak by ich bolo treba kvôli ospravedlneniu pred Bohom, tak
 by sa za spravodlivosť nepočítala viera bez skutkov. A ďalej: „Hovoríme totiž: Abrahámovi sa viera 90
 počítala za spravodlivosť“ (Rim. 4, 9). V piatej kapitole hovorí: „Ospravedlnení teda z viery, máme 91
 pokoj s Bohom“ (5, 1), to jest máme pokojné a radostné svedomie pred Bohom Rímskym 10, 10: 92
 „Srdcom veríme na spravodlivosť“. Tu vyhlasuje vieru za spravodlivosť srdca. Galatským 2, 16: „Aj 93
 my sme uverili v Ježiša Krista, aby sme boli ospravedlnení z viery v Krista a nie zo skutkov
 zákona“. Efezským 2, 8: „Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba: je to dar
 Boží, ani nie zo skutkov, aby sa nikto nechváľil“.

U Jána v 1. kapitole: „Dal moc stať sa dieťkami Božími tým, ktorí boli splodení nie z krvi, ani 94
 z telesnej žiadosti, ani z vôle muža, ale z Boha“ (v. 12). Ján 3, 14, 15: „A ako Mojžiš povýšil hada na 95
 púšti, tak musí byť povýšený aj Syn človeka, aby nik kto verí v Neho, nezahynul“. Tiež: „Lebo
 neposlal Boh Syna na svet, aby odsúdil svet, ale aby ho spasil. Kto verí v Neho, nebude odsúdený“ 96
 (v. 17).

Skutky apoštolské 13, 38, 39: „Vedzte teda, mužovia, bratia, že sa Vám skrze Neho zvestuje 97
 odpustenie hriechov, a že od všetkých hriechov, od ktorých vás ani zákon Mojžišov nemohol
 ospravedlniť, je každý veriaci ospravedľuovaný skrze Neho“. Či sa dá ešte jasnejšie hovoriť o Kristo-
 vom úrade a o ospravedlnení? Hovorí, že zákon neospravedlňoval. Kristus bol preto daný, aby sme
 verili, že pre Neho sme ospravedľuení. Otvorene popiera, žeby zákon ospravedlňoval. Teda pre
 Krista sme pokladani za spravodlivých, keď veríme, že pre Neho je Boh zainteresovaný s nami. Skutky
 apoštolské 4, 11, 12: „Toto je ten kameň, ktorý ste vy, staviteľia, zavrhlí, ale ktorý sa stal uholným 98
 kameňom. A ničo spasenia v rukom inom, lebo nebolo dané pre ľudí iné meno pod nebom,
 v ktorom by sme mali dôjsť spasenia.“ Kristovo meno prijímame však jedine vierou. A tak
 v spoľehani sa na meno Kristovo budeme spasení a nie v spoľehani sa na svoje skutky. Toto
 meno je dôvod, na ktorom si máme zakladať, že preň dostaneme spasenie. A zakladať si na
 Kristovom mene znanicná spoľehať sa na Kristovo meno, akoby na dôvod alebo cenu, pre ktorú
 budeme spasení. Skutky apoštolské 15, 9: „Vierou očiatil im srdce.“ Preto viera, o ktorej hovoria 99
 apoštolovia, nie je púha známosť, ale moc ktorá prijíma Ducha Svätého, a ktorá nás ospravedl-
 ňuje.

Habakuk 2, 4: „Spravodlivý žiť bude pre svoju vieru.“ Tu sa prvýkrát hovorí, že ľudia sú z viery 100
 spravodliví, keď veria, že Boh je milostivý, a že táto viera oživuje, pretože táto viera plodí v srdci
 pokoj, radosť a večný život.

Izaiáš 53, 11: „... a svojou známosťou môj spravodlivý sluha mnohých ospravedlní.“ A čo iné je 101
 známosť Krista, ak nie poznanie Kristových dobrodení, zaslúbení, ktoré evanjeliom rozoslal po
 svete? A prznať tieto dobrodenia znamená vskutku a naozaj veriť v Krista, veriť, že sa isto iste
 stane, čo Boh zaľúbil pre Krista.

V Písme sv. je plno takýchto svedectiev, pretože nám na jednom mieste podáva zákon a na 102
 druhom zase zaslúbenia o Kristu, o odpustení hriechov a o milosti, ktorú sme prijali pre Krista.

Aj u svätých Otcov nachádzame tu i tam roztrúsené podobné svedectvá. Ambróz hovorí v liste 103
 Irenaeovi: „Svet Mu je však poddaný zákonom, pretože ustanovenia zákona sa týkajú všetkých a zo
 skutkov zákona nik nie je ospravedlnený. To jest, že skrze zákon poznáva sa hriech, ale vina nie je
 odstránená. Zdá sa, akoby zákon škodil, pretože všetkých učinil hriešnikom, ale prišiel Pán Ježiš
 a všetkým nám odpustil hriech, ktorému sa nik nemohol vyhnúť a nás dlžobný úpis zmazal
 vyliatím svojej krvi. Ako hovorí: „Rozhojnil hriech skrze zákon; ešte väčšmi však rozhojnil milosť
 skrze Ježiša“ (Rim. 5, 20). Veď, keď celý svet bol hriechu podrobený, odstránil hriech celého sveta,
 ako svedčí Ján, hovoriac: „Ajha, Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta“ (Ján 1, 29). Preto nech

- sa nik nechváli skutkami, pretože nik nebude ospravedlnený pre svoje skutky. Spravodlivý má však dar, pretože bol ospravedlnený po kúpeľi. Viera nás teda vyslobodzuje skrze krv Kristovu, pretože blahoslavený, komu je odpustený hriech a daná mu milosť (Žalm 32, 1). Toto sú Ambró-
 104 zovo slová, ktoré jasne potvrdzujú naše učenie; odníma skutkom ospravedlnenie a pririeká ho
 105 viere, pretože vyslobodzuje skrze krv Kristovu. Všetkých sentenciárov dokopy s ich honosnými
 titulmi — ako anjelski, veľmi jemní, i neprekonateľní — môžeš prečítať i desaťkrát, nepomôžu ti
 pochopiť Pavla tak ako tento Ambrózov citát.
- 106 V tomto zmysle veľa písal Augustín proti pelagiánom. V knihe „O duchu a liter“ takto hovorím:
 „Práve preto sa toľko hovorí o spravodlivosti zákona; že ktokoľvek by ju naplnil, žiť bude z nej, aby
 každý, ktokoľvek by poznal svoju slabosť, nie pomocou svojich síl, ani pomocou litery tohože
 zákona, ktorý nemôže naplniť, ale ospravedlnenie dosiahol zmierený pomocou viery, a aj ho mal
 a v ňom žil. Dobrý skutok vykonať a žiť v ňom môže len ten, kto už bol ospravedlnený. Ospravedl-
 nenie však dosahujeme vierou“. Tu jasne hovorí, že vierou sa zmierujeme s Tým, ktorý ospravedl-
 ňuje, a že ospravedlnenie dosahujeme vierou. A krátko na to: „Pre zákon sa bojíme Boha, vierou
 dúfame v Boha, ale tým, ktorí sa boja trestu, je milosť skrytá. Týmto strachom trápená duša atď.
 vierou uteka sa k Božiemu milosrdenstvu, aby dal, čo prikazuje.“ Tu učí, že zákon prestrašuje
 srdcia, ale vierou sa prijíma potešenie. Tiež učí, aby sme vierou prijali milosrdenstvo prv, ako sa
 pokúsime naplniť zákon. Pozdajte však uvedieme ešte aj mňa.
- 107 Neozaj dítne, že protivníci nepohnú ani toľké miesta Písma sv., ktoré jasne pripisujú ospra-
 108 vdenie viere a skutkom ho odnímajú. Či si azda myslia, že sa to nadarmo tak často opakuje?
 Alebo si myslia, že tieto slová len tak nevdjak vypustil Duch Svätý? Ba vyhúťali si vytáčku,
 109 pomocou ktorej ich chcú zmariť. Hovoria, že pod tým treba rozumieť upravenú vieru, to jest, viere
 priznávajú ospravedlnenie, ale len pre lásku. Ba viere vôbec nepriznávajú ospravedlnenie, ale len
 110 lásku, pretože snívajú, že viera môže byť spojená aj so smrteľným hriechom. Čo iné dosahujú tým,
 ako že zase úplne zavrhnú zasľúbenie a vracajú sa k zákonu? Ak viera prijíma odpustenie
 hriechov pre lásku, tak odpustenie hriechov bude stále neisté, pretože nikdy nemilujeme tak,
 akoby sme mali; ba vôbec nemilujeme, ak srdcia nemajú istotu, že je nám darované odpustenie
 hriechov. Protivníci tým teda, že pri odpustení hriechov a ospravedlnení žiadajú spolichať sa na
 vlastnú lásku, úplne zavrhnú evanjelium o odpustení hriechov z milosti; veď onú lásku nepo-
 chybné môžu mať a chápať len vtedy, keď veria, že odpustenie hriechov prijímame z milosti.
- 111 Aj my hovoríme, že láska musí nasledovať za vierou, ako hovorí aj Pavel: „V Kristu Ježiši totiž ani
 112 obriezka, ani neobriezka nič neznamená, ale viera činná skrze lásku“ (Gal. 5, 6). Toto však netreba
 rozumieť tak, že odpustenie hriechov a zmierenie prijímame pre túto lásku, alebo preto, že sa na
 túto lásku spolichame, tak ako nedosahujeme odpustenie hriechov ani pre iné skutky, ale jedine
 pre vieru a to vieru ako takú prijímame odpustenie hriechov, pretože zasľúbenie možno prijať
 113 jedine vierou. Viera ako taká je tá, ktorá verí zasľúbeniu. O tejto viere hovorí Písmo sv. A pretože
 114 ona prijíma odpustenie hriechov a zmieruje nás s Bohom, tak pre túto vieru pokladaní sme za
 115 spravodlivých pre Krista prv, ako milujeme a zachovávame zákon, i keď je potrebné, aby láska
 nasledovala. Ale táto viera nie je jednoduchá známosť, ani neobetojí spolu so smrteľným hrie-
 116 chom, ale je dielo Ducha Svätého, ktoré nás vyslobodzuje od smrti a prestrašené srdcia potvrdzu-
 je a oživuje. A keďže jedine táto viera prijíma odpustenie hriechov, činí nás milými Bohu a prináša
 Ducha Svätého; správnejšie by sa mala nazývať milosťou, ktorá nás činí milými, ako láskou, ktorá
 len nasleduje ako účinok viery.
- 117 Doposiaľ sme dosť obšírne dokázali i svedectvami Písma sv. i dôvodmi zo spisov, aby otázka bola
 dostatočne jasná, že jedine vierou dosahujeme odpustenie hriechov pre Krista, a že jedine vierou
 118 sme ospravedlnení, to jest, z nespravodlivých sme spravodlivými, čiže znovuzrozenými. Ľahko
 ustúdiť, aká potrebná je známosť tejto viery, pretože len z nej poznáme dielo Ježišovo, jedine
 119 ňou prijímame Kristove dobrodenia, jedine ona dáva zbožným dušiam bezpečné a isté poteše-
 nie. A cirkev musí mať učenie, z ktorého pobožní veriaci nadobudnú pevnú nádej spasenia. Lebo
 protivníci zle radiu ľuďom, keď kážu pochybovať, či dosiahneme odpustenie hriechov, čímže sa pri
 120 sniru potešia ti, čo nič nepočuli o tejto viere a nazdávajú sa, že načm pochybovať o tom, či
 dosiahneme odpustenie hriechov? Okrem toho v Kristovej cirkvi načm zachovávať evanjelium,
 121 to jest zasľúbenie, že hriechy sa nám odpúšťajú z milosti pre Krista. Úplne zavrhnú toto evanje-
 lium u, čo nič nevidia o viere, o ktorej je reč. A scholastici o tejto viere nevidia ani slovíčkom. V tomto
 ich nasledujú aj naši protivníci a zavrhnú túto vieru. Nevidia, že zavrhnúť ju, úplne zavrhnúť
 zasľúbenie o odpustení hriechov z milosti a o spravodlivosti Kristovej.

O láske a o plnení zákona

Protiovníci v tejto orážke stavajú proti našim dôvodom výpovedí: „Ak chceš vojsť do života, zachovávaš prikázania“ (Mat. 19, 17) a tiež: „Ti budú ospravedlnení, ktorí zákon plnia“ (Rim. 2, 13) a mnohé iné výpovede o zákone a o skutkoch. Prv však než by sme im na ne odpovedali, vysvetlíme, čo učíme o láske a o plnení zákona.

Prorok píše: „Svoj zákon dám do ich vnútra a na srdce im ho napíšem“ (Jerem. 31, 33). A v liste Rímskym Pavel hovorí: „Či teda vierou rušíme zákon? Vôbec nie! Ale platnosť zákona potvrdzujeme“ (3,31). A v liste Rímskym Pavel hovorí: „Či teda vierou rušíme zákon? Vôbec nie! Ale platnosť zákona potvrdzujeme“ (3,31). A Kristus hovorí: „Ak chceš vojsť do života, zachovávaš prikázania“ (Mat.19,17). A tiež: „A lásky by som nemal — nie nie som“ (1.Kor.13,3). Tieto a iné podobné výpovede svedčia, že zákon máme zachovávať a ako len možno plniť. My však nehovoríme o obradoch, ale o zákone, ktorý sa vzťahuje na pohnútky srdca, čiže o Desiatich Božích prikázaniach. Keďže viera naozaj dáva Ducha Svätého a pôsobí nový život v srdciach, musí plodiť v srdciach duchovné pohnútky. A, že ktoré sú to pohnútky, ukazuje prorok, keď hovorí: „Svoj zákon dám do ich vnútra.“ Keď sme teda vierou ospravedlnení a znovuzrodení, začíname sa Boha báť, milovať Ho, prosiť Ho o pomoc a čakať od Neho pomoc, ďakovať Mu a Ho oslavovať a byť Mu poslušným v utrpení. Začíname milovať aj blížnych, pretože v srdciach vznikajú duchovné a sväte pohnútky.

Toto však môžeme robiť, len keď sme vierou boli ospravedlnení a keď, znovuzrodení, prijali sme Ducha Svätého. Predovšetkým preto, lebo zákon nemožno naplniť bez Krista. Tiež preto, lebo zákon nemožno naplniť bez Ducha Svätého. Ale Ducha Svätého prijímame vierou, ako hovorí Pavel: „Aby sme skrze vieru prijali zasľubenie Ducha“ (Gal.3,14). Veď akože ľudské srdce môže milovať Boha, kým cíti, že sa na nás veľmi hnevá, a že nás chce zahubiť časnými i večnými trestami? Zákon nás však bez prestania ulvňuje a ukazuje, že sa Boh na nás hnevá. Nemôžeme teda Boha milovať prv, kým sme vierou neuchopili Jeho milosrdenstvo. Len potom si Ho zamilujeme.

Moji teda občianske skutky, to jest zovňajšie skutky zákona možno konať čiastočne aj bez Krista a bez Ducha Svätého, z toho, čo sme povedali, je jasné, že vlastné skutky Božieho zákona, to jest počty srdca voči Bohu, prikázané na prvej doske, nemožno činiť bez Ducha Svätého. Ale naši protiovníci sú podarení teológovia; vámajú si len druhú dosku a zovňajšie skutky. O prvú sa nestarajú, akoby ani nepatrila k veci. Starajú sa naozaj len o zovňajšie obrady a vôbec si nevšímajú večného zákona „milovať budeš Pána Boha svojho z celého srdca“, ktorý zákon prevyšuje rozum a zmysly tvorov.

Avšak Kristus nám bol daný, aby sme práč obdržali odpustenie hriechov a Ducha Svätého, ktorý tvorí v nás nový život večný a večnú spravodlivosť. A tak vôbec nemôžeme naplniť zákon, ak vierou neprijmeme Ducha Svätého. Preto hovorí Pavel, že viera neruší zákon, ale ho potvrdzuje, upevňuje, pretože zákon možno naplniť až vtedy, keď sme prijali Ducha Svätého. A Pavel učí, že závoj, ktorý prikryva tvár Mojžišovu, môže byť odstránený len vierou v Krista, ktorou prijímame Ducha Svätého takto totiž hovorí: „Až podnes, kedykoľvek čítajú Mojžiša, leži im závoj na srdci. Ale hneď ako sa obráti k Pánovi, závoj padne. Veď Pán je Duch, a kde je Duch Pánov, tam je sloboda“ (2.Kor.3,15). Pod závojom Pavel rozumie ľudskú mienku o celom zákone, o Desiatich Božích prikázaniach, o obradoch, to jest názory pokrytco, že zovňajšími a každodennými skutkami zadosťučinia Božiemu zákonu, a že obete a bohoslužby už tým, že sú vykonané, ospravedľujú pred Bohom. Avšak tento závoj sa nám odkrýva, to jest tento bhud sa odstraňuje vtedy, keď Boh ukáže našim srdciam nečistotu a veľkosť nášho hriechu. Tu po prvýkrát vidíme, že ani zďaleka nenaplnujeme zákon. Tu poznávame, že ubezpečené a záhalivé srdce sa Boha nebojí, ani opravdu neverí, že Boh sa oň stará, ale že ľudia sa rodia a umierajú podľa náhody. Tu sa presvedčame, že neveríme, žeby nám Boh odpúšťal a nás vyslychal. Keď však počúvame evanjelium, a keď nás viera učí o odpustení hriechov, prijímame Ducha Svätého, aby sme mohli prave zmýšľať o Bohu i báť sa Ho a v Neho veriť, ač. Z toho je zjavné, že zákon nemožno naplniť bez Krista a bez Ducha Svätého.

Priznávame teda, že našim nám zachovávať zákon a ho vždy viac a viac plniť. Súčasne však spájame oboje, i vnútorné pohnútky i zovňajšie dobré skutky. Krivo nás teda obviňujú protiovníci, že neučíme o dobrých skutkoch. Kdežto ich nielen požadujeme, ale ešte i ukazujeme, ako ich možno konať. Skúsenosť svedčí proti pokrytcom, ktorí sa opovazujú vlastnými silami naplniť

- 138 zákon, že nemôžu vykonať, o čo sa snažia. Veď ľudská prirodzenosť je prisľahá, aby sa vlastnými silami mohla vzoprieť diabľovi, ktorý má v zajatí všetkých, čo nie sú oslobodení vierou. Moci
- 139 Kristovej treba proti diabľovi, totiž keď vieme, že pre Krista sme vyslyšaní a máme zaslúbenie: smieť prosiť, aby nás Duch Svätý viedol a bránil, aby sme oklamani, neblúdili, ani pokúšani nie nepočnikli proti Božej vôli. Ako učí Zalm: „Vystúpil si na výsosť, odviedol si zajatcov, hrdí si prijal ako dar“ (68,19). Veď Kristus premohol diabla a dal nám zaslúbenie a Ducha Svätého, aby sme s pomocou Božou aj my zvíťazili. A 1. Ján 3,8: „Na to sa zjavil Syn Boží, aby mal skutky
- 140 diablove“. Ďalej učíme nielen to, ako možno naplniť zákon, ale aj to, čo robíť, aby sme sa ľúbili Bohu, totiž nie preto, žeby sme zákonu boli učinili zadosť, ale preto, že sme v Kristu, ako o tom neskôr prehovorme. Je teda isté, že požadujeme dobré skutky. Ba ešte dokladáme, že lásku
- 141 k Bohu, i keď je nepatrná, nemožno oddeliť od viery, pretože sa skrze Krista pristupuje k Otcovi. A keď sme prijali odpustenie hriechov, môžeme si byť istí, že máme Boha, čo znamená, že sa Boh o nás stará, vyzývame Ho, ďakujeme Mu, bojíme sa Ho, milujeme Ho, ako učí Ján v prvom liste. „My milujeme“, hovorí, „lebo On prv miloval“, totiž vydal za nás svojho Syna a odpustil nám hriechy. Tým ukazuje, že viera predchádza, láska nasleduje. Tiež, že viera, o ktorej hovoríme, je obsažná
- 142 v pokáaní, čiže, počína sa v strachu svedomia, ktoré cíti, že sa Boh hnevá na naše hriechy a túži po odpustení hriechov a po vyslobodení z hriechu. A v takomto strachu a v iných súženiach musí táto
- 143 viera rásť a silnieť. Preto nemôžeme byť v tých, ktorí žijú podľa tela a povoľujú telesným žiadostiam. Preto hovorí Pavol: „Nieto teda teraz už odsúdenia tým, čo sú v Kristu Ježiš a nechodia podľa tela ale podľa ducha“ (Rím, 8,1). Tiež: „A tak teda, bratia, povinni sme nežť telu podľa tela, lebo keď podľa tela žijeme, iste umriete; ale ak skutky tela duchom umŕtvujete, budete živi“
- 144 (Rím, 8,12,13). Preto viera, ktorá prijíma odpustenie hriechov s prestrašeným a pred hriechom utekajúcim srdcom neostáva v tých, čo povoľujú žiadostiam a nemôže byť spolu so smrteľným hriechom.
- 145 Z týchto účinkov viery vytrhujú protivníci jeden, totiž lásku a učia, že láska ospravedľňuje. Z toho je jasné, že učia len zákon. Neučia najprv, že odpustenie hriechov prijímame vierou. Neučia o Kristovi — Prostredníkovi, že pre Krista a nie pre našu lásku máme milostivého Boha. Pri tom
- 146 všetkom však nehovorja, lebo ani nemôžu, aká je ona láska. Vystatujú sa, že plnia zákon, hoci táto sláva prináleží len Kristovi; a dôveru vo vlastné skutky stavajú proti Božiemu súdu. Hovorja totiž, že si nimi zasluhujú milosť a večný život. Táto dôvera je jednoducho bezbožná a márna. V tomto živote nemôžeme zadosťučiniť zákonu, pretože telesná prirodzenosť neprestáva pládkť hriechne
- 147 túžby i keď im Duch v nás odporuje.
- 148 Ak sa však niekto opýta: prečo neučíme, že láska ospravedľňuje, keď vyznávame, že láska je dielom Ducha Svätého a je spravodlivosťou, ktorá je naplnením zákona? Na to naším takto odpo-
- 149 vedaf: Predovšetkým je isté, že odpustenie hriechov nepríjmame ani láskou ani pre svoju lásku, ale jedine vierou pre Krista. A hrôzy hriechu a smrti premáha jedine viera, ktorá má pred očami zaslúbenie a preto si je istá, že Boh odpúšťa, pretože Kristus nezomrel nadarmo, atď. Ak niekto
- 150 pochybuje, či sú mu hriechy odpustené, potupuje Krista, pretože svoj hriech pokladá za väčší a mocnejší ako Kristovu smrť a Jeho zaslúbenie. Veď Pavol hovorí, že sa milosť ešte väčšmi rozhojnila, to je, že milosrdenstvo je väčšie ako hriech. Ak si niekto myslí, že odpustenie hriechov
- 151 dosiahne preto, lebo núuje, potupuje Krista a pri Božom súde sa dozvie, že je bezbožné a márne spoliehať sa na svoju vlastnú spravodlivosť. Preto je potrebné, aby viera pramášala zmierenie
- 152 a ospravedlnenie. A ako nedosahujeme odpustenie hriechov pre iné cnosti zákona, totiž pre trpezlivosť, čistotu, poslušnosť voči vrchnosti, atď., aj keď tieto cnosti treba mať: tak nedosahu-
- 153 jeme ho ani pre lásku k Bohu, aj keď ju treba mať. Ostatne, známy je spôsob vyjadrovania sa, keď týmže slovom vyjadrujeme i príčinu i účinok, kata synekdechén.
- V tomto zmysle hovorí Kristus u Lukáša: „Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo mnoho milovala“
- 154 (7,47). Kristus sám vysvetľuje svoje slová, keď dodáva: „Viera tvoja Ťa zachránila (v.50). Kristus to teda nemieni tak, akoby si žena bola zaslúžila odpustenie hriechov skutkom lásky. Preto hovorí jasne: „Viera tvoja Ťa zachránila“. Veď práve viera prijíma zdarma milosrdenstvo pre slovo Božie; ak niekto poprie, že toto je viera, ten vôbec nechápe, čo je viera. A samotná udalosť tu dokazuje, že je láska. Žena prechádza ku Kristovi vo vedomí, že u neho treba hľadať odpustenie hriechov. Toto je najvznešenejšou službou Božou Kristovi. Väčšiu úctu Mu nemožno preukázať. Toto bolo opravdivým poznaním Mesiáša: žiadať od Neho odpustenie hriechov. Takto zmyšľať o Kristovi, takto Ho uctiť, takto chápať Krista znamená prave veriť. Kristus však nepoužil slová: „mnoho milovala“, keď hovoril so ženou, ale keď hovoril k farizejovi, pretože celú službu farizejovu zrovnáva s celou

službou ženinou. Vytyka farizejovi, že nezbadal, že On je Mesiáš, aj keď Mu preukázal zovňajšie služby ako hosťovi, ako mužovi vznešenému a svätému. Ukazuje na hriešnicu a chváli jej službu, masť, stzy, atď* to všetko bolo znamením viery a akýmisi vyznaním, že totiž u Krista hľadala odpustenie hriechov. Je to mocný príklad, ktorý nie bez príčiny pohol Krista obvinil farizeja, muža múdreho a počestného, no neveriaceho. Vyčíta mu túto bezbožnosť a povzbudzuje ho príkladom ženy hriešnice, poukazujúc, aká to hanba pre neho, že neučená žena verí v Boha, a on doktor zákona neverí, nepozná Mesiáša, nehľadá u Neho odpustenie hriechov a spasenie. Takto teda chváli celú jej službu, ako sa to často vyskytuje v Písme sv., že sa jedným slovom vyjadrujú viaceré veci; o tomto si obšírnejšie pohovoríme nižšie na podobných miestach ako napr.: „Dajte ako almužnu, čo je vnútri a máte všetko čisté“ (Luk.11,41). Nežáda len almužnu, ale aj spravodlivosť viery. Tu hovorí: „Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo mnoho milovala“; to preto, že ma opravdivo uctíva vierou a dôkazmi a znakmi viery. V tomto zhrnul celú jej službu. Prítom však učí, že odpustenie hriechov prijíma vlastne vierou, i keď láska, vyznanie a iné dobré ovocie musí nasledovať. Preto nechce, aby ono ovocie bolo cenou alebo zmierením, pre ktoré sa dáva odpustenie hriechov, a ktoré nás zmieruje s Bohom. Hádame sa o veľkú vec, o Kristovu cestu a o to, v čom nájdú zbožné srdcia istú a pevnú útechu, či svoju dôveru majú skladat v Krista vo svoje skutky. Ak ju skladáme vo svoje skutky, odnímate Kristovi česť Prostredníka a Zmierecu. Na Božom súde nakoniec poznáme, že táto dôvera je márná a vŕhá sa svedomím do zúfalstva. Ak odpustenie hriechov a zmierenie nedosahujeme zadarmo pre Krista, ale pre svoju lásku, nik ho nebude mať, ak len nenaplnil celý zákon, pretože zákon neospravedľuje, kým nás môže obviňovať. Je teda jasné, že ospravedľenie je zmierenie pre Krista, že sme ospravedľení vierou, pretože je celkom isté, že sa jedine vierou prijíma odpustenie hriechov.

A teraz dáme odpoveď na námierku, ktorú sme vyššie spomenuli. Správne uvažujú protivníci, že láska je naplnenie zákona, a že poslušnosť zákonu je najisto spravodlivosťou; mátie ich však domnienka, že sme zo zákona ospravedľení. Avšak zo zákona nie sme ospravedľení. Lebo odpustenie hriechov a zmierenie prijímame vierou pre Krista a nie svojou láskou ani pre naplnenie zákona; z toho nevyhnutne vyplýva, že sme ospravedľení vierou v Krista.

A ďalej plnenie zákona alebo poslušnosť zákonu je síce spravodlivosťou, keď je to poslušnosť úplná; ale naša je nepatrná a nečistá. A tak neplatí sama o sebe, ani sa neprijíma sama o sebe. Aj keď už z povedaného vidieť, že ospravedľenie neznamená len počiatok obnovenia, ale úplné zmierenie, pre ktoré sme prijatí, predsa teraz sa ešte jasnejšie ukazuje, že ono započaté plnenie zákona neospravedľuje, pretože ospravedľenie sa prijíma len vierou. Ani sa nemáme spoľiehať, že nás Boh pokladá za spravodlivých pre našu vlastnú dokonalosť a pre naplnenie zákona, ale skôr pre Krista:

Po prvé preto, lebo Kristus neprestal byť Prostredníkom ani potom, keď sme boli znovuzrodení. Blúdiť tí, čo vymýšľajú, že On zasľúbil len prvú milosť, a že my potom pre svoje naplnenie zákona sme milí a si zasluhujeme večný život. Kristus zostáva Prostredníkom a vždy máme pevne veriť, že pre Neho máme milostivého Boha. I keď sme toho nehodní. O tom jasne učí aj Pavel hovoriac: „V nikom nie som si vedomý, ale nie v tom je moje ospravedľenie“ (1.Kor.4,4); cití však, že pre vieru je pokladaný za spravodlivého pre Krista, ako hovorí: „Blahoslavení, ktorým nepravosti boli odpustené“ (Rím.4,7; Zalm 32, 1). Odpustenie sa vždy prijíma vierou. Tiež spravodlivosť evanjelia sa pripočítava zo zasľubenia; prijíma sa teda vždy len vierou, musíme byť vždy pevní v tom, že sme vierou pokladaní za spravodlivých pre Krista. Ak by si znovuzrodení mali pozdejšie myslieť, že budú prijatí pre naplnenie zákona, ako by si mohlo byť svedomie isté, že sa ľúbi Bohu, keď zákonu nikdy neučiníme zadosť? Preto sa vždy treba utiekať k zasľubeniu, ním načím posilňoval svoju slabosť a treba veriť, že sme pokladaní za spravodlivých pre Krista, ktorý sedí na pravici Otcovej a sa neustále prihovára za nás (Rím.8,34). Tohto Veľkňaza znevažuje, kto si myslí, že je už spravodlivý a prijatý nie pre Jeho zasľubenie, ale preto, že sám naplnil zákon. Nemožno pochopiť, ako si človek môže namyslieť, že je pred Bohom spravodlivý bez Zmierecu a Prostredníka Krista.

Tak teda načo toľko recí? Celé Písmo, celá cirkev hlása, že zákonu nemožno zadosť uctiniť. Započaté plnenie zákona sa teda nefúbi Bohu samo o sebe, ale pre vieru v Krista. Konečne, zákon nás neustále obviňuje. Ved', ktože môže dostatočne milovať a dostatočne báť sa Boha? Ktože znáša dosť trpezlivo utrpenie, ktoré Boh naň dopustil? Ktože nie je často na rozpakoch, či ľudský život spravuje Božia prozreteľnosť a či náhoda? Ktože nepochybuje často, či ho Boh vyslyší? Ktože sa často nepohoršuje, že sa bezbožní majú lepšie ako pobožní, že bezbožní potláčajú pobožných? Ktože vykonáva dostatočne svoje povolanie? Kto miluje bližného ako seba samého? Kohože ne-

- 168 pokúša žiadostivosť? Preto hovorí Pavel: „Nechcem totiž dobré, čo chcem, ale robím zlé, čo nechcem“ (Rim.7,19). A tiež: „Svojou myšľou slúžim zákonu Božiemu, telom však zákonu hriechu“ (v.25.). Tu sa zjavne priznáva, že slúži zákonu hriechu. A Dávid hovorí: „So svojím služobníkom nechádzaj do súdu: veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tebou“ (Žalm 143,2). Tu ešte aj Boží služobník prosí za nekonanie súdu. Tiež: „Blahoslavený človek, ktorému Hospodín nepočíta vinu“ (Žalm 32,2). Teda v tejto našej slabosti je vždy hriech a treba s ním počítať, o čom hovorí krátko nato: „Preto modliť sa Ti bude každý zbožný“ (v.6.). Tu ukazuje, že ešte i svätým načím prosiť o odpustenie hriechov. Úplne slepi sú ti, ktorí zle žiadosti tela nepokladajú za hriechy. Pavel hovorí o nich: „Telo žiada proti duchu a duch proti telu“ (Gal.5,17). Telo nedôveruje Bohu, spolieha sa na časné veci. V nešťasti hľadá ľudskú pomoc i proti Božej vôli. Vyhyba sa utrpeniam, ktoré malo znášať z Božieho dopustenia. Pohybuje o Božom milosrdenstve, atď. Duch Svätý bojuje s takýmito vášňami v srdciach, aby ich potlačil a umlčvil a priniesol nové, duchovné pohnutky. Avšak
- 171 k tomuto článku uvedieme nižšie ešte mnohé svedectvá nielen z Písma sv., ale aj zo svätých Otcov, hoci sú všade naporúdzí.
- 172 Prekrásne hovorí sv. Augustín: „Všetky Božie príkázania sa naplnia, keď bude odpustené, čo nebolo splnené“. Požaduje teda vieru i pri dobrých skutkoch; aby sme verili, že sme Bohu milí pre Krista, a že skutky samy o sebe nie sú hodné a nemôžu sa ľubiť. A Jeroným proti pelagiánom:
- 173 „Vtedy sme spravodliví, keď vyznávame svoje hriechy a keď naša spravodlivosť nespočíva na našich zásluhach, ale na Božom milosrdenstve.“ Načím teda, aby aj v začatom plnení zákona
- 174 bola prítomná viera, ktorá nás utvrdzuje, že pre Krista máme milostivého Boha. Lebo milosrdenstvo možno prijať len vierou, ako sme to už niekoľkokrát povedali. Preto Pavlova výpoveď „vierou
- 175 platnosť zákona potvrdzujeme“ (Rim.3,31) nemá sa chápať len v tom zmysle, že vierou znovuzrodení prijímajú Ducha Svätého a ich voľa sa zhoduje so zákonom, ale omnoho viac treba aj to doložiť, že máme cítiť, ako veľmi ďaleko sme od dokonalého naplnenia zákona. Preto nemôžeme
- 176 si myslieť, že nás Boh pokladá za spravodlivých pre plnenie zákona, ale inde treba hľadať ospravedlnenie, aby sa svedomie uspokojilo. Lebo pred Bohom nie sme spravodliví dotiaľ, kým utekajúc
- 177 pred Božím súdom, nenávidíme Boha. Treba teda vedieť, že zmierenie vierou pre Krista sme pokladaní za spravodlivých, nie zo zákona alebo pre svoje skutky; ale, že to začaté plnenie zákona sa ľubi Bohu pre vieru, a že pre vieru sa nám nepočíta naša nedostatočnosť v plnení zákona i keď náš
- 178 pohľad na našu nečistotu straší. Už to, že inde načím hľadať spravodlivosť, znamená, že naša láska a skutky nás neospravedľujú. Veľmi vysoko nad našu čistotu, ba nad samotný zákon treba vyzdvihnúť Kristovu smrť a Jeho zadosťučinenie, nám darované, aby sme nepochybovali, že pre Jeho zadosťučinenie máme milostivého Boha a nie pre svoje naplnenie zákona.
- 179 To isté učí Pavel, keď hovorí: „Kristus nás vykúpil spod zlorečenia zákona tým, že sám vzal na seba zlorečenie za nás“ (Gal.3,13). To znamená, zákon zatracuje všetkých ľudí, ale Kristus, pretože bez hriechu podstúpil trest za hriech a za nás bol obeťou, odňal zákonu právo obviňovať a zatracovať tých, ktorí veria v Neho, pretože On sám je obeť zmierenia za nich. A pre túto Jeho obeť sú teraz pokladaní za spravodlivých. Keď sú však pokladaní za spravodlivých, zákon ich nemôže obviňovať ani zatracovať, i keby zákonu vsukku neučinili zrkosť. V tomže zmysle píše Kolosenským: „Aj vy prišli ste k dokonalosti v Kristu“ (2,10), akoby hovoril: „I keď ste stále ešte veľmi ďaleko od dokonalosti zákona, zbytky hriechu vás napriek tomu neodsudzujú, pretože pre Krista máme isté a pevné zmierenie, ak veríte v Neho. I keď hriech zostáva vo vašom tele“.
- 180 Vždy načím mať pred očami zastúbenie, že Boh pre svoje sľuby, pre Krista chce nám byť milostivým, chce nás ospravedlniť nie pre zákon ani pre naše skutky. V tomto zastúbení majú hľadať zmierenie a ospravedlnenie ozkositivé svedomia, týmto zastúbením sa majú povzbudzovať a utšťovať, že pre Krista a pre Jeho zastúbenie majú milostivého Boha. Skutky teda nikdy nemôžu
- 181 upokojiť svedomie, to môže len zastúbenie. Ak teda ospravedlnenie a pokoj svedomia treba hľadať inde a nie v láske a v skutkoch, tak ani láska ani skutky neospravedľujú, i keď sú cnosťou a spravodlivosťou zákona, nakoľko sú naplnením zákona. A táto poslušnosť zákonu ospravedľuje spravodlivosť zo zákona. Ale túto nedokonalú spravodlivosť zo zákona Boh prijíma len pre vieru. Teda neospravedľuje, to je ani nezmiereuje, ani neodživuje, ani sama o sebe nerobí vzácnymi Bohu.
- 182 Z toho je zřejmé, že pred Bohom sme ospravedlnení jedine vierou, pretože jedine vierou prijímame odpustenie hriechov a zmierenie pre Krista, pretože zmierenie alebo ospravedlnenie je zastúbené pre Krista a nie pre zákon. A tak prijíma sa jedine vierou, i keď po prijatí Ducha Svätého nasleduje plnenie zákona.

Odpoveď na dôvody protivníkov

Keď me spoznali podstatu tejto otázky, totiž rozdiel medzi zákonom a zaslúbením, čiže evanjeliom, ľahko môžeme vyvrátiť námietky protivníkov. Spomínajú totiž výpovede o zákone a skutkoch, ale zamieľajú výpovede o zaslúbeniach. Na všetky výpovede o zákone možno však povedať raz navždy, že zákonom nemožno naplniť bez Krista, a že ak sa konajú nejaké občianske skutky bez Krista, neľúbia sa Bohu. Preto, keď je reč o skutkoch, načim pripojiť, že sa požaduje viera, že sa o nich hovorí pre vieru, pretože sú ovocím a svedectvom viery, dvojzmyselné a nebezpečné veci plodia mnohé a rozdielne výklady. Pravdu má starý básnik: o dadikos logos nosón en autó farmakon deítai soíón. „Nespravodlivá vec, sama v sebe nemocná, potrebuje účinné lieky“. Ale v dobrých a istých otázkach jeden alebo druhý výklad vzatý z prameňov, uvedie na správnu koľaj väčšiu, čo sa zdá byť nesprávnym. Tak je to aj v tomto našom spore. Lebo nami spomenuté pravidlo vysvetľuje všetky výpovede, ktoré sa uvádzajú o zákone a o skutkoch. Tvrdíme totiž, že Písmo sv. iné myslí pod zákonom a iné pod evanjeliom alebo milostivým zaslúbením o odpustení hriechov pre Krista. Naši protivníci naozaj odstraňujú jednoducho milostivé zaslúbenie, keď popierajú, že viera ospravedľuje a učia, že pre lásku a svoje skutky dosahujeme odpustenie hriechov a zmierenie. Ak by odpustenie hriechov záviselo od našich skutkov, bude celkom neisté. Ved tým bude zakázané zaslúbenie. Preto prívolať máme zbožným mysliam, aby pamätali na zaslúbenia a učime o milostivom odpustení hriechov a zmierení, ktoré dosahujeme vierou v Krista. Neskôr pripojíme aj učenie o zákone. A toto načim orthotomein správne rozlišovať, ako hovorí Pavel (2.Tim.2.15) Načim hľadiť na to, čo Písmo prívlastňuje zákonu a čo zaslúbeniam. Ono totiž chváli skutky tak, že tým neodstraňuje milostivé zaslúbenie. Skutky totiž treba konať preto, lebo taký je Boží Rozkaz, tiež aby sa pestovala viera a osvedčovala naša vďačnosť. Pre tieto príčiny treba konať dobré skutky, ktoré i keď sa konajú v tele, ešte nie úplne znovuzrodenom, prekážajúcom činnosťou Ducha Svätého a primiešujúcom niečo zo svojej nečistoty: predsa pre vieru sú sväté a Božské skutky, obeť a vláda Krista, ktorý vyjavuje tomuto svetu svoje kráľovstvo. V týchto totiž posväcuje srdcia, potláča diabla, a aby zachoval evanjelium medzi ľuďmi, verejne stavia vyznanie svätých proti kráľovstvu diablovmu a v našej slabosti dokazuje svoju moc. Nebezpečenstvá, ťažkosti a utrpenia ap. Pavla, Atanáza a iných učiteľov cirkvi sú svätými skutkami, sú opravdivými Bohu milými obeťami, sú bojom Kristovým, v ktorom porazil diabla a odohnal ho od tých, ktorí uverili. Dávidove vojenské činy a jeho spravovanie krajiny sú svätými skutkami, sú opravdivou obeťou, sú Božím bojom, ktorý ľud slova Božieho chránil pred diablom, aby Božia známosť nevyhynula na zemi úplne. Takto zmysľáme aj o jednotlivých dobrých skutkoch v nižších povolaniach a v súkromnom živote. Týmto skutkami víťazi Kristus nad diablom: napríklad, zbierka korintských kresťanov bola svätým skutkom a obeťou a bojom Kristovým s diablom, ktorý sa usiluje, aby sa nič nedialo na slávu Božiu. Znevažovať takéto skutky, vyznávať nie učenia, utrpenia, skutky milosrdenstva, mŕtvenie tela bolo by naozaj znevažovaním zovňajšieho života Kristovho kráľovstva medzi ľuďmi. Tu však pripojujeme ešte učenie o odplatách a o zásluhy. Učíme, že skutkom veriacich je odložená a zaslúbená odmena. Učíme, že dobré skutky si zasluhujú nie odpustenie hriechov, milosť alebo ospravedlnenie (toto totiž dosahujeme jedine vierou), ale iné telesné a duchovné odmeny v tomto živote i po smrti, ako hovorí Pavel: „Každý dostane svoju odplatu podľa vlastnej práce“ (1.Kor.3.8). Budú teda nerovnaké odmeny za nerovnaké práce. Odpustenie hriechov je však jednaké a rovnaké pre všetkých, ako jeden je Kristus a obetuje sa zdarma všetkým, ktorí veria, že sa im pre Krista odpúšťajú hriechy. Odpustenie hriechov a ospravedlnenie prijíma sa teda jedine vierou a nie pre nejaké skutky. Prestrašené svedomie vie, že proti Božiemu hnevu nemožno postaviť nijaké naše skutky, ako Pavel jasne učí: „Ospravedlnení teda z viery, máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista. Skrze Neho dostalo sa nám aj prístupu, atď.“ (Rím.5.1). Vierou, pretože viera robí aj synov Božích aj spoludedičov Kristových. Keďže si teda ospravedlnenie, ktorým sme sa stali synmi Božimi a spoludedičmi Kristovými, nezasluhujeme svojimi skutkami, nezasluhujeme si svojimi skutkami ani večný život. Dosahuje ho viera, pretože nás ospravedľuje a ona má milostivého Boha. Prislúcha ospravedlneným, podľa výpovede: „Ktorých ospravedlnil, tých i oslávil“ (Rím.8.30). Pavel (Efez.6.2) nám odporúča prikázanie o čtení si rodičov so zaslúbenou odmenou, pripojenou k tomuto prikázaniu. Tým však nemieni, žeby nás poslušnosť voči rodičom ospravedľovala pred Bohom. No, keďže to robia už ospravedlnení, zasluhujú si iné veľké odmeny. Boh si predsa rozličným spôsobom vychováva svätých a často mešká s odmenou za skutky spravodlivosti, aby sa naučili nespoliehať sa na

- svoju spravodlivosť a naučili sa vyhľadávať viac Božiu vôľu ako odmenu; tak sa to ukázalo pri Jóbovi, u Krista a pri iných svätých. O tomto nás poučujú mnohé žalmy, ktoré nás potešujú, keď sa bezbožným dobre darí; napr. Žalm 37,1: „Nevzblhni hnevom . . . A Kristus hovorí: „Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je kráľovstvo nebeské“ (Mat 5,10). Taká chvála dobrých skutkov musí povzbudiť veriacich dobre konať. Medzitým však bezbožným a zle etniam každému učenie o pokání a zjavujeme Boží hnev, ktorý hrozi všetkým nekajúcim. Teda aj my chválime a požadujeme dobré skutky a ukazujeme aj príčiny, prečo ich nemajú konať.
- Takto učí o skutkoch aj Pavel, keď hovorí (Rim.4.9), že Abrahám prijal obriezku, ale nebol ospravedlnený pre tento skutok. Veď už prv vierou bol dostal, že bol pokladaný za spravodlivého. Obriezka nasledovala, aby mal na tele napísané znamenie, ktoré by mu pripomínalo zachovávať vieru, a ktorým by vyznával vieru aj pred inými a svojím svedectvom aj iných vyzýval k viere. Vierou priniesol Abel lepšiu obeť (Žid. 11,4). Keďže teda vierou bol ospravedlnený, páčila sa mu priniesená obeť, nie však akoby tým skutkom zaslúžil odpustenie hriechov a milosť, ale že nim dokázal svoju vieru a aj iných ponúkal k viere.
- Takto teda dobré skutky majú nasledovať po viere a celkom inak zmýšľajú o skutkoch ľudia, ktorí nemajú vieru ani istotu, že sú im hriechy z milosti odpustené pre Krista, a že zdarma pre Krista majú milostivého Boha. Keď títovidia skutky svätých, usudzujú ľudsky totiž, že si svätí týmito skutkami zaslúžili odpustenie hriechov a milosť. Preto ich napodobňujú a si pritom myslia, že si podobnými skutkami zaslúžia odpustenie hriechov a milosť; nanáňšajú si, že takými skutkami utišia Boží hnev a dosiahnu, aby pre neho boli poďakovaní za spravodlivých. Zatracujeme takúto bezbožnú mienku o skutkoch. Ponejprv preto, lebo to zatemiňuje Kristovu slávu, keď ľudia predkladajú Bohu tieto skutky ako cenu a obeť zmierenia. Česť, ktorá patrí jedine Kristu, privlastňujú svojim skutkom. Po druhé, ani svedomia nenájdu v týchto skutkoch, ale, hoci v skutočnom strachu jedny na druhé hromadia, zúfalú si nakoniec, pretože ani jeden ich skutok nie je dostatočne čistý. Zákon vždy obviňuje a plodí hnev. Po tretie, takto nikdy nebudú mať pravú známosť o Bohu: náhnevani utekajú pred Božím súdom a nestom a nikdy nepocítia, že sú vyslyšaní. Len viera vyjavuje Božiu prítomnosť, keď nás utišia, že Boh z milosti odpúšťa hriechy a vyslycha.
- Avšak vo svete vždy bola rozšírená domnienka o skutkoch. Pohanía prinášali obete, ako sa naučili od otcov. Napodobňovali ich skutky, vieru však nezachovali, ale si mysleli, že ich skutky sú obetou zmierenia a cenou, pre ktorú sa Boh zmieri s nimi. Ľud pod zákonom (židia) napodobňovali obete v domnienke, že pre takéto skutky, a to pre ich púhy výkon, má milostivého Boha. Tu vidíme, ako proroci preto veľmi obviňujú národ: „Pre tvoje zábitky ťa nekáram“ (Žalm 50,8), a Jeremiáš: „Keď som ťich vyvedol z Egypta, nedal som im príkaz o zápalných a zábitných obetách“ (7,22). Tieto miesta neodsudzujú skutky, ktoré Boh nepochybne nariadil ako zovňajšie cvičenia v tomto svete, ale zatracujú bezbožné domnienky, že si takými skutkami uzmiernili hnev Boží a že zavrhli vieru. A keďže nijaký skutok neupokojí svedomie, vymýšľali vždy a nové a nové skutky mimo Božích príkazaní. Ľud izraelský videl prorokov obetovať na výštinách. Príklady svätých silno pôsobili na duše, dúfali podobnými skutkami dosiahnuť milosť, akú oni dosiahli. Preto ľud s obdivuhodnou horlivosťou začal toto napodobňovať, aby si tak zaslúžil odpustenie hriechov, milosť a spravodlivosť. Lenže proroci na výštinách obetovali nie preto, aby si týmito skutkami zaslúžili odpustenie hriechov a milosť, ale keďže na tých miestach učili, vydávali tam svedectvo svojej viery. Ľud počul, že Abrahám obetoval svojho syna. Preto si aj oni zabíjali synov, aby najhroznejším a najťažšími obetami utišili hnev Boží. Lenže Abrahám neobetoval syna preto, aby jeho skutok bol cenou a obetou uzmierenia, aby preň bol pokladaný za spravodlivého. V cirkvi preto bola ustanovená večera Pánova, aby rozpomienka na Kristove zaslúbenia v tomto znamení pripomínané upevnila v nás vieru, a aby sme svoju vieru aj pred svetom vyznávali a zvestovali Kristove dobrodenia, ako hovorí Pavel: „Lebo kedykoľvek by ste jedli tento chlieb a pili z kalicha, zvestujete smrť Pánovu atď.“ (1. Kor. 11,26). Avšak naši protivníci tvrdia, že omša je skutok, ktorý už púhym výkonom ospravedľňuje a odná vinu a trest z tých, za ktorých bola slúžená. Takto totiž píše ich Gabriel.
- Anton, Bernard, Dominik, František a iní svätí Otcovia si vyvolili zvláštny spôsob života alebo kvôli štúdiu alebo kvôli iným užitočným cvičeniam. Prítom si však mysleli, že vierou pre Krista sú pokladaní za spravodlivých a majú milostivého Boha a nie pre svoje cvičenia. Mnohí však čoskoro nenásledovali vieru Otcov, ale bez viery nasledovali ich príklad, aby si tými skutkami zaslúžili odpustenie hriechov, milosť a spravodlivosť, zabúdajúc, že toto prijíname zdarma pre Zmiercu

Krista. Svet však súdi o všetkých skutkoch, že sú obeťou zmiernenia, ktorá uzmieruje Boha, pretože sú cenou, pre ktorú sme pokladaní za spravodlivých. Necíti, že Kristus je Zmierca? nepamätá, že vierou zdarma dosahujeme, že sme pokladaní za spravodlivých pre Krista. A keďže im skutky nemôžu upokojiť svedomie, vynášajú hneď iné, tvoria sa nové obrady, nové sľuby, nové mniške rády bez Božieho prikázania, len aby vynášil nejaký veľký skutok, ktorý by mohli postaviť proti Božiemu hnevu a súdu. Tieto bezbožné domienky o skutkoch protivníci učia proti Pismu sv. Ak sa však o našich skutkoch učí, že sú obeťou zmiernenia, že zasluhujú odpustenie hriechov a milosť, že pre ne sme pred Bohom pokladaní za spravodlivých a nie vierou pre Krista Zmiercu: či to nie je to isté ako zbaviť Krista hodnosti Prostredníka a Zmiercu? Mý však, aj keď vieme a učíme, že dobré skutky našim konat (totiž za vierou má nasledovať začaté plnenie zákona), predsa Kristovi vzdávame príslušnú česť. Vieme a učíme, že pred Bohom sme pokladaní za spravodlivých vierou pre Krista, že za spravodlivých nie sme pokladaní pre skutky bez Prostredníka Krista, že si skutkami nezaslужujeme odpustenie hriechov, milosť a spravodlivosť, že svoje skutky nemôžeme postaviť proti Božiemu hnevu a súdu, že skutky nemôžu premôcť hrôzy hriechu, ale že hrôzy hriechu premáha jedine viera, že jedine Prostredník Kristus vierou je postavený proti Božiemu hnevu a súdu. Kto ináč zarýšfa necíti si patrične Krista, ktorý nám bol daný za Zmiercu, aby sme v ňom mali prístup k Otcovi. Hovoríme tu teraz o spravodlivosti, pri ktorej máme dočinenia s Bohom a nie s ľuďmi, o spravodlivosti, ktorou prijímame milosť a pokoj svedomia. Veď svedomie pred Bohom sa môže upokojiť jedine keď ho viera utísi, že pre Krista je nám Boh milostivý, ako je napísané: „Ospravedlnenie teda z viery, máme pokoj s Bohom“ (Rím. 5,1); takže ospravedlnenie nie je nič iné ako milostivé zaslúbenie pre Krista, pretože Boh nás vždy prijíma jedine pre vieru. Teraz odpovieme na čítaty, ktoré protivníci uvádzajú, aby dokázali, že sme ospravedlnení láskou a skutkami. Uvádzajú 1. Kor. 13,2: „A čo by som mal takú silnú vieru, atď. a lásky by som nemal. — nič nie som“. Nad týmto veľmi jasajú. Hovoria, že tu Pavel celej cirkvi osvedčuje, že neospravedľuje len viera. Ale na to ľahko odpovieme, keďže sme už predtým ukázali, ako zmyšľame o láske a skutkoch. Tieto Pavlove slová požadujú lásku. Požadujeme ju aj my. Veď sme už prv povedali, že musíme začať nový život a plniť zákony, ako je povedané: „Svoj zákon dám do ich vnútra a do srdca im ho napíšem“ (Jerem. 31,32). Ak by niekto zavrhol lásku, nezachoval by si ani vieru čo ako veľkú. Lebo by si nezachoval Ducha Svätého. Veď tu Pavel nehovorí o spôsobe ospravedlnenia, ale píše už ospravedlneným, aby ich povzbudil prinášať dobré ovocie, aby nestratili Ducha Svätého. Protivníci však robia práve naopak: citujú len toto jedno miesto, v ktorom Pavel učí o ovoci a opomínajú početné iné, kde hovorí o spôsobe ospravedlnenia. K tomu na všetkých iných miestach, kde je reč o viere, pripojujú úpravu, že ich naučím chápať ako reč o upravenej viere. Tu však, kde sa hovorí o láske, nedávajú nijakú úpravu, ako zmyšľať o viere, totiž, že za spravodlivých sme pokladaní pre Krista Zmiercu. A tak teda protivníci vylučujú Krista z ospravedlnenia a učia len spravodlivosť zákona. Ale vráťme sa k Pavlovi. Nik totiž nemôže z tohto textu vyčítať viac, ako to, že láska je potrebná. A toto tvrdíme aj my. Ako je potrebné nekradnúť. Avšak nesprávny by bol takýto postup dôvodnenia: keď načím nekradnúť, teda nekradnutie ospravedľuje; ospravedlnenie nie je schválenie niektorého skutku, ale sa týka celej osoby. Toto miesto z Pavla nám teda nijako neublížilo, len nech protivníci nelepta naň, čo sa im hodí. Veď nehovorí, že láska ospravedľuje, ale; nič nie som, to je, že bez lásky sa viera stráca i keď by bola neviem aká veľká. Nehovorí, že láska premáha hrôzy hriechu a smrti, že svoju lásku môžeme postaviť proti Božiemu hnevu a súdu, že naša láska člní zaľosť Božiemu zákonu, že bez Zmiercu Krista máme prístup k Bohu svojou láskou, že svojou láskou prijímame zaslúbené odpustenie hriechov. Pavel o tomto nič nehovorí. On si teda nemyslí, že láska ospravedľuje, pretože sme ospravedlnení jedine tým, že prijímame Zmiercu Krista a veríme, že pre Krista sa Boh s nami zmerí. Nemožno snívať o ospravedlnení, ak sa pritom opomína Zmierca Kristus. Nech protivníci zrušia zaslúbenia o Kristu, nech zmariť evanjellum, ak netreba Krista, ak svojou láskou môžeme premôcť saur, ak svojou láskou bez Zmiercu Krista máme prístup k Bohu. Protivníci falšujú mnohé miesta, vnášajú do nich svoje domnienky a neberú ich pravý zmysel. Čo závadného je v uvedených slovách, ak zavrhneme vysvetlenie, ktoré mu protivníci svojvoľne prišli, nechápajúc, čo je ospravedlnenie a ako sa deje? Korintskí po ospravedlnení prijali mnoho výborných darov. Spôiatku ich nadšene užívali. Potom však povstali medzi nimi spory, ako spomína Pavel a začali potupovať dobrých učiteľov. Preto ich Pavel karhá a vyzýva k povinnosti lásky; ale aj keď sú tieto povinnosti potrebné, predsa by bolo hlúpe snívať, že skutky podľa druhej tabule ospravedľujú pred Bohom. Veď nimi máme dočinenia s ľuďmi a nie priamo s Bohom. Pri ospra-

vednení však máme dočinenia s Bohom, aby sa utíši Jeho hnev a naše svedomie bolo upokojené pred Bohom. Nič z toho sa však nemože diať skutkami druhej tabule.

- 225 Avšak namietajú, že láska je vyvýšená nad vieru a nádej. Pavel totiž hovorí: „Ale najväčšia z nich je láska“ (1Kor.13,13) a že teda je prirodzené, aby najväčšia a najzvláštniejšia cnosť ospravedľovala.
- 226 Lenže Pavel na tomto mieste hovorí vlastne o láske k blížnemu a o tom, že láska je najväčšia, pretože prináša mnoho ovocia. Viera a nádej majú dočinenia jedine s Bohom. Ale vo verejnosti láska voči ľuďom má nespočetné povinnosti: prirodzene súhlasíme s protivníkmi, že láska k Bohu a blížnemu je najväčšou cnosťou, pretože najväčším prikázaním je: „Milovať budeš Pána, svojho Boha . . . atď.“ (Mat. 22.37). Ale ako možno z tohoto usudzovať, že láska ospravedľuje? Najvyššia
- 227 cnosť, hovorí, ospravedľuje. Avšak ako neospravedľuje ani najvyšší alebo prvý zákon, tak neospravedľuje ani najvyššia cnosť zákona. Ospravedľuje len cnosť, ktorá prijíma Krista, ktorá nám privlastňuje Kristove zásluhy, ktorou prijímame milosť a pokoj u Boha. A touto cnosťou je viera. Lebo, ako sme už neraz povedali, viera je omnoho viac než len známosť, totiž je prijatie alebo
- 228 uchopenie toho, čo sa podáva v zasľúbení o Kristu. Ale poslušnosť voči Bohu nie je menšou službou Božou ako láska, pretože Boh chce, aby sme Mu verili, chce, aby sme od Neho prijali dobrodenia a označuje toto za pravú službu Božiu.
- 229 Ostatne, protivníci privlastňujú láske ospravedľovanie preto, že učia a požadujú spravodlivosť zákona. Nemôžeme popreť, žeby láska nebola najvyšším skutkom zákona. Ľudská múdrosť hľadi na zákon a hľadá v ňom spravodlivosť. Preto aj scholastickí učenici, mužovia slávní a duchaplní, kázu o najvyššom skutku zákona a tomuto skutku privlastňujú ospravedľovanie. Zvedení však ľudskou múdrosťou nevideli Mojžišovu tvár odhalenú, ale zahalenú, ako fantezi, filozofi a mohamedáni. My však kážeme bláznovstvo evanjelia, v ktorom je vyjavená iná spravodlivosť, totiž, že sme pre Zmlercu Krista pokladaní za spravodlivých, keď veríme, že nám je Boh pre Krista milostivý. Dobré vieme, ako veľmi sa líši toto učenie od súdu rozumu a zákona. Aj to vieme, že učenie zákona o láske viac podmaňuje. Ved' je múdrosť. A predsa sa nehanbíme za bláznovstvo evanjelia. Toto bránime pre slávu Kristovu a prosíme Krista, aby nám pomohol svojim Duchom Svätým toto objasniť a oznámiť.
- 231 Protivníci uvádzajú proti nám aj toto miesto z Kolosenským: „Prídejte sa láskou, ktorá je páskou dokonalosti“ (3.14). Usudzujú z toho, že láska ospravedľuje, pretože ich robí dokonalými. Tu by sa dalo povedať všetko o dokonalosti. My však radšej jednoducho vyložíme Pavlovu výpoveď. Je isté, že Pavel hovorí o láske k blížnemu. Avšak nemožno si myslieť, že by Pavel či ospravedľovanie a či dokonalosť pred Bohom radšej pripisoval skutkom podľa druhej tabule ako podľa prvej. A ak láska robí dokonalým, tak Zmlerca Kristus nemá čo robiť. Lebo len viera prijíma Zmlercu Krista. Toto však Pavel tu vôbec nemá na mysli, lebo on sa nikdy neopovážal vylúčiť
- 232 Zmlercu Krista. Tu nie je rec o osobnej dokonalosti, ale o celistvosti všeobecnej cirkvi. Ved' preto hovorí, že láska je puto alebo páska, aby naznačil, že tu hovorí o vzájomnom spojení a zviazaní mnohých cirkvi. Ved' ako vo všetkých rodinách, vo všetkých verejných veciach svornosť sa udržuje vzájomných službami a pokoj možno zachovať len, keď si ľudia navzájom odpúšťajú a prepáčia chyby. Tak prikazuje Pavel, aby v cirkvi panovala láska, ktorá zachováva svornosť, ktorá znáša, keď treba, aj drsnejšie spôsoby bratov, ktorá prepáči menšie chyby, len aby sa cirkev nerozdelila v rozličné sekty a aby zo sekti nevznikol hnev, strany a kacírstva.
- 233 Svornosť sa však musí rozpadnúť, keď biskupi bez príčiny ukládajú ľudu príťažlivé brene a nemajú ohľad na jeho slabosť. A strany vznikajú, keď ľud príliš príkro súdi o mravoch svojich učiteľov alebo keď opovrhuje nimi aj pre menšie poklesky; potom vyhľadáva inde iné učenie a iných učiteľov. A naopak: dokonalosť, to jest celistvosť cirkvi sa udrží, keď silní znášajú slabých, keď si ľud na dobrú stránku vysvetľuje niektoré mravné poklesky učiteľov, keď biskupi prepáčia ľudu jeho slabosti. Knihy väčších učencov sú plné týchto príkazov vzájomnosti, aby sme si v tomto živote navzájom mnohé veci odpúšťali kvôli všeobecnému pokoji. Toto je zmysel Pavlovho príkazu na tomto mieste i na mnohých iných. A tak protivníci zo slova „dokonalosť“ nerozumne dokazujú, že láska ospravedľuje, pretože Pavel tu hovorí o všeobecnej celistvosti a pokoji. Takto vysvetľuje toto miesto aj Ambróz: „Aj stavba sa nazýva dokonalou alebo úplnou vtedy, keď sa všetky častky súmerne spájajú“ Ale u našich protivníkov je hanebné, že toľko hovoria o láske a nikdy ju nedokazujú. Čože robia teraz? Rozbijajú cirkev, píšu krvavé zákony, predkladajú ich cisárovi, najmilostivejšiemu vladárovi, aby ich vyhlasoval, zabijajú kňazov aj iných statočných mužov, ak niektorý čo len trošku prejavil, že s niektorým zjavným bludom nesúhlasí. Toto sa nerovnáva s ich vychvaľovaním lásky, lebo keby sa jej protivníci sami držali, bol by pokoj i v cirkvách

I v krajine. Tieto nepokoje by prestali, keby protivníci nenahliabali zachovávať niektoré pre zbožnosť nepotrebné tradície, z ktorých mnohé nezanechávajú ani tí, čo ich tak horlivo bránia. Avšak sebe si ľahko prepáčia, nie však iným, ako onen, čo ho spomína básnik: „Sebe si predsa odpustím, povedal Macchius“. Toto sa však vôbec nezrovnáva s chvíľami lásky, ktoré tu uvádzajú z Pavla, a im 237 rozumejú tak, ako steny hlasu, čo sa od nich odrádza. Z Petra uvádzajú túto výpoveď: „Láska prikrýva množstvo hriechov“ (1. Petra 4,8). Je známo, že aj Peter hovorí o láske k bližnému, keď 238 toto dáva do súvislu s prikázaním, aby sme sa „milovali vospolok“. Veď naozaj ani jednému z apoštolov nemohlo prísť na um, že by naša láska premáhala hriech a smrť: žeby láska bola obeťou zmierenia, pre ktorú sa Boh zameruje s nami bez Prostredníka Krista: žeby láska bola spravodlivosťou bez Prostredníka Krista. Veď láska, ak by nejaká bola, bola by spravodlivosťou zákona a nie evanjelia, ktoré nám zashubuje zmierenie a spravodlivosť, ak budeme veriť, že pre Zmiercu Krista sa Boh zmieri s nami, pretože sú nám darované Kristove zásluhy. Preto Peter 239 krátko predtým prikazuje, aby sme pristúpili ku Kristu, aby sme sa na Kristu vzdelávali. A dodáva: „Kto veri v Neho, nezahanbí sa nikdy“ (1. Petra 2,6). Naša láska nás nenslobodi od zahanbenia, keď nás Boh sidi a karhá. Ale viera v Krista oslobodzuje od strachu, pretože vieme, že pre Krista nám Boh odpúšťa hriechy. Osiatne, táto výpoveď o láske je vzatá z knihy Príslovi (10,12), kde súvis jasne ukazuje, ako to chápať: „Nenávisť vzbudzuje sváry, ale láska prikrýva všetky prestupky“. Učí celkom to, čo tamta Pavlova výpoveď z listu Kolosenským, totiž, aby sme sa znášali vospolok a si odpúšťali, ak by niekto mal sťažnosť proti niekomu. Roztržka, hovorí, povstávajú z hnevu. Často sme svedkami, že z nepatrných urážok vznikajú veľké tragédie. Medzi Caesarom a Pompejom došlo k menším urážkam; keby bol jeden druhému trošičku ustúpil, nebola by vznikla občianska vojna. Že sa však obaja dali strhnúť hnevom, z nepatrnnej veci povstali veľké boje. I v cirkvi mnohé 242 kacirstva povstali len z hnevu učiteľov. Peter teda nemá na mysli vlastné prestupky, ale prestupky iných, keď hovorí, že láska prikrýva hriechy; totiž cudzie, a to medzi ľuďmi. Čiže i keby sa stali urážky, láska si ich nevšíma, odpúšťa, ustupuje a neženie všetko hneď na súd. Peter teda nemieni, že láska zasluhuje u Boha odpustenie hriechov, že je obeťou zmierenia bez Prostredníka Krista, že znovuzrodzuje a ospravedlňuje; ale že voči ľuďom nie je krutá, tvrdá, neúprosná; že odpúšťa chyby priateľov, že i trošku drsnejšie mravy iných si vysvetľuje na dobrú stránku, ako prikazuje jedno ľudové porekadlo: „Aj keď poznáš poklesky priateľove, nehnevaj sa naň“. Ani apoštolovia nehovorla nadarmo toľko o službe lásky, ktorú filozofi nazývajú — miernosťou. Veď táto cnosť je 243 veľmi potrebná, aby sa zachovávala svornosť, ktorá je len možná, keď si knazi a cirkvi navzájom mnohé prepáčia a odpustia.

Z Jakuba uvádzajú: „Vidíte, že zo skutkov býva človek ospravedlnený a nie zo samej viery“ 244 (2,24). Prítom si myslia, že žiadna iná výpoveď nepodvracia rozhodnejšie naše učenie. Avšak ľahká a jasná bude naša odpoveď. V Jakubových slovách niet ničoho proti nám, ak tu len protivníci neprisjú svoje domnienky o záslužnosti skutkov. Veď kdekoľvek v Pismu je zmienka o dobrých skutkoch, tam protivníci hneď pripoja svoje bezbožné domnienky, že si dobrými skutkami zasluhuje odpustenie hriechov; že dobré skutky sú obeťou zmierenia a cenou, za ktorú sa Boh zameruje s nami; že dobré skutky premáhajú brázy hriechu a smrti; že dobré skutky sú milé Bohu pre svoju dobrotu a nepotrebujú Kristovo milosrdenstvo a zmierenie. Jakubovi ani na um neprišlo nič z toho, čo protivníci teraz bránia výpoveďou.

Po prvé treba poznamenať, že toto miesto svedčí viac proti protivníkom ako proď nám. Protivníci 245 totiž učia, že človek je ospravedlnený láskou a skutkami. Nič nehovorla o viere, ktorou prijímame Zmiercu Krista. Ba túto vieru zavrhujú; avšak nezavrhujú ju len výpoveďami a spismi, ale aj mečom a trestami smrti sa ju snažia vyhladiť z cirkvi. O čo lepšie učí Jakub, ktorý vieru nevytlučje a nenahrádza láskou, ale ju zachováva, aby Zmierca Kristus nebol vyčistený z ospravedlnenia. Tak aj Pavel, keď podáva jadro kresťanského života, spojuje vieru a lásku: „Cieľom takéhoto prikázania je láska z čistého srdca a z dobrého svedomia a z nepokrytekej viery“ (1. Tim. 1,5).

Po druhé. Sama vec ukazuje, že je tu reč o skutkoch, ktoré nasledujú po viere a dokazujú, že 246 viera v srdci nie je mŕtva, ale živá a účinná. Jakub predsa nemysli, že si dobrými skutkami zasluhuje odpustenie hriechov a milosť. Ale hovorí o skutkoch ospravedlnených ľudí, ktorí sú už zmierení, na milosť prijatí a dostali odpustenie hriechov. Blúrdla teda protivníci, keď z toho usudzujú, akoby Jakub učil, že si dobrými skutkami zasluhuje odpustenie hriechov a milosť; že pre svoje skutky máme prístup k Bohu bez Zmiercu Krista.

Po tretie. Jakub krátko predtým hovorí o znovuzrodení, ktoré sa deje skrze evanjelium. Veď 247 takto hovorí: „Zo svojej vôle splodil nás slovom pravdy, aby sme boli akousi prvotinou Jeho

stvoreni" (1, 18). Keď hovorí, že sme znovuzrodení evanjeliom, učí, že sme vierou znovuzrodení a ospravednení. Lebo zaslúbenie o Kristu sa patríma len vierou, keď vieru postavíme proti hrôzam hriechu a smrti. Jakub teda nemyslí, že sme znovuzrodení svojimi skutkami

- 248 Z toho je zrejme, že sa Jakub neobracia proti nám. Keď karhá záhľadivú a ubezpečenú mysl, ktoré sa nazdávajú, že majú vieru, aj keď ju nemajú, rozlišuje medzi mŕtvou a živou vierou. Hovorí,
- 249 že mŕtva je tá, čo neprináša dobré skutky; živá zas tá, čo prináša dobré skutky. Veď aj my sme už mnohokrát poukázali, čo nazývame vierou: že totiž nehovoríme o jalovej známosti, akú majú aj
- 250 diablí, ale o viere, ktorá prenáša hrôzy svedomia, ktorá povzbudzuje a utišuje prestrašné svedomie. Táto viera nie je ľahká, ako snívajú protivníci, ani nie je ľudskou mocou, ale Božou, ktorou sme znovuzrodení, ktorou premáhame diabla a smrť. Ako Pavel hovorí Kolosenským (2,12), že
- 251 účinkuje Božou mocou a premáha smrť: „V ňom ste boli aj vzkriesení vierou v moc Boha“. Keďže táto viera je novým životom, musí plodiť nové pohnútky a skutky. Preto Jakub správne popiera, žeby sme boli ospravednení vierou, ktorá je bez skutkov. Keďže však hovorí, že sme ospravednení
- 252 vierou a i skutkami, určite netvrdí, že sme znovuzrodení skutkami. A nehovorí ani to, že sčastky je Kristus Zmierca, sčastky naše skutky sú obetou zmierenia. Ani tu neopisuje spôsob ospravednenia, ale opisuje, akí sú spravodliví po ospravednení a znovuzrodení. A ospravedlení tu neznamená učiní hriešnika spravodlivým, ale na spôsob súdu vyhlásiť ho za spravodlivého. Ako píše Pavel: „Ti budú ospravednení, ktorí plnia zákon“ (Rím. 2,13). Teda ako v slovách „Ti budú ospravednení, ktorí plnia zákon“ niečo nič závažného, tak isto zmyslame aj o Jakubových slovách: „Človek je ospravednený nielen z very, ale aj zo skutkov“, že nimi sú určite vyhlásení za spravodlivých ľudia, ktorí majú vieru a dobré skutky. Lebo dobré skutky u svätých, ako sme už povedali, sú skutky spravodlivosti a ľúbia sa Bohu pre vieru. Lebo Jakub prikazuje len také skutky, ktoré koná viera, ako svedčí jeho výpoveď o Abrahámovi: „Viera spolupracovala s jeho skutkami“ (2,22). V tejto výpovedi sa hovorí: „Činitelia zákona sú ospravednení“, to jest, že za spravodlivých sú vyhlásení tí, čo srdcom veria Bohu a prinášajú dobré ovocie, ktoré sa ľúbi Bohu pre vieru a tak je
- 253 naplnením zákona. Tieto jednoduché slová nemajú chybu. Kazia ich však protivníci, ktorí svojvoľne prilepujú na ne svoje bezbožné domnienky. Veď z Jakubových slov nevyplýva, že skutky zasluhujú odpustenie hriechov, že skutky znovuzrodzujú srdcia, že skutky sú obetou zmierenia, že skutky sa ľúbia Bohu aj bez Zmiercu Krista, že skutky nepotrebujú Zmiercu Krista. Jakub nič také nehovorí a len protivníci to nehanebne vyvodzujú z jeho slov.
- 254 Uvádzajú proti nám niektoré ine výpovede o skutkoch. Luk. 6,37: „Odpúšťajte, a budú aj vám odpúšťať“. Izaiáš 58,7,9: „Či nie aby si ľahal hladnému svoj chlieb a biednych bez prístrešia uviedol do domu . . .“ Daniel 4,24: „Zamení svoje hriechy spravodlivosťou“. Matúš: 5,3: „Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je kráľovstvo nebeské“. A opäť (v.7.): „Blahoslavení milosrdní, lebo dôjdu milosrdenstva“. Ani v týchto výpovediach nebolo by nič závažného, keby k nim nepoprímýšali protivníci svoje náhľady. Lebo dve veci obsahujú: jednou je kázeň, už či zákona a či pokánia, ktorá karhá zlé činnosti a prikazuje dobre činiť; a druhou je pripojený sľub. Ale nikde nie je napísané, že sa hriechy odpúšťajú bez viery alebo že samé skutky sú obetou zmierenia. Veď pri kázni zákona vždy načim chápať dvoje: že zákon nemôžeme naplniť, len keď sme znovuzrodení vierou v Krista; ako hovorí Kristus: „Bez mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15,5). A že ak máme zachovať čo možno najviac zovňajších skutkov, treba pamätať na túto všeobecnú výpoveď, ktorá vysvetľuje celý zákon (Žid. 11,6): „Bez viery však nie je možné ľúbiť sa (Bohu)“; treba zachovať
- 257 evanjelium, že „skrze Krista máme prístup k Otcovi“ (Rím. 5,2). Platí teda, že zo zákona nie sme ospravednení. Veď načo by nám bol Kristus alebo evanjelium, keby stačila kázeň zákona? V kázni o pokání nestačí kázať len zákon. Čiže slovo, karhajúc hriechy, pretože zákon spôsobuje hnev, len obviňuje, len prestrašuje svedomie. A keďže sa svedomie neupokojí, ľútu nepočuje Boží hlas, v ktorom je zreteľne zaslúbené odpustenie hriechov; treba pripojiť aj evanjelium, že pre Krista sa odpúšťajú hriechy a že vierou v Krista dosahujeme odpustenie hriechov. Ak protivníci z kázne o pokání vyľučujú evanjelium o Kristu, právom ich možno pokladať za Kristových rúhačov.
- 258 Podobne si počína Izaiáš, keď v 1. kap. (v. 16-18.) káže o pokání: „Prestaňte zle robiť, učte sa dobre robiť, dbajte na právo, krotte násilníka; prisúďte právo sirotám, zastávajte sa vdov! Podte a súdme sa, hovorí Hospodin. Ak sú vaše hriechy ako šarlát, ako sneh môžu zbledieť“. Tu prorok i ku pokániu napomína, i zaslúbenie pripojuje. A bolo by nerozumné vidieť v tejto výpovedi len skutky: „krotiť násilníka, prisudzovať právo sirotám, zastávať sa vdov“, veď na začiatku hovorí: „Prestaňte zle robiť, učte sa dobre robiť“; tým aj bezbožnosť srdca označuje, aj vieru vyhľadáva. Ani nehovorí, že skutkami: krotiť násilníka, prisúdiť právo sirote si možno zaslúžiť odpustenie hrie-

chov už tým, že sa vykonajú. Nariaduje tieto skutky ako nevyhnutné v novom živote. Aj on učí, že sa odpustenie hriechov prijíma vierou a preto prikláda zaslúbenie. Takto načím zmyslať o všetkých 259
 takýchto miestach. Kristus káže pokánie, keď hovorí: „Odpúšťajte“ a pripojuje zaslúbenie: „Budú aj vám odpúšťať“ (Luk. 6,38). Vôbec však nehovorí, že si skutkom odpúšťania zaslужujeme odpustenie hriechov púhym výkonom, ako oni volajú, ale požaduje nový život ako nevyhnutne potrebný. Pri tom však chce, aby sme vierou prijímali odpustenie hriechov. Keď Izaiáš hovorí: „Aby si lámal hladnému svoj chlieb“ (58,7), žiada nový život. Prorok tu nemá na mysl len tento jeden 260
 skutok, ale celé pokánie, ako vidno z textu. Pritom však predsa chce, aby sme odpustenie hriechov prijali vierou. Veď je nezavratná pravda, ktorú ani pekelné brány, nebudú môcť vyvrátiť, že v kázni o pokáni nestačí zvestovať len zákon, pretože zákon spôsobuje hnev a vždy obviňuje. Načím 260
 pripojiť aj zvest evanjelia, že sa nám dáva odpustenie hriechov, ak veríme, že sú nám hriechy pre Krista odpustené. Veď inak, na čo by bolo evanjelium, a na čo by bol Kristus? Túto pravdu treba mať vždy na pamäti, aby sme ju mohli postaviť proti tým, ktorí zvrhnutím Krista a zrušením evanjelia zlomyseľne prekrúcajú Písma kvôli ľudským domnienkam, že si odpustenie hriechov získame svojimi skutkami.

Podobne aj v Danielovej kázni sa požaduje viera (4,24). Daniel nežiadal od kráľa len milosrden- 261
 stvo, ale zahrňuje celé pokánie, keď hovorí: „Zameň svoje hriechy spravodlivosťou aľd.“ to je, zameň svoje hriechy za zmenené srdce a skutky. Tu sa požaduje aj viera. Daniel mnoho hovorí kráľovi o uctievaní jedného Boha izraelského a priviedol ho nielen k skutkom milosrdenstva, ale aj k viere. Veď kráľ vydal skvelé vyznanie viery o izraelskom Bohu: „Niet iného Boha, ktorý by mohol tak zachrániť“ (Daniel 3,29). A tak teda Danielova kázeň má dve časti. Jedna časť hovorí o novom živote a o skutkoch nového života. V druhej časti zaslubuje Daniel kráľovi odpustenie hriechov. Ale toto zaslúbenie odpustenia hriechov nie je kázeň zákona, ale pravý prorocký a evanjelický hlas 262
 a Daniel iste chce, aby bol prijatý vierou. Daniel totiž vedel, že odpustenie hriechov v Kristu bolo zaslúbené nielen Izraelským, ale aj všetkým národom: inak by nebol mohol zasľobiť kráľovi odpustenie hriechov. Veď človek bez určitého slova Božieho nemôže nikoho uslovať, a najmä nie v hrôzach hriechu, o milostivej vôli Božej, že Boh utíši svoj hnev. Ale Daniellove slová bezpochyby znejú aj o celom pokáni aj o jasnom zaslúbení: „Zameň svoje hriechy spravodlivosťou a svoju nepravosť milosrdenstvom voči biednym.“ V týchto slovách je zavreté celé pokánie. Príkazuje totiž kráľovi, aby bol spravodlivým, ďalej, aby konal dobré skutky a aby, ako je kráľovou 263
 povinnosťou, chránil chudobných pred nespravodlivosťou. A spravodlivosť je viera v srdci. Hriechy sa odpúšťajú pre pokánie, to jest, odpúšťa sa zodpovednosť alebo vina, pretože Boh odpúšťa tým, čo činia pokánie, ako je napísané u Ezechieľa 18,21-22. Z toho však nemožno usudzovať, že odpúšťa pre skutky, ktoré nasledujú, pre almužny, ale odpúšťa pre zaslúbenie tým, čo prijímajú zaslúbenie. A prijímajú len tí, čo oprávdivo veria a vierou premahajú hriech i smrť. Títo znovuzrodenci majú prinášať ovocie pokánia, ako hovorí Ján (Mat. 3,8). Je teda pripojené zaslúbenie: „Hľa, uzdravíš sa zo svojich hriechov“. Jeroným tu svojvoľne pripojil pochybujúci výraz a v ko- 264
 mentári veľmi nepremyslene tvrdil, že odpustenie hriechov je neisté. My však pripomíname, že evanjélium naisto sľubuje odpustenie hriechov. Pochybovať o tom by znamenalo úplne odstrániť evanjélium, popierať, že odpustenie hriechov je naisto zaslúbené. V tomto článku teda nesúhlasime s Jeronýmom. Veď i v slove „vykúpiť“ ukazuje sa zaslúbenie. Znamená totiž, že je možné odpustenie hriechov, že hriechy sa dajú vykúpiť, to je, dlžoba alebo vina sa môže odstrániť alebo Boží hnev utíšiť. Avšak naši protivníci všade vynechávajú zaslúbenia a hľadajú len na prikázanie a privesujú ľudské domnienky, že odpustenie sa dosahuje skutkami, hoci text o tom nič nehovorí, ba práve naliehavo požaduje vieru. Lebo všade tam, kde je zaslúbenie, požaduje sa viera. Veď zaslúbenie možno prijať len vierou.

Ľuďom však viac bývajú do očí skutky. Ľudský rozum sa im prirodzene obdťuje a pretože hľadajú len 265
 na skutky, vieru nechápe, ani o nej neuvažuje; preto sníva, že si týmito skutkami zaslужuje odpustenie hriechov a je osprávedlnený. Táto zákonnícka domnienka váži od prirodzenosti v ľudskej mysli a dá sa odstrániť len Božím učením. Ľudskú myseľ treba odviesť od takýchto 266
 telesných domnienok k Božiemu slovu. Vidíme, že je nám dané evanjélium a zaslúbenie o Kristovi, i keď sa teda káže zákon, i keď sa požadujú skutky, nesmie sa zanedbať zaslúbenie o Kristu. Toto však musíme najprv prijať, aby sme mohli konať dobré skutky, a aby sa naše skutky mohli ľubiť Bohu, ako hovorí Kristus: „Bez mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15,5). Keby bol Daniel povedal: „Vykúp si hriechy pokáním“, protivníci by boli obišli toto miesto. Ale keďže tu istú myšlienku vyslovuje, ako vidieť, len tými slovami, protivníci prekrúcajú jeho slová proti učeniu o milosti

- 267 a viere, hoci Daniel chce čo najurčitejšie vyjadriť vieru. Preto na tieto Danielove slová odpovedáme, že keď káže o pokání, neučí len o skutkoch, ale aj o viere, ako dosvedčuje sama opísaná história. Po druhé, keďže Daniel zreteľne podáva zaslúbenie, musí požadovať vieru, ktorá verí, že Boh z milosti odpúšťa hriechy. I keď teda pri pokání spomína skutky, netvrdí, že si týmito skutkami zasluguje odpustenie hriechov. Veď Daniel nehovorí len o odpustení trestu; pretože darmo hľadáme odpustenie trestu, ak srdce vopred neprijalo odpustenie viny. Ostatne, keby protivníci rozumeli Danielovi v tom zmysle, že hovorí o odpustení trestu, ani tak by toto miesto nebolo proti nám, pretože by sami museli vyznať, že tu prechádza odpustenie hriechov a ospravednenie z milosti. Konечно, veď aj my pripúšťame, že tresty, ktoré nás stihajú, môžu byť zmierené našimi prosbami a dobrými skutkami, ba celým pokáním, ako je napísané: „Keby sme sa totiž sami sidiť, neboli by sme odsúdení (Pánom)“ (1. Kor. 11,31). A Jeremiáš: „Ak sa obrátiš, aj ja ťa obrátim“ (15, 19). A Zachariáš: „Navráťte sa ku mne, aj ja sa navrátim k vám“ (1,3). A Žalm 50,15: „Vyzývaj ma v deň súženia“.
- 269 V kázni zákona pri veľkej chvále skutkov zachovávajme teda pravidlo, že sa zákon bez Krista nenaplní. Ako On sám hovorí: „Bez mňa nič nemôžete činiť“. A tiež, že, bez viery nie je možné ľubiť sa (Bohu) (Žid. 11,6). Veď je isté, že učenie zákona nechce zrušiť evanjelium, ani nechce odstrániť Zmiercu Krista. Nech sú zlodejní farizeji, naši protivníci, ktorí zákon tak vysvetľujú, že skutkom priekopávajú Kristovu slávu, totiž, že sú obeťou zmierenia, že zaslugujú odpustenie hriechov. Skutky načim tak chváliť, že sú milé pre vieru, pretože sa neľúbia Bohu bez Zmiercu Krista. „V ňom máme prístup k Bohu“, (Rím. 5,2) a nie skrze skutky bez Prostredníka Krista. Preto
- 270 výpoveď: „Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania“ (Mat. 19,7) treba tak chápať, že bez Krista nemožno zachovávať prikázania, ani sa bez Krista nemožno ľubiť. Tak je aj v samotných Destaloch Božích prikázaniach: k prvému je pridané najväčšie zaslúbenie zákona (2. Mojz. 20,6): „Ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú prikázania“. Avšak zákon nemožno zachovávať bez Krista. Zákon totiž neustále obviňuje svedomie, že nečiniť zadosť zákonu a prestrašene uteká pred súdom a trestom zákona. Zákon spôsobuje hnev (Rím. 4,15). Človek zachováva zákon vtedy, keď počúva, že pre Krista sme zmierení s Bohom. I keď zákonu nemožno zadosť učiniť. Keď táto viera prijme Prostredníka Krista, srdce sa upokojí, začne milovať Boha a zachovávať zákon, a už vie, že sa ľubi Bohu pre Krista Prostredníka. I keď začaté plnenie zákona je ešte veľmi ďaleko od dokonalosti a je veľmi slabé. Takto načim zmyšľať aj o kázni
- 271 pokánia. Hoci scholastici v učení o pokání ani slovom nespomenú vieru, ani jedného z protivníkov nepokladáme za takeého pomäteného, aby popieral, že rozhršenie je hlasom evanjelia. A rozhršenie sa musí prijať vierou, aby povzbudilo prestrašené svedomie.
- 272 A tak učenie o pokání, keďže nenariaduje len nové skutky, ale zaslubuje aj odpustenie hriechov, nevyhnutne požaduje vieru. Veď odpustenie hriechov prijíma iba viera. Preto teda akokoľvek reč o pokání v Písme načim chápať tak, že sa tu požadujú nielen skutky, ale aj viera, ako hovorí Mat. 6,14: „Veď ak ľuďom odpustíte ich previnenia, aj vám odpustí váš Otec nebeský“. Tu sa požaduje skutok a pripojuje sa zaslúbenie odpustenia hriechov nie pre skutok, ale pre Krista skrze vieru.
- 273 Podobne učí Písmo sv. na mnohých iných miestach. Skut. apostoľské 10,43: „O ňom svedčia všetci proroci, že pre Jeho meno dostalíme odpustenie hriechov každý, kto verí v Neho“. A 1. Jána 2,12: „Píšem vám, dieťky, pretože sú vám odpustené hriechy pre Jeho meno“. Efezským 1,7: „V ňom máme vykúpenie skrze Jeho krv, odpustenie hriechov.“ Na čo však uvádzal svedectvá? Veď je to najvladnejší hlas evanjelia, že odpustenie hriechov dosahujeme vierou pre Krista a nie pre svoje skutky. Avšak naši protivníci sa pokúšajú umlčať tento hlas evanjelia tým, že zlomyseľne prekrúcajú miesta, ktoré sa týkajú učenia o zákone alebo o skutkoch. Je síce pravda, že sa v učení o pokání požadujú skutky, lebo sa samozrejme požaduje nový život. Lenže protivníci sem neprávne prilepujú svoju domnienku, že takýmito skutkami si zaslughujeme odpustenie hriechov alebo
- 275 ospravedlnenie. A že aj Kristus často vial zaslúbenie odpustenia hriechov k dobrým skutkom, neznamená, akoby dobré skutky boli podľa Neho obeťou zmierenia. Veď nasledujú za zmierením. Mal na to dve príčiny. Jednu, že nevyhnutne musí nasledovať dobré ovocie. Napomína teda, že pokánie je pokrýtecké a klamné, ak nasledujú dobré skutky. Druhá, že musíme mať zovňajšie znaky takéhoto zaslúbenia, pretože prednesené svedomie musí byť mnohonásobne potešené. Ako
- 276 teda krasť a večera Pánova sú znakmi, ktoré vždy napomínajú, povzbudzujú a posilňujú prestrašené svedomia mocnejšie veriť, že sa hriechy odpúšťajú: tak aj do dobrých skutkov je napísané a vkreslené to že zaslúbenie, aby nás tieto skutky napomínali mocnejšie veriť. A tí, čo nekoniajú dobré skutky, nepodávajú sa vo viere, ale zatmňujú zaslúbenia. Zbožní si ich však obľúbia a sa

tešia, že majú znaky a svedectvá tohto zaslúbenia. Preto sa cvičia v tých znakoch a svedectvách. Ako teda večera Pánova neosprávedľuje bez viery tým, že sa vykoná, tak ani skutky milosrdenstva neosprávedľujú bez viery len tým, že sa vykonajú.

Takto sa musí chápať aj Tobiášova reč: „Skutok milosrdenstva oslobodzuje od každého hriechu a smrti“ (Tobiáš 4,11). Nechceme povedať, že je to nadsádzka, i keď to načím tak chápať, aby nebola odháť chvála Kristovi, pretože len Jemu prislúcha úrad vylobodzovať od hriechu a smrti. No treba sa nám vrátiť k pravidlu, že učenie zákona bez Krista neosozi. Podľa neho ľúbia sa Bohu skutky milosrdenstva nasledujúce za zmierením alebo osprávednčením, a nie ho predchádzajúce. Nevyslobodzujú od hriechu a smrti tým, že sa vykonajú, ale ako sme už povedali o pokáňi, že máme pri ňom brať spolu vieru i ovocie — tak treba hovoriť aj o skutkoch milosrdenstva, že celá novota života dáva spasenie. Skutky milosrdenstva cvičia vieru, ktorá sama prijíma odpustenie hriechov, prenáša smrť tým viac, čím viac sa cvičia v tých cvičeniach moenie. Pripúšťame aj to, že skutky milosrdenstva zasluhujú mnohé Božie dobrodennia, zmierňujú tresty, zasluhujú nám i nejakú ochranu v nebezpečenstvách hriechov a smrti, ako sme krátko predtým hovorili o celom pokáňi. No keď sa dívame na celú reč Tobiášovu (4,6), vidíme, že pred skutkami milosrdenstva požaduje vieru: „Boha maj na pamäti po všetky dni svojho života“. A ďalej: „V každom čase dobroreč Boha a pros Ho, aby spravoval Tvoje cesty“. Toto však sú prirodzené vlastnosti nami spomínanej viery, ktorá vie, že má milostivého Boha pre Jeho vlastné milosrdenstvo a chce byť Bohom osprávedlenná, posvätená a spravovaná. Avšak naši protivníci protivníci vytrhávajú kúsok výpovede, aby neskúseným pripravili pascu. Potom pribásnia k tomu ešte niečo zo svojich výmyslov. Skúmaj preto treba celé miesta, pretože podľa všeobecného pravidla sluší sa rozsudzovať alebo odpovedať len zo súvisu a podľa zmyslu celého Pisma. A keď sa celé miesta vylóžia, samy vysvetlia všetko.

Kuso uvádzajú aj toto miesto: „Dajte ako almužnu. . . a máte všetko čisté“ (Luk. 11,41). Naši protivníci sú úplne hluchí. Už sme toľkokrát povedali, že ku kázni o zákone načím pripojí i evanjelium o Kristu, pre ktoré sa dobré skutky ľúbia Bohu; ale oni všade pripomínajú Krista a učia, že osprávedlenie sa zasluhuje skutkami zákona. Keď toto miesto uvedieme celé, ukáže sa, že tiež požaduje vieru. Kristus karhá farizejov, ktorí sa pokladali za čistých pred Bohom, to je, že sú osprávedlenni ustavičným očisťovaním sa. Podobne sa bol vyjadril ktorýsi pápež, že soľou posypaná voda posväcuje a očisťuje ľud. A Glosa hovorí, že očisťuje od odpustiteľných hriechov. Aj výmysly farizejov boli takýmito domnienkami: Kristus ich však zavrhol a proti takémuto falšnému očisťovaniu sám postavil dvojakú čistotu, vnútornú i zovňajšnú. Prikazuje, aby sa vnútorné očisťovali a dokladá o zovňajšej čistote: „Dajte ako almužnu, čo je vnútri a máte všetko čisté“. Protivníci nesprávne užívajú číslovku „všetko“. Veď Kristus pripojuje tento záver oboj častiam: Vtedy máte všetko čisté, keď budete vnútri čisti a navonok dáte almužnu. Naznačuje tým, že zovňajšnú čistotu načím vidieť v skutkoch, ktoré nariadil Boh, a nie v ľudských tradíciách, akými boli v tom čase očisťovania a akými sú dnes každodenné kropenie vodou, mníšske rúcha, rozdele v pokrmoch a podobné okázalosti. Avšak protivníci porušili zmysel tým, že čo On riekol o celku, oni sofisticky prenášajú na časťku: máte všetko čisté, keď dáte almužnu. Peter však hovorí: „S Vierou očistil im srdce“ (Skut. ap. 15,9). Keď povážime zmysel celého citátu, vidíme, že súhlasí s ostatným Písmom svätým, totiž, že ak sú srdcia čisté a potom i vonkajšie almužny pristúpia, to jest, všetky skutky lásky: vtedy celk budete čisti, vnútri i zvonku. Konečne, prečo neuvádzajú celú výpoveď? Kristovo obvinenie má mnoho častok, z ktorých jedny sa týkajú viery, druhé skutkov. Uprinný čitateľ nesmie vyberať prikazania o skutkoch a vynechávať miesta o viere.

Nakoniec upozorňujeme čitateľov, že protivníci veľmi zle radia zbožným svedomiám učením, že skutkami si zasluhujeme odpustenie hriechov. Veď ak svedomie zo skutkov zbiera odpustenie, neprestajne trápi a vždy nové skutky a nové obrady vymýšľa, až si úplne zúfa. Táto otázka sa vyskytuje u Pavla (Rím. 4,5), ktorý schvaľuje, že zaslúbenie osprávedlennia sa nedosahuje našimi skutkami, pretože nikdy nemôžeme tvrdiť, že pre ne máme zmiereného Boha. Veď zákon vždy obviňuje. A tak zaslúbenie by bolo márne a neisté. Takže uzatvára, že zaslúbenie o odpustení hriechov a o spravodlivosti prijíma vierou a nie pre skutky. Toto je pravý, jednoduchý a vlastný zmysel Pavlovej výpovede, ktorá dáva najväčšie potešenie zbožným svedomiám a objasňuje slávu Kristovu, ktorý bezpochyby bol nám daný, aby sme v ňom samom mali milosť, spravodlivosť a pokoj.

Dostali sme uvažovať o niektorých miestach, ktoré protivníci uvádzajú proti nám, chciac ukázať, že viera neosprávedľuje, a že odpustenie hriechov a milosť si zasluhujeme svojimi skutkami.

- Dúfame však, že sme zbožné srdcia dostatočne presvedčili, že tieto miesta neodporujú nášmu učeníu, že protivníci zlomyseľne prekrúcajú Písma podľa svojich domnienok, že početné miesta uvádzajú kuso, že vynochávajú z Písma sv. najjasnejšie miesta o viere, vyberajú len slová o skutkoch a tieto falšujú, a že vďaka k výpovediam Písma sv. pripojujú aj všetkým svoje ľudské domnienky, že o zákone tak učia, aby zastírali evanjelium o Kristovi. Veď celé učenie protivníkov je zčásti z ľudského rozumu a zčásti učenie zákona a nie evanjelia. Učia totiž o dvoch druhoch ospravednenia, z ktorých jeden vymyslel rozum a druhý je zo zákona a nie z evanjelia ani zo zaslúbenia o Kristu.
- 287 Prvý druh ospravednenia zastávajú tí, ktorí učia, že si ľudia zaslubujú milosť dobrými skutkami, buď podľa hodnosti, buď podľa zásluhy. Toto je učenie rozumu. Rozum totiž nevidí nečistotu srdca a namýšľa si, že bude Bohu milý, keď bude dobre činiť: preto vo veľkých nebezpečenstvách vymýšľa stále nové a nové obrady proti hriechom svedomia. Pohanovia a Izraelčania prinášali ľudské a iné hrôzné obete, aby utišili Boží hnev. Potom vymysleli mnášstvo a tu medzi sebou sa usilovali vynikať tvrdosťou predpisov proti hriechom svedomia. Tento druh ospravednenia, pretože je rozumový a sa celkom zakladá na zvnějšných skutkoch, dá sa pochopiť a ako tak aj vykonať. Kvôli tomu kánovníci prekrútili zlé pochopené cirkevné ustanovenia, ktoré Otcovia ustanovili s celkom iným úmyslom a vôbec nie na to, aby sme týmito skutkami vyhľadávali spravodlivosť, ale aby v cirkvi boli nejaké poriadky kvôli pokoju medzi ľuďmi. Na takýto spôsob prekrútili aj sviatosť a tu najmä omšu, ktorou vyhľadávajú spravodlivosť, milosť, spásu zo samotného výkonu.
- 288 Druhý spôsob ospravednenia vymysleli scholastickí teológovia učením, že sme ospravednení akousi vložou lásky, vnuknutou Bohom, a že za pomoci tejto vlohy zachovávame Boží zákon vnútorne i navonok, a že toto zachovávanie zákona si zaslubuje milosť a večný život. Toto učenie je číre učenie zákona. Je pravda, že zákon hovorí: „Milovať budeš Hospodina, svojho Boha atď.“ (5.Mojz. 6,5) a tiež: „Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého“ (3.Mojz. 19,18). Láska je teda plnosť zákona.
- 289 Kresťanovi je ľahko rozúdiť o oboch druhoch, pretože oba vylučujú Krista a tak Ich načmú zahrnúť. Pri prvom je zjavná bezbožnosť, lebo učí, že všetky naše skutky sú obeťou zmierenia za hriechy. Druhý druh má mnoho závad. Neučí, že k znovuzrodeniu potrebujeme Krista. Neučí, že ospravednenie je odpustenie hriechov. Neučí, že prv, akoby sme mohli milovať, musíme dosiahnuť odpustenie hriechov, ale vymýšľa, že by sme mohli vykonať skutok lásky, pre ktorý si zaslubujeme odpustenie hriechov. Ani neučí, že vierou v Krista premáhame hrôzy hriechu a smrti. Vymýšľa, že ľudia vlastným plnením zákona pristupujú k Bohu bez Zmiercu Krista; konečne vymýšľa, že samo naplnenie zákona bez Zmiercu Krista je spravodlivosťou, hodnou milosti a večného života, hoci ešte len aj o svätých platí, že len v malej a nepatrnej miere naplnili zákon.
- 290 Veru, ak si niekto uvedomí, že evanjelium nebolo svetu nadarmo dané, že Kristu nebolo nadarmo zaslúbený a oznámený, že sa nadarmo nenarodil, neupel, nevstal z mŕtvych: ten veľmi ľahko pochopí, že nie sme ospravedlnení rozumom ani zákonom. Sme teda nútení líšiť sa od protivníkov v učení o ospravedlnení. Evanjelium totiž iné učí: evanjelium nutí použiť Krista v ospravedlnení: učí, že skrze Neho máme prístup k Bohu vierou; učí, že Jeho samého máme postaviť ako Prostredníka a Zmiercu proti Božiemu hnevu; učí, že vierou v Krista sa prijíma odpustenie hriechov a zmierenie a premáhajú sa hrôzy hriechu a smrti. Aj Pavel hovorí, že spravodlivosť nie je zo zákona, ale zo zaslúbenia, ktorým nás Otec utišil, že chce odpúšťať a sa zmieriť pre Krista. Toto zaslúbenie sa prijíma jedine vierou, ako svedčí Pavel, Rím. 4,13. Jedine viera prijíma odpustenie hriechov, ospravedľňuje a znovuzrodzuje. Potom nasleduje láska a ostatné dobré ovocie. Preto učíme, ako sme to už povedali, že človek je ospravedlnený, keď sa svedomím, predesené káňou pokánia, poteší a uverí, že pre Krista má milostivého Boha. Túto vieru počíta Boh za spravodlivosť, Rím. 4,9,5. A keď je srdce takto povzbudené a vierou oživené, prijme Ducha svätého, ktorý nás znovuzrodzuje, aby sme mohli zachovávať zákon, milovať Boha a Božie slovo, v utrpení byť Bohu poslušnými, byť mravní, milovať blížneho atď. Tieto skutky, i keď sú ešte ďaleko od dokonalosti zákona, ľúbia sa Bohu pre vieru, pre ktorú sme pokladaní za spravodlivých, pretože veríme, že pre Krista sa Boh s nami zmieril. Toto úplne súhlasí s evanjeliom a rozumom to môžu pochopiť. Z tohto základu sa dá usklíť, prečo ospravedlnenie prívlastňujeme viere a nie láske, i keď láska nasleduje po viere ako naplnenie zákona. Aj Pavel učí, že nie sme ospravedlnení zo zákona, ale zo zaslúbenia, ktoré prijíma len viera. Veď k Bohu neprístupujeme bez Prostredníka Krista, ani odpustenie hriechov neprijímate pre svoju lásku, ale pre Krista. Ani nemôžeme milovať rozhnevaného Boha.
- 291 A zákon nás vždy obviňuje, vždy ukazuje hnevajúceho sa Boha. Preto nám prv vierou treba prijať

zaslúbenie, že pre Krista je Otec zmierený a odpúšťa hriechy. Až potom začneme zachovávať zákon. Celkom nám treba odvrátiť oči od ľudského rozumu aj od Mojžiša a uprieť ich na Krista. 296
 A treba nám veriť, že Kristus nám bol daný, aby sme pre Neho boli pokladaní za spravodlivých. Kým sme v tele, nikdy neučtíme zadosť zákonu. Preto nie sme pokladaní za spravodlivých zo zákona, ale, áno, pre Krista, keďže sú nám Jeho zásluby darované, ak v Neho veríme. Ak teda niekto dôkladne uvažuje o týchto základných pravdách, že nie sme ospravedlnení zo zákona, 297
 pretože ľudská prirodzenosť nemôže zachovávať zákon, nemôže Boha milovať, ale že sme ospravedlnení zo zaslúbenia, v ktorom je nám pre Krista sľúbené zmierenie, spravodlivosť a večný život: len ľahko pochopí, že ospravedlnenie musí byť prívlastkom viere, ak len pamätá, že Kristus nebol nadarmo zaslúbený, predpovedaný a naočividne sa nenarodil, netrpel, nevstal z mŕtvych; ak povie, že zaslúbenie milosti v Kristu nebolo dané nadarmo mimo zákona a bez toho hneď od počiatku sveta; ak pochopí, že zaslúbenie sa musí prijímať vierou, ako hovorí Ján: „Kto neverí Bohu, učinil Ho ľuďarom, pretože neuveril svedectvu, ktoré vydal Boh o svojom Synovi. A toto je svedectvo, že Boh nám dal večný život, a tento život je v Jeho Synovi. Kto má Syna, má život; kto nemá Syna Božieho, nemá života“ (1. Ján 5,10). A Kristus hovorí: „Ked' vás teda Syn vyslobodí, budete skutočne slobodní“ (Ján 8,36). A Pavol: „Skrze Neho dostalo sa nám prístupu k milosti“ a dokladá: „vierou“ (Rím. 5,2). Teda vierou v Krista prijímame zaslúbenie odpustenia hriechov a spravodlivosti. Pred Bohom nie sme ospravedlnení z rozumu ani zo zákona.

Toto je také zrejme a jasné, že sa dvíme zúrivosti protivníkov, že o tomto pochybujú. Je predsa 298
 jasné: ak nie sme ospravedlnení pred Bohom zo zákona, ale zo zaslúbenia, musí sa viere prítelnuť ospravedlnenie. Čo možno postaviť proti tomuto dôvodu? Len ak by niekto chcel odstrániť celé evanjelium, celého Krista. Kristova sláva je jasnejšia, keď uíme, že Jeho treba pokladať za Prostredníka a Zmiercu. Zbožné srdcia vidia, že im toto učenie dáva najväčšie potešenie vo viere 299
 a istote, že pre Krista a nie pre svoju spravodlivosť majú zmiereného Otca, a že Kristus nám pomáha aj zákon naplniť. Tieto veľké dobrodenia uchvacujú cirkev naši protivníci, keď zavrhujú 300
 a sa usilujú zničiť učenie o ospravedlnení z viery. Nech sa teda všetky zbožné srdcia hľadajú nestotožňovať sa s hriechnými úmyslami protivníkov. V učení protivníkov o ospravedlnení nielo zmienky o Kristu, že Jeho máme postaviť proti Božiemu hnevu, akoby sme naozaj svojou láskou mohli utíšiť Boží hnev, alebo akoby sme mohli milovať rozhnevaného Boha. Prítom ponechávajú 301
 svedomia v neistote. Veď ak si máme myslieť, že máme zmiereného Boha, pretože milujeme a zachovávame zákon, stále musíme pochybovať, či máme zmiereného Boha, pretože alebo necitíme lásku k Bohu, o ktorej hovoria protivníci, alebo naisto citíme, že je nepatrná a badáme skôr, že sa hneváme na Boží súd, ktorý dopúšťa na ľudskú prirodzenosť mnohé hrozné nešťastia a utrpenia tohto života a hrôzy večného hnevu atď. Akože si teda má svedomie odpočinúť, akože 302
 sa má utíšiť? Akože môže milovať Boha v týchto pochybnostiach a v takýchto hrôzach? Čo iné je toto učenie zákona ako náuka zúfalstva? Nech prestúpi niektorý z protivníkov, aby nás poučil o láske, ktorou on miluje Boha. Vôbec nerozumejú, čo hovoria, len čo opakujú slovíčko láska, ako keď stena odráža. Celé ich učenie je zmätené a nejasné. Kristovu slávu prenáša na ľudské skutky a vedie svedomie alebo do sebaprecenovania alebo do zúfalstva. Dúfame, že naše učenie zbožné 303
 srdcia ľahko pochopia, a že prestrašeným svedomiam prináša zbožné a spasiteľné potešenie. Na posmešné námietky protivníkov, že aj mnohi bezbožníci, ba aj diabli veria, sme už veľa rás odpovedali v tom zmysle, že hovoríme o viere v Krista, to jest o viere v odpustenie hriechov, o viere, ktorá opravdivo a zo srdca súhlasí so zaslúbením milosti. Takáto viera však nevzniká v ľudských srdciach bez veľkého boja. A ľudia zdravého rozumu ľahko pochopia, že je nadprirodzená viera, čo verí, že Boh na nás zľutoval, odpúšťa nám a nás vyslycha. Ľudský rozum si nič takého nevie predstaviť o Bohu. A tak teda vieru, o ktorej hovoríme, nemajú ani bezbožníci ani diabli.

Ak nejaký sofist námietne, že spravodlivosť je z vôle a že preto sa nemôže prívlastňovať viere, 304
 ktorá je z rozumu, ľahko odpovieme. Veď aj oni v školách uznávajú, že vôľa rozkazuje rozumu, aby súhlasil so slovom Božím. Vysvetlíme to jasnejšie: ako hrôzy hriechu a smrti sú nielen vyšienkami rozumu, ale aj strašnými pohutkami vôle, utekajúcej pred Božím súdom, tak ani viera nie je len rozumová znalosť, ale aj dôvera, usmernenujúca vôľu, to je, chcieť a prijať, čo sa podáva v zaslúbení, totiž zmierenie a odpustenie hriechov. V tomto zmysle aj Písmo sv. užíva slovo „vera“, ako dovedčuje táto Pavlova výpoveď: „Ospravedlnení teda z viery, máme pokoj s Bohom“ (Rím. 5,1). Teda ospravedlniť tu znamená to isté, ako na súdoch: oslobodiť kajúceho a vyhlásiť ho 305
 za spravodlivého, ale pre spravodlivosť iného, totiž Krista, pričom táto cudzia spravodlivosť sa nám udeľuje vierou. A tak, keď na tomto mieste našou spravodlivosťou je prívlastnenie si cudzej 306

- spravodlivosti, musíme hovoriť o spravodlivosti inak ako vo filozofii alebo na súde, kde sa spravodlivosť priznáva z vlastných skutkov, čo je iste prejavom vôle. Preto hovorí Pavel: „Z Neho aj vy ste v Kristu Ježiši, ktorého nám Boh učinil múdrosťou a spravodlivosťou a posvätením a vykúpením“ (1. Kor. 1.30). A 2. Kor. 5,21: „Toho ktorý nepoznal hriech, urobil hriechom za nás, aby sme boli v ňom spravodlivosťou, ktorá platí pred Bohom“. Keďže nám však Kristova spravodlivosť daná
- 307 býva vierou; teda viera sa nám počíta za spravodlivosť, teda ona je to, prečo sme Bohu vzácní pre Božie započítanie a ustanovenie, ako hovorí Pavel: „Viera sa počíta za spravodlivosť“ (Rím. 4,3,5).
- 308 Kvôli niektorým tvrdošijným povieme to odbornejšie takto: viera je naozaj spravodlivosť, pretože je poslušnosť evanjeliu. Veď je známe, že poslušnosť na vyšší rozkaz je istý druh spravodlivosti. A táto poslušnosť evanjeliu sa počíta za spravodlivosť preto, že jediný pre ňu ľubia sa Bohu dobré skutky, čiže naša poslušnosť zákonu, keďže ho prijímame Krista Zmlercu. Veď zákonu ani tým neciníme
- 309 v Kristu Ježiši atď.“ (Rím. 8,1). Táto viera vzdáva Bohu česť. Dáva Bohu, čo Mu patrí a to tým, že ho poslúcha prijímajúc zaslúbenie. Tak hovorí aj Pavel: „O zaslúbení Božom nepochyboval v nevere, vzdával Bohu slávu a pevne bol presvedčený, že ten, kto dal zaslúbenie, môže ho aj
- 310 uskutočniť“ (Rím. 4,20). A tak teda úradom a službou evanjelia je prijímať dobrodennia od Boha; naproti tomu službou zákona je obetovať a prinášať svoje dobrodennia Bohu. Ale Dohu nemôžeme obetovať nič, ak sme vopred neboli zmierení a znovuzrodení. Tento článok, že hlavnou službou evanjelia je prijímať od Boha odpustenie hriechov, milosť a spravodlivosť, dáva najviac útechy. O tejto službe hovorí Kristus: „To je vôľa môjho Otca, aby každý, kto vidí Syna a veri v Neho, mal večný život.“ (Ján 6,40). A Otec povedal: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom sa mi zaľúbilo; Jeho
- 311 poslúchajte!“ (Mat. 17,5). Protivníci hovoria o poslušnosti zákonu, nehovoria o poslušnosti evanjeliu, hoci zákonu nemôžeme byť poslušní, ak nie sme znovuzrodení skrze evanjelium; nemožeme
- 312 milovať Boha, ak sme neprijali odpustenie hriechov. Veď kým cítime, že sa Boh na nás hnevá, naša ľudská prirodzenosť uteká pred Jeho hnevom a súdom. Na posmešnú námietku: že zamieňame vieru s nádejou, ak viera prijíma, čo sa ponúka v zaslúbení, pretože nádej očakáva zaslúbené veci, odpoviem, že sa tieto duchovné stavy nemôžu v skutočnosti oddeľovať, ako ich scholastici rozdeľujú v rozváňaných úvahách. Veď aj v liste Židom (11,1) sa viera označuje ako „pevná dôvera vo veci, ktorých sa nádejeme“. Ale ak ich niekto predsa chce rozlišovať, povieme, že vlastným predmetom nádeje je budúci koniec, viera sa však týka budúcich i prítomných vecí, a že v prítomnosti prijíma odpustenie hriechov podľa zaslúbení.
- 313 Dúfame, že z tohoto sa dá dostatočne pochopiť aj čo je viera, aj čo musíme veriť: že sme vierou ospravedlnení, zmierení a znovuzrodení, ak chceme učiť spravodlivosť evanjelia a nie spravodlivosť zákona. Ti však, ktorí učia, že sme ospravedlnení láskou, učia spravodlivosť zákona a neučia
- 314 pokladať Krista za Prostredníka pri ospravedlnení. A je jasné, že hrôzy hriechu a smrti premáhame vierou a nie láskou, že proti Božiemu hnevu nemôžeme postaviť svoju lásku a plnenie zákona. Veď aj Pavel hovorí: „Skrze Neho dostalo sa nám vierou aj prístupu k milosti“ (Rím. 5,2). Túto výpoveď preto opakujeme tak často, aby vec bola jasná. Ona totiž najjasnejšie ukazuje podstatu celej našej otázky a dôkladne uväznená, úplne poučí o celej veci a môže potešiť zbožné mysle. Preto ju natým
- 315 máť vyjasnenú a stále na zreteli nielen preto, aby sme mohli odporovať učeniu protivníkov, ktorí učia, že k Bohu nepristupujeme vierou, ale láskou a zásluhami bez Prostredníka Krista; ale aj preto, aby sme sa ňou povzbudili v strachu a posilnili vo viere. Jasné je aj to, že bez Kristovej pomoci nemôžeme zachovávať zákon, ako On sám hovorí: „Bezo mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15,5). A tak prv, ako by sme zachovávali zákon, načim si nám vierou znovuzrodiť srdca.
- 316 Z toho sa dá pochopiť, prečo zavrhujeme učenie protivníkov o záslužnosti podľa zaslúženia. Veľmi ľahké rozhodnutie: zavrhujeme ho preto, lebo sa nezmieňuje o viere, že vierou pre Krista sa ľúbime Bohu, ale vymýšľa, že dobré skutky, vykonané za príspevku vľahy lásky, zasluhujú
- 317 spravodlivosť, ktorá ako taká sa ľubi Bohu a je hodná večného života, a že netreba Prostredníka Krista. Či to neznamená Kristovu slávu prenášať na naše skutky, totiž, že sa pre svoje skutky a nie pre Krista ľúbime Bohu? Ale tým sa odníma Kristovi česť Prostredníka, ktorý je stále Prostredníkom a nebol ním len na začiatku ospravedlnenia. Aj Pavel hovorí (Gal. 2,17): že ak ospravedlnený v Kristu aj na inom mieste hľadá spravodlivosť, Krista robí služobníkom hriechu, to je, že Kristus
- 318 neospravedľuje úplne. Avšak najnezmyselnejšie je učenie protivníkov, že dobré skutky podľa zásluhy zasluhujú milosť. Akoby potom, keď sa ospravedlnenie už začalo a svedomie je, akože býva, prestrašené, milosť naozaj bolo treba vyhľadávať pomocou dobrých skutkov a nie vierou v Krista.

Po druhé. Učenie protivníkov ponecháva svedomie v neistote, takže nikdy nemá pokoja, pretože zákon nás vždy obzrkáva i pri dobrych skutkoch. Veď telo vždy ziada protu duchu. Či teda svedomie môže mať pokoj bez viery, ak si myslí, že sa má ľubiť Bohu pre vlastné skutky a nie pre Krista? Aký svoj skutok by mohlo pokladať za hodný večného života? Tuliž akže nádej má spočívať na zásluhách. Proti týmto pochybnostiam hovorí Pavol: „Ospravedlnení teda z viery, máme pokoj s Bohom“ (Rím. 5, 1); máme si byť istí, že pre Krista je nám daná spravodlivosť a večný život. A o Abrahámovi hovorí: „Proti nádeji uveril v nádej“ (Rím. 4, 18).

Po tretie. Ako môže svedomie vedieť, kedy bol vykonaný skutok z vohy lásky, aby si mohlo byť isté, že si podľa zásluhy zaslubuje milosť? Avšak samo to delenie, rozlišovanie vymysleli na posmeh Písma sv., že si ľudia totiž hark zaslubujú podľa hodnosti a mak podľa zásluhy. Pretože, ako sme už prv povedali, úmysel konajúceho nerozlišuje druhy zásluh; to len ubezpečení pokynúci si naničujú o svojich skutkoch, že sú zásluhné, aby pre ne boli pokladaní za spravodlivých. Naproti tomu prestrašené svedomie pochybuje o všetkých skutkoch, preto vyhľadáva vždy nové a nové. Veď zaslubovať podľa hodnosti znamená pochybovať a konať skutky bez viery, kým len si človek nezúfa. Slovom, učenie našich protivníkov o tomto je plné bludov a nebezpečenstiev.

Po štvrté. Celá cirkev vyznáva, že večný život dosahujeme z milosrdenstva. Augustín v spise „O milosti a slobodnej vôli“ hovorí o skutkoch svätých, ktoré vykonali po ospravedlnení, toto: „Do večného života nás Boh neprivedol pre naše zásluhy, ale pre svoje milosrdenstvo.“ A v 9. knihe „Vyznaní“: „Beda ľudskému životu akokoľvek chvályhodnému, ak by bol súdený a milosrdenstva by pritom nebolo“. A Cyprián vo výklade Pánovej modlitby: „Aby nik nebol sám do seba zaľúbený akoby bol nevinný, a aby povyšujúc sa, tým viac nehynul; preto sa upozorňuje, že každý deň hreší, keďže sa mu prikazuje každý deň sa modliť za odpustenie hriechov“. A je známa vec a hovorí za ňu mnoho veľmi jasných svedectiev v Písme sv. a u cirkevných Otcov, ktorí všetci jednomyselne kážu, že i keď máme dobré skutky, predsa potrebujeme k nim ešte aj Božie milosrdenstvo. Viera, ktorá na toto milosrdenstvo hľadá, nás povzbudzuje a potešuje. Preto nesprávne učia protivníci, keď takto vynášajú zásluhy a nezmiňujú sa o viere, ktorá prijíma milosrdenstvo. Ako sme už predtým povedali, že zasľúbenie Božie a viera sú vo vzájomnom vzťahu, a že zasľúbenie možno prijať iba vierou, tak hovoríme aj tu, že zasľúbené milosrdenstvo požaduje vieru, a že ho možno prijať len vierou. Právom teda odsudzujeme učenie o zásluhe podľa zásluhnosti, keďže nie neúci o ospravedlňujúcej viere a zatnemujú slávu a úrad Prostredníka Krista. A nech si nikto nemyslí, že v tejto otázke učíme niečo nové. Veď cirkevní Otcovia veľmi jasne učili, že aj pri dobrych skutkoch potrebujeme Božie milosrdenstvo.

Aj Písmo sv. často prizvukuje to isté. V Žalme: „So svojím služobníkom nechádzaj do súdu, veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tebou (143,2).“ Tu jednoducho všetkým, aj svätým a Božím služobníkom, odníma slávu spravodlivosti, kedy Boh neodpúšťa, ale súdi a trestal ich srdcia. A Dávid na inom mieste, kde sa chváli svojou spravodlivosťou, nehovorí o svojej osobnej čistote, ale o svojom spore proti prenasledovateľom Božieho slova a prosí o obranu Božej veci a slávy. Napr. v Žalme 7,9: „Súd ma, Hospodine, podľa mojej spravodlivosti a nevinosti.“ A zase v Žalme 130,3 hovorí, že nik neobstojí na Božom súde, ak Boh bude hľadieť na naše hriechy. „Ak nepravosti budeš počítat, ó, Hospodine, Pane, kto obstojí?“ A Jób 9,28: „Hrozím sa všetkými svojimi bolesťami.“ Tiež (v.30). „I keby som sa snehom umyl a očistil si ľahom dlane, aj tak ma ponoríš do jamy.“ A Písa. 20,9: „Kto môže povedať: Očistil som si srdce, čistý som od svojho hriechu?“ A 1. Jána 1,8: „Ak hovoríme, že nemáme hriechu, sami seba klameme, a nieto v nás pravdy, atď.“ V Pánovej modlitbe aj svätí prosia za odpustenie hriechov. Teda aj svätí majú hriechy. V 4. Mojz. 14,18: „... ktorý odpúšťa vinu a prestupok, ale ktorý nenecháva úplne bez trestu.“ A v 5. Mojz. 4,24: „Lebo Hospodin, tvoj Boh, je zravý obeh“; a Zachariáš hovorí: „Umilni každé telo pred Hospodinom!“ (2, 13) A Izaiáš: „Každé telo je tráva a všetka jeho krása ako polný kvet. Uschne tráva, oprší kvet, keď zavanie naň vietor Hospodinov“ (40,6), to jest: telo a telesná spravodlivosť nemôžu obstáť na Božom súde. A Jonáš hovorí: „Tí, čo sa držia níkoných bôžikov, opúšťajú svoju milosť, to je: všetko dúfanie je márne, vyjmúť dôvery v milosrdenstvo, milosrdenstvo nás udržuje; naše zásluhy a naše snaženie nás nezachovávajú. Poctobne prosí aj Daniel: „Lebo nie pre svoje cnosti skladáme pred Teba svoje úpende, ale pre Tvoje veľké milosrdenstvo, Pane, počuj; Pane, odpusť; ó Pane, pozoruj, zastahni a nemeškaj, pre seba samého, Bože môj! Lebo Tvoje meno nesie Tvoje mesto aj Tvoj ľud“ (9, 18). Tak nás učí Daniel prijímať milosrdenstvo v modlitbe, to jest, dôverovať Božiemu milosrdenstvu a nie svojim zásluhám pred Bohom. Radí by sme vedieť, čo robia protivníci v modlitbe, akže hriechu ľudia nemajú čo prosiť od Boha. Ak pripomínajú, že sú hodní, pretože

- majú lásku a dobré skutky a domáhajú sa milosti, ako im takrečeno prináležiajúcej, modlia sa práve tak ako farizej: „Nie som ako ostatní ľudia“ (Luk. 18.11). Takáto modlitba, ktorá sa spolieha na vlastnú spravodlivosť a nie na Božie milosrdenstvo, potupuje Krista, ktorý sa za nás prihovára.
- 333 ako náš najvyšší Kňaz. Lebo naša modlitba sa vtedy opiera na Božie milosrdenstvo, keď veríme, že sme vyslyšaní pre najvyššieho Kňaza Krista, ako On sám hovorí: „Keď budete prosiť Otca o niečo, dá vám v mojom mene (Ján 16,23). „V mojom mene“ hovorí, pretože bez Neho, najvyššieho Kňaza, nemáme prístup k Otcovi.
- 334 Sern patrí aj Kristova výpoveď: „Tak aj vy, keď vykonáte všetko, čo bolo prikázané, povedzte: Neuziteľní služobníci sme!“ (Luk. 17,10). Tieto slová jasne hovoria, že Boh spasi z milosrdenstva
- 335 a pre svoje zaslúbenie a nie akoby musel pre záslužnosť našich skutkov. Ale protivníci si podobne zahŕávajú s Kristovými slovami. Najprv ich prevrátili a potom obrátili proti nám. Hovorí, skôr by sa mohlo povedať: „Ak ste uverili všetko, povedzte, neuziteľní služobníci sme.“ Potom dokladajú,
- 336 že Bohu sú síce skutky neuziteľné, avšak nám nie sú neuziteľné. Hľa, ako si protivníci obľúbili detínske sofistické učenie. A hoci škoda sa týmto nezmyslami aj zaoberať, predsa odpovieme
- 337 niekoľkými slovami. Toto prevracanie slov je chyba. Ponajprv protivníci sa klámú v slovku „viera“. Lebo keby sme pod ňou rozumeli historickú známosť, ktorú majú aj bezbožní ľudia a diabli, mali by protivníci pravdu, že je viera neuziteľná, keď hovoria: „Keby ste všetko uverili, povedzte, služobníci neuziteľní sme“ My však nehovoríme o historickej známosťi, ale o spoliehaní sa na
- Božie zaslúbenie a milosrdenstvo. A toto spoliehanie sa na zaslúbenie ukazuje, že sme neuziteľní služobníci. Ba vyznanie, že naše skutky nemajú ceny, je vlastný hlas viery, ako vidno na Danclovom príklade, ktorý sme práve boli spomenuli: „Naklôň si, Bože mój, ucho a počuj, otvor oči a viď
- 338 naše spustosenie.“ Veď viera spasi, pretože ona prijíma milosrdenstvo alebo zaslúbenie milosti, aj keď naše skutky nie sú hodné. Nás pri tejto výpovedi nepomýli prevracanie slov, keby ste všetko uverili, povedzte, neuziteľní služobníci sme. My hovoríme, že naše skutky sú nehodné; lebo s otcou
- 339 cirkvou súhlasne učíme, že z milosrdenstva sme spasení. Avšak oni by chceli analogicky uvažovať: ak platí výpoveď: keď učiníš všetko, nespoliehaj sa na svoje skutky, musí vraj platiť aj to: keď uveríš všetko, nespoliehaj sa na Božie zaslúbenie; tvrdíme však, že toto nijako nesúvisí. Veď sú to veľmi rozdielne veci. V prvej vete sú celkom iné príčiny a iný predmet spoliehania sa ako v druhej. Dôvera v prvej je dôvera v Božie zaslúbenie. Kristus však odsudzuje dôveru v naše skutky a nie
- dôveru v Jeho zaslúbenie. Nechce, aby sme nedôverovali v Božiu milosť a milosrdenstvo, odsudzuje však naše skutky ako nehodné, ale neodsudzuje zaslúbenie, ktoré zdarma ponúka milosrdenstvo. A o tomto veľmi jasne hovorí Ambróz: „Milosť načím poznávať, nie však prirodzenosť.
- 340 Načím veriť zaslúbeniu milosti, nie však našej prirodzenosti.“ Avšak protivníci robia podľa svojho zvyku; Výpovede o viere prekrúcajú proti učeniu o viere. Takéto prekrúcačky prenechávame ich
- 342 školám. Celkom detínske sú to prekrúcačky, keď sa neuziteľní služobníci vysvetľujú tak, že skutky sú Bohu neuziteľné, ale nám sú naozaj užitočné. Kristus však nemá na myslí túto užitočnosť, keď učí, že Boh je Darcom milosti. Veru, tu nie je namieste debatovať o užitočnosti a neuziteľnosti. Služobníci neuziteľní znamená služobníci nedostatoční, pretože sa nik nebojí Boha
- 343 natoľko, nik Ho nemiluje tak, neverí v Neho tak, akoby mal. No, dajme už pokoj týmto hlúpym výčitkám protivníkov. Ľudia vedľa, čo si o nich myslieť. Keď si na ne rozumní ľudia trochu posvietia, ľahko si môžu utvoriť úsudok. V celkom jasných a zreteľných slovách nachádzajú háčik. Každý však vidí, že na onom mieste sa odsudzuje spoliehanie sa na skutky.
- 344 Dráme sa teda toho, čo vyznáva cirkve, že sme spasení z milosrdenstva. A aby tu niekto nevažoval takto: ak máme byť spasení z milosrdenstva, netisť bude nádej, ak tí, ktorých sa spása týka, nekonajú pre ňu nič, čím by sa odlišovali od tých, ktorých sa netýka: zodpovieme aj jemu. Zdá sa,
- 345 že scholastici práve z tohto dôvodu vyhŕtali zásluhy podľa záslužnosti. Lebo tento dôvod môže veľmi povzbudiť ľudského ducha. Odpovieme teda nakrátko. Práve preto, aby nádej bola pevná, a aby bol jasný rozdiel medzi tými, ktorých sa spása týka a tými, ktorých sa netýka, musíme si byť istí v tom, že sme spasení z milosrdenstva. Len takto jednoducho povedané, zdá sa to byť nezmyselným. Lebo pred zákonom a na ľudských súdoch právo alebo dlh bývajú isté, milosrdenstvo však
- neisté. No inak je to na Božom súde. Tu totiž milosrdenstvo má jasné a isté zaslúbenie a Boží rozkaz. Evanjelium vlastne je rozkaz, ktorý káže veriť, že Boh sa a nami zmieril pre Krista. Lebo
- 346 neposlal Boh Syna na svet, aby odsúdil svet, ale aby ho spasil. Kto verí v Neho, nebude súdený, atď. Teda kedykoľvek je reč o milosrdenstve, vždy je pripojená viera v zaslúbenie. A láto viera dáva pevnú nádej, pretože sa opiera o slovo a príkaz Boží. Keby sa nádej opierala o skutky, vtedy by bola naozaj neistá, pretože skutky nemôžu uspokojiť svedomie, ako sme to už neraz povedali. A táto

vera oddeľuje tých, ktorých sa spasenie týka, od tých, ktorých sa netýka. Viera robí rozdiel medzi hodným a nehodným, pretože večný život je zasľúbený ospravedlneným; a ospravedľuje viera.

Tu protivníci zas budú vykrikovať, že dobré skutky nie sú potrebné, ak nezaslужujú večný život. 848
Takéto zlomyseľné námietky sme už predtým zamietli. Dobré skutky naozaj treba konať. Hovoríme, že ospravedlneným je zasľúbený večný život. Ale nezachovávajú ani vieru ani ospravedlnenie tí, čo žijú podľa tela. Preto sme ospravedlnení, aby sme ako spravodliví konali dobré skutky a boli poľušní Božiemu zákonu. Preto sme znovuzrodení a prijímame Ducha Svätého, aby nový život 349
mal nové skutky, nové pohnutky vôle, bázeň Božiu, lásku Božiu, aby si znenávidel hriechu žiadostivosť. Viera, o ktorej my hovoríme, vzniká v pokání a musí sa utvrdzovať v dobrých skutkoch, 350
v pokušeniach a nebezpečenstvách, aby sme si boli vždy viac a viac istejší, že Boh nás prijal pre Krista, odpustil nám, vyslyšal nás. Tomuto sa však nemožno naučiť bez mnohých veľkých bojov. Kolkokrát sa svedomie vracia, kolkokrát si zúfa, keď ukazuje človeku staré alebo nové hriechy, alebo nečistotu prirodzenosti? Tento dlhobný úpis sa neznaže bez dlhého boja. A skúsenosť sama nás presvedčuje, ako neschodno je veriť. Avšak keď sme v strachu povzbudení a potešení, objavujú 351
sa zároveň aj iné duchovné hnutia: známosť Božia, bázeň Božia, nádej, láska k Bohu, a sme znovuzrodení, ako hovorí Pavel (Koloz. 3,10; 2.Kor. 3,18) „k pravej známosťi Boha, a spaturjúc slávu Pánovu, premieňaní sme v ten istý obraz“, to jest obdržíme pravú známosť Božiu, aby sme sa ho prave báli a prave mu dôverovali. že na nás hľadí a nás vyslycha. Toto znovuzrodenie je akoby 352
začiatok večného života, ako hovorí Pavel: „Ak je Kristus vo vás, tak je telo mŕtve pre hriech, ale duch je živý atď.“ (Rim. 8,10) a tiež: „Vzdycháme, túžobne si žiadame, aby sme sa obliecť mohli ... lebo keď potom skutočne budeme obliečení, nie nahí“ (2.Kor. 5,2-3). Z toho môže úprimný čitateľ 353
usúdiť, že my veľmi dôrazne žiadame dobré skutky, keď učíme, že táto viera vzniká v pokání a aj potom musí v pokání neustále rásť. A v tomto vidíme aj kresťanskú duchovnú dokonalosť, keď totiž spolu vzrastajú i pokánie i viera v pokání. Toto zbožní ľahšie pochopia, ako učenie protivníkov o sebaopozorovaní a o dokonalosti. Ako je ospravedlnenie spojené s vierou, tak je s vierou spojený aj 354
večný život. A Peter hovorí: „Dusahujete cieľ svojej viery, spasenie duší“ (1.Petra 1,9). Veď aj protivníci uznávajú, že ospravedlnení sú Božimi synmi a spoludedičmi Kristovými. Konečne, skutky, ktoré sa Bohu ľúbia pre vieru, zasľujú si aj iné telesné a duchovné odmeny. Veď roz- 355
dielna bude sláva svätých.

Tu protivníci namietajú, že večný život sa volá odmenou, takže treba si ho zasľužiť podľa zásluhy 356
dobrými skutkami. Na to odpovíme krátko a jednoducho. Pavel v liste Rímskym 6,23 nazýva večný život darom Božím, pretože s darovanou spravodlivosťou pre Krista sme zároveň Božimi synmi a spoludedičmi Kristovými, ako hovorí Ján: „Kto verí v Syna, má večný život“ (3,36). I Augustin a po ňom mnohí iní povedali to isté: „Svoje dary korunuje Boh v nás“. Inde zas je napísané: „Vaša odplata je hojná v nebi“ (Luk. 6,23). Ak protivníci v tomto vidia protirečenie, nech si to sami vysvetlia. Nie sú však spravodlivými sudcami, pretože obchádzajú slovíčko 357
„dar“, obchádzajú aj podstatu celej otázky a vytrhávajú slovíčko „odmena“ a ho veľmi nevhodne vysvetľujú nielen proti Písmu sv., ale aj proti pravidlám reči. Z toho, že je reč o odmene, usudzujú, že naše skutky musia byť cenou, za ktorú nám prináleží večný život. Zasľujú si teda milosť a život večný a nepotrebujú ani milosrdenstvo, ani Prostredníka, ani vieru. Toto odôvodnenie je 358
celkom nové: keďže počujeme slovíčko „odmena“, nepotrebujeme Krista, ani vieru, skrze ktorú máme prístup k Bohu pre Krista a nie pre naše skutky. Kto by nevidel, aké to protirečenie? Veď my sa nehádame o slovíčko „odmena“. Hádame sa o to, či si dobré skutky samy o sebe zasľujú 359
milosť a večný život, alebo či sa ľúbia Bohu jedine pre vieru, ktorá prijíma Prostredníka Krista. Naši protivníci však prívlastňujú skutkom nielen to, že si zasľujú milosť a večný život, ale okrem 360
toho ešte aj vymýšľajú, že človek môže mať prebytočné zásluhy, ktoré môže darovať iným a môže nimi iných ospravedlniť, ako napr. keď mnisi predávajú zásluhy svojich rádov iným. Takýchto výmyslov nazhromaždili podľa Chrysippeovho príkladu z jedného slova „odmena“. Keďže je reč o „odmene“, podľa nich máme záslužné skutky, za ktoré nám prislúcha odmena; a tak teda skutky sa ľúbia Bohu samy pre seba a nie pre Prostredníka Krista. A keďže jeden má viac zásluh ako druhý, tak teda niektorí majú aj prebytočné zásluhy, ktoré ich vlastníci môžu darovať iným. Mlý čitateľu, toto ešte nie je koniec falošných uzáverov. Veď pridá sa ešte nejaká sviatostina tohto 361
darovania, mŕtvym sa navlečie kapuca, atď. Takéto nahromadené falošné uzávěry zastrelí Kristove dobrodenia a spravodlivosť viery.

Nezачínáme nezmyselnú škriepku o slovíčko „odmena“. Ak protivníci pripustia, že vierou pre 362
Krista sme pokladaní za spravodlivých, a že sa dobré skutky ľúbia Bohu pre vieru, potom o slovo

- „odmena“ nebudeme sa veľmi hádať. Uznávame, že večný život je odmenou, ale táto, nám prináleží pre zaslúbenie a nie pre naše zásluhy. Veď zaslúbené ospravednenie, ako sme už prv ukázali, je naozaj Božím darom. A s týmto darom je spojené zaslúbenie večného života, ako je napísané:
- 363 „Ktorých ospravedlnil, tých aj oslávil“ (Rím. 8.30). Na toto sa vzťahuje aj Pavlova výpoveď: „Už mi je pripravený veniec spravodlivosti, ktorý mi dá v onen deň Pán, ten spravodlivý sudca atď.“
- 364 (2.Tim. 4.8). Veniec spravodlivosti podľa zaslúbenia prislúcha ospravedlneným. A o tomto zaslúbení majú svätí vedieť, nie aby pracovali kvôli odmene, lebo veď majú pracovať pre slávu Božiu; ale aby si v utrpeniach nezúfali, a majú vedieť o Božej vôli, že im chce pomáhať, vytrhnúť ich, zachrániť. Pravda, inak počúvajú zmienku o trestoch a o odmenách dokonali a inak slabí, lebo slabí pracujú za odmenu. Jednakú potrebná je kázeň aj o odmenách aj o trestoch. V kázni o trestoch poukazuje sa na Boží hnev a to súvisí s kázňou o pokáňi; v kázni o odmenách sa poukazuje na milosť; a ako Písmo sv. často spája zmienku o dobrých skutkoch s vierou — chce totiž, aby sa spravodlivosť srdca spojila s ovocím — tak spolu s ostatnými odmenami ponúka
- 365 i milosť, ako to máme u Izaiáša 58,8 a často aj u iných prorokov. Vyznávame tiež, čo sme už neraz aj potvrdili, že i keď ospravednenie a večný život sú spojené s vierou, predsa i dobré skutky si zasluhujú rozličné telesné a duchovné odmeny a druhy odmien podľa výpovedí: „Každý dostane vlastnú odplatu podľa vlastnej práce.“ Lebo spravodlivosť evanjelia, ktorá sa točí okolo zaslúbenia milosť, zdarma prijíma ospravednenie a znovuzrodenie. Ale plníte zákona, ktoré nasleduje po viere, točí sa okolo zákona, nie zdarma, ale pre naše skutky zasluhuje a dostáva odmenu. Avšak tí, čo si toto zasluhujú, sú ospravedlnení prv, ako zachovávajú zákon. Najprv sú teda prenesení do
- 367 kráľovstva Božieho Syna, ako hovorí Pavel (Koloz. 1.13; Rím.8.17), a učinení spoluhedícmi Kristovými. Protivníci, však kedykoľvek je reč o zásluhách, medzi odmeny zaraďujú ihneď aj ospravednenie. Kdežto evanjelium zdarma dáva ospravednenie pre Kristove a nie pre naše zásluhy; a Kristove zásluhy sa nám podávajú vierou. Ostatne, skutky a utrpenie človeka si nezasluhujú ospravednenie, ale iné odmeny, ako sa im napr. príleka v týchto výpovediach: „Kto skúpo rozsteva, skúpo bude aj žať, kto však hojne rozsieva, hojne bude aj žať“ (2.Kor. 9.6). Tu je miera odmeny jasne prispôbena miere skutku. „Cu si otec aj matka, aby si dlho žil na zemi.“ Aj tu príleka zákon určitému skutku určité odmeny. Hoci si teda naplnenie zákona zasluhuje odmenu, veď vlastne odmena patrí k zákonu; predsa však načim nám mať na pamäti evanjelium, totiž, že ospravednenie sa nám dáva zdarma pre Krista. A zákon ani nemôžeme naplniť a zachovávať pred svojím zniknutím s Bohom. Ani naše plnenie zákona by sa neľúbilo, ak by sme už vopred pre vieru neboli prijatí. A pretože sa ľudia ľúbia Bohu pre vieru, preto aj začate plnenie zákona je Mu
- 368 milé a má odmenu v tomto živote i po ňom. O slove „odmena“ dalo by sa ešte veľačo aj iné povedať z hľadiska povahy zákona, ale to vysvetlíme na inom mieste, pretože je toho mnoho.
- 370 Protivníci však veľmi zdôrazňujú, že dobré skutky naozaj zasluhujú večný život, pretože Pavel hovorí: „Odplati každému podľa jeho skutkov“ (Rím. 2.6). Tiež: „Sláva a česť a pokoj všetkým, ktorí činia dobré“ (v.10.) Ján 5.29: „Tí, čo dobre činili, vyjdu na vzkrásenie k životu“; Mat.25.35:
- 371 „Hladný som bol, a dali ste mi jesť, atď.“ Na týchto miestach a na všetkých im podobných, kde Písmo sv. chválí skutky, treba rozumieť nielen zovňajšie skutky, ale aj vieru srdca, pretože Písmo
- 372 sv. nehovorí o pokrytectve, ale o spravodlivosti srdca s jej ovocím. A kedykoľvek je zmienka o zákone a o skutkoch, načim vedieť, že sa z toho nesmie vylučovať Prostredník Kristus. Veď On je koniec zákona a On sám hovorí: „Bezo mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15.5) Už sme prv povedali, že podľa tohoto pravidla možno posúdiť všetky miesta o skutkoch. Preto, keď je večný život prívlastnený skutkom, prívlastnený je ospravedlneným, pretože dobre činiť môžu len ľudia ospravedlnení, ktorých vedie Duch Kristus. A dobré skutky sa ľúbia Bohu len s Prostredníkom Kristom a s vierou, ako je napísané: „Bez viery však nie je možné ľubiť sa“ (Žid.11.6). Keď Pavel hovorí: „Každý dostane odplatu podľa vlastnej práce“, treba pod tým rozumieť nielen zovňajšie dielo, ale celú spravodlivosť alebo nespravodlivosť. Podobne, keď hovorí: „Sláva všetkým, ktorí činia dobré“, znamená: všetkým spravodlivým. V slovách „dali ste mi jesť“ sa rozumie ovocie a dôkaz spravodlivosti srdca a viery; teda spravodlivosti sa dáva večný život. Týmto spôsobom Písmo sv. spája spravodlivosť srdca s ovocím. A len preto sa spomína tak často ovocie, aby neskúsení tým ľahšie pochopili, a aby sa tým naznačilo, že Boh vyhľadáva nový život a znovuzrodenie a nie pokrytectvo. Znovuzrodenie deje sa však vierou v pokáňi.
- 375 Nikto so zdravým rozumom nemôže súdiť ináč. Ani sa tu nepúšťame do nejakej nudnej podrobnosti, aby sme oddelili ovocie od spravodlivosti srdca. Chceme len, aby protivníci priznali, že ovocie sa ľúbi pre vieru a pre Prostredníka Krista a nezasluhuje si milosť a večný život samo

o sebe. V učení protivníkov zavrhuje, že takéto miesta Pisma sv. chápu v zmysle filozofickom 376
alebo židovskom a tým odstraňujú spravodlivosť viery a vylučujú Prostredníka Krista. Z týchto
miest usudzujú, že skutky zasluhujú milosť, jedny podľa hodnosti, druhé podľa zaslužnosti, keď
sa totiž pripojuje láska. To znamená, že skutky ospravedľujú, a preto sú spravodlivosť, zasluhujú
večný život. Tento blud zreteľne ruší spravodlivosť viery, ktorá vie, že prístup k Bohu máme pre
Krista a nie pre svoje skutky, ktorá cíti, že pre najvyššieho Kňaza a Prostredníka Krista sme
privedení k Otcovi a máme milostivého Otca, ako sme o tom už predtým dosť povedali. Toto
učenie o spravodlivosti viery sa nesmie zanedbávať v Kristovej cirkvi, pretože bez neho nemožno 377
pochopiť Kristov úrad a akékoľvek iné učenie o ospravedlnení je len náuka zákona. My však
musíme zachovať evanjelium a učenie o zasľúbení darovanom pre Krista.

Tu sa teda s protivníkmi nehádame o malicherné veci. Nevyhľadávame nudné podrobnosti, keď 378
zavrhuje ich učenie, že večný život si zasluhujeme skutkami bez viery, ktorá prijíma Prostred-
níka Krista. Lebo scholastici ani slovička nespomenú o viere, ktorá verí, že Otec je nám milostivý 379
pre Krista. Všade dokazujú, že sme prijati, spravodliví pre svoje skutky, ktoré sme vykonali alebo
podľa rozumu alebo určite z podnetu lásky, o ktorej hovoria. A na toto majú akési výpovede, akoby 380
kánonské výpovede zo starých autorov, ktoré pri výklade prekrúcajú. V školách obširne vykla-
dajú, že dobré skutky sa ľúbia pre milosť, a že načím veriť v Božiu milosť. Tu však vysvetľujú 381
milosť ako vľahu, ktorou milujeme Boha. Akoby starí spisovatelia boli chceli povedať, že sa máme
spoliehať na svoju lásku, o ktorej sme sa už bezpečne presvedčili, aká je nepatrná a nečistá. A je
prítom podivné, prečo prikazujú spoliehať sa na lásku, keď učia, že sa nevie, či ju máme. Preto
nevysvetľujú túto milosť ako Božie milosrdenstvo k nám? A kedykoľvek je o nej zmienka, načím
pripojiť vieru, lebo jedine vierou prijímame zasľúbenie milosrdenstva, zmierenia, Božej lásky
k nám. A práve v tomto zmysle by mohli povedať, že sa treba spoliehať na milosť, že dobré skutky
sa ľúbia pre milosť, keď viera prijíma milosť. V školách rozoberajú aj to, že naše dobré skutky 382
platia pre zásluhy Kristovho utrpenia. Je to správne. Preto však tu nedoložia nič o viere? Veď
Kristus je zmierením, hovorí Pavel „skrze vieru“ (Rím.3,25). Keď prestrašené svedomia viera po-
vzbudzuje, a keď sú si istí, že naše hriechy Kristova smrť zmaže, a že Boh je zmierený s nami pre
Kristovo utrpenie, vtedy nám skutočne osoží Kristovo utrpenie. Ale ak vynechávajú učenie o viere,
zbytočne vravia, že naše skutky platia pre zásluhy Kristovho utrpenia.

Aj mnohé iné výpovede prevracajú v školách, pretože neučia o spravodlivosti viery a vieru chápu 383
len ako známosť dejín alebo dogmat a nie ako schopnosť, ktorá prijíma zasľúbenie milosti
a spravodlivosti, ktorá oživuje srdcia v hrôzach strachu a smrti. Pavel hovorí: „Srdcom veríme 384
na spravodlivosť a ústami vyznávame na spasenie“ (Rím 10,10). Myslíme, že tu aj protivníci
uznajú, že ústne vyznanie nenaspravodľuje a nespasí už tým, že sa stalo, ale len pre vieru srd-
ca. Pavel preto hovorí, že vyznanie ústami spasí, aby ukázal, aká viera dosahuje večný život, totiž
pevná a účinná viera. Lebo viera, ktorá sa nedokazuje vo vyznaní, nie je pevná. A tak aj ostatné 385
dobré skutky ľúbia sa pre vieru, ako aj v cirkevných modlitbách prosíme, aby boli všetky prijaté
pre Krista. Teda za všetko prosíme pre Krista. Veď je známe, že na konci modlitieb pripojujeme 386
záver: „pre Krista, nášho Pána“. Z toho usudzujeme, že sme pred Bohom ospravedlnení, s Bohom
zmierení a znovuzrodení vierou, ktorá v pokání prijíma zasľúbenie milosti a skutočne oživuje
prestrašenú myseľ a ju učí, že pre Krista je Boh s nami zmierený a nám milostivý. A táto 387
„viera“, ako hovorí Peter, „nás zachováva na spasenie, ktoré sa zjavi“ (1.Petra 1,5). Kresťania
musia poznať túto vieru, ona dáva najhojnejšie potešenie vo všetkých utrpeniach, zjavuje nám
Kristov úrad, pretože tí, ktorí popierajú ospravedlnenie vierou, popierajú aj Krista ako Prostred-
níka a Zmiercu, rušia zasľúbenie milosti a evanjelium. Ich učenie o ospravedlnení je alebo len
učenie rozumu alebo len učenie zákona. Nakoľko to tu bolo možné, ukázali sme dôvod tejto otázky 388
a rozobrali sme námietky protivníkov. Čestní ľudia to ľahko všetko rozsúdia, keď si zapamätajú, že
zakaždým: keď sa z Pisma cituje o láske alebo skutkoch, musí sa uviesť, že zákon bez Krista
nemožno zachovávať, a že sme ospravedlnení nie zo zákona, ale z evanjelia, to je zo zasľúbenia
Božej milosti v Kristu. Dúfame, že táto i keď krátka úvaha upevní statočným mužom vieru a poučí 389
a poteší ich svedomia. Lebo sme si istí, že čo sme hovorili, súhlasí s knihami prorockými i apo-
štolskými, so spismi svätých Otcov, Ambróza, Augustína a mnohých iných, ako aj s celou cirkvou
Kristovou, ktorá s istotou vyznáva, že Kristus je Zmierca, a že On nás ospravedľuje.

Nech nik nesúdi prenáhlene, že rímska cirkev učí všetko, čo schvaľujú pápež alebo kardináli 390
alebo biskupi a niektorí teológovia alebo mnisi. Veď sa vie, že pápeži sa viac starali o svoje pano-
vanie ako o Kristovo evanjelium. A mnohi z nich boli usvedčení ako prví epikurejci. O teológoch sa

391 vie, že do kresťanského učenia namiešali prímnoho filozofa. Preto nemôžu nám byť takou auto-
 392 ritou, aby v ničom nebolo možno nesúhlasiť s ich úvahami. Veď získilo sa u nich mnoho zjavných
 393 miestach, tiež svätých Otcov a názory všetkých zbožných ľudí. A aj keď v cirkvi pápeži a niektorí
 394 teológovia a mníši učili, že odpustenie hriechov, milosť a spravodlivosť má človek hľadať svojimi
 395 skutkami a s novými službami, a tým zatemnili Kristov úrad a z Krista spravili len zákonodarcu
 396 a nie Zmiercu a Darcu ospravedlnenia: niektorí zbožní si napriek tomu vždy zachovali známosť
 397 o Kristu. Aj Písmo sv. predpovedalo, že príde čas, keď spravodlivosť viery bude zatemnená ľud-
 398 skými tradíciami a učením o skutkoch. Aj Pavel sa často žaluje (Gal.4,9; 5,7; Kolos.2,8,16;
 2.Tim.4,2 a inde), že niektorí už vtedy miesto spravodlivosti učili, že ľudia sú s Bohom zmierení
 399 a ospravedlnení vlastnými skutkami a vlastnými službami a nie vierou pre Krista, pretože ľudia od
 prirodzenosti usudzujú, že Boha treba skutkami uspokojiť. Veď rozum ani nevidí inú spravodlivosť
 ako spravodlivosť zákona, ponímajú podľa svetského práva. Preto vždy žili ľudia, ktorí učili len
 o samej telesnej spravodlivosti a potlačovali spravodlivosť viery. A takí učenici ešte aj dnes žijú. Tak
 tomu bolo aj v národe Izraelskom. Väčšina národa si myslela, že si vlastnými skutkami zaslúži
 400 odpustenie hriechov; preto rozmnožovali počet obetí a obrádov. Naproti tomu proroci učili
 o spravodlivosti viery a zatracovali tamtie domnienky. A udalosti v Izraelskom národe ukazujú,
 čo sa stane v budúcnosti v cirkvi. Preto nech sa zbožné srdcia nelakajú veľkého počtu protivníkov,
 ktorí odmietajú naše učenie. Lahko usúdiť, akého sú ducha, pretože v niektorých článkoch odsú-
 dila jasnú a zrejmu pravdu, takže ich zbožnosť je viditeľná. Veď aj bula Leva X. odsúdila veľmi
 potrebný článok, ktorý všetci kresťania majú zachovávať a veriť, totiž, že sa človek nemá spoliehať,
 že rozhréšenie dostane pre svoju kajúcnosť, ale že ho dostane pre Kristovu slavu: „Čokoľvek
 zviažeš, atď.“ (Mat.10,19). A teraz na tomto sneme autori „Podvrátenia“ výslovne odsúdili naše
 učenie, že víra je časťou pokánia, a že ňou dosahujeme odpustenie hriechov a preuňháme hrôzy
 hriechov a získavame pokoj svedomia. Kto by nevidel, že tento článok, že vierou dosahujeme
 odpustenie hriechov, je najpravdivejší, najistejší a všetkým kresťanom najpotrebnejší? Či si ne-
 pomyslí ktokoľvek z budúceho pokolenia, keď počuje o zahrnutí takéhoto učenia, že lí, čo ho
 zahrnil, vôbec nepoznali Krista?
 399 A o ich duchu si každý môže sám utvoriť obraz podľa ich neslýchanej, všeobecne známej
 krutosti, s akou dosiaľ postupujú proti mnohým zbožným mužom. Na tomto sneme sme sa
 dozvedeli, že ktorýsi velebný otec, člen ríšskej rady, pri rozprave o našom Vierovyznaní povedal,
 že podľa neho najužitečnejšou radou by bolo odpovedať krvou na naše predložené Vierovyznanie,
 napísané atramentom. Či by sám Phalaris bol mohol odpovedať krutejšie? Aj niektorí z kniežat
 400 pokladali tieto slová na nedôstojné takého zhromaždenia. A preto, ak keď si protivníci prívlastňujú
 meno cirkve, vieme, že Kristovu cirkev tvoria tí, čo učia Kristovo evanjelium a nie tí, čo bránia
 falošné domnienky, protiviace sa evanjeliu, ako hovorí Pán (Ján 10,27): „Moje ovce počúvajú môj
 hlas.“ A Augustín hovorí: Otázka je, kde je cirkev? Čo robí? Či ju budem hľadať vo svojich slovách
 a či v slovách Jeho, ktorý je jej hlavou, v slovách nášho Pána Ježiša Krista? Myslí, že ju máme
 hľadať v slovách Jeho, ktorý sám je pravda a najlepšie zná svoje telo.“ Nás nepomýlia sudy našich
 protivníkov, ktorí ľudské výmysly stavajú proti evanjeliu, proti vážnosti svätých Otcov, ktorí pisali
 v cirkvi a proti svedectvu zbožných duší.

VII. a VIII. článok. O cirkvi

- 1 Sedmý článok nášho vierovyznania odsúdili. V ňom sme povedali, že cirkev je zhromaždenie svätých. Priložili obsiahnu rozpravu, že zlých nemožno vylúčiť z cirkvi, veď aj Ján (Mat.3,12) porovnal cirkev s humnom, v ktorom sú pospolu pšenica i plevy, a Kristus (Mat.13,17) ju pripo-
- 2 dobnil k sieťi, v ktorej sú dobré i zlé ryby, atď. Veľmi výstižne je porokadlo: „Niet lieku proti uštipnutiu kľebetníka“.
- 3 Nemožno hovoriť tak obozretné, aby sa to nedalo prekrútiť. Osmý článok preto pripojujeme k siedmemu, aby si nik nemyslel, že hriešnikov a pokrytcoov vyľučujeme zo zovňajšieho spoločenstva cirkvi alebo že odnímame sviatostiam účinnosť, ak ich vysluhuje pokrytec alebo hriešnik. A tak nenačím sa nám naširoko brániť tomuto ohováraniu. Osmý článok nás dostatočne očisťuje. Pripúšťame, že sa v tomto živote pokrytci a hriešnici zamiešali do cirkvi, že sú udmí cirkvi podľa zovňajších znamení cirkvi, to je, slova, vyznania a sviatosti, najmä, ak nie sú

vybočovani. Ani sviatosťi nestratia účinnosť, ba možno ich práve užívať, keď ich hriešnici prisluhujú. Veď aj Pavel predpovedal (2. Tes. 2,4), že sa Antikrist posadí do Božieho chrámu, to jest, že 4 v cirkvi bude panovať a úradovať. Ale cirkev je nielen spoločenstvom zovňajších vecí a obrádov, 5 ako iné svetské spoločenstvá, ale je vo svojej podstate spoločenstvom viery a Ducha Svätého v srdciach, majúcej aj zovňajšie znaky, aby ho bolo možno poznať, totiž čisté učenie evanjelia a prisluhovanie sviatosťi podľa Kristovho evanjelia. A jedine táto cirkev sa volá telom Kristovým, ktoré Kristus svojim Duchom znovuzrodzuje, posväcuje a spravuje, ako svedčí Pavel: „Urobil Ho hlavou nad všetkým v cirkvi, ktorá je Jeho telom, plnosťou Toho, ktorý naplňuje všetko vo všetkých“ (Efez. 1,22). Preto tí, ktorých nepôsobí Kristus, nie sú údmi Kristovými. A o týchto aj protivníci uznávajú, že sú mŕtvymi údmi cirkvi. Preto je divné, prečo odmietli naše označenie, 6 ktoré hovorilo o živých údoch. Veď sme nepovedali nič nového. Pavel výslovne takto označuje 7 cirkev v liste Efezským 5,25, že ju očistil, aby bola svätá. A pripojuje zovňajšie znaky, slovo a sviatosť. Takto hovorí: „Kristus miloval cirkev a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil, očisťiac ju kúpeľom vody skrze slovo a postavil si cirkev slávnu, bez poškvŕny, bez vrásky a bez čohokoľvek podobného, ale aby bola svätá a bez úhony“. Túto výpoveď sme skoro doslova použili v našom vyznaní. Takto označuje cirkev aj článok vo Viere všeobecnej, ktorý kaže veriť, že cirkev je 8 svätá, všeobecná. Bezbožní však nie sú svätou cirkvou. A treba si povšimnúť aj doložku, „spolo-

čenstvo svätých, ktorá nasleduje, ňou sa vysvetľuje, čo je cirkev, totiž zhromaždenie svätých, ktorí sú navzájom spojení týmže evanjellom alebo učením a týmže Duchom Svätým, ktorý ich srdcia znovuzrodzuje, posväcuje a spravuje. Tento článok sme takto predložili z dôsleditej príčiny. Vidíme mnohé nebezpečenstvá, ktoré 9 hrozia cirkvi záhubou. V samotnej cirkvi je veľmi veľa bezbožných, ktorá ju uláčajú. Preto, aby sme si nezúľali, ale aby sme vedeli, že cirkev zostane a tiež, aby sme vedeli, že i keď je mnoho bezbožníkov, cirkev je a Kristus dáva v nej všetko, čo cirkvi zashľbil, odpustenie hriechov, vyslyšanie modlitieb, dar Ducha Svätého; tieto potešenia nám vo Viere všeobecnej kresťanskej poskytujú o cirkvi. Hovorí o všeobecnej cirkvi, aby sme si nemysleli, že cirkev je zovňajšie zriadenie niektorých národov, ale skôr spoločenstvo ľudí, roztratených po celom svete, ktorí súhlasne učia o evanjeliu i keď nemajú rovnaké ľudské ustanovenia. Aj Glosa v dekrétach hovorí, že cirkev v širšom zmysle zahŕňa dobrých i zlých; podobne, že zli sú v cirkvi len podľa mena a nie skutočne, dobrí že sú v nej i skutočne i podľa mena. O tejto otázke sa mnoho dočítame u cirkevných 10 Otcov. Veď Jeroným hovorí: „Hriešnik, poškvŕnený nejakou nbečistotou, nemôže sa menovať menom Kristovej cirkvi, ani sa nemôžeme nazývať Kristovým poddaným“.

Hoci teda aj pokrytci a hriešnici sú údmi tejto pravej cirkvi podľa zovňajších obrádov, jednako, 12 keď ide o označenie cirkvi, treba o nej povedať, že je živým telom Kristovým a tiež, že je cirkvou aj podľa mena aj skutočne. Na toto máme mnoho dôvodov. Veď treba pochopiť, čo nás robí v podstate údmi a to živými údmi cirkvi. Ak označíme cirkev len ako zovňajšie zriadenie dobrých i zlých, ľudia 13 nepochopia, že Kristovo kráľovstvo je spravodlivosť srdca a dar Ducha Svätého, ale budú si myslieť, že je len zovňajšie zachovávanie určitých služieb a obrádov. A potom, akýže by bol rozdiel 14 medzi ľuďmi zákona a medzi cirkvou, keby cirkev bola len zovňajšie zriadenie? Veď Pavel robí rozdiel medzi cirkvou a medzi ľuďmi zákona, keďže cirkev je podľa neho duchovný ľud, to je, nie zovňajším zriadením sa líšiac od pohanov, ale opravdivý ľud Boží, znovuzrodený Duchom Svätým. Ľud zákona okrem zaslúbenej telesných vecí, kráľovstva, atď. A preto aj hriešnici medzi nimi sa nazývali Božím ľuďom, pretože toto telesné semeno Boh oddelil od ostatných pohanov určitým 15 zovňajšími ustanoveniami a zaslúbeniami; a predsa sa tí hriešnici neľúbili Bohu. Avšak evanjellum nám neprináša tien večných vecí, ale samé večné veci, Ducha Svätého, a spravodlivosť, ktorou sme u Boha spravodliví.

A tak len tí sú ľuďmi Božím podľa evanjelia, ktorí prijímajú toto zaslúbenie Ducha. A táto cirkev 16 je kráľovstvo Kristovo líšiace sa od kráľovstva diabloveho. Veď je isté, že bezbožní sú v diablovej moci a sú údmi diabloveho kráľovstva, ako učí Pavel, keď hovorí, že „diabol pôsobí v neposlušných synoch“ (Efez. 2,2). A farizejom, ktorí predsa tvorili zovňajšie spoločenstvo s cirkvou, to jest, so svätými v Iude zákona. — veď boli jeho poprednými, obetovávali a učili, — Kristus hovorí: „Vy ste z otca diabla“ (Ján 8,44). A tak teda cirkev, ktorá je opravdivé kráľovstvo Kristovo, je vlastne zhromaždenie svätých. Lebo bezbožných vedľa diabol, sú v jeho moci a nevedia ich Duch Kristus.

Načo však toľko slov v takej jasnej veci? Ak sa cirkev, ktorá je opravdu Kristovo kráľovstvo, líši 17 od diabloveho kráľovstva, nemôžu byť cirkvou bezbožní, ktorí sú v kráľovstve diabloveho, hoci

- v tomto živote, kým Kristovo kráľovstvo nie je ešte zjavné, sú zamiešaní do cirkvi a zastávajú
- 18 cirkevné úrady. No bezbožníci nie sú kráľovstvo Kristovo, pretože ešte nebolo zjavené. Veď Kristo-
- vým kráľovstvom v každom čase je to, čo On znovuzrodzuje svojím Duchom, už či bolo zjavené a či
- 19 je zakryté krížom. Ako je aj Kristus ten istý, teraz oslávený, predtým strápený. Na toto sa hodia
- Kristove podobensťová, ktoré povedal u Matúša 13,38: „Dobré zrno sú synovia kráľovstva, kúkol
- však sú synovia toho zlého“, potom však nazýva svet nie cirkev. Tak isto hovorí aj Ján o ľuď
- židovskom (Mat. 2.12), že pravá cirkev bude oddelená od onoho ľudu. Toto miesto skôr svedčí proti
- protivníkom ako za nich, pretože ukazuje, že opravdivý a duchovný ľud má byť oddelený od ľudu
- podľa tela. A Kristus o povahe cirkvi hovorí: „Podobné je kráľovstvo nebeské sieti“ (Mat. 13. 47)
- alebo: „Podobné je kráľovstvo desiatim pannám“ (Mat. 25.1) a učí, že cirkev je zakrytá mnohými
- hriešnikmi, na čom sa zbožní nemajú pohoršovať; a tiež, aby sme vedeli, že slovo a sviatosť sú
- platné, aj keď ich prisluhujú hriešníci. No, potom učí, že hriešníci, aj keď sú v spoločenstve
- zovňajších znakov, nie sú opravdivým kráľovstvom Kristovým ani údmi Kristovými. Sú totiž údmi
- 20 diabloveho kráľovstva. Naozaj, neshívame my o nejakom platónskom štáte, ako sa nám zlomyseľne
- vysmievajú, lež učíme skutočnú cirkev, ktorou sú opravdivo veriaci a spravodliví, roztrúsení po
- celom svete. A pripojujeme aj jej znaky: čisté učenie evanjelia a sviatosť. A táto cirkev je vlastne
- stĺp a základ pravdy (1.Tim. 3,15). Veď ona zachováva čisté evanjelium a, ako hovorí Pavel: „Má
- pravý základ“ (1. Kor. 3,11), to jest, pravú známosť o Kristu a vieru. Pravda, sú aj tam mnohí mdlí,
- ktorí na tomto základe stavajú málo trvanlivú slamu, to znamená, všelijaké neužitočné domnen-
- ky; tieto však, keďže nevytvracajú základ, sa im alebo odpúšťajú alebo sa napraviajú. Veď aj spisy
- 21 svätých Otcov svedčia, že niekedy aj oni stavali na základe slamu, ale to nezničilo ich vieru. Avšak
- mnohé, čo naši protivníci bránia, ničí vieru. Ako napr. keď zavrhujú náš článok o odpustení
- hriechov, v ktorom učíme, že vierou prijímame odpustenie hriechov. Zjavným a nebezpečným
- blodom je aj učenie protivníkov, že ľudia si zasluhujú odpustenie hriechov láskou k Bohu ešte
- prv, ako prijali milosť. Veď toto znamená už odstraňovať základ, to je Krista. A načo by bola
- 22 viera, ak by sviatosť ospravedľhovali samým výkonom, bez zbožného pohnutia mysle prijímajú-
- ceho? A ako má cirkev zasľúbenie, že vždy bude mať Ducha Svätého, tak má aj upozornenie, že
- prídu falošní učiteľia a vci. Pravá cirkev vlastne je tá, ktorá má Ducha Svätého. Vci a falošní
- učiteľia, i keď vystrajajú v cirkvi, nie sú Kristovým kráľovstvom. Svedčí o tom aj Lýra, keď ovi:
- „Cirkev nezáleží z ľudí cirkevnej alebo sveitskej moci alebo hodnosti, pretože o mnohých z kniežat,
- pápežov a tnych popredných sa zistilo, že odpadli od viery; ale spočívajú na ľuďoch, ktorí majú pravú
- známosť a vyznanie viery a pravdy.“ Či sme vo svojom vierovyznaní nepovedali to isté, čo Lýra?
- 23 Protivníci by azda prijali definovať cirkev tak, že je najvyššou zovňajšou samovládou nad celým
- svetom, kde rímsky pápež musí mať neobmedzenú moc, o ktorej nik nesmie pochybovať, ani ju
- posudzovať – moc tvoriť zákony viery, zavrhuvať spisy, ako sa mu zapáči, ustanovovať obete
- a obrady, tiež vydávať zákony, aké len chce, dispenzovať a oslobodzovať od ktorýchkoľvek záko-
- nov Božích, kánonických i občianskych, od neho cisár i všetci panovníci prijímajú moc a právo
- spravovať kráľovstvá a to z poverenia Krista, ktorému Otec dal všetku moc a toto načim tak
- chápať, že toto práve preniesol na pápeža. Preto pápež musí byť pánom celého sveta, všetkých
- 24 kráľovstiev sveta, všetkých majetkov súkromných i verejných, má plnú moc vo veciach svetských
- i duchovných, má obidva meče, duchovný i svetský. Autorom tohto označenia, nie Kristovej cirkvi
- ale pápežovej ríše, sú nielen kánonisti, ale aj Dantel v 11. kap. od verša 36.
- 25 Keby sme takto označili cirkev, mali by sme možno milostivejších sudcov. Veď o moci rímskeho
- pápeža vyšlo nadmieru mnoho bezbožných spisov, za ktoré nikdy nikoho neobžalovali. Len nás
- 26 trestajú, že zvestujeme a kážeme o Kristovom dobrodení, že odpustenie hriechov dosahujeme
- vierou v Krista, a nie obradmi, ktoré povymýšľal pápež. Kristus, proroci a apoštolovia celkom
- 27 inak označujú cirkev Kristovu, vôbec nie ako pápežovo panstvo. A ani nemožno preniesť na
- pápežov to, čo sa týka pravej cirkvi, že by totiž boli stĺpmi pravdy a sa nemýlili. Ktorýže z nich
- sa stará o evanjelium alebo ho pokladá za hodné čítať? Veď mnohí sa verejne vyamievali každému
- 28 náboženstvu a schvaľovali len to, čo sa zhodovalo s ľudským rozumom. Všetko ostatné pokladali
- za bájky a za skladby podobné básnickým tragédiám. Preto my podľa Písma učíme, že pravá cirkev
- je zhromaždenie svätých, ktorí práve veria Kristovo evanjelium a majú Ducha Svätého, Pritom
- však uznávame, že v tomto živote sú medzi nimi zamiešaní mnohí pokrytí a hriešníci, ktorí sú
- údmi cirkvi na základe spoločenstva zovňajších znakov a zastávajú ej cirkevné úrady. I to uznáme,
- že sviatosť nestrácajú účinnosť, ak ich prisluhujú nehodní, pretože zastupujú Kristovu osobu,
- keďže ich cirkev povolala a nepôsobia z vlastnej moci, ako svedčí Kristus: „Kto vás počúva, mňa

počúva" (Luk. 10, 16). Keď kóžu Kristovo slovo a prislubujú sviatosti, robia to v zastúpení Krista a na Jeho mieste. O tom nás poučuje spomenuté Kristovo slovo, aby sme sa nepohoršovali na nehodnosti služobníkov.

Ale o tomto sme sa dosť jasne vyjadrili vo Vierovyznaní, že zavrhuje učenie donatistov a wiklefistov, že ľudia hrešia, keď prijímajú v cirkvi od nehodných. Myslíme, že toto stačí nateraz na obranu definície cirkvi, ako sme ju predložili. A keďže sa skutočná cirkev nazýva Kristovým telom, nemyslíme, že by sa mala tak označiť, než ako sme to my spravili. Veď je známe, že bezbožní patria do kráľovstva a tela diabľového, ktorý zlých poháňa a drží v zajatí. Toto je jasnejšie ako poľudňajúce slnko, ale ak protivníci neprestanú v utrhaní na cti, nebude sa nám ťažšie odpo-
vedať im dôkladnejšie.

Protivníci odsudzujú aj tú časť siedmeho článku, v ktorej hovoríme, že k pravej jednote cirkvi stačí zhoda v učení evanjelia a v prislubovaní sviatosti, a že nemusia byť všade rovnaké ľudské ustanovenia, obrady a ceremónie, ktoré ustanovili ľudia. Tu rozlišujú medzi všeobecnými a zvláštnymi obradmi a schvaľujú náš článok, ak sa v ňom rozumejú zvláštne obrady. Neprijímajú ho však, ak sa majú ozumieť všeobecné obrady. Nechápame, čo chcú protivníci. My hovoríme o pravej to znamená duchovnej jednote, bez ktorej nieto viery v srdciach, čiže spravodlivosti srdca pred Bohom. Hovoríme, že k tejto netreba zhody ľudských obradov už či všeobecných a či zvláštnych, pretože spravodlivosť viery nie je viazaná na určité ustanovenia, ako spravodlivosť zákona bola viazaná na mojžišovské ceremónie, lebo spravodlivosť viery znovuzrodzuje srdca. K takémuto znovuzrodeniu ničím nemôžu prispieť ľudské ustanovenia, či všeobecné a či zvláštne, a ani nie sú dielom Ducha Svätého, ako napr. čistota, trpezlivosť, bázeň Božia, láska k blížnemu a skutky lásky.

Neboli to nemalé príčiny, prečo sme tento článok takto podali. Je známe, že sa do cirkvi vložilo mnoho hlúpych výmyslov a ustanovení ľudských. Niektorí pokladali tieto ustanovenia za obrady potrebné na zashúzenie si ospravedlnenia a potom sa hádali, ako by to bolo, keby sa Boh učieval nerovnakým spôsobom. Akoby oné zovňjšie obrady boli skutočnou službou Božou a nie zovňjšími svetskými ponadkami, ktoré vôbec nesúvisia so spravodlivosťou srdca ani so službami Božími; veď sa menia, tu náhodne, tam odôvodnene. Stalo sa, že jedna cirkev vyobcovala druhú pre takéto ustanovenia ako napr. pre svätenie Veľkej noci, obrady a podobné veci. Preto si neskúsení mysleli, že viera alebo spravodlivosť srdca nemôže byť bez týchto zovňjších obradov. O tejto otázke napísali sumisti a iní mnoho nemožných spisov.

Ako neruší jednotu cirkvi nerovnaká dĺžka noci a dni, máme za to, že pravú jednotu cirkvi nenarušia ani rozdielne obrady, ktoré ustanovili ľudia. Houť aj nám je milé, keď sa všeobecne obrady kvôli pokoji zachovávajú rovnako. Veď aj my radi zachovávame v cirkvách ponadok omše, deň Pánov a ostatné väčšie sviatky. A veľmi si vážime aj iné užitočné a starobylé ustanovenia, najmä keď obsahujú užitočné poučenie pre ľud a neskúsených. Avšak teraz sa neskrteptíme o to, či ich zachovať kvôli pokoji alebo telesnému užitku. O iné ide. Debatujeme o tom, či zachovávanie ľudských ustanovení je bohoslužbou potrebnou k spravodlivosti pred Bohom. Toto je rozhodujúce v tejto otázke, keď sa o tomto dohodneme, ľahko sa neskôr rozsúdi, či sú k pravej jednote cirkvi potrebné všade rovnaké ľudské ustanovenia. Lebo ak ľudské ustanovenia nie sú službami Božími potrebnými k spravodlivosti pred Bohom, nasleduje, že spravodlivými a Božími synmi môžu byť aj tí, čo nezachovávajú ustanovenia inde prijaté. Napríklad, ak forma nemeckého rúcha nie je službou Božou potrebnou k spravodlivosti pred Bohom, znamená, že sú spravodliví Boží synovia a Kristova cirkev aj tí, čo neuznávajú nemecké ale francúzske rúcho.

O tom jasne učí Pavel v liste Kolosenským, keď hovorí: „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrmu a nápoje, ani pre sviatky, novomesiace a pre soboty, veď sú ony len tieňom budúcich vecí, ale telo je Kristovo“ (2, 16, 17). Tiež (V, 20-): „Keď ste teda s Kristom odumreli živlom sveta, čo sa dáte viazať — akoby ste ešte vo svete žili — predpismi: Nedotýkaj sa, nejeďz, ani na to neslahaj; čo väetko sú veri, ktoré spotrebovávaním vychádzajú nazmar? Veď je to len podľa rozkazov a učenia ľudí, ktoré zdantivo sú múdrosť, ale v skutočnosti sú len samovoľné pobožnostikárstvo.“ Zmysel toho je: spravodlivosť srdca je vec duchovná, oživujúca srdca. Ľudské ustanovenia sa však netýkajú srdca, sú pomínutelné, neoživujú srdca, ani nie sú dielom Ducha Svätého, ako je ním napr. láska k blížnemu, čistota srdca, ani nie sú nástrojmi, pomocou ktorých povzbudzuje Boh srdca k viere, ako sú napr. slovo a sviatosti, ustanovené Pánom Bohom, preto ich nenačím pokladať za potrebné k spravodlivosti pred Bohom. V tomže zmysle hovorí: „Kráľovstvo Božie nie je pokrm a nápoj, ale spravodlivosť a pokoj a radosť v Duchu Svätom (Rím. 14, 17). Netreba uvádzať

počuvať (Luk. 10, 16). Keď kážu Kristovo slovo a prisluhujú sviatosti, robia to v zastúpení Krista a na Jeho mieste. O tom nás poučuje spomenuté Kristovo slovo, aby sme sa nepohoršovali na nehodnosti služobníkov.

Ale o tomto sme sa dosť jasne vyjadrili vo Vierovyznaní, že zahrňujeme učenle donatistov a wiklefitov, že ľudia hrešia, keď prijímajú v cirkvi od nehodných. Myslíme, že toto stačí nateraz na obranu definície cirkvi, ako sme ju predložili. A keďže sa skutočná cirkev nazýva Kristovým telom, nemyslíme, že by sa mala inak označiť než ako sme to my spravili. Veď je známe, že bezhozní patria do kráľovstva a tela diabloveho, ktorý zlých poháňa a drží v zajati. Toto je jasnejšie ako poľudňajšie slnko, ale ak protivníci neprestanú v utíhaní na cti, nebude sa nám ťažké odpo-
vedaf im dôkladnejšie.

Protivníci odsudzujú aj tú stať siedmeho článku, v ktorej hovoríme, že k pravej jednote cirkvi stačí zhoda v učení evanjelia a v prisluhovaní sviatosti, a že nemusia byť všade rovnaké ľudské ustanovenia, obrady a ceremónie, ktoré ustanovili ľudia. Tu rozlišujú medzi všeobecnými a zvláštnymi obradmi a schvaľujú náš článok, ak sa v ňom rozumejú zvláštne obrady. Neprijímajú ho však, ak sa majú ozumieť všeobecné obrady. Nechápame, čo chcú protivníci. My hovoríme o pravej, to znamená duchovnej jednote, bez ktorej nielo viery v srdciach, čiže spravodlivosti srdca pred Bohom. Hovoríme, že k tejto netreba zhody ľudských obradov už či všeobecných a či zvláštnych, pretože spravodlivosť viery nie je viazaná na určité ustanovenia, ako spravodlivosť zákona bola viazaná na mojžišovské ceremónie, lebo spravodlivosť viery znovuzrodzuje srdcia. K takémuto znovuzrodeniu ničím nemôžu prispieť ľudské ustanovenia, či všeobecné a či zvláštne, a ani nie sú dielom Ducha Svätého, ako napr. čistota, trpezlivosť, bázeň Božia, láska k blížnemu a skutky lásky.

Neboli to nemalé príčiny, prečo sme tento článok takto podali. Je známe, že sa do cirkvi vliudilo mnoho hlúpych výmyslov a ustanovení ľudských. Niektorí pokladali tieto ustanovenia za obrady potrebné na zaslúženie si ospravedlnenia a potom sa hádali, ako by to bolo, keby sa Boh uctieval nerovnakým spôsobom. Akoby oné zovňajšie obrady boli skutočnou službou Božou a nie zovňajšími svetskými poriadkami, ktoré vôbec nesúvisia so spravodlivosťou srdca ani so službami Božími; veď sa menia, tu nábudne, tam odôvodnene. Stalo sa, že jedna cirkev vyobcovala druhú pre takéto ustanovenia ako napr. pre svätenie Veľkej noci, obrady a podobné veci. Preto si neskúsení mysleli, že viera alebo spravodlivosť srdca nemôže byť bez týchto zovňajších obradov. O tejto otázke napísali sumisti a iní mnoho nemožných spisov.

Ako neruší jednotu cirkvi nerovnaká dĺžka noci a dní, máme za to, že pravú jednotu cirkvi nenarušia ani rozdelne obrady, ktoré ustanovili ľudia. Hoci aj nám je milé, keď sa všeobecné obrady kvôli pokoju zachovávajú rovnako. Veď aj my radi zachovávame v cirkvách poriadok omše, deň Pánov a ostatné väčšie sviatky. A veľmi si vážime aj iné užitočné a starobylé ustanovenia, najmä keď obsahujú užitočné poučenie pre ľud a neskúsených. Avšak teraz sa neškriepime o to, či ich zachovať kvôli pokoju alebo telesnému úžitku. O iné ide. Debatujeme o tom, či zachovávanie ľudských ustanovení je bohoslužbou potrebnou k spravodlivosti pred Bohom. Toto je rozhodujúce v tejto otázke, keď sa o tomto dohodneme, ľahko sa neskôr rozsudí, či sú k pravej jednote cirkvi potrebné všade rovnaké ľudské ustanovenia. Lebo ak ľudské ustanovenia nie sú službami Božími potrebnými k spravodlivosti pred Bohom, nasleduje, že spravodlivými a Božími synmi môžu byť aj tí, čo nezachovávajú ustanovenia inde prijaté. Napríklad, ak forma nemeckého rúcha nie je službou Božou potrebnou k spravodlivosti pred Bohom, znamená, že sú spravodliví Boží synovia a Kristova cirkev aj tí, čo neuznávajú nemecké ale francúzske rúcho.

O tom jasne učí Pavel v liste Kolosenským, keď hovorí: „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrm a nápoje, ani pre sviatky, novomesiace a pre soboty, veď sú ony len tieňom budúcich vecí, ale telo je Kristovo“ (2, 16, 17). Tiež (V, 20-): „Keď ste teda s Kristom odumreli živlom sveta, čo sa dáte viazať — akoby ste ešte vo svete žili — predpismi: Nedotýkaj sa, nejedz, ani na to nesiahaj; čo všetko sú veci, ktoré spotrebúvajú a vychádzajú nazmar? Veď je to len podľa rozkazov a učenia ľudí, ktoré zdaniivo sú múdrosť, ale v skutočnosti sú len samovoľné pobožnosťkárstvo.“ Zmysel toho je: spravodlivosť srdca je vec duchovná, oživujúca srdcia. Ľudské ustanovenia sa však netýkajú srdca, sú pomínutelné, neozivujú srdcia, ani nie sú dielom Ducha Svätého, ako je ním napr. láska k blížnemu, čistota atď., ani nie sú nástrojmi, pomocou ktorých povzbudzuje Boh srdcia k viere, ako sú napr. slovo a sviatosť, ustanovené Pánom Bohom, preto ich nenačím pokladať za potrebné k spravodlivosti pred Bohom. V tomže zmysle hovorí: „Kráľovstvo Božie nie je pokrm a nápoj, ale spravodlivosť a pokoj a radosť v Duchu Svätom (Rím. 14, 17). Netreba uvádzať

viac svedectiev, keďže Písmo sv. má ich všade dostatok a aj my sme ich mnoho nazbierali v posledných článkoch Vieroveryznania. Rozsúdenie tejto spornej otázky, totiž, či sú ľudské ustanovenia službou potrebnou k spravodlivosti pred Bohom, uvedieme niečo neskôr. Tam túto otázku rozoberieme ohľadnejšie.

- 38 Protivníci tvrdia, že všeobecné ustanovenia preto treba zachovávať, lebo ich vraj ustanovili apoštolovia. Hľa, akí zbožní ľudia! Obrady prevzaté od apoštolov chcú zachovávať, ale nechcú zachovávať učenie apoštolov. O obradoch však našim tak súdili, ako o nich súdili sami apoštolovia vo svojich spisoch. Veď apoštolovia nechceli, aby sme si myslili, že nás také obrady ospravedľujú, a že takéto obrady sú potrebné na ospravedlnenie pred Bohom. Apoštolovia nechceli obťažovať svedomia toľkým bremenom, nechceli spravodlivosť a hriech spájať so zachovávaním dní, pokrmov a podobných vecí. Takéto výmysly Pavel dôsledne menuje démonickým učením (1.Tím.4,1). Treba teda zisťovať vôľu a radu apoštolov z ich spisov; nestačí dovolávať sa ich príkladu. Oni zachovávali určité dni nie preto, akoby zachovávať ich bolo potrebné na ospravedlnenie, ale preto, aby ľudia vedeli, v ktorom čase sa majú zistiť. Mali aj niektoré iné obrady, poriadok lekcií na zhromaždeniach. Ľudia zachovávali aj niektoré staré zvyky židovské, ktoré apoštolovia trochu pozmeneně prispôbovali evanjeliu, ako napr. Veľká noc. Letnice. Aj aby sa poučili, aj aby takýmito obradmi zanechali potomkom pamiatku najväčších udalostí. Avšak ak tieto ustanovenia boli potrebné k ospravedlneniu, prečo ich neskôr biskupi v mnohom pozmenili? Ak boli z Božieho práva, nemalo sa dovoliť meniť ich ľudskou právomocou. Pred Nicejským snemom Veľkú noc svätiti rozlíkne cirkvi v rozlíknom čase; a táto rozdielnosť nenarušila vieru. Neskôr bol daný návrh, aby naša Veľká noc neprípádala na čas židovskej paschy. Apoštolovia však prikázali, aby cirkvi zachovávali Veľkú noc spolu s bratmi, ktorí sa obrátili zo židovstva. Tento spôsob niektoré krajiny dôsledne zachovávali aj po Nicejskom sneme a podržali si židovský termín. Avšak apoštolovia toto nechceli nanútiť cirkvám svojim príkazom, ako o tom svedčia slová príkazu. Príkazuju totiž, aby nik nebol ustarostený, ak si bratia nevypočítajú správne čas svätenia Veľkej noci. Slová príkazu sa zachovali u Epušňa:

Ymets mé pséfizete aľa potete, otan oi adelfoi ymón oi ek peritomés, met autóv ama potte, ken te plaunéthósi, mēden ymón meletó.

- (Vy nevypočítajte, ale sväťte, keď vaši bratia z obrezaných, spolu s nimi sväťte, aj keď sa pomýlili, nech vám to nerobi starosti). Epifán píše, že toto sú slová apoštolského príkazu, ktorý vydal o Veľkej noci. Z nich rozumny čitateľ ľahko pochopí, že apoštolovia chceli ľudu vyvrátiť nezmyselnú domnienku o potrebe určitého času, keď zakazujú robiť si starosti pre chyby vo vypočítaní. Na východe žili audiáni, pomenovaní podľa svojho zakladateľa, ktorí tvrdili, že na základe tohto apoštolského príkazu Veľkú noc treba svätiti spolu so židmi. Epifán toto vyvracia, chváli príkaz a hovorí, že tieto v ňom ničoho, čo by nesúhlasilo s vierou alebo s cirkevným pravidlom. Karhá audiánov, že nesprávne pochopili to réton (príkaz) a vysvetľuje príkaz v tom zmysle, ako aj my totiž že apoštolovia nechceli nariadiť, v ktorom čase sa má svätiti Veľká noc; len dovolili bratom, ktorí sa obrátili zo židovstva, aby ju svätili podľa svojej obyčaje a ostatní aby nasledovali ich príklad kvôli jednote. Apoštolovia veľmi múdre upozornili čitateľa, že ani evanjelickú slobodu nerušia ani svedomia neobťažujú. Dodávajú totiž, že si netreba robiť starosti, ak je aj nezrovnalosť vo vypočítaní.
- 45 Z cirkevných dejín by sa dalo uviesť mnoho takýchto prípadov, z ktorých je zrejmé, že rozdiely v ľudských ustanoveniach nerušia jednotu viery. Či sa však treba o tom hádať? Prírodzene, protivníci nevedia, čo je spravodlivosť viery, čo je Kristovo kráľovstvo, keď si myslia, že je potrebná úplná zhoda v ustanoveniach o pokrmoch, dňoch, rúchach a podobných veciach, ktoré Boh neprikázal. Hľa, akí sú naši protivníci nábožní! Kvôli jednote cirkvi požaduju rovnaké ustanovenia ľudské a pritom sami zmenili Kristovo ustanovenie o Večeri, ktorá predtým určite bola všeobecným ustanovením. Ak sú všeobecné ustanovenia potrebné, prečo sami zmenili ustanovenie večeri Pánovej, ktorá nie je ľudským ale Božím ustanovením? Ak o tejto spornej otázke povieme si neskôr.
- 47 Osmý článok Vyznania schválil celý. V ňom vyznávame, že v cirkvi sú prímiešaní pokrytci a hriešnici, a že sviatosť účinkujú. I keď ich prístupujú briešni služobníci, pretože služobníci nezastupujú svoju osobu, ale účinkujú v zastúpení Kristovom, podľa výpovedi: „Kto vás počúva, máha počúva (Luk.10,16). Ale opustiť treba bezbožných učiteľov, pretože nezastupujú osobu

Ježišovu, ale sú Antikristovia. Aj Kristus hovorí: „Varujte sa falšných prookov (Mat. 7, 15). A Pavel: 48
„Ak vám niekto zvestuje iné evanjelium. . . nech je prekliaty!“ (Gal. 1, 9).

Ostatne, Kristus nás napomína v podobenstvách o cirkvi, aby sme hneď nevyvolávali roztržky, 49
keď sa pohoršujeme na osobných chybách už či kňazov a či ľudí, ako hriechne robili donatisti.

Za buričov pokladáme tých, ktorí spôsobili rozkoly, keď neuznávali, že by kňazom bolo dovolené 50
mať majetky alebo vlastníctvo. Lebo vlastníť majetok je svetským ustanovením, podľa ktorého
kresťanom je dovolené užívať časné veci, ako užívame napr. vzduch, svetlo, pokrm, nápoj. Lebo
ako táto prirodzená vlastnosť vecí a tieto presné pohyby hviezd sú v pravde Božím ustanovením,
Ním udržiavaným, tak aj riadne občianske ustanovenia sú skutočným Božím ustanovením a Boh
ich udržuje a chráni proti diablu.

IX. článok. O krste

Deviaty článok schválili. V ňom vyznávame, že krst je potrebný k spásu, a že deti treba kresť, a že 1
krst dieťať nie je neplatný ale potrebný a účinný k spásu. A pretože sa u nás evanjelium čistotne 2
a usilovne učí, máme z neho, vďaka Bohu, i ten úžitok, že v našich cirkvách nepovstali novokr-
stenci, pretože ľud je slovom Božím ohradený proti bezbožnej a vzbúrenckej strane oných lotrov.
A spolu s mnohými ostatnými zavrhujeme i blud novokrstenecov, že krst dieťať je neplatný. Ved' je
celkom isté, že zasľúbenie spásy sa vzťahuje aj na dieťať, iste sa však nevzťahuje na tých, čo sú
mimo cirkvi Kristovej, kde niet ani slova ani sviatosti. Lebo len tam je cirkev Kristova, kde je slovo
a sviatosti. Dieťať preto treba kresť, aby sa im prívlastilo zasľúbenie spásy podľa Kristovho
prikázania: „Čítajte mi učeníkmi všetky národy, kresťiac ich“ (Mat. 28, 19). Ako sa týmito slovami
všetkým dáva spasenie, tak sa ponúka všetkým aj krst, mužom, ženám, deťom, nemluvňatám.
Z toho zrejme nasleduje, že dieťať treba kresť, pretože s kresťom sa im dáva spasenie. Za druhé, je 3
jasné, že Boh schvaľuje krst dieťať. Preto novokrstenec bezbožne zmýšľajú, keď zavrhujú krst
dieťať. Ze Bohu sa ľúbi krst dieťať, vidieť z toho, že Boh takto pokresťeným dáva Ducha Svätého.
Lebo ak by krst dieťať bol neplatný, tak by nikomu nebol daný Duch Svätý, nik by nebol spasený,
ba nebol by ani cirkvi. Už tento jediný dôvod môže posilniť dobré a zbožné mysle proti bezbožným
a fanatickým domalenkam novokrstenecov.

* tento argument používa Luther aj
v Katechizme

X. článok. O svätej večeri Pánovej

Deviaty článok schválili. V ňom vyznávame a učíme, že pri večeri Pánovej opravdu a podstatne je 1
prítomné telo a krv Kristova a s viditeľnými vecmi, chlebom a vínom, sa i opravdy prisluhujú bñm,
čo prijímajú sviatosť. Tento zmysel stále aj bránime, keď sme otázku dôkladne preskúmali
a rozobrali. Ved' keď Pavel hovorí, že „chlieb je spoločenstvom tela Kristovho atď.“ (1. Kor. 10, 16),
z toho nasleduje, že ak by telo Pánovo nebolo opravdu prítomné, chlieb by nebol spoločenstvom
tela, ale len Kristovho Ducha. A zisťujeme, že nielen rúmka cirkvi učí o telesnej prítomnosti Kri- 2
stovej, ale aj grécka, ktorá takto i predtým učila i teraz učí. Ved' o tom svedčí aj kánon omše,
v ktorom sa kňaz výslovne modlí, aby chlieb, premeniac sa, stal sa Kristovým telom. A Vulgár,
spisovateľ, ako sa nám vidí, nie hlúpy, jasne hovorí, že chlieb nie je len obrazom tela Kristovho, ale
že sa opravdu mení v telo Kristovo. Dlhú úvahu má Cyril k 15. kapitole Jánovho evanjelia, v ktorej
učí, že pri večeri Pánovej sa nám Kristus prisluhuje telesne. Takto totiž hovorí: „Nezapierajme, že
by sme neboli duchovne spojení s Kristom pravou vierou a úprimnou láskou. Ale zavrhujeme, že
by sme s Ním nemali nijaké spojenie podľa tela a tvrdíme, že to úplne protirečí Písmu sv. Ved' kto
by pochyboval o tom, že Kristus je aj takto vinným kmeňom a my pravými ratolesťami, ktoré z Neho
berú život? Vypočuj Pavlove slová: „Kedže mnohi sme jedno telo v Kristu, čo aj mnohi. Jedno sme
v Kristu, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (1. Kor. 10, 17; Rim. 12, 5; Gal. 3, 28). A či si
azda niekto myslí, že nepoznáme moc a pôsobenie mystického požehnanja? A keď je v nás, či
nepôsobí aj telesne, že spoločenstvom Kristovho tela sám Kristus prebýva v nás? A krátko za
tým: „Preto si načím dôkladne povšímnúť, že Kristus je v nás nielen duchovným spôsobom skrze
lásku, ale aj spoločenstvom prirodzenosti atď.“ Toto sme nespomenuli preto, aby sme začali 4
debatu o tejto veci, veď Cisárska Jasnosť nezavrhuje tento článok; ale preto, aby všetci, ktorí
budú toto čítať, sa dôkladne presvedčili, že bránime učenie prijaté celou cirkvou, totiž, že pri

večeri Pánovej telo a krv Kristova opravdivo a podstatne sú prítomné, a že sa opravdu prislужujú s viditeľnými elementami, s chleboom a vínom. A hovoríme o prítomnosti živeho Krista; veď vieme, že smrť už viac nepanuje nad Ním (Rim.8.9).

XI. článok. O spovedi.

Jedenásty článok o potrebe zachovať v cirkvi rozhršenie schválili. Ale pri spovedi opravujú, že totiž našim zachovávať ustanovenia kapitoly „Omnis utriusque („Všetci a obojeho pohlavia“), aj aby sa každoročne spovedali, aj aby sa hriechy čo najstarostlivejšie zozbierali a vypočítavali sa aspoň tie, na ktoré sa možno rozpamätáť, keď už všetky nemožno vypočítať. Tento článok obsérnejšie rozoberieme neskôr pri vysvetlení celého svojho učenia o pokání. Je známo, že sme požehnanie rozhršenia a moc kľúčov objasnili a zvelebili tak, že naše učenie potešilo mnohé znepokojené svedomia, keď počuli, že je to Boží prikaz, ba skutočný hlas evanjelia, aby sme verili rozhršeniu a ani trochu nepochybovali, že odpustenie hriechov sa nám dáva pre Krista, a aby sme verili, že sme vierou naozaj zmierení s Bohom. Toto učenie povzbudilo mnohé zbožné mysle a hneď na začiatku prispelo k tomu, že si všetci zbožní ľudia nesmierne obľúbili Luthera, pretože svedomiami ukázal isté a bezpečné potešenie. Pred nim totiž všetok účlnok rozhršenia potlačili náuky o skutkoch, lebo soľstu a mnisi nič neučili o viere a o milostivom odpustení hriechov.

Ostatne, čo sa týka času, isté je, že v našich cirkvách mnohí viacrát do roka prijímajú sviatosť, rozhršenie a večeru Pánovu. A ú, čo učia o cene a užitku sviatosti, vyzývajú ľud, aby často požíval sviatosť. Naši aj popisali toho o tejto otázke už toľko, že protivníci, ak sú statoční ľudia, musia to schváliť a prijať. Aj vyobcovanie ukladáme zatvrdilým hriechnikom a pohŕdačom sviatosťami. A toto robíme aj podľa evanjelia aj podľa starých kánov. Ale určitý čas spovedi nepredpisujeme, pretože nie všetci sú v tom čase pripravení. Ba keby sa všetci zišli v rovnakom čase, ani by nemohli byť riadne vypočutí a poučení. Ani staré kánony a Otcovia neustanovujú určitý čas. Kánon len toto hovorí: „Ak by vstupovali do kostola takí, o ktorých by sa zistilo, že nikdy neprijímajú večeru Pánovu, nech sa napomenú. Ak neprijímajú večeru Pánovu, nech sa kajú. Ak prichádzajú, nech nadiho nevystávajú. Ak by tak neurobili, nech vystanú.“ Kristus hovorí, že „na svoje odsúdenie prijímajú tí, čo prijímajú nehodne“ (1-Kor.11.29). Preto duchovní otcovia nepripravených nenútila prijímať sviatosť.

O vypočítavaní hriechov pri spovedi učíme ľudia tak, aby svedomia neboli zapletené do osidla. I keď je užitočné, aby si jednoduchí ľudia zvykli niektoré hriechy vypočítať, aby mohli byť lepšie poučení. Teraz sa však nehádame o tomto, ale o tom, či je to potrebné podľa Božieho práva. Preto protivníci nám nemuseli pripomínať nám dobre známe ustanovenia „Omnis utriusque“. Radšej mali dokázať, že podľa Božieho zákona je potrebné vypočítavať hriechy, aby sa dostalo odpuštenie. Celá cirkev v Európe vie, koľko osidiel nastrojil svedomiam tento článok ustanovenia, ktorý prikazuje vypočítať všetky hriechy. A text sám v sebe ani neobsahoval toľko nepriaznivého, koľko neskôr navynýšľali sumisti, ktorí prikazujú vypočítať aj okolnosti hriechov. Aké bludistia a mučiarne spravili zo spovede pre najlepšie duše; lebo dranými a zatvrdilými tieto strašľaky ani nepohli. A potom, koľké neavary vyvolalo ustanovenie, aby sa každý spovedal vlastnému knazovi, a to najmä medzi knazmi a kláštornými bratmi, ktoré však toto bratstvo veľmi málo dokazovali v bojoch o prislужnosť spovedania. Preto súdime, že vypočítavanie hriechov nie je potrebné podľa Božieho práva. Toto schvaľuje aj Panormitán a mnohí iní znali práva. My nechceme takým ustanovením uvaliť bremeno na svedomie svojich vertacích. O ustanovení „Každý obojeho pohlavia“ učíme tak ako o ostatných ľudských ustanoveniach totiž, že nie sú službou potrebnou na ospravedlnenie. A toto ustanovenie nariaďuje nemožnú vec, aby sme sa vyspovedali zo všetkých hriechov. Veď je známe, že sa na mnohé ani nepamätáme, mnohé ani nechápeme, podľa vypovede: „Ktože si uvedomí poblúdenia?“ (Zalm 19.13).

Dobrí duchovní pastieri vedľa, koľko sa možno vypytovať prostých ľudí, aby to bolo užitočné. Neschvaľujeme však mučiareň sumistov, ktorá mohla byť znešťefnejšou, keby boli pridali aspoň slovičko o viere potešujúcej a povzbudzujúcej svedomia. Avšak o tejto viere, ktorá prijíma odpustenie hriechov, niet ani slovička v toľkej záplave ustanovení, súni a spovedných rukováti. O Kristu sa tu nikde nedočítame. Dočítame sa len o vypočítavaní hriechov. Najväčšia časť sa týka previnení proti ľudským ustanoveniam, ktoré sú márnosť. Toto učenie vohňalo do zúfalstva mnohé zbožné duše, ktoré sa nemohli upokojiť, pretože si mysleli, že vypočítavanie je potrebné podľa Božieho

práva a pritom skusovali, že je nemožnosťou. Ale sú aj iné nie menšie chyby v učení protivníkov o pokání, o ktorom sa práve chceme zmieniť.

XII. článok. O pokání

V dvanástom článku schválili prvú časť, v ktorej vysvetľujeme, že tí, čo po krste zhrešili, môžu 1
dosiahnuť odpustenie hriechov, kedykoľvek a koľkokrát sa obrátia. Druhú časť zavrhnúť. 2
V nej sme povedali, že pokánie má dve častky: ľútosť a vieru. Neuznávajú, že by vieru hola druhou 3
častkou pokánia. Čo tu robíš, Karle, nepremožiteľný cisáru? Veď je to vlastné slovo evanjelia, že 4
vierou dosahujeme odpustenie hriechov. Tento hlas evanjelia zavrhnúť pisateľa Podvrátenta. My 5
však vôbec nemôžeme súhlasiť s Podvrátentim. Veď nemôžeme zavrhnúť hlas evanjelia prinášajúci 6
spasenie a plný potešenia. Či popieraš, že vieru dosahujeme odpustenie hriechov nie je pohane- 7
ním krvi a smrti Kristovej? Preto Ťa prosíme, Karle, nepremožiteľný cisáru, aby si nás trpezlivo 8
a pozorne vypočul a pochopil v tejto preddôležitej otázke, ktorá sa týka najhlavnejšieho miesta 9
evanjelia, pravého poznania Krista a pravých služieb Božích. Veď všetci spravodliví mužovia sa 10
presvedčia, že o tejto dôležitej otázke uťlime, čo je pravé, zbožné, spasiteľné a potrebné celej cirkvi 11
Kristovej. Presvedčia sa z početných našich spisov, že sme evanjelium vyniesli na svetlo, a že sme 12
odstránili mnohé nebezpečné bludy, ktoré predtým zakrývali učenie o pokání v dôsledku mýlnych 13
domnенок scholastikov a kánonistov.

Prv však, akoby sme prikrčili k obrane svojho učenia, načim toto poznamenať. Všetci staloční 4
mužovia každého stavu, ba aj teológovia musia vyznať, že pred Lutherovými spisami bolo učenie 5
o pokání veľmi zamotané. V knihách sentenciárov je nekonečný rad otázok, ktoré nijakí teológovia 6
nikdy nebudú môcť dostatočne vysvetliť. A ľud sám ani podstatu vecí nemohol pochopiť ani vidieť, 7
čo sa zvlášť požaduje v pokání, kde načim hľadať pokoj svedomia. Nech predstúpi niekto 8
z protivníkov, čo by nám vysvetlil, ako dosahujeme odpustenie hriechov. Dobrý Bože, koľko tu 9
tmy! Nevedia, či sa odpustenie hriechov dosahuje čiastočným oľutovaním a či úplným. A ak sa 10
dosahuje úplnou ľútosťou, na čo je potom ešte moc kľúčov, ak je hriech už odpustený? Nad týmto 11
sa veru poriadne poľa a bezbožne znevažujú moc kľúčov. Jedni vyhŕtali, že z moci kľúčov sa 12
neodpúšťa vina, ale večné tresty sa menia na časné. Takto však táto spasiteľná moc nebola by 13
službou života a ducha, ale iba hnevu a trestu. Druhí, úopatrnejší, zas vymýšľajú, že z moci kľúčov 14
sa odpúšťa hriechy pred cirkvou, nie však pred Bohom. Ale aj toto je nebezpečný blud. Veď ak 15
nás moc kľúčov nepotesí pred Bohom, čo potom utíši svedomie? A tu so potom ešte zamotanejší. 16
Učia, že milosť si zaskahujeme úplným oľutovaním. Ak sa ich však niekto opýta, prečo Saul, Judáš 17
a in podobní nedostali milosť, hoci nesmierne ľutovali, čo odpovedia? Tu zo stanoviska viery 18
a evanjelia bolo by treba odpovedať, že Judáš neveril, že sa nedal polešit evanjeliom a Kristovým 19
zasľúbením. Viera totiž ukazuje rozdiel medzi ľútosťou Judášovou a Petrovou. Protivníci však 20
odpovedajú zo stanoviska zákona, že Judáš nemiloval Boha, ale bál sa trestov. Ako však rozsúdi 21
prestrašene svedomie, či sa bojí Boha z lásky k Nemu a či uteká pred večnými trestami, najmä 22
v takej vážnej, opravdivej a veľkej bázni, ako ju opisujú Žalny a proroci a aká isto iste naplňuje 23
tých, ktorí sa opravdu kajajú? Tieto nesmierne pohnutia sa dajú rozsúdiť literami a slovami, ale 24
samotná vec sa nedá tak rozlišovať, ako antvajú naši premieri soľsti. Tu sa dovolávame svedec- 25
tiev všetkých zbožných a múdrych mužov. Oni nepochybne prisvedčia, že táto otázku majú protiv- 26
níci veľmi zmätenu a zamotanú. A predsa ide tu o najdôležitejšiu vec, o najhlavnejší článok 27
evanjelia o odpustenie hriechov. Celé učenie protivníkov o týchto otázkach, ktoré sme tu uviedli, 28
je plné bludov a pokrytečva a zastiera Kristovo dobrodenie, moc kľúčov a spravodlivosť viery.

Takto teda sa majú veci pri prvej časti. A čo bude, keď prejdeme na spoveď? Koľko tu námahy pri 11
nekonečnom vypočítavaní hriechov, ktoré pritom z väčšej časti vzťahujú na ľudské ustanovenia? 12
A aby ešte viac mohli trápiť zbožné srdcia, vymýšľajú, že toto vypočítavanie je podľa Božieho práva. 13
Prítom na jednej strane toto vypočítavanie požadujú podľa Božieho práva, na druhej však o roz- 14
hrešení, ktoré je naozaj podľa Božieho práva, hovoria chladne. Vymýšľajú, že sviatosť, i keď 15
príjmaná bez dobrého pohnutia, samým výkonom prináša milosť. Avšak o viere, ktorá príjma 16
rozhrešenie a potešuje svedomia, nielo ani zmienky. Na toto sa naozaj vzťahuje výpoveď: Ine- 17
pripustíš k tajomstvu!

Zostáva ešte tretia časť o ľudských zadostiučineniach. Toto učenie je najzamotanejšie. Vymýšľa- 13
jú, že sa večné tresty môžu premeniť na očistcové. Učia, že sa tieto čiastočne odpúšťaťú mocou

- 14 kľúčov a čiastočne sa majú vykúpiť zadosťučneniami. Ďalej dokladajú, že zadosťučnenia musia byť z prebytočných skutkov a za takéto uznávajú najhlúpejšie ustanovenia, ako napr. púte, ružence a podobné vykony, ktoré Boh neustanovil. A ďalej, ako očistcové pokuty vykúpujú zadosťučneniami, tak aj na vykúpanie zadosťučnení vymysleli veľmi výnosný spôsob. Predávajú totiž odpustky, o ktorých vyhlasujú že sa nimi vymieňajú zadosťučnenia. A tento zárobok neberú len od živých, ale ešte viacej od mŕtvych. A nestačia im len odpustky, ale predávajú aj omšový ohň na vykúpanie zadosťučnení mŕtvych. A tak sa otázka zadosťučnení ťahá do nekonečna. Tieto porušenia a diabolské učenia, ktoré všetky ani vypočítať nemôžeme, zatemňujú učenie o viere v Krista a o Kristových dobrodientoch. Nepochybne všetci zbožní mužovia pochopia, že bolo užitočné a zbožné, keď sme odsúdili učenie sofistov a kánonistov o pokáaní. Je zrejmé, že sú to nauky falšné a odporujúce nielen Písmu sv., ale aj cirkevným Otcom.

Totiz:

- 17 1. Že si podľa Božieho sľubu milosť zaslужujeme dobrými skutkami bez milosti.
- 18 2. Že si milosť zaslужujeme aj počiatočnou skrušenosťou.
- 19 3. Že na zmazanie viny stačí aj len zoškľviť si hriech.
- 20 4. Že odpustenie hriechov dosahujeme dokonalou skrušenosťou a nie vierou v Krista.
- 21 5. Že moc kľúčov neodpúšťa hriechy pred Bohom ale len pred cirkvou.
- 22 6. Že moc kľúčov neodpúšťa hriechy pred Bohom, ale že je ustanovená premieňať večné tresty za časné, ukladať svedomiam určité zadosťučnenia, ustanovovať nové služby a viazať svedomia na tieto zadosťučnenia služby.
- 23 7. Že vypočítávanie hriechov pri spovedi, ako ho nariaďujú protivníci je potrebné podľa Božieho práva.
- 24 8. Že kánonické zadosťučnenia sú potrebné na vykúpenie z očistcových trestov, a že sú osožné ako náhrada na zmazanie viny. Totiz takto to chápu neskušení.
- 25 9. Že prijímanie sviatosti pokáania dosahuje milosť bez viery v Krista samoučným výkonom a bez dobrého pohnutia prijímajúceho.
- 26 10. Že z moci kľúčov sa vyslobodzujú duše odpustkami z očistca.
- 27 11. Že vo vyhradených prípadoch aj skutočne obrátenému sa ponecháva nielen kánonický trest, ale aj vina.

- 28 My, aby sme vymotali zbožné svedomia z týchto mudriantských bludisk, určíli sme dve časti pokáania, skúsenosť a vieru. Ak by niekto chcel pripojiť ešte aj tretiu, totiz ovracie, hodné pokáania, to je, polepšenie celého života a mravov, nebudeme odporovať. Z článku o fútošti vymecbávanie zbytočné, nekonečné debaty o tom, kedy ľutujeme z lásky k Bohu, a kedy zo strachu pred trestom. Miesto toho tvrdíme, že ľútosť je skutočná prestrašenosť svedomia, ktoré cíti, že sa Boh hnevá na hriechy a ľutuje svoje hriechy. Táto skrušenosť vzniká vtedy, keď slovo Božie karhá hriechy, lebo to je zmyslom kázne evanjelia, že karhá hriechy a zároveň ponúka odpustenie hriechov i spravodlivosť pre Krista a Duchu Svätého i večny život, a aby sme znovozrození konali dobré skutky. Kristus takto vyjadruje podstatu evanjelia, keď hovorí u Lukáša v poslednej kapitole (v. 47): „Musí sa kázať v Jeho mene pokáanie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi.“ A o týchto hrôzach kajúceho srdca hovorí Písmo sv. napr. Žalm 38,65 a 9.: „Bo moje nepravosti stahajú mi nad hlavu ťažké bremeno, pre mňa príťažké. Ochromený som, veľmi zdruvený; revem pre svojho srdca nepokoju.“ A Žalm 6,3. 4.: „Zmluj sa nado mnou, ó Hospodine, veď som zomdlený; uzdrav ma, Hospodine, lebo strnul mi kosti, i duša moja veľmi predesená, — a Ty, ó Hospodine, dokedy...?“ A Izaiáš hovorí: „Riekol som: V najlepšom svojom veku musím odísť do brán ríše smrti pripravený som o zvyšok svojich rokov. O pohnoc volal som až do rána: ako lev, tak mi drví všetky kosti“ (38,10,13). V týchto hrôzach cíti svedomie, že sa Boh hnevá na hriech: to však nepoznajú ľudia ubezpečení, žijúci podľa tela. Kajúce srdce vidí oškľivosť hriechu a opravdivo ľutuje svoje hriechy; zároveň však i uteká pred strašným Božím hnevom, pretože ho ľudská prirodzenosť nemôže zniesť, ak ju len nepodporí slovo Božie. Pavel hovorí: „Ja som skrze zákon umrel zákonu“ (Gal.2,20) Lebo zákon len obviňuje a deť svedomie. V týchto hrôzach naši protivníci nehovorja nič o viere: zvesťujú len slovo, ktoré karhá hriechy. Keď sa však len toto hľasa, je to učenie zákona a nie evanjelia. O týchto bolestiach a hrôzach hovoria, že si ľudia zaslужujú ním milosť, ak mŕtvujú Boha. Ale ako ho v skutočných hrôzach môžu milovať, keď cítia, že Boží hnev je taký strašný, že to ľudskými slovami ani vypovedať nemožno? A keď v týchto hrôzach poukazujú len na zákon, či ľudia neučia zúfať si?

My teda pripojujeme ako druhú časť pokánia vieru v Krista, pretože v týchto hrôzach treba 35
 svedomiam podávať evanjelium o Kristu, v ktorom sa zaslubuje odpustenie hriechov zdarma
 skrze Krista. Preto načíť veriť, že pre Krista sa nám z milosti odpúšťajú hriechy. Táto viera 36
 povzbudzuje, potešuje, obživuje futujúcich podľa výpovede: „Ospravedlnení teda z viery, máme
 pokoj“ (Rím.5,1). Táto viera dosahuje odpustenie hriechov. Ona ospravedľňuje pred Bohom, ako
 svedčí tá istá výpoveď: „Ospravedlnení z viery“. Táto viera ukazuje rozdiel medzi ľútosťou Juda-
 šovou a Petrovou, Saulovou a Dávidovou. Judášova a Saulova ľútosť preto nepomáhala, lebo k nej
 nepristúpila viera, ktorá prijíma odpustenie hriechov darované pre Krista. Preto pomohla Dávi-
 dova a Petrova ľútosť, lebo k nej pristúpila viera, ktorá prijíma odpustenie hriechov darované pre
 Krista. A človek ani nemôže milovať, kým vierou nie je zmierený. Veď zákon nemožno naplniť bez 37
 Krista, podľa výpovede: „Skrze Neho (Krista) dostalo sa nám vierou aj prístupu k milosti“ (Rím.5,2).
 Táto viera pomaly rastie a cez celý život bojuje s hriechom, aby prenikla hriech a smrť. Za vierou
 však nasleduje láska, ako sme už prv povedali. Takto sa dá správne označiť synovská bázeň, ako 38
 bázeň, ktorá je spojená s vierou, to jest, kde viera potešuje a povzbudzuje prestrašené srdce.
 Otrocká je bázeň, kde viera nepovzbudzuje prestrašené srdce.

Ďalej v moci kľúčov prislubuje a zvestuje sa evanjelium rozhréšením, ktoré je skutočným hla- 39
 som evanjelia. Preto, keď hovorme o viere, zahrňujeme aj rozhréšenie, pretože viera je z počúvania,
 ako hovorí Pavel (Rím. 10,17). Lebo z počutého evanjelia, z počutého rozhréšenia povzbudzuje sa 40
 a potešuje svedomie. A keďže Boh slovom naozaj oživuje, kľúče skutočne odpúšťajú hriechy pred
 Bohom podľa výpovede: „Kto vás počúva, mňa počúva“ (Luk. 10,16). Preto hlasu rozhréšujúceho
 treba veriť ako hlasu znejúcemu z neba. Rozhréšenie takto chápané, možno právom nazvať svia- 41
 tostou pokánia, ako hovoria aj rozumnejší scholastickí teológovia. A táto viera sa v pokúšaníach
 stále viac a viac živi výpovedianím evanjelia a prijímaním sviatostí. Veď toto sú znaky Noej zmluvy, to 42
 je, znaky odpustenia hriechov. Podávajú teda odpustenie hriechov, ako o tom jasne svedčia slová
 večere Pánovej: „Toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva. Toto je kalich novej zmluvy, atď.
 (Mat.26,26,28). A tak teda viera sa počína a upevňuje rozhréšením, počúvaním evanjelia, prijíma-
 ním sviatostí, aby neklesala v boji s hrôzami hriechu a smrti. Toto je jasný a zrozumiteľný zmysel 43
 pokánia. Toto pozdvihuje vážnosť moci kľúčov a sviatostí a ukazuje Kristovo dobrodenie a oči nás
 mať Krista za Prostredníka a Zmlerou.

Pretože nás však Podvrátenie pre tieto dve časti pokánia zavrhuje, načíť dokázať, že aj Písmo sv. 44
 v pokání a obrátni sa hriešnika ustalaže tieto dve časti. Veď Kristus u Matúša 11,28 hovorí: „Poďte
 ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení; ja vám dám odpočinutie“. Tu sú tie dve časti. 45
 Namaha a ťarcha označuje ľútosť, strach a hrôzy z hriechu a smrti. Prísť ku Kristovi znamená veriť,
 že pre Krista sú odpustené hriechy; keď veríme. Duch Svätý oživuje srdcia Kristovým slovom. Sú to
 teda dve hlavné časti: oľutovanie a viera. Kristus v 1. kapitole Marka (v.15) hovorí: „Pokánie čítate
 a verte v evanjelium“. V prvej časti karhá hriechy, v druhej potešuje a zvestuje odpustenie hrie-
 chov. Lebo veriť v evanjelium neznamená všeobecnú vieru, ktorú aj diabol majú, ale zvláštnu vieru
 v odpustenie hriechov, ktoré je darované pre Krista. V evanjeliu je toto vyjavené. Vidíte, že aj tu sú
 pospolu dve časti: oľutovanie, keď sa karhá hriech a viera, keď hovorí: „Verte v evanjelium“. Ak by
 niekto podotkol, že tu Kristus pripojuje aj ovocie pokánia, čiže celý nový život, nebudeme proti-
 rečiť. Nám však stačí, že sú menované dve hlavné časti: oľutovanie a viera.

Pavel temer všade, kde opisuje obrátenie sa alebo znovuzrodenie, rozlišuje dve časti: mŕtvenie 46
 a oživenie. Napr. Kolosenským 2,11: „V ňom ste boli aj obrezaní nie obriezku rukami vykonanou,
 . . . že ste sa totiž vyzlekli telesnosti.“ A ďalej (v.12): „V ňom ste boli aj vzkriesení vierou v moc Boha.“
 Tu sú dve časti: Jedna je vyzlečenie z tela hriechov, druhá je vzkriesenie vierou. Prítom tieto slová
 „mŕtvenie, oživenie, vyzlečenie z tela hriechov, vzkriesenie“, neslobodno chápať plaonicky ako
 premenu len naoko; „mŕtvenie“ znamená skutočné hrôzy, aké majú umierajúci, aké by ľudská
 prirodzenosť ani zniesť nemohla, keby ju nepovzbudzovala viera. „Vyzlečenie sa z tela hriechov“
 nazýva sa tu to, čo my bežne voláme oľutovaním, pretože sa v oných bolestiach zbavujeme prirod-
 zenej žiadostivosti. A pod „oživením“ nemá sa rozumieť nejaká platonická predstava, ale poteše-
 nie, ktoré naozaj podopiera kajúceho pri smrti. Sú tu teda dve časti: oľutovanie a viera. Keďže 47
 svedomie môže byť utíšené iba vierou, teda len viera oživuje, podľa výpovede: „Spravodlivý z viery
 bude živý“ (Abakuk 2,4; Rím.1,17).

A ďalej v liste Kolosenským (2,14) hovorí, že „Kristus vymazal dŕžobný úpis, ktorý s predpismi 48
 zákona proti nám bol“. Aj tu sú dve časti: dŕžobný úpis a vymazanie dŕžobného úpisu. Dŕžobným
 úpisom je zákon, ktorý nás obviňuje a odsudzuje. Zákon totiž je slovo, ktoré obviňuje a odsudzuje

hriechy. Teda táto výpoveď: „Zhrešil som proti Hospodinu“ (2.Sám.12.13) je tým dlžobným úpisom. Bezbožní a nebezpeční ľudia neberú tieto slová vážne, lebo neveria, nečítajú v srdci napísaný rozsudok zákona, ktorý sa poznáva len v skutočných bolestiach a hrozbách. Veď dlžobným úpisom je ľútosť, ktorá nás obžaláva. „Vymazať dlžobný úpis“ znamená odstrániť výrok, ktorý odsudzuje na zatratenie a vyniesť výrok, ktorý nás vyslobodzuje z onoho odsúdenia. Tým druhým výrokom je viera, ktorá ruší prvý výrok a daruje srdcu pokoj a život.

- 49 Na čo uvádzal mnohé svedectvá, keď ich je v Písme všade dost? V Žalme 118.18: „Veľmi ma potrestal Hospodin, nevydal ma však smrti.“ V Žalme 119.28: „Sizi mi duša od zármutku; pozdvihnuže ma podľa svojho slova.“ Tu prvá časť obsahuje ľútosť, v druhej je jasne opísaný spôsob, ako sa srdce v ľútosť potešuje, totiž slovom Božím, ktoré ponúka milosť. Ono povzbudzuje a oživuje srdcia. A 1.Samuelova 2.6: „Hospodin usmrcuje a oživuje; vŕhá do ríše mŕtvych a vyvádza.“ Jedno z nich označuje ľútosť, druhé zas vieru. A u Lukáša: „Hospodin sa rozhučvá, aby vykonal svoje dielo; cudzie dielo, aby vykonal svoj skutok; (28.21). Cudzím diekom Božiu nazýva tu hrozby, pretože vlastné dielo Božie je oživovať a potešovať. Hovorí, že preto hruší, aby mohol potešiť a oživiť, pretože ubezpečené Boží hnev necitlivo srdcia pohŕdajú potešením. Takto Písmo sv. spája toto dvojce: hrozby a potešenie, aby ukázalo, že toto sú hlavné časti pokánia, ľútosť a viera, ktorá pôsobí potešením a ospravednením. Neviete, ako by bolo možno vyložiť podstatu pokánia jasnejšie a jednoducho.
- 53 Veď toto dvojce je obzvlášť dielo Božie v ľuďoch: prestrašit a prestrašených ospravedniť a oživiť. Celé Písmo sv. sa delí na tieto dve diela. Jedným je zákon, ktorý ukazuje, obviňuje a odsudzuje hriechy. Druhým dielom je evanjelium, to je, zaslúbenie milosti darovanej v Kristovi. Toto zaslúbenie sa opakuje v celom Písme sv.; najprv bolo zvestované Adamovi, potom patriarchom, potom ho vysvetľovali proroci, nakoniec ho zvestoval Kristus a vyjavil medzi židmi a apoštolovia rozniesli do celého sveta. A všetci svätci boli ospravednení vierou v toto zaslúbenie a nie pre svoju ľútosť a skrušenosť srdca.
- 55 Aj príklady Písma ukazujú jednoducho tieto dve časti: Adam po vykonanom hriechu bol obvinený a prestrašený; toto bola ľútosť. Potom Boh zaslúbil milosť hovoriac, že vzbudí semeno, ktoré zničí vládu diablu, smrť a hriech; tu je ponúkané odpustenie hriechov a toto je najdôležitejšie. Lebo aj keď je potom pripojený trest, tento trest nezaslúhuje odpustenie hriechov. O tomto druhu trestov povie niečo neskôr.
- 56 Nathan obvinil Dávida, ktorý v strachu povedal: „Zhrešil som proti Hospodinu“ (2.Sám.12.13). Toto je ľútosť. Potom počul rozhrásenie: „Hospodin odpustil tvoj hriech, nezomrieš.“ Tento hlas povzbudil Dávida a vierou ho potešil, ospravednil a oživil. Aj tu je pripojený trest, ale trest nezaslúhuje odpustenie hriechov. A tresty za hriechy aj nie sú vždy pripojené, ale toto dvojce, ľútosť a viera, vždy musí byť pri pokání. Ako napr. Luk.7.37.38: Žena hriešnica prišla ku Kristovi a plačom. Tieto slzy hovoria o ľútosť. Potom počula rozhrásenie: „Odpúšťajú sa ti hriechy. Viera tvoja ťa zachránila. Choď v pokoj!“ Toto je druhá časť pokánia, viera, ktorá ju povzbudila a potešila. Z týchto mnohých príkladov zjavní čitateľa vidia, že sme za časti pokánia určili tie, čo sú nimi naozaj pri obrátení sa alebo pri znovuzrození a či odpustení hriechov. Hodné ovocie a tresty nasledujú po znovuzrození a odpustení hriechov. Tieto dve časti určujeme preto, aby ľudia tým ľahšie videli vieru, ktorú požadujeme v pokání a pochopili, čo je to za viera, o ktorej káže evanjelium a ju stavia proti ľútosť a umŕtvneniu.
- 59 Keďže protivníci odsúdili najmä naše tvrdenie, že ľudia vierou dosahujú odpustenie hriechov, pripojujeme niekoľko dôvodov, z ktorých bude možno pochopiť, že sa odpustenie nedosahuje jednoducho ľútosťou, ale zvláštnou vierou, keď každý uverí, že sa mu odpúšťajú hriechy. Lebo toto je najdôležitejší článok, o ktorý bojuje s protivníkmi, a o ktorom si myslíme, že ho všetci kresťania potrebujú najviac poznať. Keďže sme však už predtým pri článku o ospravednení, o tejto otázke dost povedali, tu budeme stručnejší. Veď učenie o pokání a učenie o ospravednení sú si najbližšie články.
- 60 Protivníci, keď hovoria o viere, a keď tvrdia, že je pred pokáním, nerozumejú vieru, ktorá ospravedľuje, ale tú, ktorá vo všeobecnosti verí, že Boh je, že sú bezbožným určené tresty atď. My však okrem tejto požadujeme aj zvláštnu vieru, aby človek veril, že sú mu odpustené hriechy. O túto zvláštnu vieru sa hádame a stavíme sa proti domnienke, ktorá káže spoľehať sa nie na Kristove zaslúbenia, ale na púhy výkon ľútosť, spovede a zadosťučinené atď. Táto zvláštna viera nasleduje za hrozbami, aby ich premožla a upokojila svedomie. Tejto viere prívlastňujeme, že ospravedľuje a znovuzrodzuje tým, že oslobodzuje od hrôz a dáva do srdca pokoj, radosť a nový

život. Túto vieru bránime ako potrebnú na odpustenie hriechov; preto ju zaraďujeme medzi časti pokánia. A takto učí cirkev kresťanská, i keď naši protivníci proti tomu kričia.

Avšak najprv sa spytujeme protivníkov, či prijatie rozhršenia je časťou pokánia a či nie? Lebo ak ho oddelia od spovede, a oni sú v rozdeľovaní veľmi dôkladní, potom nevidíme, čo môže prospieť spoveď bez rozhršenia. Akže však prijatie rozhršenia neoddeľujú od spovede, potom musia uznať, že viera je časťou pokánia, pretože sa rozhršenie prijíma iba vierou. A že sa rozhršenie iba vierou prijíma, dá sa dokázať z Pavla, ktorý v liste Rímskym 4,16 učí, že zasľubenie možno prijať iba vierou. Rozhršenie je zasľubenie odpustenia hriechov. Bezpodmienečne teda požaduje vieru. Nevieme, ako možno povedať, že prijíma rozhršenie ten, kto mu neverí. Ci neveriť rozhršenu neznamená obviňovať Boha z klamstva? Ak srdce pochybuje, znamená, že pokladá za neisté a márne Božie zasľubenie. Preto v 1. liste Jána 5,10 je napísané: „Kto neverí Bohu, učíniť Ho ľuhárom, pretože neuverí svedectvu, ktoré vydal Boh o svojom Synovi.“

Po druhé. Myslíme: protivníci uznajú, že odpustenie hriechov je alebo časťou alebo koncom alebo, aby sme to pomenovali ich slovami, konečným cieľom pokánia. Potom však aj to, čím sa odpustenie hriechov prijíma, sa oprávnené počíta medzi časť pokánia. A tu je islé, i keby to všetky pekelné brány podvracali, že odpustenie hriechov možno prijať len vierou, ktorá verí, že sa hriechy odpúšťajú pre Krista, podľa výpovede: „Ktorého Boh dal ako zmlerčiu obeť slrže vieru v Jeho krv“ (Rím.3,25). Tiež: „Skrze Neho dostalo sa nám vierou aj prístupu k milosti... atď.“ (Rím.5,2). Lebo prestrašené svedomie nemôže postaviť proti Božiemu hnevu naše skutky ani našu lásku a upokojí sa len vtedy, keď prijme Prostredníka Krista a uverí zasľubeniam darovaným pre Neho. Nechápú, čo je odpustenie hriechov, ani ako ho dosahujeme, tí čo snívajú, že sa srdcia utšia bez viery v Krista. Peter uvádza z Izaiáša: „Kto uverí v Neho, nezahanbí sa navcky“ (49,23 a 28,16). Musia sa teda zahanbíť pokuytci, ktorí sa spoliehajú, že odpustenie hriechov dosahujeme pre svoje skutky a nie pre Krista. Peter v Skutkoch apoštolských 10,43 hovorí: „O Nóm avedčia všetci proroci, že pre Jeho meno dostahne odpustenie každý, kto verí v Neho.“ Nemohol to vyjadriť zreteľnejšie, ako keď povedal: „Pre Jeho meno“ a doložil: „Každý, kto verí v Neho.“ Teda odpustenie hriechov prijímame jedine pre Jeho meno, to je, pre Krista a nie pre nejaké svoje zásluhy alebo skutky. Toto sa však deje vierou, keď veríme, že sa nám hriechy odpúšťajú pre Krista.

Naši protivníci vykrikujú, že oni sú cirkev. Ale aj Peter sa pri tejto našej otázke dovoláva súhlasu cirkev, keď hovorí: „O Nóm avedčia všetci proroci, že pre Jeho meno dostahne odpustenie hriechov atď.“ Vpravde súhlas našim pokladáť za súhlas všeobecnej cirkvi. A ani pápežovi ani cirkvi nepriznávame práva a moc môcť rozhodovať proti tomuto súhlasu prorokov. Levova bola však otvorene odsudzuje tento článok o odpustení hriechov a odsudzujú ho aj protivníci v Podvrátení. Z toho je zrejmé, aká cirkev sú ti, čo nielen zavrhujú článok, že odpustenie hriechov dosahujeme vierou nie pre svoje skutky, ale pre Krista, ale aj kázu vykoreniť ho mocou a mečom a prikazujú použiť všetky prostriedky mučenia pri vyhnutí zbožných mužov, čo ho vyznávajú.

Majú však slávnych spisovateľov Soota, Gabrielea a podobných, výpovede Otcov, ktoré v dekrétach povytzhovali uvádzajú. Určite hy zvlášti, keby rozhodoval počet svedectiev. Veď je celá kopa mnohovrávnych spisovateľov sentencií, ktorí sta dohovorení bránia výmysly o záslužnosti neúplnej ľútosti, skutkov a ostatné, čo sme už rozoberali. Ale aby sa niekto nezľakol takého množstva, upozorňujeme, že malú váhu majú svedectvá novších spisovateľov, ktorí len stále zo starších vytrhávali, a nie svoje ale ich domnienky prepisovali z jednej knihy do druhej. Nepripojili nový názor, ale ako verní nasledovania mlčky priskievčali starším a ani nezbadali ich bludy. Mý preto neváhame postaviť Petrovo slovo, majúce súhlas prorokov, proti akémukoľvek počtu sentenciárov. A k Petrovej výpovedi prístupuje aj svedectvo Ducha Svätého. Veď takto hovorí text: „ešte Peter hovoril tieto slová, keď Duch Svätý zostúpil na všetkých, ktorí počúvali jeho reč.“ /Skut.10,44). Nech teda zbožné svedomia vedľa, že je Božím príkazom veriť, že im Boh odpúšťa zdarma, pre Krista a nie pre ich skutky. A nech sa týmto Božím príkazom posilňujú proti zúfalstvu a proti hrôzám hriechu a smrti. A nech vedľa, že túto pravdu verili svätí v cirkvi od počiatku sveta. Veď sa Peter zreteľne dovoláva súhlasu prorokov a spisy apoštolov svedčia, že aj oni takisto zmýšľali. A nechýbajú ani svedectvá Otcov. Bernard veľmi jasne hovorí to iste: „Najprv natím veriť, že odpustenie hriechov môžeš mať len vtedy, keď ti Boh odpusti, ale pri tom ver aj to, že ti On sám odpúšťa hriechy. Sám Duch Svätý potvrdzuje toto v tvojom srdci, keď hovorí: „Odpúšťajú sa ti tvoje hriechy.“ Tak rozumie apoštol tomu, že človek je ospravedlnený zdarma skrze vieru.“ Tieto Bernardove slová podivuhodne objasňujú našu otázku, pretože nežiada len, aby sme všeobecne verili, že sú hriechy odpustené z milosti, ale prikazuje pripojiť zvláštnu vieru, že i nám samotným sa

hriechy odpúšťajú a učí, že si máme byť istí o odpustení hriechov, keď sa totiž srdca vierou potešia a Duchom Svätym upokoja. Čo viac ešte chcú protivníci? Či sa ešte aj naďalej odvážia zapierať, že vierou dosahujeme odpustenie hriechov alebo, že viera je časťou pokánia?

- 75 Po tretie. Protivníci hovoria, že hriech sa odpúšťa, keď ľútosť alebo sklúbenosť srdca vzbudí lásku k Bohu, a že sa pre túto lásku podľa zásluhy prijíma odpustenie hriechov. Takto učí nie je nič iné, ako učí zákon, zničiť evanjelium a odstrániť zaslúbenie o Kristovi. Veď požaduje iba zákon a naše skutky, pretože zákon žiada našu lásku. Okrem toho učia veriť, že odpustenie hriechov dosahujeme ľútosťou a láskou. Či to neznamená skladať nádej vo svoje skutky a nie v Božie slovo a zaslúbenie Božie v Kristu? Ak zákon stačí na dosiahnutie odpustenia hriechov, načo je evanjelium, načo Kristus, keď odpustenie hriechov dosiahneme pre svoje skutky? My si počiname naopak: voláme svedomile od zákona k evanjeliu, nespolieha sa na vlastné skutky, ale sa spolieha na zaslúbenie a na Krista, pretože evanjelium nám vyjadruje Krista a zaslubuje odpustenie hriechov pre Krista a z milosti. Káže nám spoliehať sa na toto zaslúbenie, pretože pre Krista sme zmierení s Otcom a nie pre svoju ľútosť alebo lásku. Preto niet iného Prostredníka alebo Zmiercu okrem Krista. Ani zákon nemôžeme naplniť, ak sme vopred neboli zmierení skrze Krista. A ak aj konáme niečo, nemáme si namýšľať, že pre tieto svoje skutky dosahujeme odpustenie hriechov, ale pre Prostredníka a Zmiercu Krista.
- 77 Bo myslieť si, že odpustenie hriechov dosahujeme pre zákon alebo nejakú inakšie a nie vierou v Krista. Je urážkou Krista a zrušením evanjelia. Avšak tento dôvod sme už vyššie rozobrali pri článku o ospravedlnení, keď sme uviedli, prečo vyznávame, že sú ľudia ospravedlnení vierou a nie láskou. A tak učenie protivníkov, že ľudia odpustenie hriechov dosahujú ľútosťou a svojou láskou, a že sa treba spoliehať na túto ľútosť a lásku, je učením zákona a to nepochopeného, ako aj židia hľadeli na zastretý obličaj Mojžišov. Pripúšťame, že je tu láska, že sú tu skutky; ale ani láska ani skutky nemôžu byť výkupným za hriech. Veď nemôžu byť postavené proti Božiemu hnevu a súdu podľa výpovede: „So svojím služobníkom nevchádzaj do súdu, veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tebou“ (Žalm 143,2). Kristovu česť neslobodno prenášať na ľudské skutky.
- 79 Preto aj Pavel tvrdí, že nie sme ospravedlnení zo zákona. Proti zákonu stavia zaslúbené odpustenie hriechov darované pre Krista a učí, že odpustenie hriechov prijímame vierou zdarma pre Krista. K tomuto zaslúbeniu privoláva nás Pavel od zákona. Na toto zaslúbenie káže hľadiť. Totó by iste bolo zbytočné, keby sme mali byť ospravedlnení zo zákona a nie zo zaslúbenia alebo keby sme odpustenie dosahovali pre svoju spravodlivosť. Je známe, že zaslúbenie bolo dané a Kristus bol poslaný preto, lebo zákon nemôžeme naplniť. Preto nechcím, aby sme zaslúbením boli zmierení prv, ako naplníme zákon. A keďže sa zaslúbenie prijíma jedine vierou, preto je viera potrebná ku pokániu, aby sme ľutovali, vierou prijali zaslúbenie a v Kristu dané odpustenie hriechov a verili, že zdarma pre Krista máme milostivého Otca. Tak súdi Pavel, keď v liste Rímskym 4, 16 hovorí: „Preto je (dedičstvo) z viery, aby bolo podľa milosti.“ A v liste Galatským 3,22: „Písma všetko zavrelo pod hriech, aby sa veriacim z viery v Ježiša Krista dostalo zaslúbenie“, to je, všetci sú pod hriechom a nemôžu byť inakšie oslobodení. Iba keď vierou prijímajú zaslúbené odpustenie hriechov. Preto nám vierou treba prijať odpustenie hriechov prv, ako zachováme zákon, i keď, ako sme už predtým povedali, za vierou nasleduje láska, pretože znovuzrodení prijímajú Ducha Svätého; a tak potom začínajú plniť zákon.
- 83 Uviedli by sme aj viacej dôkazov, keby v Písme sv. neboli po ruke každému zbožnému čitateľovi.
- 84 Nechceme byť príliš obšírni, aby sa zachoval prehľad v tejto otázke. Je nepochybné, že to, čo hrdáme, je Pavlovo učenie, že totiž vierou prijímame odpustenie hriechov pre Krista, že vierou máme stavať proti Božiemu hnevu Prostredníka Krista a nie svoje skutky. A nech zhožné srdca nenýhli, keď protivníci aj Pavlovo učenie prevracajú. Nižaká výpoveď nie je taká jasná, že by ju nebolo možno prekrúcaním pokaziť. My vieme, že to, čo sme povedali, je pravé a vlastné učenie Pavlovo; vieme, že toto naše učenie prinesie zbožným svedomiam bezpečné upokojenie a bez toho nik nemôže obstať na Božom súde.
- 85 A tak odmietame farizejské vymysly protivníkov, že odpustenie hriechov neprijímame vierou, ale že si ho naším zaslúžím láskou a skutkami a že túto lásku a skutky máme stavať proti Božiemu hnevu. Je to učenie zákona a nie evanjelia, ktoré učenie vymýšľa, že človek je zákonom ospravedlnený prv, ako je v Kristu zmierený s Bohom, lebo Kristus hovorí: „Bez toho nič nemôžete činiť.“ Tiež: „Ja som vinný knieň a vy ste ratolesťi“. Lenže protivníci vymýšľajú, že sme Mojžišove ratolesťi a nie Kristove. Chcú byť totiž ospravedlnení zákonom. Bohu obetovať lásku a skutky prv, akoby boli zmierení s Bohom skrze Krista a stali sa ratolesťami Kristovými. Pavel naproti tomu

vedí, že zákon bez Krista nemožno naplniť. Preto načím prijať zaslúbenie, aby sme vierou boli znútení s Bohom pre Krista prv, než naplníme zákon. Nazdávame sa, že je toto dosť jasné 87 zbožným svedomiam. Z toho pochopia, prečo sme predtým vyznali, že ľudia sú ospravedlnení vierou a nie láskou, pretože načím nám postaviť proti Božiemu hnevu Krista Prostredníka a nie svoju lásku alebo skutky, ani spoľehať sa na svoju lásku a na skutky. Teda prv, ako naplníme zákon, načím prijať zaslúbenie odpustenie hriechov.

Naposledy, kedyže bude svedomie upokojené, ak odpustenie hriechov prijímame preto, že mi- 88 ľujeme alebo preto, že naplňujeme zákon? Veď zákon nás vždy bude obviňovať, pretože Božiemu zákonu nikdy neučiníme zadosť. Pavel takto hovorí: „Zákon pôsobí hnev“ (Rím. 4, 15). Chryzostom v pojednaní o pokání sa pýta: „Ako môžeme mať istotu, že sú nám hriechy odpustené? Tíže otázku kladú aj protivníci v sentenciách. Len jedna odpoveď upokojí svedomia, totiž keď budú vedieť, že je to Boží prikaz a samotné evanjelium, aby človek naisto veril, že pre Krista zdarma sa odpúšťajú hriechy a aby nepochyboval, že aj jemu sú odpustené. Kto by o tomto pochyboval, obvinil by Božie zaslúbenie zo lži, ako hovorí Ján (1. Ján 5, 10). My túto istotu viery učíme hľadať v evanjéliu. Protivníci nechávajú svedomia v neistote a v pochybnostiach. Veď svedomia nič 89 nemajú z viery, akže sú natrvalo v pochybnostiach, či majú odpustenie. Akože môžu v takýchto pochybnostiach vyzvať Boha? Akože môžu mať istotu, že sú vyslyšané? A tak celý život je bez Boha a bez opravdivej služby Božej. To je, o čom hovorí Pavel: „Všetko, čo nie je z viery, je hriech“ (Rím. 14, 23). A pretože sú stále v pochybnostiach, nikdy neskúsia, čo je viera, takže sú nakoniec dohnaní do zúfalstva. Takéto je učenie protivníkov: učenie zákona, odstránenie evanjelia, učenie zúfalstva. Teraz vďačne ponecháme zbožným mužom rozsúdiť o článku pokánia, — lebo niečo 90 v ňom nič nejasného, — či učenie je zbožnejšie a svedomiami spasiteľnejšie: či naše a či protivníkov? My naozaj nemáme radosť z týchto rozporov v cirkvi. Keby sme nemali veľké a závažné príčiny, nie je možné opustiť vec, týkajúcu sa nie nás, ale Krista a Jeho cirkvi.

Povedali sme, prečo sme postavili tieto dve časti pokánia — oľutovanie a vieru. Urobili sme to 91 tým radšej, že sa rozšírili mnohé výpovede o pokání, ktoré protivníci kusé, vytrhnuté z Otcov, prekrútili, aby zasiahli vieru. Napr.: „Pokánie je oľutovanie spáchaných hriechov a oľutovanie viackrát už nespáchať“. Podobne: „Pokánie je akási pokuta kajócnika, trestaného už tým, že ľutuje, čo spáchal.“ V takýchto výpovediach nie je zmienky o viere. A o viere sa nič nehovorí ani v školách, kde sa toto vysvetľuje. Preto sme vieru menovali medzi časťami pokánia, aby sa tým 92 ľahšie dalo pochopiť učenie o viere. Veď sama otázka ukazuje, že sú nebezpečné výpovede, ktoré požadujú ľútosť alebo dobré skutky a vôbec sa nezmenujú o ospravedľujúcej viere. Pravom sme očakávali, že si budú múdre počínať či čo zbierali slová oných výpovedí a ustanovení. Lebo keď 93 Otcovia hovoria o časti pokánia, nehovoria len o jednej ale o oboch, to jest, o ľútosť a o vieru; bolo by bývalo osočné, keby boli povyberali a zozbierali výpovede aj o tomto.

Tertulán hovorí o viere veľmi pekne a chváli onú prísahu u proroka: „Akože ja zjem, hovorí Pán 94 Hospodin, nemám ľútosť v smrti bezbožného, ale v tom, aby sa bezbožný odvrátil od svojej cesty a žil“ (Ezech. 33, 11). Keďže teda Boh prisahá, že si nepraje smúť hriešnika, zrejme požaduje vieru, aby sme prisahajúcemu verili a nepochybovali, že nám odpúšťa. Božie zaslúbenia už samy od seba majú u nás veľkú vážnosť. Avšak toto zaslúbenie je potvrdené ešte aj prísahou. Preto, ak by niekto pochyboval, že mu je odpustená, popieral by pravdivosť Božej prísahy. A to by bolo rúhaním, nad ktoré strašnejšie by nebolo možno vymyslieť. Veď Tertulán takto hovorí: „Boh odmenou povoláva k spásu a ešte aj prisahá: Som, ktorý som (akože ja zjem), hovorí a žiada, aby sa Mu verilo. O blahoslavení, kvôli ktorým prisahá. Ó biedni, akže neveríme prisahajúcemu Pánovi“. Ale tu 95 načím vedieť, že naša viera nesmie pochybovať, že nám Boh zdarma odpúšťa pre Krista, pre svoje zaslúbenie a nie pre naše skutky, ľútosť, spoveď alebo zadosťučinenia. Lebo keby sa viera na tieto skutky spoľehala, bola by neistá, pretože by prestrašené svedomie videlo, že tieto skutky sú bezcenné. Preto Ambróz veľmi jasne hovorí o pokání: „Načím nám aj pokánie konať aj veriť, že 96 odpustenie dosiahneme, aby sme milosť vzali z viery, akoby ju viera prijala z dlžobného úpisu“. Podobne: „Viera prikrýva naše hriechy“. U Otcov teda nachádzame výpovede nielen o ľútosť 97 a skutkoch, ale aj o viere. Ale protivníci, pretože nechápu podstatu pokánia, nechápu ani výpovede Otcov, vytrhávajú výpovede len o časti pokánia, totiž o skutkoch a vynechávajú výpovede o viere, pretože im nerozumejú.

O spovedi a zadosťučinení.

- 98 Zbožní ľudia ľahko pochopia, že veľmi záleží na tom, aby sa o predošlých článkoch, totiž o ľútosti
a viere, práve učilo. A keďže nám vždy šlo najmä o vysvetlenie týchto článkov, o spovedi a zado-
99 sťučineniach sme sa veľa nehádali. Veď spoveď aj my zachovávame, najmä pre zhoršenie, ktoré je
Božím slovom, ktorým na Boží rozkaz moc kľúčov zvestuje ľuďom odpustenie hriechov. Bolo by
100 hriechom odstrániť z cirkvi súkromné rozhrášenie, spoveď. Preto tí, čo súkromným rozhrášením
101 pohŕdajú, nevedia, čo je odpustenie hriechov ani moc kľúčov. Ostatne, o vypočítavaní hriechov pri
102 spovedi sme už povedali, že ho nepokladáme za potrebné podľa Božieho zákona. Námitka, že totiž
103 sudca pre ako by vyriekol súd, musí poznať súdnu záležitosť, vonkoncom nepatrí sem, pretože
104 služba rozhrášenia je dobrodennosť alebo milosť a nie súd ani zákon. Služobníci cirkvi majú po-
105 verenie odpúšťať hriechy, ale nemajú poverenie vyzvedáť tajné hriechy. Veď dávajú rozhrášenie aj
od hriechov, na ktoré sa nepamätáme, pretože rozhrášenie, ktoré je hlasom evanjelia, odpúšťajú-
cim hriechy a potešujúcim svedomia, nemusí o nich vedieť.
- 106 Správne je citovať tu Šalamúnovu výpoveď: „Maj starosť o stav svojho stáda“ (PrísL 27,23). Veď
Šalamún nič nehovorí o spovedi, ale o otcovi rodiny dáva ekonomický príkaz, aby užíval svoje
a nesiahal na cudzie a prikazuje mu, aby sa o svoje hospodárstvo usilovne staral, ale tak, aby
duša zaujatá zvelačovaním časných potrieb nezabúdala na Božiu bázeň ani na vieru ani na
počúvanie Božieho slova. Ale naši protivníci s obdivuhodnou šikovnosťou prekrúcajú výpoveď
Písma sv. na ľubovoľný zmysel. Slová „Maj starosť“ podľa nich tu znamenajú „vypočúť spoveď,
„stav“ neznamená zovňajšie obcovanie, ale tajomstvá svedomia, „stádo“ im znamená ľudí. Bez-
pochyby skvelý výklad, hodný takých znevažovateľov rečníckeho umenia. Ak by však predsa
niekto chcel toto ustanovenie ako podobienstvo preniesť z otca rodiny na duchovného pastiera,
tak by pod „stavom stáda“ bezpochyby musel rozumieť zovňajšie obcovanie. Toto pripodobenie by
bolo primeranejšie.
- 107 Nechajme však toto. V Žalmoch sa niekedykrát spomína spoveď, ako napr. Žalm 32,5: „Riekol
som: „Vyznám Hospodinu svoje priestupky“ „Odpustil mi vinu môjho hriechu“. Takto sa spovedať
z hriechov Bohu je vlastne ľútosť. Lebo keď sa Bohu spovedáme, musíme to robiť srdcom a nielen
slovami, ako robia divadelní herci na javisku. Veď takáto spoveď je ľútosťou, v ktorej cítíme Boží
hnev a uznávame, že Boh spravodlivo hnevá a že Ho ani nemôžeme upokojiť svojimi skutkami, ale
108 musíme hľadať milosť pre Božie zaslúbenie. Táto výpoveď je takáto: „Oprosti Tebe samému som
zľúčil, aby si Ty mal pravdu v svojich rečiach a bol si čistý vo svojich súdoch“ (Žalm 51,6). To jest:
„Vyznávam, že som hriešnik a že si zasluhujem večný hnev a že nemôžem postaviť svoju spravo-
dľivosť, svoje zásluhy proti Tvojmu hnevu. Preto uznávam, že si spravodlivý, keď nás zatracuješ
a tresceš. Uznávam, že máš pravdu, i keď Ťa pokrytci odsudzujú ako nespravodlivého, pretože ich
tresceš a zatracuješ, neďbajúc na ich zásluhy. Ba práve naopak, svoje zásluhy nemôžeme postaviť
proti Tvojmu súdu, ale ospravedlnení budeme, keď nás Ty ospravedlníš, keď nás Ty pre svoje
109 milosrdenstvo budeš mať za spravodlivých“. Niekto azda uvedie Jakuba: „Vyznávajte si navzájom
hriechy“. Ale tu nič je reč o spovedaní sa pred kňazmi, ale o tom, ako sa bratia navzájom majú
zmleríť. Veď káže, aby sa navzájom spovedali.
- 110 A ďalej, naši protivníci zavrhnú mnohých svojich najuznávanejších učiteľov, akže budú aj
naďalej tvrdiť, že vypočítavanie hriechov pri spovedi je potrebné podľa Božieho práva. A i keď
schvaľujeme vyznávanie hriechov a za užitočné pokladáme aj istéi vyskúšanie, aby ľudia bolo
možno tým lepšie poučiť, predsa však treba tak upraviť, aby svedomiu nebolo nastavené osídlo,
a to tým, že nikdy by sa nemohlo upokojiť, keď by si myslelo, že odpustenie hriechov dosahujeme
111 len po ich skrupulóznom vypočítaní. Nepochybne je veľmi falšná, čo protivníci uviedli v Podvrá-
tení, že totiž k spaseniu je potrebná úplná spoveď. Veď je to nemožné. A aké osídla sa tým nastavili
112 svedomiu, keď požadujú úplné vyspovedanie sa! Veď, akože pozná svedomie, že spoveď je úplná?
Cirkvi spisovatelia zmlerujú sa síce o spovedi, no pritom nemajú na myslí toto vypočítavanie
tajných hriechov, ale spôsob verejného pokánia. Veď padlých a verejne známych hriešnikov prijí-
mali len po vykonaní určitého zadosťučnenia. Preto sa títo vyznávali prezbýterom, aby im podľa
druhu previnení určil zadosťučnenia. Ale to, čo hovoria, sa nijako nepodobá vypočítavaniu,
o ktorom je reč. Nevyznávali sa preto, žeby bez toho neboli mohli dosiahnuť odpustenie hriechov
u Boha, ale preto, lebo nebolo možno predpísať zadosťučnenia prv, kým nepoznali druh hriechu.
Lebo každý hriech mal svoje určené kánony.
- 113 Z tohoto spôsobu verejného pokánia zostalo meno: zadosťučnenia. Svätí Otcovia totiž

nechceli prijať padlých a verejných hriešnikov prv. kým nepoznali a nevyskúmať, nakoľko im to bolo možné. či tieto vykonali pokánia. A toto malo mnoho príčin. Veď padlých bolo treba trestať na odstrašenie, ako pripomína aj Glossa v dekrétach. a ani sa nepatriťo verejných hriešnikov hneď pripustiť k prijímaniu. Avšak tieto zvyky sú dávno zastaralé. A ani ich netreba oživovať, pretože nie sú potrebné na odpustenie hriechov u Boha. Avšak cirkevní Otcovia si pritom, ani nemysleli, že si ľudia takými zvykmi alebo takými skutkami zaslужujú odpustenie hriechov. No, takéto okázalosti sa nevzdelanému ľudu obyčajne páčili, lebo sa domnievali, že si takými skutkami zaslужuje u Boha odpustenie hriechov. Kto však takto zmýšľa, zmýšľa židovsky a pohansky. Veď aj pohania mali akési očisťovanie od hriechov a sa nazdávali, že sú nim zmierení s bohmi. Keď sa však od zvyku aj upustilo, zostalo meno zadostučnenie a stopy zvyku, že sa pri spovedi určujú isté zadostučnenia, ktoré sa označujú ako nepovinné skutky. My ich voláme kánonickými zadostučneniami. Zvyšťame o nich tak, ako o vypočítavaní, že totiž kánonické zadostučnenia nie sú potrebné na odpustenie hriechov podľa Božského práva. Ako ani starodávne okázalosti zadostučnenia pri verejnom pokání neboli podľa Božského práva potrebné na odpustenie hriechov. Veď zachovávať naďm učenie o viere, že vierou dosahujeme odpustenie hriechov pre Krista a nie pre svoje skutky, už či predchádzajúce a či nasledujúce. My sme o zadostučneniach hovorili najmä preto, aby sa ich nezneužívalo na zatemnenie ospravedlnenia z viery a aby si ľudia nemysleli, že pre ne dosahujú odpustenie hriechov. Oni však práve tento blud podpierajú mnohými výpoveďami, o ktorých debatujú v školách, akou je napr. výpoveď, ktorú vkladajú do označenia zadostučnenia: že ho naďm konať na uzmiernenie Božej urážky.

Veď predsa aj protivníci uznávajú, že zadostučnenia nespôsobujú odpustenie viny. Ale vynýšľajú, že zadostučnenia poslужia na vykúpenie očisťovych alebo trých trestov. Učia totiž, že pri odpustení hriechov Boh síce odpúšťa vinu, ale večný trest, keďže Božia spravodlivosť musí trestať, hriech mení na časný. Dokladajú, že väčšina časných trestov sa odpúšťa mocou kľúčov, ale zvyšok sa vykúpuje zadostučneniami. Nemožno však vedieť, ktorá časť trestov sa odpúšťa mocou kľúčov, len ak myslia, že sa odpúšťa časť očisťovych trestov; z toho by nasledovalo, že zadostučneniami sa vykúpujú len očisťové tresty. Tvrdia totiž, že tieto zadostučnenia sú platné, i keď ich vykonávajú ľudia žijúci v smrteľnom hriechu. Akoby urážku Boha mohli zahladiť ľudia v smrteľnom hriechu. Všetko toto je len nedávno vyhútaná vymyslenina, nemajúca podkladu ani v Písme sv., ani u starých cirkevných spisovateľov. Veď ani len Lombard nehovorí takto o zadostučnení. Scholastici videli, že v cirkvi sú zadostučnenia. Ale si neuvedomili, že tieto zovňajšie výkony boli ustanovené čiastočne na odstrašenie, čiastočne na vyskúšanie tých, čo žiadali o prijatie do cirkvi. Jedným slovom, nevideli, že je to zovňajšia kázeň a vec, ktorá predtým bola obětanská. A tak poverčivo vymysleli, že zadostučnenia majú moc uzmierniť Boha, a neboli zavedené kvôli zovňajšej disciplíne v cirkvi. A ako aj inokedy často duchovné veci nepatrične pomiešali so svetskými, tak urobili aj pri zadostučneniach. Avšak Glossa v kanonoch viacerásť potvrdzuje, že tieto ustanovenia boli zriadené kvôli cirkevnej disciplíne.

Avšak povšimnite si, ako tieto svoje výmysly odôvodňujú v Podvrátení, ktoré sa opovážili vnútiť Ctiárskej Jasnosti. Uvádzajú mnoho výpovedí z Písma sv., aby zaslepili neskúsených, akoby sa na Písma zakladala ver, v Lombardovej dobe ešte neznáma. Uvádzajú tieto výpovede: „Vydávajte teda ovocie hodné pokánia“ (Mat. 3,8; Mark. 1,15); tiež: „Vydávajte údy svoje v službu spravodlivosti“ (Rim. 6,19); tiež: Kristus káže o pokání „Pokánie čiňte“ (Mat. 4,17); tiež: Kristus káže apoštolom „zvestovať pokánie“ (Luk. 24,47) a Peter káže o pokání (Skut. 2,38). Potom uvádzajú akési výpovede Otcov a kanony a dôvodia, že sa zadostučnenie nemá odstrániť z cirkvi napriek jasnému slovu evanjelia a dekrétov cirkevných koncilov a Otcov, ale, keď ho kňaz uložil kajúcemu pri rozhrešení, má sa aj vykonať podľa Pavlových slov: „Ktorý sa vydal za nás, aby nás vykúpil zo všetkej nepravosti o očistil si vzácny ľud, horľiaci za dobré skutky“ (Tit. 2,14).

Boh nech zatratí týchto bezbožných mudrlantov, ktorí tak bezbožne prekrúcajú slovo Božie podľa svojich prázdnych výmyslov. Ktorého statočného človeka by nerozhnevala láto nečestnosť? Kristus hovorí: „Pokánie čiňte“; apoštolovia kážu o pokání; a z toho má nasledovať, že večné tresty sa nahrádzajú očisťovými, že moc kľúčov má poverenie odpúšťať časť očisťovych trestov a tak teda zadostučnenia vykúpujú očisťové tresty. Kto naučil týchto somárov takejto dialektike? Ale toto nie je ani dialektika ani sofistika, ale „sycophantica“ (podvod). Výpoveď, „pokánie čiňte“ uvádzajú preto, aby sa neskúsení, počujúc takúto výpoveď cítoval proti nám, nazdali, že vôbec odstraňujeme pokánie. Takými praktikami sa pokúšajú odcudzit nám duše a rozduchať nenávisť, aby sa zavedená pospolitost rozlirčala proti nám, že treba vyhladiť prekliatych bludárov.

- ktorí zavrhnú pokánie.
- 124 Dúfame však, že tieto klebety u zbožných mužov nebudú mať úspech. A Boh takú nehanobnosť a zlomyseľnosť nebude dlho znášať. Rímsky pápež si však nepridal veľmi na svojej hodnosti, keď používa takýchto patrónov a v tejto najdôležitejšej veci sa spolieha na úsudok týchto mudrlantov. Lebo keď sme my vo svojom Vierovyznaní podali jadro temer celého kresťanského učenia, mali sa zavolať vysloviť sa o týchto takých veľkých, mnohých a rozličných otázkach povolanejší sudcovia, ktorí by sa boh lepšie osvedčili učením a vierou, ako títo mudrlanti, autori Podvrátenia. A ty,
- 125 Campeggi, mal si byť predvídavejší a múdrejší, aby nič takého nenapísal o týchto veciach, čo by dnes a či b budúcnosti mohlo znížiť vážnosť rímskej stolice. Ak sa rímska stolica pokladá za povlnanú, aby ju všetky národy uznávali za učiteľa viery, má dbať, aby v náboženských veciach rozhodovali učení a čestní mužovia. Veď čože si pomyslí svet, ak spis protivníkov uzrie niekedy
- 126 svetlo sveta? Čože si pomyslí potomstvo o týchto určačských súdoch? Hľa, Campeggi, toto sú tie posledné časy, o ktorých Kristus povedal, že náboženstvu budú veľmi nebezpečné. Vy teda, ktorí
- 127 stojíte akoby na stráži a spravujete cirkev, máte byť v týchto časoch obzvlášť múdri a starostliví. Mnoho je znamení, ktoré naznačujú zmeny v postavení Ríma, ak nebudete obozretní. A veľmi sa mylíš, ak sa nazdáš, že cirkev možno zachovať len násilím a zbraňami. Ľudia si žiadajú byť poučení o náboženstve. Pováž, koľko je ľudí nielen v Nemecku, ale aj v Anglu, Španielsku, Francii, Taliansku, ba aj v samotnom Ríme, ktorí, rädiac rozpory v takýchto veľkých veciach, počínajú tu i tam pochybovať a inéky vám zazlievajú, že znemožňujete tieto veľké veci náležite preskúmať a rozsúdiť, že pochybujúcim svedomiam nedáte vysvetlenie, a len zbraňami nas kázete premočť
- 128 a zničiť. Je mnoho statočných mužov, ktorým sú tieto pochybnosti neznesiteľnejšie než dokonca smrť. Nechápeš dostatočne význam viery, keď tak ľahkomyselne dovoľuješ trápiť sa zbožným mužom, keď niekde začínajú pochybovať o niektorom vieroučnom článku. Táto niestota musí vyvolať najväčšiu nenávisť voči tým, ktorí hoci mali liečiť svedomia, len znemožňovali, aby sa
- 129 otázka vysvetlila. Tu tvrdíme, že sa nevelmi bojíte Božieho súdu. Papeži si myslia, že sa o to nemusia veľmi starať: že keď vo svojich rukách majú kľúče kralovstva Božieho a nebo si môžu otvoriť, keď chcú. Máme však na mysli sudy ľudí a utajenú vôľu všetkých národov, ktoré si v tomto čase naozaj žiadajú, aby sa tieto otázky tak vyriešili a usporiadali, aby sa zbožné mysle uzdravili a zbavili pochybností. Veď vo svojej múdrosti si ľahko domyslíš, čo by bolo, keby raz hnev ľudu vybuchol proti vám. A veru všetky národy by ste si mohli zaviazat dobrodením, ktoré všetci zbožní ľudia pokladajú za najväčšie a najvznešenejšie, keby ste totiž upokojili pochybujúce svedomia. Toto však nehovoríme preto, akoby sme azda pochybovali o svojom Vierovyznaní. Sme istí,
- 130 že je práve, zbožné a užitočné zbožným svedomiam. Veríme, že všade je mnoho takých, čo majú pochybnosti v ťažkých otázkach a nepočujú povolaných učencov, ktorí by im mohli utešiť svedomie.
- 131 Vráťme sa však k veci. Protivníkmi uvedené miesta Písma vôbec nič nehovoria o kanonických zadosťučneniach ani o scholastických výmysloch, o ktorých sa vie, že sa zrodili len nedávno. Preto je potupné, že na podporovanie svojich výmyslov prekrúcajú Písmo sv. My tvrdíme, že po pokáaní, to je, po obrátení sa a znovuzrození má sledovať dobré ovocie, dobré skutky, v celom živote. A že nemôže byť pravého obrátenia sa o opravdivej skrúsenosti, kde nenasleduje umŕtvenie tela a dobré ovocie. Opravdivé hrôzy a skutočné bolesti duše nedopusťia, aby telo povoľovalo žiadostiam a opravdivá viera nie je nevďačná Bohu ani nepohŕda Božími príkázaniami. Skrátka, nielo vnútorného pokáania, ak navonok nielo stáleho krotenia tela. Tvrdíme, že Ján v tomto zmysle
- 132 hovorí? „Vydávajte teda ovocie, hodné pokáania“ (Mat. 3.8). Tiež Pavel, keď hovorí: „Vydávajte svoje údy v službu spravodlivosti“ (Rím. 6.19), a na inom mieste: „Vydávajte telá v živú, svätú, Bohu príjemnú obeť“ (Rím. 12.1). A keď Kristus hovorí: „Pokáanie činite . . .“ (Mat. 4.17) určite hovorí o úplnom pokáaní a nehovorí o pokryteckých zadosťučneniach, o ktorých scholastici vymysleli, že platia ako výkupné v smutnom hriechu.
- 133 Mohli by sme uviesť ešte mnoho dôvodov, že sa tieto výpovede Písma sv. nevzťahujú na scholastické zadosťučnenia. Veď tvrdia, že zadosťučnenia sú nepovinné skutky; Písmo sv. však požaduje
- 134 v týchto výpovediach povinné skutky. Lebo slovo Kristovo: „Pokáanie činite“ je slovom zákona. Po druhé, protivníci aj to píšú, že nehreší spovedník, ktorý by sa zdráhal prijať zadosťučnenia. Bude však musieť tieto tresty dopykať v očistci. Je nesporné, že výpovede: „Pokáanie činite“, „Vydávajte ovocie, hodné pokáania“, „Vydávajte údy svoje v službu spravodlivosti“ sú príkázania, týkajúce sa tohto života. Preto nemožno ich vzťahovať na zadosťučnenia, ktoré možno odmietnuť. Po tretie,
- 135 tvrdia, že odpustkami možno vykúpiť oné zadosťučnenia, ako uči kapitola o pokáaní a odpustení

„Cum ex eo“. Ale odpustky nás neslobodzujú od príkázaní: „Činite pokánie“, „Vzdávajte ovocie, hodné pokánia“. Je zrejmé teda, že tu nemiestne prekrúcajú výpovede Písma sv. na kanonické zadosťučnenia. Vidíte však, čo z toho nasleduje. Ak sú očistcové pokuty zadosťučneniami alebo zadosťučneniami alebo ak sú zadosťučnenia vykúpením očistcových trestov, či výslovné spomenuté výpovede nariaďujú, aby sa duše trápili v očistci? Keďže podľa mienky protivníkov je to tak, vtedy výpovede „Vydávajte ovocie, hodné pokánia, činite pokánie“ treba vykladať novým spôsobom a to takto: po tomto živote odpykajte si očistcové tresty. Hnusí sa nám vyvracať ďalej tieto nezmysly protivníkov. Veď sa vie, že Písmo sv. hovorí o povinných skutkoch, o obnovení celého života a nie o zachovávaní nepovinných skutkov, ako hovoria protivníci. A práve týmito vymysleniami bráni mušské rády, predávajúce omši a nekonečné ustanovenia, všetky skutky, ktorými sa, podľa nich, zadosť učíní ak nie za vinu tak za trest.

Keď teda uvedené výpovede z Písma sv. nepotvrdzujú, že by nepovinné skutky boli náhradou za večné tresty, nadarmo misľujú protivníci, že kanonickými zadosťučneniami možno tieto tresty vykúpiť. Moc kľúčov nemá oprávnenie meniť niektoré tresty ani časť trestov odpúšťať. Kde sa o tom možno v Písme sv. dočítať? Kristus o odpustení hriechov hovorí v týchto slovách: „Čokoľvek rozviažete atď.“ (Mat. 18.18). Týmto odpustením je odstránená večná smrť a vrátený večný život. A ani v tom „čokoľvek zviažete“ nie je reč o uložení trestov, ale o zadržaní hriechu u tých, ktorí sa neobrátia. Lombardova výpoveď o odpustení časti trestov je teda vzatá z kanonických trestov, ich časť odpúšťali kňazi. I keď súhlasíme, že pokánie musí prinášať dobré ovocie na Božiu slávu a na Boží príkaz, a že dobré ovocie, pravý pôst, pravé modlitby, pravé almužny atď sú prikázané Bohom, predsa však nikde v Písme sv. nenachádzame, žeby sa večné tresty odpúšťali jedine pre očistcové tresty alebo pre kanonické zadosťučnenia, to jest, pre niektoré nepovinné skutky alebo žeby moc kľúčov mala poverenie premieňať tresty alebo ich časť odpúšťať. Toto mali protivníci dokázať.

Okrem toho, Kristova smrť je zadosťučnením nielen za hriechy ale aj za večnú smrť, ako je napísané: „Smrť, budem tvojím zhubcom“ (Ozeáš 13.14). Či teda nie je ohavné povedať, že Kristovo zadosťučnenie vykúpuje vinu a naše tresty večnou smrťou? Akoby sa oné slová „Smrť, budem tvojím zhubcom“ nemali vzťahovať na Krista ale na akési biedne ustanovenia, ktoré ľudia vymysleli. A predsa hovoria o nich, že zahľadujú smrť aj vtedy, keď sa konajú v smrteľnom hriechu. Nik by neveril, s akou bolesťou spomíname tieto nezmysly protivníkov a každý, kto sa s nimi oboznámi, nemôže sa nepohoršovať nad démonickými náukami, ktoré do cirkvi zasial sám diabol, aby nimi potlačil známosť zákona a evanjelia, pokánia a znovuzrodenia a Kristových dobrodení. Veď o zákone takto hovoria: „Boh, hľadiac na našu slabosť, určil človekovi mieru, až pokiaľ ho musí nevyhnutne zachovať. Tou mierou je zachovávať Desatoro Božích príkázaní, a čo je nad to, totiž, prebytočné skutky, môže použiť na zadosťučnenia za prestupky. Tu vymýšľajú, že ľudia môžu aj naplniť Boží zákon nakoľko, že môžu viac vykonať, ako požaduje zákon. Naproti tomu však Písmo sv. všade prizvukuje, že sme ďaleko od dokonalosti, ktorú požaduje zákon. Oni si vyhútať, že Boží zákon sa uspokojuje zovňajšou, občianskou spravodlivosťou. Nevedia, že požaduje opravdivo milovať Boha, celým srdcom, atď, a zatracuje každú prirodzenú ťažostivosť. Nikto teda nevykoná toľko, koľko požaduje zákon. Preto smiešny je ich výmysel, že užzenie aj viac vykonať. Veď keď môžeme vykonať Božím zákonom nariadené zovňajšie skutky, predsa však márna a bezbožná je to dôvera, že by sme mohli zadosťučniť Božiemu zákonu. Právě modlitby, pravé almužny, pravé pôsty Boh prikázal; a keďže ich Boh prikázal, nemožno ich prestupovať bez hriechu. Avšak oné skutky, keďže ich Boží zákon nepríkazuje, ale majú formu ľudských predpisov, sú skutky ľudských ustanovení, o ktorých Kristus hovorí: „Darmo ma však uctieľajú, keď ľudským rozkazom učia“ (Mat. 15.9); ako napr. niektoré pôsty, ktoré neboli ustanovené na ukážovanie tela, ale — ako hovorí Scotus — aby sa nimi vzdala Bohu časť a boli výkupným z večnej smrti. Podobne určité počty modlitieb určité spôsob almužien, keď sa tak konajú, že už púhym výkonom sú službou, vzdávajúcou Bohu časť a vykupujúcou z večnej smrti. Veď už pre púhym výkonom sú službou, zadosťučnenie, učiac, že sú platné aj u tých, čo sú v smrteľnom hriechu. A púte sa už veľmi vzdialili od Božích príkázaní a sú veľmi rozmanité, jeden putuje opancierovaný, druhý bosonožny. Kristus ich nazýva daromnými obradmi, lebo vôbec nemôžu utíšiť Boží hnev, ako tvrdia o nich protivníci. Napriek tomu tieto skutky ozdobujú vznešenými titulmi, nazývajú ich prebytočnými skutkami, vzdávajú im nást, že sú výkupným z večnej smrti. A tak tieto skutky si viac cenia ako Božie príkázania. Dvojnásobne zatemňujú teda Boží zákon. Aj tým, keď si myslia, že Božiemu zákonu možno zadosťučniť zovňajšími a občianskymi skutkami, aj tým, že pripojujú ľudské ustanovenia a ich zachovávanie stavajú nad skutky podľa Božieho zákona.

„Cum ex eo“. Ale odpustky nás neslobodzujú od prikázaní: „Činite pokánie“. „Vzdávajte ovocie, hodné pokánie“. Je zrejme teda, že tu nezmiestne prekrúcajú výpovede Pisma sv. na kanonické zadoštučenia. Vidte však, čo z toho nasleduje. Ak sú očistcové pokuty zadoštučeniami alebo zadoštučeniami alebo ak sú zadoštučenia vykúpením očistcových trestov, či vyššie spomenuté výpovede nariaďujú, aby sa duše trápili v očistci? Keďže podľa mienky protivníkov je to tak, vtedy výpovede „Vydávajte ovocie, hodné pokánie, činite pokánie“ treba vykladať novým spôsobom a to takto, po tomto živote odpykajte si očistcové tresty. Krusi sa nám vyvracať ďalej tieto nezmysly protivníkov. Ved sa vie, že Písmo sv. hovorí o povinných skutkoch, o ohnovení celého života a nie o zachovávaní nepovinných skutkov, ako hovoria protivníci. A práve týmito vymysleniami bráni mŕšske rídy, predávanie omál a nekonečné ustanovenia, všetko skutky, ktorými sa, podľa nich, zadosť učiní ak nie za vinu tak za trest.

Keď teda uvedené výpovede z Pisma sv. nepotvrdzujú, že by nepovinné skutky boli náhradou za večné tresty, nadarmo uisťujú protivníci, že kanonickými zadoštučeniami možno tieto tresty vykúpiť. Moc kľúčov nemá oprávnenie meniť niektoré tresty ani časť trestov odpúšťať. Kde sa o tom možno v Pisme sv. dočítať? Kristus o odpustení hriechov hovorí v týchto slovách: „Čokoľvek rozviažete atď.“ (Mat. 18,18). Týmto odpustením je odstránená večná smrť a vrátený večný život. A ani v tom „Čokoľvek zviažete“ nie je reč o uložení trestov, ale o zadržaní hriechu u tých, ktorí sa neobrátili. Lombardova výpoveď o odpustení časti trestov je teda vzatá z kanonických trestov; ich časť odpúšťali kňazi. I keď súhlasíme, že pokánie musí prinášať dobré ovocie na Božiu slávu a na Boží prikaz, a že dobré ovocie, pravý pôst, pravé modlitby, pravé almužny atď. sú prikázané Bohom, predsa však nikde v Pisme sv. nenachádzame, žeby sa večné tresty odpúšťali jedine pre očistcové tresty alebo pre kanonické zadoštučenia, to jest, pre niektoré nepovinné skutky alebo žeby moc kľúčov mala poverenie premeniť tresty alebo ich časť odpúšťať. Toto mali protivníci dokazať.

Okrem toho, Kristova smrť je zadoštučením nielen za hriechy ale aj za večnú smrť, ako je napísané: „Smrť, budem tvojím zhubcom“ (Ozeáš 13,14). Či teda nie je ohavné povedať, že Kristovo zadoštučenie vykupuje vinu a naše tresty večnú smrť? Akoby sa oné slova „Smrť, budem tvojím zhubcom“ nemali vzťahovať na Krista ale na akési biedne ustanovenia, ktoré ľudia vymysleli. A predsa hovoria o nich, že zahľadujú smrť aj vtedy, keď sa konajú v smrteľnom hriechu. Nik by neveril, a akou bolesťou spomíname tieto nezmysly protivníkov a každý, kto sa s nimi oboznámi, nemôže sa nepohoršovať nad démonickými náukami, ktoré do cirkvi zasiať sám diabol, aby nimi potlačil známosť zákona a evanjelia, pokánie a znovuzrodenia a Kristových dobrodení. Ved o zákone takto hovoria: „Boh, hľadiac na našu slabosť, určil človekovi mieru, až pokiaľ ho musí nevyhnutne zachovať. Tou mierou je zachovávať Desatoro Božích prikázaní, a čo je nad to, totiž, prebytočné skutky, môže použiť na zadoštučenia za priestupky. Tu vynášajú, že ľudia môžu aj naplniť Boží zákon nakoľko, že môžu viac vykonať, ako požaduje zákon. Naproti tomu však Písmo sv. všade prizvukuje, že sme ďaleko od dokonalosti, ktorú požaduje zákon. Oni si vyhýbali, že Boží zákon sa uspokojuje zovňajšou, občianskou spravodlivosťou. Nevedia, že požaduje opravdivo milovať Boha, celým srdcom, atď. a zatracuje každú prirodzenú žiadostivosť. Nikto teda nevykoná toľko, koľko požaduje zákon. Preto smiešny je ich výmysel, že môžeme aj viac vykonať. Ved keď môžeme vykonať Božím zákonom nariaďené zovňajšie skutky, predsa však márna a bezbožná je tá dôvera, že by sme mohli zadoštučiť Božiemu zákonu. Pravé modlitby, pravé almužny, pravé pôsty Boh prikázal; a keďže ich Boh prikázal, nemožno ich prestupovať bez hriechu. Avšak oné skutky, keďže ich Boží zákon neprikazuje, ale majú formu ľudských predpisov, sú skutky ľudských ustanovení, o ktorých Kristus hovorí: „Darmo ma však uctievajú, keď ľudským rozkazom učia“ (Mat. 15,9); ako napr. niektoré pôsty, ktoré neboli ustanovené na ukáznovanie tela, ale — ako hovorí Scotus — aby sa nimi vzdala Bohu česť a boli výkupným z večnej smrti. Podobne určitý počet modlitieb, určitý spôsob almužien, keď sa tak konajú, že už pôhym výkonom sú službou, vzdávajúcou Bohu česť a vykupujúcou z večnej smrti. Ved už pre pôhny výkon prívlastňujú im zadoštučenie, nielen, že sú platné aj u tých, čo sú v smrteľnom hriechu. A púle sa už veľmi vzdalili od Božích prikázaní a sú veľmi rozmanité. Jeden putuje opancierovaný, druhý bosonohý. Kristus ich nazýva daromnými obradmi, lebo vôbec nemôžu utíšiť Boží hnev, ako tvrdia o nich protivníci. Napriek tomu tieto skutky ozdobujú vznešenými titulmi, nazývajú ich prebytočnými skutkami, vzdávajú im ústu, že sú výkupnými z večnej smrti. A tak tieto skutky si viac cenia ako Božie prikázania. Dvojnásobne zatemňujú teda Boží zákon. Aj tým, keď si myslia, že Božiemu zákonu možno zadoštučiť zovňajšími a občianskymi skutkami, aj tým, že pripojujú ľudské ustanovenia a ich zachovávanie stavajú nad skutky podľa Božieho zákona.

- 146 Ďalej, zatemňujú pokánie a milosť. Lebo od večnej smrti sa nemožno vykúpiť tým, že sa zadosťučiní skutkami, čo je bez užitku a pri smrti nič nepomáha. Iné musíme postaviť proti smrti, keď na nás dolieha. Ak totiž viera v Krista prenáša Boží hnev, tak isto viera v Krista prenáša aj smrť. V tom zmysle hovorí Pavel: „Vďaka Bohu, ktorý nám dal víťazstvo v našom Pánu Ježiši Kristu“ (1. Kor. 15,57); nehovorí: „ktorý nám dal víťazstvo za to, že sme proti smrti postavili svoje zadosťučinenia“.
- 147 Protivníci sa zbytočne rozpisujú o odpustení viny a nevidia, ako sa srdce odpustením hriechov pre vieru v Krista oslobodzuje od Božieho hnevu a od večnej smrti. Keďže teda Kristova smrť je zadosťučinením za večnú smrť a keďže sami protivníci uznávajú, že oné skutky zadosťučnenia nie sú povinnými skutkami, ale skutkami ľudských ustanovení, o ktorých Kristus hovorí (Mat. 15,9), že sú daromné obrady: bezpečne môžeme vysloviť, že kanonické zadosťučnenia nie sú podľa Božieho zákona potrebné na odpustenie viny ani očného ani oštiepcového trestu.
- 148 Protivníci však namietku, že ku pokániu patri pokuta alebo trest, pretože Augustín hovorí, že „pokánie je trestajúcou pokutou“ atď. Pripúšťame, že ku pokániu je potrebný trest alebo pokuta, ale nie ako zásluha, cena, ako vymýšľajú protivníci o zadosťučneniach, lež pokuta formálne je už v pokáaní tým totiž, že už samo znovizrodenie nepretržite umrtvuje starého Adama. Scotus to veľmi pekne a správne vyjadril: „Pokánie je trvalým trestom“ Ale o akom treste, o akej pokute hovorí Augustín? Bezpochyby o pravom treste a pravej pokute, totiž a o pravých úzkostiach. Týmto však nevylučujeme zovňajšie spôsoby mŕtvenia tela, ktoré nasledujú za skutočnými bolesťami duše.
- 149 Protivníci sa veľmi mylia, ak kanonické zadosťučnenia pokladajú za väčší trest ako skutočné úzkosti srdca. A veľmi hŕpe je vzťahovať slovo trest na všedné zadosťučnenia a nevzťahovať ho na strašné úzkosti svedomia, o ktorom Dávid hovorí: „Okľúčili ma puľá smrť“ (Zalm 18,5: 2. Sam. 22,5): kto by radšej v pancieri neputoval do chrámu Jakuba, do baziliky Petra atď., ako znášať nevýslovnú bolesť duše, ktorú pocítia aj prostí ľudia, akže je ich pokánie pravé.
- 150 Namietnu však, že Božej spravodlivosti náleží trestať hriechy. Určite ich treste ľútosťou, keď v tých hrôzach ukazuje svoj hnev. Ako svedčí Dávidova modlitba: „Ó Hospodine, netrestaj ma v svojom hneve a v prchlivosti svojej nekáraj ma“ (Zalm 6,1). A Jeremiáš 10,24: „Káraj ma, Hospodine, avšak s mierou, nie v svojom hneve, aby si ma nezahubil“. Tu je bezpochyby reč o nevýslovných trestoch. Aj protivníci uznávajú, že ľútosť môže byť taká veľká, že netreba zadosťučnenia. Veď skúsenosť je opravdivejší trest ako zadosťučnenie. Okrem toho, svätí sú poddaní smrti a všetkým bežným biedam, ako hovorí Peter: „Lebo už je čas, aby sa začal súd od domu Božieho. A keď sa od nás začína, akýže bude koniec tých, čo sú neposlušní evanjeliu Božiemu?“ (1. Petra 4,17). A aj keď tieto biedy sú zväčša trestami za hriech, pri zbožných majú ešte aj iný dôležitejší zmysel, totiž aby ich pocítili a naučili hľadať v pokušeniach Božiu pomoc a nedôverovať svojim srdciam atď. ako Pavel hovorí o sebe: „Veď my sami vypovedali sme už nad sebou výrok smrti, aby sme nedúfali v samých seba, ale v Boha, ktorý kriesi mŕtvych“ (2. Kor. 1,9). A Izáš hovorí: „Hospodine, hľadal ťa v úzkosti, vylievali prosby, keď ťa stihala Tvoja kázeň“ (26,16). To znamená: súženia sú kázňou, ktorou Boh cvičí svätých. A súženia prichádzajú kvôli hriechu, ktorý je v nás, aby umŕtvovali a udušali v svätých zlé zľadosti, aby mohli byť obnovení Duchom. V tomto zmysle hovorí Pavel: „Tak je telo mŕtve pre prítomný hriech, ktorý je v tele. A sama smrť posluží na znečistenie tohoto tela hriechu, aby sme povstali úplne noví.“
- 153 A veriaci, keď vierou premohol úzkosti smrti, nemá osieť a pocít hnevu, ako o tom hovorí Pavel: „Osmom smrti je však hriech a silou hriechu je zákon“ (1. Kor. 15,56). Skutočným trestom je tá sila hriechu a pocit hnevu, kým trvá; bez toho pocitu hnevu by smrť vlastne nebola trestom. Kanonické zadosťučnenia nesúvisia s týmito trestami, keďže protivníci tvrdia, že sa mocou kľúčov môže odpustiť istá časť trestov a tiež, že moc kľúčov oslobodzuje od zadosťučnenia a trestov, za ktoré zadosťučnenia boli uložené. Je však známo, že nás moc kľúčov nezbavuje všeobecných utrpení. Ak však chcú, aby sa toto vzťahovalo na tie tresty, preto dokladajú, že v očistení načim učiní zadosť?
- 155 Ako príklad uvádzajú Adama a Dávida, ktorý bol potrestaný pre cudzoložstvo. Z týchto príkladov robia všeobecné pravidlo, že jednotlivým hriechom pri ich odpustení prislúchne časné tresty. Už prv sme povedali, že aj svätí znášajú Bohom im uložené tresty, trpia, cítia ľútosť alebo úzkosť a znášajú aj iné všeobecné súženia. Tieto Bohom im uložené tresty znášajú preto, aby iným boli za príklad. Ale tieto tresty vôbec nesúvisia s kľúčami, pretože ich kľúče nemôžu ani ukladať ani odpúšťať a len Boh ich dopúšťa i odpúšťa bez služby kľúčov.
- Avšak z toho nevyplýva takéto všeobecné pravidlo: keďže Dávid znášal zvláštny trest, preto okrem všeobecných súžení musí byť i zvláštny očistcový trest, ktorý je taký veľký, aký je hriech.

Kde má takto Plamo sv., totiž že od večnej smrti môžeme byť vyslobodení len po vyplatení určitých trestov, ktoré musíme znášať okrem všeobecných utrpení? Naproti tomu veľmi často učí, že odpustenie hriechov dosahujeme z milosti pre Krista, že Kristus je víťaz nad hriechom a smrťou. Preto sa zadosťučneniu nemá privlastňovať záslužnosť. A i keď sú všelijaké súzenia, treba ich pokladať za kázeň na mŕtvenie hriechu v nás a nie za výplatu alebo výkupné od večnej smrti.

Jóba ospravedľuje, že netrpel pre spáchané hriechy. A tak utrpenie nie je vždy trestom ani 158
známením hnevu. Ba prestrašené svedomia treba poučiť, že utrpenia majú skôr iný cieľ, aby si nenamysleli, že ich Boh zavrhol, ak by v utrpeniach videli len trest a Boží hnev. Radšej si povšim-
núť zvláštny cieľ, totiž že Boh koná cudzie dielo, aby mohol vykonať vlastné, ako o tom v dlhej
úvahe poučuje Izaiáš 28.21. A keď sa učenci spýtovali o slepom (Ján 9.2.3): „Kto zhešil?“ Kristus 159
odpovedal, že príčinou jeho oslepnutia nie je hriech, ale „aby skutky Božie boli zjavené na ňom“. A u Jeremiáša sa hovorí: „Ajhľa ti, čo neboli povinní piť kalich, musla ho piť“ (49.12). Veď zavraždili
aj prorokov aj Jána Krstiteľa a iných svätých. Preto utrpenie nie je vždy trestom za spáchané 160
hriechy, ale je Božím dielom nám na úžitok, a aby v našej slabosti tým zreteľnejšia bola Božia moc.

Tak hovorí Pavel: „Moc Božia sa v slabostiach dokonáva“ (2. Kor. 12.5.9). A tak naše telá majú byť
obetou z Božej vôle na dobrotenie našej poslušnosti a nie na vykúpenie od večnej smrti, za ktorú
Boh má inú výplatu, totiž smrť svojho Syna. V tomto zmysle vysvetľuje Dávidov trest aj sam 161
Gregor, keď hovorí: „Ak Boh pre tento hriech pohrozil Dávidovi, že ho potupí vlastný syn, prečo
ho ešte aj po odpustení hriechu potrestal tak, ako mu bol pohrozil? Odpoveď: odpustenie hriechu
bolo preto, aby človeku nebolo znenárodné dosiahnuť večný život. Vyhrožka sa uskutočnila, aby
sa zbožnosť človeka aj v tom ponížení cvičila a vyskúšala. Podobne aj časnú smrť vložil Boh na
človeka pre hriech a po odpustení neodhal ju preto, aby sa človek cvičil v spravodlivosti, totiž, aby
sa cvičila a skúšala spravodlivosť posvätených.“

Všeobecné utrpenia ani nemožno odstrániť skutkami kanonických zadosťučnení, to je, skutka- 162
mi ľudských ustanovení, o ktorých oni sami tvrdia, že účinkujú už púhym výkonom, takže vy-
kupujú tresty, aj keď ich konali v smrteľnom hriechu. A ak postavja proti tomu námietku slová 163
Pavlove: „Keby sme sa totiž sami súdili, neboli by sme súdení“ (1. Kor. 11.31), odpovedáme, že slovo
súdiť načim vzťahovať na celé pokánie a povinné skutky a nie na nepovinné skutky. Protivníci
ukladajú pokuty nedbajúc na gramatický význam slova. Pod slovom „súdiť“ rozumejú to isté, ako
putovať v obrnení k sv. Jakubovi alebo podobný skutok. Súdiť však označuje celé pokánie,
znamená odsúdiť hriechy. Takéto odsúdenie sa naozaj aj deje pri ľútosťi a obnovení života. Celé 164
pokánie, skrúšenie, viera, dobré ovocie dosahujú zmierenie všeobecných i osobných pokút
a pohróm, ako o tom učí Izaiáš v 1. kapitole (v.17.19): „Prestaňte zle robiť, učte sa dobre robiť.
Ak sú vaše hriechy ako šarlát, ako sneh, môžu zbledieť. Ak ste povolní a poslúchnete, dobroty 165
krajiny budete požívať.“ Na zadosťučnenia a skutky ľudských ustanovení neslobodno prenášať
najdôležitejšie a spasiteľné výpovede Písma, vzťahujúce sa na celé pokánie a na povinné skutky,
čiže na Božie prikázania. Je užitočné učiť, že naše pokánie a pravé ovocie pokánia, dobré skutky
vykonávané vo viere, umenšujú všeobecné utrpenie a nie, ako oni vymýšľajú, skutky konané hoc
i v smrteľnom hriechu. Ako príklad postačia Nintivania, ktorých pokánie — bovoríme o celom 166
pokáni — zmierilo s Bohom a dosiahli, že mesto nebolo zničené.

A že sa o zadosťučneniach zmieňujú aj cirkevní Otcovia, že aj koncily vyniesli o nich kanony, 167
sme už predtým vysvetlili tým, že boli ustanovené ako príklady cirkevnej disciplíny. Prítom si však
nemysleli, že táto disciplína je potrebná na odpustenie viny alebo trestu. A ak sa niektorí aj
zmienili o očistei, netvrdili, že je výplatom večných trestov alebo zadosťučnením za hriech, ale
len očistou nedokonalých duší. Ako hovorí napríklad Augustín, že „odpustiteľné hriechy sa spa-
hujú“, to jest, umŕtvuje sa nedôvera voči Bohu a iné podobné nedostatky duše. Prítom však 168
spisovateľa slovičko „zadosťučnenie“ prenášajú od samého výkonu alebo obradu na označenie
opravdivého umŕtšovania. Takto hovorí Augustín: „Pravým zadosťučnením je odstrániť príčiny
hriechov, to je, umŕtvovať a krotiť telo a nie, aby to bolo výkupným za večné tresty, ale aby telo
nezvádzalo na hriech.“

Podobne hovorí Gregor v spise „O náhrade“, že pokánie je falošné, ak sa neurobi zadosť tým, 169
ktorým zadržujeme odcudzené veci. Lebo kto neprestane kraďnúť, ten ani neľutuje opravdivo, že
kradol alebo zbíjal. Je lúpežníkom alebo zlodiejom, záľadá nespravodlivo vlastni cudziu vec. Tu
treba občianske zadosťučnenie, pretože je napísané: „Ten čo kradol, nech viacej nekradne“
(Efez.4.28). Podobne hovorí aj Chryzostom: „V srdci ľútosť, v ústach vyznanie, v skutkoch úplná
pokora.“ Toto vôbec nehovorí proti nám. Veď za pokáním musa nasledovať dobré skutky. Pokanie 170

musí byť skutočné, nie pretváрка, ale polepsenie celého života.

- 171 Aj Otcovia napísali, že stačí raz za života vykonať verejné alebo slávnostné pokánie, ako ustanovujú zákony o zadostučneniach. Z toho plynie, že tieto kanony nepokladali za potrebné na odpustenie hriechov. Lebo chceli, aby sa okrem slávnostného pokánia konalo často iné pokánie, pri ktorom nepožadovali zachovávať ustanovenia o zadostučneniach.
- 172 Majstri Podvrátenia píše, že nemožno strieť odstránenie zadostučnenia. To by vraj výskovne odporovalo evanjeliu. My sme však už dostal dostatočne ukázať, že evanjelium nenariaďuje tieto zadostučnenia, čiže nepovinné skutky, ktoré sa majú konať ako výkupné za trest. Sama vec to dokazuje. Ak skutky zadostučnenia nie sú povinné, prečo sa dovolávajú evanjelia? Lebo ak by evanjelium nariaďovalo vykupovať tresty takýmito skutkami, už by to boli povinné skutky. Ale oni preto tak hovoria, aby zaslepili neskušných a uvádzajú svedectvá Písma, vzťahujúce sa na povinné skutky, kdežto sami vo svojich zadostučneniach predpisujú nepovinné skutky. Ba v školách pripúšťajú, že zadostučnenia možno odoprieť bez toho, aby sa tým dopustil hriechu. Je teda falošné, keď píše, že vraj jasné slovo evanjelia nás núti prijať kánonické zadostučnenia.
- 174 Ostatne, my sme sa už často osvedčili, že pokánie musí prinášať dobré ovocie, a že prikázania učia, čo sú dobré skutky, totiž: vyzvať (Božie meno), ďakovať, vyznávať evanjelium, kázať evanjelium, poslúchať rodičov a vrchností, verne slúžiť v povolani, nezabíjať, nezdržať hnev, byť zmierlivým, dávať chudobným podľa možnosti, nesmiŕniť, neodudzolozit, ale ťadit, krotiť, obmedzovať telo, nie však ako výkupné za večné tresty, ale aby sme sa vzopreli diablu, aby sme neurážali Ducha Svätého, a pravdu hovorili. Toto ovocie je podľa Božieho prikázania a treba ho konať na Božiu slávu a pre Boží rozkaz a má aj sľúbenú odmenu. Písmo sv. neučí, že sa večné tresty odpúšťajú iba náhradou určitých ustanovení alebo v očistení. Odpustky boli kedysi odpustením verejného kajania sa, aby ľudia neboli príliš obťažovaní. Ale ak sa tieto zadostučnenia a tresty mohli odpúšťať z ľudskej moci, tak teda ona náhrada nie je potrebná podľa Božieho prikázania: pretože ľudská moc nemôže zrušiť Boží zákon. A keďže sa toto samo od seba vyžilo a biskupi si toho ani nepovšimli, i to dokazuje, že odpustky nie sú potrebné. Meno odpustkov však zostalo. Naši protivníci, ktorí pod zadostučneniami nerozumejú verejnú kázeň, ale výkupné od trestov, zle chápu aj
- 176 odpustky, že totiž vyslobodzujú duše z očistenia. Kľúče však majú moc zviazať a rozviazať len na zemi podľa výpovede: „Čokoľvek zviažete na zemi, bude zviazané na nebi a čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané na nebi“ (Mat. 16.19). A ako sme už prv povedali, kľúče nemajú moc ukladať tresty alebo ustanovovať obrady, ale majú len poverenie odpúšťať hriechy kajúcim a neodpúšťať nekajúcim. Veď ak rozviazať znamená odpustiť hriechy, tak zviazať znamená neodpustiť hriechy. Kristus totiž hovorí o duchovnom kráľovstve, Boží príkaz je, aby služobníci evanjelia dávali rozhréšenie tým, čo sa obrátia, podľa výpovede: „Pán mi dal moc, aby som vás vzdčlával a mo, aby som boril“ (2.Kor. 10.8). Preto vyhradit si niektoré prípady je spôsob svetský. Veď možno si vyhradit kánonický trest, ale nie vinu pred Bohom u tých, ktorí sa opravdivo obracajú. Preto protivníci správne usudzujú, keď uznávajú, že v prípade smrti výhrada niektorých prípadov nemá prekážať rozhréšeniu.
- 178 Vysvetľit sme podstatu svojho učenia o pokání. Sme si istí, že je zhožné a donáša spásu úprimným dušiam. A česní mužovia, keď porovnávajú naše učenie so zmätenými výmyslami protivníkov, zbadajú, že protivníci obišli učenie o viere, ktorá ospravedlňuje a potešuje zhožné srdcia. Uvidia, že protivníci navymýšľali toho mnoho o záslužnosti počiatocnej skúsenosti, o nekonečnom vypočítavaní hriechov, o zadostučneniach, čo Oute gés fasin oute ouranou aptomena „ani na zemi neplatí, ani nebu nezodpovedá“, a čo ani oni sami nemôžu dostatočne vysvetlit.

XIII. článok. O počte a užívaní sviatostí

- 1 V 13. článku protivníci súhlasia s našim tvrdením, že sviatosti nie sú len znakmi, podľa ktorých sa kresťania medzi sebou poznávajú, ako to niektorí vymýšľajú, ale že sú skôr znakmi a svedčovaním Božej vôle voči nám, ktorými Boh k viere povzbudzuje srdcia. Prítom však prikazujú nám uznať sedem sviatostí. My myslíme, že načim zostať pri tom, aby neboli znevážené výkony a obrady Písmom svätým stanovené, nech teh je kofkokoľvek. Myslíme, že na tom ani tak mnoho nezáleží, keď niektorí pri vyučovaní uvádzajú mý počet, len keď správne zachovávajú podstatu vecí vyjadrenú v Písme Svätom. Veď ani Otcovia teh nevypočítavali rovnako.
- 2
- 3

Ak sviatosti nazveme obradmi, ktoré Boh ustanovil a s ktorými je dané zaslúbenie milosti, ľahko 3
 rozsúdime, ktoré sú pravé sviatosti. Lebo obrady ustanovené ľuďmi nemožno nazývať skutočnými
 sviatosťami. Veď človek nemá moc zaslúbovať milosť. Preto znamená ustanovené bez Božieho
 príkazu nie sú znameniami milosti i keby prostých ľudí hádam poučovali alebo napomínali.
Skutočnými sviatosťami sú kresť. večera Pánova a rozhréšenie, ktoré je sviatosťou pokánia. Leho 4
 tieto obrady majú Boží rozkaz a zaslúbenie milosti, ktorá je Novej zmluve vlastná. Veď srdcia majú
 si byť isté, že keď sme pokrstení, keď užívame telo Pánovo, keď prijímame rozhréšenie. Boh nám
 skutočne odpúšťa pre Krista. Slovom a obradom súčasne povzbudzuje Boh srdcia, aby verili a boli 5
 si isté vo viere, ako hovorí Pavel: „Viera je z počúvania“ (Rim.10, 17). Lebo ako slovo vniká do uší,
aby zasiahlo srdcia, tak sa obrad dostáva do očí, aby povzbudil srdca. Slovo a obrad majú rovnaký
 účinok, ako hovorí veľmi jasná Augustínova výpoveď, že sviatosť je viditeľné slovo, pretože obrad
 vnímajú oči a je akoby obrazom slova, znamenajúcim to isté, čo slovo. Preto oboje má tenže
 účinok.

Birmovanie a posledné pomazanie sú obrady, prevzaté od Otcov, ktoré však ani cirkv nepo- 6
 kladá za potrebné k spásu, lebo ich neustanovil Boh. Preto je užitočné rozlišovať tieto obrady od
 prv spomenutých, ktoré výslovne Boh ustanovil, a ktoré majú jasné zaslúbenie milosti.

Pod kňazským stavom protivníci nerozumejú úrad slova a prisluhovacie sviatosti iným, ale obet. 7
 Akoby v Novej zmluve bolo potrebné kňazstvo, podobné leviticckému, ktoré obetuje za ľud a za-
 sluhuje iným odpustenie hriechov. My učíme, že obet na kríži umierajúceho Krista úplne stačí za 8
 hriechy celého sveta a netreba iných obetí okrem nej, akoby ona nedostačovala za naše hriechy.
 A tak ľudia nie sú uspravedlnení nijakou inou obetou jedine Kristovou, akže viera, že sú tou obetou 9
 vykúpení. Preto kňazi nie sú povolani prinášať obeť za národ, ako v dobe zákona, aby nimi
 zaslúžili ľudu odpustenie hriechov, ale sú povolani vyučovať evanjeliu a prisluhovať ľudu sviato-
 sti. Iného leviticckému podobného stavu obetníckeho nemáme, ako nás o tom dostatočne poučuje 10
 list Židom. Ak by sa však pod kňazským stavom rozumel úrad slova, radi nazveme stav kňazský
sviatosťou. Lebo úrad slova má Božie ustanovenie a jedinečné zaslúbenie: „Lebo mocou Božou je
evanjelium na spasenie každému veriacemu“ (Rim. 1, 16). Tiež Izaiáš: „Tak bude moje slovo, ktoré
 má vyjsť z úst, nevráti sa ku mne bez výsledku, ale vykoná, čo som chcel a uskutoční, na čo som ho 11
 poslal“ (56, 11). Keby sa kňazský stav takto chápal, ani skladanie rúk nebudeme sa zdráhať nazvať
 sviatosťou. Veď cirkvi je nariadené ustanovovať úrady, ktoré si máme veľmi vážiť, pretože vieme, že
 Boh taký úrad schvaľuje a je mu prítomný. Osoží tiež, nakoľko možné, vyzdobíť úrad slova všo- 12
 možnými chválami preto fanatickým ľuďom, ktorí snívajú, že Duch Svätý sa nedáva skrze slovo,
 ale pre akési ich prípravy, akže sedia bez pohnutia, bez slova, v temnote očakávajúce osvetlenie,
 ako kedysi učili entuziasti a dnes učia anabaptisti.

Manželský stav nie je ustanovený po prvý raz v Novej zmluve, ale hneď na začiatku stvorenia 14
 ľudského pokolenia. Má síce Božie ustanovenie, má i zaslúbenie, nie však Novej zmluve vlastné,
 ale týkajúce sa skôr telesného života. Ak by ho však niekto chcel nazvať sviatosťou, musel by ho
 odlišovať od prv spomenutých, ktoré sú vlastné znameniam Novej zmluvy a sú svedectvom milosti
 a odpustenia hriechov. A ak by sa manželstvo malo nazývať sviatosťou preto, že má Božie ustano- 15
 venie, tak by sa sviatosťou mohli nazývať aj tie stavy alebo úrady, ktoré Boh ustanovil, ako
 napríklad vrchnosť.

Konečne, ak by sa medzi sviatosťami malo počítať všetko, čo Boh ustanovil a čomu pripojil zaslú- 16
 benie, prečo nepočítame k nim modlitbu, ktorá by sa podľa toho ešte najskôr mohla menovať
 sviatosťou? Veď má aj Božie ustanovenie, aj mnohé zaslúbenia a zaradená medzi sviatosťi, to je,
 akoby na čestnejšie miesto, povolávala by ľudí k modlitbe. Potom, mali by sme počítať medzi 17
 sviatosťami aj almužny, ba aj utrpenia, ako znaky, ku ktorým Boh tiež pripojil zaslúbenia. No,
 nechajme to. Veď ani jeden rozumný človek sa nebude hádať o počet alebo o slovíko, akže sa
 zachováva, čo má Božie ustanovenie a zaslúbenie.

Omnoho potrebnéjšie je pochopiť, ako treba užívať sviatosti. Tu odsudzujeme celý zástup scho- 18
 lastikov, ktorí učia, že sviatosti z pôheho výkonu, aj bez vnútorných pohnútok, dávajú milosť
tomu, kto sa im nevzpiera. Je úplne židovský náhľad domnievať sa, že obrady nás ospravedľujú
 bez vnútorných pohnútok, to je bez viery. A práve tomuto bezbožnému a nebezpečnému výmyslu
 sa veľmi vážne vyčutuje v celej pápežskej ríši. Pavel zavrhuje a popiera (Rim. 4,9), žeby Abraháma 19
 bola bývala ospravedlnila obrizka. Hovorí, že obrizka bola daná ako znak na cvičenie viery. Preto
 my učíme, že pri užívaní sviatostí musí byť viera, ktorá veri zaslúbeniam a tak prijíma zaslúbené
 dary, ktoré sa vo sviatosťi podávajú. Toto je pravý a bezpečný spôsob. Zaslúbenie neúčinkuje, ak 20

sa neprijíma vierou. Sviatosť sú znakmi zaslúbení. A tak pri uzívaní musí pristúpiť viera, aby požívajúci takto prijímal večeru Pánovu, pretože toto je sviatosť Novej zmluvy, ako o tom Kristus jasne hovorí, (Luk.22.20), aby si bol istý, že sa mu podávajú v Novej zmluve zaslúbené dary milosti, totiž milostivé odpustenie hriechov. Toto nech prijíma vierou, nech si poteší prestrašené svedomie a nech vie, že tieto svedectvá neklamú, ale sú také isté, akoby Boh novým divom z neba zaslúboval, že chce odpustiť. Ako však môžu osočiť tieto divy a sľuby neveriacemu? Máme tu na mysli zvláštnu vieru, ktorá veri zaslúbeniu a nie všeobecnú vieru, že Boh je, ale tú, ktorá veri, že sa jej podáva odpustenie hriechov. Takéto uzívanie sviatosti potešuje zbožné a znepokojené mysle.

21 Ani sa nedá slovami vyjadriť, koľko zneužívania splodil v cirkvi fanatický výmysel o púhom výkone bez vnútornej pohnútky u prijímajúceho. Napríklad nekonečné zniesvácovane omši; avšak o tomto si povieme neskôr. Z cirkevných Otcov sa nedá uviesť ani jedna literka, ktorou by scholastici mohli podprieť toto učenie. Ba práve naopak: Augustín hovorí, že pri sviatosti ospravedlňuje viera a nie sviatosť. A známa je Pavlova výpoveď: „Srdcom veríme na spravodlivosť“ (Rím.10.10).

XIV. článok. O cirkevnej vichnosti

- 1 Článok stránsly, v ktorom hovoríme, že v cirkvi prislúhovať sviatosti a zvestovať slovo Božie môže len ten, kto bol riadne povolany, prijímajú s výhradou, že pod tým rozumieme kánonickú ordináciu. O tejto otázke sme sa na tomto sneme viackrát osvedčili, že sme ochotní zachovať cirkevnú správu a úrady v cirkvi, (keď sú z ľudskej moci. Veď vieme, že cirkevní Otcovia s dobrým a užitočným úmyslom ustanovili cirkevnú kázen, ako opisujú staré kánony. Ale biskupi alebo náhla našich kňazov zavrhnúť a zatradiť učenie, ktoré sme vyznali, alebo ich úbohých a nevinných novou a neslýchanou ukrutnosťou zabijajú. Toto znemožňuje našim kňazom uznať ich za biskupov. Teda ukrutnosť biskupov je príčinou, že sa niekde rozpadla kánonická správa, ktorú sme si veľmi želali zachovať. Sami nech sa starajú, ako vydajú Bohu počet za to, že rozbili cirkev. Naše svedomia nie sú tým zafazené, lebo keď vieme, že naše Vierovyznanie je pravé, zbožné a všeobecné,
- 2 a užitočným úmyslom ustanovili cirkevnú kázen, ako opisujú staré kánony. Ale biskupi alebo náhla našich kňazov zavrhnúť a zatradiť učenie, ktoré sme vyznali, alebo ich úbohých a nevinných novou a neslýchanou ukrutnosťou zabijajú. Toto znemožňuje našim kňazom uznať ich za biskupov. Teda ukrutnosť biskupov je príčinou, že sa niekde rozpadla kánonická správa, ktorú sme si veľmi želali zachovať. Sami nech sa starajú, ako vydajú Bohu počet za to, že rozbili cirkev. Naše svedomia nie sú tým zafazené, lebo keď vieme, že naše Vierovyznanie je pravé, zbožné a všeobecné,
- 3 nemôžeme súhlasit s ukrutníkmi, ktorí toto učenie prenasledujú. Tiež vieme, že cirkev tvoria ti, čo slovo Božie prave učia a správne prislúhujú sviatosti, a nie tí, čo sa nielen nariadeniami snažia zničit slovo Božie, ale aj zabijajú tých, ktorí ho správne a prave učia, voči ktorým, i keby konali niečo proti kánonom, aj len samotné kánony sú miernejšie. Napriek tomu znova sa však osved-
- 4 čujeme, že ochotne uznávame cirkevnú a kánonickú správu, ak biskupi presanu zúriť proti našim cirkvám. Táto naša dobrá vôľa nás ospravedlní aj u Boha aj u potomkov všetkých národov, takže nebude možné obvinít nás z toho, že sa biskupská hodnosť znevážila, kdekoľvek by ľudia čítali alebo počuli, že sme sa nemohli dovoliť spravodlivosti, hoci sme prosili, aby prestala nespravodlivá ukrutnosť biskupov.

XV. článok. O ľudských ustanoveniach v cirkvi

- 1 V pätnástom článku prijali prvú časť, že našim zachovávať cirkevné obrady, ktoré možno zachovávať bez hriechu, a ktoré napomáhajú pokoj a dobrý poriadok v cirkvi. Druhá časť úplne zavrhlí. V nej hovoríme, že ľudské ustanovenia, zriadené na uzmiernenie Boha, na zaslúženie milosti a na zadosťučinenie za hriechy, odporujú evanjeliu. Hoci už vo Vierovyznaní, hovoriac o rozdieloch medzi pokrmaní, sme dost obširne prehovorili o ustanoveniach, predsa ešte aj tu niečo z toho v krátkosti zopakujeme.
- 2 Aj keď sme predpokladali, že protivníci z rozličných príčin budú brániť ľudské ustanovenia, predsa sme nečakali, že odsúdia článok; že odpustenie hriechov a milosť si nezasiuhujeme zachovávaním ľudských ustanovení. Keď teda tento článok odsúdili, tým ľahšia a zrejmejšia je naša vec. Teraz je jasné, že si protivníci počínajú po židovsky a zatemnujú démonickými učeníami. Lebo Písmo sv. (1.Tim.4,1-3) démonickým učením nazýva tradície, ak sa o nich učí, že sú potrebnými obradmi na zaslúbenie odpustenia hriechov a milosti. Lebo vtedy zatemnujú evanjelium, Kristove dobrodennia a spravodlivosť viery. Evanjellum učí, že vierou pre Krista prijímame odpustenie hriechov zdarma a sme zmierení s Bohom. Protivníci však naopak pontikajú mého prostredníka, totiž tieto ustanovenia. Nimí chcú dosiahnuť odpustenie hriechov a utišiť Boží hnev. Ale

Kristus zreteľne hovorí: „Darmo ma však uctievajú, keď ľudskými zákonmi učia ako učeniám Božím“ (Mat.15.9).

Vysšie sme obšírnejšie rozobrali učenie, že ľudia sú ospravedlnení vierou, keď veria, že sa Boh zmiernil s nimi nie pre ich skutky, ale zdarma pre Krista. Toto je určité učenie evanjelia, pretože Pavel jasne hovorí v liste Efezským: „Milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; a ani nie zo skutkov, aby sa nikto nechváľil“ (2,8.9). Oni však hovoria, že ľudia si zasluhujú odpustenie hriechov zachovávaním ľudských ustanovení. Či to neznamená popri Kristu iného ustanovovať za ospravedľujúceho, iného za prostredníka? Pavel v liste Galatským hovorí: „Úplne ste odlúčení od Krista, ktoríkoľvek chcete byť ospravedlnení zo zákona“ (5.4); to jest, ak si myslíte, že zachovávaním zákona ste si zaslúžili spravodlivosť u Boha, Kristus vám nič nepomáha. Veď načože potrebujú Krista tí, čo sa pokladajú za spravodlivých preto, že zachovávajú zákon? Boh ustanovil Krista, že pre tohoto Prostredníka a nie pre naše spravodlivosti ráči nám byť milosťivý. Ale títo si myslia, že Boh je zmiernený, milosťivý pre ustanovenia a nie pre Krista. Odnímajú teda Kristovi česť Prostredníka. Nieto rozdielu medzi ich ustanoveniami a medzi možťšovskými obradmi, ktoré sa na toto vzťahujú. Preto Pavel zavrhuje možťšovské obrady, ako aj novšie ustanovenia, ak ich ľudia pokladajú za skutky, zasluhujúce spravodlivosť pred Bohom. Lebo týmto zatemnňovali Kristov úrad a spravodlivosť viery. Preto odmieta zákon a ustanovenia a dokazuje, že odpustenie hriechov bolo zasľúbené nie pre tamtie skutky, ale pre Krista zdarma, a že ho prijíname vierou. Lebo zasľúbenie možno prijať len vierou. Keďže teda vierou prijímate odpustenie hriechov, keďže teda vierou máme milosťivého Boha pre Krista, bludné a hriešne je hovoriť, že si zachovávaním ustanovení zasluhujeme odpustenie hriechov. A keby niekto povedal, že veď týmto ustanoveniami si nezasluhujeme odpustenie hriechov, ale už ospravedlnení, zasluhujeme si nimi milosť; Pavel sa aj tomuto protiví (Gal.2,17), lebo by Kristus bol služobníkom hriechu, keby si po ospravedlnení bolo treba myslieť, že aj potom za spravodlivých sme pokladaní nie pre Krista, ale že si skôr inými ustanoveniami máme zaslúžiť, aby sme boli pokladaní za spravodlivých. A tiež: „Platnú zmluvu človeka predsa nikto neruší, ani nik k nej nepridáva“ (Gal.3,15). Preto ani k Božej zmluve, v ktorej zasľúbil, že pre Krista ráči nám byť milosťivý, nemá sa pridať, že si to najprv týmto ustanoveniami musíme zaslúžiť, aby sme boli prijatí Bohom a pokladaní za spravodlivých.

Avšak načo sa toľko hádať? Svätí Otcovia neuviedli ani jedno ustanovenie s úmyslom, aby sa ním zasluhovalo odpustenie hriechov alebo spravodlivosť, ale ich ustanovili kvôli dobrému poriadku a pokoju v cirkvi. A ak by niekto chcel ustanoviť nejaké skutky, aby zasluhovali odpustenie hriechov alebo spravodlivosť, odkiaľ by vedel, že su tie skutky milé Bohu, keby nemal na to svedectvo Božieho slova? Ako môžu ľudia ustanovovať niečo o vôli Božej bez Božieho príkazu a bez slova? Či Boh prostredníctvom prorokov nezakazuje ustanovovať zvláštne obrady bez Jeho príkazu? U Ezechuela 20,18.19 je napísané: „Nekračajte v ustanoveniach svojich otcov, nezachovávajte ich nariadenia a ich bôžikmi sa nepoškrvňujte. Ja som Hospodin, váš Boh; kráčajte v mojich ustanoveniach, zachovávajte moje nariadenia a pite ich.“ Ak ľuďom slobodno ustanovovať obrady a nimi si zasluhovali milosť, tak buďle treba schváliť aj všetky obrady pohanov, obrady, ktoré ustanovil Jeroboam a aj iné ustanovené bez zákona Božieho. Akýže je v tom rozdiel? Ak nám slobodno zriaďovať obrady, ktorými by sa získala milosť alebo spravodlivosť, prečo by to isté nebolo slobodno aj pohanom a židom? Obrady pohanov a židov práve preto boli zavržené, lebo sa nazdávali, že si nimi zasluhujú odpustenie hriechov a spravodlivosť a nepoznali spravodlivosť viery. Koniecne, akože si môžeme byť istí, že obrady, ľuďmi bez Božieho príkazu ustanovené, ospravedľujú, keď bez Božieho slova nemožno tvrdiť, že by to bola Božia vôľa? A čo, ak Boh neschválil tieto obrady? Ako teda dokážu protivníci, že ospravedľujú? Bez Božieho slova a svedectva sa toto nedá dokázať. A Pavel hovorí (Rím.14,23), že všetko, čo nie je z viery, je hriech. Keďže teda tieto obrady nemajú svedectvo slova Božieho, musí sa o nich pochybovať, že sa líha Bohu.

A keďže je vec taká jasná, načo ešte toľko slov? Ak naši protivníci bránia tieto ľudské obrady, pretože zasluhujú ospravedlnenie, milosť, odpustenie hriechov, jednoducho budujú kráľovstvo Antikristovo. Lebo Antikristovým kráľovstvom sú nové bohoslužby, vymyslené z ľudskej moci a zavrhujúce Krista. Ako napríklad ríša Mohamedova má obrady a skutky, ktorými sa chcú ospravedlniť pred Bohom a neuznávajú, že Boh ľudí ospravedľuje z milosti, vierou pre Krista. A tak aj pápežstvo bude časťou Antikristovho kráľovstva, ak bude brániť ľudské obrady, pretože vraj ospravedľujú. Veď odnímajú tým česť Kristovi, keď učia, že nie sme ospravedlnení zdarma

- pre Krista vierou, ale pomocou týchto obrádov. Tým viac, keď učia, že tieto obrady nelenže sú užitočné na ospravedlnenie, ale že sú zovna nevyhnutné, ako povedali vyššie pri ôsmom článku, v ktorom odsudzujú naše učenie, že k opravdivej jednote cirkvi netreba, aby boli všade rovnaké
- 19 obrady, ustanovené ľuďmi. Daniel v 11. kapitole (v.38) naznačuje, že nové ľudské obrady budú podstatnou formou a správou Antikristovho kráľovstva. Takto totiž hovorí: „Namiesto toho bude uctievať boha pevností na jeho podstavci a boha, ktorého jeho otcovia nepoznali, bude uctievať zlatom, striebrom, drahokamami a drahocennosťami.“ Nové obrady opisuje, keď hovorí, že budú
- 20 ctíť takeého boha, akého otcovia nepoznali. Lebo svätí otcovia, i keď aj sami mali obrady a ustanovenia, predsa si nemysleli, že sú užitočné alebo že sú nevyhnutné na ospravedlnenie, nezakrývali Kristovu slávu a úrad, ale učili, že sme ospravedlnení vierou pre Krista a nie pre oné ľudské ustanovenia. Ostatne, ľudské obrady podržali pre ich telesný úžitok, aby ľud vedel, kedy sa má zísť, aby sa v chrámoch všetko odpravovalo v poriadku a dôstojne kvôli príkladu a konečne, aby
- 21 pospolitý ľud mal aj akási výchovu. Lebo rozdiely v časoch a pestrosť v obradoch napomínali ľudí. Otcovia pre toto zachovávali obrady a súdime, že z týchto príčin môžeme aj my bez ujmy zachovávať ustanovenia. Veľmi sa divíme, že protivníci pre iné obraňujú ustanovenia, totiž preto, lebo vraj zasluhujú odpustenie hriechov, milosť a ospravedlnenie. Či to nie je ctíť Boha zlatom a striebrom a drahocennými vecami, to jest, myslieť si, že Boha uznámeria pestrými rúchami, ornátmi a podobnými obradmi, ktorých je bez počtu v ľudských ustanoveniach?
- 22 Pavel v liste Kolosenským (2,23) píše, že tradície zdaniivo sú múdrosť. A to je naozaj tak. Lebo sa patrí, aby v cirkvi bola eutaxia — poriadok a kázeň; preto sú potrebné. Ale ľudský rozum, pretože nechápe spravodlivosť viery, prirodzene si primyslí, že také skutky ospravedľujú ľudí, že uznámerajú Boha, atď. Takto znižoval aj židovský pospolitý ľud, preto rozmnožil počet takýchto obrádov,
- 23 A podobne sa rozrástali aj u nás v kláštoroch. Takto znižuje ľudský rozum aj o telesných cvičeniach, pôstoch, zmyslom ktorých je v službu si podrobovať telo; rozum im však primyslí iný zmysel, že sú to totiž obrady, ktoré ospravedľujú. Tak píše Tomáš: „Pôst pomáha zmazať a odstrániť vinnu.“ Toto sú jeho vlastné slová. Preto zdaniiva múdrosť a spravodlivosť týchto skutkov klame ľudí. K tomu dopomáhajú aj príklady svätých. Títo keď sa ich ľudia snažia
- 24 napodobňovať, napodobňujú zväčša zvonjšie cvičenia a nie ich vieru. A keď táto zdaniiva múdrosť a spravodlivosť raz oklamala ľudí, potom už nasledujú zmáľky do nekonečna. Zatemní sa evanjellum o spravodlivosti viery v Krista a nastúpi márna dôvera v takéto skutky. Ďalej zatemňujú sa Božie príkázania a tie skutky si nárokuje titul dokonalého duchovného života a vyvyšujú sa nad skutky, ktoré vykonáva každý vo svojom povolaní, spravovaní štátu, domáca správa,
- 25 manželstvo, výchova dieťať. Tieto porovnané s onými ceremoniami, pokladajú sa za hriechne, takže mnohí ich konajú s pochybnosťami. Veď sa vie, že mnohí opustili občiansku službu, zanechali manželstvo a vyvolili si tamtie ustanovenia ako lepšie a svätejšie,
- 26 Ale ani toto ešte nie je všetko. Keď ľudí prenikne presvedčenie, že takéto ustanovenia sú potrebné na ospravedlnenie, ich svedomia sa nesmierne sužujú, pretože nemôžu dokonale zachovávať všetky ustanovenia. Avšak kto by toto všetko vypočítal? Sú ohromné knihy, celé knižnice, v ktorých niet ani slovička o Kristovi, o viere v Krista, o dobrých skutkoch jednotlivých povolani, a len ustanovenia a ich vysvetľovanie sú v nich zozbierané, na čom sa hneď pohoršujeme a hneď
- 27 nám je to smiechu. Koľko na nátrápi dobrák Gerson, kým zisti stupeň a dĺžku príkázani. A aj tak nemôže bezpečne určiť príslušnú mieru; pritom veľmi narieka nad nebezpečenstvami, ktoré spôsobujú zbožným svedomiam tieto bezohľadné vysvetlenia.
- 28 My sa teda slovom Božím obrádzujeme proti tejto zdanlivej múdrosťi a spravodlivosti v ľudských obradoch, ktoré klamú ľudí; a vieme predovšetkým, že si nimi nezaslubujeme u Boha ani odpustenie hriechov ani ospravedlnenie, a že na ospravedlnenie ich ani nepotrebujeme. Niektoré svedectvá sme už prv uvedli. Pavel ich má mnoho. V liste Kolosenským jasne hovorí: „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrmu a nápoje, ani pre sviatky, novomesiace a soboty, veď sú ony tieňom budúcich vecí, ale telo je Kristovo“ (2,16,17). Tu uvádza spolu aj Mojžišov zákon aj ľudské ustanovenia, aby protivníci nemohli obísť tieto svedectvá, ako namietajú, že totiž Pavel hovorí len o Mojžišovom zákone. On sám jasne svedčí, že hovorí o ľudských ustanoveniach. Protivníci nevedia, čo by mali na to povedať: lebo keď evanjellum upiera Mojžišovými obradom od Boha ustanoveným, žeby ospravedľovali, o čo menej môžu potom ospravedľovať ľudské ustanovenia?
- 29 A biskupi ani nemajú moc ustanovovať ospravedľujúce obrady alebo obrady potrebné na ospravedlnenie. Ba apoštolovia v Skutkoch apoštolov 15,10 hovoria: „Čo teda pokúšate teraz Boha a kladíte učenikom na šíju jarmo, atď?“ Týmto Peter obvinil ako veľký hriech úmysel

obľubovať cirkev. A Pavel v liste Galatským 5,1 odmieta zapliahnúť sa zase do jarma služby. Apoštolovia teda chcú, aby sa v cirkvi zachovávala sloboda, aby sa nijaký obrad zákona ani ustanovení nepokladal za potrebný, ako v dobe zákona boli potrebné obrady v určitých časoch; aby spravodlivosť viery nebola zatemnená, keby si ľudia mysleli, že takéto obrady zasluhujú ospravedlnenie. Mnohí vyhľadávajú rozličné úľavy v ustanoveniach, aby uľahčili svedomiam. Nenachádzajú však nijaké bezpečné stupne, ktorými by oslobodili svedomia z týchto osídlel. Ale ako Alexander, keď nemohol rozriazať gordický uzol, rozťal ho jednou ranou meča; tak aj apoštolovia raz navždy vyslobodili svedomia z ustanovení, najmä ak sú ustanovené na zaslúženie si ospravedlnenia. Apoštolovia mčia nás slovom i príkladom sprotiví sa tomuto učeniu. Mčia nás učíť, že ustanovenia neospravedľujú a nie sú potrebné na ospravedlnenie; že nik nemá zriaďovať ani prijímať ustanovenia v domnienke, že zasluhujú ospravedlnenie. Ak ich však niekto aj zachováva bez poverčivosti ako iné občianske obyčaje. Ako sa bez akejkoľvek poverčivosti inak obliekajú vojaci a inak učenci. Apoštolovia prestupujú ustanovenia a Kristus ich omlúva, aby farizeji mali príklad, že ich obrady sú neužitočné. Akže naši opúšťajú nevhodné ustanovenia, dostatočne ich omlúva práve to, že sa týmito obradom príviesťuje zasluhovanie ospravedlnenia. Takato domnienka o ustanoveniach je bezbožná.

Ostatné, staré ustanovenia, utvorené na osoh cirkvi a pre pokoj, radi zachováme a zhovievavo ich vysvetľujeme, vylučiac domnienku, žeby ospravedňovali. Preto nás našli nepriatelia neprávom obviňujú, že rušíme dobré poriadky a kázeň cirkvi. Veď plným právom môžeme vyhlásiť, že zovňajší poriadok našich cirkví je dôstojnejší ako u protivníkov. A kto pravdivo skúma, zistí, že vernejšie zachovávame kánony ako protivníci. U protivníkov kňazi slúžia omše neradi a za odmenu, veru zväčša len za odmenu. Žalmy spievajú nie preto, aby sa učili alebo modlili, ale kvôli obradom, akoby ich výkon bol službou alebo určitým dôvodom k odmene. U nás mnohí prijímajú večeru Pánovu v niektoré nedele, avšak najprv sú poučení, vyskúšaní a rozhrášovaní. Mládež spieva preto, aby sa poučila, spieva aj ľud, aby sa buď poučil, buď pomodlil. Protivníci vôbec nemajú katechizmové vyučovanie mládeže, hoci to kánony nariaďujú. U nás musia kňazi a pastieri cirkvi verejne vyučovať a skúšať mládež; tieto obrady prinášajú mnohé ovocie. Protivníci v mnohých krajinách ako je rok dlhý nekážu, s výnimkou pôstu, hoci vyučovanie evanjelia je dôležitou službou Božou.

A keď protivníci aj kážu, len o ľudských ustanoveniach, o vzývaní svätých a o podobných táraninách, ktoré sa ľudia právom osklbia, takže odchádza hneď na začiatku, len čo bol prečítaný text evanjelia. Niektorí z nich, lepší, začínajú teraz hovoriť o dobrých skutkoch. No ani slovičkom sa nezmenia o spravodlivosti viery, o viere v Krista, o potešení svedomia; ba túto najspasiteľnejšiu časť evanjelia bezbožne na posmech obracajú. Naproti tomu v našich cirkvách všetky kázne sa zaoberajú týmito článkami: o pokání, o Božej bázni, o viere v Krista, o spravodlivosti viery, o potešovaní svedomia vierou, o živčení viery, o modlitbe, aká má byť a že neslobodno pochybovať a jej účinnosti a že ju Boh vyslyší, o križi, o hodnosti svetskej vrchnosti a o potrebe všetkých občianskych poriadkov, o rozdiel medzi Kristovým kráľovstvom, čiže duchovnou ríšou a medzi svetskou mocou, o manželstve, o výchove a vyučbe mládeže, o cudnosti, o všetkých povinnostiach lásky. Podľa tohto možno posúdiť, že veľmi starostlivo zachovávame cirkevnú disciplínu, pobožné obrady a dobré zvyky.

O mŕtvení tela a telesnej ukázanosti učíme, ako sme to vyjadrili vo vierovyznaní, že pravdivé a nepokrytocke mŕtvenie sa deje v križi a utrpeniach, ktorými nás Boh cvičí. V nich máme zachovať poslušnosť Božej vôli, ako hovorí Pavel: „Vydávajte tela v živú, svätú, Bohu príjemnú obeť atď.“ (Rim. 12,1). Toto sú duchovné cvičenia v bázni a vo viere. Ale okrem tohoto mŕtvenia, ktoré sa deje v križom, je potrebné aj akési dobrovoľné cvičenie, o ktorom Kristus hovorí: „Dbajte, aby vaše srdcia neboli oblažené obterstvom“ (Luk. 21,34). A Pavel: „Premáham si telo a v službu podrobujem“ atď.: 1. Kor. 9,27). Tieto cvičenia treba konať nie preto, že by ospravedľovali, ale preto, aby krotili telo, aby nás bujnnosť nepremohla a aby sme neboli ubezpečení a leniví, čo by sa stalo, keby ľudia povoľovali a popúšťali telesným vášňam. Na toto treba dbať neustále, lebo Božie prikázanie to stále prikazuje. Ale predpisy o určitých pokrmoch a časoch neprispievajú na krotenie tela. Veď predpisujú vyberanejšie a drahšie jedlá, ako sú obyčajné; a ani protivníci nezachovávajú spôsob určený kánonomi.

O tomto článku o ustanoveniach boli mnohé a zamotané hádky. A my sami sme sa dôkladne presvedčili, že ustanovenia sú opravdivou pasťou pre svedomie. Lebo pokladané za potrebné z neuveriteľnými spôsobmi mučia svedomia tých, čo niektoré ustanovenia nezachovávajú. Aj ich

50 zrušenie spôsobuje ľahkosti a vyvoláva zvláštne otázky. Ale naša vec je ľahká a jačná. Protivníci nás totiž odsudzujú za učenie, že ľudské ustanovenia nezasklňujú odpustenie hriechov. Okrem toho požadujú všeobecné ustanovenia, ktoré preto tak volajú, že sú potrebné na ospravedlnenie. Tu však máme pevného zástupcu, Pavla, ktorý všade tvrdí, že tieto ustanovenia ani neospravedlňujú ani nie sú potrebné mimo spravodlivosti viery. Napriek tomu učíme, že užívanie slobody v týchto veciach treba tak upraviť, aby sa jednoduchí ľudia nepohoršili a aby zneužívali slobodu nestali sa nepriateľmi pravého učenia evanjelia. Čiže aby sa bez dostatočnej príčiny nič nezmenilo na zaužívaných obradoch, ale aby sa kvôli posilneniu svornosti zachovávali staré obyčaje, ktoré možno zachovať bez hriechu a bez ľahkosti. Aj na tomto sneme sme dostatočne ukázali, že na dôkaz lásky sme ochotní vedieť sa spolu s ostatnými zachovávať pre pokoj, aj keď by nám to nebolo veľmi príjemné. Všeobecnú jednotu stavíme nad všetky neprijemnosti, pravda, len keď ju možno zachovávať bez urážky svedomia. Ale o tomto všetkom rozpovieme neskôr, keď budeme hovoriť o kľáštorných sfuboch a o cirkevnej moci.

XVI. článok. O svetskom stave

- 1 Šestnásť článok prijali protivníci bez výhrady. V ňom sme vyznali, že kresťan môže zastávať úrad, súdiť podľa cisárskych alebo iných platných zákonov, vynášať tresty podľa zákona, viesť vojnu podľa zákona, vojenski, uzavierať zmluvy podľa zákona, vlastniť majetok, na žiadosť vrchnosti prisahať, uzavrieť manželstvo. Ďalej, že zákonité občianske poriadky sú dobrými Božími stvoreniami a ustanoveniami, ktoré kresťan môže spokojne užívať. Celý tento článok o rozdiel medzi Kristovým kráľovstvom a kráľovstvom svetským je v našich spisoch veľmi prílehuvo ukázaný. Totiž, že kráľovstvo Kristovo je duchovné, to jest, v srdci posobíť zriadenosť Božiu, bázeň Božiu a vieru, večnú spravodlivosť, večný život, pritom v zovňajších dovoľuje nám užívať zákonitých svetských poriadkov ktoréhokoľvek národa kdekoľvek žijeme, tak ako nám dovoľuje užívať
- 2 lieky, staviteľstvo, pokrm, nápoj, vzduch. Evanjelium neprináša nové zákony o svetskom stave, ale prikazuje, aby sme poslúchali platné zákony, už či ich vyniesli pohanovia alebo tu a káže, aby sme sa touto poslušnosťou cítili v láske. Karľtadt stratil rozum, keď nám nanucoval Mojžišove súdne
- 3 zákony. O týchto otázkach naši preto veľa písali, lebo mnisi vnesli do cirkvi mnohé zhubné výmysly. Spoločný majetok nazvali evanjelickým životom, nevlastniť majetok a nestrestať evanjelickou radou. Tieto výmysly veľmi zatemnili evanjelium a duchovné kráľovstvo a sú veľmi nebezpečné spoločenskému životu. Lebo evanjelium nemá svetské a ekonomické poriadky, ale skôr
- 4 schvaľuje a káže poslúchať ako Božie ustanovenia nielen pre trest ale aj kvôli svedomiu.
- 5 Julián Apostata, Cezar a mnohí iní vytýkali kresťanom, že evanjelium ničí štáty, pretože zakazuje tresty a ustanovuje mnoho takého, čo sa nehodí od občianskej spoločnosti. Tieto otázky veľmi zamestnávali Origena, Nazianskeho a iných; dajú sa však veľmi ľahko vysvetliť, keď si uvedomíme, že evanjelium neprináša zákony o svetskom stave, ale že je odpustením hriechov
- 6 a začiatkom večného života v srdciach veriacich; pritom nielen schvaľuje občiansku správu, ale nás jej aj podrobuje (Rim. 13,1), ako Božiemu zriadeniu musíme sa podrobiť zákonom času, striedaniu sa zimy a leta. Evanjelium zakazuje osobnú pomstu a toto Kristus preto toľkokrát opakuje, aby si apoštolovia nemysleli, že majú odňať vládu tým, ktorí ju majú, — ako napr. Žákta snivali o Mesiášovej ríši, — ale aby vedeli, že majú učiť o duchovnom kráľovstve a nie meniť občianske zákony. Súkromná pomsta je zakázaná prikázaním a nie radou. Mat. 5,39; Rim. 12,19. Verejnú vykonávanú na rozkaz úradu neodsudzuje, ale nariaďuje a ona je Božím dielom
- 7 podľa Pavla (Rim. 13,1). Druhy verejnej pomsty sú: súdy, tresty, bitky, vojny. Známo je, že tieto veci mnohí spisovatelia nesprávne posudzovali, lebo vo svojom pohlúdení pokladali evanjelium za akýsi zovňajší, nový mníšsky poriadok a nevideli, že evanjelium prináša srdciam večnú spravodlivosť, navonok však schvaľuje svetské poriadky.
- 8 Uplne falošný je náhľad, že nevlastniť majetok patrí ku kresťanskej dokonalosti. Lebo kresťanská dokonalosť nezáleží v pohrdaní občianskymi ustanoveniami, ale v pohnutkách srdca, vo veľkej Božej bázni, v mocnej viere. Napr. Abrahám, Dávid, Daniel aj pri veľkom bohatstve a moci neboli
- 9 menej dokonali ako niektorí pustovníci. Avšak mnisi práve týmto zovňajším pokrytectvom zaslepili ľudom oči, aby nezbadali, v čom záleží práva dokonalosť. Kofkými chválami zahrnuli spoločnosť
- 10 majetku ako evanjelickú a práve v týchto chválach spočíva najväčšie nebezpečenstvo, najmä preto, že sa to vôbec nezrovnáva s Písmom svätým. Veď Písmo sväté nenariaďuje, aby majetky boli spoločné. Zákon Desatora slovami: „Nepokradneš!“ (2. Moj. 20,15) robí rozdiel medzi vlast-

nickými právami a príkazuje, aby si každý podržal svoje. Veľmi sa pomyšľil Wiclef, keď upíeral 12
kňazom právo vlastniť majetok. Vznikli nekonečné hádky o uzavieraní zmlúv, ohľadom ktorých
zbožné srdcia sa nikdy nebudú môcť upokojiť. len ak by poznali pravidlo, že kresťan môže užívať
svetské poriadky a zákony. Toto pravidlo chráni svedomia tým, že pred Bohom je dovolené uzavrieť
zmluvy, keď ich vrchnosť alebo zákony schvália.

Celý tento článok o svetských záležitostiach naši tak vyložili, že sa viacerí zbožní mužovia 13
zamestnani v štátnej službe a v obchode osvedčili, že im náš výklad veľmi pomohol, keďže ich
predtým náhľady mníchov uvrdili do neistoty, či evanjelium dovoľuje zastávať svetské úrady
a zamestnania. Toto sme pripomenuli preto, aby aj tí, čo sú mlámo, pochopili, že my týmto uče-
ním, ktorého sa pridržame, neoslabujeme ale skôr veľmi posilňujeme vážnosť vrchnosti a česť
svetských poriadkov, ktorých väčšinu predtým veľmi zatemňovali hlúpe mníšske výmysly. čo
vysoko nad svetský stav a prácu v povolani vynášali prestieranú chudobu a poniženosť. hocť
tamtie Boh nariadil, keďže táto platónska spoločnosť nemá Boží rozkaz.

XVII. článok. O Kristovom príchode na súd

Sedemnásť článok prijali protivníci bez výhrady. V ňom sme vyznali, že na konci sveta príde 1
Kristus, všetkých mŕtvych vzkriesi a veriacim dá večný život a večnú radosť, bezbožných odsúdi,
aby sa spolu s diablom naveky mučili.

XVIII. článok. O slobodnej vôli

Osemnásť článok o slobodnej vôli protivníci prijali; aj keď pripojili k nemu niektoré málo 1
vhodné svedectvá. Pripojujú aj prehlásenie, že sa vôli nesmie prívlastňovať príliš mnoho slobody,
ako to robia pelagiáni, ale že sa jej ani všetka sloboda nemá vziať, ako to robia manichejisti.
Veľmi pekne a dobre: ale akýže je rozdiel medzi pelagiánmi a našimi protivníkmi, keďže jedni 2
i druhí rovnako učia, totiž že ľudia bez pomoci Ducha Svätého môžu milovať Boha, zachovávať
Božie prikázania čo do podstaty skutkov a môžu si zaslúžiť milosť a ospravedlenie pre skutky.
ktoré rozum vykonáva sám od seba bez Ducha Svätého? Koľko bludov vzniklo z týchto pelagián- 3
ských výmyslov, o ktorých sa na školách s veľkou vážnosťou vyučuje Augustin, ktorého dôvody
sme uviedli vyššie v článku o ospravedlení, ich v duchu Pavlovom s veľkou rozhodnosťou
zavrhol. Avšak my ľudskej vôli neupierame slobodu. Ľudská vôľa má slobodu voľby v skutkoch 4
a veciach, ktoré rozum sám od seba poníma. Môže po istú mieru zachovávať svetskú spravodlivosť
alebo spravodlivosť skutkov, môžu hovoriť o Bohu, môžu slúžiť Bohu zovňajšími skutkami, po-
slochať vrchnosti, rodičov, v zovňajších skutkoch môže z vlastného rozhodnutia zdržať ruku od
vraždy, smilstva, krádeže. Keďže zostal v ľudskej prirodzenosti rozum a rozvaha vo veciach,
zmyslom poddaných, zostala aj voľba v týchto veciach i sloboda a schopnosť konať spravodli-
vosť. Písmo sväté nazýva toto spravodlivosťou tela, ktorú telesná prirodzenosť, to jest rozum,
sám od seba zachováva bez Ducha Svätého. Ale moc zlej žiadosti je taká veľká, že ľudia radšej 5
poslúchajú zlu žiadost ako zdravý úsudok. A diabol, ktorý pôsobí v neposlušných synoch, ako
hovorí Pavel (Efez. 2, 2), neprestáva zvädzať túto krehkú prirodzenosť na rozličné hriechy. Pre toto
je aj svetská spravodlivosť zriedkavá medzi ľuďmi. Vieme, že ju nedostali ani len filozofi, o ktorých
vieme, že sa za ňou snažili. Preto je blud tvrdiť, že nehreší človek, ktorý vykonáva skutky prikázani 6
bez milosti Božej. A k tomu ešte pripojujú, že takéto skutky zaslужujú odpustenie hriechov
a ospravedlenie podľa hodnosti. Veď ľudske srdcia bez Ducha Svätého nemajú báze Božej,
dôvery v Boha, neveria, že ich vyslyší, že im odpusti, že im Boh bude pomáhať a ich zachovávať.
Bez ducha Svätého sú bezbožné. Nemôže planý strom rodiť dobré ovocie a bez viery nemožno sa
ľúbiť Bohu.

Preto aj keď ľudskej vôli pripúšťame slobodu a schopnosť vykonávať zovňajšie skutky zákona, 7
nepriznávame jej to pri duchovných skutkoch, totiž: oprávdivo báť sa Boha, oprávdivo Bohu veriť,
mať ozajstnú istotu, nepochybovať, že Boh na nás hľadí, má o nás starosť, vyslycha nás, odpúšťa
nám atď.

Toto sú pravé skutky podľa prvej tabule, ktoré ľudske srdce nemôže vykonať bez Ducha Svätého,
ako hovorí Pavel: „Človek od prírody, to jest človek, konajúci podľa prirodzených síl, nechápe

- 8 veci Ducha Božieho" (1. Kor. 2,14). Toto sa zbadá vtedy, keď ľudia uvažujú o tom, ako zmyšľajú ich srdcia o Božej vôli, či sú si opravdivo istí, že Boh o nich stará a ich vyslychá. Túto vieru si aj svätí veľmi ťažko zachovali; je vylúčené, aby ju mali bezbožní. Ona vzniká, ako sme už prv povedali, keď prestrašené srdcia počúvajú evanjelium a prijímajú potešenie.
- 9 Dobré je teda zachovať rozdiel, ktorý slobodnej vôli priznáva zovňajšku spravodlivosť, duchovnú však spravodlivosť priznáva pôsobeniu Ducha Svätého v znovuzrodených. Tým sa zachová poriadok, totiž všetci majú vedieť i že Boh požaduje zovňajšku spravodlivosť i že ju po istú mieru môžeme naplniť. Predsa však sa ukazuje rozdiel medzi ľudskou a duchovnou spravodlivosťou, medzi
- 10 fikciou a učením Ducha Svätého a možno pochopiť aj to, na čo je Duch Svätý. Ale tento rozdiel sme nevynasili my; veľmi zreteľne ho ukazuje Písmo sväté. O ňom píše aj Augustín a najnovšie veľmi dobre Vilém Parížsky, ale zločinne ho zatemňujú ti, čo snívajú, že ľudia môžu zachovávať Boží zákon bez Ducha Svätého a že Duch Svätý je daný pre naše zásluhy.

XIX. článok. O príčine hriechu

Devätnásty článok protivníci prijali. V ňom sme vyznali, že hoci Boh sám a jediný stvoril celú prírodu a zachováva všetko tvorstvo, príčinou hriechu je predsa vôľa diabla a ľudí, odvracajúca sa od Boha, ako hovorí Kristus o diablovi: „Keď hovorí klanstvo, hovorí zo svojho vlastného“ (Jan 6,44).

XX. článok. O dobrých skutkoch

- 1 V dvadsiatom článku výslovne hovorí, že zavrhnú a neschvaľujú naše učenie, že si ľudia
- 2 odpustenie hriechov nezaslужujú dobrými skutkami. O tomto článku jasne vyhlasujú, že ho zavrhnú a neschvaľujú. Čo povedať v tejto takej jasnej otázke na to? Týmto zostaviteľia Podvrátenia otvorene ukázali, čieho sú ducha. Veď čože je v cirkvi takéjšie, ako že sa odpustenie hriechov dosahuje zdarma pre Krista, že Kristus je zmierením za hriechy a nie naše skutky, ako hovorí Peter: „O ňom svedčia všetci proroctvá, že pre Jeho meno dostanú odpustenie každý, kto veri v Neho“ (Skut.ap. 10,43). Radšej súhlasíme s cirkvou prorokov ako so zatratenými pisateľmi Podvrátenia, ktorí sa tak nehanebne rúhajú Kristovi. Lebo i keď boli aj takí spisovatelia, ktorí učili, že po odpustení hriechov ľudia sú ospravedlnení u Boha svojimi vlastnými skutkami a nie vierou, predsa len neučili, že odpustenie hriechov dosahujeme pre svoje skutky a nie zdarma pre Krista.
- 4 Teda nemožno strpieť rúhanie, ktoré Kristovu česť pripisuje našim skutkom. Nemajú hanby takí teológovia, ktorí sa opovažujú takéto náuky prednášať v cirkvi. Nepochybujeme, že Cisárska Jasnosť a mnohí z kňazov by vôbec neboli dovolili prečítať tento článok, keby boli bývali naň upozornení. O tomto článku môžeme uviesť mnoho svedectiev z Pisma svätého a z cirkevných Otcov. A o tom sme už aj predtým dosť toho povedali. Nepotrebuje viac svedectiev. Kto vie, prečo nám bol Kristus daný, totiž že Kristus je Zmlerca za naše hriechy. Izaiás hovorí: „Hospodin uvalil na Neho viny všetkých náš“ (53,6). Protivníci učia opačne, že Boh naše neprávosti nevložil na Krista, ale na naše skutky. A ani nenačím doložiť, na aké skutky tu myslia. Poznáme strašný výrok, vydaný proti nám, ale viacej by sme sa ho obávali, keby šlo o malicherné, neďôležité veci. Keďže však naše svedomie teraz chápu, že protivníci zavrhnú jasnú pravdu, ktorú načím bránim pre cirkev, a ktorá zveštuje Kristovu slávu, vôbec nedbáme na hrozby sveta a ak bude treba s neohrozeným duchom budeme trpieť pre slávu Kristovu a v prospech cirkvi. Kto by s radosťou neuprel za vyznávanie týchto článkov, že odpustenie hriechov dosahujeme vierou zdarma pre Krista, a že ho nedosahujeme svojimi skutkami? Svedomia zbožných by nemali dosť mocné potešenie proti hrôzám hriechu, smrti a proti diablovi, strhujúcemu do zúfalstva, keby nemali istotu, že odpustenie hriechov majú zdarma pre Krista. Táto viera podopiera a oživuje srdcia v strašlivom boji zúfalstva.
- 9 Máme teda dostatočnú príčinu čeliť každému nebezpečenstvu. „Neustupuj zlým, ale naopak odvážne kráčaj každý“, kľakol'vek súhlasíš s našim Vierovyznaním, keď sa protivníci hrozbami, mukami, trestom smrti pokúšajú zbaviť tá potešenia, daného celej cirkvi v tomto našom článku. Hľadajúcí nájde dosť svedectiev Pisma svätého, ktoré posilnia dušu. Lebo Pavel, ako sa hovorí, na plné ústa vyhlasuje (Rim. 3,24 a 4,16), že sa hriechy odpúšťajú zdarma pre Krista. Takto hovorí: „Ospravedlnení bývame zdarma z Jeho milosti, skrze vykúpenie v Kristu Ježiši, aby zasľubenie

bolo isté." To znamená, ak by zaslúbenie záviselo od našich skutkov, nebolo by isté. Ak by odpustenie hriechov dávalo za naše skutky, kedy by sme vedeli, že sme ho dostali. Kedy by prestrašené svedomie objavilo skulok, o ktorom by bolo isté, že postačí na utíšenie Božieho hnevu? Ak o tomto všetkom sme už predtým hovorili. Tam nájdete aj svedectvá. Nehanebnosť protivníkov núti nás nič dohadovať sa, ale žalostí, že na tomto mieste tak jasne vyhlásili, že zavrhnú tento náš článok o dosiahnutí odpustenia hriechov vierou a zdarma pre Krista a nie pre naše skutky.

Protivníci pripojili aj dôvody, prečo nás odsudzujú. A stojí za to uviesť z ich jeden-druhý. Z Petra uvádzajú: „Usilujte sa, bratia, upevniť svoje povolanie a vyvolenie“ (2.Petra 1,10). Z tohoto vidíš, čitateľu, že sa naši protivníci nezaoberať nadarmo dialektikou reči, ale že majstrovsky dokážu vyvodit' z Pisma svätého, čo sa im páči. Usilujte sa upevniť svoje povolanie dobrými skutkami. Dobré skutky zasluhujú teda odpustenie hriechov. Veľmi rozumné a trefné by bolo dôvodenie, keby niekto tak isto mudroval o odpustení trestu nejakému zločincovi odsúdeného na smrť: súd nariaduje, aby si v budúcnosti nekradol; zaslúžil si si teda odpustenie trestu, keďže odteraz nebudeš kraďnúť. Takéto dôvodenie príčinou robí to, čo nie je príčinou. Veď Peter hovorí o skutkoch, ktoré nasledujú po odpustení hriechov a veď prečo ich načím konať. Totiž, aby bolo pevné povolanie, to je, aby nestratili povolanie, ak by nanovo zhrešili. Konajte dobré skutky, aby ste ostali v povolaní a nestratili dary povolania, ktoré ste predtým dosiahli nie pre nasledujúce skutky, ale vierou a vierou si ho aj zachováte. A viera nezostáva v tých, ktorí stratili Ducha Svätého, ktorí odmietajú pokánie, ako sme už povedali, že viera sa udržuje pokáním.

A ani iné svedectvá, ktoré pripojujú, sa sem nehodia. nakoniec tvrdia, že naše učenie bolo už pred tisíc rokmi, v dobe Augustínovej, odsúdené. Toto je dokonale klamstvo. Veď Kristova cirkev vždy učila, že odpustenie hriechov sa dosahuje zdarma. Odsúdení boli práve pelagáni, ktorí tvrdili, že milosť sa nám dáva za naše skutky. Ostatne, predtým sme dostatočne ukázali naše učenie, že dobré skutky musia nevyhnutne nasledovať za vierou. Veď zákon nerušíme, hovorí Pavel, ale potvrdzujeme (Rím. 3,31); pretože keď vierou prijímame Ducha Svätého, nevyhnutne musí nasledovať plnenie zákona, z ktorého sa potom rozmáha láska, trpezlivosť, čistota a iné ovocie Ducha Svätého.

XXI. článok. O vzývaní svätých

Článok dvadstatyprvý úplne odsudzujú, pretože neučím vzývať svätých. Ani o jednom článku nerečnia tak naširoko ako o tomto. Ale výsledok je len ten, že svätých vraj načím uctiť si, a že žijúci svätí produjú za mŕtvych, akoby práve preto bolo treba vzývať mŕtvych svätých. Dovolávajú sa Cypriána, že prosil žijúceho Kornélia, aby po smrti orodoval za bratov. Týmto príkladom odôvodňujú vzývanie mŕtvych svätých. Spomínajú aj Jeronýma proti Vigilantovi. „Na tomto bojiisku, hovoria, pred tisícro rokmi porazil Jeroným Vigilantia.“ Protivníci triumfujú, akoby už boli dobytovali. Ti somári nevidia, že v Jeronýmovom spise proti Vigilantovi nielo ani len slovička o vzývaní. Je tu reč o počte svätých a nie o ich vzývaní. A ani ostatní starí Otcovia pred Gregorom sa neznieľujú o vzývaní. Je isté, že toto ich vzývanie spolu s výmyslami o zásluhách svätých, ktoré si vzývajúci podľa učenia protivníkov môžu prívlastniť, nemožno podoprieť svedectvami cirkevných Otcov.

Naše Viero-vyznanie schvaľuje uctievanie svätých. Trojakú úctu načím priznať. Prvá je vzdávať vďaka. Totiž Bohu máme ďakovať, že nám ukázal príklady svojho milosrdenstva, potvrdil svoju vôľu spasit' ľudí, dal nám učiteľov a iné dary v cirkvi. Tieto veľké dary zvelebovať a uctiť aj svätých, ktorí ich verne užívali, ako aj Kristus chváli verných služobníkov. (Mat. 25,21-23). Druhý spôsob úcty je utvrdiť sa vo svojej viere. Totiž keď vidíme, že Petrovi bolo odpustené zaprenie, to povzbudí aj nás bezpečnejšie veriť, že keď sa rozhojnil hriech, ešte väčšími sa rozhojnila milosť. Tretí spôsob je nasledovať ich vieru a aj ostatné enosti každý vo svojom povolaní. Túto pravú úctu protivníci nežiadajú. Ale hádajú sa len o vzývaní, ktoré nie je potrebné aj keby nebolo nebezpečné.

Pripúšťame, že anjeli prosia za nás. Veď máme svedectvo u Zachariáša 1,12, kde sa anjel modlí: „Hospodine zástupov, dokedy sa neznáľuješ nad Jeruzalemom?“ I o svätých pripúšťame, že ako za života, tak aj v nebi sa modlia vôbec za celú cirkev, hoci v Pisme svätom nemáme nijaký doklad o tom, že by sa mŕtvi modlili, okrem onoho videnia v 2. Makabejskej (15,14).

Avšak aj keby sa svätí modlili za cirkev, ešte nenasleduje, že ich načím vzývať. Preto naše

- Vierovyznanie len uvádza, že Písmo sväté nikdy neučí vyzvať svätých ani prosiť ich o pomoc. Keďže teda z Pisma svätého nemožno uviesť ani prikázanie ani zaslúbenie ani príklad o vyzvaní svätých, vyplýva, že svedenie vôbec nemože mať istotu o ich vyzvaní. A keďže sa máme modliť vo viere, ako vieme, že Boh schvaľuje takéto vyzvanie? Odkiaľ vieme, že svätí rozumejú prosbám jednotlivcov,
- 11 keď Písmo sväté o tom nič nehovorí? Niektorí prívlastňujú svätým zrovna božkosť, že totiž poznajú naše skryté myšlienky. Rozprávajú o ranom a večernom poznávaní. Preto asi, že nie sú si istí, či ich vyslychajú ráno a či večer. Toto vymýšľajú nie preto, aby svätým vzdali úctu, ale aby obrátili
- 12 dôchodky, ktoré im plynú z tejto pochybnosti. Protivníci nič nemôžu uviesť proti tvrdeniu, že keď Písmo sväté nepotvrdzuje vyzvanie, nemožno mať istotu, či svätí vyslyšia naše vyzvanie a ak aj vyslyšia, či to Boh požehná. Preto by nám protivníci nemali nanucovať neistú vec, pretože modlitba bez viery
- 13 nie je modlitbou. A neprávom sa odvolávajú na príklad cirkvi. Vie sa predsa, že je toto v cirkvi novým zvykom, keď staré modlitby, i keď sa znižujú o svätých, predsa ich nevzývajú. A k tomu ešte nový zvyk vyzvania v cirkvi je celkom odlišný od vyzvania jednotlivcov.
- 14 Okrem toho, pri uctievaní svätých protivníci nielen ich vyzvanie požadujú, ale aj zaslúhy svätých prívlastňujú iným a robia zo svätých nielen orodovníkov ale aj zmierecov. Toto však nijako nemožno trpez. Veď tým na svätých prenášajú Kristovi patriacu česť a tým robia z nich prostredníkov a zmierecov. A i keď robia rozdiel medzi prostredníkmi - orodovníkmi a prostredníkmi - vykupiteľmi, predsa svätých robia úplne prostredníkmi - vykupiteľmi. Ale ani to sa nezakladá na svedectve Pisma svätého, že ich pokladajú za prostredníkov - orodovníkov. A nech by sa o tom
- 15 hovorilo akokoľvek šetrne, predsa zatemňujú Kristov úrad a dôveru v Kristovo milosrdenstvo prenášajú na svätých. Ľudia si totiž namýšľajú, že Kristus je prísnejší a svätí sú láskavejší a preto viacej dôverujú v milosrdenstvo svätých ako v Kristovo. Utekajú od Krista k svätým. A robia z nich týmto spôsobom skutočných prostredníkov - vykupiteľov.
- 16 Jasne sme ukázali, že so svätých naozaj robia nielen orodovníkov ale zmierecov, to je, prostredníkov vykúpenia. A tu ani nespomíname zneužívanie, ktorých sa pri tom dopúšťa pospolitý ľud; dostal je stále reč len o mienkach učencov. Tie ostatné môžu posúdiť aj jednoduchí.
- 17 Od zmierecu sa dvoje vyžaduje: Po najprv, musí stáť za ním slovo Božie, aby sme určite vedeli, že sa Boh chce nad nami zľutovať a nás vyslyšať, keď Ho budeme vyzvať v mene zmierecovom. O Kristovi máme takéto zaslúbenie: „Keď v mojom mene budete prosiť Otca o niečo, dá vám“ (Ján 16.33). O svätých takéto zaslúbenie nemáme. Preto svedomia nemôžu mať istotu, že budeme
- 18 vyslyšaní, keď vyzvame svätých. A tak sa toto vyzvanie nedeje vo viere. Potom máme aj prikázanie, aby sme vyzvali Krista podľa výpovede: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate, atď.“ (Mat. 11.28). Toto bezpochyby aj nám platí. A Izaiáš hovorí: „A v onen deň Izajov koreň stáť bude ako korúhva námdom. Národy pýtať sa budú na Neho“ (11.10) A Zalm 45.13: „Bohaci z ľudu budú hľadať Tvoju priazeň“, i Zalm 72.11: „A klaňať sa Mu budú všetci zemski kráľovia“. A krátko na to (v. 15.) „A vždy sa budú modliť zaňho, neprestajne Ho požehnávať“. A u Jána hovorí Kristus: „Aby všetci ctih Syna tak ako ctia Otca“ (5.23). A Pavel proslac hovorí: „A náš Pan Ježiš Kristus a Boh, náš otec, ktorý si nás zamiloval a dal nám večné potešenie a dobrú nádej milosti, kiez vám On sám potešuje srdcia a utvrdzuje ich v každom dobrom skutku a slove“ (2. Tes. 2.16,17). Ktoré prikázania z Pisma svätého alebo aký príklad môžu priniesť protivníci na podporu vyzvania svätých?
- 19 Po druhé, od zmierecu sa vyžaduje, aby sám mal zaslúhy, ktorými by zadosť učinil za druhých, a aby pre ich započítanie bol uznávaný za spravodlivých, ako by to boli vlastné zaslúhy. Ako keď priateľ zaplatí za priateľa dlh a dlžník je zbavený dlhom zásluhou iného, akoby bol sám zaplatil. Podobne sú nám darované Kristove zaslúhy. Takže spoliehajúc sa na Kristove zaslúhy verou v Neho sme pokladaní za spravodlivých, akoby sme mali svoje vlastné zaslúhy.
- 20 A z obojeho, totiž zo zaslúbenia a z podarovania zaslúh povstáva dôvera v milosrdenstvo. Táto dôvera v Božie zaslúbenie ako aj v Kristove zaslúhy má nás privádzať k modlitbe. Veď máme si byť istí, i že sme pre Krista vyslyšaní, i že pre Jeho vlastné zaslúhy je nám Otec milosrdný.
- 21 Protivníci však poprvé: kážu vyzvať svätých i keď nemajú ani Božie zaslúbenie ani prikázanie ani príklad Pisma svätého. A predsa to robia, aby ľudia mali väčšiu dôveru v milosrdenstvo svätých
- 22 ako v milosrdenstvo Kristovo i keď Kristus káže prichádzať k Nemu a nie k svätým. Po druhé, ľuďom prívlastňujú zaslúhy svätých ako zaslúhy Kristove. Kážu sa spoliehať na zaslúhy svätých. Akoby sme boli pokladaní za spravodlivých pre zaslúhy svätých práve tak, ako sme pokladaní za spravodlivých pre Kristove zaslúhy. Nič tu neprímýšľame. Pri odpustkoch hovoria, že prívlastňujú zaslúhy svätých. A Gabriel pri vysvetľovaní kánona o omši opovzbuje: „My sa máme podľa Bohom ustanoveného poriadku utiekať k svätým o pomoc, aby sme boli spasení ich záslu-

hami a sľubmi". Toto sú Gabrielove slová. A v iných knihách a kázňach protivníkov možno sa dočítať aj väčších nezmyslov. Veď či toto nie je čuť svätých zmiercami? Veď sú úplne na roveň postavení Kristovi, akže máme veriť, že pre ich zásluhy budeme spasení.

Kde však ustanovuje Boh poriadok, o ktorom hovorí Gabriel, že sa k ňu svätým máme utiekať o pomoc? Nech nám z Pisma svätého prinesie príklad alebo príkazanie. Azda kopirujú tento poriadok z kráľovského dvora, kde treba používať priateľov — orodovníkov. Avšak keď kráľ určí jedného určitého prímluvcu, nechce, aby mu iní prednášali prosby. Keď teda Kristus bol ustanovený za Prostredníka a najvyššieho Kňaza, načo vyhľadávať iných?

Kde-tu užívajú túto formútku rozhrášenia: „Utrpenie nášho Pána Ježiša Krista, zásluhy blahoslavenej Panny Márie a všetkých svätých nech ťi poslužia na rozbrásenie z hriechov". V tomto rozhrášení vyslovujú, že nielen pre zásluhy Kristove sme zmierení a ospravedlnení, ale aj pre zásluhy iných svätých. Niektorí naši boli prítomní pri umieraní istého doktora teológie, ktorého priateľ potešit mních, tiež teológ. A tento tu iné neopakoval zomierajúcemu len túto prosbu: „matka milosti, ochraňuj nás pred nepriateľom a v hodine smrti prijmi nás k sebe".

I keby sme pripustili, že blahoslavená Mária prosi za cirkve, predsa, či ona prijíma duše pri smrti, či ona premáha smrť, či ona ožvuje? Čo potom robí Kristus, ak toto všetko vykonáva blahoslavená Mária? I keď si zaslúži najväčšie počty, predsa sa nemôže vyrovnáť Kristovi. Skôr chce, aby sme hľadeli radšej na jej príklad a ho nasledovali. — Ale u nich má sa vec tak, že podľa všeobecného názoru blahoslavená panna úplne zaujala Kristovo miesto. Ludia ju vzývajú, spoliehajú sa na jej milosrdenstvo, jej pomocou chcú uzmierniť Krista, akoby On nebol Zmierca, ale len strašný sudca a pomstiteľ. My však učíme, že netreba veriť, že by nám zásluhy svätých boli prívlastnené, že by sa Boh pre ne zmieril s nami alebo že by nás pre ne pokladal za spravodlivých alebo nás spasil. Veď odpustenie hriechov dosahujeme len pre Kristove zásluhy vierou v Neho. O ostatných svätých platí výpoveď: „každý dostane vlastnú odmenu podľa vlastnej práce" (1. Kor.3,8), to znamená, nemôžu si navzájom podarovať svoje zásluhy, ako napr. mŕtvi predávajú zásluhy svojich rádov. A Hilár hovorí o pochabých pannách: „pretože pochabé s vyhasnutými lampami nemôžu vyjsť naproti, prosia múdre, aby im požičali oleja; ony im však odpovedajú, že im nemôžu dať, lebo nemajú toľko, aby vystačil všetkým; to znamená, že nikomu nemožno pomôcť skutkami a zásluhami iných, pretože si má každý kúpiť olej do svojej lampy".

Keďže teda protivníci učia skladať nádej do vzývania svätých, i keď nemajú na to ani slovo Božie ani príklad Pisma svätého, a keďže zásluhy svätých prívlastňujú ľuďom ako Kristove zásluhy a tak česť, patriacu Kristovi, prenášajú na svätých, preto nemôžeme prijať ani ich náhľady o uctievaní svätých ani ich spôsob vzývania. Veď vieme, že sa máme spoliehať len na Kristovu prímluvu, pretože len ona má Božie zaslúbenie. Vieme, že len Kristove zásluhy nás zmierujú. Pre Kristove zásluhy sme pokladaní za spravodlivých, keď veríme v Neho podľa výpovedi: „Kto verí v Neho, nebude zahnanený" (Rím. 9,33—; 1. Petra 2,6; Iz 28,16). Nemá sa veriť, že za spravodlivých budeme pokladaní pre zásluhy blahoslavenej panny alebo pre zásluhy svätých.

Medzi učencami je zakorenený tiež blud, že jednotlivým svätým je zverená určitá starostlivosť, ako napr. Anna rozdáva bohatstvo, Šebestian ochraňuje pred morom, Valentin lieči zrádnik, Juraj ochraňuje rytierov. Tieto bludy vznikli úplne podľa príkladu pohanov. Veď Rímantia si mysleli, že Juno obohacovala, Ferbis chránila pred zmlúcou, Kastor a Pollux ochraňovali rytierov atď. A i keď pripustíme, že o vzývaní svätých učia veľmi zdržanlivo, predsa je to len veľmi nebezpečný príklad. A tak na čo ho brániť, keď nielo o ňom príkazania a ani svedectva nemá v Pisme svätom? Ba nemá ani svedectva starých spisovateľov. Najmä preto nemôžeme súhlasiť s týmto učením, lebo, ako sme vyššie povedali, ak sa okrem Krista vymýšľajú aj iní prostredníci a v iných sa skladá dôfante, zatemňuje sa tým celá známosť o Kristu. Sama vec to dokazuje. Vieme, že spočiatku, ako je to v starých modlitbách, sa svätí sponimali celkom prijateľne. Potom však prišlo vzývanie a za vzývaním ohavnosti horošie ako pohanské nezmysly. Od vzývania sa prešlo k obrazom, ktoré uctievali a mysleli si, že je v nich skrytá akási sila; ako čarodeji vymýšľali, že je ukrytá sila v obrazoch nebeských znamení, vykreslených v určitom čase. V jednom klástore sme videli sochu blahoslavenej panny, ktorú akýsi automat uvádzal do pohybu, aby sa zdalo, že buď odmieta modlitebníkov, buď im prikyvuje.

Avšak všetky bájky o sochách a obrazoch ďaleko prekonávajú legendy o svätých, ktorá sa verejne kázu s veľkou vážnosťou.

Barbora si vraj v mukách odmenou žiadala, aby ani jeden jej vzývateľ nezomrel bez večere Pánovej. Iný vraj každý deň vyspieval celý žalár stojac na jednej nohe. Nejaký rozumný človek

- namaľoval Kristofora ako obrovského sláka, aby obrazne znázornil, akú veľkú silu ducha musí mať ti, čo nesú Krista, to je, ktorí vyučujú evanjeliu alebo ktorí vyznávajú, keď musia podstúpiť veľké nebezpečenstvá. Neskôr však hlúpi mnisi učili ľud vyzvať Kristofa, ako keby také obr
- 36 niekedy naozaj aj žil. Koľkokrát zbožní mužovia vykonali veľké veci, ktorými poslúžili buď štátu, buď jednotlivcom, pripomínanie ktorých by mohlo veľmi prospeť na utvrdenie viery i byť príkladom k nasledovaniu. Avšak toto nič nevyhľadáva, hoci sa to skutočne stalo. A veľmi by veru osožilo počuť, ako zbožní mužovia spravovali štáty, aké príhody a nebezpečenstvá prežili, ako svätí mužovia pomohli krajinám vo veľkých nebezpečenstvách, ako hlásali evanjelium, ako bojovali s kacírní. Osožla tiež príklady milosrdenstva, ako napr. vidíme, že Petrovi bolo odpustené zapretie, že Cypriánovi bolo odpustené jeho čarodejstvo. Že Augustín v nemoci poznal moc viery, takže vyznal, že Boh naozaj vyslyšha prosby veriacich. Takéto príklady rozprávať, ktoré sa týkajú alebo viery alebo Božej bázne alebo spravovania obci, bolo by na osoh. Ale tu akísi komedianti,
- 37 ktorí nič nevedeli o viere ani o správe verejných záležitostí, podľa vzoru básní navymýšľali všelijaké rozprávky, v ktorých sú len poverčivé príklady o určitých modlitbách, pôstoch, vymyslené pre obchod. Tohoto druhu sú aj divy, vymyslené o ružencoch a podobných obradoch. Ale tu nenačím uvádzať príklady. Veď sú legendy, ako ich volajú. I zrkadlá príkladov i ružence, z ktorých mnohé sa ničím nelíšia od Lucifánových rozprávok.
- 38 S onými ohavnými a bezbožnými bájkami súhlasia biskupi, teológovia, mnisi, pretože majú z nich zisk. Nás však nestrpia, keď neprijímame vyzvanie svätých, aby tým lepšie vynikla Kristova česť a úrad, a keď odhaľujeme zneužívanie v kulte svätých. A hoci zbožní mužovia zo všetkých strán požadovali, aby sa tieto zneužívania odstránili, či mocou biskupov, či starostlivosťou kazateľov, predsa si naši protivníci vôbec nevšímajú ani zjavné chyby, akoby nás prijatím Podvrátenia chceli donútiť uznať aj najznámejšie zneužitia.
- 39
- 40 Takto zákerne je napísané Podvrátenie nielen v tomto článku, ale lemer vo všetkých. Nieto článku, v ktorom by od svojich dogiem odlišovali zreteľne zneužívania. A predsa rozumnejší spomedzi nich uznávajú, že v učení scholastikov a kánovnístov vázi mnoho falšných vymyslov, a tiež, že sa do cirkvi vlúdilo mnoho zneužitia pre nevedomosť a nedbalosť kňazov. Veď Luther nebol prvý, čo protestoval proti týmto všeobecným zneužívaniam. Mnohí učení a poprední mužovia sa už dávno žalovali na zneužívanie omše, na spoliehanie sa na mníšske ustanovenia, na výnosný kult svätých, na zmátok v učení o pokání, ktoré učenie sa obzvlášť malo zachovať v cirkvi jasné a zreteľné. Sami sme počovali, že vynikajúci teológovia žiadali poriadok v scholastickom učení, v ktorom je omnoho viac filozofických škrtiek ako zbožnosti. Starší z nich sú bližší Písmu svätému ako mladí. A tak ich teológia sa čím ďalej tým viac zvrhala. Toto bola najväčšia príčina, prečo si mnohí zbožní mužovia hneď od počiatku obľúbili Luthera; videli totiž, že vyslobodzuje ľudské duše z labyrintu zamotaných a nekonečných hádok scholastických teológov a kánovnístov, a že učí o veciach osožných zbožnosti.
- 42 Preto si protivníci nepočínali úprturne, keď chceli, aby sme súhlasili s Podvrátením a pritom zamíchali zneužívania. Keby boli chceli dobro cirkvi, boli by museli vyzvať najdobrotivejšieho cisára, aby sa podujal naprávať zneužívania, lebo veľmi dobre vkladie jeho veľkú túžbu po zriadení a náprave cirkvi. Avšak protivníci sa nestarajú o podporenie najvznešenejšej a najzbožnejšej vôle cisárovej ale o naše všemožné potlačenie. Mnohé zjavy dosvedčujú, že ich neznepokojuje stav cirkvi. Nezáleží im na tom, aby ľud mal nejaké jadro cirkevného učenia. Zjavné zneužitia bránia nevýmni a nebyvalými ukrutnosťami. V cirkvi nestrpia schopných učiteľov. Kam toto smeruje, zbožní ľahko usúdia. Ale takýmto spôsobom nepomôžu ani svojej krajine ani cirkvi. Lebo keď povraždia dobrých učiteľov a potlačia zdravé učenie, zjavia sa nakoniec fanaticki duchovia, ktorých protivníci nebudú môcť zastaviť. A tieto i cirkev rozvrátia bezbožnými náukami i celú cirkevnú správu zničia, ktorú sa my usilujeme zachovať.
- 44 Preto Ťa, najdobrotivejší cisáru, Karle, prosíme pre slávu Kristovu, ktorú nepochybne si praješ osláviť a zvelebiť, aby si nesúhlasil s násilníkymi úmyslami našich protivníkov. Ale vyhľadaj iné počestné cesty na dosiahnutie jednoty a to tak, aby pritom ani zbožné svedomia neboli pohoršené, ani nevinní ľudia neboli prenasledovaní rozličnými ukrutnosťami, ako sme dosiaľ svedkami, ani zdravé učenie, aby nebolo v cirkvi potlačené. Bohu si najvyššieho povinný zachovať a odovzdať potomstvu čisté učenie a zachrániť tých, ktorí prave veria. Veď toto žiada Boh, keď kráľov ozdobuje svojím menom a nazýva ich bohmi hovoriac: „Ste bohovia“ (Žalm 82.6), aby ste dbali o Božie veci, to jest, aby ste Kristovo evanjelium zachovali a rozšírili na zemi a ako Boží zástupci chránili život a šťastie nevinných

XXII. článok. O večeri Pánovej pod obojím spôsobom

Nemožno pochybovať, že užívanie večere Pánovej pod obojím spôsobom je zbožné a sa zrovnáva s Kristovým ustanovením i so slovami Pavlovými. Veď Kristus ju ustanovil pod obojím spôsobom nie pre časť cirkvi, ale pre celú. Veď sviatosť neužívajú len presbyteri, ale celá cirkev z Kristovej a nie ľudskej moci. Máme za to, že to uznávajú aj protivníci. Keď ju Kristus teda ustanovil pre celú cirkev, prečo sa časť cirkvi odníma jej užívanie pod obojím spôsobom? Prečo sa zakazuje užívať pod obojím spôsobom? Prečo sa mení Kristovo ustanovenie, keď ho On sám nazval svojou závetou? Keďže nie je dovolené meniť závet človeka, tým menej je dovolené rušiť Kristovu závet. Pavel hovorí (1. Kor. 11.23 -), že od Pána prijal, čo odovzdáva. A odovzdal ju pod obojím spôsobom, ako jasne ukazujú slová 1. Kor. 11: „To činite.“ Najprv im hovorí o tele, potom tiež slová opakuje aj o kalichu. A potom: „Skúmaj sa teda, ľudobe a tak jedz z chleba a pi z kalicha.“ Toto sú slová prisluhujúceho. A vytkol ich preto, aby ti, čo majú užívať večeru Pánovu, užívali oboje zároveň. Z toho vyplýva, že celá sviatosť je ustanovená pre celú cirkev. Tento zvyk sa v gréckych cirkvách dostal zachováva a kedysi bol zaužívaný aj v latinských, ako svedčí Cyprián a Jeroným. Veď Jeroným takto hovorí pri výklade Solomónša: „Kňazi, ktorí prisluhujú sviatosť a Pánovu ľov podávajú ľudu atď.“ O tom svedčí aj synoda v Toledě, ľahko by sme mohli uviesť aj mnoho ďalších svedectiev. Nič nezvelličujeme, ponechávame na rozumného čitateľa, aby skúmal, čo načim učí o Božom ustanovení.

Protivníci sa v Podvrátení nesnažia ospravedlniť sa pred cirkvou, prečo jej bola vzatá polovica sviatosti. Tak by sa bolo patrilo na statočných a zbožných mužov. Mali priniesť mocné dôvody na omluvu cirkvi, a aby bolo poučené a upokojené svedomie tých, ktorým je dovolené prijímať len časť sviatosti. Oni však tvrdia, že bolo správne a podľa práva odňať druhú časť a nedovoliť užívať pod obojím spôsobom. Ponajprv vymýšľajú, že spočiatku v celej cirkvi bolo zvykom prisluhovať len pod jedným spôsobom. Ale nemôžu uviesť na to ani jeden príklad zo starých časov. Uvádzajú však miesta Písma, v ktorých je zmienka o chlebe, ako napr. Luk. 24.35, kde je napísané, že učenci poznali Krista po lámání chleba. Uvádzajú aj iné miesta (Skut. ap. 2.42.46; 20,7) o lámání chleba. Aj keď nepopierame, žeby sa tieto slová — ako to niektorí činia — mohli vzťahovať na sviatosť, predsa tvrdíme, že z nich nevyplýva, že sa má prisluhovať len polovica, pretože v obyčajnom hovore sa stáva, že sa menuje len časť, ktorá zahŕňa celok. Uvádzajú aj komunitu ľaikov. Avšak ani ona nebola pod jedným spôsobom, ale pod obojím: a ak niekedy kňazi boli odkázaní na komunitu ľaikov, znamenalo, že boli vylúčení zo služby posväcovania. Protivníci o tomto dobre vedia. Jednako však zneužívajú nevedomosť neskusených, ktorí pri počutí o komunitě ľaikov hneď myslia na terajší zvyk, podľa ktorého sa ľaikom vysluhuje len časť sviatosti.

Ale vidte tú nehanebnosť. Gabriel medzi iným spomína aj príčinu, že sa ľudu preto nevysluhuje pod obojím, aby bol rozdiel medzi ľaikom a kňazom. A ľahko možné, že toto je najhlavnejšia príčina, pre ktorú bránia zákaz pod obojím, aby totiž bola vyvýšená hodnosť kňazského stavu. Je to, aby sme nič neslušného nepovedali. Ľudské uznesenie a ľahko usúdiť, kam smeruje. V Podvrátení uvádzajú ako príklad synov Eliho, ktorí keď stratili právo najvyššieho kňazstva, žiadali si aspoň jednu časť toho kňazstva (1. Sam. 2.39). Hovorila, že sa pod tým má rozumieť prijímanie pod jedným spôsobom. A dodávajú: „Takto sa aj naši ľaci majú uspokojiť s jednou časťou kňazskou a prijímaním pod jedným.“ Protivníci si navidomoči zahrávajú so sviatosťou, keď život Eliho potomkov prenášajú na sviatosť. Tu je reč o porcovaní synov Eliho. Či môžu tvrdiť, že ľaci sú z trestu vylúčení z prijímania pod obojím? Sviatosť bola ustanovená potešovať a povzbudzovať prestrašené srdcia vierou, že telo Kristovo, za život sveta vydané, je pokrmom a že spojení s Kristom, budú vzkriesení. A protivníci vskutku tvrdia, že ľaci sú z trestu vylúčení z prijímania pod obojím. Hovorila, že sa s tým musia uspokojiť. Ako na rozkaz! Ale prečo by sa museli uspokojiť? Na dôvod sa nemajú sptovať, lebo čokoľvek povedia teológovia, je zákon. Toto je cirkvská eolokrasia - rmut. Veď známe tie kriklňnsiva a mali by sme ich čím podvrátiť, keby sme chceli. Vidíte, aká nehanebnosť! Rozkazuje ako nejaký tyran v tragédii: musia sa uspokojiť, či sa im páči a či nie. Lenže či tieto ními uvádzané dôvody aj na Božom sude ochránia tých, čo zakazujú časť sviatosti a zúria proti zbožným ľudom, ktorí užívali celú sviatosť? Ak zakazujú preto, aby bol rozdiel v stave, tak samotný tento dôvod nás nutí nesúhlasit s protivníkmi ani vtedy, keby sme ostatné zvyky zachovávali s nimi spoločne. Iné sú rozdiely medzi stavom kňazským a ľudom: a nie je tajné, prečo tak bránia tento rozdiel. Avšak radšej nič nepovierne o tomto ľstivom úmysle, aby sa nepovedalo, že kňazský stav zbaľujeme skutočnej hodnosti.

- Spomínajú aj nebezpečenstvo, že by sa mohla rozliat krv Kristova pri podávaní kalicha a iné tomu podobné, ktoré však vôbec nemajú moc zmeniť Kristovo ustanovenie. Predstavme si, že by bolo možné slobodne užívať pod jedným alebo pod obojm — ako by bolo možno obrátiť zákaz? Ak 16 cirkvi si neprivlastňuje moc z Kristových ustanovení robiť nepodstatné veci. My si oc spravedli-
hujeme cirkvi, ktorá znašala túto krivdu, že nemohla užívať pod obojm, nie však spisovateľov,
17 ju, ale exkomunikujú a tvrdo prenasledujú tých, čo užívajú celú sviatosť, by ktorí teraz toto nielen znenáhu-
ako vydajú Bohu počet za svoje počiny. Veď sa nedá ani len myslieť, že by cirkvi bola ustanovila
alebo schválila všetko, čo pápeži nariadil, najmä ak sa vzťahuje na nich predpoveď Písma svätého
o biskupoch a kňazoch u Ezechiela: „Nebude poučena u kňaza, ani rady u starších“ (7,26).

XXIII. článok. O manželstve kňazov

- 1 Navzdory všetkým zlým povestiam, ktorými je celibát poškvtený, protivníci sa odvažujú nielen
brániť tento pápežský zákon pod bezbožnou a falošnou zámenkou Božieho mena, ale aj povzbudzoval
cisára a kniežatá, aby netrpeli manželstvá kňazov, hanbu vraj a potupu rímskeho cisár-
stva. Doslova takto hovoria.
- 2 Či sa niekde v dejinách možno dočítať o väčšej nebanebnosti, ako je táto nebanebnosť protiv-
níkov? Dôvody, ktoré uvádzajú, rozoberieme neskôr. Tu pováž, rozumný čitateľu, akú tvár majú
títo ničomníci, ktorí tvrdia, že manželstvá sú riši na hanbu a potupu. Akoby cirkvi bola ozdobou
všobecné známa ohavná a neslýchaná chlipnosť, ktorá zachvátila oných svätých mužov, ukazu-
júcich sa ako Curiovia, žijúci však v divokých orgiách! Veď ani vypovedať nemôžeme všetko bez
naczačervenania sa. A oni to robia s najväčšou rozpustilosťou. A ešte žiadajú, aby tieto ich nemrav-
nosti chránila Tvoja pravica, cisáru Karle, ktorého ešte aj akési staré proroctvá nazvali kráľom
hanblivej tváre, veď na Teba sa vzťahuje výpoveď: „Muž hanblivej tváre bude panovať všade.“
Žiadajú, aby si proti Božiemu právu, proti kánonom a cirkevným snemom roztrhal manželstvá;
aby si fažké tresty uvalil na nevinných ľudí len pre ich manželstvo; aby si zabíjal kňazov, o ktorých
sa ešte aj pohania zbožne starajú; aby si do vyhnanstva poslal zavrhnuté manželky a ostrelé deti.
Takéto zákony Ti predkladajú, najmilostivejší a najčistejší cisáru, aké by nemohlo vyntiesť ani
4 barbarstvo čo ako strašné a divoké. Keďže však Tvoje mravy nie sú zafažené nijakou ohavnosťou
ani ukrutnosťou, dúfame, že aj v tomto spore budeš láskavý k nám, najmä keď poznáš, že pre
svoje učenie máme pádne dôvody z Písma svätého, proti ktorým protivníci stavajú celkom hlúpe
a daromné mienky.
- 5 A veď celibát ani neberú vážne. Lebo dobre vedľa, že len málokto zachováva čistotu. A len čo
pod zásterou náboženstva obhajujú svoju moc, domnievajú sa, že jej celibát osoží. Chápeme už
Petrovo pravdivé upozornenie, že „budú ľalosi proroct, ktorí vynústenými rečami zvedú ľudí“
(2.Petra2,1). Veď protivníci v tejto otázke nehovoria, nepíšu, nekoniajú nič pravdivo, prosto, úprti-
ne, ale im ide len o panovanie, o ktoré sa takto podvodne pokúšajú, a ktoré bezbožne zakrývajú
zdanlivou zbožnosťou.
- 6 My tento zákon oceľibáte, ktorý protivníci obhajujú, nemôžeme prijať preto, lebo sa proti
1 Božiemu 1 prirodzenému zákonu a nezhoduje sa ani s kánonmi cirkevných snemov. Veď spôso-
buje nekonečné pohorsenia, hrtechy a úpadok verejnej mravnosti. Pri ostatných našich sporných
článkoch bolo si treba čo to vyjasniť. V tomto však podstata vecí je na oboch stranách taká jasná,
že netreba debaty. Treba len statočného a bohabojného muža, aby ju rozsúdil. A hoci my jasno
pravdu bránime, protivníci predsa zostrojili všetjaké ohovárania, aby zomietli naše dôvody.
- 7 Po prvé. Prvá kniha Mojžišova (1,28) učí, že ľudia boli stvorení, aby plodili deti a aby jedno
pohlavie prirodzeným spôsobom túžilo po druhom. Nemáme na myslí zlu žiadostivosť, ktorá je
hriechom, ale onen pud, ktorý mal ostať v neporušenej prirodzenosti, a ktorý nazývajú prirodze-
nou náklonnosťou. Táto náklonnosť je dobrým Božím zriadením medzi oboma pohlaviami. Keďže
však toto Božie ustanovenie nemožno zrušiť bez zvláštneho Božieho ustanovenia, nasleduje, že ani
zákon uzavrieť manželstvo nemôžu zrušiť ani stanovy ani sluby.
- 8 Protivníci toto zosmiešňujú. Hovoria, že na začiatku bol príkaz, aby sa zem naplnila; ale teraz,
keď je už naplnená, neplatí príkaz manželstva. Vidíte, ako chytrácky uvažujú. Ľudskú prirodze-
nosť sformovalo Božie slovo tak, aby bola plodná nielen na začiatku stvorenia, ale dotiaľ, kým táto
telesná prirodzenosť trvá. A to isté slovo aj zem urobilo plodnou: „Nech zem vydá zeleň, atď.“ Pre

toto ustanovenie zem nielen na začiatku začala vydávať trávu, ale každoročne sa polia do nej obliekajú, kým len táto príroda poťrvá. A ako ľudské zákony nemôžu prirodzenosť zmeniť zeme, tak ani sľuby a ľudské zákony nemôžu zmeniť prirodzenosť človeka bez zvláštneho Božieho zá-
sahu.

Po druhé. Keďže toto zriadenie alebo poriadok Boží v človeku je prirodzeným zákonom, rozumne a správne povedali znalki práva, že spojenie muža a ženy je prirodzeným právom. Keďže však prirodzené právo je nezmeniteľné, nezmeniteľným má navždy zostať aj právo uzavierať manžel-
stvá. Lebo keď sa prirodzenosť nemení, musí zostať aj zriadenie, ktoré Boh vložil do prirodzenosti a nemôžu ho zrušiť ľudské zákony. Preto smiešne je táranie protivníkov, že manželstvo bolo
spociatku nariadené, teraz však už nie je. Akoby hovorili: „Kedysi sa ľudia rodili s pohlavím, dnes už nie. Predtým sa ľudia rodili s prirodzeným právom, dnes už nie.“ Nijaký majster by nemohol nič majstrovskejšie vymyslieť, ako sú tieto nezmysly, vymyslené na oklamanie práva prirodzenosti.
Podstatou ostáva teda, čo aj Písmo sväté učí, a čo aj znalec právy vyslovil: Spojenie muža a ženy je založené na prirodzenom práve. Tiež, prirodzené právo je Božím právom, pretože je ustanovením, ktoré Boh vstúpil do prirodzenosti. Keďže však toto právo nemožno zmeniť bez osobitného zásahu Božieho, musí zostať nedotknuté aj právo uzavierať manželstvá, pretože prirodzená náklonnosť
pohlavia k pohlaviu je Božím ustanovením v prirodzenosti a preto je právom. Inak načože by bolo stvorené dvojaké pohlavie? Nehovoríme však, ako sme už spomenuli, o zlej žiadostivosti, ktorá je
hriechom, ale o náklonnosti, ktorú volajú prirodzenou náklonnosťou, ktorú zlá žiadostivosť neodstráni z prirodzenosti, ale ju rozpáliť, takže teraz je tým viac lieku treba. A manželstvo je potrebné nielen na plodenie, ale aj ako liek. Toto je jasné a také pevné, že to nijako nemožno
podvrátiť.

Po tretie. Pavel hovorí: „Aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu a každá svojho muža“ (1.Kor.7,2). Toto je už výslovný príkaz, určený všetkým, ktorí nemajú uspôsobenosť k celibátu. Protivníci hovoria, aby sme im ukázali prikázanie nariaďujúce, aby kňazi mali ženy; akoby kňazi
neboli ľudia. My však tu hovoríme o ľuďoch vo všeobecnosti a nepochybujeme, že sa toľto všetko vzťahuje aj na kňazov. Či tu Pavel neprikazuje oženiť sa tým, čo nemajú dar zdržanlivosti? Veď
o niečo ďalej (v.9.) sám sa vysvetľuje slovami: „Lepšie je žiť v manželstve, ako horieť.“ Aj Kristus jasne hovorí: „Nie všetci chápu túto reč, ale len tí, ktorým je to dané“ (Mat.19,11). Keďže teraz po
páde to dvoje, prirodzená náklonnosť a zlá žiadostivosť, rozpalujúca prirodzenú náklonnosť sply-
núť, je manželstvo potrebnéjšie ako bolo za neporušenej prirodzenosti. A preto hovorí Pavel o manželstve ako o lieku a pre to „horenie“ káže sa ženit. Slová: „Lepšie je žiť v manželstve, ako
horieť“ nemôže zrušiť nijaká ľudská moc, nijaký zákon, nijaké sľuby, pretože neodstraňujú ani prirodzenosť ani zlú žiadostivosť. Preto všetci, ktorí sa pália, majú právo oženiť sa. Treba sa držať
Pavlovho príkazu: „Aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu“, kto nie je nanzaj zdržanlivý;
a o tomto nech sa každý poradí so svojím svedomím.

Keďže tu kázu prosím Boha o zdržanlivosť, kázu sužovať telo útrapami a pôstom: prečo sa nezasplevajú tieto sivéle prikázania? Ale, ako sme už povedali, protivníci si len zahrávajú a sami
nik nezachovávajú vážne. Keby všetci mohli zachovávať zdržanlivosť, nepotrebovali by zvláštneho
daru. Keďže však Kristus ukazuje, že potrebujú zvláštny dar, nemôžu ju všetci zachovávať. Boh chce, aby ostatní žili podľa všeobecného zákona prirodzenosti, Ním samým ustanoveného. Veď
Boh nechce, aby sa Jeho stvoriteľské dielo, Jeho ustanovenia znevažovali. A tak chce, aby títo počestne žili a užívali lieku. Bohom ustanoveného, ako chce udržiavať náš život, keď užívame
počtom alebo nápoj. Gerson svedčí, že žilo mnoho zbožných mužov, ktorí sa pokúsili krotiť si
telo, no s malým výsledkom. A tak správne poznamenáva Ambróz: „Panictvo možno len radíť
a nie prikazovať; je skôr predmetom túžby ako prikázania.“ A ak by niekto namietol, že Kristus
(Mat.19,12) chváli tých, ktorí sa pre kráľovstvo nebeské sami urobili neschopnými manželstva,
nech si poviemne, že chváli takých, ktorí majú dar zdržanlivosti. Veď preto dokladá: „Kto to môže
pochopiť, nech pochopi.“ Ani Kristovi sa neľubi nečistá zdržanlivosť. Aj my chválim právu zdržan-
livosť. Ale tu debatujeme o zákone bezženstva a o tých, čo nemajú dar zdržanlivosti. Vec sa mala
ponechať slobodnému rozhodnutiu a týmto zákonom nemalo sa slabým hádzať osídlo.

Po štvrté. Pápežský zákon sa nezohoduje ani s kánonmi cirkevných snemov. Lebo staré kányony
nezakazujú manželstvo, ani nerušia uzavreté manželstvá, aj keď kňazov, ktorí ich uzavreli, po-
zbavili oradu. Toto prepustenie platilo v tých časoch za dobrodenie. Avšak nové zákony, ktoré
neboh zostavené na synodách, ale podľa osobnej mienky pápežov, i zakazujú uzavierať manžel-
stvá, i uzavreté rušia, čo je zrejme proti Kristovmu prikázaniu: „Čo teda Boh spojil, človek

- 24 nerozlučujú" (Mat. 19,6). Protivníci v Podvrátení krčľa, že celibát je ustanovením cirkevných snemov. My však neobviňujeme dokréty cirkevných snemov, pretože tieto za istých podmienok dovo-
 25 ľujú knazské manželstvo; ale obviňujeme zákony, ktoré po starých cirkevných snemoch vydali pápeži proti autorite synód. A tak samotí pápeži znevažujú autoritu synód a pritom chcú, aby ich iní mali za sväte. A tak teda zákon o doživotnom celibáte je novelou na upevnenie pápežskej vlády.
 26 Daniel nie bez príčiny označuje toto, totiž pohrdanie ženami, za znamenie Antikristovej ríše.
 27 Po piate, i keď protivníci nebránia tento zákon kvôli svätosti, veď vidia, že sa nedá zachovať, predsa rozšievajú škrupule, keď mu podkladajú zhožnosť. Hlásajú, že celibát preto treba zachovávať, lebo je čistým životom, akoby manželstvo bolo nečistým životom a hriechom, akoby celibát skôr zasluhoval ospravedlnenie ako manželstvo. Prítom sa odvolávajú na ustanovenia Mojžišovho zákona, že keď sa knazi v dobe zákona počas svojej služby odľučovali od žien, knazi Novej zmluvy, pretože sa neustále majú modliť, musia sa ich zdržovať trvale. Tento nevhodný príklad uvádzajú ako dôkaz, ktorý má nútiť knazov k trvalému celibátu, hoci v tomto samom podobenstve je manželstvo dovolené a manželské obcovanie sa zakazuje len počas služby. Ale iné je modliť sa, iné pristiňovať. Svätí sa modlili aj vtedy, keď nevykonávali verejné služby a manželstvo im neprekážalo v modlitbe.
 28 Avšak rad radom odpovieme na tieto vymysleniny. Po prvé, aj protivníci musia uznať, že veriacin je manželstvo čisté, pretože je posvätené slovom Božím, to znamená, je vec dovolená a schvá-
 29 lená slovom Božím, ako to na mnohých miestach potvrdzuje Písmo sväté. Veď Kristus manželstvo nazýva Božím spojením, keď hovorí: „Co teda Boh spojil“ (Mat. 19,6). A Pavel o manželstve, pokrmoch a podobných veciach hovorí: „Posväcuje sa slovom Božím a modlitbou“ (1.Tim.4,5), to je slovom, ktoré ubezpečuje svedomia, že Boh to schvaľuje; a modlitbou, to je vierou, ktorá to
 31 s vďakou užíva ako dar Boží. Tiež 1.Kor.7,14: „Neveriaci muž sa posväcuje v žene“, to znamená, manželské obcovanie je sväté skrze vieru v Krista a dovolené tak, ako je dovolené prijímať pokrm
 32 atď. Podobne 1.Tim.2,15: (žena) „bude spasená rodením detí“, atď. Keby protivníci mohli uviesť takúto citáť o celibáte, iste by tak urobili s veľkou slávou. Pavel hovorí, že žena bude spasená rodením detí. Co skveljšieho by sa dalo povedať proti pokrytctvu celibátu, ako že žena bude spasená svojimi manželskými povinnosťami, manželským obcovaním, rodením a ostatnými domácimi povinnosťami? Na čo však myslí Pavel? Čítať zbeďa, že pripojuje vieru a že domáce povinnosti neschváli bez viery, lebo dodáva: „Ak zotrva vo viere“. Tu je reč o celom materskom stave. Teda predovšetkým sa požaduje viera, ktorou žena prijíma odpustenie hriechov a ospravedlnenie. Potom sa pripojuje určitá práca v povolani, tak, ako u jednotlivcov za vierou majú nasledovať dobré skutky určitého povolania. Tieto skutky sa ľúbia Bohu pre vieru. Tak aj povinnosti ženy sa ľúbia Bohu pre vieru a spasená je veriacia žena, ktorá zbožne koná tieto povinnosti svojho povolania.
 33 Tieto vypovede dokazujú, že manželstvo je dovolené. Ak sa teda za čisté pokladá, čo Boh dovo-
 34 ľuje a schvaľuje; manželstvá sú isto čisté, pretože ich schvaľuje Božie slovo. A o dovolených veciach Pavel hovorí: „Čistým je všetko čisté“ (Tit. 1,15), to znamená, tým ktorí veria v Krista a vierou sú ospravedlnení. A tak bezbožným aj panictvo je nečisté, ale zbožným aj manželstvo je čisté pre slovo Božie a vieru.
 35 A ďalej. Ak sa čistota stavia proti zlej žiadostivosti znamená, že ide o čisté srdce, to je, o mýtvenie zlej žiadostivosti, pretože zákon nezakazuje manželstvo, ale smilstvá, záletníctva. Preto celibát nie je čistotou. Veď čistejšie srdce môže mať manžel, napr. Abrahám alebo Jákob, ako mnohí aj opavdu zdržanliví.
 36 Konečne. Co najrozhodnejšie protestujeme, ak pod celibátom rozumejú čistotu, ktorá viac zasluhuje ospravedlnenie ako manželstvo. Veď nie sme ospravedlnení ani pre panictvo ani pre manželstvo, ale z milosti pre Krista, keď veríme, že Boh je nám pre Neho milostivý. Tu možno vykriknú, že my po príklade Joviniána pokladáme manželstvo za rovné panictvu. Pre ich kríky nezavrhneme
 37 pravdu o spravodlivosti viery, ktorú sme predtým vyložili. A ani nepokladáme panictvo za rovné manželstvo. Veď ako jeden dar prevyšuje druhý, prorocstvo je viac ako rečníctvo, známosť vojenského umenia viac ako roľníctvo, výrečnosť viac ako staviteľstvo, tak aj panictvo je vyšší dar ako manželstvo. Ale ako rečník nie je spravodlivejší u Boha pre výrečnosť, staviteľ pre staviteľské schopnosti, tak ani panna svojim panenstvom nezasluhuje si skôr ospravedlnenie ako manželka svojimi manželskými povinnosťami. Ale každý svojimi darmi má svedomite šžiť a veriť, že odpustenie hriechov dosahuje vierou pre Krista, a že pre vieru bude ho Boh pokladať za spravodlivého.
 40 Ani Kristus ani Pavel nechváli panictvo preto, že by ospravedlňovalo, ale preto, že robí človeka

pohotovejšími a domácimi starostami ho menej odvádza od modlitby, učenia a služby. Preto hovorí Pavel: „Neženatý stará sa o veci Pánove“ (1.Kor.7,32). Teda panictvo má chválu pre duchovnú pohotovosť a horlivosť. Ani Kristus tých, ktorí sa sami vzdali manželstva, nechváli pre ich čin, ale dokladá: „pre kráľovstvo nebeské“, to jest, aby boli uvoľnení učí sa a učí evanjeliu. Ale nehovorí, že panictvo si zasluhuje odpustenie hriechov alebo spasenie.

Na príklady o levitických kňazoch odpovedáme, že z nich nevyplýva, že kňazom načas uložiť 41
doživotný celibát. Oboovanie proti zákonu bolo vtedy nečistotou. Teraz nie je nečistotou, pretože Pavel hovorí: „Čistým je všetko čisté“ (1It.1,15). Veď evanjelium nás oslobodzuje od levitických 42
predpisov o nečistote. Ak by niekto bránil zákon o celibáte s úmyslom obťažovať týmito levitickými 42
ustanoveniami svedomia, musíme mu odporovať práve tak ako apoštolovia v Skutkoch ap. 15,10
— odporujú tým, čo požadovali obriezku a chceli, aby kresťania zachovávali Mojžišov zákon.

A veď zbožní vedci obmedzujú manželské oboovanie, najmä keď sú zamestnaní verejnými povin- 43
nosťami, ktoré zbožných mužov často tak zamestnávajú, že najradšej strávu z hlavy všetky starosti 43
z domácnosti. Zbožní poznajú Pavlov príkaz (1.Tes.4,4), aby si každý vedel získať manželku 43
s posvätnosťou. Poznajú aj trý príkaz: „Neodopierajte si (manželské povinnosti), len ak pri spo- 43
ločnom súhlase načas, aby ste sa venovali modlitbe“ (1.Kor.7,5). Pavel teda nechce, aby tak bolo 43
natrvalo. Takáto zdržanlivosť je ľahká zbožným a pracovitým. Avšak veľký zástup záhadných 44
kňazov v kláštoroch nemôže zachovať ani levitickú zdržanlivosť svojej žiadostivosti, ako to všetci 44
dobré vieme. A známe sú verše: „Taký chlapec sa obyčajne oddáva zábaľke a nenávidí usilovných“.

Mnohí kacíri, nepochopia Mojžišov zákon, potupne učia o manželstve a veľmi obdivovali celibát. 45
Epifán si sťažoval na enkratitov, že si najmä týmto získali duše prostých. Zdržovali sa aj vína, a to 45
aj pri večeri Pánovej, zdržovali sa mäsa všetkých živočíchov, v čom prevýšili aj bratrov dominiká- 45
nov, ktorí jedli ryby. Zdržovali sa aj manželstva, čo vzbudzovalo najväčší obdiv. O týchto skut- 44
koch a obradoch si mysleli, že si nimi skôr zasluhujú milosť, ako keby používali víno, mäso, 44
manželstvo, ktoré pokladali za všedný a uctiaty stav, v ktorom Boh asi nemá zaľúbenie. I keď 44
ho celkom nezavrhuje.

Takúto anjelskú zbožnosť Pavel v liste Kolosenským (2,18) rozhodne odmieta. Veď potláčajú 46
známosť o Kristu učiac, že ľudia pre takéto pokrytectvo sú čisti a spravodliví. Potláčajú aj zná- 46
mosť darov a prikázaní Božích. Boh chce, aby sme pobožne užívali Jeho dary. Môžeme uviesť 47
príklady, že sa zbožné svedomia veľmi znepokojovali pre zákonitý spôsob manželstva. Toto zlo 47
vyrástlo z výmyslov mníchov, ktorí poverčivo vychvaľovali celibát. My však pritom neznevažujeme 48
umiernenosť a zdržanlivosť. Veď sme už prv povedali, že cvičenie a krotenie tela je potrebné. Len 48
popierame, že by určité ustanovenia zaručovali spravodlivosť. Veľmi trefne povedal Epifán, že si 49
tieto ustanovenia zasluhujú chválu kvôli telesnej zdržanlivosti a verejnej mravnosti. Podobne aj 49
iné obrady sú na to, aby usmerňovali neskúsených a nie ospravedlňovali.

Ale naši protivníci nepožadujú celibát kvôli svätosti; veď vedľa, že čistota sa nedodržiava. Svä- 50
tosť len predeterajú, aby zaslepili oči neskúseným. Viac si zasluhujú opovrhnutia ako enkratiti, 50
ktorí tak sa zdá, poblúdili pre veľkú nábožnosť: Lito však podľa príkladu Sardanapala zneužívajú 50
náboženstvo za zásteru.

Po siese. Ku mnohým príčinám, pre ktoré musíme zamietnuť zákon o doživotnom celibáte, 51
pristupujú ešte aj nebezpečnosť ohrozujúce duše ako aj verejné pohoršenia, ktoré i keby tento 51
zákon nebol nespravodlivý, mali by zastrašiť čestných mužov, aby neschvaľovali bremeno, ktoré 51
zahubilo nespočetné duše.

Oddávna nariekali všetci čestní mužovia nad týmto bremenom, buď kvôli sebe, buď kvôli iným 52
vidiac ich vystavených nebezpečenstvu. Avšak ich žaloby nevyslyšal ani jeden pápež. Vie sa dobre, 52
ako veľmi pokazil tento zákon verejné mravy, koľko nerestí a koľko chlípnosti splodil. Vznikli satiry 52
o Ríme. Z nich Rím spoznáva a dočíta sa o svojich mravoch.

Takto tresce Pán Boh zneváženie Jeho daru a ustanovenia pri tých, čo zabrania manželstvo. 53
Keďže sa stáva, že sa zákony menia podľa potreby, preto by sa to nemohlo stať aj s týmto záko- 53
nom, za zmenenie ktorého, najmä v posledných časoch, príhovára sa toľko závažných dôvodov? 53
Prírodnosť slabne, stáva sa krehkejšou a rozrastajú sa hriechy, takže tým viac treba použiť 53
Bohom dané lieky. Veríme, že karhal tento hriech pred potopou, ako ho karhal pred akazou plátek 54
miest. Podobné previnenia predchádzali zahubu mnohých iných miest, ako napr. Sybartus a Ríma. 54
V tomto sa nám ukazuje obraz doby bezprostredne pred koncom sveta. Preto by bolo treba v tieto 55
dni posilniť manželstvo čo najprisnejšími zákonmi a príkladmi a ľudí povzbudzovať, aby vstupovali 55
do manželstva. Je to úloha vrchnosti, ktorá sa stará o verejný poriadok. Medzitým učítelia evan-

- jela nezdržanlivých nech povzbudzujú vstupovať do manželstva, iných zas nepohrďaf darom zdržanlivosti.
- 56 Pápeži každodenne vydávajú dišpenzy, denne menia aj najlepšie zákony, a len pri zákone o celibáte sú bezčinní a neoblomní, hoci sa vie, že je len púhym ľudským zákonom. Ba tento zákon
- 57 ešte všemožne sprisuhujú. Kánon prikazuje vyzdvihnúť z úradu ženatého kňaza: oni však, podarení vykladači, vyzdvihujú ho nie z úradu, ale na strom. Mnohých zbožných mužov krute zabili len
- 58 preto, že boli ženatí. A práve tieto vraždy ukazujú, že učenie tohoto zákona je démonické. Lebo diabol, ako vrah ľudí od počiatku, bráni svoj zákon týmito vraždami.
- 59 Vieme, že niektorých veľmi mrzí roztržka, lebo sa zdá, že sa odtrhávame od tých, ktorých pokladajú za riadnych biskupov. Avšak naše svedomia sú veľmi pokojné, lebo sme si vedomí, že i keď sa vynasnažujeme zachovať jednotu, protivníkov by sme mohli uzmierniť iba tým, keby sme zavrhli jasnú pravdu. Tiež keby sme sa s nimi sprisahali brániť tento nespravodlivý zákon, rozháňaf uzavreté manželstvá, zabíjaf kňazov, ktorí by sa mu nechceli poddať, vyháňaf ubohé ženy a ostrelé dieťky. Keďže sme si istý, že sa toto Bohu neľubi, vôbec neziadame, že nemáme s protivníkmi účasť na toľkých vraždách.
- 60 Vložili sme dôvody, pre ktoré nemôžeme s dobrým svedomím súhlasiť s protivníkmi brániacimi pápežský zákon o doživotnom celibáte, pretože sa prouí zákonu i Božiemu i prirodzenému a nezrovnáva sa ani so samotnými kánonmi a je zákerný a plný nebezpečenstiev. Tiež že všetko toto je len naoko. Veď ten zákon nevydali z náboženských dôvodov, ale preto, že chcú panovať a túto bezbožnosť zaslierajú náboženstvom. Rozumní ľudia nič nemôžu namietaf proti našim
- 61 mocným dôvodom. Evanjellum dovoľuje manželstvo tým, ktorí ho potrebujú. Nemúť však do manželstva tých, čo chcú byť zdržanliví, len aby naozaj aj boli! A myslíme, že túto slobodu načim dopriať aj kňazom. Nechceme nikoho nútiť nasilu do celibátu ani rozháňaf uzavreté manželstvá.
- 62 A už vyššie, keď sme uvádzali svoje dôvody, sme upozornili ako protivníci jedno-druhé prekrúcajú a podvrátili sme ich dôvody. Teraz ešte zopakujeme niekoľkými slovami ich najpádnejšie
- 63 dôvody, ktorými bránia tento zákon. Najprv hovoria, že ho vyjavil Boh. Hľa, vidíte bezočivú nehanobnosť týchto ničomníkov! Opovažujú sa tvrdiť, že zákon o doživotnom celibáte Boh vyjavil, hoci odporuje jasným svedectvám Písma, svätého prikazujú: „Aby sa vyhlo smlieťvu, nech má každý svoju ženu“ (1. kor. 7,2); tieto svedectvá zakazujú tiež rozväzovať manželstvá. Pavel nás upozorňuje na pôvodcu onoho zákona, keď ho menuje učením démonických učiteľov. A na pôvodcu ukazuje aj jeho ovocie, mnoho neslýchanej chlípnosti, množstvo vrážd, ktoré páchajú teraz pod zámkou tohoto zákona.
- 64 Druhý dôvod protivníkov je, že kňazi musia byť čistí, podľa výpovede: „Očistte sa, vy, ktorí nosíte náčinia Hospodinovo“ (Izaiáš 52,11). Na podopretie tejto výpovede uvádzajú mnohé svedectvá. Tento dôvod, ktorý sa zdá najblýskavejším, sme už prv podvrátili. Povedali sme, že panictvo bez viery nie je u Boha čistotou a že manželstvo je čisté pre vieru podľa výpovede: „Čistým je všetko čisté“ (Tit. 1,15). Povedali sme tiež, že sa tieto zovňajšie predpisy o čistote a zákonnícke obrady nemajú na toto vzťahovať, pretože evanjellum požaduje čisté srdce a nie zákonnícke predpisy. Je možné, že srdce ženatého muža, ako napr. Abraháma a Jáko, ktorí mali viacej žien, je čistejšie a menej spaľované zlymi žiadostami ako srdce mnohých panien i keď skutočne zdržanlivých. Výpoveď Izaiášovu: „Očistte sa, vy, ktorí nosíte náčinia Hospodinovo“ treba vzťahovať na čistotu
- 65 srdca, na celé pokánie. Ostatne, svätí vedľa, nakoľko majú byť zdržanliví v zovňajšom živote vôbec a v manželskom obcovaní zvlášť a tiež podľa Pavla ako „získaf si manželku s posvätnosťou“ (1. Tes. 4,4). Koniecne, keďže manželstvo je čisté, je na mieste povedať tým, čo v celibáte nie sú zdržanliví, aby sa oženili a tak boli čistí. Takže rozkaz: „Očistte sa, vy, ktorí nosíte náčinia Hospodinovo“ prikazuje, aby nečistí paníkovia boli čistými manželmi.
- 67 Tretí dôvod je neslýchaný. Totiž že manželstvo je joviniánskym bludom. Ohromná múdrosť? Toto je nové obvinenie, že manželstvo je bludom. V dobe Joviniánovej svet ešte neznal zákon o doživotnom celibáte. Preto je nehanobná lož blásať, že manželstvo je joviniánskym bludom
- 68 alebo že cirkev už vtedy odsúdila manželstvo. Z týchto príkladov vidieť, s akými úmyslami písali protivníci Podvrátenie. Mysleli si, že neskusených najskôr popudí, keď títo čím častejšie počávajú obvinenie z bludárstva a budú si myslieť, že naše učenie už dávno predtým cirkevné súdy prekladali a odsúdili. Takto neraz falošne sa odvolávajú na súd cirkvi. Toto oni veľmi dobre vedú, preto nám ani nechceli poícať odpis svojej „Apologie“, aby sme im nemohli dokazať ich prázdnotu a podvod. A čo sa joviniánskeho bludu týka, povedali sme už, ako zmýšľame o porovnaní panenstva s manželstvom. Veď manželstvo nepokladáme za rovné panictvu. Avšak ani panictvo ani

manželstvo podľa nás nezaslужujú ospravedlnenie.

Takými márnymi dôvodmi bránia bezbožný zákon, ktorý ohrozuje dobré mravy. Takými 70
dôvodmi vzbúрили mysle kniežat proti Božiemu súdu, v ktorom Boh požaduje vydať počet z toho,
že rozbiľajú manželstvá, že mučia a zabíjajú kňazov. Nepochybujeme, že ako krv Abekova zo zeme
(1. Mojš. 4, 10), tak volá aj krv mnohých zbožných mužov, s ktorými zaobchádzali s toľkou ukrutno-
stou. Boh pomstí túto ukrutnosť. Tam poznáte, aké márne sú dôvody protivníkov a pochopíte, že
na Božom súde neobstojí nijaké prekrúcanie Božieho slova, ako svedčí Izáš: „Každé telo je tráva
a všetka krása jeho ako poľný kvet“ (40,6).

Nech sa stane čokoľvek, naše kniežatá môžu mať dobré svedomie, že správne konali. Lebo i keby 71
sa kňazi pri ženbe boli aj dopustili chýb, roztrhávajú manželstiev však, prenasledovanie, ukrut-
nosť sa jasne protiví Božej vôli a Božiemu slovu. Ani naše kniežatá nemajú zasľubene v novotách
alebo v roztržkách ale viac ako o všetko ostatné slo Im o pravdu Božieho slova, najmä keď je jasná.

XXIV. článok. O omši.

Aj tu musíme vopred povedať, že omšu neodstranujeme, ale nábožne ponechávame a bránime. 1
Veď aj my odbavujeme služby Božie každú nedeľu a v ostatné sviatky, na ktorých prislужujeme
sviatosť tým, čo ju chcú užívať a to po spovedi a po rozkresení. A zachovávame zvyčajné verejné
obrazy, poriadok čítania, modlitieb, rúcha a iné tomu podobné.

Protivníci sa našťiroke rozpisujú o užívaní latinčiny pri omši. Rozprávajú pritom nezmysly, ako 2
osovi poslucháčovi vo viere cirkvi nevzdelanému počúvať omšu, ktorej nerozume. Vymysleli totiž,
že púbe počúvante je službou, aj keď tomu nerozumi. Nechceme sa o tomto škrlepiť. Nech aj to
čitateľ sám rozsúdi. My to len preto pripomínáme, aby sme mali príležitosť upozorniť, že aj my sme
ponechali latinské lekcie a modlitby.

Keďže obrady treba zachovávať preto, aby sa ľudia poučili v Písme svätom i napomenutí slovom, 3
získali vieru, bázeň Božiu a tak sa aj modlili, lebo toto je zmyslom obradov: ponechávame latinčinu
kvôli tým, ktorí sa latinsky učia a latinsky rozumejú. Ale pripojujeme aj nemecké piesne, aby sa aj
pospolitý ľud mal z čoho učiť a cvičiť vo viere a v bázni Božej. V cirkvi vždy tak bývalo. A i keď 4
niekde viac, niekde menej nemeckých piesní pribrali, predsa skoro všade spieval ľud vždy niečo aj
v materskom jazyku. Veď nikde nie je ani napísané ani vytláčené, žeby ľudia mali osoh z po- 5
čúvania lekcií, ktorým nerozumejú. Alebo že by Im osočili obrady bez toho, aby učili alebo napo-
mínali, len pre púhy výkon, že sa tak vykonali a om sa Im prizerali. Veru slabé požehnanie z takých
farizejských výmyslov!

Ze odbavujeme len verejné alebo spoločné omše, v tom niet ničoho proti katolíckej cirkvi. Veď 6
v gréckych cirkvách ani dnes nemajú súkromné omše, ale sa odsluži len jedna verejná, aj to len
v nedeľu alebo vo sviatok. V kláštoroch sa odbavuje omša každý deň ale len verejná. Toto sú stopy
starých obyčajov. Veď starí spisovatelia z doby pred Gregorom sa ani raz nezmiňujú o súkrom-
ných omšách. Nebudeme spomínať, ako sa začali: známe je však, že keď zobrali mnisi prevládli, 7
z ich falšovaných náuk a kvôli zisku sa tak rozmnožili, že všetci čestní mužovia si už dávno priali ich
obmedzenie. Sv. František správne predvídal, keď ustanovil, aby sa jednotlivé kláštory uspokojili
s jednou omšou denne. Toto však neskôr zmenili alebo z povery alebo pre zisk. Takto oni menta 8
ustanovenia Otcov, ako sa Im hodí; proti nám sa však dovolávajú vážnosti Otcov. Epifán píše, že
v Ázii trikrát do týždňa bola prislужovaná večera Pánova, ale že každodenné omše neboli.
A dokladá, že tento zvyk sa zachoval od apoštolov. Veď takto hovorí: „Apoštolovia ustanovili
prislужovať večeru Pánovu v stredu, piatok a v nedeľu.“

I keď protivníci pri tomto článku zozbierali mnoho výpovedí, aby dokázali, že omša je obet, 9
predsa celý ten nesmierny hluk slov umlčí táto jediná odpoveď, totiž že tá veľká kopa dôkazov,
dôvodov, svedectiev nedokazuje, žeby omša z púbeho výkonu získavala milosť alebo, odslužená za
iných, zasluhovala Im odpustenie odpustiteľných i smrteľných hriechov, viny a trestu. Táto jediná
výpoveď vyvráti všetko, čo protivníci uvádzajú nielen v tomto Podvrátení ale aj vo všetkých spi-
soch, ktoré vydali o omši.

Toto je podstatá veci: na ňu upozorňujeme čitateľov, ako Aeschines upozorňoval sudcov, aby sa 10
sporné stránky vždy držali podstaty, aby aj oni tak bojovali s protivníkom o podstatu rozporov
a nedovolili mu odbočiť od veci. Podobne aj naši protivníci majú byť donútení hovoriť k veci. A keď
bude známa podstatá sporu, ľahko sa dajú rozsúdiť aj dôvody oboch strán.

- 11 My sme vo svojom Vierovyznaní vyjadrili, čo učíme o večerí Pánovej: že nedáva milosť z púheho výkonu, ani, vykonaná za iných, živých i mŕtvych nezaslужuje im z púheho výkonu odpustenie hriechov, viny alebo trestov. A pre túto podstatu máme jasné a mocné potvrdenie v tom, že človek nemôže dostať odpustenie hriechov pre svoj výkon, z púheho jeho vykonania. Ale vierou treba premôcť hrôzy hriechu a smrti, keď povzbudíme srdca známosťou o Kristu a sme istí, že nám Boh odpúšťa pre Krista a že nám daruje Kristove zásluby a Jeho spravodlivosť. „Ospravednení teda z viery, máme pokoj“ (Rím.5.1). Toto sú také isté a bezpečné slová, že obstoja proti všetkým branám pekelným.
- 12 Povedali sme všetko, čo bolo našim povedať o tejto otázke. Veď kto má zdravý rozum, nemôže schvaľovať farizejské a pohanské názory púhom výkone. A predsa sa tieto názory zakorenili v Jude a viedli k nesmúrnemu množstvu omší. Veď omše sa odbavujú, aby sa uzmierni Boží hnev. Ich odbavením chcú dostať odpustenie viny a trestu a zadovážiť si všetko možné, čo len v živote potrebujú; chcú nimi aj mŕtvych vyslobodzovať. Tieto farizejské vymysly rozšírili v cirkvi mnísi a sofisti. I keď sme sa už dosť vyjadrili k veci, predsa ešte čo to pripojujeme, pretože protivníci mnohé výpovede z Písma prekrúcajú, aby nimi bránili svoje bludy. V Podvrátení mnoho hovorilo o obeti, keďže my vo Vierovyznaní sme sa vyhýbali tomuto slovu pre jeho dvojsmyselnosť. Vykložili sme len to, čo oni teraz rozumejú pod obetou a že ich zneuziavanie zavrhujeme. Teraz, aby sme vysvetlili prekrútené miesta Písma svätého, treba náu na začiatku vyložiť, čo je obet. Už plných desať rokov vydávali protivníci hromady spisov o obeti, ale dostal ani jeden z nich nepodal definíciu obete. Len slovo obet vytrhávajú z Písma svätého alebo z Otcov. Nakoniec navesajú naň, čo sa im prísnilo, akoby obet naozaj bola tým, čo sa im zardá.

Čo je obet a aké sú druhy obete.

- 16 Sokrates v Platónovom Phaedre hovorí, že sa najviac snaží o rozlišovanie, pretože bez toho pri vyučovaní nič nemožno ani vysvetliť ani pochopiť; a ak by našiel niekoho, čo by sa vyznal v rozlišovaní, vravel, že by šiel za ním ako po stopách božích. A káže, aby rozlišujúci rozdal časti týchže článkov tak, aby člena, ktorý má byť rozfatý, nepočíamal ako zly kuchár. Protivníci však vôbec nedbajú na tieto pravidlá, takže si opravdiví Platónovi zli kuchári porušujúci členy obete, o čom sa veľmi ľahko presvedčíme rozoberaním druhov obetí. Teológovia majú správne rozlišovať medzi sviatosťou a obetou. Veď sú alebo obradom alebo posvätným výkonom. Sviatosť je obrad alebo výkon, v ktorom nám Boh dáva to, čo ponúka zasľubenie, spojené s výkonom. Napr. Krst je výkon, v ktorom nie my obetujeme Bohu, ale v ktorom Boh krsti nás, totiž knaz na mieste Božom. A tu nám ponúka a podáva odpustenie hriechov atď. podľa zasľubenia: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“ (Mark. 16, 16). Naproti tomu obet je obrad alebo skutok, ktorý my Bohu prinášame, aby sme Mu vzdali úctu.
- 17 Sú však dva hlavné druhy obetí, nie viac. Jedným je obet zmiernenia, to jest skutok, dávajúci zadosťučinenie za vinu a trest, teda zmiernujúci Boha alebo utišujúci hnev Boží; tento skutok aj tým zasľubuje odpustenie hriechov. Druhým je obet vďaky, ktorá nezasľubuje odpustenie hriechov ani zmiernenie, ale ju prinášajú zmiernení, aby vzdali vďaky za prijaté odpustenie hriechov a za iné prijaté dobrodenia.
- 20 Veľmi treba mať na pamäti a pred očami tieto dva druhy obetí aj v tomto spore, aj v iných rozpravách a najmä treba dbať, aby sme ich nezamenili. Keby rozsah tejto knihy dovolil, pripojili by sme dôvody tohto rozdelenia. Veď o tomto máme mnoho svedectiev v liste Židom a aj inde. Aj všetky levitické obete možno zhrnúť do týchto dvoch druhov. Veď v dobe zákona niektoré obete sa volali obetami zmiernenia kvôli označeniu alebo na pripodobnenie, nie preto, že by zasľubovali odpustenie hriechov pred Bohom, ale že zasľubovali odpustenie hriechov podľa spravodlivosti zákona, aby tí, za ktorých sa prinášali, neboli vyháčení zo spoločenstva. Preto sa nazývali obetou zmiernenia za hriech, zápalnou obetou za previnenie. Druhé boli vskutku vďaky, dary, úľtby, odplaty, prvotiny, desiatky.
- 22 V skutočnosti na svete bola len jedna jediná obet zmiernenia, totiž Kristova smrť, ako poučuje list Židom slovaní: „Krv býkov a kozlov nemôže zabladiť hriechy“ (10.4). A krátko na to o Kristovej vôli: „Podľa tejto vôle sme posvätení tým, že Ježiš Kristus raz navždy obetoval svoje telo“ (v. 10.). A iziaš vysvetľuje zákon, aby sme vedeli, že nie obrady zákona ale Kristova smrť je skutočným zadosťučinením za naše hriechy alebo zmiernením, lebo hovorí: „Ak položí život v obet za hriech, má uzrieť potomstvo a žiť dlhé časy“ (59, 10). Lebo slovo „obet“, ktoré tu užívá, znamená obet za hriechy.

V dobe zákona to znamenalo, že bude prinesená obeť, ktorá učíniť zádosť za naše hriechy a zmierni s Bohom, aby ľudia vedeli, že Boh sa chce s nimi zmieriť nie pre naše spravodlivosti, ale pre cudzie zásluhy, totiž Kristove. Pavel tože slovo „obeť“ užíva na označenie hriechu, Rím. 8,3: „Pre hriech poslal svojho Syna a hriech v tele odsúdil“, to znamená, hriech trestal hriechom, to je, obeťou za hriech. Vyznam slova ľahšie možno pochopiť z pohanských zvykov, ktoré, ako vidíme, prijali z nesprávne pochopených výpovedí cirkevných Otcov. Rimania nazývali zmierčou obeťou ľu, čo vo veľkých pohromách, kedy bolo im zrejmé, že sa boh hnevá, prinášali na utíšenie boha; niekedy prinášali aj ľudské obeť, azda preto, že počuli, že raz bude prinesená ľudská obeť na zmierenie celého ľudského pokolenia. Gréci volali obeť raz katharmata inokedy peripsémata. Aj Izaiáš aj Pavel myslia to tak, že Kristus bol obeťou, to je zmierením, aby sa Boh zmieril Jeho zásluhami a nie našimi. Platí teda, že jedine Kristova obeť je skutočnou zmierčou obeťou. Levitickej sa nazývajú zmierčami len preto, aby naznačovali budúcu obeť zmiernia. Kvôli predobrazu boh to zadosťučinenia, vyplácajúce spravodlivosť zákona, aby hriešnici neboli vytúčení zo spoločenstva. Keď sa zjavilo evanjelium, museli prestať; a pretože pri zjavení sa evanjelia museli prestať, neboli skutočnými zmierčami obeťami, keďže evanjelium preto bolo záslúbené, aby podávalo zmierenie.

Ostatné obeť sú obeť vďaky, ako napr. obeť chvály (Žalm 56,13n; 3. Mojz. 3,1; 7,11n), kázni evanjelia, viera vzývanie, vzdávanie vďaky, vyznávanie, utrpenie svätých, ano, všetky dobré skutky svätých. Tieto obeť nie sú zadosťučineniami za obetujúcich, ani ich nemožno prívlastniť iným, akoby im už pre púhy výkon zasluhovali odpustenie hriechov alebo zmiernenie. Veď prinášajú ich už zmierením. Takéto sú obeť Novej zmluvy, ako o nich poučuje Peter: „Sväté knazstvo, aby ste prinášali duchovné obeť“ (1. Petra 2,5). Duchovné obeť sú tu postavené nielen proti obetiam zvierat, ale aj proti ľudským skutkom, ktoré sa konajú ex opere operato, to je, ako čisto zúfajúci výkon, pretože duchovné znamená podnet Duchu Svätého v nás. To isté učí Pavel: „Vydávajte tela v živu, svätu, Bohu príjemnú obeť, rozumnú (to službu Božiu“ (Rím. 12, 1). Rozumná služba je taká služba, v ktorej poznávame Boha, srdcom Ho prijíname, takže sa deje v báni Božej a v dôvere v Boha. Je to teda postavená nielen proti levitickej službe, v ktorej boli obetované zvieratá, ale aj proti službe, o ktorej vymysleli, že je platná púhym výkonom. To isté učí aj list Židom: „Skrze Neho teda vždy prinášajme Bohu obeť chvály“ (13,15) a pripojuje toto vysvetlenie, „to je ovocie rtov, vyznávajúcich Jeho meno.“ Káže obetovať chvály, to je vzývanie, vďakvzdávanie, vyznávanie a tomu podobné. Tieto však neúčinkujú z púheho výkonu ale pre vieru. Na toto upozorňuje výraz „skrze Neho prinášajme“, to znamená, vierou v Krista.

Slovom, novozmluvné sú duchovné, to je, spravodlivosť viery v srdci a ovocie viery. Preto rušia levitickej služby. Aj Kristus hovorí u Jána: „Praví čitelia budú vzývať Otca v duchu a v pravde; veď aj Otec takých čititeľov chce mať. Boh je Duch a Ti, čo Ho vzývajú, musia Ho vzývať v duchu a v pravde“ (4,23-24). Táto výpoveď jasne zatracuje výmysly o obetách, o ktorých vymysleli, že účinkujú z púheho výkonu; a učí, že treba Ho vzývať v duchu, to je pohnútkami srdca a vierou. Podobne aj proroci v Staréj zmluve zatracujú ľudový názor o púhom výkone a učia o spravodlivosti a o obetách duchovných. Jeremiáš 7,22,23: „Lebo som nehovoril s vašimi otcami, keď som ich vyvedol z Egypta a nechal som im príkaz o zápalných a zábitných obetách, ale toto som im prikázal: Počúvajte mój hlas, tak budem vašim Bohom a vy budete mojim ľudom“. Čo myslíme, ako prijali Židia túto kázeň, ktorá zjavne odporuje Mojžišovi? Vedelo sa totiž že Boh prikázal otcom zápalné a krvavé obeť, avšak Jeremiáš zavrhuje domnienku o obetách, ktorú Boh nezjavil, totiž, že Ho tie obeť uzmiernia púhym ich vykonaním. Ale pripojuje vieru, pretože Boh toto prikázal: „Poslúchajte na mój hlas“, to je: verte mi, že ja som váš Boh a chcem, aby ste ma takto poznali, keďže sa zmlúvam a pomáham a nepotrebujem vaše krvavé obeť: dôverujte mi, že chcem byť váš Boh Ospravedlniteľ a Spasiteľ, nie pre vaše skutky, ale pre svoje slovo a záslúbenie; odo mňa opravdivo a srdečne prosté pomoc a ju aj očakávajte.

Vymysel o púhom výkone zavrhuje aj Žalm (50,13-15), ktorý odmieta krvavé obeť a požaduje vzývanie: „Či mäso z býkov jedávam a pijem z kozlov krv? Vzývaj ma v deň súdenia, vytrhnem ňa a ty ma budeš oslavovať.“ Ukazuje, že to je pravá služba a pocta, ak Ho vzývame zo srdca.

Tiež Žalm 40,7: „Zabitok ani obetavý dar nemáš rád, otvoril si mi uši“; to je: dal si mi slovo, ktoré počúvam a chceš, aby som veril Tvojmu slovu a Tvojim sľubom, že sa vskutku ráčiš zmlúvať, mi pomáhať atď. Tiež Žalm 51,18,19: „Lebo Ty nemáš rád zabitok a keby som Ti obetoval zápal, nepáčil by sa Ti. Obetou Bohu je duch skrúšený; Ty, Bože, nepohýdaš srdcom skrúšeným a zdrveným“. Podobne Žalm 4,6: „Obetujte Mú spravodlivé obeť a dôverujte Hospodinu!“ Prikazuje dúfať a hovoriť, že toto je pravá obeť; tým naznačuje, že ostatné obeť nie sú pravé a správne.

A Zalm 116,17: „Prinášam Tebe obet' vdaky a vzývať budem meno Hospodínovo“. Vzývanie nazýva obetou chvály, vdaky.

- 30 Písmo sväté je plné takýchto svedectiev, ktoré poučujú, že obete púhym výkonom nezmenujú Boha. Preto keď sa v Novej zmluve odstránili levitické obrady, zjavne uči, aby sa prinášali nové, tiché obete, totiž viera, vzývanie, ďakovanie, pokánie, kázeň evanjelia, utrpenie pre evanjelium a tomu podobné.
- 31 A o týchto obetiach hovorí Malachiás: „Lebo od východu slnka až do jeho západu veľké je moje meno medzi národmi. A na každom mieste mi kadia, obetujú, a to čisté dary môjmu menu“ (1,11). Túto výpoveď prekrucujú protivníci na omšu a dovolávajú sa svedectiev Otcov. Snadno odpoviem: Aj keby v tých slovách bola reč o omši, ešte by nenasledovalo, že omša ospravedľuje púhym výkonom alebo vykonaná za iných, zasluhuje im odpustenie hriechov, atď. Prorok nehovorí nič o tom, čo nehanebne vymýšľajú mníši a solisti. Ostatne, samé prorokove slová ukazujú ich pravý zmysel. Veď ponajprv hovoria, že meno Pánovo bude veľké. To sa uskutočňuje zvestovaním evanjelia. Nim sa meno Kristovo stáva známym a poznáva sa Otcovo milosrdenstvo zaslúbené v Kristovi. Kázeň evanjelia vzbudzuje vieru v tých, ktorí prijímajú evanjelium, títo vzývajú boha, títo vzdávajú Bohu vdaky, títo znášajú utrpenia pre vieru, títo konajú dobré skutky na slávu Kristovu. Takto je meno Pánovo veľké medzi národmi. Teda zápalná obet' a čistá obet' neznamenajú púhy obetný výkon, ale všetky obete, ktorými sa Pánovo meno stáva veľkým, totiž vieru, vzývanie, zvestovanie evanjelia, vyznávanie atď. Nedbáme, keby niekto chcel omšu zahrnúť medzi obrady, len nech pod tým nerozumie púhe obrady a nech neučí, že obrady oslobia samým výkonom. Ako medzi obete chvály, to jest, medzi Božie chvály počítame kázeň slova Božieho, tak môže byť chvála alebo vzdávaním vdaky aj prijímanie večere Pánovej. Nie však v tom zmysle, že ospravedľuje pre púhy výkon alebo, že je prívlastnená iným, aby im zaslúžila odpustenie hriechov. Neskôr vyložíme, akým spôsobom sú obrady obetou. Malachiás tým, že hovorí o všetkých službách Novej zmluvy a nielen o večeri Pánovej, tiež tým, že nezastáva farizejský názor o púhom výkone, nesvedčí proti nám, ale skôr za nás. Veď on požaduje obrady srdca, ktorými je meno Pánovo naozaj veľké.
- 32 Z Malachiása ešte aj túto výpoveď uvádzajú: „Prečisti synov Léviho, pretrfba ich ako striebro a zlato, tak budú prinášať Hospodínu správne obetné dary“ (3,3). Táto výpoveď jasne požaduje obete svätých, preto nepodopiera výmysel o púhom výkone. Lebo obetami Léviho synov, totiž učiteľov v Novej zmluve, je zvestovanie evanjelia a dobré ovocie tejto zvesti, ako hovorí Pavel Rím. 15,16: „Služim evanjeliu Božiemu, aby sa pohania stali vzácnou obetou posvätenou Duchom svätými“, to je, aby pohania boli obetou Bohu milou skrze vieru, atď. Lebo zabíjanie obeti v dobe zákona predznačovalo aj smrť Kristovu, aj kázeň evanjelia, ktorá má mŕtvíť starého Adama v tele a má sa v nás začať nový, večný život.
- Ale protivníci slovo „obet'“ všade zneužívajú na označenie samej ceremónie. Kázeň evanjelia, vieru, vzývanie a podobné obchádzajú, hoci obrady boli zriadené práve kvôli tomuto a Nová zmluva požaduje obete srdca a nie obradnícke, konané za hriechy podľa spôsobu levitického kňazstva.
- 33 Odvolávajú sa aj na stálu obet' (2. Mojz. 29,39n; Dan. 8,11n; 12,11), totiž, ako v dobe zákona bola stála obet', tak v dobe Novej zmluvy omša má byť trvalou obetou. Protivníkom by sa toto hodilo do krámu, keby sme sa dali premôcť motajmi. Vie sa však, že motaje nepožývajú bezpečné dôkazy. Mohli by sme súhlasiť s tým, že pod omšou treba rozumieť stálu obet', keby sa toto vzťahovalo na celú omšu, to je, na obrady s kázňou evanjelia, vierou, vzývaním a vzdávaním vdaky. Lebo toto všetko je spojené so stálou obetou Novej zmluvy, pretože obrady boli ustanovené kvôli tomuto a nemožno ich od tohoto odlučovať. Preto hovorí Pavel: „Kedykoľvek by ste jedli tento chlieb a pili z kalicha, zvestujete smrť Pánovu“ (1. Kor. 11,26). Ale z toho levitického spôsobu vôbec nevyplýva, že obrady sú skutkom, ktorý ospravedľuje púhym výkonom, alebo ktorý možno vykonať za iných, aby im zaslúžil odpustenie hriechov atď.
- 34 A predobraz dobre zobrazuje nielen samé obrady ale aj kázeň evanjelia. V 4. Mojz. 28,4n spomínajú sa tri časti každodennej obete: spálenie baránka, úľtba a obetovanie bielej múky. Doba zákona mala obrazy alebo tieň budúcich vecí. A tak tento obraz znázorňuje Krista a celú službu Božiu Novej zmluvy. Spálenie baránka znázorňuje Kristovu smrť. Úľtba znázorňuje poliatie veriacich celého sveta krvou Baránkovou skrze kázeň evanjelia, to je posvätenie, ako hovorí Peter: „Ktorých Duch posvätil, aby boli poslušní a skropení krvou Ježiša Krista“ (1. Petra 1,2). Obetovanie múky znázorňuje vieru, vzývanie a vdakyvzdávanie v srdciach. Ako sa teda v Starej zmluve poznáva tieň, tak v Novej zmluve načím hľadať podstatu, ktorá bola predznačená a nie iný pred-

A Žalm 116, 17: „Prinášam Tebe obet vďaky a vzývať budem meno Hospodínovo“. Vzývanie nazýva obetou chvály, vďaky.

- 30 Písmo sväté je plné takýchto svedectiev, ktoré poučujú, že obeť púhym výkonom nezmeriujú Boha. Preto keď sa v Novej zmluve odstránili levitickej obrady, zjavne učí, aby sa prinášali nové, čisté obeť, totiž viera, vzývanie, ďakovanie, pokánie, kázeň evanjelia, utrpenie pre evanjelium a tomu podobné.
- 31 A o týchto obetách hovorí Malachias: „Lebo od východu slnka až do jeho západu veľké je moje meno medzi národmi. A na každom mieste mi kadia, obetujú, a to čisté dary môjmu menu“ (1,11). Tuto výpoveď prekrucujú protivníci na omšu a dovolávajú sa svedectiev Otcov. Snadno odpovieme: Aj keby v tých slovách bola reč o omši, ešte by nenasledovalo, že omša ospravedľuje púhym výkonom alebo vykonaná za iných, zastupuje im odpustenie hriechov, atď. Prorok nehovorí nič o tom, čo nehanebne vymýšľajú mnisi a sofisti. Ostatne, samé prorokove slová ukazujú ich pravý zmysel. Veď ponajprv hovoria, že meno Pánovo bude veľké. To sa uskutočňuje zvestovaním evanjelia. Nič sa meno Kristovo stáva známym a poznáva sa Otcovo milosrdenstvo zaslúbené v Kristovi. Kázeň evanjelia vzbudzuje vieru v tých, ktorí prijímajú evanjelium, títo vzývajú boha, títo vzdávajú Bohu vďaky, títo znášajú utrpenia pre vieru, títo konajú dobré skutky na slávu Kristovu. Takto je meno Pánovo veľké medzi národmi. Teda zápalná obet a čistá obet neznamenajú púhy obetný výkon, ale všetky obeť, ktorými sa Pánovo meno stáva veľkým, totiž: vieru, vzývanie, zvestovanie evanjelia, vyznávanie atď. Nodbáme, keby niekto chcel omšu zahrnúť medzi obrady, len nech pod tým nerozumie púhu obrady a nech neučí, že obrady osožia samým výkonom. Ako medzi obeť chvály, to jest, medzi Božie chvály počítame kázeň slova Božieho, tak môže byť chválou alebo vzdávaním vďaky aj prijímanie večere Pánovej. Nie však v tom zmysle, že ospravedľuje pre púhy výkon alebo, že je prívlastková iným, aby im zaslúžila odpustenie hriechov. Neskôr vyložime, akým spôsobom sú obrady obetou. Malachias tým, že hovorí o všetkých službách Novej zmluvy a nielen o večeri Pánovej, tiež tým, že nezastáva farizejský názor o púhom výkone, nesvedčí proti nám, ale skôr za nás. Veď on požaduje obrady srdca, ktorými je meno Pánovo naozaj veľké.
- 34 Z Malachiasa ešte aj táto výpoveď uvádzajú: „Prečisti synov Léviho, pretríbi ich ako striebro a zlato, tak budú prinášať Hospodínu správne obetné dary“ (3,3). Táto výpoveď jasne požaduje obeť svätých, preto nepodopiera výmysel o púhom výkone. Lebo obcami Léviho synov, totiž učiteľov v Novej zmluve, je zvestovanie evanjelia a dobré ovocie tejto zvesti, ako hovorí Pavel Rím.15,16: „Služím evanjeliu Božiemu, aby sa pohania stali vzácnou obetou posvätenou Duchom Svätým“, to je, aby pohania boli obetou Bohu milou skrze vieru, atď. Lebo zabíjanie obeli v dobe zákona predznačovalo aj smrť Kristovu, aj kázeň evanjelia, ktorá má mŕtví starého Adama v tele a má sa v nás začať nový večný život.
- Ale protivníci slovo „obet“ všade zneužívajú na označenie samej ceremónie. Kázeň evanjelia, vieru, vzývanie a podobné obchádzajú, hoci obrady boli zriadené práve kvôli tomuto a Nová zmluva požaduje obeť srdca a nie obradnícke, konané za hriechy podľa spôsobu levitickeho knazstva.
- 35 Odvolávajú sa aj na stálu obeť (2.Mojž.29,39n; Dem.8,11n; 12,11), totiž, ako v dobe zákona bola stála obeť, tak v dobe Novej zmluvy omša má byť trvalou obetou. Protivníkom by sa toto hodilo do krámu, keby sme sa dali premôcť inotajmi. Vie sa však, že inotaje nepodávajú hezpečné dôkazy. Mohli by sme súhlasiť s tým, že pod omšou treba rozumieť stálu obeť, keby sa toto vzťahovalo na celú omšu, to je, na obrady s každou evanjelia, vierou, vzývaním a vzdávaním vďaky. Lebo toto všetko je spojené so stálou obetou Novej zmluvy, pretože obrady boli ustanovené kvôli tomuto a nemožno ich od tohoto odlučovať. Preto hovorí Pavel: „Kedykoľvek by ste jedli tento chlieb a pili z kalicha, zvestujete smrť Pánovu“ (1.Kor.11,26). Ale z toho levitickeho spôsobu vôbec nevyplýva, že obrady sú skutkom, ktorý ospravedľuje púhym výkonom, alebo ktorý možno vykonať za iných, aby im zaslúžil odpustenie hriechov atď.
- 36 A predobraz dobre zobrazuje nielen samé obrady ale aj kázeň evanjelia. V 4.Mojž.28,4n spomínajú sa tri časy každodennej obete: spálenie baránka, úľtba a obetovanie blekej múky. Doba zákona mala obrazy alebo tieň budúcich vecí. A tak tento obraz znázorňuje Krista a celú službu Božiu Novej zmluvy. Spálenie baránka znázorňuje Kristovu smrť. Úľtba znázorňuje politie veriacich celého sveta krvou Baránkovou skrze kázeň evanjelia, to je posvätenie, ako hovorí Peter: „Ktorých Duch posvätil, aby boli poslušní a skropení krvou Ježiša Krista“ (1. Petra 1,2). Obetovanie múky znázorňuje vieru, vzývanie a vďakvzdávanie v srdciach. Ako sa teda v Staréj zmluve poznáva tieň, tak v Novej zmluve načím hľadať podstatu, ktorá bola predznačená a nie iný pred-

obraz akoby dostačujúci k obeti.

Preto i keď obrad je pamiatkou Kristovej smrti, predsa sám nie je trvalou obetou, ale sama 38
vlastná pamiatka je trvalou obetou, to je kázeň a viera, ktorá verí, že Boha zmierila Kristova
obeta. Požaduje sa úľtha, to je účinnok kázne, aby poliaty v evanjeliu krvou Kristovou, boli sme
posvätení, umŕtvení a znovuzrodení. Požadujú sa aj obete, to je, vzdelávanie vďaky, vyznávante
a utrpenie.

Keď sa takto zamietne larizejský blud o púhom výkone, pochopíme, že obet znamená duchovnú 39
službu a trvalú obet srdca, pretože v Novej zmluve treba hľadať podstatu svätosti, to znamená,
Ducha Svätého, mŕtvenie a znovuzrodenie. Z týchto slov dostatočne vidieť, že predobraz stálej 40
obete nie je proti nám, ale skôr za nás, pretože my požadujeme všetky časti označujúce stálu
obet. Protivníci falošne snivajú, že predobraz označuje len obrad a nie aj kázeň evanjelia, mŕtvenie
a znovuzrodenie srdca atď.

Teraz teda zbožní mužovia ľahko môžu posúdiť, že je to veľmi falošné obvinenie, že my rušíme 41
stálu obet. Sama vec ukazuje, kto sú oni antiocheovia, ktorí vládnu v cirkvi, čo pod zámenkou
náboženstva uchvacujú svetské kráľovstvá, zanedbávajú náboženskú starostlivosť a kázanie, čo
panujú, vedú vojny celkom ako svetskí panovníci a zriaďujú v cirkvi nové obrady. Lebo protivníci 42
zachovali pri omši len obrady a ich verejne zneužívajú k svätokrádezníckemu zisku. Ďalej vymýš-
ľajú, že toto diek, prívlastnené iným, zasluhuje týmto milosť a všetko dobré. V kázňach neučia 43
evanjeliom, neporešujú svedomia, neukazujú, že sa hriechy odpúšťajú zdarma pre Krista, ale učia
o vyzvaní svätých, o ľudských zadosťučineniach, ľudských ustanoveniach a tvrdia, že nani sú
ľudia ospravedlnení pred Bohom. A toto návikomocí bezbožné, bránia silou. Ak sa niekto kaza-
teľa chce ukázať ako učenci, prednášajú filozofické otázky, ktorým nerozumie ani ľud, ani oni
sami. Konečne znášateľnejší z nich učia o zákone, avšak ani slovom sa neznieľujú o spravodli-
vosti viery.

Protivníci v Podvrátení vykladajú obdivuhodné tragédie o spustlosti kostolov, že totiž sú bez 44
ozdobných oltárov, bez sviec a súlu. Tieto haraburdy pokladajú za ozdobu chrámov. Daniel 45
(11,31) hovorí o spustlosti oniného väšej, totiž o neznakosti evanjella. Lebo ľud zavalený
množstvom a rozmanitosťou ustanovení a názorov, nie je v stave pochopiť podstatu kresťanského
učenia. Veď kto z ľudu pochopil kedy učenie o pokání, ako ho podávajú protivníci? A toto je predsa 46
hlavný článok kresťanského učenia. Protivníci vedeli utrpiť svedomie vypočítavaním hriechov
a zadosťučneniami. Ale o viere, ktorou zdarma dosahujeme odpustenie hriechov, sa nezmeňujú
ani slovíčkom. O utrpení viery, bojujúcej so zúfalstvom, o milostivom odpustení hriechov pre
Krista, milčia všetky knihy i všetky kázne protivníkov. K tomu pristupuje strašné znešvatenie 47
omše a mnohé iné bezbožné obrady v chrámoch. Toto je spustošenie, ako ho opisuje Daniel.

Naproti tomu naši kňazi vykonávajú z Božej milosti službu slova, učia evanjellu o Kristových 48
dobrodienkach, zvestujú, že odpustenie hriechov sa dosahuje zdarma pre Krista. Toto učenie veľmi
potešuje svedomia. Prípojujú aj učenie o dobrých skutkoch, ktoré Boh prikázal. Každá o vážnosti
a o užívaní svätosti.

Ak by užívanie večere Pánovej bolo stálou obetou, tak my ju skôr zachovávame ako protivníci, 49
pretože u nich kňazi pre zisk prisluhujú svätosť. U nás sa prijíma častejšie a zbožnejšie. Lebo ju
prijíma ľud, najprv poučený a vyskúšaný. My poučujeme ľudí o pravom prijímaní svätosti, ktorá
bola ustanovená, aby bola pečatou a svedectvom milostivého odpustenia hriechov; preto nám
načím povzbudí prestrašené svedomia, aby boli isté a verili, že sú im hriechy z milosti odpuste-
né. Keďže teda zachovávame aj kázeň evanjella, aj pravé prijímanie svätosti, je u nás aj stála obet.

A ak je reč o zovňajšom stave, tak návšteva chrámov je u nás hŕbnejšia ako u protivníkov. U nás 50
sa v chrámových zhromaždeniach prednášajú poučné a pochopiteľné kázne. Učenie protivníkov
nikdy nepochopil ani ľud ani sami učenci. A pravou ozdobou kostola je správne, užitočné a jasné 51
učenie, pobožné prijímanie svätosti, vrúcna kázeň a podobné. Sviečky, zlaté nádoby a podobné
ozdoby sú vhodnou, nie však podstatnou ozdobou chrámu. Akže protivníci v týchto veciach vidia
služby Božie a nie v kázni evanjella, vo viere, v bojoch viery, patria medzi tých, o ktorých Daniel
píše, že uctievajú svojho boha zlatom a striebrom.

Uvádžajú aj z listu Židom: „Každý veľňaz, ktorý je z radu ľudí, je ustanovený pre dobro ľudí vo 52
veciach Božích: prinášať bezkrvné a krvné obete za hriechy“ (5,1). Z tohoto usudzujú, keďže aj
v Novej zmluve sú veľňazi a kňazi, že musia byť aj nejaké obete za hriechy. Týmto citátom veľmi
zapôsobila na neučených, najmä keď pred oči predstavia všetku nádheru starozmluvných kňazov
a obeti. Toto prirovnanie oklame neskúsených, ktorí si myslia, že načím aj u nás prinášať podobné

obradnické obete za hřechy svých jako v Staré zmluve. A tieto omšové služby a ostatné obrady pápežské nie sú ničím iným ako zle pochopenými levitickými obradmi.

- 53 I keď naše učenie má veľmi dobré svedectvá v liste Židom, protivníci napriek tomu povytvárajú výpovede aj tohoto listu prekrucujú proti nám, ako napr. aj na tomto mieste, kde hovoria, že je ustanovený veľkňaz, aby prinášal obete za hriechy. Samé Písmo sväté však hneď uvádza, že Kristus je najvyšším kňazom. V predchádzajúcich slovách je reč o levitickom kňazstve, ktoré je podľa týchto slov predobrazom Kristovho kňazstva. Lebo levitické obete za hriechy nezaslúhovali u Boha odpustenie hriechov, boli len predobrazom Kristovej obete, ktorá ako sme už povedali,
- 54 mala byť jedinou obetou zmierenia. Preto sa tento list zaoberá zväčša učením, že staré kňazstvo a obete neboli ustanovené, aby u Boha zasluhovali odpustenie hriechov alebo zmierenie, ale boli iba predobrazom budúcej jedinej obete Kristovej. Veď svätí v Staré zmluve museli byť ospravedlnení vierou v zaslúbené odpustenie hriechov, darované v Kristu, tak isto, ako z viery boli ospravedlnení aj svätí v Novej zmluve. Všetci svätí od stvorenia sveta museli veriť, že obetou a zadostučinením za hriechy bude Kristus, ktorý bol zaslúbený, ako učí Izaiáš: „Aby položil život v obeť za hriech“ (53.10).
- 56 Keď teda v Staré zmluve obete nezaslúhovali zmierenie, ale boli len podobnosťou zmierenia (zasluhovali totiž obětianske zmierenie) a boli predobrazom budúcej obete, nasleduje, že je len jediná obeť, obeť Kristova, prinesená za hriechy tých. Preto v Novej zmluve nič okrem obete Kristovej na kríži inej obete, prinesej za hriechy tých.
- 57 Dokonale sa mýlia tí, čo vyhutujú, že levitické obete zasluhovali u Boha odpustenie hriechov a podľa ich príkladu vyhľadávajú v Novej zmluve okrem Kristovej aj iné obete, platné pre tých. Tento blud úplne zakrýva zásluhy Kristovho utrpenia a spravodlivosť viery, mári učenie Staréj i Novej zmluvy a za zmiercov nám dáva biskupov a kňazov, ktorí denne predávajú svoju službu v chrámoch.
- 58 Preto, ak by niekto dôvodil, že aj v Novej zmluve treba najvyššieho kňaza, ktorý by obetoval za hriechy, možno to pripustiť jedine o Kristovi: Toto potvrdzuje celý list Židom. Veď ak by sme okrem Kristovej smrti vyhľadávali aj iné zadostučinenia, platné za hriechy tých a uzmierujúce Boha,
- 59 znamenalo by to ustanovovať okrem Krista aj iných prostredníkov. A keď kňazstvo Novej zmluvy je službou ducha, ako učí Pavel, 2. Kor. 3, 6, tak jedine Kristova obeť dáva zadostučinenie a je platná pre hriechy tých. Ostatné nemá iných obetí podobných levitickým, ktoré by púhym výkonom mohli platiť iným, ale im ponúka evanjelium a sviatosť, aby nimi prijali vieru a Ducha Svätého a boli mŕtvi a oživení, pretože služba ducha sa proti platnosti z púheho výkonu. Je teda službou ducha, v ktorej Duch Svätý pôsobí v srdciach. Jeho služba je taká, že iným osoží tým, že v nich účinkuje, keď ich znovuzrodzuje a oživuje. Toto sa však nedeje prívlastnením si cudzieho skutku, vykonaného za iných, púhym výkonom.
- 60 Vysvetlili sme dôvody, prečo omša neospravedlňuje púhym výkonom, ani nezasluhuje odpustenie, keď sa slúži za iných, pretože jedno i druhé proti sa spravodlivosti viery. Veď nemožno dosiahnuť odpustenie hriechov, nemožno promovať hrôzy hriechu a smrti nijakým skutkom, ani ničím iným, iba vierou v Krista podľa onej výpovede: „Ospravedlnení teda z viery máme pokoj s Bohom“ (Rím. 5, 1).
- 61 Dokázali sme tiež, že výpovede Písma Svätého, ktoré uvádzali proti nám, vôbec nepodpierajú bludy protivníkov o púhom výkone. To môžu posúdiť čestní mužovia všetkých národov. Preto treba
- 62 zamietnuť blud Tomáša, ktorý napísal: „Telo Pánovo, raz na kríži obetované za prirodzenú vinu, má sa na oltári stále obetovať za každodenné hriechy, aby v tomto mala cirkev úrad na zmierenie
- 63 Boha“. Zavrhnúť treba aj niektoré všeobecne rozšírené bludy, že omša spôsobuje milosť púhym výkonom tomu, kto ju slúži: že prívlastnená iným, hoc aj nespravodlivým, ak jej neodporujú, zasluhuje odpustenie hriechov, viny a trestu. Toto všetko je falošné a bezbožné, vymyslené len nedávno hlúpyimi mníchmi a všetko toto zastiéra slávu Kristovho utrpenia a spravodlivosť viery
- 64 Z týchto bludov povstali nekonečné ďalšie, napr. aká je platnosť omš odslužených naraz za mnohých a aká jednotlivých slúžených za jednotlivcov. Sofisti majú celý zoznam stupňov zásluh, ako zlatníci majú stupne váh zlata alebo striebra. Ďalej predávajú omše cenia podľa toho, čo chce nimi kto dosiahnuť: obchodníkom, aby sa im vydariť obchod, lovcovi, aby mali zdar na poľovačke. A takto do nekonečna. Konečne, prenášajú jej platnosť aj na mŕtvych, vyslobodzujú duše z trestov očistca tým, že im pripočítavajú sviatosť, hoci omša bez viery neprospeje ani živým.
- 65 Protivníci na podopretie týchto pohádok, ktoré učia s veľkou vážnosťou v cirkvi, z Písma Svätého nemôžu uviesť ani len slovíčko a nemajú svedectiev ani starej cirkvi ani Otcov.

Čo učili Otcovia o obeti?

Keď sme vysvetlili výpovede z Pisma svätého, proti nám ntvorené, prichodí sa nám ešte zrotení 66
o cirkevných Otcov. Dobré vieme, že Otcovia volali omšu obetou. Ale pod tým nemysleli, že omša
podáva milosť z púheho výkonu, a že odslúžená za iných, zasluhuje im odpustenie hriechov, viny
a trestu. U ktorého z Otcov možno sa dočítať o týchto háchorkách? Veď jasne svedčia, že hovoria
o vzdávaní vďaky. Preto ju menujú „eucharistiou“ — vzdávaním vďaky. Avšak už prv sme povedali, 67
že eucharistická obeť nezasluhuje zmierenie, ale už zmierenie ju donášajú. Ako ani utrpenia neza-
sluhujú zmierenie. Preto sú eucharistickými obetami, že ich prinášajú zmiereniu.

Táto všeobecná odpoveď o výpovediach Otcov nás dostatočne chráni proti protivníkom. Isté je,
že vymysleniny o záslužnosti z púheho výkonu nikde u Otcov nenájdeme. Ale aby nám mohla byť
celá vec jasná, prehovorme aj my o prijímaní sviatosti, čo nepochybne bude súhlasíť aj s Otcami aj
s Písmom svätým.

O užívaní sviatosti a o obeti

Ktorisi roztomilí mužovia vymýšľajú, že večera Pánova je ustanovená z dvoch príčin. Najprv, aby 68
bola znakom a svedectvom vyznania, ako rozličné kapucne sú znakom určitého rádu. Potom si
myslia, že takéto znamenie, totiž spoločenstvo hodu, sa líbi Kristovi, preto aj týmto naznačil
vzájomné spojenie a priateľstvo kresťanov, pretože spoločné hodovanie je vždy znamením spoje-
nectva a priateľstva. Ale tento názor je svetský a neukazuje hlavný úžitok Bohom ustanovených
vecí. Hovorí len o prejavovaní sa lásky, čo chápu aj hocijakí telesní a svetskí ľudia, nehovorí však
o viere, ktorí chápu len málokto.

Sviatosti sú znameniami milostivej vôle Božej k nám, nie sú len poznávacími znakmi ľudí 69
navzájom a v Novej zmluve je správne označenie, že sú znakmi milosti. Vo sviatosti je i znamenie
i slovo: slovo Novej zmluvy je pridané zasľúbeniu o milosti. Zasľúbenie Novej zmluvy je zasľúbenie
odpustenia hriechov, ako hovorí táto výpoveď: „Toto je moje telo, ktoré sa vydáva za vas. Tento
kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vybera za mnohých (na odpustenie hriechov)“
(Luk.22,19). Teda slovo podáva odpustenie hriechov. A obrady sú akoby obrazom a podľa slov 70
Pavlových (Rím.4,11) pečatou ukazujúcou zasľúbenie. A ako zasľúbenie je neúčinné, ak k nemu
neprištiepi viera, tak zbytočné sú aj obrady, ak neprištiepi k nim viera, ktorá nepochybuje, že sa tu
podáva odpustenie hriechov. Táto viera povzbudzuje skrúsené srdcia. A ako sa zvestuje slovo, aby
bola povzbudená viera, tak ustanovená je sviatosť, aby pôsobiac na oči týmto spôsobom povzbu-
dila srdcia k viere. Veď týmto, totiž slovom a sviatosťou účinkuje Duch Svätý.

A takéto užívanie sviatosti, v ktorom viera oživuje prestrašené svedomie, je službou Božou Novej 71
zmluvy. Pretože Nová zmluva požaduje duchovné pohľadky, nitverie a užívanie. Na takéto uží-
vanie ju ustanovil Kristus, keď prikázal: „Tó čítte na moju pamiatku.“ Lebo rozpomínal sa na
Krista nie je divadelným predstavením pre oči, ako sa napr. v divadlách oslavuje pamiatka Herku- 72
lova alebo Ulymva; ale je rozpomienkou na Kristove dobrodenia a ich prijatím vierou na naše
oživenie. Preto hovorí Žalm (111,4-5): „Založil svojim dňom pamiatku; Hospodin milostivý je
a milosrdný. Dal pokrm tým, čo sa Ho boja; na svoju zmluvu večne pamätá.“ Znamená, že
v týchto obradoch treba poznávať Božiu vôľu a milosrdenstvo. Oživuje však viera, ktorá prijíma 73
milosrdenstvo. Toto je pravé užívanie sviatosti, pri ktorom je zjavné, kto sú hodní prijímať sviatosť,
tí totiž, ktorí majú znepokojené svedomie. A zrejme je aj to, ako ju majú prijímať.

Až potom príde obeť. Veď jedna vec má viacej cieľov. Keď vierou povzbudené svedomie spozná, 74
z akých úzkostí bolo vyslobodené, tým uprimnejšie bude vzdávať vďaky za Kristovo dobrodenie
a utrpenie a samé obrady bude užívať na Božiu chválu, aby touto poslušnosťou dokázalo večnosť
a potvrdilo, že si Božie dary veľmi váži. A tak sú obrady obeťou chvály.

Veď aj Otcovia hovoria o dvojakom účinku tejto večere, totiž o potešení svedomia a o vďake 75
a chvále. Prvší účinnok sa týka podstaty sviatosti, druhý zas obete. O potešení Ambróz hovorí:
„Príďte k Nemu a dosiahnete rozbrešenie, pretože u Neho je rozbrešenie hriechov. Pýtate sa:
ktože je On? Čujte Jeho vlastné slová: „Ja som chlieb života; kto prichádza ku mne, nikdy nebude
lačný, a kto verí vo mňa, nikdy nebude žitní.“ Tu svedčí, že v sviatosti sa dáva odpustenie
hriechov; svedčí aj to, že to treba prijímať vierou. K tejto výpovedi máme mnoho svedectiev
z Otcov, ktoré však protivníci prekrucujú na zmysel púheho výkonu a prívlastnenia iným, hoci
Otcovia jasne požadujú vieru a hovoria o vlastnom potešení každého a nie o prívlastnení.

- 76 Okrem tohto čítame aj výpovede o vďake, z ktorých najkrajšia je Cypríanova o zbožne prijíma-
júctích: „Zbožnosť, hovorí, vďaka i za dar i za odpustenie, ďakuje takému štedrému Dárotovi
dobrodieru.“ To jest, zbožnosť hľadí na darované i odpustené, poronáva teda veľkosť Božích
dobrodier s veľkosťou nášho zla, smrti a hriechov a vzdáva vďaky atď. Z toho povstalo v cirkvi
pomenovanie „eucharistias“. Ale také obrady nie sú vďakou, ktorá by sa púhym výkonom mohla
privlastniť iným, aby im zaslúžila odpustenie hriechov atď., aby oslobodila duše mŕtvych. Je proti
spravodlivosti viery, že by obrady bez viery osožili či vykonávajúcemu a či iným.

O názvoch omše

- 78 Protivníci idú na nás aj s mluvniceou a prinášajú dôvody aj zo slova omša. Avšak pri tomto sa
nenačím dlho zdržovať. Ved aj keby sa omša volala priam obeťou, z toho ešte nevyplýva, že prináša
milosť púhym výkonom, ani to, že by vykonaná za iných, zaslúhovala im odpustenie hriechov atď.
- 79 „Leiturgia“ hovoria, označuje obeť a grécka cirkev omšu nazýva liturgiou. Preto však obchádzajú
staré pomenovanie synaxus (zhromaždenie), ktoré ukazuje, že omša kedysi bola spoločným prijí-
maním mnohých. Povieťme však niečo aj o liturgii. Toto slovo neznamena vlastne obeť, ale skôr
verejnú službu. Veľmi dobre sa hodi nášmu pochopu, že totiž jeden posväcujúci služobník prislú-
huje zostavším ľuďom telo a krv Pánovu, druhý vyučujúci služobník zas zvestuje evanjellum ľuďu
podľa Pavlovej výpovede „Tak zmysľaj o nás každý ako o služobníkoch Kristových a o šafároch
tajomství Božích“ (1. Kor. 4. 1), to je, evanjella a sviatostí. A 2. Kor. 5. 20: „Miesto Krista sme teda
poskovia, akoby krási Boh napomínal skrze nás. Miesto Krista prosíme: Zmierťe sa s Bohom atď.“
Teda výraz leiturgia sa veľmi dobre hodi na označenie cirkevnej služby. Je to staré slovo prevzaté
81 z verejných občianskych úradov. Grékom znamenalo verejné bremená, ako napr. dane, výdavky
na vystrojente lodstva a pod., ako o tom svedčí Démostenova reč pros leptinén ktorá sa celá
zaoberá úvahami o verejných farchách a výsadách Pesei de anaxious (inas anthrópous euroné-
nous ateleiaou ekdedyctenai tas leitourgias hovorí, že ktorisi nehodní ľudia, keď dostah slobodu,
odopierali verejné farchy. Tak sa hovorilo aj u Rimanov, ako svedčí Perlinaxov výnos „O výsadnom
práve 17. El kai mé pasan leitourgíou tous pateras o tów teknon arithmos sneitai aj keď počet
82 dietok neoslobodzuje rodičov od všetkých verejných poplatkov“. A výklad k Démostenovi hovorí, že
leitourgon bol druh poplatkov, výdavky na hry, na stavbu lodí, na školy a podobné verejné
potreby. Aj Pavel užíva tento výraz na označenie zbierky (2. Kor. 9. 12): „Táto služba lásky nielenže
doplňuje nedostatky svätých, ale rozmnožuje aj vďačnosť mnohých k Bohu“. A v liste Filipjským
83 (2, 25) nazýva Epafrodita leiturgia — služobníkom v jeho núdzi; pod tým sa isto nemá rozumieť
obetník. Nenačím viac svedectiev, keďže o podobných príkladoch sa možno dočítať v gréckych
spisoch, kde sa slovo „leiturgia“ užíva na označenie verejných občianskych tíarch alebo služieb.
A pre dvojhlasnú gramatikovtia neodvodzujú slovo od lité, čo znamená modlitbu, ale od verejného
dobra, ktoré sa nazýva leitai, takže leitorgeó znamená: starám sa o verejné blaho, konám dobro.
- 84 Smiešne je ich dôvodenie oltárom: keďže sa Písmo sväté zmlieňuje o oltári, musí byť omša
85 obeťou, lebo podobnosť oltára uvádza Pavel ako predobraz obeť. Tiež vymýšľajú, že omša má
meno od oltára mizbach — mizbach. Preto bolo treba tak ďaleko ísť s etymológiou? Či azda len
preto, aby ukázali svoje znalosti hebrejčiny? Načo taká obsiarna etymológia, keď slovo omša na-
chodíme v 5. Mojz. 16, 10, kde znamená zbierky alebo farchy ľuďu a nie kňazovu obeť. Jednotlivci
totiz prichádzajúci na paschu museli priniesť nejaký dar ako symbol. Tento zvyk zachovávali
spočiatku aj kresťania. Na svoje schôdky prinášali chlieb, víno a iné, ako o tom svedčila aposto-
lské kánony. Z doneseného bola oddelená časť, ktorú poevätli; zvyšok rozdelili chudobným. Spolu
s týmto zvykom aj pomenovanie omše zachovali pre zbierky. A pre tieto zbierky pomenovali omšu
86 niekde agapé — láska; niekto by bol azda skôr za to, že toto pomenovanie sa vzťahuje na spoločnú
hostinu. Nechajme však tieto hlúposti. Je smiešne, že protivníci v takej dôležitej veci prinášajú
také malicherné výklady. Lebo aj keby sa omša volala priam obeťou, čo im pomôže toto slovičko na
87 odôvodnenie výmyslov o púhom výkone a o privlastňovaní, o ktorom vymysleli, že môže aj iným
zaslúžiť odpustenie hriechov? A obeťou sa môže volať už aj preto, že sa tu obetujú modlitby, vďaky
a celé služby, ktoré sa volajú eucharistia. Veru ani obrady ani modlitby neosozia bez viery, púhym
výkonom. A my tu neuvažujeme o modlitbách ale vlastne o večeri Pánovej.
- 88 Aj grécky kánon hovorí o obeť, no je zrejmé, že nehovorí vlastne o tele a krvi Pánovej, ale o celej
službe, o modlitbách a vzdávaní vďaky. Veď takto hovorí: kai poteson émas axious genesthai tou
proferein soi deáctis kai íkestas kai thýstas anaimaktous yper pantos laou („Urob nás hodnými

prinášať Ti svoje prosby a modlitby a nekrvané obete za všetok ľud"). A na tom sa nikto nemôže urážať, kto to správne chápe. Veď tu prosí, aby nás urobil hodnými prinášať modlitby a prosby a nekrvané obete za ľud. Lebo prosby nazýva nekrvavými obeťami, ako hovorí o niečo ďalej: *Eti proseromen soi tén logikén tautén kai anamaktón latreian*. („Obetujeme, hovorí, túto rozumnú a nekrvavú službu.“) Nesprávne vykladajú teda tí, čo túto rozumnú obeť vysvetľujú a vzťahujú na samé telo Kristovo, lebo kánon hovorí o celej službe a Pavlova výpoveď o *Logiké latreia* – rozumnej službe – je proti púhému výkonu a vzťahuje sa na službu srdca, na bázeň, vieru, vzývanie, vzdávanie vďaky atď.

O omši za mŕtvych

Na obranu prívlastnenia obradov vyslobodzujúcich duše zomrelých, z čoho plynú nekonečné 89 zisky, nemajú naši protivníci nijaké svedectvo, nijaké prikázanie v Pisme svätom. Je veľký hriech zriaďovať v cirkvi také obrady bez Božieho prikázania a bez príkladu v Pisme svätom a večeru Pánovu ustanovenú na pamiatku a na zvestovanie medzi živými, prenášať na mŕtvych. To znamená brať meno Božie nadarmo, a to sa proti druhému Božiemu prikázaniu.

Ponajprv je potupením evanjelia myseľ si, že obrady púhym výkonom, bez viery, sú obeťou, ktorá zmieruje Boha a dáva zadosťučnenia za hriechy. Je to hrozné učenie, ktoré kňazovmu výkonu prívlastňuje to isté, čo Kristovej smrti. Veď hriech a smrť možno premôcť len vierou v Krista, ako učí Pavel: „Ospravedlnení teda z viery, máme pokoj s Bohom,“ preto očistový trest nemožno premôcť prívlastnením skutkov iného. 90

Nebudeme teraz hovoriť o tom, aké svedectvá majú protivníci o očistení, ani čo si myslia o očistových trestoch, ani ako odôvodňujú učenie o zadosťučnení, o ktorom sme už vyššie došli. že je celkom zbytočné. Len toto stavíme proti nim: je isté, že večera Pánova bola ustanovená na odpustenie viery. Veď dáva odpustenie hriechov, pričom treba správne poznať vinu. Ale sám obrad nie je zadosťučnením za vinu, lebo ináč by sa omša rovnala Kristovej smrti. Ani odpustenie viery nemožno prijať inak ako len vierou. Teda omša nie je zadosťučnením, lež zaslúbením a sviatosťou, ktorá vyžaduje vieru.

Naozaj všetci zbožní sa musia zarmútiť, keď si pomyslia, že omše sa odbávajú zväčša za mŕtvych 91 a na zadosťučnenie za očistové tresty. To znamená odstrániť z cirkvi stále obeť: to je ríša Antiochova, ktorý najspasiteľnejšie zaslúbenie o odpustení viery, o viere prenáša na márne náuky o zadosťučneniach; to znamená znesvätiť evanjélium a sviatosť zbaviť ich účinku. To sú tí, o ktorých Pavel hovorí (1.Kor.11,27), že sa preliňujú proti telu a krvi Pánovej; tí, čo potlačujú učenie o viere a o odpustení viery a pod zámlenkou zadosťučnenia zneužívajú telo a krv Pánovu na svätokrádežnícky zisk. Raz ich stihne trest za túto svätokrádež. Preto sa my a všetky zbožné svedomia musíme varovať, aby sme neschvaľovali bludy protivníkov.

Avšak vráťme sa k veci. Keďže omša z púheho výkonania bez viery nie je zadosťučnením ani za 92 tresty ani za vinu, vyplýva, že odslúžiť ju za mŕtvych je bez účinku. O tomto netreba dlhších úvah. Veď je všeobecne známe, že slúžiť omšu za mŕtvych nemá nijaké svedectvo Pisma svätého. A je nebezpečné ustanovovať v cirkvi služby bez svedectva Pisma svätého. Ak bude treba, pohovoríme si o celej veci aj obsímnejšie. Ale načo sa hádať s protivníkmi, ktorí nevedia ani čo je obeť, ani čo je sviatosť, ani čo je odpustenie hriechov, ani čo je vieru?

Ale ani grécky kánon nepokladá omšu za zadosťučnenie za mŕtvych, pretože ju prívlastňuje 93 rovnako všetkým blahoslaveným patriarchom, prorokom, apoštolom. Z toho je zrejmé, že u Grékov sa omša slúži ako vďaka a neprívlastňuje sa ako zadosťučnenie za tresty. Preto je tu reč nielen o obetovaní tela a krvi Pánovej ale aj o ostatných častiach omše, totiž o modlitbách a vďakách. Lebo po posvätení prosia, aby sviatosť osožila prijímajúcim a ostatných nespomínajú. Potom pripojujú: *Eti proseromen soi tén logikén tautén latreian yper tón ek pistei anapausamenón propatorón, paterón, patriarxón, profétón apostolón etc.* („Teraz prinášame Ti túto rozumnú službu svoju za tých, ktorí vo viere umreli, praotcov, otcov, patriarchov, prorokov, apoštolov atď.“). Tu *logiké latreia* – rozumná služba neoznačuje len samú obeť, ale aj modlitby a všetko, čo sa tam koná. A čo sa týka odvolávania sa protivníkov pri obeť za mŕtvych na Otcov, vieme, že 94 Otcovia hovorili o modlitbe za mŕtvych, a tomuto ani my neprekážame, ale zavrhujeme vzťahovať večeru Pánovu na mŕtvych z púheho odslúženia. Ani starí Otcovia nepodopierajú protivníkov v učení o púhom výkone. A ak oni majú najviac svedectvá Grgora a mladších spisovateľov, my stavíme proti nim jasnejšie a bezpečnejšie písma. Aj medzi Otcami sú rozdiely. Ľudia sa mylú 95

a môžu sa mylíť i klamať. Keby tak teraz ožili a videli svoje výpovede zneužívané na zakrývanie oných výtečných výmyslov, ktoré učia protivníci o púhom výkone, iste by sa sami celkom ináč vysvetľovali

- 96 Protivníci neprávom uvádzajú proti nám odsúdenie Aeriho, o ktorom hovoria, že ho odsúdili preto, lebo popieral, že sa v omši vykonáva obeť za živých i mŕtvych. Často využívajú tento uskok. Spomínajú staré kacírstva a falošne prirovnávajú k nim našu vec, aby nás týmto zrovnaním porazili. Epifán svedčí, že Aertus modlitby za mŕtvych vyhlásil za neužitočné a to odsudzuje. Ale my nezastávame Aeria. My bojujeme proti vám, ktorí hriechne obhajujete zjavné kacírstvo, odporujúce prorokom, apoštolom i svätým Otcom, že totiž omša ospravedľuje púhym vykonaním, že zasluhuje odpustenie viny trestu, a to ešte aj nespravodlivým, za ktorých sa odbavuje, ak sa jej len nevzpierajú. Tieto nebezpečné bludy zavrhuje, lebo znevažujú slávu Kristovho utrpenia a úplne
- 97 zatenujú učenie o spravodlivosti viery. Bezbožní v dobe zákona si namýšľali podobne, že si odpustenie hriechov bezsluhujú zdarma vierou, ale púhym vykonaním obetí. Preto roznožili služby a obeť, v Izraeli zriadili kult baálov, v Júdeji obetovávali v hájoch. Preto proroci po zavrnutí oných náuk bojovali nielen proti čiteľom baálov, ale aj proti iným kňazom, ktorí vykonávali Bohom nariadené obeť v takejto bezbožnej domnienke. Tento blud sa zakorenil vo svete a v ňom aj navždy zostane, že totiž obrady a obeť sú obetami zriadenia. Telesní ľudia nechápu, že táto česť patrí iba Kristovej obeť, ktorá je zmlievaním, pretože nechápu spravodlivosť viery,
- 98 ale rovnakú česť priznávajú ostatným bohoslužobným výkonom a obetiam. Teda aj v Júdeji zotrvalo v bezbožných kňazoch falošné učenie o obetach, ako zas v Izraeli za dlhé časy kult baálov, a predsa bola aj tam cirkev Božia, ktorá neprijala bezbožný kult, tak aj v pápežstve sú zakorenené baálistické obrady, to jest zneužívanie omše, ktorú odbavujú aby ňou získali nespravodlivým odpustenie viny a trestu. A zdá sa, že tieto baálistické obrady aj s pápežovou ríšou potvrdávajú dotiaľ, kým Kristus nepríde súdiť a slávou svojho príchodu nezničí Antikristovu ríšu. Dovtedy však všetci prave veriaci v evanjélium majú zavrhnúť bezbožné služby Dožie, vymyslené proti Božiemu príkazu na zataenie Kristovej slávy a spravodlivosti viery.
- 99 Toľkoto o omši v kratosti, aby všetci zbožní mužovia zo všetkých národov pochopili, že s nesmiernym úsilím chránime vážnosť omše a ukazujeme jej nesprávne užívanie, a že máme veľmi vážne príčiny nesúhlasit s protivníkmi. Radi by sme tiež upozornili všetkých čestných mužov, aby nepodporovali protivníkov, brániacich znesväcovanie omše, aby tým nebral na seba spolupinu za cudzí hriech. Je to veľký spor, veľká vec, nič nie menšia ako úloha proroka Eliáša, ktorý zavrhol kult baálov. My sme túto otázku predniesli čo najslušnejšie a aj tu odpovedáme bez urážania. Keby nás však protivníci dohnali k tomu, aby sme zozbierali všetky spôsoby znevážitia omše, potom by to nešlo už tak mierne.

XXVII. článok. O mníšskych sľuboch

- 1 V našom turinskom meste Eisenachu žil pred tridsiatimi rokami akýsi františkán Ján Hilten, ktorého jeho rád uvrhol do žalára, lebo bol karhal niektoré veľmi dobre známe zneužitia. Videli sme jeho spisy, z ktorých sme dostatočne poznali jeho učenie. A tí, čo ho osobne poznali, svedčia, že bol
- 2 tichým, vážnym, pokojným starčekom. Predpovedal mnohé veci, z ktorých sa niečo už splnilo a niečo, ako vidieť, sa už začína plniť. Nechceme to spomínať, aby si to niekto nevysvetľoval, že hovoríme alebo z nenávisťi voči niekomu alebo toému na chválu. Nakoniec však ochorel, sklúčený buď starobou, buď útrapami žalára, zavolať si gvardiána, aby ho upozornil na svoju chorobu; keď ho však gvardián, uchvátený farizejským hnevom, začal tvrdo karhať pre jeho učenie, ktoré, ako sa zdá, poškodilo kuchyňu, vtedy prestal hovoriť o svojej chorobe a povzdychol si, hovoriac, že znesie tú krivdu pre Krista spokojne, keďže nič nenapísal ani neučil, čo by mohlo poškodiť mníšsky stav
- 3 a odsúdil len známe zneužívanie. Ale, zakončil, roku Pána 1516 príde iný, ktorý vás zničí a nebudete vstave mu odolať. Túto výpoveď o páde panstva mníchov ako aj tento letopočet objavili neskôr jeho priatelia napísaný vlastnou rukou v jeho komentároch medzi poznámkami, ktoré
- 4 zanechal pri niektorých výpovediach Daniela. I keď len budúcnosť ukáže, koľko pravdy je v týchto slovách, predsa sú aj iné znamenia, predpovedajúce pád panstva mníchov, ktoré sú také isté ako je prorocktá. Veď ľudia vedia, koľko je po kláštorech pokryteckej clibažnosti, lakomstva, koľká zaostalosť a najhlúpejšia ukrutnosť, aká prázdnota v kázaniach a vymýšľanie nových prameňov na honobenie peňazi. Sú aj iné chyby, ktoré ani nespomínáme. Veď kedysi boli kláštory školami
- 5 kresťanského učenia, teraz upadli, akoby sa zlato zmenilo na železo alebo platónsky suzvak vrhol

v nesúlad, o ktorom Platón hovorí, že priniesie koniec. V kláštoroch, kedysi bohatých, sa vykrmuje len záhalčivá čeladka, ktorá tam pod falošnou zámenkou pobožnosti hyri z verejných almužien cirkvi. Kristus hovorí, že soľ, ktorá stráti chuť, treba vyhodíť, aby ju ľudia pošliapali (Mat. 5, 13). Preto takýnto životom si mníši sami splevajú pobrebnú pieseň. Bezpečným znamením ich úpadku je, že naposol sú pôvodcami vražd zbožných mužov. Za tieto vraždy im Bohi bezpochyby v krátkom čase odpiali. Ale neobviňujeme všetkých; ved vieme, že všade po kláštoroch sú aj čestní ľudia, ktorí o ľudských službách a výtvoroch, ako ich niektorí spisovatelia nazývajú, zmyslajú rozvážne a neschvaľujú ukrutnosti, ktoré páchajú pokrytí spomedzi nich.

Avšak hádame sa o učenie, ktoré obhajujú pôvodcovia Podvrátenia a nie o to, či sluby treba zachovávať. Učíme, že dovolené sluby treba zachovávať; no, otázka je, či tieto obrady zasluhujú odpustenie hriechov a ospravedlnenie; či sú zadosťučinením za hriechy, či sa rovnajú krstu; či sú zachovávaním Božích prikázaní a rád; či sú evanjelickou dokonalosťou; či získavajú prebytočné zásluhy; či tieto zásluhy, tým prívlastnené, môžu spasíť; či sú dovolené sluby, urobené v tomto zmysle; či sú dovolené sluby, urobené pod zdaním zbožnosti len kvôli bruchu a záhalke; či sú platné sluby, vnútené alebo proti vôli urobené alebo sluby tých, čo ich urobili vo veku, keď ešte nemohli mať správny úsudok o živote alebo ktorých rodičia alebo priatelia vohnali do kláštora, aby sa vychovali z verejných prostriedkov a zachovalo sa ich dedičstvo; či sú dovolené sluby, ktoré zrejme budú mať zlý koniec, či preto, že ich pre slabosť nebudú môcť zachovať a či preto, že tí, čo sú v rádoch, sú nútení schvaľovať zneužívanie omší, bezbrzné vzývanie svätých, ukrutnosti voči čestným ľuďom a pri tomto všetkom aj pomáhať? O týchto otázkach sa hádame. A hoci sme vo Vierovyznaní obsirne rozobrali takéto sluby, ktoré aj pápežské kánony zavrňujú, protivníci predsa kážu zavrhnúť všetko, čo sme predniesli. Tak to povedali.

A stojí za to vypočuť, ako prekrúcajú naše dôvody a čo uvádzajú na obhájenie svojej veci. Preto letmo prebehneme svoje dôvody a vyvrátime pritom prekrúcačky protivníkov. Keďže však o celej tejto otázke dôkladne a zovrubne písal Luther v knihe „De votis monasticis“ („O mníšskych sluboch“), tak tu túto knihu zopakujeme.

Po prvé, je isté, že nie je dovolený sľub, o ktorom sa sľubujúci domnieva, že si ním zaslúži u Boha odpustenie hriechov alebo že zadosťučinením za svoje hriechy pred Bohom. Lebo takáto domnienka jasne potupuje evanjelium, ktoré učí, že odpustenie hriechov je nám darované z milosti pre Krista, ako sme o tom vyššie obsirne hovorili. Preto právom sme citovali Pavlovu výpoveď z listu Galatským: „Úplne ste odlúčení od Krista, ktorikoľvek chcete byť ospravedlnení zo zákona; vypadli ste z milosti“ (5, 4). Tí, čo odpustenie hriechov nehľadajú vo viere v Krista, ale v mníšskom živote, okrádajú Krista o časť a znova ho križujú. Poučujte ich len, ako tu kľučujú autori Podvrátenia. Pavlovu výpoveď vzťahujú len na Mojžišov zákon a dokladajú, že mníši všetko zachovávajú pre Krista a usilujú sa žiť úplne podľa evanjelia, aby si zaslúžili večný život. A pripojujú neslýchaný uzáver: „Preto je bezbožné, čo sa uvádza proti mníšstvu“. O Kriste, dokedy budeš trpieť toto potupovanie, ktoré spôsobujú naši protivníci Tvojmu evanjeliu? Vo Vierovyznaní sme povedali, že odpustenie hriechov sa prijíma vierou zdarma pre Krista. Ak toto nie je pravý hlas evanjelia, ak toto nie je slovo večného Otca, ktoré si Ty, ktorý si v lone Otcovom, vyjavíš svetu, potom sme právom trestaní. Ale svedkom je nám Tvoja smrť, svedkom je Tvoje vzkriesenie, svedkom je Duch Svätý, svedkom je celá Tvoja cirkev, že zmyslom evanjelia je, že odpustenie hriechov nedosahujeme pre svoje zásluhy ale pre Teba vierou.

Ak Pavel poptiera, žeby si ľudia Mojžišovým zákonom zaslúžili odpustenie hriechov, tým viac poptiera túto zásluhu ľudskými ustanoveniami, čo jasne potvrdzuje v liste Kolosenským (2, 16). A ak Mojžišov zákon, ktorý Boh zjavil, nezasluhuje odpustenie hriechov, tým menej zasluhujú odpustenie hriechov hlúpe ustanovenia, ktoré odvádžajú od zvyčajného občianskeho života.

Protivníci vymýšľajú, že Pavel ruší síce Mojžišov zákon, že však po Mojžišovi prišiel Kristus, nie aby nám dal odpustenie hriechov z milosti, ale pre skutky iných zákonov, teraz vymyslených. Touto bezbožnou a bláznivou vymysleninou zatemňujú Kristovo dobrodenie. Ďalej vymýšľajú, že spomedzi tých, čo tento Kristov zákon zachovávajú, mníši ho zachovávajú lepšie ako iní, a to pokrytectvom chudoby, poslušnosti a čistoty; ale toto všetko je len pretváрка. Chvastajú sa chudobou v hojnosti všetkeho; chvastajú sa poslušnosťou a pritom ani v jednom ľudskom stave niečo takto neviazanosti ako u mníchov. O celibáte radšej ani nebudeme hovoriť. Gerson hovorí, koľko ho zachovali z tých, čo ho chceli zachovať. A koľkíže ho chceli zachovať?

A táto pretváрка mníchov je vraj životom podľa evanjelia?

Kristus prišiel nie preto po Mojžišovi, aby nám odpúšťal hriechy pre naše skutky, ale aby svoje

zásluhy, svoju obet zmierenia postavil za nás proti Božiemu hnevu, aby nám milostivo odpustil. A kto bez Kristovej obete zmierenia svoje zásluhy stavia proti Božiemu hnevu a vlastnými zásluhami sa pokúša dosiahnuť odpustenie hriechov, či prináša skutky podľa Mojžišovho zákona, či podľa Desiatich Božích prikázanií, či skutky rehole Benediktovej alebo Augustínovej alebo inej, len ruší Kristovo zaslúbenie, zbavuje sa Krista a vypadá z milosti. Toto je Pavlov úsudok.

- 18 Pováž, teda Karle, najmilostivejší cisár a vládca, vidíte, kniežatá, povšimnite si, všetky stavy, akú nehanebnosť sú naši protivníci! Keď sme túto Pavlovu výpoveď uviedli v tomto spore, oni napísali:
- 19 „Bezbožné je všetko, čo sa uvádza proti mníšstvu“. A čo je istejšie, ako že ľudia dosahujú odpustenie hriechov vierou pre Krista? A túto pravdu odhaľujú sa títo darebáci nazvať bezbožnosť! Nepochybujeme, že keby ste boli bývali upozornení na túto výpoveď, boli by ste sa postarali, aby sa z Podvrátenia odstránilo takéto rúhanie.
- 20 Keďže sme však už dosiaľ dostatočne dokázali bezbožnosť výmyslu, že odpustenie hriechov dosahujeme pre svoje skutky, budeme tu stručnejší. Rozumný čitateľ z toho ľahko usúdi, že odpustenie hriechov nedosahujeme mníšskym životom. Preto vôbec nemožno strpieť ani rúhanie, o ktorom sme sa dočítali u Tomáša, že mníšsky sľub sa vyrovnáva krstu. Veď je nezmysel zrovnávať ľudské ustanovenie, nemajúce ani Boží prikaz ani zaslúbenie s ustanovením Kristovým, majúcim i prikázanie i zaslúbenie Božie a obsahujúcim milosť a večného života.
- 21 Po druhé, Poslušnosť, chudoba a celibát, i keď nie sú nečisté, sú predsa len cvičenia, adtafora, nepodstatné veci. Preto sa im svätí môžu podrobiť bez hriechu, ako napr. Bernard, František a iní svätí mužovia. Títo ich brali na seba pre telesný úžitok, aby boli spôsobiljší učiť a konať iné zbožné povinnosti a nie preto, že by tieto skutky boli ospravedlňujúcimi alebo večný život zasluhujúcimi obradmi. A konečne sú to veci, o ktorých platí Pavlovo: „Telesné cvičenie totiž málo osoží“
- 22 (1. Tim. 4,8). Veríme, že v niektorých kláštoroch sú aj teraz zbožní mužovia, vykonávajúci službu slova a zachovávajúci mníšske ustanovenia bez bezbožných výmyslov. Myslieť si však, že kláštor-
 23 ný život je službou Božou, pre ktorú nás Boh pokladá za spravodlivých a pre ktorú si zasluhujeme večný život, protivi sa evanjeliu o spravodlivosti viery, učiacemu, že pre Krista je nám darovaná spravodlivosť a večný život. Protivi sa to aj Kristovej výpovedi: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia“ (Mat. 15,9). Protivi sa to aj výpovedi: „Všetko, čo nie je z viery, je hriech“ (Rím. 14,23). Ako môžu tvrdiť, že (mníšske sľuby) sú službami Božimi, Bohom prijatými a platicmi u Neho za spravodlivosť, keď nemajú nijaké svedectvo Božieho slova?
- 24 Vidíte však nehanebnosť protivníkov. Nielen učia, že tieto ustanovenia sú ospravedlňujúcimi službami Božimi, ale dokladajú, že sú dokonalejšími službami Božimi, to je, že skôr zasluhujú odpustenie hriechov a ospravedlnenie ako ostatné stavy ľudské. Z toho pochádza mnoho falšných a zahubných výmyslov. Vymýšľajú, že zachovávajú Božie prikázania a rady. Nakoniec,
 25 „štedrý“ ľudia namýšľajú si, že majú prebytočné zásluhy a predávajú ich iným. Všetko toto je prepĺnené farszejskou márnomyseľnosťou. Je vrcholom bezbožnosti namýšľať si, že zachovávajú Desiat Božích prikázanií v takej miere, že môžu mať ešte aj prebytočné zásluhy; veď prikázania zahŕňajú na všetkých svätých: „Milovať budeš Hospodina, svojho Boha, celým srdcom, celou dušou a celou svojou silou“ (5. Mojž. 6,5). Podobne: „Nepožiadaj“ (Rím. 7,7). Prorok hovorí: „Je ľuďár každý človek“ (Zalm 116,11). To znamená, že nezmysľa o Bohu prave, nebojí sa Ho dostatočne, neverí Mu dokonale. Preto sa majú falšne vychvaľovať, že mníšskym životom dokonale plnia prikázania; ba že robia viac, ako požadujú prikázania.
- 26 A ďalej, tiež je falšné tvrdiť, že zachovávanie mníšskych regulí sú skutky podľa evanjeliových rád. Lebo evanjelium nedáva rady o rozdieloch v šatách, poľu moci, ani neradí vzdávať sa svojho majetku. Toto sú ľudské ustanovenia a o všetkých platí výpoveď: „Poľom nepribližuje nás k Bohu“ (1. Kor. 3,3). Preto nie sú ani službou Božou, ktorá ospravedlňuje, ani dokonalosťou; ba keď sa pod takými titulmi podávajú, sú skutočne démonickým učením.
- 27 Panietvo sa odporúča, ale tým, čo majú k nemu dar, ako sme to už povedali. Najnebezpečnejším bludom je zmyšľať, že evanjelická dokonalosť spočíva v ľudských ustanoveniach. Veď takto by sa aj mohamedánski mníši mohli chváliť, že majú evanjelickú dokonalosť. Evanjelická dokonalosť nezáleží v zachovávaní toho, čo menujú adtafora, ale, keďže kráľovstvo Božie je spravodlivosť a pokoj a radosť v Duchu Svätom (Rím. 14,17), dokonalosť má sa prejavovať vo vzraste Božej bážne, dôvery v milosrdenstvo zaslúbené v Kristovi a v poslušnosti v povolani. Aj Pavel takto opisuje dokonalosť: „Duch Pánov premenia nás v ten istý obraz zo slávy v slávu“ (2. Kor. 3,18). Nehovorí: „Založíme si kapuciu alebo obujeme si iné topánky alebo opášeme si iný opasok“. Žalostné je čítať alebo počuť v cirkvi také farszejské ba mohamedánske hlasy, že dokonalosť

evanjelia a Kristovho kráľovstva, ktorá je večný život, hľadajú v týchto hlúpych ustanoveniach o rúchach a v podobných daromniciach.

A teraz počujete našich areopagitov, akú nehanebnú výpoveď vložili do svojho Podvrátenia. 28
 Hovorí: „V Písme svätom sa výslovne hovorí, že mníšsky život, zachovávaný s povinnou prisno-
 sfou, ako ho jednotliví mnisi z Božej milosti zachovávať môžu, zasluhuje večný život a to hojnejšie
 ako iný; ako aj Kristus zasľubuje, keď hovorí: „A ktokoľvek opustil by dom alebo bratov, atď.“ (Mat.
 19,29)“. Toto sú slová protivníkov, v ktorých sa predovšetkým nehanebne hlása, že sa v Písme 29
 svätom výslovne hovorí, že mníšsky život zasluhuje večný život. Kde je v Písme svätom reč
 o mníšstve? Takto si počínajú protivníci, takto tí nekomníci uvádzajú Písmo sväté; akoby každý
 nevedel, že mníšstvo len nedávno vymysleli. A pritom sa odvolávajú na svedectvo Písma svätého
 a tvrdia, že ich ustanovenie je výslovne obsažené v Písme svätom.

Okrem toho potupujú Krista tvrdením, že si ľudia mníšskym životom zasluhujú večný život. Veď 30
 Boh ani svojmu zákonu neprivlastňuje česť, že by zasluhoval večný život; jasne o tom hovorí
 u Ezechieľa 20,25: „Tak som im aj ja dal ustanovenia, ktoré neboli dobré, podľa ktorých nemohli 31
 žiť“. Ponajprv je isté, že mníšsky život nezasluhuje odpustenie hriechov, ale že sa odpustenie
 hriechov prijíma zdarma, vierou, ako sme povedali. Potom, večný život je darovaný z milosrden- 32
 stva pre Krista tým, ktorí vierou prijímajú odpustenie a nestrávajú svoje zásluhy proti Božiemu
 súdu, ako aj Bernard veľmi vážne hovorí: „Ponajprv, každý musíš veriť, že odpustenie hriechov
 môžeš mať len z milosti Božej. Potom, že vôbec nemožno mať ani dobré skutky, ak ich On sám
 nedá. Konečne, že večný život si nemôžeš zaslúžiť nijakými skutkami, ako ho nedostaneš z milosti“.
 ostatné, čo z tejto výpovede vyplýva, sme už prv uvedli. Nakoniec Bernard dodáva: „Nech sa nik
 neoklamáva, len nech dôkladne uváži a bezpochyby hneď pochopí, že s desiatkami sa nebude
 môcť postaviť proti tomu, ktorý prichádza proti nemu s dvadsiatimi“. Keďže si teda ani skut- 33
 kami Dužieho zákona nemôžeme zaslúžiť odpustenie hriechov ani večný život, ale musíme hľadať
 milosrdenstvo, zasľúbené v Kristovi, tým menej sa môže mníšskemu životu, ktorý je len ľudským
 výmyslom, privlastňovať česť, že zasluhuje odpustenie hriechov a večný život.

A tak tí, čo učia, že mníšsky život zasluhuje odpustenie hriechov a večný život, jednoducho 34
 šlapu po evanjeliu o milostivom odpustení hriechov a o milosrdenstve, ktoré prijímame zo zasľu-
 benia v Kristu. Pritom dôveru, ktorá prislúcha Kristovi, prenášajú na svoje hlúpe ustanovenia.
 Miesto Krista uctievať svoje smradľavé kapuce. A hoci sami potrebujú milosrdenstvo, bezbožne
 vymýšľajú prebytočné zásluhy a predávajú ich iným.

O týchto veciach hovoríme stručne, pretože z toho, čo sme už povedali o ospravedlnení, o pokání, 35
 o ľudských ustanoveniach, je dosť zrejmé, že mníšske sľuby nie sú cenou, za ktorú sa dáva
 odpustenie hriechov a večný život. A keďže Kristus ustanovenia nazýva daromnými službami,
 mníšstvo vôbec nie je evanjelickou dokonalosťou. Protivníci sa tak tvária, akoby miernili ľudový 36
 názor o dokonalosti. Popierajú, že by mníšsky život bol dokonalosťou a hovoria, že je stavom,
 v ktorom sa získava dokonalosť. Pekne je to povedané. Pamätáme sa, že toto takto popravil
 Gerson. Vidieť, že rozumní mužovia, pohoršení prílišným vychvaľovaním mníšskeho života, ne-
 opovážiac sa však úplne mu strhnúť chválu dokonalosti, pripojili túto opravu, že totiž je stav, 37
 v ktorom sa hľadá dokonalosť. Ak by sme podľa toho pokračovali, mníšstvo by bolo len takým
 stavom dokonalosti ako život roľníka alebo remeselníka. Lebo veď aj toto sú stavy, v ktorých sa má
 hľadať dokonalosť. Veď všetci ľudia v ktoromkoľvek povolani majú sa snažiť za dokonalosťou, to
 jest, vzrastáť v Božej báni, vo viere, v láske k bližným a v podobných duchovných cnostiach.

V životopisoch pustovníkov máme príklady, napr. Antónia a iných, v ktorých sa porovnávajú 38
 rozličné životné stavy. Tu sa píše, že Antónius prosil, aby mu Boh vyjavil, ako ďaleko už pokročil vo
 svojom spôsobe života a vo sne ukázal sa mu akýsi obuvník v Alexandrii. Tomu bol porovnaný. Na
 druhý deň odišiel Antónius do mesta k obuvníkovi, aby sa presvedčil o jeho cvičeniach a daroch;
 z rozhovoru s ním sa však nedozvedel nič zvláštneho, len toľko, že sa všasráno pomodlí krátku
 modlitbu za celé mesto a potom sa venuje svojmu remeslu. Z toho Antónius porozumel, že stav
 života, ktorý si vyvolil, neprinesie mu ospravedlnenie.

Protivníci však, i keď sa teraz už trochu miernia vo vychvaľovaní dokonalosti, predsa len ináč 39
 zmýšľajú o veci. Veď predávajú a iným privlastňujú zásluhy svoje pod zámenkou, že naplnili
 prikázania a Božie rady a si myslia, že majú nadbytok zásluh. Či to neznamená nárokovať si
 dokonalosť? Veď ešte aj v Podvrátení tvrdia, že sa mníš usilujú žiť dokonale podľa evanjelia.
 Privlastňujú teda dokonalosť ľudským ustanoveniam, ak mnisi preto žijú dokonale podľa evanje-
 lia, že nevlastnia majetok, že nie sú ženatí, že zachovávajú predpisy o rúchu, pokrmoch a po-

dobných zbytočnostiach.

- 40 Podvrátate aj to tvrdí, že si mnisi v plnej miere zaslужujú večný život a dovoláva sa pritom Písma svätého: „A ktokoľvek opustil by domy . . . atď“. (Mat. 19,29), čiže prívlastňuje dokonalosť vymysleným náboženským výkonom. Avšak táto výpoveď Písma sa vôbec nehodí na mníšsky život. Veď Kristus nechce, aby opustil rodičov, manžela, bratov bolo skutkom, ktorým by sa zasluhovalo odpustenie hriechov a večný život. Ba takéto opustenie je prekľate. Veď znevažuje Krista, kto rodičov alebo manžela opusti preto, aby si tým zaslúžil odpustenie hriechov a večný život.
- 41 Opustenie je dvojaké. Jedno sa deje bez povolania, bez Božieho príkazu, toto Kristus neschvaľuje. Lebo skutky, ktoré si sami vymýšľame, sú marnou službou. Že Kristus neschvaľuje takéto útek, vidno najlepšie podľa toho, že sa tu hovorí o opustení manželky a detí. Vieme predsa, že Božie prikázanie zakazuje opustiť manželku a deti. Druhé opustenie je na Boží príkaz, keď nás totiž núti vrchnosť ustúpiť tyranovi alebo zaprieť evanjelium. Na toto máme Božie prikázanie, aby sme radšej pretrpeli krivdu, aby sme si radšej dali vzdať riaden majetok, manželku, deti, ale aj život. Toto opustenie schvaľuje Kristus; preto dokladá: „pre evanjelium“, aby naznačil, že nehovorí o tých, ktorí robia krivdu manželke deťom, ale o tých, ktorí trpia krivdu pre vyznávanie evanjelia.
- 42 Ba aj svoj telesný život máme dať za evanjelium. Ale bolo by smiešne myslieť si, že je Božou službou zabíjať sa a vzdať sa telesného života bez Božieho prikázania. A takéto je smiešne myslieť si, že Bohu milou službou je vzdať sa majetku, manželky, detí bez Božieho prikázania.
- 43 Z toho je zrejme, že zlomyseľne prekrúcajú Kristovu výpoveď, keď ju vzťahujú na mníšsky život. Iba ak preto, že sa im to v tomto živote stonásobne vynahradi. Veď mnohi idú za mŕtvych nie kvôli evanjeliu, ale kvôli kuchyni a záhradke a preto, že tam miesto svojich napatrných majetokov nachádzajú hojnosť všetkého. Ale ako celé mníšstvo je plné pretvárek, tak aj Písmo sväté uvádza ju falošne, takže dvojnásobne hreší, i tým, že ľudia, i tým, že klanú pod rúškom Božieho mena.
- 45 Uvádza aj inú výpoveď o dokonalosti: „Ak chceš byť dokonalým, choď predaj majetok, rozdej chudobným a budeš mať poklad v nebesiach; potom príď a nasleduj ma“ (Mat. 19,21). Táto výpoveď trápila mnohých, ktorí si mysleli, že vzdať sa majetkov a imania je dokonalosť. Nedbáme, nech filozofi chvália Aristippa, ktorý veľký kus zlata zahodil do mora. Takéto príklady však vôbec nesúvisia s kresťanskou dokonalosťou. Majetky, imanie, vlastníctvo sú svetskými poriadkami, ktoré slovo Božie schvaľuje prikázaním: „Nepokradnec!“ (2.Mojž.20,15). Ale zanechať majetky — na to v Písme svätom nieť ani prikázania ani rady. Lebo evanjelická chudoba neznamená opustiť majetok, ale byť lakomým, nespoliehať sa na majetok, ako aj Dávid bol chudobný, hoci mal veľmi bohaté kráľovstvo.
- 47 Preto teda opustiť majetky je číroty ľudský výmysel a preto márna služba. Preto sú prehnané chvály v „Extravagante“, kde sa hovorí, že vzdať sa majetku je u Boha záslužnejšie a svätjšie ako všetky ostatné veci a je cestou dokonalosti. A je aj nebezpečné takými prehnanými chváľami vyvyšovať ustanovenie, ktoré sa tak veľmi protiví občianskemu životu. Tvrdia, že toto sám Kristus nazval dokonalosťou. Znásiňujú text, keď ho kuso uvádzajú. Dokonalosť je v tom, čo Kristus pripojuje: „Nasleduj ma!“ Tu je ukázaný príklad poslušnosti v povolani. A keďže povolania sú rozličné, toto povolanie neplatí všetkým, ale len osobe, s ktorou tu Kristus hovorí. Tak napr. my nemáme napodobňovať Dávidovo povolanie za kráľa alebo Abrahámovu obeť syna. Povolania sú osobné, ako aj zamestnania sú rozličné podľa doby a podľa osoby; len príklad poslušnosti je všeobecný. Mládenec bol by dostal dokonalosť, keby bol uveril povolaniu a poslúchol ho. Pre nás dokonalosťou je, keď každý z nás bude verný a poslušný vo svojom povolaní.
- 51 Po tretie. Mníšske sľuby zaväzujú k čistote. Predtým už pri knázkom manželstve sme povedali, že sľubmi alebo zákonmi nemožno z ľudí odstrániť prirodzený zákon. A keďže všetci nemajú dar zdržanlivosti, mnohých zdržanlivosť sa pre ich slabosť nešťastne skončila. Veru, nijaký sľub ani zákon nemôže zrušiť prikázanie Ducha Svätého: „Ale aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu“ (1.Kor.7,2). Preto nesmú tento sľub dávať ti, čo nemajú dar zdržanlivosti a potom sa pre svoju slabosť zneužívajú. Ale o tomto sme už dost povedali prv. Je naozaj divné, že protivníci i napriek toľkým zrejším nebezpečenstvám a pohoršeniam bránia svoje ustanovenia protiviace sa jasnemu Božiemu prikázaniu. A nepohne nimi ani Kristov hlas, ktorý karhá farizejov, že vydali ustanovenia proti Božiemu prikázaniu (Mat.23,13n).
- 53 Po štvrté. Od života v kláštoroch musia odstrašiť bezbožné služby, ako napr. znesväcovanie omše, ktoré sa zneužíva na zisk pri služeni za mŕtvych; alebo vyzvanie svätých, pri ktorom sa páše dvojnásobný hriech: že svätých povyšujú na Kristovo miesto a že ich bezbožne uctievali; ako napr. dominikáni vymysleli ružencu blahoslavenej panny, ktorý je čira mnohovravnosť práve tak

blúpa ako hriešna a živi najmärnejšiu dôveru. A čo horšie, táto bezbožnosť sa využíva na zisk. A ešte pritom nepočítajú ani neučia evanjelium o milostivom odpustení hriechov pre Krista, o spravodlivosti viery, o pravom pokáaní, o dobrých skutkoch, ktoré Boh prikázal. Ale zaoberajú sa filozofickými úvahami alebo obradnickými ustanoveniami, čo všetko zatemňuje Krista.

Nehovoríme tu o všetkých obradoch, ako sú čítanie Písma svätého, spev a ostatné veci, ktoré možno znieť, ak slúžia na cvičenie, napr. čítanie Písma v školách, ktoré má za cieľ vyučovať poslucháčov a počas vyučovania pohmúť niektorých k bázni Božej alebo k viere. Ale protivníci o týchto obradoch vymýšľajú, že sú služby Božie, ktorými, vraj poslucháči sebe alebo iným ľuďom zasluhujú odpustenie hriechov. Preto aj povstalo tak mnoho obradov. Keby na poučenie a povzbudenie poslucháčov boli príbrali krátke ale dobre premyslené čítania Písma, bolo by z nich viac osohu, ako z týchto nekonečných lapotačiek. Celý mníšsky život je takto samé pokrytectvo a výmysel. K tomuto všetkému pristupuje ešte aj nebezpečenstvo, že tí, čo žijú v rádoch, sú donútení súhlasiť s prenasledovateľnými pravdy. A tak je mnoho vážnych a mocných dôvodov, ktoré čestných mužov odrádzajú od tohoto spôsobu života.

Konečne aj samé kánony oslobodzujú mnohých, ktorí urobili sľub buď záklani mníšskymi zvodmi, buď donútení priateľmi. Takéto sľuby ani samé kánony neuznávajú za platné. Z toho všetkého vysvitá, že je veľmi mnoho príčin, pre ktoré mníšske sľuby, ako ich dostal robili, nie sú sľubmi, takže ľudia môžu opustiť mníšsky život plný pokrytectva a výmyslov.

A tu protivníci poukazujú na nazirejských v Starej zmluve (4-Moj2.6.2n). Títo však neskladali sľuby s úmyslom o akom sme dostal hovorili, a ktorý sme zavrhlí pri mníšskych sľuboch. Lebo obrady nazirejských boli cvičením alebo potvrdzovaním viery pred ľuďmi a nie zasluhovaním si odpustenia hriechov u Boha ani neospravedľovali pred Bohom. Veď ako obriezka alebo zabíjanie obetných zvierat teraz už nie je nám službou, tak ani obrady nazirejských nemožno pokladať za služby ale jednoducho za adiafora. A popravde, mníšstvo vymyslené bez Božieho slova, aby bolo zvláštnou službou zasluhujúcou odpustenie hriechov a ospravednenie, ani nemožno zrovnávať s obradmi nazirejských, ktoré sa zakladali na Božom slove a ktoré neboli ustanovené, aby zasluhovali odpustenie hriechov, ale aby boli zovňajším cvičením ako iné obrady zákona. To isté možno povedať aj o iných sľuboch ustanovených v Starej zmluve.

Uvádžajú aj rechabítov, ktorí ani majetky nemali, ani víno nepili, ako písal o nich Jeremiáš 35.6n. Príklad rechabítov sa výborne hodí na našich mníchov, kláštory ktorých vynikajú nad kráľovské paláce a ktorí si skvele žijú. Rechabítii, hoci mali nedostatok všetkého, predsa len boli ženatí. Naši milí mníši, i keď opývajú všemožnými slasťami, vyznávajú celibat.

Ostatné, príklady treby vysvetľovať podľa pravidiel, to je podľa jaaných výpovedí Písma svätého a nie proti pravidlu alebo proti Písmu svätému. A v Písme bezpečne stojí, že naše ustanovenia nezasluhujú odpustenie hriechov ani ospravednenie. Preto, keď vychvaľujú rechabítov, treba upozorniť, že títo nezachovávali svoje obyčaje preto, aby si nimi zaslúžili odpustenie hriechov ani aby im ich skutok poslužil na ospravednenie, ani aby večný život dosiahli pre ne a nie z Božieho milosrdenstva pre zaslúbené semeno. Lež preto, že zachovávali prikázanie rodičov, chválí sa ich poslušnosť, o ktorej hovorí Božie prikázanie: „Čti si otea a matku“

A potom, ich obyčaje mali zvláštnu príčinu: keďže boli cudzincami a nie Izraelskými, je zrejmé, že ich otec chcel určitými znakmi odlíšiť od pohanov, aby neupadli znova do pohanskej bezbožnosti. Chcel ich týmto upamätávať na učenie o viere a nesmrteľnosti. Takýto cieľ je prijateľný. Mníši majú však celkom iný cieľ. Vymýšľajú, že mníšske skutky sú službou: vymýšľajú, že zasluhujú odpustenie hriechov a ospravednenie. Teda prípad mníchov sa úplne líši od rechabítov. Ostatné zneužitia zakorenené v terajšom mníšstve ani nespomíname.

Uvádžajú z 1. Tim, 5.11 výpoveď o vdovách, ktoré sa ako služobnice cirkvi živilí z verejných prostriedkov. Takto znejú slová: „Chcú sa vydať a stíha ich výčitka, že porušili prvú vernosť“. Predovšetkým pripustíme, že tu apoštol hovorí o sľuboch. Avšak ani takto táto výpoveď nepodopiera mníšske sľuby, viazané na bezbožné obrady s úmyslom zaslúžiť si odpustenie hriechov a ospravednenie. Veď Pavel s celou rozhodnosťou zatracuje všetky obrady, všetky zákony, všetky skutky, ak ich zachováajú s úmyslom, aby si nimi zaslúžili odpustenie hriechov alebo aby sme pre ne a nie z milosrdenstva pre Krista dosiahli večný život. Sľuby vdov teda, ak nejaké boli, boh celkom inakšie ako mníšske sľuby.

Očrem toho, ak protivníci neprestanú prekrúcať túto výpoveď na sľuby, treba pripomenúť aj to, že apoštol zakazuje vyvoliť vdovu, ktorá by mala niže šesťdesiat rokov (1. Tim, 5.9). Podľa toho sľuby urobené pred týmto vekom, boli neplatné. Avšak cirkev vtedy ešte nepoznala tieto sľuby.

- 67 A Pavel nekarká vdovy preto, že sa vydávali, veď sám káže, aby sa mladšie vydávali, ale preto, že živé sú zo spoločných prostriedkov, žili neviazane a tým zrušili vieru. Toto nazýva prvou vernosťou: teda nie mnišské ale kresťanské služby. V tomto zmysle ponima vieru v tejto kapitole (v. 8): „Ak sa 68 niekto nestará o svojich a najmä o domácich, zaprel vieru“. Teda ináč hovorí o viere ako mudrlanti. Nepriznáva vieru tým, ktorí žijú v smrteľnom hriechu. Podľa neho zaprel vieru tí, čo sa nestarajú o svojich. Podobne hovorí aj o rozpustilých ženstvách, že zaprel vieru.
- 69 Prebrali sme niektoré svoje dôvody a súčasne podvrátili sme námietky protivníkov. Toto sme urobili ani nie tak kvôli protivníkom ako skôr kvôli zbožným dušiam, aby videli, prečo treba zavrhnuť mnišské pokrytectvo a ich vymyslené obrady, ktoré všetky ruší Kristus tou jedinou výpoveďou: „Darmo ma však uctievaťi, keď ľudským rozkazom učia ako učentiam Božím“ (Mat. 15, 9). Preto i samé služby i predpisy o pokrmoch, čítaní, piesňach, rúchach, topánkach a opaskoch sú pred Bohom zbytočnými službami. Nech vedia všetky duše, že je farszejským výmyslom hodným odsúdenia učenie, že tieto ustanovenia zasluhujú odpustenie hriechov, že pre ne sme pokladani za spravodlivých, že skrze ne a nie skrze milosrdenstvo pre Krista dosahujeme večný život. A tak 70 treba, aby zbožní mužovia, ktorí žili takýmto spôsobom, prestali dôverovať takýmto ustanoveniam a pochopili, že hriechy sú im odpustené pre Krista zdarma, a že pre Krista skrze milosrdenstvo a nie pre kláštorne služby dosiahnu večný život, pretože Bohu sú milí len také služby Božie, ktoré ustanovil svojím slovom a majú platnosť pre vieru.

XXVIII. článok. O cirkevnej moci

- 1 Protivníci veľa kričia o výsadách a slobodách cirkevného stavu a pripojujú uzáver: „Nič neplatí, 2 čo uvádzajú v tomto článku proti právam cirkvi a kňazov“. Toto je čirý podvod; veď my o inom hovoríme v tomto článku. Konečne, veď sme neraz potvrdili, že nezavrhujeme občianske ustanovenia ani dary kúpeľat a výsady.
- 3 Len keby aj protivníci vypočuli žaloby cirkvi a zbožných duší. Protivníci si svoje hodnosti a majetky chránia, zatiaľ čo stav cirkvi zanedbávajú; nestarajú sa, či sa v cirkvách správne učí a sviatosť sa prisluhuje podľa ustanovenia. Za kňazov pripúšťajú kohokoľvek bez rozdielu. Konečne, ukladajú neznesiteľné bremená, akoby sa tešili zo záhuby iných, svoje ustanovenia požadujú zachovávať omnoho prísnejšie než evanjelium. Teraz vo veľmi ťažkých a vážnych rozporoch, o ktorých úbohý ľud chce byť poučený, aby aspoň niečo mal isté, toho by sa mohol držať nevy- 4 slobodzujú duše zmietané nesmiernymi pochybnosťami, ale vyzývajú ich do boja. Okrem toho proti celkom jasným pravdám vydávajú riadenia písané krvou. V nich hrozia ľuďom nesmiernymi pokutami, ak nebudú konať zjavne proti Božím prikázaniam. Tu aby ste mali vidieť slzy biednych 5 a vypočúť úbohé žaloby mnohých čestných ľudí, ktoré isto vidí a aj vyslyší Boh, ktorému raz aj vy vydáte počet zo svojho vládarstva.
- 6 Vo Vierovyznaní pri tomto článku sme sa zaoberali mnohými otázkami. Protivníci vo svojej odpovedi sa zmohli len na to, že biskupi majú moc spravovať a trestať kvôli náprave, aby viedli 7 poddaných k večnej blaženosti. A že táto moc zahŕňa moc súdiť, určovať, rozhodovať, ustanovovať všetko, čo by napomáhalo spomenutý cieľ a viedlo k nemu. Toto sú slová Podvrátenia, ktorými nás protivníci poučujú, že biskupi majú vydávať zákony potrebné na dosiahnutie večného života. Tu je 8 jadro sporu.
- 7 V cirkvi sa musí zachovávať učenie, že odpustenie hriechov prijímame zdarma pre Krista vierou. Musí sa tiež zachovávať učenie, že ľudské ustanovenia sú neužitočnými službami, pretože ani hriech, ani spravodlivosť nespočíva v pokrmoch, nápojoch a podobných veciach. Kristus chce, aby toto zostalo na slobodné rozhodnutie, keď hovorí: „Nič, čo vchádza do úst, poškrňuje človeka“ 8 (Mat. 15, 11); a Pavel „Kráľovstvo Božie nie je pokrm a nápoj“ (Rím. 14, 17). A tak biskupi nemajú právo bez evanjelia zriaďovať ustanovenia, aby zasluhovali odpustenie hriechov, akoby boli službami, ktoré Boh prijíma za spravodlivosť a obťažovať svedomia, akoby hriechom bolo nezachovávať ich. O tomto všetkom učí jedno miesto v Skutkoch apoštolských, kde apoštolovia hovoria: „Vierou očistil im srdce“ (16, 9). A potom zakazujú ukladať jarmo a ukazujú, ako veľmi sa prehrávajú tí, ktorí cirkvi ukladajú bremená. Hovoria: „Čo teda pokúšate teraz Boha? Neboja sa týchto 9 bleskov náš protivník, ktorí nás čím bránia ustanovenia a bezbožné výmysly ľudské.
- 9 Lebo ako prv odsúdili pätnásť článok, v ktorom sme rozobrali, že ustanovenia nezasluhujú odpustenie hriechov, tak aj tu hovoria, že ustanovenia privádzajú do večného života. Ale či za-

sluhujú odpustenie hriechov? Či sú službou, ktorú Boh prijíma za spravodlivosť? Či znovuzro-
dzujú srdca? Preto Pavel v liste Kolosenským (2,20) poptera, žeby tradície mali nejakú cenu pre
večnú spravodlivosť a večný život, lebo nápoj, odev a podobné sú veci pomínutelné. Večný život
vzbudzujú v srdci večné veci, to znamená, Božie slovo a Duch Svätý. Nech teda vysvetlia protivníci,
ako pomáhajú ustanovenia do večného života.

A keďže evanjelium jasne dokazuje, že cirkev neslobodno obťažovať ustanoveniami, akoby ony 11
zasluhovali odpustenie hriechov a boli obradmi, ktoré Boh prijal za spravodlivosť, a že ani svedo-
mia neslobodno znepokojoval tým, že sa nezachovanie ustanovení pokladá za hriech, protivníci
nikdy nebudú môcť dokázať, že biskupi majú právomoc ustanovovať takéto obrady.

Ostatne, vo Vierovyznaní sme povedali, akú moc prívlastňuje evanjelium biskupom. Terajší 12
biskupi nekonajú si povinnosti podľa evanjelia; sú biskupmi len podľa kánonického nariadenia;
ale ani to neodsudujeme. My však hovoríme o biskupoch podľa evanjelia. Schvaľujeme staré
rozdelenie biskupskej moci na moc úradu a na moc jurisdikcie. Biskup má teda moc úradu, to 13
jeť úradu slova a sviatosti; a moc rozsudku, to jeť právomoc vyobcováť z cirkvi potrestaných
verejnými trestami a opäť prijímať tých, čo učinili pokánie a prosia o rozhrešenie. Nemajú teda
tyranskú moc, to je moc bez určitých zákonov, ani moc kráľovskú, to je moc nad zákonom, ale 14
majú určitý rozkaz a určité slovo Božie, čo učí, podľa ktorého majú vykonávať svoju právomoc.
Z toho však, majú určitú právomoc, nevyplýva, že by mohli ustanovovať nové služby. Lebo služby
nijako nesúvisia s ich právomocou. Majú slovo a majú príkaz, ktoré jasne vymedzujú, pokiaľ môžu
vykonávať svoju právomoc, ak by sa totiž niekto prevrnil proti slovu Božiemu, ktoré prijali od
Krista.

Pritom sme sa vo Vierovyznaní zmienili aj o tom, nakoľko môžu nariaďovať niektoré ustanove- 15
nia, nie však ako potrebné služby, ale aby bol v cirkvi poriadok a pokoj. A nesmú klásť svedomiu
osídla, akoby ustanovovali povinné obrady; ako o tom učí Pavel, keď hovorí: „K slobode nás Kristus
oslobodil. Stojte teda a nedávajte sa zaprisahnuť zase do jarma služby“ (Gal. 5,1). Teda užívanie 16
tychto poriadkov má sa ponechať slobodnému rozhodnutiu, aby sa vyhlo pohoršenia, aby ich
nepokladali za povinné služby. Veď aj sami apoštolovia veľmi ustanovili, čo sa časom zmenilo.
A nič neustanovovali ako nezmeniteľné. Veď sa nemohli dostať do rozporu so svojimi vlastnými
epistami, v ktorých veľmi zdôrazňovali, aby v cirkvi neprevládol názor, že ľudmi ustanovné obrady
sú potrebnými službami.

Toto je najjednoduchší spôsob, ako vykladať ustanovenia, aby sme totiž vedeli, že nie sú po- 17
trebnými službami, ale aby sa vyhlo pohoršenia, môžu sa zachovávať v pravý čas bez povery. 18
Takto zmýšľali aj mnohí učení a veľkí muži cirkvi. A nerádime, čo by sa dalo proti tomu
namietkať. Je isté, že oná výpoveď: „Kto vás počúva, mňa počúva“ (Luk. 10,16) nevzťahuje sa na
ustanovenia, ale skôr proti nim svedčí. Lebo to nie je prikázanie, ako sa hovorí, na ľubovôľu, ale je
to záruka pevného, zvláštneho príkazu, to jeť, apoštolom dané vyevedčenie, aby sme im verili, že
zvestujú nie svoje slová ale Kristovo posolstvo. Kristus chce nás utiť, aby sme vedeli, že je platné
ľudmi zvestované slovo, aby sme si teda nežiadali iné slovo z neba. O ustanoveniach nerovožno
povedať: „Kto vás počúva, mňa počúva“. Veď Kristus chce, aby tak kázali, aby Jeho bolo počuť. 19
pretože hovorí: „Mňa počúva“. Chce teda, aby počúvali Jeho hlas, Jeho slovo a nie ľudské usta-
novenia. A táto výpoveď, ktorá úplne svedčí za nás a dáva najlepšie potešenie a učenie, vzťahuje tí
osli na samé hlúposti, na rozdiel o pokrmoch, rúchach a podobné.

Uvádžajú proti nám aj toto: „Poslúchajte si vodcov“ (Žid. 13, 17). Táto výpoveď požaduje posluš- 20
nosť evanjeliu. Veď Boh neustanovil biskupskú moc mimo evanjelia. Ani biskupi nemajú ustano-
vovať predpisy proti evanjeliu, ani svoje ustanovenia vysvetľovať proti zmyslu evanjelia. Akže tak
robia, treba im odoprieť poslušnosť podľa výpovede: „Keby vám niekto zvestoval iné evanjelium,
nech je prekliaty“ (Gal. 1,8).

Podobne im odpovedáme na výpoveď: „Čokoľvek by vám hovorili, konajte“ (Mat. 23,3), že to nie je 21
všeobecné prikázanie, aby sme všetko konali, pretože na inom mieste (Skut. ap. 5,29) Písmo sväté
káže „viac poslúchať Boha ako ľudí“. Keď teda učia bezbožne, netreba ich poslúchať. A je naozaj
bezbožné tvrdenie, že ľudské ustanovenia sú službami, že sú potrebnými obradmi, že zasluhujú
odpustenie hriechov a večný život.

22 Vytýkajú nám aj verejné pohoršenie a pobúrenie, ktoré povstalo s odvolávaním sa na naše
 23 učenie. Na toto veľmi krátko odpovieme. Keby sa aj všetky pohoršenia zozbierali dokopy, jediný
 článok o odpustení hriechov, totiž, že odpustenie hriechov dosahujeme pre Krista z milosti vierou,
 24 priniesie toľko dobra, že prevyší všetky ťažkosti. A toto získalo Lutherovi hneď na začiatku nielen
 našu priazeň, ale aj priazeň mnohých, ktorí teraz proti nám bojujú.

Palatia gar eudei
 charis, amnamoves de brotoi
 („Zhynula stará priazeň, zabúdajú ľudia“.)

25 hovorí Pindar: My však ani cirkvi potrebnú pravdu nechceme opustiť, ani nemôžeme súhlasiť
 s protivníkmi, ktorí ju zatracujú. Veď viac sa sluší poslúchať Boha ako ľudí. Nechže z povstaleho
 rozkolu vyjdú počet tí, ktorí jasnú pravdu hneď na začiatku odsúdili a teraz ju s najväčšou
 ukrutnosťou prenasledujú. A potom, či naši protivníci nezavdávajú nijakú príčinu ku pohorše-
 niu? Koľko zla je v svätokrádezníckom zneaváčovaní omše, slúženej pre zisk? Koľko nehanobnosti
 26 v celibáte? Ale nechajme už zrovnávanie. Nateraz stačí toto ako odpoveď na Podvrátenie. Nech
 27 všetci zbožní rozsúdia, či sa protivníci môžu chlvať, že Písmom svätým podvrátili naše Vierov-
 vyznanie.

Koniec.

ČLÁNKY KREŠŤANSKÉHO UČENIA

ktoré sme mali predložiť cirkevnému snemu v Mantue
alebo kdekoľvek inde by sa bol zišiel, o tom, čo by sme mohli prijať
alebo čoho sa vzdať a čoho nie.

Napísal Dr. Martin Luther
roku 1537

Šmalkaldské články

Predhovor

Dra Martina Lutbera,

Keďže pápež Pavel III. zvolal cirkevný snem minulého roku na svätodušné sviatky do Mantuy, no 1
hneď ho aj z Mantuy preložil, takže sa stále ešte nevie, kam ho chce alebo môže zvolať, a keďže sme
sa museli pripraviť, že nás alebo pozvú na cirkevný snem, alebo aj nepozvaných odsúdia, poverili
ma zostavením a zozbieraním článkov nášho učenia. A to preto, aby sa vedelo, keby prišlo o nich
rokovať, v čom a pokiaľ by sme ustúpili alebo mohli ustúpiť pápežencom a pri ktorých článkoch by
sme museli a chceli vytrvať a zostať až do konca.

Preto som zostavil a odovzdal našim tieto články. Naši ich prijali, jednomyselne schválili 2
a rozhodli: ak by sa pápež a jeho prvrženci predsa odhodlali, čo by bolo ich povinnosťou, znova
zvolať úprimne, bezo lsti a podvodu, vážne a pravdivo naozaj slobodný cirkevný snem, predložiť
ich snemu ako vyznanie našej viery. Ale rímska kúria sa veľmi bojí aj kresťanského aj slobodného 3
cirkevného snemu a hanebne uteká pred svetlom, takže už ani jej stúpenci nedúfajú, že by dakedy
strepela slobodný cirkevný snem, tým menej, že by ho sama zvolala. Na tom sa právom už aj
spomedzi nich mnohí veľmi urážajú a toto ťažko nesú, lebo spoznali, že pápež by radšej videl celé
kresťanstvo zničené a všetky duše zatratené, ako by seba a svojich čo aj len trošku dovolil zrefor-
movať a svoje tyranstvo obmedziť.

Tieto články som aj preto vydal tlačou, aby budúce pokolenia, ak by som zomrel ešte pred 4
zvolaním snemu, (čo sa asi aj stane, lebo zloduchovia utekajúci pred svetlom a obávajúci sa
dňa všemožne sa usilujú odložiť cirkevný snem a ho prekaziť), aby teda budúce pokolenia mali
moje svedectvo a vyznanie okrem toho, ktoré som už predtým vydal, pri ktorom som až dostal
zotrval a s Božou pomocou aj naďalej zotrvať chcem. Veď čo povedať na to? Ako sa žalovať? Ešte 4
žijem: denne píšem, kážem, čítam; a hľa, nielen zlomyseľní ľudia spomedzi protivníkov, ale aj
falošní bratia, ktorí sa medzi nás počítajú, opovážili sa použiť moje spisy a moje učenie priamo
proti mne. Robia to pred mojimi očami a ušami, hoci dobre vedia, že ináč učim, usilujú sa zakrývať
svoj jed mojou prácou a zavádzať úbohých ľudí mojim menom. Čo budú robiť potom, po mojej
smrti?

Mal by som na všetko náležite odpovedať, kým ešte žijem. Ale či ja sám môžem zapchať papuie 5
všetkým diablom? Najmä tým, (hoci sú všetky jedovaté), ktorí ani nedbajú ani si nevšímajú, čo
píšem, len sa všemožne usilujú čo najškodlivejšie prevrátiť a prekrútiť naše slová do poslednej
literky. Nech im diabol alebo Boží hnev odpovie, ako si zasľubujú. Často myslím na dobrého 6
Gereona, ktorý pochybuje, či možno niečo dobrého napísať a uverejniť. Ak to nerobíš, zanedbá
sa mnoho duší, ktoré by bolo možné zachrániť. Ale to robíš, hneď máš proti sebe diabla s pre-
mnohými jedovatými, zlými papuľami, čo všetko jedom nakazia a prevrátia, len aby zmarili dobrý
účink. Čo z toho majú, vie každý. Lebo čo ako hanebne na nás tuhali a klamstvom sa usilovali 7
ľudia si pri sebe udržať, Boh stále konal svoje dielo, ich rady stále urieňoval a naše rozmnožoval.
A tak sú v hanbe i v nej zostanú aj so svojim klamstvom.

Rozpoviem túto príhodu: Bol tu, vo Wittembergu, doktor z Franke, ktorý nám otvorene povedal, 8
že jeho kráľ je svätosväte presvedčený, že nemáme cirkev, vrchnosť, manželstvo, ale že žijeme
spolu ako dobytok a že si u nás každý robí, čo chce. Nuž, predstav si, ako budú hľadať na nás 9
v onen deň pred Kristovou súdnou stolicou tí, ktorí svojimi spisami takúto podlú lož rozštrovali
o nás ako čiru pravdu pred kráľom a po iných krajinách. Nepochybujem, že si budú musieť
vypočuť Jeho rozsudok. Bože, obráťte tých, ktorý sa dajú obrátiť, aby sa kajali; ostatným však
navždy bude beda.

Akvšak aby som sa vrátil k veci: vskutku rád by som sa dožil pravého cirkevného snemu, lebo 10
tým by sa pomohlo mnohým veciam i ľuďom. Nie akoby sme ho my potrebovali. Veď naše cirkvi sú
teraz z Božej milosti tak osvietené a opatrené čistým slovom Božím a pravým prisluhovaním
sviatosti, známosťou povinnosti všetkých stavov a pravých skutkov, že my nepotrebujeme cirkevný
snem a od cirkevného snemu v týchto veciach ani nič lepšieho nemôžeme čakať; ale preto si ho
žiadame, lebo vidíme, že v ich biskupstvách mnohé fary sú prázdne a pusté, až srdce žiaľom puká.
A ani biskup ani kanonik sa nestarajú, ako ti úbohí ľudia, za ktorých Kristus tiež umrel, žijú alebo
umierajú, keďže ho nemôžu počuť, keď sa im prihovára ako pravý Pastier svojim ovciam. Zdesente 11
a hrôza ma chytá, žeby sám Kristus mohol raz zvolať snem anjelov proti Nemecku, čo by nás
všetkých dočista vykorenil ako Sodomu a Gomoru, že si tak zločinne zahrávame s cirkevným
snemom.

- 12 Okrem týchto dôležitých cirkevných vecí bolo by treba veľkú napraviť aj vo svetskom stave, ako napr. roztržky medzi kniežatmi a stavmi; úžera a lakomstvo sa rozširujú ako záplava a stali sa právom. Rozpustilosť, nemravnosť, márnivosť v obliekaní i hodovaní, v hrách, v nádhere ruky v ruke s rozčinenými necnosťami a nešľachetnosťami, neposlušnosť poddaných, ňedáde a robotníkov, podvody remeselníkov ba aj roľníkov, klam a podvod v kupovaní a predávaní (kto by to všetko mohol vypočítat?). Toto všetko sa tak rozmohlo, že to nenapraví ani desať cirkevných a dvadsať ríšskych snemov. Keby sa na cirkevnom sneme rokovalo len o týchto hlavných nedostatkoch duchovného a svetského stavu, ktoré sú proti Bohu, mali by sme plné ruky práce, takže by sa zabudlo na detské bafatky a bláznovstvá o dlhých kabátoch, veľkých lysinách, širokých opaskoch, o biskupských a kardinálskych klobúkoch a paliach a podobných hlúpostiach. Keby sme najprv vyriešili otázky Božieho zákona a prikázania v duchovnom a svetskom stave, ostalo by nám ešte dosť času na reformovanie pokrmov, oblekov, lysín a kutní. Ale ak budeme požírať ľavu a cedíť kornárov, brvno obcládať a vyberať smietky, možeme sa uspokojiť aj s pápežským cirkevným stromom.
- 14 Preto som zostavil stručne niekoľko článkov, veď aj tak máme od Boha toľko prikázani pre cirkev, stavy, domácnosť, že ich nikdy nebudeme môcť zachovávať. Na čo by nám tedy boli nové dekréty a ustanovenia cirkevného snemu, ak by si nik nevšimol a nezachoval hlavné články, ktoré Boh prikazuje? Ako by si Boh musel vážiť naše darovníce preto, že štápeime po Jeho najprednejších prikázaniach. Avšak naše hriechy nás ťačia a odľučujú od Božej milosti; a ani sa len nekajúme, ale sa snažíme obraňovať všetku ohavnosť. Ach, milý Pane Ježiši Kriste, snemuj Ty sám nad nami a vyslobod svojím slávnym príchodom. Od pápeža a od Jeho prívržencov nemôžeme nič očakávať. Nechcú Ťa, a preto pomôž nám, úbohým a biednym ktorí k Tebe voláme a Ťapierne, úprimne Ťa hľadáme, podľa milosti, ktorú si nám dal svojím Svätým Duchom, ktorý s Tebou a s Otcom žije a krahuje naveky požehnaný. Amen.

Prvá časťka.

Hlavné články o Božskej velebnosti.

1. Otec, Syn a Duch Svätý, v jednej Božskej bytosti a prirodzenosti tri rozdielne osoby. Je jeden jediný Boh, ktorý stvoril nebo a zem.
  2. Otec od nikoho. Syn je od Otca splodený, Duch Svätý pochádza od Otca i od Syna.
  3. Nie Otec ani Duch, ale Syn sa stal človekom.
  4. Syn sa stal človekom tak, že bol počatý Duchom Svätým, bez muža, a narodil sa z čistej, svätej panny Márie, potom trpel, umrel, pochoval Ho, zostúpil do pekla, vstal z mŕtvych, vstúpil na nebo, sedí na pravici Božej, príde súdiť živých i mŕtvych atď. ako nŕ Vierovyznanie Apoštolov, sv. Atanáza a Malý katechizmus.
- O týchto článkoch nieťo hádok ani sporov, pretože ich obe strany verime a vyznávame. Teraz sa o nich netreba šíriť.

Druhá časťka.

Články, ktoré hovoria o úrade a diele Ježiša Krista, čŕže o našom vykúpení.

Toto je prvý a hlavný článok:

1. Ze Ježiš Kristus, náš Boh a Pán, umrel za naše hriechy a vstal z mŕtvych pre naše ospravedlnenie (Rím. 4, 25n), a len On je „Baránok Boží, ktorý snima hriech sveta“ (Ján 1,29); a „Hospodin uvalil na Neho vinu všetkých nás“ (Izaiáš 53, 6); a ďalej: „Všetci totož zhršili a nemajú slávy Božej, ale ospravedlneni bývajú zdarma z Jeho milosti, skrze vykúpenia v Kristu Ježiš... v Jeho krvi“ atď. (Rím. 3, 23-25).
4. Keďže toto sa má veriť a nemôžeme to dosiahnuť a nadobudnúť ani skutkami ani zákonom ani zásluhami, je jasné a isté, že jedine takáto viera nás ospravedľňuje, ako hovorí sv. Pavel: „Lebo tak verime, že človek ospravedľnený býva vierou bez skutkov zákona“ (Rím. 3, 28), tiež: „Aby On bol spravodlivý a ospravedľnil toho, kto verí v Ježiša“ (v. 26.).

Od tohoto článku sa nemôžeme odkloniť ani ustúpiť i keby sa nebesá mali zrútiť, i zem a všetko, čo je pomnuteľné; „lebo nebolo dané pre ľudí iné meno pod nebom, v ktorom by sme mali dôjsť spasenia.“ hovorí sv. Peter (Skut. ap. 4.12); a „ranami Jeho sa nám dostalo uzdravenia“ (Izaiáš 53, 6). Na tomto článku sa zakladá všetko, čo učíme proti pápežovi, diabľovi a svetu a čím žijeme. Preto musíme si byť v ňom istí a bez pochybností. Lebo ináč by sme všetko stratili a víťazstvo a právo nad nami by dostal holý pápež, diabol a všetci naši protivníci.

Druhý článok.

O omši.

Že v pápežstve najväčšou a najstrašnejšou ohybnosťou je omša, pretože priamo a úplne odporuje hlavnému článku; a predsa ju nado všetky ostatné pápežské modlárstva vyvyšujú a vyzdobujú. Učia totiž, že táto omšová obeť alebo služba, i keby ju prislúhoval nevhodný človek, vyslobodzujú ľudí z hriechov a to i v tomto živote i potom v očistení; avšak toto predsa môže i musí vykonať jedine Baránok Boží, ako sme už povedali. Ani od toho článku sa nemožno odkloniť ani ustúpiť, pretože to nedovoľuje prvý článok.

Keby sme však mali dočinenia s rozumnejšími pápežencami, mohli by sme hovoriť s nimi priateľskejším spôsobom takto:

1. Preto vám tak veľmi záleží na omši? Ved je to čirý ľudský výmysel, ktorý Boh nenaradil. A všetky výmysly môžeme odmietnuť, ako hovorí Kristus: „Nadarmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia“ (Mat. 15. 9).

2. Potom je to neužitočná vec, ktorú možno zanechať bez hriechu a nebezpečenstva.

3. Po tretie, sviatosť možno prijať omnoho lepšie a spasiteľnejšie (ba jedine spasiteľnej podľa Kristovho ustanovenia. Preto teda hnať svet do utrpenia a biedy kvôli neužitočným a vymysleným veciam, bez ktorých by bolo lepšie na svete a svet by bol šťastnejší?

Nech ľudom verejne kaže, že omšu ako ľudský vynález možno zanechať bez hriechu; že nik nebude zatratený za to, že ju nezachováva; ba práve naopak, že bez nej lepším spôsobom môže byť spasený. A tak omša sama od seba padne, a to nielen u nerozumných ľudí, ale aj vo všetkých pobožných, kresťanských, rozumných a bohabojných srdciach. A to tým viac, keď počujú, že omša je vec škodlivá, vymyslená a vynájdená bez Božieho slova a Božej vôle.

4. Po štvrté, keďže v kôstolku predávaná a kupovaná omša v celom svete povstalo veľa nevýslovných zneužití, bolo by užitočnejšie zavrhnúť omšu, čo aj len preto, aby sa zneužívania odstránili i keby omše samy v sebe mali aj čosi dobrého a užitočného. No keďže je omša úplne nepotrebná, neužitočná a škodlivá a keďže bez nej možno všetko dosiahnuť lepším, užitočnejším a istejším spôsobom, tým skôr ju treba zavrhnúť, aby sa naveky zabránilo zneužitiam.

5. Po piate. Keďže omša nič iné nie je a ani nemôže byť (ako o tom svedčí kánon a všetky knihy) iba ľudský skutok (vykonaný aj nešlachetnými), ktorým sa človek sám, prípadne i s trými sňazí dosiahnuť a zaslúžiť si zmierenie s Bohom, odpustenie hriechov a milosť (lebo takto sa o nej zamýšľa, i keď v tom najlepšom zmysle – načože by mať bola?), preto ju treba zavrhnúť a zrušiť: lebo sa priamo protiví hlavnému článku, učiacemu, že naše hriechy nesánimä omšový služobník, ale Baránok Boží a Syn Boží.

A ak by niekto na ospravedlnenie namietol, že si ju sám sebe chce prislúhovať na prehlbenie zbožnosti, sotva to myslí vážne; lebo keby chcel vážne prijímať, môže to robiť bezpečne a najlepšie v sviatosti prislúhovanej podľa Kristovho ustanovenia. Ale prislúhovať si sám sebe je ľudský nápad a je to neisté a neužitočné a kto to robí, nevie, čo robí bez Božieho slova a podľa falošného ľudského nápadu a výmyslu. A ani to nie je správne (i keby bolo pri tom všetko v poriadku), keď niekto spoločnú sviatosť cirkvi chce požívať podľa svojej vlastnej náboženskej potreby a pristúžil by si ju ľubovoľne bez slova Božieho a bez cirkevného zhromaždenia.

Tento článok o omši bude iste najzávažnejším bodom cirkevného snemu; lebo i keby nám vo všetkých ostatných článkoch ustúpiť, v tom nám nemôžu ustúpiť, ako sa Campegl vyslovil v Augsburgu: „Radšej sa dám na kusy roztrhať, akoby som ustúpil od omše“. „Ja zas, s Božou pomocou, radšej sa dám na prach rozdrviť, akoby som omšového sluhu, dobrého či zlého, i s jeho výkonom pokladal za rovného môjmu Spasiteľovi Ježišovi Kristovi, alebo ho staval ešte nad Neho. A tak sme i zostaneme naveky rozdelení a proti sebe. Dobre vedľa, že keby padla omša, padlo by aj pápežstvo. Keby mohli radšej by nás všetkých pobili, ako by toto dopustili.“

- 11 Okrem toho tento dračí chvost, totiž omša, splodí mnoho hávede, otravy a rozličnej modloslužby.
- 12 Ponajprv: Očistec. Tu máme zádušné omše, virgílie, omše na siedmy deň, na urdstaty, ročné omše, zádušnice, zborové týždne, dúšičky, kúpeľ duší a iné im podobné nespočetné výmysly súvisiace s očiscom. Tu sa omša užíva len a len pre mŕtvych, hoci Kristus ustanovil sviatosť len pre živých. Preto očistec s celou jeho nádhrou, službou a kramárčením načim pokladať za číre diabolské strašidlo; proti sa aj hlavnému článku, učiacemu, že jedine Kristus môže spasiť ľudské duše a nijaký ľudský skutok. A okrem toho, o mŕtvych nám Boh nič nepríkázal: preto toto možno jednoducho zanechať i keby nebolo bludom a modloslužbou.
- 13 Pápeženci sa odvolávajú na Augustína a na niektorých Otcov, ktorí vraj písali o očistci. Myslia si, že nevidíme, kam a na čo uieľa. Sv. Augustín nenapísal, že je očistec a v Písma svätom niekde miesta, ktoré by ho oprávňovalo tak písať. Nevyjadril sa jasne, či je a či nie je. Hovorí len, že jeho matka si žiadala, aby si spomenul na ňu pri oltári alebo pri sviatosti. Toto bolo teda len ľudskou predstavou niektorých jednotlivcov, ktorý týmto neustanovili nijaký článok viery (čo môže urobiť iba Boh). Ale
- 14 naši milí pápeženci využili túto ľudskú výpoveď na to, že sa musí veriť ieh hanebnému, rúhavému, zlorečnému jarmočníčeniu so zádušnými omšami, obetami na očistec, atď. Z Augustína to nemôžu dokázať. Keď sa zrieknu jarmočníckych zádušných omši očistcových, o ktorých sa Augustínovi ani nespomína, potom sa budeme hádať s nimi, či treba brať ohľad na Augustínove slová, ktoré nie sú podložené výpoveďami Písma svätého, a tak teda, či si pri sviatosti treba pripomínať mŕtvych.
- 15 Nemožno zo skutkov alebo slov svätých tvoriť články viery. Veď potom by článkom viery musel byť aj ieh pokrm, oblek, príbytky, ako to aj robili pri relikviách. Z toho nasleduje, že len Božie slovo môže tvoriť články viery a nijako iný, ani anjel.
- 16 Po druhé; z toho ďalej vyplynulo, že zlí duchovia stvárajú nezbedy, že sa zjavujú v podobe duší zomrelých a s nevýslovnými kňami a chytráctvom sa dožadujú omši, virgíli, púti a rozličných
- 17 almužien. Všetko toto sme museli prijímať za články viery a podľa toho žiť a pápež potvrdzoval aj toto ako aj omša a všetky ohavnosti. Ani v tomto sa nemôžeme odkloniť ani ustúpiť.
- 18 Po tretie: Púte. Aj tu vyhľadávali omše, odpustenie hriechov a Božiu milosť; lebo omša opanovala všetko. Ale teraz už bezpečne vieme, že slovo Božie neprikazuje nijaké púte a ani nie sú potrebné, pretože všetko, čo sa púťami malo dosiahnuť, môže sa dosiahnuť omnoho ľahšie. A tak sa ieh môžeme vzdať bez toho, aby sme tým hreslili a si uskodili. Preto by sme mali opúšťať svojho domáceho farára, slovo Božie, manželku, deti atď., čo všetko potrebujeme a je nám prikázané
- 19 a hnať sa za zhytými, neistými, škodlivými, diabolskými bludičkami? Akoby sám diabol bol posadol pápeža, že toto schválil a potvrdil, aby ľudia v čim väčšom počte odpadli od Krista a spoliehali sa na vlastné skutky. A čo je pritom najhoršie, aby zostávali v povere napriek tomu, že je to samo v sebe nielen nepotrebná, neprikázaná, neradná, nejasná, ale zrovna škodlivá
- 20 vec. Preto sa ani v tomto nemôžeme odkloniť ani ustúpiť.
- 21 Po štvrté: Bratstvá, Kláštory, totiž základiny a vikariáty si písomne zabezpečili a oznámili ako právoplatnú kúpu všetky omše, dobré skutky atď. aj za živých aj za mŕtvych. Toto je nielen číry ľudský výmysel, úplne zbytočný a neprikázaný, ale sa proti aj hlavnému článku o vykúpení;
- 22 preto to vôbec nesmieme strieť.
- 23 Po piate: Pozostatky svätých, s ktorými sú spojené mnohé zjavné klamstvá a podvody so psiami a kónskými kostami, z čoho sa aj sám diabol smeje, čo sa už dávno malo odsúdiť už aj preto, že nemajú za sebou slovo Božie, a ktoré nie sú ani prikázané ani odporúčané, ale sú úplne neužitočné a zbytočné. Najhoršie však pritom je, že vraj dávajú odpustky a odpustenie hriechov tak, ako nijaký dobrý skutok a služby Božie, ako omša, atď.
- 24 Po šieste: Sem patrí milé odpustky, a to za živých aj mŕtvych (prírodné za peniaze), v ktorých odporný Judáš, čiže pápež, predáva Kristove zásluhy spolu s prebytočnými zásluhami všetkých svätých a celej cirkvi atď. Nič z toho nemožno strieť, lebo je to nielen bez Božieho slova, nepotrebné, neprikázané, ale sa proti aj hlavnému článku. Veď Kristove zásluhy nemožno získať za naše skutky alebo peniaze, ale vierou, z miľosti, bez peňazí a bez zásluh; a dávajú sa nie z moci pápežovej ale v kázni alebo v Božom slove.

O vzývaní svätých.

Vzývanie svätých patrí tiež medzi Antikristove zneužitia a protiví sa prvému hlavnému článku 25 a rüci známosti Kristovu. Nie je nariadené ani odporüčané a niet naň ani príklad v Písme. Všetko máme tisíckrát lepšie v Kristovi, aj vtedy keď by toto bolo výtečné. čo ani nie je .

A aj keď anjeli v nebi prosia za nás (ako to robí aj Kristus) a keby tak robili svätí na zemi alebo 26 azda aj v nebi, z toho ešte nenasleduje, aby sme anjelov a svätých vzývali, k nim sa modlili, pôstami, sviatkami, omšami, obetami, základnami na kostoly, oltäre, služby Božie a všelijak inak shžili a ich mali za spomocnikov v núdzi a každému jednému z nich prideli a pripisali určitú pomoc, ako učia a robia päpeženci. Ved je to modloslužba, a takáto úcta patrí jedine Bohu. Ako kresťan a svätý môžeš sa modliť za mňa na zemi nielen v jednej ale v každej potrebe. Ale za to sa ja 27 nebudem modliť k tebe, nebudem ťa vzývať, sviatky, pôsty, obete, omšu odbavovať na tvoju poctu a službu a svoju vieru v blahoslavenstvo na tebe zakladať. Hoci inak si ťa môžem uctiť, milovať a ťi 28 ďakovať v Kristu. Ak sa teda anjelom a mŕtvym svätým nebude vzdávať, takáto modloslužobná časť, vzdá sa im iná, neškodná a na túto sa skoro zabudne; lebo keď nebude možno viac očakávať od svätých úžitok a pomoc ani v telesných ani v duchovných potrebách, dá sa im svätý pokoj aj v hrobe aj v nebi; lebo len tak pre nič za nič, alebo len z lásky si na nich nikto nespomíne ani si ich nebude ctíť a vážiť.

Skrátka: omšu a to, čo z nej pošlo a s ňou súvisí, nemôžeme trpieť a musíme zavrhnúť, aby sme 29 velebnú sviatosť vierou mohli pozívať, prijímať a zachovávať čistú, istú ako ju ustanovil Kristus.

Týmto som dostatočne ukázal, čo máme robiť, čo vynechať, v čom sa odkloniť alebo v čom ustúpiť; lebo i keby sme aj hneť vo všetkom ustúpili, ako si to prajú, nakoniec by sme zbadali, že oni sa niečo nechcú vzdáť, ani len posviacania úrod na deň panny Márie.

(Týmto som všetko dostatočne naznačil, čo ich isto zamrzí a nahnevá, no, pri všetkom tomto zostávam, lebo sa hovoriť, že prvý hukv je najlepši.)

Tretí článok.

O základniách a kláštorech.

Že základni a kláštory, pozakladané dávcey s dobrým úmyslom vychovávať učených mužov 1 a cnostné ženy, majú sa znova poučiť na to, aby sme mohli mať farárov, kazateľov a iných cirkevných služobníkov, ako aj mužov schopných na svetskú správu v mestách a krajinách a tiež dobre vychované panny za mačky a domáce pante.

Ak však nechcú slúžiť tomuto cieľu, nech radšej spustnú a sa rozpadnú, ako by i s ich 2 rühavými ľudmi vymyslenými službami mali platiť za čosi lepšie ako sú obyčajní kresťania a úradu stavy, ktoré ustanovil Boh; lebo aj toto všetko odporuje prvému hlavnému článku o vykripení v Kristu Ježíši. K tomu ešte (ako všetky ostatné ľudské výmysly) nie sú ani prikázané ani potrebné a užitočné; naopak: sú škodlivé a len čo ukladajú zbytočnú prácu. Proroci takéto služby volajú „Aven“, to jest „práca a bieda“.

Štvrtý článok.

O päpežstve.

Že päpež nie je hlavou celého kresťanstva jure divino alebo podľa Božieho slova (lebo ňou je 1 jedine Ježíš Kristus), ale je len biskupom alebo farárom cirkvi v Ríme a tých cirkvi, ktoré sa dobrovoľne alebo z ľudskej moci (to je z moci svetskej vrchnosti) k nemu pridali; nie jemu pod moc ako nejakému vládarovi, ale aby boli s ním ako bratia a druhovia a kresťania, ako o tom svedčila i staré cirkevné snemy a doba sv. Cypriána. Dnes sa však už ani jeden biskup neopováži 2 oslovíť päpeža „bratom“, ako kedysi, ale musí ho titulovať svojimi „najmilostivejším pánom“, a to aj sám kráľ alebo cisár. Toto my nechceme, nesmieme a ani nemôžeme vziať si na svedomie. Kto to však chce urobiť, nech to robí bez nás.

Z toho vyplýva, že všetko, čo päpež vykonal a na čo sa podujal na základe svojej falošnej, drzej, 3

rúhavej, zlodejsky uchvátenej moci, toto všetko (okrem svetskej vlády, ktorou Boh aj skrze tyrana a zlého človeka môže vykonať mnoho dobrého pre ľudí) bolo a je čisto diabolským diekom a činom, a to na zéhubu svätej cirkvi kresťanskej (nakolko na ňom spočíval) a na zvrátenie prvého hlavného článku o vykúpení v Ježišovi Kristovi.

- 4 Lebo je napísané v jeho bulách a knihách, v ktorých reve ako lev (ako ho opisuje anjel Apokalypsy 10, 8), že kresťan môže byť len vtedy spasený, keď jeho poslúcha a keď sa mu podrobuje vo všetkom, čo on chce, čo hovorí a čo koná. Týmto akoby hovoril: „I keď veríš v Krista a v ňom samom máš všetko, čo treba k spásu, nič ti to neprospeje, akže mňa nemáš a nectíš ako svojho boha a ak si mi nie poddaný a poslušný“. A veď je známo, že svätá cirkev viac než päť storočí jestvovala bez pápeža a grécka cirkev a mnohé inorečové ani dostal nebolí a ani nie sú pod
- 5 pápežom. Je teda pápežstvo, ako sme už mnohokrát povedali, ľudský výmysel, ktorý Boh neprikázal a ktorý je nepotrebný a zbytočný. Veď svätá kresťanská cirkev môže sa dobre zaobiť aj bez
- 6 takejto hlavy, ha bolo by iste lepšie bez nej, keby ju sám diabol nebol býval nadstrčil. A je isté, že cirkev nemá osoh z pápežstva; veď nevykonáva nijaký kresťanský úrad; cirkev teda musí byť a môže nastať aj bez pápeža.
- 7 Pripusťme, že by pápež uznal, že je najvyšším nie Božím právom ani podľa Božieho prikázania, ale že cirkev len preto, aby sa lepšie mohla zachovať jednotu kresťanstva proti sektám a kacirstvám, musel by mať hlavu, ktorej sa všetci pridávajú. Túto hlavu by ľudia voľili a ľudia by mali právo a moc túto hlavu aj zmeniť a zosadiť. Cirkevný snem Kostnici celkom takto zachádzal a pápežmi: troch zosadil a vyvolil štvrtého. Pripusťme teda, hovorím, že by pápež a rímska stolica toto uznali a prijali, čo je však celkom vylúčené; veď by musel prevrátiť a zbúrať celú svoju vládu a ústavu so všetkými svojimi zákonmi a knihami. A toto on nemôže urobiť.
- 8 Avšak ani týmto by sa nepomohlo kresťanstvu a bolo by ešte viac sŕekt ako predtým. Lebo ak by ľudia mali poslúchať túto hlavu nie z Božieho rozkazu ale dobrovoľne, ľahko a skoro by sa stalo, že by ňou opovrhli, takže by sa jej nakoniec ani jeden úd nepridával, a ani by nemusela byť v Ríme alebo na inom stálom mieste, a v ktorejkoľvek cirkvi by Boh dal muža na to súceho. Koľko zmätku a skazy by z toho bolo!
- 9 A tak cirkev bude najlepšie spravovaná a zabezpečená vtedy, keď všetci budeme žiť pod jednou hlavou, ktorou je Kristus, a keď všetkých biskupov, rovných podľa úradu (i keď v daroch nerovných) bude spájať snaha po jednote učenia, viery, sviatostí, modlitieb a skutkov lásky, ako píše sv. Jeroným, že v Alexandrii všetci kňazi spoločne spravovali cirkev. Takto robili aj apoštolovia a po nich všetci biskupi v celom kresťanstve. Kým pápež nezdvihol hlavu nad všetkých.
- 10 Tento článok bezpečne dokazuje, že pápež je skutočným Antikristom alebo Kristovým protivníkom, ktorý sa posadil a povýšil nad Krista a proti Nemu, pretože nechce dopustiť, aby kresťania boli spasení bez jeho moci, ktorá je vlastne nič, lebo ju Boh ani nenariadil ani neprikázal. Toto
- 11 vlastne znamená „posadil sa do chrámu Božieho a vydávať sa za Boha“, ako hovorí sv. Pavel (2. Tea. 2,4). Veď toto nerobia ani Turci ani Tatári, i keď sú ukrutnými nepriateľmi kresťanstva, ale dovoľujú veriť v Krista, kto chce, a berú iba daň a požadujú poslušnosť od kresťanov.
- 12 Pápež naproti tomu zakazuje veriť a hovorí, že jeho musí poslúchať, kto chce byť spasený. To
- 13 však neurobíme a radšej podstúpime smrť v mene Božom. Všetko toto má korene v tom, že sa dáva menovať najvyšším v kresťanskej cirkvi jure divino — Božím právom. Preto sa musí rovnať Kristu a posadiť sa nad Krista a dať sa uctievať ako hlava, potom ako pán cirkvi a nakoniec aj celého sveta, ba priam zemský boh, takže sa opovažuje rozkazovať aj anjelom v nebi.
- 14 A keď zisťujeme rozdiel medzi pápežovým učením a Písmom svätým a oboje porovnávame, jasne sa nám ukazuje, že aj najlepšie pápežské učenie je vzaté z cisárskeho a pohanského práva a zaoberá sa svetskými vecami a súdmi, ako svedčia jeho Decretales — Narariadenia. Potom učí o obradoch, kostoloch, rúchach, pokrmoch, osobách a podobných detských hračkách, o všelijakých vymysleniach a fraškách bez konca — kraja. Krista však, Veru, Desť Božích prikázaní nespomenie ani slovom.

Konečne: je to ozajstny diabol, ktorý svoje pápežské klamstvá o omšiach, očistci, kláštornom živote, o vlastných skutkoch a vymyslených službách (veď práve toto je pravé pápežstvo) pase a rozširuje ponad Boha a proti Bohu a zatracuje, vraždí, ničí všetkých kresťanov, ktorí tieto jeho ohavnosti nechcú nadovšetko vyvyšovať a ctíť. Preto, ako nemôžeme vzývať samého diabla ako svojho pána a boha, tak ani jeho apoštola, pápeža alebo Antikrista nemôžeme uznať za hlavu alebo pána v Božom kráľovstve; lebo vlastným vladárením pápežským, ako som to už v mnohých knihách dokázal, je klamať, vraždiť, hubiť telá i duše naveky.

Na týchto štyroch článkoch majú dosť čo odsudzovať na cirkevnom sneme; lebo viem, že neu- 15
stúpia a nemôžu ustúpiť ani v najmenšom odseku niektorého článku. Preto musíme byť istí
a posilniť sa pevnou nádejou, že Kristus, náš Pán, bude bojovať so svojimi protivníkmi a On ich
porazí aj svojím Duchom aj svojimi príbehmi. Amen.

Veď na cirkevnom sneme nebudeme stáť (ako v Augsburgu) pred cisárom alebo svetskou vrch- 16
nosťou, ktorý nás tu milostivo bol povolal a ráčil nás láskavo vypočuť, ale budeme stáť pred
pápežom, ba samotným diablom, ktorý nás nebude chcieť počuť, ale hneď len zatracovať, vraziť
a naliť do modloslužby. Preto mu nesmieme bozkávať nohy ani hovoriť: „Vy ste môj najmilostivejší
pán“, ale ako u Zachariáša hovorí anjel diablaovi: „I riekol anjel Hospodinov satanovi: Pokaňhaj sa
Hospodín, satan!“

Tretia časť článkov.

O nasledujúcich článkoch mohli by sme rokovať s učenými, rozumnými mužmi alebo aj sami 1
medzi sebou, lebo pápež a jeho ríša aj tak o ne nedbá; keďže im nejde o svedomie, ale o pentazu,
slávu, poctu a o moc.

I. O hriechu

Tu musíme vyznať spolu so sv. Pavlom, že „hriech prišiel na svet skrze jedného človeka, Adama, 1
pre neposlušnosť ktorého všetci ľudia sú hriešnikmi a prepadli smrti a diablu“ (Rím. 5, 12). Toto
je prirodzený, dedičný alebo hlavný hriech.

Ovocím tohto hriechu sú potom zlé skutky, zakazované v Desiatich Božích prikázaniach, ako sú: 2
nevera, povera, modloslužba, bezbožnosť, bezočivosť, zúfalstvo, slepota; slovom, neznať Boha
alebo nedbať naň, Jeho meno zneužívať, krivo prisaháť, nemodliť sa, nevzyvať, potupovať Božie
slovo, rodičov si nečlúť, zabíjať, smilniť, kraďnúť, oklamávať, atď.

Tento dedičný hriech je taká hlboká a strašná porušenosť prirodzenosti, že ho nijaký rozum 3
nepochopí a musí sa to poznávať a veriť podľa vyjavenia Pisma svätého (Žalm 51,7; Rím. 5,12; 2.
Mojž. 33,20; 1. Mojž. 3,6n). Preto je čírym bludom a slepotou, čo scholastickí doktori učili proti
tomuto článku:

1. Ze po Adamovom páde prirodzené sily zostali nedotknuté a neporušené a že človek od priro- 4
dzenosti má zdravý rozum a dobrú vôľu, ako učia filozofi.

2. Tiež, že človek má slobodnú vôľu činiť dobre a zanechať zlé, ako aj zanechať dobré a činiť zlé. 5

3. Podobne, že človek z prirodzených síl môže naplniť a zachovať všetky Božie prikázania. 6

4. Podobne, že z prirodzených síl môže milovať Boha nadovšetko a svojho blížneho ako seba 7
samiého.

5. Podobne, keď človek vykoná toľko, koľko vladze, že Boh mu istotne bude milostivý. 8

6. Podobne, že keď človek chce pristupovať k svätosti, nepotrebuje dobré predsavzatie; činiť 9
dobré, ale stačí, keď nemá zlé predsavzatie; hrešiť; taká dobrá je totiž ľudská prirodzenosť a takú
silu má svätosť.

7. Podobne, že sa z Pisma svätého nedá dokázať, že k dobrým skutkom treba Ducha Svätého 10
a Jeho milosti.

Takéto a mnoho in podobné články vznikli z nepochopenia a z neznalosti aj hriechu aj Krista, 1
nášho Spasiteľa. A je to celkom pohanské učenie, ktoré nemôžeme prijať; keby toto učenie bolo
pravé, Kristus by bol nadarmo umrel, lebo človek by bol bez vady hriechu, pre ktorý musel
(Kristus) umrieť, alebo bol by zomrel len za telo a nie aj za dušu, pretože duša bola zdravá
a jedine telo prepadlo smrti.

II. O zákone.

Učíme, že zákon vydal Boh, aby predovšetkým zadržoval hriech hrozbou a strašením pokutou 1
a naopak zas sľubovaním a ponúkaním milosti a dobrodenia Božieho. Avšak toto všetko vyšlo
nazmar pre prevrátenosť, ktorú v človeku spôsobí hriech. Lebo jedni sa scali preto ešte horšmi; tí
totiž, čo nenávidia zákon, pretože im zakazuje, čo radi činia a prikazuje činiť, čo neradi robia. 2
Preto, ak ich len strach pred trestom nedrží na uzde, robia ešte viac proti zákonu ako predtým.
Toto sú zlí, bezuzdní ľudia, ktorí pášu nepravosť, kde len môžu.

- 3 Druhi sú zas slepi a nafúkani a naryšňajú si, že z vlastných síl zachovávajú a môžu zachovávať zákon, ako sme to už vyššie povedali o scholasťuských teológoch. Sem patria pokrytci a svätuškári.
- 4 Ale najhlavnejší úrad a moc zákona je v tom, že vyjavuje dedičný hriech s jeho ovucím a následkami a ukazuje človeku, ako hlboko a strašne padla a od základu sa narušila jeho prirodzenosť, takže zákon mu musí povedať, že nemá Boha a ani si Ho necíti, ale vzýva cudzích Bohov, čo by predtým o bez zákona nebol býval veril. Toto ho predesí, pokorí, sklúči: človek začne zúfať nad sebou, rád by hľadal pomoc, ale nevie, kde; začína byť Božím nepriateľom a začína reptáť. Toto je to, čo hovorí Pavel: „Zákon pôsobí hnev“ (Rím. 4, 15) ako aj: „Prišiel zákon, aby sa hriech rozhojnil“ (Rím. 5, 20).

III. O pokání

- 1 Táto úloha zákona zachováva a vykonáva sa aj v Novej zmluve, ako svedčí Pavel, keď hovorí: „Hnev Boží z neba zjavuje sa proti každej bezbožnosti a nepravosti ľudí“ (Rím. 1, 18); podobne 3, 19: „Aby celý svet bol obvinený pred Bohom, pretože zo skutkov zákona nebude ospravedlnený pred Ním ani jeden človek“; a Kristus u Jána „(Duch Svätý) poučí svet o hriechu“ (16, 8).
- 2 Toto teda je ten Boží hrom, ktorý na jednu hromadu hádže zjavných hriešnikov i svätuškárov a nikoho nenecháva spravodlivým, ale všetkým naháňa strach a zúfalstvo. Toto je to kladivo, o ktorom hovorí Jeremiáš: „Či nie je moje slovo, . . . ako kladivo, ktorá rozráža skalu?“ (23, 29) Toto nie je activa contritio, činná skrúsenosť, ale passiva contritio (trpná skrúsenosť), pravá hltos srdca, bolesť a úzkosť smrti.
- 3 Takto sa začína pravé pokánie a tu si človek musí vypočuť súd: „Vy všetci ste niek. už či ste zjavní hriešnici a či svätí, všetci sa musíte zmeniť a inak činiť, než akí ste teraz a ako teraz činite a čo by ste boli akokoľvek veľkí, múdri, mocní a svätí, niečo tu spravodlivého, svätého, pobožného atď. ani jedného“.
- 4 Ale k tomu úradu pripojuje Nová zmluva hneď aj potešujúce zaslúbenie milosti v evanjeliu, ktorému treba veriť, ako hovorí Kristus u Marka: „Pokánie činite a verte v evanjelium, (1, 15). To jest: obráťte sa a žite ináč a verte môjmu zaslúbeniu. Pred Kristom už Ján sa nazýva kazateľom pokánia, ale na odpustenie hriechov; to je, Ján ich mal všetkých karhať a vyhlásiť za hriešnikov, aby vedeli, za akých ich pokladá Boh, aby sa zbadali, že sú zatratení ľudia a takto aby sa pripravili prijať od Pána milosť a čakať i obdržať od Neho odpustenie hriechov. Takto hovorí aj sám Kristus u Lukasa v poslednej kapitole: „Musí sa kázať v Jeho mene pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi“ (24, 47).
- 7 Kde však zákonom len túto svoju službu vykonáva bez evanjelia, tam je smrť a pekló a človek aj musí zúfať ako Saul a Judáš, ako svedčí sv. Pavel: „Príkázanie, ktoré mi malo poslúžiť na život, bolo mi na smrť“ (Rím. 7, 19). Lenže evanjelium nedáva potešenie a odpustenie len na jeden spôsob, ale slovom, sviatosťou a aj inak, ako ešte pocujeme o niečo neskôr, aby vykúpenie u Boha bolo čím hojnejšie proti hroznému zálaru hriechov, ako svedčí Zalm. 130, 7.
- 9 Teraz však porovnáваме falošné pokánie solístov s pravým pokáním, aby sme obojm mohli lepšie porozumieť.

O falošnom pokání pápežencov

- 10 Nie je možné, aby pápeženci správne učili o pokání, pretože neznajú dobre hriech; lebo, ako sme vyššie poukázali, neučia správne o dedičnom hriechu, keďže hovoria, že ľudské prirodzené sily človeka zostali neumenšené a neporušené, človek vraj z vlastného rozumu môže správne učiť a z vlastnej vôle môže správne konať, a že Boh isto — isto dá svoju milosť, keď človek podľa svojej slobodnej vôle vykoná, čo vládze.
- 11 Z toho musí nasledovať, že sa kajať treba len zo skutočných hriechov, akými sú napr. zlé myšlienky, ktoré človek schvaľuje (lebo zlá pohnúťka, vášeň, dráždenie nie sú hriechom) hriechne slová, zlé skutky, ktorým sa svojou slobodnou vôľou mohol vyhnúť.
- 12 Toto pokánie delia na tri časti: olutovanie, spoveď a zadosťučnenie s takýmto potešením a zaslúbením: keď človek úprimne futuje, spovedá sa a urobí zádosť, zaslúži si tým odpustenie
- 13 a zaplatí Bohu za hriechy. Takto učia ľudia spoľiehať sa v pokání na ich vlastné skutky. Preto, keď sa ľudom prednieka všeobecná spoveď, dostali sa na kazateľbú slová: „Predtž mi, Pane Bože, život,

kým neurobim zádosť za svoje hriechy a nepolepším si život".

Tu sa ani len slovíčkom nespomenul Kristus a viera a len sa dúfalo, že vlastnými silami možno 14
vštrániť a zmazať hriech pred Bohom. Aj my sme preto boli farármi a mníchmi, že sme sa sami
chceli postaviť proti hriechu.

S olutovaním to bolo takto: keďže si nikto nemôže zapamätávať svoje hriechy (najmä za celý rok 15
popáchaní), pomáhajú si tak, že keby mu zabudnuté hriechy prišli neskôr na um, musí aj tie
olutovať a vyspovedať sa z nich atď. Do tých čias ich porúčali do Božej milosti.

A ďalej, keďže nik nevedel, aká veľká má byť ľútosť, aby bola dostatočná pred Bohom, vymysleli 16
si útechu: kto nemôže mať contritionem, to jest skrúšenosť, má mať aspoň attritionem, ktorú by
som nazval polovičnou skrúšenosťou alebo počiatkom ľútosť; ale ani oni sami nerozumejú týmto
výrazom a ani dôpostal nevedia, ako ani ja neviem, čo znamenajú. Veď toto „attritio“ — polovičná
ľútosť sa počíta za „contritio“ úplnú ľútosť, keď sa ide na spoveď.

Ak by niekto povedal, že svoje hriechy nemôže olutovať, ani za ne trpieť, čo je možné napríklad 17
pri smilstve alebo pomstivosti, pýtajú sa ho, či by si aspoň nepral alebo či by nebol rad, keby
mohol ľutovať? Ak povie „ano“ (veď tu „nie“ by mohol povedať len sám diabol), pokladajú to za
ľútosť a odpustia mu hriechy za takýto jeho dobrý skutok. Odvolávajú sa pritom na príklad sv.
Beruharda, atď.

Tu vidíme, ako slepý rozum habká a sa potáca v Božích veciach a hľadá útechu vo vlastných 18
skutkoch podľa svojho zdania a nemôže myslieť na Krista a vieru. Keď si na toto posvietime,
vidíme, že táto skrúšenosť je umelá, vymyslená, zakúpená na vlastných silách bez viery, bez
známosti Krista. Keď si v tomto biedny hriešnik ponyslí občas na svoje vášne alebo ponyslíchl-
vosť, skôr sa zasmieje, ako by plakal, vyjme, tých ktorých buď zákon poradne zasiahol, alebo
ktorých diabol nadarmo sužoval duchovnou trüchlivosťou. Vyjme týchto, hovorím, táto skrúšenosť je
naozaj len čírym pokrytectvom, ktoré neumitvilo hriešnu žiadosť; veď museli by ľutovať, že viacej
nehrešili, keby im bolo bývalo možné.

Spoveď sa takto odčavovala: Každý musel vypočítať všetky svoje hriechy (čo je nemožné) a toto 19
bolo veľké utrpenie. Na ktoré hriechy zabudol, tie mu boli odpustené s podmienkou, že sa z nich
vyspovedá, keď mu židu na um.

A tak nikdy nemohol vedieť, či sa už dočista a prave spovedal, alebo kedy sa skončí jeho
spovedanie sa. Súčasne ho odkazovali na jeho skutky a vraveli, že čím úplnejšie sa vyspovedá
a čím viac sa bude hanbiť a ponížovať pred kňazom, tým viac a tým lepšie učiní zádosť za svoje
hriechy; lebo že taká pokora určite získa milosť Boha.

Ani tu nebola ani viera ani Kristus, a moc rozhorenia mu nebola vyslovená, ale jeho útecha 20
spočívala vo vypočítavaní hriechov a v hanbení sa. Nemožno ani vyzroprávať koľko súženia, zlých
skutkov a povery spôsobila takáto spoveď.

Zadosťučnenia boli ešte zamoťanejšie. Nikto totiž nemohol vedieť, koľko ich má vykonať za 21
jeden hriech, niečo za všetky. Poradili si tak, že ukladali malé zadosťučnenia, ktoré bolo možno
ľahko vykonať, ako napr. päť Otčenášov, jeden deň pôstu, atď. Ostatné pokánia odkladali do
očistca.

Z toho pochádzalo zase len samé siženie a bieda. Niektorí holi presvedčení, že sa nikdy nevy- 22
slobodia z očistca, pretože podľa starých kánonov za jeden smrteľný hriech bolo sa treba kajaf
sedem rokov. A predsa všetku nádej skladali na naše skutky zadosťučnenia, a keby toto zadosť- 23
učnenie bolo mohlo byť dokonalé, všetka naša nádej by bola len na ňom spočívala a nebolo by
treba ani viery ani Krista. Ale toto bolo nemožné. Keby sa teda niekto bol býval kajaf sto rokov,
predsa by nakoniec nebol vedel, kedy sa dostatočne pokajaf. To však znamenalo: ustavične sa
kajaf, ale nikdy neprísť ku pokániu.

A tu úbohej cirkvi prišla na pomoc svätá rímska stolica a vynáša odpustky, ktorými vymieňala 24
a rušila zadosťučnenia. Najprv niektoré na sedem rokov, na sto rokov, atď. Odpustky rozdelili
medzi kardinálov a biskupov, takže jeden mohol dávať odpustky na sto rokov, iný na sto dní, atď.
Ale vymeniť celé zadosťučnenie si vyhradila len pre seba.

Keďže toto začalo vynášaf peniaze a keďže obchod s bulami bol výnosný, vymyslela zlatý rok 25
a určila ho do Ríma a malo to byť odpustenie všetkých mäk a vín. I hrnuli sa tá ľudia, lebo každý
by sa bol rád zbavil ľazkého a nezoositelného bremena. To znamenalo: nájsť a zhrabnúť poklady
zeme. Pápež sa potom ponáhal a vyhlasoval zlaté roky jeden za druhým. Ale čím viac penazi
pohliu, tým viac sa mu rozšíril pažerák. Preto potom rozposielal ho prostredníctvom legátov po 26
krajinách, kým sa všetky kostoly a domy nepreplnili „zlatým rokom“. Nakoniec sa votrel aj do

očička medzi mŕtvych, apočiatku so základinami na omše a vigílie, potom s odpustkami a zlatými rokmi, až duše tak zlačneli, že jednu vyslobodzoval aj za groš.

- (Z toho vidíme, že sa falošné pokánie začalo s pokrytectvom a skončilo sa s takými veľkými ohavnosťami a prefikanosťou.) Lenže ani toto ešte nepomáhalo. Lebo i keď pápež učil ľudí spoľehať sa na takéto odpustky a dôverovať im, sám to zas urobil pochybným; lebo vo svojich hriech hľasal: „Kto chce mať účasť na odpustkoch alebo na zlatom roku, musí sa kajať a vyspovedať a zaplatiť peniaze. Vyššie sme však už počuli, že ich ľútosť a spoveď je neistá a pokrytecká. A tak nikto nevedel, koho duša je v očiaci. A o tých, ktorí tam už boli, nik nevedel, ktorá z nich sa správne kajała a ktorá sa vyspovedala. Takto pápež zhrabúval peniažky a ľudí viedol dôverovať v jeho moc a v odpustky a nakoniec ich predsa len odkázal na ich neisté skutky. To znamená, že svet bol poriadne odmenený za svoju nevďačnosť voči Bohu.
- 28 Boli však niektorí, ktorí si mysleli, že sa nedopusťli takýchto skutočných hriechov ani myšlienkami ani slovami ani skutkami, ako som si to myslel aj ja a mne podobní mnisi a faráři v kláštore a v ústavoch, ktorí sme sa postami, bdením, modlitbami, omšami, drsným oblekom a tvrdým lôžkom bránili zlým myšlienkam a celkom vážne silou — mocou chceli sme byť sváti. Ale vrodené a zdedené zlo aspoň v spánku (ako vyznáva aj sv. Augustín a Jeroným a iní) dokázalo svoju povahu. Avšak napriek tomu sme sa pokladali navzájom za svätých, ako sme učili, za ľudí bez hriechu, plných dobrých skutkov, takže sme potom svoje dobré skutky, nám do neba prebytočné, aj iným udeľili a predali. Že je to čira pravda, potvrdzujú pečate, listy a príklady, ktoré máme poruke.
- 29 Takito sa nepotrebovali kajať. Veď čo mali ľutovať, keď nepovoľovali zlým myšlienkam? Z čoho sa spovedať, keď sa vyhýbali zlým, hriechnym slovám? Za čo činiť zadostučinenie, keď ich skutky boli nevinné, takže svoju prebytočnú spravodlivosť ešte aj mým úbohým hriešnikom mohli odpredať? Takými svätcami boli v Ježišovej dobe farizeji a zákonníci.
- 30 Tu prichádza [Zjav. 10] ohnivý anjel, sv. Ján, kazateľ pravého pokánia, a jedným hromom zráža
31 jedných i druhých na jednu kopu slovami: „Pokánie čítate“ (Mat. 3.20) Tu si tieto myslia: „Veď sme
32 sa kajať“. A tamti: „Nepotrebuje pokánie“. Ján však prvoláva: „Jedni i druhí čítate pokánie; lebo jedni ste falošní kajúcnici, druhí zas falošní svätci, pokrytci a potrebujete odpustenie hriechov, lebo ani jedni ani druhí dostali ešte stále neviete, čo je opravdivý hriech, tým menej sa viete z neho kajať a sa mu vyhýbať. Ani jedni ani druhí nie ste dobrí, ale ste plní nevery, neznámosti Boha a nevedomosti Jeho vole. Tu stojí Ten, „z plnosti ktorého všetci musíme vďať milosť nad milosť, a bez Neho nik nemôže byť pred Bohom spravodlivý.“ (Ján 1,16) Preto, ak chcete činiť pokánie, čítate ho správne. Vaše pokánie je nanič. A vy, pokrytci, ktorí nepotrebuje pokánia, vy „vretenie pleť, kto vás ubezpečil, že uniknete nastávajúcejmu hnevu?“ (Mat. 3,7; Luk. 3,7).
- 33 Takto káže aj svätý Pavel, keď hovorí: „Ničo spravodlivého ani jedného, ničo rozumného, nikoho, čo by hľadal Boha; ničo čo by čínil dobre, ničo ani jedného; všetci sa odklonili, napospol
34 stali sa neužitočnými“ (Rim. 3,11). A Skut. apoštolské 17, 30: „(Boh) teraz dáva zvestovať ľudom,
35 aby sa všetci všade kajať“. Hovorí „všetci“, nik nie je výnimkou, kto je človek. Toto pokánie učí nás poznávať hriech, že totiž všetci sme zatratení a že ničo na nás ani vláška dobrého a ni kuska kože a že musíme byť úplne noví, imi ľudia.
- 36 Toto pokánie nie je kusé ani žobrácke ako tamto, za skutočné hriechy, a ani nie je neisté ako ono; lebo sa neháda, čo je hriechom a čo nie, ale všetko hádže na jednu kopu a tvrdí, že v nás je všetko samý čirý hriech. Nado dlho skúmať, triediť, rozlišovať? Preto ani pokánie nie je tu neisté; lebo tu nič neostáva, čím by sme si mohli namýšľať niečo dobrého na vyplatanie hriechov, len úplné a bezpečné pochybovanie o všetkom, čo sme, čo myslíme, hovoríme alebo konáme, atď.
- 37 Preto ani spoveď nemôže byť byť falošná, neistá alebo kusá; lebo ten, čo vyznáva, že všetko v ňom
38 je samý hriech, zahrňuje všetky hriechy, nevynechá a nezabudne ani jeden. Takto ani zadostučinenie nemôže byť neisté: lebo nie je nim náš neistý hriechny skutok, ale utrpenie a krv nevinného „Baránka Božieho, ktorý snima hriech sveta“.
- 39 O tomto pokání káže Ján a potom Kristus v evanjeliu, a aj my. Týmto pokáním zrazíme do prachu pápeža a všetko, čo sa zakladá na našich dobrých skutkoch. Lebo toto všetko stojí na falošnom a márnom základe, ktorý sa volá: dobré skutky alebo zákon: boci tu ničo nijakého dobrého skutku, ale len samé zlé skutky, a zákon nik nenaplní (ako hovorí Kristus), ale všetci ho prestupujú (Ján 7.19). Preto celá tá budova je čiro — čirni kľamstvom a pokrytectvom; i tam, kde sa zdá najsvätšia a najkrajsia.
- 40 A toto pokánie trvá u kresťanov až do smrti, lebo sa s pozostalým hriechom tela zhryza po celý

život, ako dokazuje sv. Pavel (Rim. 7.14-25), že bojuje so zákonom svojich údov, atď. a to nie vlastnými silami, ale darom Ducha Svätého, ktorý prichádza po odpustení hriechov. Tento dar čisti a vymieňa poznatky hriechov každý deň a usiluje sa urobiť človeka ozač čistým a svätým.

Ale o tomto pápež, teológovia, juristi a ostatní ľudia z vlastného rozumu nič nevedia, lebo je to 41 nebeské učenie vyjavené v evanjellu a bezbožní svätuškári nazývajú ho kacírstvom.

Ostatne, keby sa objavili nejakí sektári, ako hádam niektorí sú aj napríklad, a počas vzbury 42 prišli mi aj na oči, ktorí učia, že všetci, ktorí už raz prijali Ducha alebo odpustenie hriechov a uverili, keby potom aj zhrešili, ostávajú vo viere a tento hriech im neuškodí; a toto hlásajú: „Rob, čo len chceš, ak veríš, nič ti neuškodí, lebo viera zahľadá všetky hriechy“, atď.; a dokladajú, ak niekto zhrešil, keď už bol prijal Ducha a uveril, ten nemal ani pravého Ducha ani pravú vieru; videl som už mnoho takýchto pomálených ľudí a obávam sa, že v niektorých sa ešte stále skrýva takýto diabol.

Preto treba vedieť a učiť, že ak zbožní ľudia, odhliadnuc od toho, že ešte stále majú a cítia 43 dedičný hriech, z ktorého sa každý deň kajú a bojujú s ním, upadnú do zjavného hriechu, ako napr. Dávid, keď sa dopustil smilstva, vraždy a roháčstva, že vtedy stratila sa z nich viera i Duch Svätý. Lebo Duch Svätý nedovolí, aby hriech panoval a prevládol tak, že ho museli spáchať, ale 44 zabraňuje a znemožňuje, aby ich nemútil robiť, čo chce. Avšak ak predsa robia, čo chce, nielo tam ani Ducha Svätého ani viery, lebo pravdivo hovorí sv. Ján: „Ktokoľvek sa z Boha narodil, nepáse 45 hriech . . . a nemôže hrešiť“. A aj to je pravda, ako píše opäť Ján: „Ak hovoríme, že nemáme hriechu, sami seba klameme, a nielo v nás pravdy.“ (I. Jána 1,8).

IV. O evanjellu.

Pristupujeme znovu k evanjellu, ktoré nám nie len na jeden spôsob radí a pomáha proti hriechu; lebo Boh je nesmierne bohatý vo svojej milosti. Najprv zvestovaným slovom, v ktorom sa celému svetu zvestuje odpustenie hriechov. A toto je vlastný úrad evanjellu. Potom krstom. Po tretej 46 velebnou sviatostou oltárnou. Po šlytá mocou kľúčov a tiež vzájomným vyznávaním a potešovaním bratov: „Kde by sa dvaja zhromaždili . . . (Mat. 18,20).

V. O krste.

dotaz na Slovo

Krst nie je nič iné ako Božie slovo vo vode podľa Pánovho ustanovenia a príkazu alebo, ako 1 hovorí Pavel: „kúpeľ vody skrze slovo“ (Efcz. 5,26) alebo Augustín: „Slovo pristúpi k elementu a je sviatosť“. A preto neučíme ako Tomáš a dominikáni, ktorí zabúdajú na slovo a hovoria, že 2 Boh vložil do vody duchovnú silu, ktorá voďou obmyva hriechy; ani neučíme, ako Scotus a františkáni, ktorí učia, že krst zmyva hriechy preto, lebo je v ňom prítomná Božia vôľa; teda že toto 3 obrýtie je jedine z Božej vôle a vôbec nie slovom ani voďou.

O krste dieťať

učíme, že dieťať treba kresť: lebo tiež patria do zaslúbeného vykúpenia, ktoré je Kristu. A cirkev 4 je povinná podávať im ho (keď sa to od nej žiada).

VI. O sviatosti oltárnej

učíme, že chlieb a víno vo večeri Pánovej sú pravé telo a krv Kristova a že ich podávajú a prijímajú 1 nielen zbožní, ale aj zlí kresťania.

A že sa nemá prísľuhovať len pod jedným spôsobom. Napotrebujeme vysokú vedu, ktorá nás učí, 2 že „pod jedným spôsobom je to isté, ako pod obojm“, ako nás poučujú soľisti a kostnický snem; 3 lebo i keby priam bolo pravdou, že pod jedným je to isté ako pod obojm, predsa však „pod jedným spôsobom“ nie je celé nariadenie a ustanovenie, ktoré ustanovil a nariadil Kristus. A najmä 4 zavrhujeme a zatracujeme v mene Božom všetkých, ktorí nielen sami neprijímajú „pod obojm“, ale to panovačne zakazujú, zatracujú a odsudzujú ako kacírstvo a tak sa stavajú proti Kristovi a nad Neho, nad nášho Pána a Boha atď.

Pri transsubstanciácii vôbec neuznávame chytrácku soľistiku, kde učia, že chlieb a víno tratia 5 svoju prirodzenú podstatu a ostáva len podoba a farba chleba a nie pravý chlieb. S Písmom svätým

sa zhoduje najlepšie, že chlieb tu je i zotráva, ako hovorí Pavol: „chlieb, ktorý lámeme“ (1. Kor. 10, 16), tiež (1. Kor. 11, 28) „A tak jedz z chleba“.

VII. O moci kľúčov.

- 1 Moc kľúčov je moc a úrad, čo dal cirkvi Kristus, aby zväzovala a rozväzovala hriechy, a to nielen hrubé a známe hriechy, ale aj jemné a tajné, o ktorých vie len Boh, ako je napísané: „Ktože si uvedomí pohlúdenia?“ (Žalm 19, 13). A Pavol (Rím. 7, 25) sám na seba žaluje, že svojím telom slúži „zákonu hriechu“; lebo nie my, ale jedine Boh rozhoduje, čo je hriech, aké veľké sú hriechy a koľko ich je, ako čítame v Žalme: „So svojimi služobníkmi nevhádzaj do súdu; veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tobou“ (143, 2). Aj Pavol 1. Kor. 4, 4 hovorí: „Nikoho nie som si vedomý, ale nie v tom je moje ospravedlnenie“.

VIII. O spovedi.

- 1 Keďže rozhrešenie, čiže moc kľúčov, je tiež pomoc a potešenie proti hriechu a zlému svedomiu, ustanovená v evanjeliu samým Kristom, ani spoveď ani rozhrešenie nesmú sa v cirkvi nikdy zrušiť, najmä kôli prestrašeným svedomiam, ale aj kôli rozpustilej, samopašnej mládeži, aby sa vyskúšala a vyučila v kresťanskom učení.
- 2 Ale vypočítavanie hriechov nech sa ponechá každému na slobodnú vôľu, či ich chce vypočítavať a či nie; lebo kým sme v tele, budeme klamať, keď vyznáme: „Ja som biedny a hriešny človek“ (Rím. 7, 2) „Vo svojich údoch vidím mý zákon“, atď. A keďže súkromné rozhrešenie pochádza z moci kľúčov, neslobodno ním pohŕdať, ale si ho treba vysoko vážiť ako všetky ostatné úrady kresťanskej cirkvi.
- 3 A v otázkach týkajúcich sa ústneho, zovňajšieho slova, treba pevne na tom trvať, že Boh dáva svojho Ducha a milosť iba skrze alebo pomocou predchádzajúceho zovňajšieho slova. Týmto sa uchránime pred entuziazmi, to jest blúznivcami, ktorí sa chvascú, že majú Ducha bez slova a pred jeho prijatím. A preto potom Písmo sväté alebo ústne slovo súdia, prekrúcajú a nafaňujú, ako sa im zachce, ako to robil Münzer a veľmi mnohí robia ešte aj dnes, ktorí chcú byť prísnymi sudcami medzi Duchom a literou ani sami nevedia, čo hovoria alebo učia. Veď aj pápežstvo je čirý entuziazmus. Pápež sa totiž vysťahuje, že „všetky práva sú v skrinke jeho srdca“, a čo on so svojou cirkvou usúdi alebo vyhlási, je Duch a právo, i keby stálo nad Písmom alebo bolo proti nemu alebo proti ústnemu slovu. Všetko to je starý diabol a starý had, ktorý urobil entuziazmi aj Adama a Evu a zvedol ich od zovňajšieho slova k blúzneniu a k vlastným domnenkam, a pritom aj on sám to robí len zovňajším slovom. A tak aj naši entuziasti zatracujú zovňajšie slovo, pritom však sami nemôžu, ale prepínajú svet kritikom a písачkami, akoby Duch nemohol prichádzať skrze Písmo alebo skrze ústne slová apoštolov. Ale skrze ich písma a slová musí prísť. Prečo naprestanú kázať a písať, aby len sám Duch naplnil ľudí bez ich spisov a ešte pred nimi, ako sa chvasťujú, že do nich vstúpil bez kázania Písma? Pri tejto veci nenachmárnu zbytočne mární čas, lebo sme sa s ňou už dostatočne zaoberali.
- 7 Veď aj tí, ktorí pred krstom veria, alebo pri krste začnú veriť, majú vieru zo zovňajšieho slova, ktoré predchádzalo. Tak aj dospeli, keď prišli k rozumu, museli najprv počuť: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“ (Mar. 16, 16). I keď prv boli neveriaci a až po desiatich rokoch prijali Ducha a krst, Kornélius (Skut. ap. 10, 1) už dávno predtým bol počul od židov o budúcom Mesiášovi tým sa stal spravodlivým u Boha. Jeho modlitby a almužny boli Bohu príjemné pre takúto vieru (ako ho Lukáš menuje „spravodlivým a bahahojným“). Bez vopred počutého slova nebol by mohol ani veriť ani byť spravodlivým. Ale sv. Peter musel mu zjaviť, že Mesiáš (o ktorom dovtedy veril, že má prísť) už prišiel, aby ho viera v Mesiáša, ktorý ešte len má prísť, nezdržala pri zatvrdilých a neveriacich Židoch, ale aby vedel, že teraz musí byť spasený prišlým Mesiášom a že ho nesmie, ako Židia, zaprieť a prenasledovať, atď.
- 9 Slovom: entuziazmus väzí v Adamovi a v jeho synoch od začiatku až do konca sveta. Zastiepli a naočkovali im ho sám starý had, v ktorom je pôvod, sila, život a moc každého kačrstva, teda aj pápežstva a mohamedánstva. Preto máme a musíme vytrvať pri tom, že sa Boh nechce stykať s nami ľuďmi inak ako so svojím zovňajším slovom a sviatosťami. Všetko však, čo sa chvasce Duchom bez takéhoto slova a sviatosti, je diabol. Veď aj Mojžišovi sa Boh zjavil v horiacom krti a reči. A ani jeden prorok, ani Eliáš, ani Elizeus, neprijal Ducha bez Desiatich Božích prikázanií.

A Ján Křtiteľ sa nepočal bez predchádzajúceho slova Gabrielovho, neposkočil v živote matkinom 12
bez Máriinho hlasu. A sv. Peter hovorí (2. Petra 1,21), že proroci neprozokovali „z ľudskej vôle“, ale
„Duchom Božím vedení“. Bez zovňajšieho slova by však neboli svätí a ešte menej by ich, nesvätých,
Duch Svätý bol ponúkol hovoriť; ale Duch Svätý hovoril skrze nich.

IX. O vyobcovaní.

Veľké vyobcovanie, ako pápež menuje, pokladáme za čisto svetský trest, a ktorým my, cirkevní
služobníci, nemáme mať nič do činenia. Ale malé vyobcovanie, ako to menuje, je pravé, kresťanské
totiž, že sa zjaví a zatvrdí hriešnici nemajú pripúšťať k svtatosti a do spoločnosti cirkvi, kým sa
nepolepšia a neprestanú hrešiť. Kazateľa však do toho duchovného trestu, čiže vyobcovania,
nemajú miešať svetské tresty.

X. O vysvätení a povolani.

Keby biskupi chceli byť pravými biskupmi a keby sa chceli zaujať za cirkev a evanjelium, kvôli 1
láske a jednote, nie však z nevyhnutnosti, mohli by sa dovoliť, aby ordinovali a potvrdzovali
našich kňazov, ale bez všetkých obávností a podvodov nekresťanskej okázalosti a nádhery. Lenže
oni nie sú pravými biskupmi a ani nechcú byť nimi, ale sú svetskými pánm a kniežatami, ktoré 2
nechcú ani kazať, ani učiť ani křtitiť ani prisluhovať svtatosti ani konať vlastné dielo a úrad cirkvi.
A nad to ešte aj povoláním do toho úradu naháňajú, prenasledujú a zatracujú. Keďže však cirkev
pre nich nemôže byť opustená a zbavená služobníkov, preto podľa príkladu starej cirkvi a Otcov 3
budeme si musieť i chceme si sami ordinovať na tento úrad schopných ľudí. V tomto nám nemôžu
ani prikazovať ani zakazovať ani len podľa svojho vlastného práva. Ich zákony totiž hovoria, že aj
tých, čo kacíri ordinovali, treba pokladať za ordinovaných a takými aj zostávajú. Sv. Jeroným píše
o cirkvách v Alexandrii, že ich spočiatku bez biskupa spoločne spravovali kňazi a kazateľa.

XI. O kňazskom manželstve

Na zákaz manželstva kňazom a na obťaženie kňazského stavu záväzkom večnej čistoty nernali 1
ani príčiny ani práva. Prejavili sa tým ako antukřtiovskí, tyraniskí a bezbožní násilníci a spôsobili
mnoho strašných, hroznych, nespočetných hriechov nemravností, v čom sa až dostal váľajú. Ako
ník z nás a ani z nich nemôže zmeniť muža na ženu ani ženu na muža ani zrušiť obe pohlavia, 2
práve tak ani oni nemajú práva takéto stvorenia Božie oddeliť od seba a zakazať spôsobom
počestným v manželstve. Preto nesúhlasíme a ich špinavým celibátom a ani ho nestrpíme, ale 3
chceme ponechať manželstvo slobodné, ako ho Boh ustánoval a zriadil a Jeho dielo nechceme ničť
ani prekaziť; lebo sv. Pavol hovorí (1. Tim. 4, 1), že zabraňovať ženit sa je „učenie démonické“.

XII. O cirkvi

Neuznávame, že by oni boli cirkvou, ani nie sú; a ani nebudeme poslúchať, čo v mene cirkvi 1
prikazujú alebo zakazujú. Veď, chvála Bohu, dnes už každé sedemročné dieťa vie, čo je cirkev, že 2
eš to totiž svätí veriaci, „ovce, ktoré počúvajú hlas svojho Pastiera“. Lebo deti sa takto modlia:
„Verím v svätú cirkev křtianskú“. Táto svätosť nezáleží v kamzách, tonzúrach, dlhých kabátoch
a iných ceremóniách, vymyslených bez Písma sv., ale záleží v slove Božom a v pravej viere. 3

XIII. Ako hýva človek ospravedlivený pred Bohom a o dobrých skutkoch.

Ani v najmenšom nemôžem zmeniť, čo som až dostal neustále učil o ospravedlivení, že totiž 1
„vierou“, ako hovorí sv. Peter (Skut. ap. 15,9), prijímame nové, čisté srdce, a že nás Boh pre
Krista, nášho Prostredníka, má a pokladá za celkom spravodlivých a svätých. I keď hriech nie
je ešte celkom z tela odstránený a umŕtvený, predsa ho nepočíta ani nepripomína.

Túto vieru, obnovenie a odpustenie hriechov nasledujú dobré skutky. A to, čo je v nich ešte 2
stále hriešne a nedostatočné, nepočíta sa za hriech a nedostatok práve pre Krista. A človek celý i čo

do osoby i čo do svojich skutkov, je vyhlásený za spravodlivého a svätého a ním aj je z čirej milosti a lásky, ktorá sa v Kristu nad nami vytlala a rozšírila. Preto sa nemôžeme veľmi chváliť zásluhami svojich skutkov, keď hľadíme na ne bez milosti a milosrdenstva, ale ako je napísané: „Kto sa chváli, nech sa chváli v Pánu“ (1. Kor. 1.31), to je, že má milostivého Boha. A tak je všetko v poriadku. K tomu ešte dokladáme, že kde nenasledujú dobré skutky, tam je viera falšná a nepravá.

XIV. O kláštorných sľuboch

- 1 Každé sa kláštorné sľuby úplne protivia prvému hlavnému článku, treba ich celkom zrušiť.
- 2 Práve na ne sa vzťahuje, čo hovorí Kristus, Mat. 24,5: „Ja som Kristus“ atď. Lebo kto sľubuje kláštorný život, verí, že bude žiť svätejšie, ako žije obyčajný kresťan a svojimi skutkami pomôže do neba nielen sebe, ale aj iným. Toto však znamaná popierať Krista. A sa chváli svojim sv. Tomášom, že kláštorný sľub sa rovná krstu. Toto je však bohorôhanie.

XV. O ľudských ustanoveniach

- 1 Tvrdenie pápežencov, že ľudské ustanovenia slúžia na odpustenie hriechov alebo že zasluhujú spasenie, su nekresťanské a hodné zavrhnutia, ako hovorí Kristus: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mat. 15,9). Podobne Pavel (Tit. 1,14), že sa odvracajú od pravdy. Tiež nesprávne hovoria, že je smrteľným hriechom prestúpiť takéto ustanovenia.

- 3 Toto sú články, na ktorých musím stáť a budem stáť až do smrti, ak bude božia vôľa. A neviem nič na nich zmeniť ani vypustiť. Akže však niekto iný chce z toho niečo vynechať, nech to urobí na svoju zodpovednosť.

- 4 Konečne, je tu ešte pápežovo kúzelné vrce hŕpych a detských článkov o posviacke kostolov, krstení zvonov, oltárnych kameňov, k čomu volajú kmotrov, aby dali dary atď. Toto krstenie je výsmechom a pohonením krstu sv. a nesmie sa trpieť.

Potom tiež posviacky sviec, pšiem, ozimín, ovsu, koláčov, atď., čo všetko sa nemôže nazývať, lebo ani nie je posviackou, ale čírym výsmechom a podvodom.

A takýchto výmyslov majú nespočetné množstvo; porúčame ich Bohu a im odporúčame modliť sa až do úmoru, avšak my s tým nechceme mať nič spoločného.

1. Dr. Martin Luther, podpísal.
2. Dr. Justus Jonas, rektor, vlastnoručne podpísal.
3. Ján Bugenhagen, pomoranský doktor, podpísal.
4. Dr. Gašpar Creutziger, podpísal.
5. Mikuláš Amsdorf Magdeburgský, podpísal.
6. Juraj Spalatin Aldenburský, podpísal.
7. Ja, Filip Melancton, tieto vyššie uvedené články tiež pokladám za pravé a kresťanské, avšak čo sa týka pápeža, mám za to, že keby dovolil evanjelium, króli pokoju a všeobecnej jednoty, mali by sme mu priznať nadradenosť, ktorí má jure humano nad biskupmi tých kresťanov, čo sú pod ním a čo aj napotom budú môcť byť pod ním.
8. Ján Agrikola, Eisleben, podpísal.
9. Gabriel Didymus podpísal.
10. Ja, dr. Urban Regius, superintendent cirkvi lunenburského vojvodstva, podpisujem menom svojím, menom svojich bratov, ako aj hanoverskej cirkvi.
11. Ja, Stefan Agrikola, dvorný kazateľ, podpisujem.
12. Aj ja, Ján Draconites, marburský profesor a kazateľ, podpisujem.
13. Ja, Konrád Figenboez, podpisujem na slávu Božiu, že tak som veril a dostať kázal a silnejšie verim ako je here.
14. Ondrej Ostander, norimberský kazateľ, podpisujem.
15. M. Vit Diehrich, norimberský kazateľ.
16. Erhard Schnepffius, štutgardský kazateľ, podpisujem.
17. Konrád Öttingerus, pforzheimský kazateľ kniežata Ulricha.

do osoby i čo do svojich skutkov, je vyhlásený za spravodlivého a svätého a ním aj je z čistej milosti a lásky, ktorá sa v Kristu nad nami vytlala a rozšírila. Preto sa nemôžeme veľmi chváliť zásluhami svojich skutkov, keď hľadíme na ne bez milosti a milosrdenstva, ak ako je napísané: „Kto sa chváli, nech sa chváli v Pánu“ (1. Kor. 1,31), to je, že má milostivého Boha. A tak je všetko v poriadku. K tomu ešte dokladáme, že kde nenasledujú dobré skutky, tam je viera falošná a nepravá.

XIV. O kláštorných sľuboch

- 1 Keďže sa kláštorné sľuby úplne protivia prvému hlavnému článku, treba ich celkom zrušiť.
- 2 Práve na ne sa vzťahuje, čo hovorí Kristus, Mat. 24,5: „Ja som Kristus“ atď. Lebo kto sľubuje kláštorný život, verí, že bude žiť svätejšie, ako žije obyčajný kresťan a svojimi skutkami pomôže do neba nielen sebe, ale aj iným. Toto však znamená popierať Krista. A sa chváli svojim sv. Tomášom, že kláštorný sľub sa rovná krstu. Toto je však bohorúhante.

XV. O ľudských ustanoveniach

- 1 Tvrdenie pápežencov, že ľudské ustanovenia slúžia na odpustenie hriechov alebo že zaslужujú spasenie, sú nekresťanské a hodné zavrhnutia, ako hovorí Kristus: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mat. 15,9). Podobne Pavel (Tit. 1,14), že sa odvracajú od pravdy. Tiež nesprávne hovoria, že je smrteľným hriechom prestúpiť takéto ustanovenia.

- 3 Toto sú články, na ktorých musím stáť a budem stáť až do smrti, ak bude božia vôľa. A neviem nič na nich zmeniť ani vypustiť. Akže však niekto iný chce z toho niečo vynechať, nech to urobí na svoju zodpovednosť.

- 4 Konečne, je tu ešte pápežovo kúzelné väzce hlúpych a detských článkov o posviacke kostolov, krstení zvonov, oltárnych kameňov, k tomu volajú kmotrov, aby dali dary atď. Toto krstenie je výsmechom a pohanieím krstu sv. a nesmie sa trpieť.

Potom tiež posviacky sväto, pallem, ozamin, ovsu, koláčov, atď., čo všetko sa nemôže nazývať, lebo ani nie je posviackou, ale čírym výsmechom a podvodom.

A takýchto výmyslov majú nespočetné množstvo; porúčame ich Bohu a im odporúčame modliť sa až do úmoru, avšak my s tým nechceme mať nič spoločného.

1. Dr. Martin Luther, podpísal.
2. Dr. Justus Jonas, rektor, vlastnoručne podpísal.
3. Ján Bugenhagen, pomoranský doktor, podpísal.
4. Dr. Gáspar Creutziger, podpísal.
5. Mikuláš Amsdorf Magdeburgský, podpísal.
6. Juraj Spalatin Aldenburský, podpísal.
7. Ja, Filip Melancton, tieto vyššie uvedené články tiež pokladám za pravé a kresťanské, avšak čo sa týka pápeža, mám za to, že keby dovolil evanjelium, kvôli pokoju a všeobecnej jednote, mal by sme mu priznať nadradenosť, ktorá má juré humano nad biskupmi tých kresťanov, čo sú pod ním a čo aj napotom budú môcť byť pod ním.
8. Ján Agrikola, Eisleben, podpísal.
9. Gabriel Didymus podpísal.
10. Ja, dr. Urban Regius, superintendent cirkvi lunenburského vojvodstva, podpisujem menom svojím, menom svojich bratov, ako aj hanoverskej cirkvi.
11. Ja, Štefan Agrikola, dvorný kazateľ, podpisujem.
12. Aj ja, Ján Draconites, marburský profesor a kazateľ, podpisujem.
13. Ja, Konrád Eigenboez, podpisujem na slávu Božiu, že tak som veril a dostal kázal a silnejšie verím ako je here.
14. Ondrej Ostander, norimberský kazateľ, podpisujem.
15. M. Vít Dietrich, norimberský kazateľ.
16. Erhard Schnepffius, stutgardský kazateľ, podpisujem.
17. Konrád Öttingerus, pforzhelmský kazateľ kniežata Ulricha.

18. Simon Schneeweiss, farár cirkvi v Crailsheimu.
19. Ján Schlachinhausen, farár cirkvi köthenskej.
20. M. Juraj Heltus Forchhelmský.
21. M. Adamus z Fuldy, kazateľ hesenský.
22. M. Anton Corvinus
23. Ja. Ján Bugenhagen, znovu podpisujem menom magistra Jána Breucia, ktorý odchádzajúc zo Smalkald, kázal mi to učiť ústne i na písme, čo som ukázal bratom, ktorí popodpisovali.
24. Ja. Dionýz Melander, podpisujem Vierovyznanie, Apológiu a Konkordiu v otázke večere Pánovej.
25. Pavel Rhodius, štetínsky superintendent.
26. Gerhard Oemcken, superintendent mindenskej cirkvi.
27. Ja. Brixius Northanus, správca Kristovej cirkvi secksteckej, podpisujem články dôstojného otca M. Luthera a vyznávam, že aj dostať som tak veril a učil, a že aj naďalej s pomocou Kristovho Ducha tak budem veriť a učiť.
28. Michal Caellus, mansfeldský kazateľ, podpisuje.
29. M. Peter Geltnerus, kazateľ frankfurtský, podpísal.
30. Vendelin Faber, seeburský farár v Mansfelde.
31. Ja. Ján Aepinus, podpisujem.
32. Podobne aj ja Ján Amsterdamský Bremský.
33. Ja. Fridrich Myconius, farár Gothanskej cirkvi v Thuringách, podpisujem menom svojím i menom Justa Menta Eisenackského.
34. Ja. Ján Langus, doktor a kazateľ erfurtský, vlastnoručne podpisujem menom svojím i menom svojich spolupracovníkov v evanjeliu, a to:
35. Pána licenciáta Ludovita Platza Melzungskeho.
36. P. Magistra Žigmunda Kirchnera.
37. P. Wolfganga Klswettera.
38. P. Melchiora Weittmana.
39. P. Jána Taffa.
40. P. Jána Killána.
41. P. Mikuláša Fabritio.
42. P. Ondreja Menaera.
43. Aj ja, Egidius Mecheleerus, vlastnoručne podpisujem.

POJEDNANIE O PÁPEŽOVEJ MOCI A PRVENSTVE

(Napísali teológovia ztroumeždení v Šmalkaldách)

Roku 1537

O pápežovej moci a prvenstve

Rímsky biskup si osobuje, že podľa Božieho práva je nad všetkými biskupmi a kňazmi; tiež že podľa Božieho práva má oba meče, to je, právo odnímať a udeľovať kráľovstvá. A po tretie tvrdí, že toto treba veriť pre spasenie. Preto sa rímsky biskup nazýva Kristovým zástupcom na zemi. Tieto tri články pokladáme a vyhlasujeme za falošné, bezbožné a pre kresťanskú cirkev záhubné. Ak však aby sa naše vyhlásenie mohlo správne pochopiť, vymedzme vopred, čo označujú byť nad všetkými biskupmi podľa Božieho práva. Pod tým totiž rozumejú, že pápež je všeobecným a ako sami tvrdia, ekumenickým biskupom. To znamená, že od neho si majú žiadať ustanovenie a potvrdenie všetci biskupi a kňazi celého sveta a že on má právo voliť, ustanovovať, potvrdzovať a zosadzovať všetkých biskupov. Prítom si osobuje právomoc vydávať zákony o obradoch, o zneniach svätosti, o učení a chci, aby jeho články, nariadenia a zákony pokladali za články viery alebo za Božie prikázania, teda také, ktoré zaväzujú svedomia, pretože si nárokuje moc Božím právom, ba sa usiluje povýšiť ich nad Božie prikázania. A ešte ohavnejšia je doložka, že toto všetko načím veriť pre spasenie.

I. Po najprv teda ukážeme z evanjelia, že rímsky biskup nestojí nad ostatnými biskupmi a kňazmi podľa Božieho práva. U Luk. 22,24-27 Kristus výslovne zakazuje panovanie medzi apoštolmi. Islo totiž o toto: Keď Kristus oznámil svoje utrpenie, hádali sa medzi sebou, ktorý z nich bude prvým a akoby námestníkom neprítomného Krista. Tu Kristus karhá tento blud apoštolov a učí, že medzi nimi nebude panovania ani povyšovania sa, ale že apoštolovia ako rovní budú poslaní do spoločnej služby evanjelia. Preto hovorí: „Kráľovia panujú nad svojimi národmi, . . . vy však nie tak. Ale najväčší medzi vami nech je najmenší“. Z toho vidíme, že zakazuje panovanie. Tak isto počuje aj podobnosť (Mat. 16, 21), keď Kristus podobne ako pri hádke o panovanie postavil medzi nich dieťa. čím naznačil, že medzi služobníkmi slova nebude panovanie, ako ani dieťa netuží ani nechce panovať nad inými.

II. U Jána (20,21) Kristus posielal apoštolov rovnakým spôsobom bez rozlišovania, keď hovorí: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“. Hovorí, že celkom tak On ich posielal, ako On bol poslaný; preto ani jednému neprivlastňuje predpráva ani panovanie pred ostatnými.

III. Gal. 2,2 a 6. Pavel jasne svedčí, že Peter ho ani neordinoval ani nepotvrdil a ani neuznáva Petra za takého, od ktorého by si bolo treba vyžiadať potvrdenie. A najmä odmieta, že by jeho povolanie záviselo od Petrovej autority. Ale bol by musel uznať Petra za predstaveného, keby Peter bol býval predstaveným podľa Božieho práva. Pavel hovorí, že i bez Petrovej rady zvestoval vždy evanjélium. Tiež: „Nezáleži mi, akí boli kedysi, veď Boh nie je prijímačom osôb“. Podobne: „Ti, čo sa zdajú byť niečo, nič iné mi nenaložili“. Keď teda Pavel jasne potvrdzuje, že ani len tímyseľ nemal pýtať si Petrovo potvrdenie i keď sa s ním zúčastil, učí, že vážnosť služby závisí od Božieho slova a že Peter nebol povýšený nad ostatných apoštolov a že ustanovenia alebo potvrdenia nenačím požadovať len od Petra.

IV. 1. Kor. 3,4-8 a 22. Pavel služobníkov slova pokladá za rovných a učí, že cirkev je nad služobníkmi. Preto sa Petrovi neprivlastňuje zvrchovanosť ani panovanie nad cirkvou alebo ostatnými služobníkmi. Takto totiž hovorí: „Veď všetko je vaše, či Pavel, či Apolo, či Peter“, to je, aby si ani Peter ani niktorý iný služobník neosoboval panovanie alebo výlučnú vládu nad cirkvou, aby neobťažovali cirkev tradíciami, aby ani jedného autorita neplatila viac ako slovo, aby nestavali vážnosť Petrovi proti vážnosti ostatných apoštolov, ako sa dakedy dôvodilo: Peter zachováva toto, a keďže je najvyšším apoštolom, preto aj Pavel a ostatní majú toto zachovávať. Pavel sťháva z Petra túto prikrytku a poptera, že by jeho vážnosť a moc bola väčšia ako ostatných alebo ako vážnosť cirkvi. 1. Petra 5,3: „Nie ako by ste panovali nad dedičstvom Božím.“

Z dejín.

V. Nicejská synoda ustanovila, aby sa alexandrijský biskup sialal o cirkevné zbory na východe, rímsky zas o zbory vo svojom okolí, to je o tie, ktoré boli na západe, v rímskych provinciách. Tu po prvýkrát podľa ľudského práva, to je na základe ustanovenia synody, vzrástla vážnosť rímskeho biskupa. Veď ak by rímsky biskup už vtedy bol mal zvrchovanosť Božím právom, synoda by mu nebola mohla odobrať niečo z jeho právomoci a preniesť na alexandrijského. Ba všetci východní biskupi by si boli museli nepretržite žiadať ustanovenie a potvrdenie od rímskeho biskupa.

Nicejská synoda tiež ustanovila, aby si biskupov volili ich vlastné cirkvi v prítomnosti jedného

27 ofište medzi mŕtvymi rokmi, až duše (Z toho vidieť ohavnosť) hat sa na hlásal a za ni. 28

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

. Toto sa zachovávalo aj na západe i v latinských cirkvách, to totiž hovorí Cyprián v 4. liste Kornelovi: „Preto treba dbať na Božieho ustanovenia a apoštolského zvyku, čo sa i u nás áva, aby sa k riadnemu ustanoveniu na úrad zišli biskupi zo byt ordinovaný predstaveným a biskup sa vyvolí za pritom- : každého. Takto sme to videli aj u vás pri ustanovení Sabina, wani celého zhoru a po schválení tam prítomnými biskupmi ý aj skladaním rúk“. Tento obyčaj nazýva Cyprián Božim m a tvrdí, že sa zachováva temer vo všetkých krajinách, ách gréckych i latinských, nežiadali rímskeho biskupa ani istatočne jasné, že cirkvi neprivlastňovali rímskemu bisku-

41. Lebo je nemožné, aby jeden biskup bol správcou cirkvi vzdialenejších krajín žiadali ordináciu od jedného. Je totiž

známe, že Kristovo kráľovstvo je rozšírené po celej zemi a že mnohé cirkvi na východe dodnes nežiadajú rímskeho biskupa o ordináciu alebo potvrdenie. Preto teda, keďže takáto zvrchovanosť je nemožná a nikdy nebola a ani ju neuznávali cirkvi vo väčšine sveta, je celkom jasné, že nie je ustanovená.

- 17 VIII. Mnohé dávne synody zvolali a odbavovali bez toho, aby na nich bol predsedal rímsky biskup, ako napr. Nicejská a mnohé iné. Aj toto svedčí, že vtedy cirkev neuznávala prvenstvo alebo zvrchovanosť rímskeho biskupa.
- 18 IX. Jeroným hovorí: „Ak ide o vážnosť, tak svet je väčší ako mesto. Všetci biskupi, či v Ríme, či v Eugubiu, v Carthrage, Régju a či v Alexandrii majú rovnakú hodnosť a rovnaké knazstvo.
- 19 X. Gregor v liste alexandrijskému patriarchovi zakazuje, aby ho nazýval všeobecným biskupom. A v Registrácii hovorí, že na Chalcedonskej synode rímskemu biskupovi ponúkli prvenstvo, ale ho neprijal.
- 20 XI. Konečne: ako môže byť pápež postavený nad celou cirkvou podľa Božieho práva, keď cirkev má právo voľby a časom sa ujal zvyk, že rímskych biskupov potvrdzovali cisár?
- 21 Podobne, keď sa už dlho ťahal spor o prvenstvo medzi biskupom rímskym a carthradským, cisár Fókas konečne rozhodol, že prvenstvo patrí rímskemu biskupovi. Keby teda stará cirkev bola uznávala prvenstvo rímskeho biskupa, nebolo by muselo dôjsť k tejto hádke a nebolo by bývalo potrebné cisárovo rozhodnutie.
- 22 Uvádžajú však niektoré výpovede: napríklad (Mat. 16, 18a): „Ty si Peter, a na tej skale vystavím si cirkev“. Tiež: „Dám ti kľúče kráľovstva nebeského“. Tiež (Ján 21, 15): „Pas moje ovceky“, a iné. Keďže však celá táto otázka bola obširne a dôkladne prerokovaná v tých našich knihách, a tu nemáme miesta všetko rozoberať, odvolávame sa na tieto spisy, ako keby sme boli všetko zopakovali. V krátkosti sa však predsa zmienime o výklade. Vo všetkých výpovediach Peter ako verejná osoba predstavuje zhromaždenie všetkých apoštolov, ako vysvitá i z textu. Lebo Kristus sa nepýta len Petra, ale hovorí: „A vy za koho ma pokladáte?“ A čo tu hovorí v jednotnom počte „Dám ti kľúče kráľovstva nebeského“ a „čokoľvek zviažeš“, to na druhom mieste (Mat. 18, 18) hovorí zase v množnom: „Čokoľvek zviažete“, atď. a u Jána (20, 23): „Ktorýmkoľvek odpustíte hriechy... atď. Tieto slová potvrdzujú, že všetkým apoštolom rovnako dal kľúče a že všetkých apoštolov rovnako 24 poslal. K tomu treba pripojiť, že kľúče nepatria jednému určitému človekovi, ale cirkvi, ako potvrdzujú mnohé jasné a prevedlivé dôkazy. Lebo keď Kristus hovorí o kľúčoch u Matúša (18, 19), dokladá: „Kde sa dvaja alebo traja zhromaždili v mojom mene“, atď. Teda kľúče dáva zásadne a bezprostredne cirkvi, a preto cirkev zásadne má právo povolania. Preto načim Petra v oných výpovediach chápať v tom zmysle, že zastupuje zhromaždenie všetkých apoštolov. Takže nepriznávajú nijakú prednosť, zvrchovanosť alebo nadvládu Petrovi.
- 25 A čo sa týka výpovede „Na tej skale vystavím si cirkev“, je isté, že cirkev nie je postavená na ľudskej autorite, ale na službe onoho vyznania, v ktorom Peter vyznal, že Ježiš je Kristus, Syn Boží.
- 26 Preto jemu hovorí ako služobníkovi slova: „Na tej skale“, to je „na tej službe“. A ďalej: služba Povej zmluvy sa neviaže na miesta a osoby ako levitická, ale je rozsiahla po celej zemi a je tam, kde Boh dáva svoje dary, apoštolov, prorokov, pastierov, učiteľov. A moc tejto služby nespočíva na autorite 27 akejkolvek osoby, ale na slove, ktoré dal Kristus. A tak nie na osobu ani na zvrchovanosť Petrovu vzťahujú mnohí svätí Otcovia výpoveď „Na tej skale“: napr. Origenes, Ambróz, Cyprián, Hilár, 28 Beria. Takto hovorí Chryzostom: „Na tej skale, nie na Petrovi“ (Super hanc petram, non super

Petrum). Totiž nie na Petrovi — človekovi, ale na Petrovej viere vystavil si cirkev. Na ktorej viere? „Ty si Kristus, Syn Boha živého“. Hilár hovorí: „Petrovi vyjavil Otec, aby vyznal: „Ty si Syn Boha živého“. Teda na tejto skale vyznania je vystavená cirkev. Táto viera je základom cirkvi“.

Ani z výpovedí (Ján 21, 15n): „Pas moje ovčieky“ a „Miluješ ma väčšmi ako tieto?“ ešte nevyplýva, že by Petrovi bol dal nejakú zvláštnu nadriadenosť. Veď mu prikazuje pásť, to znamená, učiť slovo, čiže spravovať cirkev slovom. A toto má Peter spoločne s ostatnými apoštolmi.

Iná výpoveď dokazuje ešte jasnejšie, že Kristus dal apoštolom len duchovnú moc, to je poverenie učiť evanjélium, zvestovať odpustenie hriechov, prisluhovať sviatosti, exkomunikovať bezbožných bez použitia telesného násillia. Ale nedal im moc meča právo ustanovovať, obsadzovať alebo prenášať svetské kráľovstvá. Kristus totiž hovorí (Mat. 28, 18n): „Chodte teda. . . učar ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal“. Veď je známe, že Kristus nebol poslaný, aby mal v ruke meč, ani aby vládol nad svetským kráľovstvom, ako to sám povedal: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta“ (Ján 18, 36). I Pavel hovorí (2. Kor. 1, 24): „Nie že by sme panovali nad vašou vierou“. Podobne (2. Kor. 10, 4): „Zbroje nášho boja nie sú telesné“, atď. Že Krista pri mučení korunovali trnami, purpurovým šatom na posmech obrátili, znamenalo, že duchovné kráľovstvo bude v pohrdaní, to je, že po potlačení evanjélia pod zásterou cirkevnej moci zriadi sa iné, svetské kráľovstvo. Preto Ustanovenia, hlava „Omnes“, odsek 22 Bonifáca VIII. a tomuto podobné sú falošné a bezbožné, lebo tvrdia, že pápež je Božím právom svetských kráľovstiev. Toto učenie vnieslo do cirkvi strasné tmu a neskôr aj veľký zmätok v Európe. Zanedbala sa totiž služba evanjélia. Vyhasla známosť viery a duchovného kráľovstva a myslelo sa, že kresťanskou spravodlivosťou je zovraždiť správa, ktorú ustanovil papež. Potom pápeži začali uchvacovať svetskú moc, prenášať kráľovstvá; nespravodlivými exkomunikáciami a vojnami prenasledovali panovníkov temer všetkých národov v Európe, ale najviac nemeckých cisárov; jedných, aby dobili italské mestá; druhých, aby dostali do svojej moci nemeckých biskupov a vyrvali cisárom ich schvaľovante. Ba aj v Klementinu sa píše, že „keď sa uprázdni vláderský stolec, právoplatným nástupcom je pápež“. A tak pápež nielen začal panovať navzdory Kristovmu zákazu, ale ako tyran ešte sa aj povýšil nad všetkých kráľov. Nielen pre toto treba tento skutok odsudzovať, ale ešte viac treba to zatracovať, že skrývajú sa za Kristovu autoritu prenáša kľúče kráľovstva Božieho na svetskú vládu a spásu viaže na tieto bezbožné a zločinné dunnienky, keď učí, že ľudia kôli svojej spásy majú veriť, že pápežovi Božím právom náleží táto samovláda. Keďže tieto bludy zatemňujú vieru a Kristovo kráľovstvo, nemožno ich zamieňať. Nasledky totiž ukázali, že veľmi poškodili cirkev.

Nášim doležít aj tretí dôvod. I keby rímsky biskup mal prvenstvo a nadvládu Božím právom, netreba zachovávať poslušnosť pápežom, ktorí zastávajú bezbožné služby, modloslužbu a učenie, protiviace sa evanjéliu. Ba na takých pápežov a kráľovstvá treba vystaviť kľatbu Pavel jasne učí: „Keby vam anjel z neba zvestoval iné evanjélium miesto toho, ktoré sme vám my zvestovali, nech je prekliaty!“ (Gal. 1, 8)

A v Skutkoch: „Viac sluší poslúchať Boha ako ľudí“ (5, 29). Ba aj cirkevné zákony zreteľne učia, že „kačúškeho pápeža netreba poslúchať“. Levitický veľkňaz bol Božím právom najvyšším knazom, avšak bezbožným knazom sa napriek tomu nemusela zachovávať poslušnosť, ako napr. Jeremiáš a iní proroci nesúhlasili s veľkňazmi, apoštolovia nesúhlasili s Kajfášom a nemuseli ho poslúchať. Je známe, že rímski pápeži so svojimi prívržencami obracujú bezbožné učenie a bezbožnú službu. Ba aj Antikristove znamenia sa úplne hodia na pápežovo kráľovstvo a jeho údy. Pavel totiž v liste Tesaloničským (2. Tes. 2, 3n) opisuje Antikrista a nazýva ho „synom zatačenia, ktorý sa bude protivíť a povyšovať nado všetko, čo sa menuje Boh alebo je predmetom zbožného uctievania, takže sa posadí do chrámu Božieho a bude sa vydávať za Boha“. Ide tu teda o niekoho, kto panuje v cirkvi a nie o pohanských kráľov. A toho nazýva Kristovým protivníkom, pretože vymýšľa učenie, protiviace sa evanjéliu, a bude si oschovávať Božskú autoritu. Predovšetkým je známe, že pápež panuje v cirkvi a že pod zámenkou cirkevnej autority a služby zriadil si túto vládu. Skrýva sa totiž za slová „Dám ti kľúče“. A ďalej, pápežovo učenie na mnohých miestach odporuje evanjéliu a pápež si prisvojuje trojnásobnú Božskú autoritu. Predovšetkým privlastnil si právo meniť Kristovo učenie a služby, ktoré Boh ustanovil a žiada, aby sa jeho učenie a služby pokladali za Božské. Potom si prisvojil nielen moc rozvázovať v tomto živote, ale aj právo na duše po tomto živote. A ďalej, pápež nedopustil, aby ho cirkev alebo ktokoľvek iný súdil a stavia svoju autoritu nad súd snemov a celej cirkvi. Toto však už znamená, že sa robí bohom, keď nedovoľuje, aby cirkev alebo ktokoľvek iný súdil. Konečne, tieto hrozné bludy a túto bezbožnosť bráni s nesmiernou ukrutnosťou a vraždí tých, čo s nim nesúhlasia.

- 41 Keďže je tak, všetci kresťania sa majú chrániť, aby neboli spoločníkmi pápežovho bezbožného učenia, rúhania sa a nespravodlivej ukrutnosti. Preto pápeža a jeho prívržencov majú opustiť a prekláť ako kráľovstvo Antikristovo, ako Kristus prikazuje: „Varujte sa falošných prorokov“ (Mat. 7,15). Povel zasa káže vyhýbať sa bezbožným učiteľom a dať ich do kľasby (Gal. 1,8; Tit.3,10). A v 2. Kor. 6,14 hovorí: „Netahajte cudzie jarmo s nevercami, lebo aké je spoločenstvo svetla a tmou?“
- 42 Ťažko padne rozchádzať sa s takou mienkou toľkých národov a dať sa menovať schizmatikmi. Avšak Boží príkaz prikazuje všetkým, aby neboli spoločníkmi a obrancami bezbožnosti a nespravodlivej ukrutnosti. To je dostatočne ospravedľňuje naše svedomie. Veď bludy pápežovej ríše sú zrejme. A celé Písmo sväté veľmi hlasno volá, že tie bludy sú démonickým a Antikristovým učením. Modloslužba je zjavná pri znesväcovaní omši, ktoré popri svojich iných chybách nehanebne sa zneužívajú ešte aj na najpodlejšie obchodovanie. Učenie o pokání pápež a jeho prívrženci načisto prevrátili. Učia totiž, že hriechy sa odpúšťajú pre záslužnosť našich skutkov. Prítom kažu pochybovať o tom, či sa dosiahne odpustenia. Nikde neučia, že sa hriechy odpúšťajú zdarma pre Krista a že touto vierou dosiahneme odpustenie hriechov. Takto zatemňujú Kristovu slávu, berú svedomiám bezpečnú útechu a učia pravú službu Božiu, totiž učenie viery, bojujúcej so zúfalstvom.
- 43 44 45 Zatemnili učenie o hriechu a vynysleli náuku o vypočítavaní hriechov, ktorá plodí mnoho hriechov a zúfalstva. K tomu vymysleli zadosťučnenia a aj nimi zatemnili Kristovu milosť. Z toho
- 46 47 48 povstali odpustky, ktoré sú čírym klamstvom, vymyslením pre zárobok. Ďalej, koľko zneužitia a akú modloslužbu splodilo vzývanie svätých? Koľká nemravnosť povstala z učenia o celibáte? Koľko tmy vytlakalo na evanjelium učenie o sľuboch? Tu vymysleli, že sľuby sú spravodlivosťou u Boha a zasluhujú odpustenie hriechov. Takto preniesli Kristove zásluhy na ľudské ustanovenia a úplne odstránili učenie o viere. Vymysleli, že najnehanebnejšie ustanovenia sú službou Božou a dokonalosťou a povýšili ich nad skutky v povolani, ktoré Boh žiada a ktoré on ustanovil. Ani tieto bludy nesmieme počeňovať, lebo urážajú Kristovu slávu, dušiam prinášajú záhubu, preto si ich
- 49 nesmieme nevšimnúť. Konečne, k týmto bludom pristupujú dva nesmierne hriechy. Prvý, že pápež bráni tieto bludy a nesmiernou ukrutnosťou a trestami. Druhý, že vytrhol súd z rúk cirkvi a nedovoľuje, aby sa spory v cirkvi riadne rozsudzovali, ba že sa usiluje postaviť sa nad cirkevný snem a mať moc zrušiť ustanovenia cirkevných snemov, ako o tom bez hanby hovoria ich kánony.
- 50 A príklady svedčia, že pápeži si počínali ešte omnoho nebanebenejšie. Pri 9. otázke 3. hlavy hovorí kánon: „Najvyššiu stolicu nikto nebude súdiť, lebo sudcu nebude súdiť ani cisár ani zhromaždenie
- 51 52 53 knazstva ani kráľ ani ľud“. A tak pápež vykonáva dvojnásobnú tyranť: svoje bludy bráni násilím a vraždami a zakazuje ich súdiť. A toto posledné škodí ako všetka zúfalosť. Lebo keď niečo spravodlivého cirkevného súdu, nemožno odstrániť bezbožné nauky a bezbožné služby a tak cez dlhé storočia hynie nespočetné množstvo duší.
- 54 Toľkých bludov a tyranstva pápežovej ríše mali by si teda ľudia povšimnúť a uvážiť čím prv, že treba odstrániť bludy a obnoviť pravé učenie pre Božiu slávu a na spasenie duší. Potom by mali ešte uvážiť, aký je to veľký zločin podporovať nespravodlivú ukrutnosť pri mordovaní svätých, ktorých Boh nepochybne pomstí.
- 55 Predovšetkým majú poprední údovia cirkvi, kráľ a kmeňatá, poradiť cirkvi a sa postarať, ako odstrániť bludy a uzdraviť svedomia; veď Boh najmä panovníkov povzbudzuje: „Tak teraz, králi, zmúdrejte: dajte sa poučiť, vy zeme sudcovia“ (Zalm 2,10). Prvou úlohou kráľov má teda byť dbať o rozšírenie Božej slávy. Bolo by najvyššou potupou, keby svoju vážnosť a moc použili na potvrdenia modloslužby a iných nespočetných zlorádov a na vraždenie svätých.
- 56 Ak by pápež zvolal cirkevný snem, ako by sa cirkvi dalo pomôcť, keď neprípustí nijaké rozhodnutie proti sebe a dovolí hovoriť iba svojim prívržencom, ktorých si hrôznymi prísahami a kľatbami zaviazal brániť svoje tyranstvo a bezbožnosť, nevyimajúc ani slovo Božie? Keďže
- 57 však rozhodnutia cirkevných snemov sú rozhodnutiami cirkvi, a nie pápežov, predovšetkým panovníci majú protiľubovoľu pápežov a nedopustiť, aby táto cirkvi odňala moc súdiť a rozsudzovať podľa Božieho slova. A ako kresťania majú súdiť aj tie bludy pápežove, tak majú trestať pápeža, pretože prekáža pravej známosti a znemožňuje pravý súd cirkvi.
- 58 Slovom, aj keby rímsky biskup mal prvenstvo podľa Božieho práva, pretože zastáva bezbožné služby a učenia odporujúce evanjeliu, netreba ho poslúchať. Ba treba mu odporovať ako Antikristovi.

ukrutnosti. Všetci zbožní majú teda dostatočné, presvedčivé a jasné dôvody neposlúchať pápeža. A tieto presvedčivé dôvody potešujú pobožných, keď ich pomlúvajú a obviňujú z pohoršenia, rozkolu a nesvornosti.

Kto však súhlasí s pápežom a hráni jeho učenie a službu, ten sa poskvrňuje modloslužbou a rúhavými výmyslami, nesie zodpovednosť za krv zločyných, ktorých pápež prenasleduje, uráža Božiu slávu a znemožňuje spásu cirkvi, pretože potvrdzuje bludy a zneužívania pre všetky budúce pokolenia.

O moci a právomoci biskupov.

Vo Vierovyznaní a Obrane sme prečítali, čo treba povedať o cirkvej moci. Že totiž evanjelium dáva mužom, postaveným na čelo cirkvi, poverenie učiť evanjelium, odpúšťa hriechy, prísluhoval sľavosti a okrem toho právomoc, čiže poverenie exkomunikovať tých, zločiny ktorých sú známe, ako aj dávať rozhrešenie tým, čo sa napravili. Podľa Vierovyznaní je všetkým, i protivníkom, jasné, že táto moc je Božím právom spoločná všetkým, ktorí sú na čele cirkvi, či sa volajú pastiermi, či staršími a či biskupmi. Preto Jeroným vo svojich apoštolských listoch zreteľne učí, že všetci predstavení cirkvi sú aj biskupmi aj staršími a cituje z Tita: „Na to som Ťa nechal v Kréte, aby si usporiadal, čo ešte nebolo a po mestách ustanovil starších“ (1,5n). A potom dokladá ešte: „Biskup má byť bez úhony“, „jednej manželky muž“. Podobne Peter a Ján nazývajú sa staršími (1. Petra 5,1; 2. Jána 1). A potom dokladá Jeroným, že neskôr vyvolili jedného, ktorý bol ostatným postavený v celo, a to sa stalo preto, aby sa zabránilo rozporom, aby nik netrhal cirkev, ťahajúc ju na svoju stranu. Lebo i v Alexandrii, počnúc od evanjelistu Marka, az po biskupov Heraklia a Dionýza, starší sväzdy spomedzi seba vyvolili jedného a postavili na vyvýšené miesto; toho pomenovali biskupom, ako keď si vojsko ustanoví veliteľa. Aj diakoni si spomedzi seba vyvolili, koho uznali za najspôsobilnejšieho a menovali ho arcidiakonom. Či biskup koná niečo, okrem ordinácie, čo by nevykonávali aj starší?

Jeroným teda učí, že len z ľudskej moci sú rozdelené v hodnosti medzi biskupmi a staršími, čiže pastiermi. To ukazuje sama vec, veď moc je jedna, ako som vyššie povedal. Jedna vec však spôsobila neskôr rozdiel medzi biskupmi a pastiermi, a to ordinácia. Rozhodlo sa totiž, aby jeden biskup ordinoval kazateľov vo viacerých cirkvách. Ale keďže rozdiel v hodnosti medzi biskupom a pastierom nie je podľa Božieho práva, je jasné, že podľa Božieho práva je platná aj taká ordinácia, ktorú vykonal pastier vo svojej cirkvi.

A tak, keď riadni biskupi sú nepriateľmi evanjelia alebo nechcú ordinovať, cirkvi si podržia svoje právo. Lebo kdekoľvek je cirkev, tam je aj právo zvestovať evanjelium. Preto je potrebné, aby si cirkev podržala právo povolávať, voliť a ordinovať svojich služobníkov.

A toto právo je dar, daný výlučne cirkvi, ktorý nijaká ľudská moc nemôže cirkvi ulúpiť, ako svedčí Pavel v liste Efezským: „Keď vstupoval na výsoť... dal ľuďom dary“ (4, 8). A medzi dary, dané výlučne cirkvi, počíta kňazov, učiteľov a dodáva, že ich dal na spravovanie a budovanie Kristovho tela. Kde je treba práva cirkvi, tam musí byť aj právo voliť a ordinovať kňazov: ako v prípade nevyhnutnej potreby dá rozhrešenie aj laik a je služobníkom a pastierom tomu druhému. Augustín rozpráva príhodu o dvoch kresťanoch na lodi, z ktorých jeden pokrstil katechumena, a keď ho pokrstil, pokrsteny dal tamtomu rozhrešenie. Sem patria aj Kristove výpovede, ktoré potvrdzujú, že kľúče sú dané cirkvi a nie len určitým osobám: „Kde sa dvaja alebo traja zhromažďujú v mojom mene, tam som medzi nimi“ (Mat. 18,20).

Konečne toto potvrdzuje aj Petrova výpoveď: „Vy ste kráľovským kňazstvom“ (1. Petra 2,9). Tieto slová sa vzťahujú na pravú cirkev. Veď keď jedine ona má kňazstvo, iste má i právo voliť si ordinovať kňazov. To isté potvrdzuje aj všeobecná obyčaj cirkvi. Lebo kedysi ľud si volieval pastierov a biskupov. Potom pristúpil biskup buď teje, buď susednej cirkvi, ktorý vyvoleného potvrdil skladaním rúk a ordinácia nebola ničím iným ako takýmto potvrdením. Neskôršie vznikli nové ceremónie, z nich niektoré opisuje Dionýz. Toto je však novší spisovateľ a k tomu vymyslený, nech je už nim ktokoľvek, ako aj spisy Klementove sú podvrhnuté. Najnovší k tomu ešte pridal: „Dám ti moc obetovať za živých i mŕtvych“. Ale toto niet ani u Dionýza.

Z tohoto všetkého je zrejmé, že si cirkev podržiava právo voliť a ordinovať kňazov. Preto, keď biskupi sú heterikmi alebo nechcú ordinovať, núta cirkvi, aby si sami Božím právom ordinovali pastierov a kňazov. A bezbožnosť a tyranstvo biskupov spôsobuje roztržky a nesvornosť. Preto Pavel (Gal. 1,7n) za prekľatých prikazuje pokladať biskupov, ktorí učia a bránia bezbožné služby.

- 73 Hovorili sme o ordinácii, ktorá jediná podľa Jeronýma, odlišovala biskupov od ostatných starších. A tak netreba sa hádať o ostatných povinnostiach biskupov. Netreba hovoriť o birmovke a o posväcaní zvonov, ktoré si podržali pre seba. Treba ešte povedať niečo o právomoci.
- 74 Je známe, že všeobecná právomoc vyobcováť z cirkvi zjavných zločincov, patri všetkým pastierom. Ale oni si ju násilnícky prisvojili a zneužili na obchod. Veď sa ani nevie, že oficiáli, ako sa menujú, si počínali úplne bezohľadne a buď z lakomstva, buď z inej svojvôle, prenasledovali ľudí a vyobcovali ich z cirkvi bez riadneho súdneho pokračovania. Aké to tyranstvo, že oficiáli po mestách majú moc svojvoľne bez riadneho súdu vyobcováť ľudí? A na čo všetko zneužívali túto moc! Totiž nie na trestanie oprávdivých zločincov ale priestupky v púťoch alebo pre znesväcovanie sviatkov a podobné hlúposti. Len cudzoložstvo ešte aj niekedy trestali; ale pre tento hriech často prenasledovali nevinných a počestných ľudí. A keď je toto previnenie veľké, predsa však nikoho by nemali odsúdiť bez riadneho súdneho procesu. Keďže si biskupi násilnícky prisvojili túto právomoc a ju nehanebne zneužívajú, netreba ich poslúchať, treba túto právomoc vrátiť zbožným pastierom a dbať, aby sa právoplatne vykonávala na napravovanie mravov a na Božiu slávu.
- 77 Ostáva ešte právomoc vo veciach, ktoré, ako hovoria, prislúchajú kánonickým právom pred cirkevným súd; sú to najmä manželské otázky. Túto právomoc majú teda biskupi ľudským právom ani nie tak oddávna, lebo z Justinianovho kódexu a noviel vysvitá, že vtedy o manželských otázkach rozhodovala svetská vrchnosť. A svetské vrchnosti Božím právom sú nútené vykonávať tieto sudy, ak ich biskupi zanedbávajú. Toto pripúšťajú aj kánony. Preto ani pre právomoc netreba poslúchať biskupov. A pretože utvorili aj niektoré nespravodlivé zákony o manželstve a ich užívajú pri svojom rozsudzovaní, treba zriadiť iné sudy. Veď ustanovenia o duchovnej príbuznosti sú nespravodlivé. Nespravodlivé je aj ustanovenie zakazujúce manželstvo nevinnnej stránke pri rozvode.

Nespravodlivý je aj zákon, ktorý schvaľuje vo všeobecnosti všetky tajné a skryté sobáše proti rodičovskému právu. Tiež nespravodlivý je zákon o celibáte kňazov. Sú ešte aj iné osídla pre svedomia v tých zákonoch, ktoré však nenačím tu všetky vypočítať.

Tu uvedené stačí, aby sa vedelo, že vo veciach manželských je veľa pápežských zákonov, a preto treba, aby svetská vrchnosť zriadila iné sudy.

- 79 Keďže teda pápežovi verní biskupi ochraňujú bezbožné učenie a bezbožné služby a neordinujú zbožných učiteľov, ba pomáhajú pápežovi v jeho ukrutnosti a okrem toho ešte aj uctievajú pastierom právomoc a vykonávajú ju násilnícky, konečne, že v manželských otázkach sa radia mnohými nesprávnymi zákonmi, úplne stačí, aby ich cirkvi neuznali za biskupov. Sami by však mali pamätať, že majetky dostali ako milodar na spracovanie cirkvi a na ich zveľadenie, ako hovorí pravidlo, „Dobrodelenie je dané kóli úradu“. Preto nemôžu užívať tieto milodary s dobrým svedomím. A pritom okrádajú cirkev, ktorá má majetky na to, aby mohla uctívať kňazov, podporovať štúdiá, podporovať chudobných a zriaďovať sudy, najmä manželské. Je totiž tak mnoho rozlínených manželských sporov, že si vyžadujú osobitné sudy a na ich zriadenie cirkev potrebuje majetky. Peter predpovedal, že budú bezbožní biskupi, ktorí cirkevné almužny zneužijú na nádheru, zanedbávajú pritom službu. No tí, čo okrádajú cirkev, nech pamätajú, že Boh potvrdí ich zločiny.

Zoznam

doktorov a kňazov, ktorí podpísali Augsburské
vierovyznanie a Obranu atď. 1537

Na rozkaz najmilostivejších kniežat a stavov a miest, ktoré vyznávajú učenie evanjelia, znovu sme prečítali články Vierovyznania, predloženého cisárovi na Augsburskom sneme a z Božej milosti všetci kazatelia, ktorí boli prítomní na tomto Šmalkaldskom sneme, jednoducho vyznávajú, že vo svojich cirkvách veria a učia podľa článkov Vierovyznania a Obrany. Vyznávajú tiež, že schvaľujú aj článok o prvenstve, moci a právomoci pápeža a o moci a právomoci biskupov, ktorý tu na konvente v Šmalkaldách predložili kniežatám. A tak podpisujú svoje meno.

Ja Ján Bugenhagen Pomoran D., podpisujem články Augsburského vyznania, Obranu a článok o pápežstve, v Šmalkaldoch prednesený kniežatám.

Aj ja, Urban Regius D., superintendent cirkvi vo vojvodstve lüneburskom, podpisujem.

- Mikuláš Amadorff Magdeburský, podpísal.
 Juraj Spalatin Aldenburský, podpísal.
 Alexander Ostander, podpisujem.
 M. Vitus Diethrich Norimberský, podpísal.
 Štefan Agricola, kazateľ kurský, vlastnou rukou podpísal.
 Ján Draconites Marburský, podpísal.
 Konrad Figenbotz, podpísal sa vo všetkom.
 Martin Bucer.
 Erhard Schnepf, podpisujem.
 Pavel Rhodius, kazateľ v Štetine.
 Gerard Oemcken, služobník mindenskej cirkvi.
 Brixius Northanus, kazateľ susatský.
 Šimon Schneeweiss, farár v Crailshelme.
 Opäť ja, Pomoran, podpisujem v mene majstra Jána Brenza, ako mi prikázal.
 Filip Melancton, podpísal vlastnou rukou.
 Anton Corvinus, podpísal ako svojim menom, tak aj Adam z Fuldy, vlastnou rukou.
 Ján Schlachinhaußen, podpísal vlastnou rukou.
 Juraj Helt Forhelmský.
 Michal Caelius, kazateľ mansfeldský.
 Peter Geltaer, kazateľ cirkvi frankfurtskej.
 Dionyz Melander, podpísal.
 Pavel Fagus Argentínský.
 Vendelin Faber, farár v Sebuggu a Mansfelde.
 Konrad Öttinger, kazateľ Ulma, wirtemburského vojvodu.
 Bonifac Woldhart, služobník slova Augsburskej cirkvi.
 Ján Acpinus, superintendent hamburský, podpísal vlastnou rukou. To isté robí Ján Amsterdam-
 ský Bremský.
 Ján Fontanus, superintendent Dolného Hessenska, podpísal.
 Fridrich Myconius za seba a Justusa Menta, podpísal.
 Ambrosius Blauer.

Enchiridion

MALÝ KATECHIZMUS

Dra Martina Luthera
pre
pospolitých farárov a kazateľov

Predhovor

Dra Martina Luthera.

Martin Luther všetkým verným a zbožným farárom a kazateľom: Milosť, milosrdenstvo a pokoj v Ježiši Kristu, našom Pánovi!

Hrozny a žalostný nedostatok, o ktorom som sa presvedčil nedávno, keď som bol vizitátorom, ma donútil zostaviť tento Katechizmus, čiže kresťanské učenie v takejto krátkej, prostej a jednoduchej forme. Ó milý Bože, koľko biedy som videl! Pospolitý ľud, najmä po dedinách, nič nevie z kresťanského učenia a, žiaľ, aj mnohí farári sú celkom neschopní a nespôsobilí učiť. A predsa všetci sa volajú kresťania, sú pokrateni a prijímajú velebnú sviatosť, nevedia však ani Otčenáš, ani Vieru všeobecnú kresťanskú, ani Desiat Božích prikázaní a žijú si ako prostučky dobytok a nerozumné prasce: a keďže teraz príšlo evanjelium, naučili sa len šikovne a majstrovsky zneužívať každú slobodu. Ako sa len zodpoviete pred Kristom vy, biskupi, že ste dopustili na svoj ľud toľkú nehanebnosť a vôbec ste si nekonali povinnosti svojho úradu? Kiež vás nestuhne za to nešťastie! Zakazujete pod obojím, vnucujete svoje ľudské zákony, nepýtate sa však, či vedia Otčenáš, Vieru všeobecnú kresťanskú, Desiat Božích prikázaní alebo akékoľvek iné Božie slovo. Beda, beda navyky vašim hlavám!

Preto všetkých vás, moji páni a bratia, farári a kazatelia, pre Boha prosím, aby ste úprimne vykonávali svoj úrad, aby ste sa zľutovali nad zvercneným vám ľudom a pomohli nám ľuď, najmä mládež naučiť Katechizmus. Ti, čo by to ináč nevedeli, nech si vezmú tieto tabule a formuly a predčítajú ich ľudu od slova do slova takto:

Po prvé: nech sa kniaz predovšetkým varuje a chráni používať rozličné alebo inakšie texty a znenia Desiatich Božích prikázaní, Otčenáša, Viery všeobecnej kresťanskej, sviatosti atď., ale nech používa jedno znenie, nech pri ňom ostane a tomu učí každý rok, lebo mládež a pospolitý ľud treba naučiť jednotnému textu a zneniu: veď keď sa dnes učí takto a o rok za ináč, ľahko by ich mohlo pomýliť zdanie, akoby sme to chceli opravovať a celá námaha i práca vyšla by nazmar. Toto už zbadali aj milí cirkevní Otcovia, keď všetci používali jedno znenie Otčenáša, Viery všeobecnej kresťanskej, Desiatich Božích prikázaní. Preto tak treba učiť mládež a pospolitost týmto článkom, aby sa v texte nezmenila ani slabika a aby sa neučilo a nepredrickalo jeden rok tak a druhý inak. Preto si vyber znieť ktoré chceš a pri ňom vytrvaj. Keď však kážeš učným a vzdelaným, vtedy ukáž svoje umenie a rozober a vlož tieto články tak, ako len vieš. Ale keď učíš mládež, zostan trvale pri jednej učiteľskej forme a jednom znení a nauč ich predovšetkým tieto články, totiž Desiat Božích prikázaní, Vieru všeobecnú kresťanskú, Otčenáš, atď. doslova podľa textu a to tak, aby za tebou odmietali a naučili sa to nespamät.

Tým však, čo sa to nechcú naučiť, vysvetlí, že zapierajú Krista a nie sú kresťanmi; neprípustí ich ani k sviatosti, ani za krotrov pri krste a nech neplatí pre nich nijaká kresťanská sloboda, ale treba ich jednoducho prenechať pápežovi a jeho ošidľom, ha samému diablovi. Rodičia a čeladní otcovia nech im nedajú jesť a piť a nech sa im pohrozí, že by takýchto zatvrdilých ľudí knieža malo vyhnať zo svojej krajiny, atď.

Lebo i keď nikoho nemožno ani neslobodno nútiť veriť, pospolitost predsa len treba viesť a učiť, aby vedela, aké poriadky sú u tých, u ktorých bývajú a chcú sa prechovať a žiť. Lebo kto chce bývať v niektorom meste, musí poznať a zachovávať jeho právny poriadok, ktorého výhody chce používať, už či veri a či je v srdci podvodník alebo nezbedník.

Po druhé, keď už dobre vedia text, nauč ich aj jeho význam, aby vedeli, čo sa v ňom hovorí a znovu si vezmi znenie tejto tabule alebo ktorékoľvek krátke znenie, ktorá chceš a pridržaj sa ho a nevynechaj z neho ani hlásky, ako som to povedal o texte. A venuj mu čas. Lebo netreba, aby si všetky časti prebal naraz, ale jednu po druhej. Až keď dobre porozumejú prvému prikázaniu, vezmi druhé a takto pokračuj; ináč by si prefažená pamäť ani jedno dobre nezachovala.

Po tretie: keď si ich naučíš tomuto krátkemu Katechizmu, vezmi si Veľký katechizmus a poučuj ich aj o plášom a širšom význame. Tu rozober každé prikázanie, každú prosbu Modlitby Pánovej, vypočítaj rozličné skutky, úžitok, ovocie, nebezpečenstvá a škody; ako toto všetko nájdeš hojne v mnohých knihách o tomto. A najmä obsirne rozoberaj prikázania a články, proti ktorým tvoj ľud najviac hreší. Napríklad: siedme prikázanie o kraďnutí musíš rozoberať najmä medzi remeselníkmi, obchodníkmi, ale aj medzi sedľakmi a čeladou; lebo pri týchto sa často vyskytuje rozličná

- sprenevera a zločejstvo. Podobne pri deťoch a pri pospolitosti musí rozoberať najmä štvrté prikázanie, aby boli tichí, verní, poslušní, pokojní a uvádzal čím viac príkladov z Písma, kde Boh takýchto ľudí potrestal alebo požehnal.
- 19 O tomto poučuj tiež najmä vrchnosť a rodičov, aby spravodlivo vládli a prirahovali deti ku škole. Upozorňuj, že sú to povinní robiť, a keby to nerobili, akého veľkeho hriechu sa dopúšťajú. Lebo tým búrajú a ničia aj Božiu aj svetskú správu ako najzarytejší nepriatelia aj Boha aj ľudí. Dobře vysvetli, ako veľmi škodia, keď nepomáhajú, aby sa z detí stali faráři, kazatelia, úradníci, atď., a že ich Boh za to veľmi potrestá. Lebo práve tu treba o tom kázať. Rodičia a vrchnosť v tomto tak veľmi hrdia, že sa to nedá ani vypovedať; diabol zmýšľa týmto iste čosi hrozného.
- 21 Nakoniec: aj keď sa pápežovo tyranstvo už odstránilo, sú takí, ktorí nechcú pristupovať k sviatosti a pohrdajú ňou. Týchto treba popoháňať: ale pripomínam: nikoho nesmieme nútiť ani k viere ani k sviatosti ani určiť nijaký zákon, čas alebo miesto, ale tak treba kázať, aby sami
- 22 aj bez nášho nariadenia prichádzali, ba aby oni nás farárov nútili prishovovať sviatosť. Toto dostaneš tým, keď im budeš hovoriť: Kto sviatosť nevyhľadáva, ani si ju nežiada, prijat najmenej raz alebo štyrikrát do roka, treba sa obávať, že opovrhne sviatosťou a nie je kresťanom, ako nie je ním, kto neverí v evanjelium a ho nepočúva; lebo Kristus nehovorí: „Toto zanedbávajte“ ani „tým opovrhujte“, ale „to činite, kedykoľvek budete piť“ atď. Naozaj chce, aby sa to činilo a nie, aby sa to zanedbávalo a opovrhovalo; veď hovorí: „T o ě l ň e !“
- 23 Kto si však neváži sviatosť, dokazuje, že nemá hriech ani telo ani diabla ani svet ani smrť ani nebezpečenstvo ani pekló, tj. nie z toho neverí, i keď je v tom až po uši a je dvojnásobne diablov. Preto ani nepotrebuje milosť, život, raj, kráľovstvo Božie, Krista, Boha, ani akékoľvek dobrodennie, lebo keby veril, že je taký veľmi hriešny a že potrebuje toľko dobrodennia, nepohrdal by sviatosťou, ktorá pomáha z toľkého zla a v ktorej sa dáva toľko dobrodennia. Ani by ho nebolo treba nútiť k sviatosti nijakým zákonom, ale by bežal a utekal sám od seba a teba by nútil, aby si mu prislóžil sviatosť.
- 24 Preto nepotrebuješ tu ustanoviť zákon ak pápež; len vysvetli úžitok a škodu, potrebu a ovocie, nebezpečenstvo a spasenie tejto sviatosti a sami od seba prídu aj bez tvojho mútenia; ak však neprídu, nechaj ich a len toľko im povedz, že sú diabloti, ak nevidia a necítia svoju veľkú biedu
- 25 a milostivú pomoc Božiu. Keď však toto nerobíš alebo robíš z toho zákon a jed. ty si na vine, ak
- 26 pohrdajú sviatosťou. A čo by nemali byť leniví, keď spíš a milíš? Preto pozor na to, kňaz a kazateľ. Náš úrad je inakší, ako bol pod pápežom, je vážny a spasiteľný. Preto je v nom teraz toľko námahy
- 27 a práce, nebezpečenstva a pokušenia a tak málo odmeny a vďaky vo svete; ale Kristus sám chce byť našou odmenou, keď verne pracujeme. Nech v lom pomáha Otec všekej milosťi, Jemu chvála a vďaka navždy slozce Krista, nášho Pána. Amen.

I.

Desať Božích prikázaní,

ako ich otec rodiny čo najjednoduchšie má predkladať svojej domácnosti.

Prvé prikázanie.

- Ja som Hospodín, tvoj Boh, nebudeš mať iných bohov popri mne. 1
 Čo to znamená? 2
 Odpoveď. 2
 Máme sa Pána Boha nado všetko báť, nadovšetko Ho milovať a len v Neho dúfať.

Druhé prikázanie

- Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha. 3
 Čo to znamená? 4
 Odpoveď. 4
 Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme Jeho menom nezlorečili, neprisahali, nečarili, neluhali a neoklamávali, ale aby sme Jeho meno vo všetkých potrebách vzývali, ctili, chválili a velebili.

Tretie prikázanie

- Pamätaj na sviatočný deň, aby si ho svätil. 5
 Čo to znamená? 6
 Odpoveď. 6
 Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme slovo Božie a jeho kázanie nepotupovali, ale aby sme ho pokladali za sväté, radi poslúchali a sa mu učili.

Štvrté prikázanie

- Cti si otca aj matku, aby si dlho žil na zemi. 7
 Čo to znamená? 8
 Odpoveď. 8
 Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme si rodičov a predstavených nepotupovali a nehnevali, ale aby sme si ich ctili, im slúžili, ich poslúchali, milovali a si vážili.

Piate prikázanie.

- Nezabiješ. 9
 Čo to znamená? 10
 Odpoveď. 10
 Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme svojmu blížnemu na tele nijako neškodili, ani neublížovali, ale aby sme mu pomáhali a ho podporovali vo všetkých jeho telesných potrebách.

Šieste prikázanie

- Nescudzoložíš. 11
 Čo to znamená? 11

- 12 **Odpoveď.**
Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme žili čístočne a zdržanlivo v slovách i v skutkoch a aby sa manželia milovali a ctili.

Siedme prikázanie.

- 13 **Nepokradneš.**
Čo to znamená?
- 14 **Odpoveď.**
Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme svojmu blížnemu nebrali peniaze, ani majetok, ani si ich neprivlastňovali falšným kupovaním a predávaním, ale aby sme mu majetok a živobytie pomáhali zveľadiť a zachovať.

Osme prikázanie.

- 15 **Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu.**
Čo to znamená?
- 16 **Odpoveď.**
Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme na svojho blízneho falošne neluhali, nezradzali ho, neohovárali, ani mu zlý chýr nerobili, ale aby sme ho vyhovárali, dobre u ňom hovorili a všetko na dobrú stránku vykládali.

Deviate prikázanie.

- 17 **Nepožiadáš domu svojho blízneho.**
Čo to znamená?
- 18 **Odpoveď.**
Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme dedičstva a domu svojho blízneho ľstivo nezladali, ani pod zdaním práva si ho neprivlastňovali, ale radšej ho podporovali a mu pomáhali, aby si to všetko mohol zachovať.

Desiate prikázanie.

- 19 **Nepožiadáš ani manželky (manžela), ani služobníka, ani služobnice, ani voľa, ani osla svojho blízneho, ani ničoho, čo je jeho.**
Čo to znamená?
- 20 **Odpoveď.**
Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme svojmu blížnemu nezviedli, neodviedli ani neodviedli manželku, čeladť alebo dobytok, ale ich viedli k tomu, aby pri ňom zostali a plnili si povinnosti.
- 21 **Čo hovorí Boh o všetkých týchto prikázaniach?**
Odpoveď.
Toto hovorí: Ja Hospodin, Tvoj Boh, som horlivý Boh, ktorý až do tretieho i štvrtého pokolenia navštevujem na deťoch hriechy otcov, čo ma nenávidia; ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú moje prikázania.
Čo to znamená?
- 22 **Odpoveď.**
Boh hrozí trestom všetkým, ktorí prestupujú tieto Jeho prikázania; preto sa máme báť Jeho hnevu a nič nerobiť proti týmto prikázaniam. Sľubuje však milosť a všetko dobré všetkým, ktorí zachovávajú tieto Jeho prikázania; preto máme Ho aj my milovať, v Neho dúfať a podľa Jeho prikázaní s radosťou sa správať.

II.

Viera všeobecná kresťanská,
ako ju otec rodiny čo najjednoduchšie má predkladať svojej domácnosti.

Prvý článok o stvorení

Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme. 1

Čo to znamená?

Odpoveď. 2

Verím, že má Pán Boh stvoril ako aj všetky stvorenia; a dal mi telo i dušu, oči, uši a všetky údy, rozum a všetky zmysly a Ich doteraz zachováva; k tomu mi hojne a na každý deň dáva odev a obuv, pokrm a nápoj, dom a dvor, manželku a detky, pole, dobytok a akýkoľvek majetok so všetkými potrebami (tohto tela a života); pred každým nebezpečenstvom ma ostriha a od všetkého zlého chráni a zachováva. A to všetko zo samej otcovskej, Božskej dobroty a milosrdenstva; bez akýchkoľvek mojich zásluh a hodností; za to všetko som mu povinný ďakovať, Ho chváliť, Jemu slúžiť a byť Mu poslušný. To je iste pravda.

Druhý článok o vykúpení.

I v Ježiša Krista, Syna Jeho jediného, Pána nášho, ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie panny, trpel pod Pontským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovaný bol; zostúpil do pekiel, v treťi deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho; odiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. 3

Čo to znamená?

Odpoveď. 4

Verím, že Ježiš Kristus, pravý Boh, od Otca od večnosti splodený, a tiež pravý človek z panny Márie narodený, je mojím Pánom, ktorý si ma zatratného a zločeneého človeka vykúpil, privlastnil a vyslobodil od všetkých hriechov, od večnej smrti a diabolskej moci rie zlatom ani srebrom, ale svojou svätou, predrahou krvou a svojim nevinným umučením a smrťou, aby som Jeho vlastný bol a v Jeho kráľovstve pod Ním žil a Mu slúžil vo večnej spravodlivosti, nevinnosti a blaženosti, tak ako On vstal z mŕtvych, žije a kráľuje navždy. To je iste pravda.

Tretí článok o posvätení.

Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela z mŕtvych a večný život. Amen. 5

Čo to znamená?

Odpoveď. 6

Verím, že ja z vlastného rozumu ani zo svojej sily nemôžem v Ježiša Krista, svojho Pána, veriť a k Nemu prísť, ale že ma Duch svätý evanjeliom povolal, svojimi darmi osvietil, v pravej viere posvätil a zachoval; ako aj celé kresťanstvo na zemi povoláva, zhromažďuje, osvecuje, posväcuje a v Ježiši Kristu pravou jedinou vierou zachováva. V tejto cirkvi mne i všetkým veriacim všetky hriechy každého dňa štedro odpúšťa a v deň súdny mňa i všetkých mŕtvych vzkriesi a mne so všetkými veriacimi v Krista dá večný život. To je iste pravda.

III.

Otčenáš,
ako ho otec rodiny čo najjednoduchšie má predkladať svojej domácnosti

Otče náš, ktorý si v nebesiach. 1

Čo to znamená? 2

Odpoveď.

Boh nás týmto chce povzbudiť, aby sme verili, že On je našim pravým Otcom a my sme Jeho pravými deťkami; aby sme ho tak smeľo a v úplnej dôvere prosili ako dobré detky svojho dobrého otca.

Prvá prosba.

3 Posväť sa meno Tvoje.

Čo to znamená?

4 Odpoveď.

I keď je meno Božie samo v sebe sväté, prosíme v tejto prosbe, aby sme ho aj my posväcovali.

5 Ako sa to deje?

Odpoveď.

Keď sa slovo Božie čistotne a úprimne učí a keď aj my ako detky Božie podľa neho sväté žijeme; k tomu ráč nám pomáhať, malý Otče nebeský. Kto však inak učí a žije, ako slovo Božie učí, ten znevácuje medzi nami Božie meno; toho ráč nás uchováť, nebeský Otče.

Druhá prosba.

6 Príď kráľovstvo Tvoje!

Čo to znamená?

7 Odpoveď.

I keď kráľovstvo Božie prichádza samo od seba, aj bez nášho modlenia, prosíme v tejto prosbe, aby aj k nám prišlo.

8 Ako sa to deje?

Odpoveď.

Keď nám nebeský Otče dáva svojho Ducha Svätého, aby sme Jeho svätému slovu skrze Jeho milosť verili a pobožne žili tu časne a tam večne.

Tretia prosba.

9 Buď vôľa Tvoja ako v nebi tak i na zemi!

Čo to znamená?

10 Odpoveď.

I keď sa dobrá a milostivá vôľa Božia deje aj bez nášho modlenia, prosíme v tejto prosbe, aby sa aj pri nás diala.

Ako sa to deje?

11 Odpoveď.

Keď Boh lomí a ruší každú zlú raďu a vôľu, ktorá nám meno Božie nedovoľuje posväcovať, ani Jeho kráľovstvu k nám prichádzať, ako je vôľa diabla, sveta a nášho tela; ale nás utvrdzuje a zachováva vo svojom slove a vo viere pevnými až do konca; to je Jeho milostivá a dobrá vôľa.

Štvrtá prosba.

12 Chlieb nás každodenný daj nám dnes!

Čo to znamená?

13 Odpoveď.

I keď Boh dava každodenný chlieb aj bez nášho prosenia všetkým hriešnym ľuďom, prosíme v tejto prosbe, aby nám to dal poznať a tak s vďakou prijímať náš každodenný chlieb.

14 Čo je každodenný chlieb?

Odpoveď.

Všetko, čo prináleží k živobytiu a potrebám tela, ako pokrm, nápoj, odev, obuv, dom, dvor, pole, dobytok, peniaze, majetok, pobožná manželka, pobožné detky, pobožná čelad, pobožná a verná vrchnosť, dobrá správa, dobré počasie, pokoj, zdravie, stízlivosť, časť, dobrí priatelia, verní susedia a tomu podobné.

Piatá prosba.

15 A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame svojim vinníkom!

Čo to znamená?

<p>Odpoveď.</p> <p>Prosíme v tejto prosbe, aby Otec nebeský neráčil na naše hriechy a pre ne zavrhnúť naše prosby; lebo nie sme hodní toho, za čo prosíme, ani si to nezaslужujeme; ale aby nám to všetko ráčil dať zo svojej milosti. Veď každého dňa mnoho hrešíme a zasluhujeme si len samý trest. Preto aj my chceme srdečne odpúšťať a ochotne dobre robiť tým, čo sa proti nám prevínili.</p>	16
<p>Šiesta prosba.</p> <p>A neuvorí nás do pokušenia.</p> <p>Čo to znamená?</p>	17
<p>Odpoveď.</p> <p>I keď Boh nikoho nepokúša, prosíme v tejto prosbe, aby nás Boh ráčil chrániť a zachovávať, aby nás diabol, svet a naše telo neoklamali a nezviedli do nevery, zúfalstva a iných veľkých hriechov a neresti; a keby nás zachvátili, aby sme nakoniec vždy obstáli a zvíťazili.</p>	18
<p>Siedma prosba.</p> <p>Ale zbav nás od zlého!</p> <p>Čo to znamená?</p>	19
<p>Odpoveď.</p> <p>V tejto prosbe súhrnom prosíme, aby nás Otec nebeský vyslobodil od všetkého zlého na tele a na duši, na majetku a cti a nakoniec, keď príde naša posledná hodinka, aby nám dal blahoslavené dokončať a z tohoto údolia plaču nás milostivo k sebe do neba.</p>	20
<p>Amen.</p> <p>Čo to znamená?</p> <p>Odpoveď.</p> <p>Aby som bol istý, že tieto prosby sú príjemné môjmu nebeskému Otcovi a ich vyslyší; lebo On sám prikázal nám takto sa modliť a zaslúbil nás vyslyšať. Amen, amen, to znamená: iste, iste, tak sa stane.</p>	21

IV.

Sviatosť svätého krstu,

ako otec rodiny čo najjednoduchšie má o nej učiť svoju domácnosť

<p>Po prvé.</p> <p>Čo je krsť?</p> <p>Odpoveď.</p> <p>Krsť nie je len obyčajná voda, ale je voda v Božom prikázani obsažená a so slovom Božím spojená.</p>	1 2
<p>Ktoré je to Božie slovo?</p> <p>Odpoveď.</p> <p>Keď Kristus, náš Pán, hovorí u Matúša v poslednej kapitole: „Choďte teda, učte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca i Syna i Ducha Svätého.“</p>	3 4
<p>Po druhé.</p> <p>Čo krsť svätý dáva alebo aký úžitok prináša?</p> <p>Odpoveď.</p> <p>Pôsobí odpustenie hriechov, vyslobodzuje od smrti a diabla a dáva večné blahoslavenstvo všetkým, ktorí veria, čo hovoria Božie slová a sľuby.</p> <p>Ktoré sú tie Božie slová a sľuby?</p> <p>Odpoveď.</p> <p>Keď Kristus, náš Pán hovorí u Marka v poslednej kapitole: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúdený“.</p>	5 6 7 8
<p>Po tretie.</p>	

- 9 Ako voda môže spôsobiť takú veľkú vec?
- 10 Odpoveď.
Voda to isteže nepôsobí, ale Božie slovo, ktoré je s vodou a pri vode a viera, ktorá veri takému Božiemu slovu, vode pridanému; lebo voda bez Božieho slova je obyčajná voda a nie krsť, ale so slovom Božím je krsť, to je spasiteľná voda života a kúpeľ znovuzrodenia skrze Ducha Svätého, ako hovorí sv. Pavel u Tita v tretej kapitole: „JA to kúpeľom znovuzrodenia a obnovením skrze Ducha Svätého, ktorého vyliat na nás hojne skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme, ospravedlnení Jeho milosťou, mali podiel na večnom živote podľa nádeje“. To je iste pravda.
- Po štvrté.
- 11 Čo znamená takéto krsťenie vodou?
- 12 Odpoveď.
Znamená, že starého Adama v sebe každodennou hriechosťou a pokáním máme topiť a mýť, so všetkými hriechmi a zlými ziadostami a že zas každý deň má vychádzať a postávať nový človek, ktorý by navždy žil pred Bohom v spravodlivosti a čistote.
- 13 Kde je to napísané?
- 14 Odpoveď.
Píše to sv. Pavel v liste Rímskym v šiestej kapitole: „Spolu a s Ním boli sme teda skrze krsť pohrobení v smrti, aby tak, ako Kristus vzkriesený slávnou mocou Otcovou, aj my sme chodili v novote života“.

V.

Ako treba jednoduchých ľudí naučiť spovedať sa?

- 15 Čo je spoveď?
- 16 Odpoveď.
Spoveď zahŕňa dve čiasky. Jednu, v ktorej vyznávame hriechy; druhú, v ktorej prijíname absolúciu, čiže rozhrášenie od spovedného otca ako od samého Boha, pevne veriac a ani trochu nepochybujuúc, že nám tu sám nebeský Boh odpúšťa hriechy.
- 17 Z ktorých hriechov sa máme spovedať?
- 18 Pred Bohom musíme vyznať, že sme vinní zo všetkých hriechov, aj z tých, o ktorých neviete, ako to robíme v Otčenáši.
- 19 Ale spovednému otcovi máme vyznať iba hriechy, o ktorých vieme a ktoré cítíme v srdci.
Ktoré sú to?
- 20 Skúmaj svoje postavenie podľa Desiatich Božích príkazní, či si otec, mat., syn, dcéra, pán, pani, služobník, či si nebol neposlušný, neverný, lenivý, zlostný, prostopašný, či si niekomu nespôsobil bolesť slovami alebo skutkami, či si nekradol, či si nezameškal a nezanedbal svoju povinnosť, či si nespôsobil škodu.
- 21 Prosím ťa, povedz mi krátky spôsob spovede:
Spovednému otcovi povedz:
„Dostojný, milý pane, prosím vás, ráčte vypočuť moju spoveď a, pre Boha, dajte mi rozhrášenie“.
- 22 „Spovedaj sa!“
„Ja ťubohý hriešnik vyznávam pred Bohom, že som vinný zo všetkých hriechov; vám vyznávam najmä, že som služobník, služobnía; ak, ziaľ, službu neverne svojmu pánovi, lebo neraz som nevykonal, čo mi kázali, pohneval som ich a popudil ich klatbe, zanedbával som si povinnosť a nezabránil som škodu. Aj moje slová a skutky boli nehanebné, s priateľmi som sa pohneval, na svoju ženu som hromžil a jej kľal atď. Všetko toto ľutujem, prosím o milosť a sľubujem sa polepšiť“
- 23 Domači pán alebo pani nech takto hovorí. „Spovedám sa vám najmä, že som svoje deti, čelad, manželku verne nevychoval a k Božej cti. Kľal som, bol som zlým príkladom so svojimi neslušnými slovami a skutkami, svojho suseda som poškodil, ohováral, predražoval som a predával falšný a nedovážený tovar“ A ešte čokoľvek iného vykonal proti Božiemu prikázaniu a svojmu povolaniu.

Keď sa však necítiš obťažovaný takýmito alebo podobnými veľkými hriechmi, netráp sa a nevyhľadávaj ďalšie, ani si ich nevymýšľaj, aby si si spoveď nepremenil na mučiareň, ale rozpovedz jeden alebo druhý, o ktorom vieš. Takto: „Spovedám sa najmä, že som raz zahrešil, inokedy zas vypustil z úst neslušné slová, raz som zanedbal toto a toto“, atď. A toto stačí.	24
A ak nevieš o nijakom hriechu (čo však je nemožné), nič osobitne nespomínaj, ale prijmi spoveď na obecnú spoveď, ktorou sa spovedáš Bohu pred spovedným otcom.	25
Na to ti spovedný otec povie: „Nech ti je Pán Boh milostivý a nech posilní tvoju vieru.“	26
Amen.	
Potom povie:	27
„Či veríš, že moje odpustenie je Božím odpustením?“	28
„Áno, verím, milý pane“.	
Na to ti povie:	
„Nech sa ti stane podľa tvojej viery. Ja však na rozkaz nášho P Á N A Ježiša Krista odpúšťam ti hriechy v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen.“	
Chod v pokoji!“	29
Tých však, čo majú svedomie veľmi obťažované alebo sú zarmútení a sa sužujú, spovedník istotne bude vedieť pocítiť viacerými výpoveďami a tak ich povzbudiť k viere. Toto však je len obyčajný spôsob spovede pospolitých ľudí.	

VI.

Oltárna sviatosť,

ako otec rodiny náš o nej učí domácnosť

Čo je oltárna sviatosť?	1
Odpoveď.	2
Je opravdivé telo a opravdivá krv nášho Pána Ježiša Krista pod spôsobom chleba a vína, čo pre nás kresťanov sám Kristus ustanovil na jedenie a pitie.	3
Kde je to napísané?	4
Odpoveď.	
Tak píšu svätí evanjelisti Matúš (26,26), Marek (14,22), Lukáš (22, 19) a sv. Pavol (1. Kor. 11,23): „Pán náš Ježiš Kristus v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď dobrorečil, lámal ho a dával svojim učeníkom hovoriac: <u>Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva.</u> To čítate na svoju pamiatku.“	
Podobne vzal po večeri aj kalich, dobrorečil a dal im hovoriac: <u>Vezmite a pite z toho všetci. Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylijeva za vás na odpustenie hriechov.</u> To čítate, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku.“	
Čo oznáči také jedenie a pitie?	5
Odpoveď.	6
To nám ukazujú tieto slová: „ <u>Za vás sa vydáva</u> “, a „ <u>vylijeva na odpustenie hriechov</u> “, že sa nám totiž pri sviatosti týmito slovami dáva <u>odpustenie hriechov, život a spasenie</u> ; lebo kde je odpustenie hriechov, tam je aj život a spasenie.	
Ako môže telesné jedenie a pitie pôsobiť také veľké veci?	7
Odpoveď.	8
Pravdaže jedenie a pitie to nepôsobí, ale pripojené slová: „ <u>Za vás sa vydáva</u> “ a „ <u>Vylijeva na odpustenie hriechov</u> “. Tieto slová sú popri telesnom jedení a pití hlavnou vecou vo sviatosti.	
A kto verí slovám, má to, čo hovoria a vyjadrujú, totiž <u>odpustenie hriechov</u> “.	
Kto hodne prijíma túto sviatosť?	9
Odpoveď.	10
Isteže postíť sa a telesne sa pripravovať je dobrá vonkajšia ukáznenosť; ale ten je naozaj hodný a dobre pripravený, kto verí slovám: „ <u>Za vás sa vydáva</u> “ a „ <u>Vylijeva na odpustenie hriechov</u> “; <u>kto však týmto slovám neverí alebo o nich pochybuje, je nehodný a nepripravený; lebo slovo „za vás“ ziada úplne veriace srdcia.</u>	

I. Prídavok.

Ako má otec rodiny naučiť svoju domácnosť modliť sa ráno aj večer

- Keď ráno vstávaš z postele, prežehnaj sa svätým krížom a hovor: V mene Boha Otca, Syna, Ducha Svätého. Amen.
- Potom kľačiac alebo postojacky odriekaj Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš. A ak chceš, môžeš sa ešte pomodliť aj túto modlitbičku:
Ďakujem Ti, môj nebeský Otče, v mene Ježiša Krista, Tvojho milého Syna, že si ma tejto noci ochránil pred všetkou škodou a nebezpečenstvom; a prosím Ťa, ráč ma aj tohoto dňa chrániť pred hriechom a každým zlom, aby sa Ti všetko moje konanie a celý môj život líbil. Veď ja seba, svoje telo a dušu a všetko porúčam do Tvojich rúk. Tvoj svätý anjel nech je pri mne, aby ma diabol nemal v moci. Amen.
- Hneď na to nech ide každý s radosťou po svojej práci alebo možno si ešte zaspievať pieseň, odriekať Desiat Bozích prikázaní alebo niečo, čo povzbudzuje zbežnosť.
- Keď ideš večer spať, prežehnaj sa svätým krížom a hovor:
V mene Boha Otca, Syna, Ducha Svätého. Amen.
- Potom kľačiac alebo postojacky odriekaj Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš. A ak chceš, môžeš sa ešte pomodliť túto modlitbičku:
Ďakujem Ti, môj nebeský Otče, v mene Ježiša Krista, Tvojho milého Syna, že si ma tohto dňa milostivo ochraňoval; a prosím Ťa, ráč mi odpustiť všetky moje hriechy a nepravosti a tejto nastávajúcej noci ráč ma milostivo ochraňovať; lebo ja seba, svoje telo a dušu a všetko porúčam do Tvojich rúk. Tvoj svätý anjel nech je pri mne, aby ma diabol nemal v moci. Amen.
A potom hneď pokojne a radosťne choď spať.

Ako má otec rodiny naučiť svoju domácnosť dobrorečiť a ďakovať pri stole.

- Deti a domáci nech pristúpia ku stolu so složenými rukami a slušne hovoria takto (Žalm 145, 15.16): „Na Teba čakajú oči všetkých, Pane, a Ty im načas podávaš ich pokrm. Otváraš svoju ruku a všetko živé sýtia podľa ľúbosti.“
Vysvetlenie.
- Ľubosť Božia znamená, že všetci tvorcovia dostanú toľko jesť, že sa z toho radujú a tešia; lebo ustarostenosť a lakomstvo prekážajú takejto ľúbosti.
- Potom Otčenáš a túto modlitbu:
Pane, Bože, nebeský Otče, požehnaj nás i tieto svoje dary, ktoré z Tvojej milostivej lásky prijímame, pre Ježiša Krista, nášho Pána. Amen.
- Ďakovanie.
A tak aj po jedle nech podobným spôsobom slušne a so složenými rukami hovoria (Žalm 106.1; 136.1; 147,9-11):
„Ďakujte Hospodinu, lebo dobrý je: veď Jeho milosť trvá naveky. Tomu, čo chlieb dáva telu každému, čo dáva pokrm dobytku, krikavcom mladým, po čom škriekajú. Zásťubu nemá v sile koňa, ani sa nekochá v lýtkach muža. Hospodín zásťubu má v tých, čo boja sa Ho, čo dverujú v Jeho milosť.“
- Potom Otčenáš a túto modlitbu:
Ďakujem Ti, Pane Bože, Otče náš, pre Ježiša Krista, nášho PÁNA, za všetky Tvoje dobrodennia, ktorý žiješ a panuješ naveky. Amen.“

II. Prídavok.

Domáce tabule

- niektorých výpovedí pre všetky stavy a rády Božie, ktoré ich ako priliehavé lekcie upomínajú na povinnosti ich uradu a služby.

Biskupom, farárom a kazateľom

2

Biskup má byť teda bez úhony, jednej ženy muž, striezlivý, zdržanlivý, slušný, pohostinný, spôsobilý vyučovať, — nie pijan, nie bitčár (ani nie mrzkého zisku žiadostivý), ale mierny, nehašterivý a nie lakomý. Má si dobre spravovať dom a dievky v poddanosti udržiavať so všetkou dôstojnosťou. Nesmie byť nováčkom (vo viere), musí sa pridŕžať slova spoľahlivého podľa učenia, aby hol schopný aj napomínať podľa zdravého učenia, aj podvracať tých, ktorí odporujú [1. Tim. 3, 2 — 6; Tit. 1, 9].

Čim sú povinní kresťania svojim učiteľom a duchovným pastierom 3

„Tak ustáliť to aj Pán, aby z evanjelia žili tí, čo zvestujú evanjélium“ (1. Kor. 9, 14). „Komu sa dostáva vyučovania v slove (Božom), nech zo všetkého, čo má, udeľuje tomu, kto ho vyučuje. Nemýľte sa! Boh sa nedá vysmievať!“ (Gal. 6, 6-7). „Starších, ktorí holi dobrými predstavenými, najmä tých, čo sa unavujú v kázni a vyučovaní, treba považovať za hodných dvojitej cti, lebo Písmo hovorí (5. Mojz. 25, 4): „Mláďacemu volovi hubu nezaväzuj“, a „Hoden je pracovník svojej mzdy“ (1. Tim. 5, 17). „Prosím vás, bratia, vážte si tých, čo namáhavo pracujú medzi vami a sú vám predstavení v Pánu a počujú vás, a nadovšetko ich milujte pre ich prácu. Nazívajte v pokoji medzi sebou!“ (Tes. 5, 12-13). „Poslúchajte si vodcov a buďte im povinní, veď oni bdejú nad vašimi dušami ako takti, ktorí budú účtovať z toho; nech to robia s radosťou a nie so vzdychami; lebo to by vám nebolo na úžitok“ (2id. 13, 17).

O svetskej vrchnosti

4

„Každá duša poddaná buď nadriadeným vrchnostiam. Lebo nieto vrchnosti, ak len nie od Boha; a tie, čo sú, Bohom zriadené sú. Kto sa teda vrchnosti protiví, Božiemu zriadeniu sa protiví; a tí, čo sa protivia, prítahujú si súd. Lebo nie nadarmo nosí meč. Boží služobník je totiž, vykonávateľom trestu nad tým, čo zle robí“ (Rim. 13, 1-4).

Čo sú občania povinní vrchnosti

5

Matúš 22, 21: „Dávajte teda, čo je cisárovo, cisárovi, a čo je Božieho, Bohu“. Rimským 13, 1, 5-7: „Každá duša poddaná buď nadriadeným vrchnostiam, atď. Preto sa jej treba podriadit nielen pre trest, ale aj pre svedomie. Veď preto platíte aj daň, lebo sú to Boží služobníci, práve tomuto povolaniu vytrvale oddaní. Dávajte každému, čo ste komu podľžní: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu česť, tomu česť“. 1. Tim. 2, 1: „Predovšetkým teda napomínam, aby sa diali prosby, modlitby, prímluvy a ďakovania za všetkých ľudí, za kráľov a za všetkých vysokopostavených, aby sme tichým a pokojným životom žili v dokonalej pobožnosti a statočnosti“ atď. Tit. 3, 1: „Pripomínaj im, aby boli poddaní vrchnostiam, poslúchali ich, boli hotoví do každého dieľa“ atď. 1. Petra 2, 13-14: „Poddaní buďte kvôli Pánovi každému ľudskému zriadeniu, buďte kráľovi ako najvyššiemu, buďte vláďárom, ktorých On poslela trestať všetkých, čo zle robia a chváliť tých, čo dobre robia“.

Manželom

6

„Mužovia, uznajlivo nazívajte so ženským pokolením ako so slabším a uctíte si ich ako spoludedičky milosti života, aby vaše modlitby neboli daromé“ 1. Petra 3, 7. „A nebuďte prikri k nim“, Kolos. 3, 19.

Manželkám

7

„Ženy, poddané buďte svojim mužom ako PÁNOVI, ako Sára ktorá poslúchala Abraháma a nazývala ho pánom. Vy ste jej dcérami, keď dobre robíte a nebojíte sa nijakého postrachu“ 1. Petra 3, 1, 6.

8

Rodičom

„Vy, otcovia, nehrádzajte si detky, aby neklesali na mysl, ale ich vychovávajte v kázni a napomínaní Pánovom“ Efez.6,4; Kolos. 3,21

9

Deťom

„Detky, poslúchajte si rodičov (v Pánu), lebo to je spravodlivé. „Cti si otca a matku“ — to je prvé prikázanie so zasľúbením“, aby sa ti dobre vodilo a dlho aby si žil na zemi“ Efez. 6,1-3.

10

Sluhom, pomocníkmi v domácnosti, nádeníkmi a robačníkmi

„Sluhovia, poslúchajte si telesných pánov s bážňou a trasením v úprimnosti srdca ako Krista. Neslúžte im len naoku ako tí, čo sa ľuďom chcú ľúbiť, ale ako služobníci Kristovi, ktorí z tej duše plnia vôľu Božiu; oddane im slúžte ako Pánovi a nie ako ľuďom, vediac, že každý, či sluha, či slobodný, keď dobre robí, prijme odplatu od Pána“ Efez.6,5-8.

11

Otcovi a matky rodiny

„A vy, páni, zachádzajte s nimi práve tak; nevyhrádzajte sa; veď viete, že aj ich aj vás Pán je v nebesiach a u Neho ničo prijímania osôb“, Efez. 6,9.

12

Všetkej mládeži

„Podobne, mladší, poddani buďte starším. A všetci spoločne opášte sa pokorou, lebo Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva milosť. Pokorte sa teda pod mocnú ruku Božiu, aby vás časom povýšil“, 1.Petra 5,5-6.

13

Vdovám

„Úplná a osamelá vdova zložila svoju nádej v Bohu a dňom-nocou zotráva na modlitbách a prosbách, ale rozkošnica je zaživa mŕtva“, 1.Tim.5,5.

14

Všetkým

„V tomto slove sú zhrnuté (prikázania): „Miluj bližneho ako seba samého“, Rím 13,9. „Predovšetkým teda napomínam, aby sa diah prosby, modlitby, prímluvy a dakovania za všetkých ľudí“, 1. Tim.2,1

Lekciu svoju nauč sa naspamät každý,
tak bude dobre v tvojom dome navždy.

VELKÝ KATECHIZMUS,

nemecký

Doktora Martina Luthera

Kresťanský, užitočný a potrebný predhovor a verné a vážne napomenutie Dra Martina Luthera všetkým kresťanom, najmä však všetkým duchovným pastierom a kazateľom, aby sa každý den pilne cvičili v Katechizme, ktorý je krátka suma a výťah z celého Pisma svätého, aby ho verne a bedlivo prekladali cirkevi.

Máme vážne príčiny tak často kázať a i žiadať a prosiť kázať Katechizmus. Lebo vidíme, že, 1
 žiaľ, mnohí kazatelia a farári sú veľmi neďbalí a zanedbávajú i svoj úrad i toto učenie; a to jedni pre
 veľmi vysokú učenosť; druhí zas preto, lebo nemajú nič prednejšieho nad svoju lenivosť a staro-
 stivosť o brucho; tak si počinajú, akoby pre brucho boli farármi a kazateľmi a akoby nemali inej
 roboty, len tučať, kým žijú a mŕhať všetko práve tak, ako holi navyknutí za pápeža. A hoci všetko,
 čo majú učiť a kázať, majú teraz veľmi jasne a ľahké v toľkých výborných knihách, ktoré sú 2
 opravdu, ako ich voľakedy volali „Samocinný kazateľ“, „Spokojne sa vyspi“, „Celkom hotový“,
 „Pokladnica“, jednako nie sú takí pobožní a čestní, aby si takéto knihy kúpili. A ak ich pripadne aj
 majú, ani vtedy do nich nenazrú a ich nečítajú. Ach, akí sú to nehanební žráči a bruchopasnici,
 ktorí by mali byť skor pastiermi ošpaných alebo sarhami ako duchovnými pastiermi a farármi.

A keďže je teraz zrušené neuzitečné a obťažné táranie siedmich hodín, mali by nusto mali 3
 ráno, na poľudnie a večer prečítať aspoň stránu — dve z Katechizmu, z modlitebnej knihy, z Novej
 zmluvy alebo čokoľvek z Biblie a pomodliť sa Otčenáš za seba a za svojich cirkovníkov, Tým by
 vzdali česť a vďaku evanjeliu za to, že ich oslobodilo od mnohých bremien a ťažch a aj sami by sa
 trochu zľahčili, že sa ako ovce a pať naučili z evanjelia len takej pohodlnej, škodlivej, hanebnej,
 telesnej skľobode. Veď ľud sa, žiaľ, nevelmi stará o evanjelium a my to nijako nemôžeme napraviť, aj 4
 keby sme sa v práci celkom zodrali. Nuž ako by to vyzeralo potom, keby sme na nič neďbali a boli
 knihy ako za pápežstva?

K tomu pristupuje nehanebná nerosť a škodlivá tajná nákaza ubezpečenosťi a presýtenosťi. 5
 keď si mnohí myslia, že Katechizmus je jednoduché, ľahučké učenie, ktoré si hneď po jednom
 prečítaní zapamätajú a hodia knihu do kúta a priam sa hanbia prečítať si ju znova. Ba aj medzi
 šľachtou sú takí groblari a ľakomci, ktorí tvrdia, že netreba ani farárov ani kazateľov. Icho že 6
 všetko majú v knihách, z ktorých sa to ľahko môžu naučiť. Preto ako sa na nerozumných Nemcov
 sluší, nechávajú fary sa rozpadávať a poustnúť, takže i knázi i kazatelia trpia veľkú hladu a hlad.
 Hľa, takýto bezcitný ľud máme my. Neuct, a nemôžeme si pomôcť. To však hovorím pre seba. Aj ja 7
 som doktor a kazateľ a som taký učený a oboznámený, ako všetci tí drží a ubezpečení dohromady
 a predsa sa učim Katechizmus ako dieťa a čítam si ho a hovorím od slova do slova každé ráno a keď
 mám čas, i Otčenáš. Desť Božích prikázanií, Verím v Boha, Žalmy atď. a ešte aj okrem toho denne 8
 čítam a študujem a jednak mi to nestačí, ako by som si prial a musím zostať dieťaťom a žiakom
 Katechizmu, čo aj rád robím. No, títo jemní a priberčiví družovia by po jednom prečítaní obceli
 byť konfirmovanými doktorami, ktorí sa už všetko naučili a nič viac nepotrebujú. I toto je neklamným
 znakom, že potupujú i svoje úrady i duše ľudu, ba potupujú aj Boha a Jeho slovo. Nemôžu už
 hľadáť klesnúť, pretože sú už na samom spodku, ale treba im stať sa deťmi a začať s abecedou,
 o ktorej si myslia, že ju už dávno v krpcoch zodrali.

Preto prosím takéto lenivé bruchá, týchto opovážlivých svätuškárov, aby sa pre Boha dali 9
 prehovoríť a uverili, že vôbec nie sú takí učený a vzdelaní doktor, za akých sa pokladajú a aby
 si nikdy nenamýšľali, že sa už tieto články naučili alebo že už všetko dokonale vedia, i keby sa im
 priam zdalo, že to naozaj veľmi dobre vedia. Veď, aj keby všetko dokonale vedeli a poznali (čo však
 nie je možné v tomto živote), jednako, keď si každý den čítame a nad tým uvažujeme, máme z toho
 mnohý úžitok a ovocie, že pri takomto hovorení a meditovaní je prítomný Duch Svätý, ktorý nás
 stále viac a viac osvecuje a poučuje, takže nám vždy viac a viac chutí a si to zachováme, ako aj
 Kristus zaslúbil: „Kde sa dvaja alebo traja zhromaždili v mojom mene, tam som medzi nimi“ (Mat.
 18.20).

Zaoberať sa Božím slovom, rozprávať a uvažovať o ňom veľmi účinne pomáha aj proti diablu, 10
 svetu, telu a všetkým zlým myšlienkam. Preto prvý žalim blahostavi toho, kto „má záľubu v zákone
 Hospodínovom a o Jeho zákone dňom nocou premýšľa“ (1.2). Ver, že niet účinnejšej kadičfukce
 a kadičfuky proti diablu, ako keď sa zaoberáš Božimi prikázaniami a Božím slovom, hovoríš si ich,
 spievas alebo o nich uvažuješ. Toto je očajsná svätaná voda a znamenie, pred ktorým diabol uteká
 a ktorým ho možno zahnať. Teda už aj len pre toto máš s radosťou čítať tieto články, o nich hovoriť, 11
 uvažovať a nimi sa zaoberať, aj keby si mal z toho čo len ten ošoh a úžitok, že tým môžeš zahnať
 diabla a zlé myšlienky; lebo on nemôže Božie slovo ani počuť ani zniesť. A Božie slovo nie je ako

nejaká prostonárodná rozprávka, ako napr. o Dietrichovi z Bernu, ale, ako hovorí sv. Pavel „Je moc Božia“ (Rím. 1,16), a to taká, ktorá spôsobuje diablu páľčivú bolesť a ktorá nás nesmierne posilňuje, potešuje a nám pomáha.

- 12 Naco však šíriť reč? Keby som mal vypočítavať všetok úžitok a zisk, ktorý máme z Božieho slova, nestačil by mi ani papier ani čas. Diabla volajú majstrom tisícich umení; akože nazvať potom Božie slovo, ktoré takého majstra tisícich umení so všetkým jeho umením a mocou zahana a nikt? Musí to byť viac ako majster stotisícich umení. A my tak ľahkomyselne opovrhujeme touto mocou, úžitkom, umením a ziskom a to najmä my, čo chceme byť farármi a kazateľmi! Nielen jest by nám nemali dať, ale psaní by nás mali švať do vyslenia. Veď toto všetko nielen denne potrebujeme ako každodenný chlieb, ale aj musíme mať proti každodenným znepokojujúcim útokom a nástrahám diablovým, ktorý sa vyzná v tisícokrakých umeniach.
- 14 A ak by ani toto nestačilo priviesť nás ku každodennému čítaniu Katechizmu, musí stačiť, že nás k tomu núti Božie prikázanie, ktoré nás v 5. Mojžišovej 8,7 — 8 takto vážne napomína: „Budeš si ich opakovať a hovoriť o nich, keď si sadneš, keď ideš, ľahajúc i vstávajúc a zrovna ako trvalé znamenie a znak uviažeš si ich na ruky a ako čelenku medzi očí“. Iste nie nadarmo to tak vážne hovorí a žiada, ale preto, lebo vie, akému nabezpečenstvu sme vystavení, a že pozná aj diablove neprestajné a zúrivé útoky a pokúšania a chce nás pred nimi varovať, proti nim vyzbrojiť a vystrojiť dobrou vyzbrojou proti jeho jedovatým šípmo a dobrými liekmi proti jeho jedovatej nákaze a otrave.
- 15 Ó ako sme len hlúpi a pomátení blázní, že žijúc a bývajúc medzi takými mocnými nepriateľmi, akými sú diabli, opovrhujeme svojimi zbraňami a vyzbrojou a smie lenívi si ich všimnúť a na ne myslieť.
- 16 Či sa títo presýtení a drzí svätuskári, ktorí nechcú alebo nemôžu čítať a učiť sa Katechizmus každý deň, nepokladajú za učenejších než je sám Boh so všetkými svojimi svätými anjelmi, prorokmi, apoštolmi a kresťanmi? Keďže však sám Boh sa nehanbí každý deň toto učiť, akoby nevedel o nijakom lepšom učení a vždy učí to isté a nie nové ani iné nepríberá a keďže ani všetci svätí nik iné a nič lepšie sa nevedia učiť a ani toto sa nevedia naučiť, musíme my byť naozaj vyberaní výtečníci, keď si myslíme, že po jednom prečítaní a počutí už aj všetko vieme a nepotrebujeme si to znova čítať a sa učiť. Či sa môžeme za jednu hodinu naučiť, čo sám Boh nemôže naučiť a čo On učí od počiatku sveta až do konca a čo sa všetci proroci a všetci svätí učili a predsa ešte vždy sú a aj zostávajú žiakmi?
- 17 Veď je isté, že kto dobre a dokonale zná Desiat Božích prikázani, zná celé Písmo sv., môže vo všetkých veciach a prípadoch radiť, pomáhať, potešovať, rozsudzovať, spravovať aj duchovný aj svetský úrad a môže byť sudcom každého učenia, stavu, ducha, práva a všetkého, čo sa len vyskytne vo svete. Či celá Kniha Žalmov nie je iba uvažovaním a cvičením sa v prvom prikázani?
- 18 Som úplne presvedčený, že takéto lenivé bruchá a opovádzlivci nerozumejú ani len jednému Žalmu, nie to celému Písmu svätému a trúfajú si poznať katechizmus a nim opovrhovať, hoci Katechizmus je krátky obsah a prepis celého Pisma svätého.
- 19 Preto znova prosím všetkých kresťanov, najmä však farárov a kazateľov, aby nechceli byť predčasne doktormi a aby si nenamýšľali, že všetko vedia (lebo s domýšľavosťou je celkom tak ako s falošnou váhou a mierou: keď prídu na spravodlivú skúšku, mnoho im chýbaj), ale aby sa v tomto učení každý deň cvičili a nim zaoberali. Prítom tiež aby si dali pozor a varovali sa jedovateho uhryznutia takej ubezpečenosti alebo majstrov domýšľavosti. Aby radšej vytrvali v čítaní a cvičení sa, učili sa, rozmyšľali a uvažovali, tým by len nepoznali a neboli si istí, že diabla učením celkom umorili a sú už učenejší ako sám Boh a všetci Jeho svätí. Ak toto budú usilovne robiť, sľubujem im a aj sami sa presvedčia, aký osob budú mať z toho a akých výborných ľudí urobí z nich Boh. A tak časom sami od seba úprimne vyznajú, že čím sa viac a dlhšie zaoberali Katechizmom, tým menej z neho vedeli a tým viac sa ho učili a že im hľadným a smädným až potom bude najlepšie uhutíť, čo im teraz nevidia pre ich presýtenosť a domýšľavosť. Prípoj k tomu, Bože, svoju milosť. Amen.

Krátky predhovor

Dra Martina Luthera

- 1 Táto kázeň je taká a je na to, aby poučila deti a jednoduchých. Preto sa aj oddávna volá po 2 grécky „Katechizmus“, to je učenie detí, totiž to, čo má viesť každý kresťan. Kto toto nezna,

nemôže sa počítať medzi kresťanov ani nemôže byť pripustený ku sviatosti. Je to ako keď remeselníka, ktorý nezná pravidlá svojho remesla a v ňom sa nevyzná, vylúčia ako neschopného. Preto treba deti dobre a správne naučiť článkom, ktoré patria do Katechizmu. Čiže do kázne pre deti a usilovne ich cvičiť a vzdelávať v nich. Preto každý otec rodiny má sa aspoň raz do týždňa povyspytovať a vyskúšať svoje deti a domácnosť rad radom, či ich vedľa a či ich učia a keď nie, prísne ich k tomu prinútiť. Lebo sa dobre pamätám na časy, ba denne skusujem, že ešte aj dnes sú nevedelani starí ľudia, ktorí o tom vôbec nevedia a predsa idú na krst a k sviatosti a užívajú všetko, čo majú kresťania. A predsa ti, čo pristupujú k sviatosti, majú vedieť omnoho viac a majú lepšie rozumieť každému kresťanskému učeniu ako dieťať a školák. U jednoduchých ľudí sa uspokojíme s tromi článkami (ktoré má kresťanstvo oddávna, ktoré sa však neučí a nevykladali vždy správne) dovtedy, kým v nich nebudú dobre vyučení a oboznámení i mladí i starí s tým, čo znamená menovať sa a byť kresťanom.

Toto sú tie tri články:

Po prvé

Desať Božích prikázanií

1. Ja som Hospodín, tvoj Boh, nebudeš mať iných bohov popri mne.	1
2. Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha.	2
3. Pamätaj na sviatočný deň, aby si ho svätil.	3
4. Či si otec aj matku, aby si dĺho žil na zemi.	4
5. Nezabiješ.	5
6. Nescudzoložíš.	6
7. Nepokradneš.	7
8. Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu bližnému.	8
9. Nepožiadáš domu svojho bližného.	9
10. Nepožiadáš ani manželky (manžela), ani služobníka, ani služobnice, ani vola, ani osla svojho bližného, ani ničoho, čo je jeho.	10

Po druhé

Hlavné články

našej Viery všeobecnej kresťanskej

Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme. I v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána; ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z panny Márie, trpel pod Pontským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovaný Ho; zostúpil do pekla, v treť deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela z mŕtvych a večný život. Amen.

Po tretie

Modlitba, čiže Otčenáš, ktorému nás naučil Kristus

Otče náš, ktorý si v nebesiach! Posväť sa meno Tvoje! Príď kráľovstvo Tvoje! Buď vôľa tvoja ako v nebi, tak i na zemi! Chlieb náš každodenný daj nám dnes! A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame vinnikom svojim! A neuvoď nás do pokušenia, ale zbav nás zlého! Lebo Tvoje je kráľovstvo i moc i sláva na veky. Amen.

Toto sú najpotrebnejšie články, ktoré sa má každý kresťan prvé naučiť a ich od slova do slova odriekať. Deti treba navyknúť, aby ich odriekali, keď ráno vstávajú, sadajú ku stolu a večer si ľhajú; a netreba im dať ani jesť ani piť, kým ich neodrečitujú. Podobne je povinný rabiť otec rodiny so svojou obľadou, so služobníkmi a nemá trpieť u seba nikoho, kto sa ich nemôže alebo nechce

- 18 naučiť. Lebo naskrze nemožno dopustiť, aby niekto bol taký surový a nevychovaný, žeby sa ich nenaučil, pretože v týchto troch článkoch nákrátko, zrozumiteľne a podľa možnosti najjednoduchšie je zhrnuté všetko, čo nám Písmo sväté obsérne podáva. Veď milí Otcovia a apoštolovia — (nechže boli akikoľvek) — takto nákrátko zhrnuli kresťanské učenie, život, múdrosť a umenie, o čom majú kresťania hovoriť, čo konať a čím sa zaoberať.
- 20 Keď tieto tri články náležite pochopia, patrí sa im tiež vedieť, čo majú hovoriť a myslieť o našich sviatosťach, ktoré nám Kristus ustanovil, totiž o kŕste a o tele a krvi Kristovej. Najmä patrí sa vedieť slová Matúšove (28,19n) a Markove (16,15n), napísané v posledných kapitolách, ako sa Kristus rozlúčil so svojimi učeníkmi a ich rozposlal po svete.

O krste

- 21 Chodte teda, činite mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca, i Syna i Ducha Svätého, kto uveri a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuveri, bude odsúdený.
- 22 Jednoduchému človekovi stačí toľkoto vedieť o kŕste z Písma svätého. Podobne aj o druhej sviatosťi v krátkosti a jednoducho slová Pavlove 1. Kor. 11,23n.

O večeri Pánovej

- 23 Pán náš Ježiš Kristus v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď dobrorečil, lámal a riekol: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva; to činite na moju pamiatku!“ Podobne (vzal) po večeri aj kalich a riekol: „Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov. To činite, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku“.
- 24 Takto by sme mali už všetkých päť článkov celého kresťanského učenia, ktoré bez prestania treba čítať a študovať ich vyrozprávať od slova do slova. Nespoliehaj sa, že sa to mládež zo samej kázne naučí a si zapamätá. A keď tieto články dobre vedľa, možno potom pridať ešte niektoré vhodné žalmy alebo pesne ako prídavok a na upevnenie a mládež takýmto spôsobom privykaj k Písmu a ju denne vzdelávať.
- 26 Nemáme sa však uspokojiť len s tým, že sa ich doslovne naučia a vyrozprávajú, ale dbajme, aby mládež prichádzala aj na kázeň, najmä v také dni, ktoré sú určené na cvičenie sa v Katechizme; aby počúvali výklad o ňom a naučili sa rozumieť, čo ktorý článok obsahuje; aby vedeli aj vyrozprávať, čo počuli; a keď sa ich pýtajú, aj pekne a správne odpovedať, aby sa nekázalo bez ovocia a úžitku. Preto sa usilujeme často kázať na Katechizmus, aby sa mládež vryl do pamäti, nie síce náročne a učene, ale nákrátko a čo najjednoduchšie, aby si ho ľahko zachovali a do pamäti vstúpili.
- 27 Preto sa tu chceme rad radom zaoberať spomenutými článkami a hovoriť o nich podľa možnosti a potreby čo najzrozumiteľnejšie.

PRVÁ ČASŤ

Prvé prikázanie

„Ja som Hospodín, tvoj Boh; nebudeš mať iných bohov popri mne“

- 1 To znamená, len mňa samého budeš mať za svojho Boha. Čo je tým povedané a ako tomu rozumieť? Čo znamená mať Boha, čiže čo je Boh? Odpoveď: Boh je Ten, od ktorého si slubuješ všetko dobré a ku ktorému sa utiekaš v každej potrebe. Takže mať Boha nie je nič iné, ako Jemu z celého srdca veriť a dôverovať, ako som to už neraz povedal, že sama dôvera a viera robí aj Boha aj modlu. Keď je viera a dôvera pravá, aj tvoj Boh je pravý. Keď je dôvera falošná a nepravá, aj boh je živý a nepravý. Lebo to dvoje, viera a Boh, patri spolu. Ku čomu teda iné srdcom a dôverou, to je bezpochyby tvoj Boh.
- 4 Preto myslom tohto prikázania je, že požaduje pravú vieru a dôveru srdca, ktorá sa nenachýja od jediného pravého Boha, ale sa len Jeho podrža. Tým chce povedať: „Hľad, aby si Mňa jediného mal za svojho Boha a nehľadal iného; to je: cokoľvek ti chýba, očakávaj odo mňa a u mňa hľadaj, a kdekoľvek by ťa stihlo nešťastie a bol by si v núdzi, aby si sa ku mne utiekal a na mňa spoliehal. Ja, ja, chcem ťa dať dostatok a ťa pomáhať v akomkoľvek nebezpečenstve. Len sa vo svojom srdci na nikoho iného nespoľiehaj ani v nikom nespočín.“

1. PRIKÁZANIE

Toto musím trochu jasnejšie vysvetliť, aby si na príkladoch z každodenného života pochopil a spoznal, že sa deje pravý opak. Mnohý si myslí, že už má Boha a všetko, keď má peniaze a majetok; na toto sa spolieha a číma sa chváli s takou istotou a bezpečnosťou, že na nikoho iného nedbá. Ajhľa, aj tento má boha, ktorý sa volá mamona, to je peniaze a majetok. Na ňom 6 celým svojim srdcom. Toto je najvšeobecnejšia modla na zemi. Kto má peniaze a majetok, cíti sa 7 zabezpečeným, je veselý a bezstarostný, ako Keby sedel prostred raja. A zas, kto ich nemá, pochybuje a je malomyselný, akoby nevedel o nijakom Bohu. Veru, málo sa nájde takých, ktorí 8 by boli dobrej mysle a nesmútili by a sa nežalovali, keď nemajú mamonu. Mamona brdusi 9 a sputnáva prirodzenosť až po hrob.

Podobne ten, kto dôveruje a nádej skladá vo svoju učenosť, múdrosť, moc, priazeň, priateľstvo 10 a časť; aj on má boha, ale nie pravého, jediného Boha. Môžeš to zbadáť podľa toho, ako si veľmi zakladá na týchto veciach, aký je na ne pyšný a ako zmalomyselne, keď ich nemá alebo stratí. Preto znovu opakujem, že pravým vysvetlením tohto článku je: mať Boha znamená mať niečo, na čo sa srdce úplne spolieha.

Všimni si tiež, čo všetko sme v slepote pod pápežstvom dostali stvárili a robili. Ak niekoho bolel 11 zub, postil sa a zvyval svätú Apolóniu. Ak sa niekto obával požiaru, vyvolil si za orodovníka svätého Laurinca. Ak mal niekto strach pred morom, utiekal sa k svätému Šebastiánovi alebo Rochovi. A tie nespočetné ohavnosti, pretože si každý vyvolil svojho svätého, modlil sa k nemu a v núdzi ho volal na pomoc. Sem patria aj tí, čo píšu ešte väčšiu ohavnosť, uzavierajú 12 spojenectvo s diablom, aby ich oboliatil, pomohol k milencovi, ochránil im dobytok, navrátil stratený majetok atď., ako čarodajníci a zaklínači. Všetci títo sa spoliehajú na všetého a všetkomu dôverujú, len nie pravému Bohu, — od Neho nič dobré nečakajú, ani u Neho nič nehľadajú.

Teraz už ľahko porozumíš, čo hľadá a ako mnohí hľadá toto prikázanie, totiž dôverovať jedine 13 Bohu a spoliehať sa len na Neho a na nikoho iného. Ľahko pochopíš aj to, že mať Boha neznamená dotknúť sa Ho alebo chytiť Ho do prstov ani vopchať do meša alebo zamknúť do pokladnice.

Chytiť Ho znamená uchopiť Ho srdcom a prnúť k Nemu srdcom znamená úplne sa na Neho 14 spoliehať. Preto nás chce odviesť od všetkého, čo je mimo Neho a priblížiť k sebe, pretože len 15 On je večne dobré. Akoby chcel povedať: „Čo si predtým vyhľadával u svätých alebo očakával od manony alebo od čohokoľvek iného, to všetko očakávaj odo mňa a ver mi, že ti chcem pomôcť a ťa bohato zahrnúť všetkým dobrodomím“. Hľa, toto je pravá, bohumilá, počta a služba Božia, ktorú 16 ustanovil pod hrozbou večného hnevu, aby srdce mimo Neho nepoznalo nijaké potešenie a nemalo v inom dôveru. Preto nedaj sa ničomu odtrhnúť od Neho ale spoliehaj sa na Neho a len na ňom zakladaj všetko, čo máš na zemi. Z druhej strany ľahko spoznáš a uvidíš, že avšak vykonáva len 17 falošnú službu Božiu a modloslužbu. Lebo ani jeden národ nebol tak bezbožný, aby si nebol zriadiť a nebol odbavoval nejakú službu Božiu. Ale každý sa obracal k nejakému svojmu bohu, od ktorého očakával dobré, pomoc a potešenie.

Napríklad, pohania, čo si zakladali na moci a majetnosti, povýšili svojho Jupitera za najvyššieho 18 boha. Iní, ktorí túžili za bohatstvom, šťastím alebo rozkošou a pôžitkom, zas Herkula, Merkura, Venušu alebo iných; tehotné ženy zas Dianu alebo Lucinu. A tak si každý spravil bohom toho, ku ktorému ho srdce ťiahlo. Teď si podľa pohánov mať boha znamená dôverovať a veriť. Ale blúdiť 19 v tom, že ich dôvera je falošná a nepravá, keď sa nezakladá na jedinom Bohu, okrem ktorého niet opravdivého Boha ani na nebi ani na zemi. Pohania si vlastne svoj výmysel a zdanie o bohu urobili 20 modlou a tak sa spoliehajú na márnosť. A tak je to s každým modlarstvom; lebo modlarstvo nie je len to, keď si človek urobí obraz a len vzýva, ale aj to, keď sa ľudské srdce obracia k stvoreným veciam a v nich hľadá pomoc a potešenie alebo to hľadá u svätých alebo u diablov a neutieka sa k Bohu, ani Ho nemá za tak dobrého, že by mu chcel pomôcť a ani neverí, že všetko požehnanie pochádza od Boha.

Okrem toho falošnou službou Božou a najväčšou modloslužbou, čomu sme sa dostal oddávali 22 a čoho je stále ešte veľa vo svete a na čom sa zakladajú aj všetky mníšske rady a pri čom ide o svedomie, je aj to, keď sa hľadá pomoc, potešenie a spasenie vo vlastných skutkoch. Tu sa človek opovažuje vnucovať si nebo od Boha vypočítava, koľko zakladáň založí, koľko sa postil, koľko omši odsiažil a pod.: aj na to sa spolieha a na tom si zakladá, akoby nič nechcel od Boha do daru, 23 ale sám si chcel všetko získať, ba si zaslužiť aj viac, ako treba; akoby nás Boh musel obsluhovať a akoby On bol našim dlužníkom a my Jeho panmi. Či tým nerobíme z Boha božika, ba modlu a nepokladáme seba za boha a nezautimame Božie miesto? Ale toto nie je pre usi malých 24 zisčikov, lebo toto sú chulosťivé veci. Pospolitému ľudu treba povedať, aby dobre pochopil zmysel

- l tohoto prikázania a si ho zachoval, že dôverovať treba jedine Bohu, jedine od Neho si sľubovať a očakávať každé požehnanie. On nám dáva telo, život, pokrm, nápoj, potravu, ochranu, pokoj a všetky potreby a poklady časté i večné. Prítom nás chráni pred nešťastím a keď sa nám niečo príhodi, zachraňuje nás a nám pomáha; a tak takto som už dostatočne prizvukovali jedine Boh nám dáva všetko dobré a vyslobodzuje nás zo všetkého nešťastia. Preto myslím, že my Nemci oddávna označujeme Boha (výstižnejšie a príliehavejšie ako ktorákoľvek iná reč) slovom Gott, odvodeným od slova gut („dobrý“), lebo je večným prameňom, z ktorého vyteka len dobro a z ktorého vyvierajú všetky, čo je alebo sa menuje dobrým.
- 25 26 Aj keď nám mnoho dobrého aj ľudia spravia, jednako všetko pochádza od Boha, čo prijímame na Jeho rozkaz a ustanovenie. Lebo naši rodičia, všetky veľkosti a tiež každý voči svojmu blížnemu majú rozkaz všetko dobré nám činiť, takže nič to nie od nich, ale skrze nich od Boha prijímame. Lebo Boží tvoriví sú len rukou, nástrojom a prostriedkom, ktorým nám Boh všetko dáva. Matka dáva prsia a mlieko, aby živila dieťa, zo zeme zrno a všetky úrody nám za potravu. Tieto dary si ani
- 27 jeden tvor sám nemôže stvoriť. Preto nech sa nik neopováži niečo vziať alebo dať bez Božieho prikázania a to preto aby vo všetkom poznal Jeho dar a Jemu zaň ďakoval, ako požaduje toto prikázanie. Preto ani prostriedky, ktorými tvory primajú dobrodennia, neslobodno zavrhnovať, ani opovážlivo iné spôsoby a cesty vyhľadávať než ktoré Boh ustanovil, lebo to by znamenalo, že neprijímame od Boha, ale samy si vyhľadávame.
- 28 A tak každý dbaj, aby si si toto prikázanie vážil a cenil nadovšetko ostatné a nezabúval si s ním. Spytuj si a dobre skúmaj srdce a polahky zbadáš, či sa spolieha len na Boha a či nie. Ak tvoje srdce všetko požehnanie očakáva iba od Neho a to najmä v núdzi a nedostatku a opúšťa a zanecháva všetko, čo nie je Boh, máš pravého Boha. Ak sa však srdce spolieha na niečo iné a skôr od toho očakáva dobro a pomoc a nie na Boha a nie k Nemu sa v nešťastí uteká, ale od neho vtedy uteká, máš nejakú modlitbu.
- 29 A aby sa vedelo, že Boh to nehovorí len tak do vetra, ale že prísne bdie nad prikázaním, pridal k nemu najprv strašnú hrozbu, potom však aj krásne a potešiteľné zaslúbenie. Aj týmto sa treba dôkladne zaoberať a mládeži vsterepovať, aby to pochopila a si zachovala.
- 30 „Ja som Hospodin, tvoj Boh, silný a horlivý Boh, ktorý až do štvrtého pokolenia navštevujem nepravosť otcov na dieťatkách čo ma nenávidia; ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú moje prikázania“.
- 31 Hoci sa tieto slova ľaku o tom neskôr počujeme vzťahujú na všetky prikázania, predsa sú pripojené k tomuto hlavnému prikázaniu, pretože všetok dôraz je na tom, aby človek mal správnu hlavu; lebo kde je hlava v poriadku, tam je v poriadku celý život a naopak. A tak z týchto slov sa
- 32 pouč, ako veľmi sa Boh hnevá na tých, čo sa spoliehajú na niečo iné a nie na Neho a zas: aký dobrý a milostivý je voči tým, ktorí celým srdcom jedine Jemu dôverujú a veria; že totiž Jeho hnev trvá až do štvrtého pokolenia a rodu, naproti tomu Jeho milosrdenstvo a dobrota spočívajú na mnohých
- 33 tisícoch, aby sme nežili tak zabezpečené a nevydávali sa v nebezpečenstvo ako ľudia zatvrditého
- 34 srdca, ktorí si myslia, že na tom nevelmi záleží. On je Boh, ktorý nenechá bez pomsty nikoho, kto sa odvracia od Neho, a hnevá sa až do štvrtého pokolenia, kým len takýchto úplne nevykorení. Preto chce, aby sme sa Ho báli a Nim nepohrdali.
- 35 Toto potvrdil všetkými históriami a udalosťami, ktorých je v Písme svätom veľmi mnoho. Aj každodenná skúsenosť nás o tomto dobre poučuje. On od počiatku vykorení každú modloslužbu. Pre modloslužbu hynuli aj pohania aj židia a aj dnes niči všetku falošnú službu, takže na
- 36 koniec všetci modloslužobníci musia zahynúť. Preto aj terazšie pyšné, mocné a bohaté bruchá, ktoré sa spoliehajú na svoju mamonu a nedbajú, či sa Boh hnevá a či usmieva, lebo pevne dúfajú, že obstoja aj oproti Jeho hnevu, to nedokážu, ale prv, než sa nazdajú, zahynú so všetkým, na čo sa spoliehali, ako zahynuli všetci, ktorí sa pokladali za veľmi bezpečných a mocných.
- 37 Práve pre takéto tvrdé hlavy, ktoré si myslia, keď im Boh zhovieva a ponecháva ich bezpečných, že alebo nevie o týchto veciach alebo sa o to nestará, musí Boh tak silne udrieť a trestať, a si to zapamätáť až po ich detné deti, aby sa to každého dotklo a každý aby videl, že Boh nežartuje.
- 38 Týchto má na mysli, keď hovorí: „Ti, čo ma nenávidia“, to je tí, ktorí zostávajú zatvrdili a pyšní. Nechcú počuť, čo sa im káže alebo hovoriť; keď ich napomína, aby sa spamätali a polepšili prv, ako ich stále trest, rozžúrta sa a zhlúpnu, takže si hnev úplne zaslúžia, ako aj teraz denne skusujeme pri biskupoch a kňazoch.
- 39 No, i keď je táto hrozba strašná, omnoho mocnejšie a potešiteľnejšie je zaslúbenie, že tým, ktorí sa len na Boha spoliehajú, bude milosrdný, to je, že im dá len dobré veci a dobrodennia. A nielen

im, ale aj ich deťom až do niekoľkých tisíc pokolení. Toto nás má pohnúť a ponúkať, aby sme sa 40
spoliehali na Boha celým srdcom, keď sa chceme mať dobre časne i večne, pretože nám to Božia
veľebnosť tak veľmi ponúka, tak srdečne odporúča a tak bohato zasľubuje.

Preto nech si každý tieto slová vážne pripustí k srdcu a ich neznevažuje, akoby to boli len slová 41
človeka. Veď ti prinášajú alebo požehnanie, blásť, spasenie alebo večný hnev, nešťastie a utrpe-
nie. Čo ešte chceš, za čím ešte túžiš, keď ťi tak srdečne zasľubuje, že bude Tvojim so všetkými
dobrodennosťami, chce ťa chrániť a byť ťi na pomoc v každej núdzi? Ziaľ, nás mylí, že svet ani 42
jednému z týchto slov neverí a ani ich nepokladá za božie slová, vidiac, že ti, čo dôverujú Bohu
a nie mamone, trpia biedu a núdzu a diabol im prekáža a nedovoľuje nadobudnúť si peniaze,
priazeň, česť, ba ledva si život zachovať. Ti však, čo mamone slúžia, majú moc, priazeň, česť
a dobro a všelok svetský blahobyt. Práve preto treba tieto slová tak chápať, že sú proti takémuto
zdaníu a vedieť, že neklamú a neluhajú, ale sú pravdivé.

Rozpamätaj sa trochu alebo spýtaj sa iných a povedz im: čo dosiahli nakoniec tí, čo všetku svoju 43
starostlivosť a usilovnosť vynaložili na zhŕňanie veľkých majetkov a peňazí? Zistíš, že bolo zby-
točné ich loptenie a práca. Lebo aj keď nahromobili veľké poklady, nakoniec sa im rozpadli
a rozplynuli. Oni sami nemali veľa radosť zo svojho majetku a tretí dedič nemal z neho už vôbec
nič. Dosť príkladov môžeš nájsť vo všetkých históriách a u starých skúsených ľudí, len sa poob- 44
zerať a pozoruj. Saula Boh vyvolil, bol veľký kráľ a zbožný muž; ale keď sa už dobre usadil, odvrátil
sa srdcom od Boha a spoliehal sa len na svoju korunu a moc a musel zahynúť so všetkým, čo mal,
a ani jedno z jeho detí nezostalo nažive. Naproti tomu Dávid bol chudobný, opovrhnutý muž, 45
prenasledovaný, štvaný, takže si nikde nebol istý životom a pritom všetkom obstal proti Saulovi
a stal sa kráľom. Veď tieto Božie slová si museli zachovať platnosť a pravdivosť, pretože Boh
nemôže ani klamať ani luháť. Len sa dá klamať diabľovi a svetu ich mámením, ktoré síce začas
trvá, ale nakoniec nič z neho nezostane.

Preto sa treba dobre naučiť prvé prikázanie, aby sme videli, že Boh nestrpí opovážlivosť, ani 47
spoliehanie sa človeka na čokoľvek iné, a že žiada od nás iba čestnú dôveru vo všetko dobré tak,
aby sme správne a statočne žili, ako obyvatelia, používa ihlu, šidlo a drávu pri práci a potom ich
odkrozi alebo ako hosť používa prístrešie, pokrm a lôžko len na čas potreby, aby sme aj my takisto
užívali všetko Božie požehnanie každý vo svojom postavení podľa Božieho ustanovenia a nedovoľili,
aby sa nami kľakomkoľvek stalo pánom alebo ľudom. Toto sa učí v prvom prikázaní, ktoré sme 48
museli obsiahnejšie vylúčiť, pretože na ňom všetko záleží. Lebo (ako som už povedal) kde srdce
dobře vychádza s Bohom a toto prikázanie sa zachováva, tam aj všetko ostatné bude nasledovať.

Druhé prikázanie

„Nebudeš zneužívať meno Hospodina, svojho Boha!“

49

Prvé prikázanie vzdelávalo srdce a učilo vieru, toto druhé vedie nás von a upravuje ústa a jazyk 50
voči Bohu. Lebo prvé, čo sa rodí v srdci a vychádza zo srdca, sú slová. Ako som pri prvom učil
odpovedať na otázku, čo znamená mať Boha, tak sa musíš naučiť chápať a na seba vzťahovať
zmysel aj tohoto a všetkých prikázanií. Keď sa ťa opýtajú: „Ako rozumieš druhému prikázaniu 51
alebo: Čo znamená nadarmo brať čiže zneužívať Božie meno?“ Odpovedz nákrátko takto: „Božie
meno sa zneužíva keď sa meno Boha vyslovuje, — a to akýmkoľvek spôsobom, — pri kľamstve
akejkol'vek nešťachetnosti“. Tým sa zakazuje falošne užívať a brať do úst meno Božie, keď srdce vie 52
alebo aspoň by malo vedieť, že sa veci majú inak; ako napríklad, keď pred súdom prisahajú a jedna
stránka klame druhú. Lebo meno Božie nemožno väčšmi zneužívať, ako keď sa s ním klame
a podvádzá. Toto je nemecký a najľahší zmysel tohto prikázania.

Podľa toho si každý môže vypočítat, kedy a ako sa zneužíva meno Božie. A i keď nemožno 53
vypočítat všetky zneužitia, predsa aspoň v krátkosti spomenieme niektoré. Po prvé: meno Božie
sa zneužíva vo svetských sporoch a záležitostiach finančných, majetkových a tí sa týkajúci, či
už verejne pred súdom, na trhu a či kdekoľvek inde, keď sa falošne prisahá menom Božím alebo
keď sa dušuje. Veľmi často sa to stáva pri uzavieraní manželstva, keď sa dvaja tajne zasľúbia
a potom to odprisahajú. Ale najčastejšie sa zneužíva v duchovných veciach, týkajúci sa svedo- 54
mia, keď sa zjavia falošní kazatelia a svoje kľamstvá vydávajú za slovo Božie. Veď to vždy znamená
skrývať sa za meno Božie alebo okrášľovať sa a robiť sa spravodlivým, či vo všetkých svetských 55

- veciach a či vo vznesených, jemných otázkach viery a učenia. Medzi ľuďov patria aj rúhači, a to nielen zjavní, ktorých každý dobre pozná, lebo sa bez hanby rúhajú Božiemu menu (títo nepatria do našej ale do katovej školy), ale aj tí, čo verejne potupujú pravdu Božie slovo a ho vyhlasujú za diablovu. O tomto sa však teraz nebudeme šíriť.
- 56 Tu sa poučme a pochopme, ako veľmi záleží na tomto prikázaní, aby sme sa všemožne chránili a varovali akéhokoľvek zneužívania svätého mena ako najväčšieho hriechu, ktorý možno učiniť navyonok. Veď kľamať a lúhať je samo sebe veľkým hriechom, ale ešte väčším je, keď ho choeme ospravedlniť a na potvrdenie toho používame meno Božie, z ktorého takto robíme pláštík nepravosti.
- 57 A tak z jednej či je dvojnásobná, ba mnohonásobná. Preto pripojil Boh k tomu prikázaniu vážnu hrozbu: „Lebo nenechá Hospodin bez trestu toho, kto zneužíva Jeho meno“ (2.Mojz.20.7). Čo znamená, že sa to nikomu nedaruje a nik neobide bez trestu. Lebo ako nenechá bez trestu srdce, ktoré sa od Neho odvráti, tak nestrpi, aby sa Jeho meno zneužívalo na okrasenie ľu. Ziaľ, je
- 58 všeobecným nesťastím celého sveta, že ako málo je srdc. dúfajúcich jedine v Boha, tak málo je aj tých, čo meno Božie nepoužívajú na lož a tné nepravosti.
- 59 Veď všetci máme od prirodzenosti krásnu cnosť, že keď spáchame nejaký zlý čin, radi by sme ho zakryli a, aby ho nik nevidel ani o ňom nevedel. Nikto nie je taký drzý, aby sa spáchaným hriechom pred každým chvátil. Radšej by chceli, aby boli všetky tajné a nie zjavné. Keď však niekoho pri tom prichytili, zakrýva sa to menom Božím, ono musí urobiť z hriechu cnosť a z hanby slávu. Takto je
- 60 to všade v celom svete, lebo hriech ako potopa zaplavil všetky krajiny. Odplatou za to je nám to, čo hľadáme a čo si zaslужujeme: mor, vojna, drahota, oheň, povodení nezdarne manželstva a deti, neverná čeláť a rozmanitá škoda. Veď odkiaľ by bolo ináč toľko biedy? Ba je veľká milosť, že nás ešte zem nosí a živi.
- 61 Preto treba predovšetkým mládež prísne pridívať a navykať, aby i toto i ostatné prikázania mala vo veľkej úcte: a keby ho prestúpila, treba ju hneď potrestať, aby si prikázanie zachovala a vstúpila do pamäti, takto ju treba vychovávať, nielen trestom, ale aj kázňou a Božou bázňou.
- 62 A tak teraz už rozumieš, čo znamená zneužívať meno Božie: totiž (aby sme to v krátkosti zopakovali) užívať ho na kľamstvo a tvrdiť týmto menom niečo, čo nie je; tiež kľamať, prisahať, čaríť, slovami, páchať akýkoľvek hriech.
- 63 Prítom ti aj to treba vedieť, ako sa Jeho meno správne užíva, lebo v slovách „Nebudeš zneužívať meno Hospodina“ dáva nám tiež navedomie že ho treba správne užívať. Veď práve na to nám bolo vyjavené a dané, aby sme ho užívali s poženannm. A tak samo od seba vychodí: ako sa zakazuje zneužívať sväté meno Božie pri kľamstve alebo nešťachetnosti tak sa zase prikazuje užívať ho na potvrdenie pravdy a na akéhokoľvek dobro. Napríklad pri pravdivej prisaha, keď je potrebná a keď ju žiadajú; tiež pri správnom učení alebo pri vyzvaní v núdzi, pri chvále a vďake za dobrodenia. Toto je obsažené a zhrnuté v slovách 50. zalmu: „A vyzývaj ma v deň súženia, vytrhnem Ťa, a ty ma budeš oslavovať (50, 15). Všetko toto znamená brať a užívať ho správne a pobožne, lebo tým sa Jeho meno posväcuje, ako sa modlíme v Otčenáši.
- 65 A tak tu máš vysvetlený zmysel celého prikázania. Podľa tohoto zmyslu ľahko zodpovieš otázku, s ktorou sa mnohí učiteľia trápili, prečo sa v evanjelii zakazuje prisahať, keď predsa Kristus, sv.
- 66 Pavel a aj ostatní svätí často prisahali? Krátka odpoveď: kvôli zlu sa nesmie prisahať, to je pri ňi a kde to nie je osočné ani potrebné; ale kvôli dobru a v prospechu blížnych treba prisahať. Lebo je to správna a dobrá vec, ktorou sa vzdáva Bohu chvála, potvrdzuje sa pravda a právo podvracia sa lož, prináša sa pokoj medzi ľuďi, dokazuje sa poslušnosť a odstraňuje sa spor; pretože tu sám Boh
- 67 zakročuje a oddeľuje právo od nepravosti, zlé od dobrého. A ak niektorá stránka falošne prisaha, má Jeho rozsudok, že ju treat neminie. A keby trest začne aj meškať, nebude mať z toho ošoh
- 68 a všetko, čo získal, mu zmizne spod rúk, a nikdy to v radosť neužije. Sám som to skúsil pri mnohých, ktorí svoj manželský sľub odprisahali, že potom nemali ani chvíľočku šťastou, ani jeden deň zdarný a obaja biedne hynuli na tele, na duši aj na majetku.
- 69 Preto, ako som už spomenul, aj teraz hovorím a napomínam, dieťky treba zavčasu priučať napomínaním aj hrozbami, zabraňovaním aj trestami, aby sa vystrihali kľamať a najmä pri tom sa dovolávať mena Božieho. Zanedbanie tohto má zlé následky. Aj dnes badáme, že svet je horší, ako býval. Nieta vlády, poslušnosti, vernosti, ani viery, ale ľudia sú drzí, rozpustilí a nepomáha pri nich ani učenie ani trestanie. A toto všetko je z Božieho hnevu a za trest pre svojvoľné znevažovanie tohto prikázania. Po druhé, treba ich ponúkať a povzbudzovať, aby ctíli meno Božie a mali ho na jazyku vždy, keď by ich niečo postihlo alebo im prišlo na oči; lebo to je pravá česť Jeho menu, že od neho očakávame všetko potešenie a preto ho vyzývame tak, že najprv srdce (ako sme už povedali)

vzdá Bohu časť vierou a potom ústa vyznaním.

Vzývať meno Božie je zbožný, užitočný a veľmi účinný zvyk proti diablu, ktorý nás všade 71 obklopuje a číha, aby nás mohol strhnúť do hriechu a hanby, žalosti a núdze. Ale kde sa Božie meno úprimne, zo srdca vyslovuje a vzýva, tam sa dlho nezdrží, lebo to nerád počúva. A keby nás Boh nechránil, keď vzývame Jeho meno, stih by nás mnohé a strašné nešťastia. Sám som skúsil 72 a spoznal, že takéto vzývanie neraz hneď odvrátilo a zažehnalo nečakané veľké nešťastie. Preto, vravím — máme mať vždy v ústach Božie meno na zlosť diablu, aby nemohol škodiť, ako by chcel.

K tomu služi aj zvyk, že sa v každej núdzi odporúčame Bohu denne s dašou i telom, s manželkou, 73 deťmi, čeladou a so všetkým, čo máme. Z toho povstali a dostal sa zachovali „Benedicite“ (dobrorečenia), „Gratias“ (ďakovania) a iné ranné i večerné modlitby. Tiež cvičenie dieťať zehnať sa, keby 74 videli alebo počuli niečo hrozného a strašného a pritom hovoriť „Pane Bože, ochraňuj!“, „Pomôž, milý Pane Kriste!“ a podobné. Podobne, keď niekoho prekvapí nejaká nečakaná radosť, hoc aj neveliká, aby povedal: „Bohu chvála a vďaka“. „To mi udelil Boh“ a pod. predtým deti pústom a modlitbami uctievali sv. Mikuláša a iných svätých. Toto by bolo Bohu príjemnejšie a milšie ako hocijaký život alebo kartuziánske svätuškárstvo.

Hľa, takto možno mládež detským hravým spôsobom vyučiť v Božej bázni a uctie, že sa vždy bude 75 povzbudzovať a učiť v prvom a druhom prikázaní. Tu by sa čosi dobrého mohlo zakoreniť, vyrásť a priniesť ovocie, takže vyrastú také ľudia, z ktorých by mala celá krajina oslaviť a radosť. To by bol 76 aj správny spôsob dobrej výchovy dieťať, pretože by sa k tomu privykali po dobrom a zábavným spôsobom. Lebo čo sa vynucuje iba prútom a bitkou, neprinesie veľa osohu, a keby aj, budú poriadny len dovtedy, kým budú cítiť na chrbte palicu. Takto však prirastie im k srdcu, takže 77 sa budú viac báť Boha ako prúta a korbáča. Toto preto hovorím tak proste pred mládežou, aby si to dobre zachovala, lebo v kázni pre mládež musíme kalotať s nimi.

Takto sme ochránili meno Božie pred zneužívaním a naučili sme ho práve užívať, čo nespočíva len v slovách, ale aj v činoch a živote, aby ľudia vedeli, že sa toto Bohu veľmi ľubi a bohato to odmení, ako zas veľmi prísne potrestá oné zneužívanie.

Tretie prikázanie

„Pamätaj na sviatočný deň, aby si ho svätil“

78

Sviatočný deň má meno z hebrejského sabbath: to vlastne znamená odpočívať, to jest nepraco- 79 vať; preto hovorievame „sviatkovať“ alebo „svätiť deň sviatočný“. Boh oddelil v Starej zmluve siedmy deň a ustanovil ho za sviatok a prikázal ho svätiť viac ako ostatné. Toto prikázanie v zmysle 80 zovňajšieho odpočívania je dané iba Židom, aby zanechali telesnú prácu a odpočívali, aby si aj ľudia aj dobytok načerpali nových síl a ustavičnou prácou neoslabli. Toto však neskôr veľmi zúžili 81 a hrubo zneužívali, takže sa aj pri Kristovi pohoršovali a nemohli znieť takú prácu, ktorú oni sami v ten deň konali, ako čítame v evanjéliu: akoby zachovávaním prikázania bolo, keď sa nekona nijaká zovňajšia práca. Ale toto nebolo Jeho zmyslom. Jeho zmyslom bolo, aby sa sviatočný a nedeľný deň svätli, ako počujeme.

Preto sa toto prikázanie nevzťahuje na nás kresťanov v tomto zovňajšom, hrubom zmysle; lebo je 82 to celkom zovňajšia vec, ako aj ostatné ustanovenie Starej zmluvy o zovňajších obradoch, osobách, časoch a miestach: od toho všetkého Kristus oslobodil. Ale aby sme pre pospolitý ľud dali kresťan- 83 ský zmysel tomu, čo Boh žiada od nás v tomto prikázaní, zachovaj si . že my sviatočné dni nezachováame kvôli vzdelaným a učeným kresťanom, pretože títo to nepotrebujú, ale predovšet- kým z telesnej príčiny a potreby ako aj príroda učí a žiada pre pospolitý ľud, pre služobníkov a služobnice, aby si po celotýždňovej robote, službe aspoň jeden deň mohli odpočinúť a okriaf. Potom však najmä preto, aby v takýto sviatočný deň, (keďže inokedy nemajú na to príležitosť), mali 84 možnosť a čas ísť na služby Božie. Aby sa mohli zísť počúvať slovo Božie a uvažovať o ňom, ako aj oslavovať Boha, zaspievať si a pomodliť sa.

Toto však, hovorím, nie je viazané na určitý čas ako u Židov, že to musí byť práve v tento alebo 85 onen deň; lebo ani jeden deň sám v sebe nie je lepší ako druhý. Má sa tak diať v každý deň. Keďže to však pospolitý ľud nemôže dodržiavať, treba oddeliť na to aspoň jeden deň v týždni. A keďže oddávna bola určená na to nedeľa, ostávame pri nej, aby bol jednotný poriadok a aby nik nespôsobil neporiadok zbytočnými novotami.

- 86 Toto je teda jednoduchý zmysel tohoto prikázania, keď sa už zachováva sviatočný deň, aby sa takýto sviatočný deň využil na učenie slova Božieho. A tak vlastným úradom tohoto dňa je kazateľský úrad kvôli mládeži a pospolitému ľudu. Ale svätenie netreba tak prísne zachovávať, aby sa zakazovala i práca, ktorú nemožno odložiť.
- 87 Preto na otázku, čo znamená „sviatočný deň svätý“, odpovedz: Sviatočný deň svätý znamená pokladať ho za svätý.
Čo je to pokladať ho za svätý? Nič iné, ako sväte hovoriť, konať a žiť. Veď sám deň nepotrebuje svätenie, lebo je sám od seba ako svätý stvoriteľ. Boh však žiada, aby tebe bol svätý. A tak služe teba je svätý alebo nesyvätý podľa toho, či konáš v ňom svätú vec alebo nesyvú.
- 88 V čom záleží toto svätenie? Nie v tom, že sa sedí za pecom a nepracuje alebo že sa podpírame kvietkom alebo že si obličieme svoje najlepšie sady, ale v tom, — ako som už bol povedal — že sa zaoberáme Božím slovom a cvičíme sa v ňom.
- 89 Nám kresťanom každý deň má byť sviatočným dňom, teda len sväté veci máme konať, to je každý deň zaoberať sa Božím slovom, mať ho v srdci a v ústach. Ale preto — ako som povedal, — že nemáme všetci voľno, musíme použiť v týždni niekoľko hodín pre mládež alebo aspoň jeden deň pre celú pospolitosť, aby sme sa len slovom Božím zaoberali a učili sa Desiat Božích prikázani. Vieru všeobecni kresťanskú a Otčenáš a aby sme celý svoj život a svoje chovanie sa radili podľa
- 90 Božieho slova. Ak tento deň uplynie v cvičení a vzdelávaní sa, vtedy sa zachováva opravdivý sviatočný deň; ak nie, tak sa nemôže menovať kresťanským sviatkom. Lebo odpočívať a zaháľat celkom dobre môžu aj nekresťania, ako to robí celá armáda našich duchovných, keď denne stoja v kostole, vyspevujú a prespevujú, ale nesyvú sviatočný deň, pretože ani nekážu, ani neučia slovo Božie, ale práve proti nemu učia a žijú.
- 91 Veď slovo Božie je svätosť nad všetky svätosti, ba jediná, ktorú my kresťania známe a máme. Lebo keby sme mali kosti čo aj všetkých svätých alebo sväté a posvätené šaty na jednej kope, nič by nám to nepomohlo, pretože všetko toto je mŕtva vec, ktorá nikoho nemôže posvätiť. Ale slovo
- 92 Božie je základ, ktorý všetko posväcuje a ktorým sú aj sami svätí všetci posvätení. V ktorúkoľvek hodinu sa teda slovo Božie zvestuje, počúva, číta a o ňom sa uvažuje, vtedy je nim posvätená osoba, deň a výkon, nie zovňajším výkonom, ale slovom, ktoré nás všetkých posväcuje. Preto stále hovorím, že celý náš život a všetka práca musí sa diať v slove Božom, ak sa majú ľubiť Bohu alebo
- 93 sa volať svätými. Kde sa takto deje, tam sa toto prikázanie uskutočňuje a naplňuje. A naopak, keď sa nejaký obrad alebo výkon odhavuje bez slova Božieho, Boh ho nepokladá za svätý a čo by sa akokoľvek blyštal a skvel, čo by bol ovešaný samými pozostatkami svätých, ako napr. všetky vymyslené mníšske rady, ktoré neznejú slovo Božie a svätosť hľadajú vo svojich skutkoch.
- 94 Preto si pamätaj, že sila a moc tohoto prikázania nie je v odpočívani alebo vo svätení, teda aby tento deň slúžil zvláštnym svätým cvičeniam. Veď iná práca a zamestnanie volajú sa svätým cvičením len vtedy, keď je človek vopred svätý. Tu sa však musí diať také dielo, ktoré samého človeka posväcuje. Toto, ako sme počuli, sa deje jedine slovom Božím a na to sú zariadené a ustanovené určité miesta, časy a osoby a celé zovňajšie služby Božie, aby sa to verejne konalo.
- 95 Keďže tak veľmi záleží na slove Božom, že bez neho nie je svätý ani jeden sviatok, treba vedieť aj to, že Boh prísne dbá, aby sa toto prikázanie zachovávalo a že tresce všetkých, ktorí znevažujú
- 96 Jeho slovo, nechcú ho poslúchať ani sa mu učiť a to najmä v čase na to určenom. A tak proti tomuto prikázaniu hrešia nielen tí, čo hrubým spôsobom zneužívajú a znesväcujú sviatok, ako napríklad tí, čo pre lakomstvo alebo ľahkomyselnosť nepočúvajú slovo Božie alebo sa povafujú po krémach a sú spíli a nazráti ako svine, ale aj tí, čo počúvajú slovo božie ako ktorúkoľvek inú rozprávku a len zo zvyku idú na kázeň a z nej odchádzajú, takže na konci roku vedľa len toľko ako pred rokom. Veď až doposiaľ si mysleli, že dobre svätili, keď v nedelu si vypočuli omšu alebo evanjelium, no, na slovo Božie sa nik nepýtal, lenže ho ani nik neučil. Teraz, i keď máme slovo Božie, necostránili sa zneužívať; dávame si síce stále kázať a napomínať, ale počúvame ho nevážne a bezstarostne. Preto vedz, že niekde len o počúvaní slova Božieho, ale že sa ho máš naučiť
- 98 a zachovávať. Nemysli si, že to závisí len od teba alebo že na tom nevhne záleží, ale vedz, že je to Božie prikázanie a ty budeš vydávať počet z toho, ako si počúval Jeho slovo, ako si sa mu naučil a si ho vážil.
- 99 Preto treba trestať aj namyslenčov, ktorí si po jednej dvoch kázaniach myslia, že už sú tak nasýtení a preplnení slovom Božím, že ho už teraz dobre poznajú a nepotrebujú viac nijakého majstra. Veď práve toto je hriech, ktorý sa dostal počítal medzi smrteľné hriechy a nazýva sa akédia, to je lenivosť a presýtenosť. Je to nebezpečná a škodlivá nákaza, ktorou diabol ošlail

a oklamal mnohé srdcia, aby nás premohol a znova nebadane zbavil Božieho slova.

Lebo daj si povedať: i keby si ho veľmi dobre poznal a bol si vo všetkom majstrom, predsa každý 100
deň si v ríši diablovej, ktorý vo dne v noci číha, aby ťa prekvapil a zaštepil ti do srdca neveru a zlé 101
myšlienky proti predošlým i proti všetkým prikázaniam. Preto slovo Božie vždy musí mať v srdci, 102
ústach a ušiach. Ak je však srdce lenivé a slovo Božie sa nekáže, diabol zaútočí a narobí škody prv, 101
než sa nazdáme. A zas, kde ho vážne berú, poslúchajú a ním sa zaoberajú, tam má moc, že 101
neodchádza bez náitku, ale zakaždým vzbudí nový rozum, vôľu a myseľ a očistí srdce a myšlien- 102
ky. Lebo slovo Božie nie je neúčinné ani mŕtve, ale účinné a živé. A keby nás k nemu nijaký zisk 102
a osôh nelákal, predsa každého má to povzbuďovať, že zaháňa a na útek prinucuje diabla. Takto 102
sa toto prikázanie zachováva a je to Bohu milšie ako všetky ostatné blyskavé polrybné skutky.

Štvrté prikázanie

Dostal sme učili o prvých troch prikázaniach, týkajúcich sa pomeru k Bohu: poprvé aby sme Mu 103
celým srdcom dôverovali, báli sa Ho a Ho milovali v celom živote. Po druhé, aby sme nezneužívali 103
Jeho sväté meno pri klanstve alebo pri nejakej nepravosti, ale aby sme ho užívali na chválu Božiu, 103
na prospech a spásu bližnému i sebe. Po tretie, aby sme sa vo sviatok a odpočínok usilovne 103
zaoberali slovom Božím a sa mu učili a podľa neho vždy konali a žili.

A teraz už nasleduje ostatných sedem prikázanií, ktoré máme zachovávať voči svojim bližným. Medzi nimi prvé a hlavné je :

„Čti si otca a matku, aby si dlho žil na zemi“ 104

Rodičovský stav otca a matky Boh vyznamenal väčšmi ako ostatné, ktoré sú pod ním, pretože 105
prikazuje rodičov nielen milovať ale aj čtiť. Veď pri bratoch, sestrách a bližných spolu prikazuje 105
nám ich len milovať. Otca a matku však odlišuje a oddeľuje od ostatných ľudí na zemi a stavia 105
vedľa samého seba. Lebo čtiť je omnoho viac ako milovať. Pretože zahrňuje nielen lásku, ale aj 106
dobré správanie sa, pokoru a bázeň ako voči dôstojnosti, ktorá sa v nich skrýva. A žiada nielen, 106
aby sme ich láskavo a s úctou oslovovali, ale najmä, aby sme si oboch srdcom i navonok veľmi 107
vážili a po Bohu ich za najväčších pokladali: lebo ak si niekoho máme zo srdca čtiť, tak si ho 107
musíme naozaj a opravdu a vysoko vážiť. Mládeži treba vstúpiť, aby sa na rodičov dávala ako na 108
zástupcov Pána Boha a nikdy nezabudla, že aj vtedy, keby boli chatrní, krehkí a podivní, 108
predsa sú nám otcom a matkou, ktorých nám Boh dal. Pre ich život alebo chyby nemožno im 108
nevzdávať česť. Nesmieme hľadieť na osoby ako také, ale na Bohu vôľu, ktorá to tak prikázala 108
a ustanovila. Voči ináč sme pred Bohom všetci rovní, akvšak medzi sebou nemôžeme byť bez 108
takejto nerovnosti a ustanoveného rozdielu. Preto Boh prikázal zachovávať, aby si ty, moje, svojmu 108
otcovi, bol, poslušný a aby som ja mal vládu nad tebou.

A tak nauč sa ponajprv, čo znamená vzdať rodičovi úctu, ktorú požaduje toto prikázanie. To, aby 109
si si ich čtiť a vážiť nado všetko ako najdrahší poklad na zemi. Daj, aby si v rozhovore s nimi bol 109
uctivý, neosopoval sa na nich, že surovo s nimi nenakladal, ale dal im za pravdu a milal, aj keby 111
v niečom prekročili mieru. Po tretie, aby si im aj skutkami, to znamená telom a majetkom preuka- 111
zoval úctu, aby si im slúžil, pomáhal a sa o nich staral, keď sú starí, chorí, nevládni alebo 111
chudobní a to nielen s radosťou, ale aj s pokorou a úctivosťou ako samému Bohu. Lebo kto vie, 111
čo má k nim prechovávať v srdci, ten ich nenechá v núdzi a o hľaďe, ale posadí si ich nad a vedľa 111
seba a podelí sa s nimi s tým, čo má a môže.

Po druhé, veď a zachovaj si aké veľké, dobré, sväté skutky sa tu ukladajú deťom, ktoré skutky sa 112
však, žiaľ, úplne zanedbávajú a nik si vážne nevážia, že to Boh prikázal alebo že je to sväté slovo 112
a učenie Božie. Lebo keby to mali za také, každý by pochopil, že ľudia, žijúci podľa týchto slov, 112
musia byť svätí. Nebolo by treba zriaďovať kláštory, ani duchovné stavy, keby každé dieťa zacho- 112
vávalo toto prikázanie a keby sa vo svedomí obracalo k Bohu a si hovorilo: Ak mám konať dobré 112
a sväté skutky, najlepšie urobím, keď si rodičom budem preukazovať všetku úctu a poslušnosť, 112
lebo to prikázal sám Boh. Veď to, čo Boh nariadil, musí byť omnoho vznešenejšie, ako čokoľvek, čo 113
my vyhútaeme. A pretože nad Boha niet väčšieho a lepšieho majstra, niet ani lepšieho učenia nad 113
to, ktoré On dal. A že tak dokonale učí, čo treba robiť, keď niekto chce konať dobré a spravodlivé 113
skutky. A zas tým, že to On ustanovil, dokazuje, že má v nich záľubenie. A práve preto, že to Boh 113
ustanovil a že nič lepšie nevedel ustanoviť, nuž, veru ani ja nevytvorím nič lepšieho.

Hľa, takto treba zbožné dieťa poučovať a spasiteľne vychovávať a udržiavať v poslušnosti a službe rodičom, aby mali z neho potešenie a úžitok. Avšak Božie prikázanie sa takto nevykladalo, ale sa zanedbávalo alebo sa len ponádeň prebehlo, takže sa dieťa nad tým nemohlo zamyslieť, iba čo otváralo usta nad tým, čo sme my vymysleli bez toho, aby sme sa o tom boli poradili s Bohom.

- 115 Preto, preboha, poučme sa už konečne, aby mládež odvrátila oči od všetkého ostatného a hľadela predovšetkým na toto prikázanie. A ak chce slúžiť Bohu opravdu dobrými skutkami, aby robila, čo je milé otcovi, matke, alebo tým, čo ich zastupujú. Lebo ktoré dieťa toto vie a takto robí, má predovšetkým veľké potešenie v srdci, že (navzdory a naproti všetkým, ktorí sa zaoberajú skutkami, čo si sami vyvolili) môže s radosťou povedať a sa pochváliť: Pozri, viem naisto, že sa moje skutky veľmi ľúbia môjmu nebeskému Bohu. Nech sa všetci chvastajú veľkými, trudnými, obťažnými skutkami, uvidíme, či budú môcť uviesť čo aj len jeden, ktorý by bol väčší a vznešenejší ako je poslušnosť otcovi a matke, ktorú Boh prikázal hneď popri poslušnosti Jeho Velebnosti a nariadil, že ak sa Božia vôľa a Božie slovo deje a zachováva, nič nemá byť nad vôľu a slovo rodičov, ale len tak, že sa pritom podrobuje poslušnosti Bohu a neodporuje predošlým prikázaniam.
- 117 Preto sa úprimne teš a ďakuj Bohu, že Ťa vyvolil a urobil hodným konať takéto vzácne a Mu milé skutky. A pokladaj si to za veľké a vzácne, i keby sa Ťi zdalo priam najnepatrnejším a najopovrhovanejším a to nie pre našu hodnotu, ale preto, že je to obsiahnuté v klenotnici a v svätyni, totiž v Božom slove a v Božom prikázaní. Ó, čo by za to dali všetci kartuziáni, mnisi a mníšky, keby z celého svojho mníšskeho života mohli priniesť Bohu aj len jeden skutok, ktorý vykonali podľa Jeho prikázania a mohli Mu radosťne vyznať: „Teraz viem, že sa Ťi tento skutok ľúbi“. Kam sa podeju títo ubohí a biedni ľudia, keď, červení od hanby, budú stáť pred Bohom a pred celým svetom vedľa malého dieťaťa, ktoré žilo podľa tohoto prikázania a budú musieť vyznať, že s celým svojím životom nie sú hodní podať mu vody? Tak im treba, pretože pre diabolskú prevrátenosť pošlapali nohami Božie prikázania, takže sa zbytočne trýznili vymyslenými skutkami a za odmenu dostalo sa im výsmechu a škody.
- 120 Či teda nemá srdce plesať a sa rozplývať radosťou, keď ide do práce a robí podľa prikázov, takže môže povedať: „Hľa, toto je lepšie ako všetka svätosť, aj keby sa priam na smrť upúšťili a bez prestania sa modlili na kolenách“. Veď tu máš jasný text a Božie svedectvo, že toto Boh prikázal. Ale o ich skutkoch niet ani len zmienky. V tom je bieda a veľká zaslepenosť sveta, že tomuto nikto neverí: tak veľku nás diabol ománil falšným svätuškarstvom a pokrytectvom vlastných skutkov.
- 121 Preto prial by som si, — znova hovorím, — aby sme si otvorili oči a uši a pripustili si toto k srdcu, aby sme sa nikdy viac nedali odviesť od čistého slova Božieho k diabolským klamstvám. Potom by rodičia mali dostať viac radosti, lásky, priateľstva, svornosti a všetky dieťky mali by srdce rodičov úplne sebe naklonené. Keď sú však dieťky hlávate, ktoré si robia povinnosti len vtedy, keď im po chrbte pľasce skáče, tam i Boha i rodičov hnevajú a tým sa sami pripravujú o veľký poklad a potešenie svedomia a len čo nešťastie uvažujú na seba. Preto je dnes na svete tak, ako sa všetci zhujú, že i mladí i starí sú celkom divokí a vospustní, bez hanby a bez čí. A keď niečo robia, robia len preto, že sa boja bitky, za chrbtom sa však ohovárajú navzájom a zľahčujú, ako len môžu. Preto
- 124 ich aj Boh tresce, že púchádzajú na nich všelijaké neresti a biody. Veď obyčajne sami rodičia nič nevedia a tak jeden blázon vychováva druhého, a ako žilí oni, tak žijú aj ich deti.
- 125 Toto má byť, — hovorím, — najhlavnejšie, čo nás ponúka zachovávať toto prikázanie, preto aj keby sme nemali ota a matku, mali by sme si priať, aby nám Boh postavil miesto nich drevo a kameň, aby sme ich mohli nazývať otcami a matkami. O to viac sa teda máme tešiť, že nám dal živých rodičov, aby sme im mohli preukazovať netu a poslušnosť. A keď k tomu ešte vieme, že sa to ľúbi najvyššej velebe a všetkým anjelom, diablov však všetkých znepokojuje; tiež že je to najvznešenejším diekom, ktoré nasleduje hneď po vznešených službách Božích, o ktorých hovoria predchádzajúce prikázania; že sa mu teda nevyrovná ani dávante almužny ani akákoľvek služba bláznym. Veď Boh vysoko vyvýšil rodičovský stav, ba na zemi ho postavil namiesto seba. A tak táto Božia vôľa a zaľúbenie má nás dostatočne ponúkať a povzbudzovať konať ochotne a s radosťou, čo môžeme.
- 127 Prítom aj pred svetom sme viazaní vďačnosťou za dobrodenia a všetko dobré, čo máme od
- 128 rodičov. Ale aj tu panuje diabol sveta, takže deti zabúdajú na rodičov, ako všetci zabúdame na Boha a nepomyslíme, že nás Boh žví, chráni a opatruje a dobré nám dáva na tele i na duši. Najmä keď nadide niekedy zlá hodinka, sme netrepežliví a sa hneváme a repceme a zabúdame na všetko

Ma, takto treba zbožné dieťa poučovať a spasiteľne vychovávať a udržiavať v poslušnosti a službe rodičom, aby mali z neho potešenie a úžitok. Avšak Božie prikázanie sa takto nevykladalo, ale sa zanedbávalo alebo sa len ponádeň prebehlo, takže sa dieťa nad tým nemohlo zamyslieť, iba čo otváralo ústa nad tým, čo sme my vymysleli bez toho, aby sme sa o tom hoľt poradili s Bohom.

- 115 Preto, preboha, poučme sa už konečne, aby mládež odvrátila oči od všetkého oslávneho a hľadela predovšetkým na toto prikázanie. A ak chce slúžiť Bohu opravdu dobrými skutkami, aby robila, čo je milé otcovi, matke, alebo tým, čo ich zastupujú. Lebo ktoré dieťa toto vie a takto robí, má predovšetkým veľké potešenie v srdci, že (navzdory a naproti všetkým, ktorí sa zaoberajú skutkami, čo si sami vyvolili) môže s radosťou povedať a sa pochváliť: Pozri, viem naisto, že sa
- 116 moje skutky veľmi ľúbia môjmu neheskému Bohu. Nech sa všetci chvastajú veľkými, trudnými, obťažnými skutkami, uvidíme, či budú môcť uviesť čo aj len jeden, ktorý by bol väčší a vznešenejší ako je poslušnosť otcovi a matke, ktorú Boh prikázal hneď popri poslušnosti Jeho Velebnosti a nariadil, že ak sa Božia vôľa a Božie slovo deje a zachováva, má nemá byť nad vôľu a slovo rodičov, ale len tak, že sa pritom podrobuje poslušnosti Bohu a neodporuje predošlým prikázaniám.
- 117 Preto sa úprimne (eš a ďakuj Bohu, že Ťa vyvolil) a urobil hodným konať takéto vzácne a Mu milé skutky. A pokladaj si to za veľké a vzácne, i keby sa Ťi zdalo priam najnepatrnejším a najopovrhovanejším a to nie pre našu hodnosť, ale preto, že je to obsiahnuté v klenotnici a v svätyni, totiž
- 118 v Božom slove a v Božom prikázaní. Ó, čo by za to dali všetci karmuzáni, mnísi a mníšky, keby z celého svojho mníšskeho života mohli priniesť Bohu aj len jeden skutok, ktorý vykonal podľa Jeho prikázania a mohli Mu radosťne vyznať: „Teraz viem, že sa Ťi tento skutok ľúbi“. Kam sa podejú títo úbohí a biedni ľudia, keď, červení od hanby, budú stáť pred Bohom a pred celým svetom vedľa malého dieťaťa, ktoré žilo podľa tohoto prikázania a budú musieť vyznať, že s celým
- 119 svojim životom nie sú hodní podať mu vody? Tak im treba, pretože pre diaboliskú prevrätenosť pošliapali nohami Božie prikázania, takže sa zbytočne trýznili vymyslenými skutkami a za odmenu dostalo sa im výsmechu a škody.
- 120 Či teda nemá srdce pliesť a sa rozplývať radosťou, keď ide do práce a robí podľa príkazov, takže môže povedať: „Ma, toto je lepšie ako všetka svätosť, aj keby sa priam na smieť upóštili a bez prestania sa modlili na kolenách“. Veď tu máš jasný text a Božie svedectvo, že toto Boh prikázal. Ale o ich skutkoch niet ani len zmienky. V tom je bieda a veľká zaslepenosť sveta, že tomuto nikto neverí; tak veľmi nás diabol onámil falošným svätuškarstvom a pokrytečtvom vlastných skutkov.
- 121 Preto priat by som si, — znovu hovorím, — aby sme si otvorili oči a uši a pripustili si toto k srdcu, aby sme sa nikdy viac nedali odviesť od čistého slova Božieho k diablovým kľamstvám. Potom by rodičia mali doma viac radosť, lásky, priateľstva, svornosti a všetky dieťky mali by srdce rodičov
- 122 úplne sebe naklonené. Kde sú však dieťky hlavaté, ktoré si robia povinnosti len vtedy, keď im po chrbtí palica skáče, tam i Boha i rodičov hnevajú a tým sa sami pripravujú o veľký poklad a potešenie svedomia a len čo nešťastie uvalujú na seba. Preto je dnes na svete tak, ako sa všetci
- 123 zalujú, že i mláď i starí sú celkom divokí a vospustní, bez hanby a bez cti. A keď niečo robia, robia len preto, že sa boja bítky, za chrbtom sa však ohovárajú navzájom a zľahčujú, ako len môžu. Preto
- 124 ich aj Boh tresce, že prichádzajú na nich všelijaké neresti a biedy. Veď obyčajne sami rodičia nič nevedia a tak jeden blázon vychováva druhého, a ako žili oni, tak žijú aj ich deti.
- 125 Toto má byť. — hovorím. — najhlavnejšie, čo nás ponúka zachovávať toto prikázanie, preto aj keby sme nemali ota a matku, mali by sme si priať, aby nám Boh postavil miesto nich drevo a kameň, aby sme ich mohli nazývať ocom a matkou. O to viac sa teda máme tešiť, že nám dal živých rodičov, aby sme im mohli preukazovať úctu a poslušnosť. A keď k tomu ešte vieme, že sa to
- 126 ľúbi najvyššej velebe a všetkým anjelom, diablov však všetkých znepokojuje; tiež že je to najvznešenejším diekom, ktoré nasleduje hneď po vznešených službách Božích, o ktorých hovoria predchádzajúce prikázania; že sa mu teda nevyrovná ani dávanie almužny ani akákoľvek služba bližným. Veď Boh vysoko vyvýšil rodičovský stav, ba na zemi ho postavil namiesto seba. A tak táto Božia vôľa a zalúbenté má nás dostatočne ponúkať a povzbudzovať konať ochotne a s radosťou, čo môžeme.
- 127 Prítomí aj pred svetom sme viazani vďačnosťou za dobrodenia a všetko dobré, čo máme od
- 128 rodičov. Ale aj tu panuje diabol sveta, takže deti zabúdajú na rodičov, ako všetci zabúdame na Boha a nepomyslíme, že nás Boh živi, chráni a opatruje a dobré nám dáva na tele i na duši. Najmä keď nadide niekedy zlá hodinka, sme netrepežliví a sa hneváme a repceme a zabúdame na všetko

dobré, čo sme za celý život prijali. Práve tak si počínáme aj voči rodičom a nielo dieťaťa, čo by toto uznalo a na to pamätalo, len ak by mu to pomohol Duch Švácý. Boh dobre pozná tieto nespôsoby sveta, prečo mu pripomätáva a ho napomína svojimi prikázaniami, aby každý pamätal, čo rodičia preň vykonali. A vtedy vidí, že od nich má telo a život, že ho oni aj vyživili a vychovali, lebo ináč by bol sto ráz zahynul vo vlastnej nečistote. Preto starí múdri ľudia správne a múdro povedali: „Bohu, rodičom a učiteľom sa nikdy nemožno dostatočne odvdakať a odplatiť. Kto to pozná a uzná, ochotne a bez napominania bude vzdávať česť svojim rodičom a bude ich na rukách nosiť, pretože sláze nich dal mu Boh všetko dobré.“

Na všetko toto, len aby nás čim viac povzbudil, pripojil Boh k tomuto prikázaniu milostivé zaslúbenie v slovách: „aby si dlho žil na zemi“. Sám vidí, aký dôraz kladie Boh na toto prikázanie, keď nielen oznámi, že Mu je milé a že má v ňom zaslúbenie a radosť, ale že aj nám veľmi pomôže a posluží, aby sme mali príjemný a šťastný život a všetko dobré. Preto aj sv. Pavol (Efez. 6, 1-3) toto veľmi vyzdvihuje a chváli slovami: „To je prvé prikázanie so zaslúbením, aby sa ti dobre vodilo a dlho aby si žil na zemi“. Lebo hoci aj druhé prikázania majú pripojené zaslúbenie, avšak ani jedno nie tak zreteľne a výslovne.

Más tu teda aj ovocie aj odmenu tohoto prikázania, že kto ho zachováva, prežije dobré dni, šťastie a blahobyť; no aj trest, že neposlušný skoro zahynie a nebude mať radosťný život. Lebo mať dlhý život podľa Pisma svätého neznamená len dožiť sa vysokej staroby, ale aj mať všetko, čo k dlhému životu priráža, napríklad: zdravie, ženu, deti, pokrm, pokoj, dobrú vrchnosť atď. Bez tohoto život nemôže byť ani radosťný ani dlhý. Ak sa teda nechceš báť otca a matky a nedáš sa im viesť, tak sa bojí kata a ak sa ani toho nebojíš, tak sa bojí toho, že skoro „strasieš krpci“, to jest smrti. Skrátka, Boh chce toto: alebo sa Ho budeš báť, budeš mu preukazovať lásku a službu a On ti bohato odplati všetkým dobrým, alebo, keď Ho rozhneváš, dopustí na teba i smrť i kata. Veď, kde sa berú toľkí zlosynovia, že ich deň čo deň treba vesáť, stínať, v kolese lámať? Či nie v neposlušnosti? A keďže sa podobrotky nedajú vychovávať, načim ich takto Božím trestom naprávať, že vidno ich nešťastie a utrpenie. Lebo veľmi zriedka sa stáva, žeby ľudia zlej povesti umreli riadnou prirodzenou smrťou.

Zbožní však a poslušní sú požehnaní a dlho žijú v pokoji a vidia svoje detné deti, — ako sme už povedali, — „až do tretieho i štvrtého pokolenia“. Veď máme skúsenosti, že počestne a staré rodiny, kde sa dobre majú a majú mnoho detí, sú z toho, že boli dobre vychovaní a dali na svojich rodičov. Avšak o bezbožných je napísané: „Dúd vyplienené jeho potomstvo, ich meno vytréť už v druhom kolene“ (Žalm 109, 13). Preto daj si povedať, že Boh pokladá poslušnosť za veľkú vec, keď ju tak vysoko cení a keď sa jemu samému tak veľmi ľúbi a ju tak bohato odmeňuje; a keď naopak: tak prísno trestá tých, čo sa jej protivia. Toto všetko preto hovorme, aby sa mládež dobre vštepilo do pamäti; veď nikto neverí, ako je veľmi potrebné toto prikázanie, lebo pod pápežom si ho až dostal ani nevšimli ani sa mu neučili. A keďže sú toto ľahké a jednoduché slová a každý si myslí, že toh aj tak dobre zná, preto ich podceňuje a škôli na iné veci, nevidí a neverí, že veľmi hnevá Boha, keď si ich navzáma a že robí veľmi dobre, keď ich zachováva.

V súvisie s týmto prikázanim treba sa ďalej zmleniť o rozličných druhoch poslušnosti voči predstaveným, ktorí majú rozkazovať a spravovať. Lebo z rodičovskej moci vyplýva a vychádza aj každá má. Ak si totiž otec sám nestačí vychovávať dieťa, príberie si na pomoc učiteľa, ktorý ho učí. Ak je príslabý, vezme si na pomoc priateľa alebo suseda. Pred smrťou poručí ho a odovzdá vládu a správu nad ním iným, na čo ustanoveným. V domácnosti zas má pod mocou čeláď, služobníka a služobnicu. Teda všetci, ktorí sa nazývajú pánmi, sú na mieste rodičov a od nich musia mať svoju silu a moc spravovať. Preto aj podľa Pisma svätého sa otcami nazývajú všetci, ktorí vo svojej vláde majú vykonávať otcovské povinnosti a voči svojim majú mať otcovské srdce. Oddávna aj latinčina a iné reči nazývali domácich pánov a panie „patres et matres familias“, to je otcami a matkami rodiny. Aj svoje kniežatá a vladárov volali „patres patriae“, to je otcami celej krajiny, čo nás, ktorí sa choeme menovať kresťanmi, veľmi zahanbuje, že ich my tak nementujeme alebo ich aspoň za takých nepokladáme a nectíme.

Čím je dieťa povinné otcovi a matke, tým sú povinní všetci, ktorí patria do domácnosti. Preto aj služobníci a služobnice majú dbať, aby svojim pánom a paniam boli nielen poslušní, ale aby si ich aj ctíli ako svojich vlastných otcov a matky a robili im po vôli, čo môžu, nie z donútenia a s nevoľou ale ochotne a s radosťou. A to preto, ako sme už povedali, že je to Božie prikázanie a že sa to Pánu Bohu ľúbi viac ako všetky ostatné skutky. Preto majú to pokladať za odmenu a sa radovať, že majú nad sebou pánov a panie a tak dobré svedomie a povedomie, že konajú práve zlaté skutky, ktoré

- dostal znevažovali a opovrhovali a všetci v mene diablovom utekali do kláštorov, na púte a za odpustkami a škodili sebe i svojmu svedomiu.
- 145 Keby sa toto dalo vstúpiť do srdca úbohému ľudu, služobníca by skákala od radosti, chválila Boha a ďakovala, že za poriadnu prácu, za ktorú dostáva pokrm a odmenu, prijíma aj poklad, aký nemajú ani tí, čo ich pokladajú za svätých. Či nie je veľká chvála vedieť a povedať: „Keď si konáš svoju každodennú prácu, je to viac ako všetka mníšska svätosť a prisny život?“ A pritom máš ešte sľúbené, že sa budeš mať dobre a že sa ti všetko dobre vydarí. Keď teda ide o skutky, či by si mohol byť blaženejší a žiť svätejšie? Lebo pred Bohom posväcuje a platí iba viera, pred ľuďmi však skutky. A tak tu máš všetko dobré, ochranu, záštitu pod pánom, pritom ešte aj dobré svedomie a milostivého Boha, ktorý ti to stonásobne odplatí. I keď si mladý, len keď si zbožný a poslušný. Keď však taký nie si, máš predovšetkým samý hnev a nemilosť Božiu, v srdci zas nepokoj a potom
- 146 svoju každodennú prácu, je to viac ako všetka mníšska svätosť a prisny život?“ A pritom máš ešte sľúbené, že sa budeš mať dobre a že sa ti všetko dobre vydarí. Keď teda ide o skutky, či by si mohol byť blaženejší a žiť svätejšie? Lebo pred Bohom posväcuje a platí iba viera, pred ľuďmi však
- 147 skutky. A tak tu máš všetko dobré, ochranu, záštitu pod pánom, pritom ešte aj dobré svedomie a milostivého Boha, ktorý ti to stonásobne odplatí. I keď si mladý, len keď si zbožný a poslušný. Keď však taký nie si, máš predovšetkým samý hnev a nemilosť Božiu, v srdci zas nepokoj a potom
- 148 ta stihne všetko utrpenie a nešťastie. Ktorých však toto nepohne a neprivedie k zbožnosti, tých oddávame karovi a smrti. Preto každý, kto si dáš povedať, pamätaj, že Boh nie je žart a vedz, že Boh hovorí s tebou a požaduje poslušnosť. Ak Ho poslúchaš, si Mu milým synom; avšak ak pohrdáš Nim, odplátou ti bude hanba, bieda a bolesť.
- 150 Podobne treba pripomenúť aj poslušnosť svetskej vrchnosti, ktorú, — ako sme už povedali — patri tiež do otcovského stavu a zasahuje najširšie okolo seba. Lebo tu nejde o obyčajného otca, ale o takeho, ktorý je toľkokrát otcom, koľko má obyvateľov, občanov a poddaných. Lebo Boh ich prostredníctvom práve tak ako prostredníctvom našich rodičov, dáva nám pokrm, dom a dvor, ochranu a bezpečnosť a nam to zachováva. Preto keď nosia toto meno a titul so všetkou úctou ako svoju najvyššiu hodnotu, aj my si ich máme veľmi ctiť a vážiť ako najcennejší poklad a najväčnejší drahokam na zemi.
- 151 Kto teda je poslušný, ochotný a na službu botový a robí s radostou, čo vyzaduje úcta, vie, že robí to, čo sa ľúbi Bohu a že odmenou mu bude radosť a šťastie. No ak to nerobí z lásky, ale potupuje vrchnosť a sa vzpiera a somre, nech zase vie, že nemá ani milosť ani požehnanie. A ak si myslí, že takýmto spôsobom získa dukát, inde desaťnásobne toľko utratí, alebo sa dostane karovi do rúk, alebo vo vojne zahynie, zahubi ho mor a drahota, alebo sa nedožije ničoho dobrého pri svojich deťoch, alebo utrpí škodu, krivdu a násilie od čelade, susedov, cudzincov a tyranov. Takúto mánie odplatu a dostaneme, čo hľadáme a si zaslужujeme.
- 152 Keby sme si už raz dali povedať, že takéto dieťa sú Bohu veľmi milé a budú bohaté odmenené, mali by sme hojnnosť všetkých majetkov a mali by sme všetko, za čím nám túži srdce. Ale ak Božie slovo a príkazanie tak znevažuješ, že ho máš za slovo nejakého taraja, nuž, uvidíme, či si takým silákom, aby si sa mu mohol vzoprieť? Či bude ľahko Bohu odplatiť sa ti? Preto sa vynasnažuj žiť
- 153 radšej v Božej priazni, pokoji a v šťastí ako v nemilosti a nešťastí. Nemysliš, že dnce je vo svete preto plno nevernosti, hanby, utrpenia a vraždenia, že každý chce byť sám sebe pánom, neuznáva nijakého cisára, na nikoho nedbá a si robí, čo sa mu páči? Preto Pán Boh tresce jedného zlosyna druhého. A keď kľame svojho pána alebo naň nedbáš, príde druhý, ktorý tak isto bude nadsadať s tebou a ešte i vo vlastnom dome budeš desaťnásobne trpieť od manželky, detí alebo od čelade.
- 154 Svoje nešťastie veľmi dobre cítime, reptáme a nariekame nad nevernosťou, násilím a nespravodlivosťou; nechceme však vidieť, že my sami sme zlosynovia a si plným právom zaslужujeme trest a predsa sa nepolepšujeme. Nechceme mať milosť a šťastie, preto sa právom valí na nás bez milosti všetko nešťastie. Avšak musia byť niekde na zemi aj zbožní ľudia, keď Boh dáva toľko dobrého,
- 155 lebo ináč by sme nemali v dome ani haliera a na poli ani stebľa slamy. Toto všetko som musel preto vyložiť tak obširne, aby si konečne aspoň niekto pripustil k srdcu, že môžeme byť zbavení slepoty a biedy, v ktorej tak hlboko vážime, že môžeme správne poznať Božie slovo a Božiu vôľu a ich vážne prijímať. Lebo z neho by sme sa poučili, ako mať radosť, šťastie a spásu časne i večne.
- 156 A tak v tomto príkazani sme si predstavili trojakých otcov; podľa krvi, v dome a v krajine. Okrem nich sú ešte aj duchovní otcovia. Nie však ako v pápežstve, ktorí sa síce dávajú tak menovať, ale nezašlávajú nijaký otcovský úrad. Lebo len tí sa menujú duchovnými otcami, ktorí nás spravujú a vedú slovom Božím, ako sa aj sv. Pavel chválil, že je otcom, keď hovorí: „Ja som vás evanjeliom splodil v Kristu Ježiši“ (1. Kor. 4, 15). Keďže sú teda otcami, patri aj im úcta, ešte väčšia ako ostatným. V skutočnosti je to však naopak; veď svet si ich tak ctí, že ich vyháňa z krajiny a nepraje im ani kusok chleba; slovom, sú — ako hovorí Pavel — „smeti tohto sveta, vyrheli všetkým“. Preto aj toto treba vštepíť ľudu, že ktorí sa chcú volať kresťanmi, sú pred Bohom povinní tých, čo sa starajú o ich duše, pokladať za „hodných dvojitej cti“, dobre im čítať a sa starať o nich,
- 161 Za to ľa Boh požehná a nenechá v nedostatku. Lenže všetci sa vzpieraajú a bránia, bojac sa, aby im
- 162

brucho nespľaslo a tam, kde predtým naplnili desať mastných brúch, nemôžu vyzhŕť jedného poctivého kazateľa. Týmto si tiež zaslужujeme, aby nás Pán Boh zbavil svojho slova a požehnania a znova poslal živých kazateľov, ktorí by nás priviedli k diablu a na dovažok ešte vysávali ešte aj pot a krv. 163

Ale tí, čo zachovávajú Božiu vôľu a prikázanie, majú zaslúbenie, že im Boh bohato odplati za to, čo vynaložili na telesných i duchovných otcov a čo robia im na česť; a to nielenže budú mať rok dva chlieb, odev, peniaze, ale aj dlhý život, pokrm a pokoj a budú večne bohatí a spasení. Preto ty len konaj svoju povinnosť a spoľehaj sa na Boha, že ťa bude živiť a o teba sa starať; keďže to sľúbil a dostal ešte nikdy neoklamal, iste neoklamá ani teba. Toto nás má tak povzbudiť a naplniť srdce ochotou a láskou voči tým, ktorým sme povinní preukazovať úctu, že by sme s pozdvihnutými rukami mali Bohu radostne ďakovať za to, že nám dal zaslúbenie, za ktorým by sme mali bežať až na koniec sveta. Veď keby aj celý svet napál všetky svoje sily, nemohol by nám pridať k životu ani hodínku a ani jedni zrniek vyvieť zo zeme. Boh však môže i chce ti dať všetkého hojnosti podľa žiadosti tvojho srdca. Kto týmto opovrhne a to znevažuje, nie je hoden počúvať Božie slovo. 164 165 166

Toto sme ako na prídavok povedali všetkým, na ktorých sa toto prikázanie vzťahuje.

Okrem toho dobre by bolo kázať aj rodičom o ich úlohách a o tom, ako sa im treba správať voči tým, ktorí sú im daní na starosť, aby ich viedli. I keď toto nie je výslovne napísané v Desiatich Božích prikázaniach, na mnohých iných miestach Písma sv. sa to mnohokrát nanačtuje. A Boh aj chce, aby sa to pripojilo práve k tomuto prikázaniu, v ktorom sa hovorí o otcovi a matke. Veď v tomto úrade a stave nechce mať zlosynov a tyranov, ani im nedáva na to česť, to je moc a právo vládnúť, aby sa dali vyzývať, ale preto, aby pamätali, že majú byť Bohu poslušní a vo všetkom majú vykonávať svoj úrad úprunne a verne, svoje deti a čelad, podriadených atď., nielen živiť a starať sa o ich telo, ale vychovávať ich čím viac Bohu na česť a chválu. Preto si nemysli, že s týmto môžeš nakladať, ako sa ti zapáči a zachce, ale že to prisne nariadil a prikázal Boh, ktorému sa budeš musieť za to aj zodpovedať. 167 168 169

Ale aj tu je, žiaľ, bieda v tom, že to nikto neberie vážne a necení si, ba si počínajú tak, akoby nám Boh dával deti len na obveselenie a zábavu, čelad tak ako vola a osla len na prácu alebo že s podriadenými môžeme nakladať, ako sa nám zachce, že sa o nich nemusíme starať, akoby nám nemuselo záležať na tom, čomu sa učia a ako zijú. Nik nedbá, že je to prikázanie najvyššej Velebnosti, ktorá toto prisne požaduje a tresce a že aj s mládežou sa treba veľa zaoberať. Veď ak chceme mať schopných a statočných ľudí i v svetskej i v duchovnej správe, vôbec nesmie byť s pilnosťou, námahou a výdavkami pri výchove a výchove dieťať, aby mohli slúžiť Bohu i ľuďom a nielen na to myslieť, akoby sme im nazhŕňali peniaze a majetok. Veď Boh ich môže aj bez vás vyzhŕť a obohatiť, čo aj denne robí. Ale dal a zveril nám dieťky na to, aby sme ich vychovávali a spravovali podľa jeho vôle, veď ináč by nebolo treba oca ani matky. Preto nech každý vie, že ak nechce stratiť Božiu milosť, je povinný viesť svoje dieťky predovšetkým k Božej házni a známosti, a keď sú schopné, dať ich učiť a študovať, aby mohli prospieť tam, kde treba. 170 171 172 173 174

Keby sa takto dialo, Boh by nás hojne požehnával a dával nám svoju milosť, že by sme vychovávali takých ľudí, ktorí by boli schopní napraviť krajmu i národ; tiež jemných a statočných občanov, poriadne a domáce panie, ktoré by zas ihneď mohli vychovávať zbožné deti a čelad. Pováz každý, akú hroznú škodu spôsobuješ, keď toto zanedbávaš a nedbáš, aby sa tvoje dieťa vychovávalo zdrane a zbožne a k tomu ešte uvažuješ na seba všetok hriech a hnev a vlastnému dieťaťu pripravuješ peldo, i keby si sám bol zbožný a svätý. A preto, že sa toto zanedbáva, Boh tak veľmi tresce svet, že nielo statočnosti, vlády ani pokoja, nad čím všetci žalostíme, nechceme však uznať, že je to naša vina. Veď ako ich vychováваме, takých si aj máme, nestatočných a neposlušných poddaných. 175 176 177

Na napomenutie stačí toto; lebo obérnejšie sa tým budeme zaoberať inokedy. 178

Piate prikázanie

„Nezabiješ“ 179

Dostal sme vybavili duchovnú a svetskú správu, to jest Božiu otcovskú vrchnosť a poslušnosť voči nim. Teraz však vyjdeme z domu von k susedom, aby sme poučili, ako máme spolunávať 180

- 181 medzi sebou a so svojimi bližnými. V tomto prikázaní sa teda nehovorí o Bohu ani o vrchnosti, ani sa neberte moc trestať smrťou. Veď Boh svoje právo trestať zločincov zveril vrchnosti, ktorá zastupuje rodičov, lebo oni v staroveku (ako čítame u Mojžiša) sami museli privádzať svoje deti na súd a ich odsúdiť na smrť. Preto, zákaz tohoto prikázania sa vzťahuje na vzájomný pomer človeka k človeku a nie na vrchnosť.
- 182 Toto prikázanie sa dá ľahko pochopiť a často sa o ňom hovorí. Veď každý rok počujeme o ňom v evanjeliu (Mat.5. 21n), kde ho sám Kristus vyladá a zhrňuje, že neslobodno zabíjať ani rukou ani srdcom ani ústami ani znamením ani posunkami ani pomáhaním ani radou. Preto sa ním zakazuje hnevať sa, vymúcať tých, — ako sme povedali, — čo zastupujú Boha, to jest rodičov a vrchnosť. Pretože Bohu a tým, čo patria do stavu Bohom ustanoveného, načim sa hnevať, kárať a trestať všetkých, ktorí prestupujú toto aj iné prikázania.
- 183 Toto prikázanie je potrebné preto, lebo Boh dobre vie, aký je svet zlý a že v tomto živote je mnoho nešťastia a preto postavil medzi zlo a dobro toto i ostatné prikázania. A ako všetky prikázania aj toto sa často prestupuje, pretože musíme žiť medzi ľuďmi, z ktorých mnohí nám spôsobujú bolesť, 184 čím si nás znepriatelujú. Napríklad, keď tvoj sused vidí, že máš lepší dom a dvor, viacej majetku a požehnania od Boha ako on, mrzí ho to, závidí ti a nič dobrého o tebe nehovorí. A tak z diabľovho vnuknutia máš mnoho nepriateľov, ktorí ti neprajú nič dobrého ani na tele ani na duši. Keď to vidíme, zas naše srdce sa nahnevá a túži po krvi a pomste. Takto vznikajú nádavky a bitky 185 a napokon utrpenie a vražda. Tomuto predchádza Boh ako láskavý Otec, je sprostredkovateľom a chce odstrániť sváry, aby z nich nevzniklo nešťastie a aby sa ľudia navzájom nezničili. Slovom, chce týmto prikázaním chrániť každého, poistiť a zabezpečiť pred akoukoľvek krivdou a násilím. Stavia ho ako múr, pevnosť a záštitu okolo bližných, aby neutrpeli nijakú krivdu ani škodu na tele. 186 A tak toto prikázanie je na to, aby sa nikomu neublížovalo pre nejaký zlý skutok, i keby si to plne zaslúžil; veď, kde sa zakazuje vražda, tam sa zakazuje tiež všetko, z čoho môže vražda povstať. Lebo niekto, i keď nezabíja, ale preklína a zlorečí bližnému tak, že keby to ten mal mať na krku, 187 ďaleko by nazašiel. Máme to všetci od prirodzenosti a je všeobecným zjavom, že nechceme trpieť od nikoho; preto Boh chce odstrániť korene a príčiny, ktoré popudzujú srdce proti bližnému a nás navyknúť mať vždy pred očami toto prikázanie, aby sme sa v ňom ako v zrkadle videli, Božiu vôľu poznávali a v úprimnej dôvere a so vzývaním Jeho mena odporúčali Jemu krivdu, ktorú upíname. A aby sme oných nechali v nepriateľstve žuť a sa zlostiť a vystrájať ako sa im páci. Slovom, aby sa každý človek naučil tísť hnev a mať trpezlivé, tiché srdce najmä voči tým, ktorí zapríčínajú hnev, to je proti nepriateľom.
- 188 Takže zmyslom všetkého je: pospolitosti čo najzreteľnejšie vysvetliť, čo znamená „nezabíjať“.
- Najprv, aby nik neublížoval rukou ani skutkom. Potom, aby jazyku nedovoliť hovoriť a radíť, ani nepoužiť ani nedovoliť použiť nijaký prostriedok alebo spôsob, ktorým by sa bližnému mohlo ublížiť. A napokon, aby ani v srdci nikomu nebol nepriateľom a zlé naprial ani z hnevu ani z nenávisťi. Aby si sa teda voči nikomu neprevinil ani telom ani dušou, najmä nie tomu, čo ti zle praje alebo spôsobuje; veď zle činiť tomu, kto ti dobre praje a čini, nie je ľudské ale diabolské.
- 189 Za druhé: proti tomuto prikázaniu hreší nielen ten, kto zle čini, ale aj ten, kto mohol bližnému dobre spraviť, poslúžiť, brániť ho, chrániť, varovať, aby sa mu nijaká škoda a ublíženie na tele 190 nestalo, a neurobil to. Keď necháš odísť nahého a mohol by si ho obliecť, dal si mu zmraziť. Keď vidíš niekoho hladovať a ho nenasýtiš, dal si mu zhytnúť hladom. Tiež, keď vidíš, že niekoho odsúdili na smrť alebo je v podobnom položení a mu nepomôžeš, hoci by si mal na to možnosť a spôsob, zabil si ho. Nepomôže ti, že si nesúhlasil, že si pritom nepomáhal, neradil, ani ničím neprispel, ale si mu nepreukázal lásku a odoprel dobrodenie, pomocou ktorého by bol mohol 191 zostať nažive. Preto Boh podľa pravdy nazýva vrahmi všetkých, ktorí neporadili nepomohli v telesnej tvidzi a v nebezpečenstve tela a života. V posledný deň vyriekne nad nimi strašlivý súd, ako oznámil sám Kristus slovami: „Lebo hladný som bol, a nedali ste mi jesť; bol som smädný, a nedali ste mi piť; prišiel som ako hosť, a neprijali ste ma; bol som nahý, a nezaodiali ste ma; bol som nemocný a vo väzení, a nenavštívili ste ma“. To znamená: nechali ste ma umrieť hladom, smädom, zimou, dali ste ma roztrhať dravým zverom, vo väzení hnuť a v nešťastí zhytnúť.
- 192 Či toto neznie ako obvinenie z vraždy a krviprelievania? Lebo aj keď si to vlastne nevykonal, ale nechali si bližného v nešťastí a dal si mu zahynúť, hoci si mu mohol pomôcť. Je to práve tak, ako keby som videl topiaceho sa, ako sa namáha, alebo niekoho padnúť do ohňa a mohol by som mu podať ruku, aby som ho vytiahol a zachránil a neurobil by som to. Či by ma celý svet nepokladal za vraha a zločincea?

Preto vlastný Boží zmysel je, aby sme nikomu nedali trpieť, ale mu preukazovali lásku a všetko 193
dobré a, ako sme už povedali, máme toto prikázanie zachovávať najmä voči našim nepriateľom 194
Lebo že priateľom číname dobre, je len obyčajná pohanská cnosť, ako hovorí Kristus (Mat. 5, 46). 194
Tu máme opäť Božie slovo, ktoré nás povzbudzuje a ponúka k správnym, vznešeným a veľkým 195
skutkom, ako je miernosť, úpezlivosť, slovom, láska a dobrotivosť voči našim nepriateľom. Aj tu
nás chce upozorniť, aby sme znova mysleli na prvé prikázanie, že On je našim Bohom, to jest, že
nám chce pomáhať stáť pri nás a nás chrániť, aby potlačil v nás pomstychtivosť. Toto by bolo treba 196
učiť a vstúpať a mali by sme plné ruky dobrých skutkov. Ale takáto kázeň nebola by pochuti 197
mniachom. Mništvu by spôsobila veľkú ranu a príliš zblízka by sa pozrela na svätosť kartuziánov
a ľahko by sa zazdalo, že zakazuje „dobré skutky“ a káže rušiť kláštory. Lebo takto by mal obyčajný
kresťanský život práve takú cenu, ba omnoho väčšiu a vyššiu. A každý by videl, ako balamutia
a podvádzajú svet svojou falošnou, pokryteckou svätosťou. Veď ani toto ani iné prikázania za nič
nemajú a pokladajú ich za nepotrebné, akoby to ani prikázania neboli ale len rady, a pritom sa bez
hanby vychvalujú a vykrikujú, že ich pokrytecký stav a ich skutky sú najdokonalejším životom,
aby len mali život spokojný a kludný bez kríža a utrpenia. Veď preto ušli do kláštorov, aby im nik
nemohol spôsobiť utrpenie a aby nikomu nemuseli nič dobrého urobiť, Ty však vedz, že práve toto 198
sú pravé, sväté a Božské skutky, ktoré i Bohu i všetkým anjelom spôsobujú radosť a v porovnaní
s nimi všetka ľudská svätosť je smrad a lano a nezastuhuje si nič iného iba hnev a zatratenie.

Šieste prikázanie

„Nescudzoložíš“

199

Tieto prikázania sa dajú ľahko pochopiť z predchádzajúceho; lebo východiskom všetkých je, aby 200
sme sa varovali akýmkoľvek spôsobom ublížiť blížnemu. Sú veľmi dobre usporiadané. Prvé sa
vzťahuje na jeho vlastnú osobu; následujúce na osobu blížnemu najbližšiu alebo na to, čo mu je
najbližšie po jeho vlastnom tele, totiž na jeho manželku, ktorá je s ním jedno telo a jedna krv. Tu
mu teda možno najcitelnejšie ublížiť. Preto sa tu zreteľne hovorí, že ho nesmie zhanobiť pri jeho
manželke. A o cudzoložstve hovorí hlavne preto, lebo v židovskom národe bolo ustanovené 201
a nariadené, aby každý bol ženatý. Preto u nich aj mládež podľa možnosti zavčas vstupovala
do manželstva a panictvo za nič nemali. Ale ani nebolo tam verejných neviestok a záletníkov ako
u nás. Preto cudzoložstvo bolo u nich najobvyklejšou necudnosťou.

Keďže u nás je také hrozné bahno a usaderuna všetkých necností a chlipnosti, je toto prikázanie 202
proti každej nečistote, nech by sa akokoľvek menovala. A zakazuje so nielen zvonkajší skutok, ale 203
aj každá príčina, svádzanie a príležitosť. Teda aby bolo čisté srdce, ústa a celé telo, aby sa nedávalo
miesta, pomoci a rady k nečistote. A nielen to, ale aby každý zabráňoval a zachraňoval, kde hrozí 204
takéto nebezpečenstvo a kde je toho treba, a tiež pomohol a poradil, aby si blížny zachoval česť.
Lebo ak dopustíš niečo takého, hoci by si tomu mohol zabrániť alebo prížmúriť oči, akoby sa to
netýkalo, si tiež vinníkom ako ten, ktorý to vykoná. Teda, aby sme to vyjadrili nakrátko, žiada sa 205
tu, aby každý i sám žil čistočne, i blížnemu k tomu dopomáhal. Teda že Boh chce týmto prikázaním
ohraďiť a zachovať každú manželku, aby nik na ňu nestal.

Keďže sa toto prikázanie týka práve manželstva a dáva príležitosť hovoriť o ňom, dobre si 206
povšimni a zapamätaj: Predovšetkým, ako si Boh veľmi cení a váži tento stav, takže ho osobitným
prikázaním i potvrdzuje i chráni. Potvrdil ho už prv vo štvrtom prikázaní „Či si otca i matku“. Tu
ho však, — ako sme povedali — ohraďil a chráni. Preto žiada, aby sme si ho aj my ctíli, zachovávali 207
a v ňom žili ako v Božom blahoslavenom stave, pretože ho ustanovil pred všetkými ostatnými.
Preto stvoril odlišne muža a ženu (ako je zrejme) nie pre chlipnosť, ale aby spolu žili, boli plodní,
deti rodili, živili a vychovávali na Božiu česť. Preto ho Boh požehnal väčmi ako ostatné stavy 208
a všetko, čo je vo svete preň určil a dal, aby tento stav bol čím lepšie a bohatšie opatrený.
Manželský život nie je teda žart, ani vtip, ale skvelá vec, na ktorej spočíva Božia vážnosť. Lebo
veľmi Mu záleží na tom, aby sa vychovávali ľudia, ktorí by slúžili a pomáhali svetu k známosti
Božej, k pobožnému ževocu a ku všetkým cnostiam a ktorí by bojovali proti zlobe a diablovi.

Preto som vždy učil, aby sa tento stav neznevažoval ani neopovrhoval, ako robí slepý svet a naši 209
falošní duchovní, ale sa naň hľadelo podľa Božieho slova, ktoré ho ozdobuje a posväcuje: že sa teda
nielen vyrovná všetkým ostatným stavom, ale je pred nimi, už či je to cisár, knieža, biskup alebo
ktokoľvek. Veď i duchovné a svetské stavy sa musia skloniť pred ním, lebo, ako počujeme, všetky

- 210 sú v ňom obsažené. Preto nie je to nejaký súkromný stav, ale najrozšírenejší a najvznešenejší, ktorý zasahuje a sa rozprestiera na celé kresťanstvo, ba na celý svet.
- 211 Po druhé: treba ti byť vedieť, že je to nielen počestný ale aj potrebný stav, ktorý Boh prísne nariadil, aby žili v ňom všetky stavy, muži a ženy, ktoré sú na to stvorené. Lebo niektorí sú výnimkou (je ich málo), ktorých Boh oddelil, aby neboli spôsobilí pre manželstvo alebo ich obdaril vysokým nadprirodzeným darom, aby mohli zachovať čistotu aj mimo manželstva. Lebo kde prirodzenosť tak žije, ako ju Boh stvoril, tam čistým možno zostať iba v manželstve. Lebo telo a krv ostáva telom a krvou a prirodzená náklonnosť a žiadostivosť sa svojho dožaduje, v čom jej nemožno zabrániť ani prekaziť, ako to každý vidí a cíti. Preto, aby aspoň po istú mieru bolo možno vyhnúť sa nečistote, ustanovil Boh manželstvo, aby každý mal svoj určený diel a uspokojil sa s ním, i keď je ešte aj tu treba Božej milosti, aby aj srdce zostalo cudné.
- 213 Z toho vidíš, ako veľmi sa protivia Božiemu ustanoveniu a prikázaniu pápež a jeho prívrženci, pátri, mníši, mníšky, keď znevažujú a zakazujú manželstvo a odvažujú sa sľúbiť, že zachovajú večnú čistotu. Prítom jednoduchých ľudí kľanú živými slovami a zdaním. Lebo nik nemá tak málo
- 214 lásky a túžby po čistote ako práve ti, čo sa manželstvu vyhýbajú vraj pre väčšiu svätosť a buď verejne a bez hanby sa vážajú v smlúvke alebo ho vykonávajú tajne a ešte pohoršlivejšie, že sa to
- 215 nedá ani vypovedať, ako sme sa v tom, žiaľ, prídobre presvedčili. Skrátka, keby skutkom aj nehrešili, ukrývajú v srdciach plno necudných myšlienok a veľkú chlipnosť, takže sa neustále zožierajú a tajne trpia. Čomu sa možno vyhnúť len v manželstve. Preto toto prikázanie zatracuje
- 216 a ruší každý sľub mimomanželskej čistoty. Ba prikazuje všetkým úbohým poľapeným svetlomiam, oklamánym svojimi kláštornými sľubmi, aby zanechali svoj necudný stav a vstúpili do manželstva, a to preto, že i keby kláštorný život bol rovná boží, nemajú dost síl zachovať čistotu. Keby v ňom zostali, museli by hrešiť proti tomuto prikázaniu stále viac a viac.
- 217 Toto hovorím preto, aby mládež bola tak vychovávaná, aby dostala chuť vstupovať do manželstva a aby vedela, že manželstvo je blahoslavený a Bohu milý stav. Takto by sa časom dalo dostať, že by manželstvo znova prišlo ku cti a zmenšilo by sa bahno nemravnosti, rozpustilosti a nezriadenosti, ktoré sa teraz po celom svete rozširuje spolu s verejným smilnením a inými
- 218 nehanebnosťami, ktoré povstali z pohrdania manželstvom. Preto i rodičia i vreckosť majú dbať, aby mládež vychovávali k čistote a poctivosti a keď vyrastie, aby ju počestne v mene Božom zosobášili, k čomu Pán Boh iste pripojí svoje požehnanie a milosť, aby mali z toho potešenie a radosť.
- 219 Z toho všetkého na záver treba povedať, že toto prikázanie požaduje od každého, aby nielen v skutkoch, slovách a myšlienkach žil čistotne vo svojom manželstve, ale aj aby svojho manželského druhu, ktorého mu Boh dal, miloval a ctí. Lebo ak sa má zachovať manželská čistota, musí muž a žena nažívať predovšetkým v láske a jednomyselnosti a milovať sa zo srdca a celou vernosťou. Lebo toto najviac napomáha záľube a túžbe po čistote, a kde je tomu tak, tam aj čistota prichádza sama od seba bez prikázania. Preto aj sv. Pavel často napomína manželov, aby sa vospolok
- 220 milovali a ctíli. Tu máš teda opäť vzácne a mnohé veľké, dobré skutky, ktorými sa môžeš s radosťou chváliť pred všetkými duchovnými stavmi, ulvorenými bez Božieho slova a prikázania.

Stedne prikázanie

222

„Nepokradneš“

- 223 Po tvojej osobe a manželskom druhovi nasleduje časný majetok blížneho, ktorý chce Boh zachovať a prikazuje, aby nik nepripravil a neukrátil blížneho o to, čo je jeho. Veď kraďnúť vlastne znamená neprávom privlastniť si cudzi majetok, pod čím sa nakrátko rozumie každý zisk na úkor blížneho pri čomkoľvek. Tento hriech je taký rozšírený a všeobecný a prítom tak málo sa naň dbá a všimá, že je to už nadmieru. A keby všetci, čo sú zloději, ale nechcú sa tak menovať, mali odvisnúť na sibenici, svet by naraz spustol a bol by nedostatok aj katov aj sibeníc. Lebo kraďnúť — ako hovorím — neznamená len vyprázdniť pokladne a vrecká, ale vsade okolo seba brať, na trhu, v každom obchode, u mäslara, vo vinárňach a v pivniciach, v dieňach, skrátka vsade, kde sa
- 225 obchoduje, kde sa vyplácajú a prijímajú peniaze za tovar a prácu. Napríklad, — aby sme to pospohtému ľuďu vyložili po lopate a aby videl, akí sme poctiví — keď služobník alebo služobníca v domácnosti neslúži verne a spôsobuje škody alebo dopustí, aby sa škoda stala, hoci by sa jej dalo

ľahko zabrániť; alebo inak z ľahostejnosti, nešikovnosti alebo na zlosť a na priek svojim zamestnávateľom náročky zanedbávajú a márnia majetok (nehovorím o tom, čo toto robí nechťiac a nenáročky). Takto môžeš odcudzť do roka jednu zlatku alebo tridsať, štyridsať i viacej zlatých. Keby to niekto vzal tajne alebo ukradol, iste by odvisol. Ty však pritom môžeš ešte aj triecovať a byť drzým a nik sa neopováži nazvať ťa zlodcom.

To isté hovorím aj o remeselníkoch, robotníkoch a nádenníkoch, ktorí robia, ako sa im zachce. 226 a už ani nevedia, ako využiť ľudí, hoci v práci sú leniví a neverní. Všetci tito prevyšujú tajných zlodcov, pred ktorými sa môžeš chrániť zámkou, záverou alebo keď ich prichytia, možno s nimi tak zaločíš, že to viac neurobia. Avšak pred týmito sa nik nemôže uchrániť, ani im to nesmie vytýkať, ani ich obviňovať z krádeže. Radšej to desaťkrát ožerie. Veď najľiac ma klamú práve moji susedia, dobrí priatelia, moja vlastná čelad', od ktorých by som len dobré očakával.

Ďalej aj na trhu a v každodennom živote sa tak deje plnou mierou. Ľudia sa navzájom verejne 227 oklamávajú zlým tovarom, falšnou mierou, váhou, peniazom a obkrádajú šikovnosťou, peňažnými podvodmi a úskolmi: taktiež pri obchodovaní sa obohacujú na úkor iných a podľa ľubovôle sa navzájom utláčajú, zdieľajú a sužujú. Kto by toto všetko mohol vypočítať a pospomínať? Slovom, 228 krádež je najvšeobecnejším remeslom a najväčším ošchom na zemi, a keď dnes bládnime na všetky stavy sveta, zdá sa nám, akoby tu bol veľký a rozsiahly ohnev plný veľkých zlodcov. Preto sa 229 korunovanými, krajinskými a poulicnými zlodcami nenazývajú vykrádači poldadnic a noční zlodci, ktorí lupia z hotovosti, ale tí, čo sedia v kreslách a nazývajú sa veľkými páni a počestnými a statočnými občanmi a pod pláštikom počtivosti zbijajú a kradnú.

Ba jednotlivých malých zlodcov by sme nemuseli ani spomínať, keď máme hovoriť o veľkých 230 a mocných arcuzlodcoch, s ktorými sa priatelia páni a kniežatá a ktorí denne okrádajú nie jedno — dve mestá, ale celé Nemecko. A kde ostala hlava a najvyšší ochránca všetkých zlodcov, rímska svätá slohca a všetci, ktorí k nej prináležia, ktorá si ešte aj dnes zlodcky prívlastňuje a za svoje pokladá majetky celého sveta? Nakrátko, vo svete je taký poriadok, že ten, kto vie verejne zbijať 231 a kradnúť, robí to beztriesne a voľne a ešte chce mať aj Octu. Keď malých a nočných zlodcov prichytia, zbaví ich čti a potresou, tamti však zostávajú zbožní a počestní. Nech však vedia, že pred Bohom sú najväčšími zlodcami, a že On ich aj potresce podľa zásluhy. Keďže toto prikázanie 232 zasahuje tak široko — ďaleko, ako sme práve ukázali, treba ho ľudu pútre kázať a vysvetľovať a nechať sa im rozísať takým istým a bezpečným, ale vždy im pred oči stavať a kresliť Boží hnev. Lebo toto musíme kázať nie kresťanom, ale kadejakým pobehajom a ničomníkom, ktorým by mal radšej 233 kázať sudca, žalárnik alebo kat. Preto nech vie každý, kto nechce prísť do nemilosti u Boha, že nielen neamie spôsobovať škodu svojmu bližnému, pripravovať ho o to, čo mu patrí ani ho pod 234 vádzať a oklamávať pri kupovaní alebo pri akcjkohvck inej príležitosti, ale má mu aj verne ochraňovať jeho majetok, aby mal z neho úžitok, najmä keď za to berie peniaze, odmenu a obživu.

Kto teda týmto prikázaním bezstarostne opovrhne, môže sa mať sice dobre a môže uniknúť 234 katovi, ale Božiemu hnevu a trestu neujde. A keby azda aj dŕho ulazoval pýchu a namyslenosť, nakoniec predsa len bude pobehajom a zobračkom a zakusí každú biedu a nešťastie. Teraz, keby si 235 mal chrániť majetok svojim zamestnávateľom, naplnáš si hrtan a brucho, berieš si plácu ako zlodca a ešte si ťa musia aj uctiť ako statočného človeka. Mnoho je aj takých, ktorí sa protiľia zamestnávateľom a len nechotne dbajú na to, aby nevznikla škoda. Pozri však, čo tým získas: keď 236 si nadobudneš vlastný majetok a zariadíš domácnosť, k čomu ti Boh na tvoje nešťastie dopomôže, vráti sa ti tvoja nevernosť a odplatom ti bude, že tridsaťnásobne zaplatíš za každý halier, o ktorý si 237 oklamal alebo poškodil. To isté stihne aj remeselníkov a nádenníkov, lebo o ich naznesiteľnej nedbanlivosti teraz počúvame a musíme ju znášať, akoby boli páni na cudzom majetku a akoby 238 im každý musel zaplatiť toľko, koľko si zaľadajú. Len nech bezočivo zdieľajú, dokiaľ ešte môžu, však Boh nezabúda na svoje prikázanie a aj im odplati tak, ako si zaslužil a neodvisnú na zelenej 239 ale suchej sŕbenici, takže po celý život sa im nič navydieri ani si nič nenadobudnú. Pravda, keby sme mali riadne ustanovenú vládu v krajine, mohla by takúto svojvôľu ihneď zaraziť a znemožniť, ako to robievali kedysi Rimania, že takýchto ihneď chytili za pačesy, aby iných odstrašili.

A toto by malo postihnúť všetkých, ktorí verejný, slobodný trh menia na mrchovisko a lúpežnícky 240 biľoh, v ktorom deň po dni klamú chudobných, zvyšujú ceny a predražujú, a každý zneužíva jarmok ako len môže a pritom sa ešte vyťahuje a nafukuje, ako by mal právo predávať svoj tovar tak drahó, ako sa mu ľúbi a akoby nikoho do toho nič nebolo. Pozorujme len a nechajme ich 241 zdieľať, lupiť a sa lakomiť a spoľahnime sa na Boha, — On to aj bez toho urobí, — že nad tým, 242 čo si si za dlhý čas nazdieral a nahonobil, vyriekne také požehnanie, že to skazu vezme zrna

- v sypárni, víno v pivnici, dobytok v maštali. Ba ak si niekoho odjal a pripravil o halier, zníť ti ich celú kopu a dá zhrdzaviť, takže nebudeš mať z nich radosti. Veď každý den na vlastné oči vidíme a skusujeme, že nakradnutý a neprávom získaný majetok nedonáša úžitok. Kofki vo dne v noci zhromažďujú a zdierajú, a predsa nie sú ani o halier bohatsí? A i keď nazhromaždia mnoho, majú toľko súženia a nešťastia, že sami nemajú z toho radosti a ani svojim deťom to nemôžu poručiť ako dedičstvo. A keďže sa pri tom všetkom nik nekajá a všetci si žijú, akoby sa nás to netýkalo, musí nás Boh ináč navštíviť a naučiť móresu; a to tak, že alebo dopúšťa na nás nové a nové dopustenia alebo nám postela za hosti rotu žoldnierov, ktorí nám za hodinku vyprázdnia poldadnicu a mesec a neprestanú, kým nás len o posledný halier neolúpia, a ešte akoby z vsácky vyplienia a zapália dom a dvor, znásilnia ženu a pobijú deti. Ak si teda mnoho kradol, takaj určite, že ti ešte viac ukradnú. A kto zbíjal a neprávom korstil, musí strpieť, keď iný zas s ním podobne naloží. Lebo Boh vie majstrovsky trestať zlodēja zlodějom, takže jeden druhého okráda a olupuje.
- 246 Veď kde by sme ináč nabrali dosť šibeníc a povrazov? A tak, kto si dáš povedať, vedz, že je to Božie prikázanie a že sa s ním nemôžeš zahrávať. Lebo i keď nami opovrhneš a nás oklamávaš, okrádaš a olupuješ, my to ešte zaežeme, strpíme tvoje krivdenie a ako sa modlíme v Otčenáši, odpustíme ti a sa zľutujeme. Veď zbožní nemôžu mať nedostatok a viacej škodíš sebe ako inému. Ale maj sa na pozore, keď príde milý chudobný (a takých je teraz mnoho), ktorý každý den musí žiť z rúty do úst, a ty si tak počínaš, akoby každý musel žiť z tvojej milosti, zdieraš a driapes až do kosti a ešte v pýche a námyslenosti odháňaš toho, ktorému by si mal dať a ho obderaovať, takže odchádza od teba biedny a zarmútený, a keďže sa nikomu nemôže vyžalovať, krič a volá k nebesiam. Takehoto počunu sa — hovorím — varuj ako samého diabla. Lebo také úpenie a volanie nebude na sinterch, ale bude mať veľký účinok, ktorý veľmi ťažko doľahne i na teba i na celý svet. Lebo prenikne k Tomu, ktorý sa ujíma úbohých a zarmútených sŕdc a nenechá ich bez pomsty. Avšak ak toto nebdáš a sa tomu vzpieraš, vedz, koho si postavil proti sebe. No ak sa ti bude dať a dobre sa mať budeš, môžeš pred celým svetom i Bohu i mne nadať do kľamárov.
- 248 Dosť sme napomínali, varovali, bránili. - Kto na to nebdá alebo nechce tomu veriť, nech sa sám presvedčí. Mládeži však musíme toto vstevovať, aby sa pred nimi varovala a nešla v šľapajách starých rozpustilcov ale mala pred očami Božie prikázanie, aby ju nczasialhol Boží hnev a trest. My máme len zvestovať Božie slovo a nim karhať, ale zaraziť takú zjavnú svojvôľu patrí sa kniežatám a vrchnosti, ktorá by mala mať oči a odvahu spraviť poriadok a udržať ho v každom zamestnaní a obchode, aby chudobu neobťažovali a nepotláčali; tak by vrchnosť nemusela niesť zodpovednosť za cudzie hriechy.
- 250 Dosť sme už porozprávali o tom, čo znamená kradnúť, aby sa to totiž nechápalo v úzkom zmysle, ale aby sa vzťahovalo na všetko, v čom máme s bližným do činenia. Ako pri predobých prikázaniach, zhriem to nakrátko: týmto prikázanim sa predovšetkým zakazuje bližnému spôsobiť škodu alebo krivdu akýmkoľvek spôsobom, uchvarovať imanie a majetok alebo schvalovať
- 251 a potvrdzovať niečo takého, také skôr znemožňovať a zabraňovať. A naopak sa prikazuje zveľadovať a napomáhať jeho majetok a keď je v núdzi, pomáhať mu, rozdeliť sa s ním, zastáť sa priateľa
- 252 i nepriateľa. Kto teda hľadá a chce dobré skutky, nájde tu v hojnosti také, ktoré sú veľmi milé a príjemné Bohu a okrem toho ešte aj požehnané a odmenené, takže sa nám bohato nahradí, čo sme vykonali osožného a priateľského svojim bližným, ako uči aj kráľ Salamon: „Hospodinu požiťava, kto sa zľutúva nad núdznyim: On mu odplatí jeho dobrodenia“ (Prisl. 19, 17). Tu máš bohatého Pána, ktorý ti iste postačí a ktorý nedopusti, aby si prišiel o niečo alebo trpel núdzu, takže môžeš s čistým svedomím stokrát viacej získať, ako by si nashríňal nevernosťou a krivdou. Kto by však nechcel nájsť toto požehnanie, ten nájde dosť hnevu a nešťastia.

Osmé prikázanie

- 254 „Nevydáš krivé svedectvo proti svojmu bližnému“
- 255 Okrem svojho tela, manželského družu a časného majetku máme ešte ďalší poklad: česť a dobré meno, ktoré sú nám nepostrádateľné. Lebo nemôžeme žiť medzi ľuďmi verejne znevažení a všetkými opovrhnutí. Preto ako Boh nechce, aby bol náš bližný pripravený alebo obratý o pentaze a majetok, tak nechce, aby bol zbavený dobrého mena, cti a statočnosti. Chce, aby si každý zachoval svoju česť pred svojou manželkou, deťmi, čeladou a susedmi.

A tak najprv najjednoduchší zmysel tohto príkázania, ako hovoria aj slová: „Nevydáš krivé 257
svedectvo proti svojmu bližnému“, vzťahuje sa na verejný súd, kde obžalujú úbohého nevinné
ho človeka a potláčajú falšnými svedkami, aby bol potrestaný na tele, majetku alebo cti.

Zdá sa, že sa nás toto len málo týka; u Židov to bývalo častejšie. Tu ľud spravovala dobre 258
zriadená vláda. A kde je taká vláda aj dosiaľ, tam sa vyskytujú aj takéto hriechy. Zapríčinené je
to tým, že kde zasadá sudca, mešťanosta, knieža alebo má vrchnosť, tam, ako to býva v tomto
svete, — nik nechce urážať; každý sa pretvaruje a tak hovorí, aby si získal priazeň, peniaze,
prísľub alebo priateľstvo; preto sa právo chudobného potláča, krivdí sa mu a sa tresce. Je vše-
becná plága v celom svete, že na súde zriedkakedy zasadajú zhozní ľudia.

Predovšetkým teda sudcom má byť zbožný muž a nielen zbožný ale aj múdry, skúsený, ha aj 259
odvážny a smelý. Podobne aj svedkom má byť smelý a najmä zbožný človek. Lebo kto, chce všetky
pravoty spravodlivo rozsúdiť, ten si často pohnevá dobrého priateľa, svagra, suseda, bohatého
a mocného, ktorí mu môžu v mnohom pomôcť alebo aj uškodiť. Preto musí byť úplne slepý, musí
mať i oči i uši zatvorené, nič nevidieť a nič nepočuť, len to, čo sa dokáže a podľa toho rozhodnúť.

A tak je toto príkázanie predovšetkým na to, aby každý pomáhal svojmu bližnému k jeho právu 260
a neprekážal mu ani ho nedovoliť prekročiť, ale podporil a sa ho prísne pridržal už či ako sudca a či
ako svedok, nechže by šlo o čokoľvek. Je tu vyznačený cieľ najmä našim pánom juristom, aby 261
v pravotách hľadeli na právo a ho pravdivo a spravodlivo zastávali; čo je pravda, nechali pravdou
a naopak, nič neprekrúcali, nezakrývali, ani nezamieňovali, nevšímajúc si peňazi, majetku, posta-
venia a hodnosti. Toto je jedna čiastka a najjednoduchší zmysel tohto príkázania týkajúci sa
súdneho pokračovania.

Širší zmysel má toto príkázanie, keď sa vzťahuje na cirkevný súd alebo správu, pretože aj tu sa 262
stáva, že ľudia falšne svedčia proti svojim bližným. Lebo zbožných kazateľov a kresťanov svel
odcudzuje, keď ich nazýva kacírmi, odpadlíkmi, ba odbojníkymi a prekliatými zločincami. Pritom
sa aj slovo Božie ako niečo najškodlivejšie a najouravnejšie prenasleduje, zneučuje, obvrhne zo
líz, prekrúca, falšne užíva a vyklada. Toto však teraz necháme; lebo len slepý svet zatracuje
pravdu a dieťky Božie a ich prenasleduje a nepokladá si to za hriech.

Po tretie týka sa nás všetkých; v tomto príkázani zakazujú sa všetky hriechy jazyka, čím bližne- 263
mu možno spôsobiť škodu alebo ublížiť mu na cti. Lebo „vydať krivé svedectvo“ je skutok ust; Boh
teda zakazuje všetko, čím jazyk ubližuje bližnému, či sú to falšni kazatelia a ich učenie a rúhanie,
či falšni sudcovia a svedkovia a ich rozsudok, či aj niemo súdu káz a zlomyseľné reči. Sem patrí
najmä ošklivý a linusný lriech ponúvania, čiže ohovárania, ktorým si nás diabol osedlal; o tomto 264
by sa dalo veľa rozprávať. Je to všeobecná zlá nákuza, že každý radšej počúva zlé veci o bližnom
ako dobré. A hoci my sami sme také zlí, že neznosíme, aby sa o nás zle hovorilo, ale každý si praje,
aby celý svet o ňom len dobre hovoril, predsa neznosíme, aby sa o ňom dobre hovorilo.

Preto, aby sme sa vyvarovali tejto necnosti, zachovajme si, že nikomu sa nedovoľuje verejne 265
posudzovať a trestať bližného i keby hneď videl hrešiť, iba ak by mal moc súdiť a trestať; lebo je
veľmi veľký rozdiel: hriech súdiť a o hriechu vedieť. Vedieť môžeš, ale súdiť nesmieš. Môžem vidieť 266
aj počuť, že môj bližný hreší, ale nemám práva vziať ho do reči pred ľuďmi. A ak predsa zastáhnem
do toho, súdim a posudzujem, hreším väčšmi ako on. Ale ak vieš niečo o ňom, pochovaj a zahrab to
v sebe, kým nedostaneš príkaz byť sudcom a trestať z úradu.

Teda klebmitníci sú tí, čo sa neuspokojujú a tým, že niečo vedia, ale pokročia ďalej a zametajú 267
sa do úradu a keď nejakú maličkosť o niekom vedia, roznášajú to po všetkých kútoch, svrbi ich
jazyk a majú radosť, keď sa môžu rypať v cudzej špíne, ako keď sa svíha vála v hnojisku a rýpe
v ňom rypákom. To znamená nutešať sa do Božieho súdu a úradu a súdiť a trestať najprísnejším 268
trestom. Ved' žiaden sudca nemôže potrestať prísnejšie, ako keď vytekne: toto je zlodej, vrah,
zradca atď. A tak ten, kto sa opováži povedať toto o bližnom, privlastňuje si práve toľko moci
ako cisár a všetka vrchnosť. Lebo aj keď nemáš meč, predsa používaš svoj jedovatý jazyk, aby si
hanobil a ranil bližného.

Preto Boh zakazuje ohovárať, i keby ten druhý bol vinný, a keby si ty o tom dobre vedel, tým 269
menej, keby si o tom vedel len z počutia. Povieš: „Prečo by som to nepovedal, keď je to pravda?“ 270
Odpoveď: „Prečo to nepovieš riadnemu sudcovi?“ „Dobre, lenže nemôžem to verejne dokázať
a mohol by som azda dostať na hubu a zle pochodiť.“ Nuž, môj milý, ak cítíš, že niečo príborelo,
ale sa neopovažuješ postaviť sa pred osobou na to ustanovenú a tam to predniesť, tak drž hubu.
Ak však o tom vieš, tak vedz to sám pre seba a nie pre druhého. Lebo keď to naďalej roznášaš,
i keby to bola hneď pravda, si luhár, lebo to nemôžeš dokázať a počínaš si ako zloduch. Lebo

nikoho neslobodno pripravíť o jeho česť a dobré meno. Iba ak mu ich verejne vzali.

- 271 Falošným svedectvom je teda všetko, čo nemožno dokázať tak, ako sa počulo. A tak teda, čo nie
272 je dostatočným dôkazom potvrdené, nemá sa rozhlasovať, ani vyhlasovať za pravdivé. Slovom, čo
273 je tajné, má zostať tajné, alebo, ako počujeme, v tajnosti sa má trestať. Preto keď sa stretneš
s nejakou nepotrebnou hubou, ktorá iného roznáša a ohovára, povedz mu to rovno do očí, aby
sa zahabil po uši. Takto ne jeden bude držať jazyk za zubami, ktorý ináč klebetil o nejakom
ribožlakovi, z čoho sa tento len veľmi ťažko odísť. Lebo človeka možno ľahko pripravíť o česť
a dobré meno, ale ťažko mu ho navrátiť.
- 274 Vidíš teda, že sa celkom zakazuje hovoriť niečo zlé o bližnom, s výnimkou svetskej vrchnosti,
knazov, otcov, matiek; avšak tomuto prikázaniu treba tak rozumieť, že zlo nezostane nepotrestané.
Ako aj podľa piateho prikázania nik nemá škodiť na tele okrem kata, ktorý z povolania nerobí
dobro bližnému, ale len škodu a zlo a nehreší pritom proti Božiemu prikázaniu, pretože Boh sám
ustanovil toto povolanie, lebo On dal právo trestať podľa svojej vôle, ako hovorí v prvom prikázani; tak tiež, i keď sám osebe nik nemá súdiť ani trestať, avšak keď to nerobia tí, ktorí to majú
prikázané, hrešia tak isto, ako ten, ktorý tak robí sám od seba neoprávnené. Lebo potreba vy-
žaduje, aby sa zlo obžalovalo, aby sa o ňom hovorilo a vypovedalo, aby sa vyšetrovalo a dokázalo. Je to
275 celkom tak ako s lekárom, ktorý sa niekedy musí pozrieť a stiahnuť pacientovi aj na skrytých miestach.
Takto podobne aj vrchnosť, otec a mat, ba aj bratia a sestry a vôbec dobrí priatelia sú povinní
trestať zlo medzi sebou, keď to treba a je užitočné.
- 276 Správne by bolo zachovať poriadok podľa evanjelia (Mat. 18,15), kde Kristus hovorí: „Keby tvoj
brat zhrešil (proti tebe), choď a potresci ho medzi štyrmi očami“. Tu máš skvele a výborné pou-
čenie, ako možno dobre narábať jazykom; treba si to dobre zapamätať, aby sa zabránilo škodli-
vemu zneužívaniu. Podľa toho sa radí, aby si o bližnom hneď neroztrusoval zlé chyry a neohováral
ho, ale ho tajne napomenul, aby sa polepšil. Podobne keď ti niekto povie, čo ten alebo, onen
vykonal, pouč ho, ak to na vlastné oči videl, aby šiel a sám ho napomenul; ak nie, aby držal jazyk
za zubami.
- 277 Tomuto sa môžeš naučiť aj z každodenného domáceho života. Lebo tak to robí otec rodiny; keď
vidí, že si služba nekoná povinnosti, sám mu dohovára. Keby bol však taký hlúpy a nechal službu
doma a vyšiel by na ulicu požalovať sa susedom, iste by si počul: „Blázon, čo nás do toho? Preto
278 mu to sám nepovieš?“ Hľa, to by bolo správne pochránenie a i zlo by sa odstránilo i česť tvojho
bližného zachovala. Ako o tom hovorí aj Kristus: „Ak ťa poslúchne, získal si svojho brata“ (Mat.
18,15). Urobil si veľmi dobrý skutok. A či si azda myslíš, že je nepatrná vec získať brata? Spýtaj sa,
či sa všetci musia a sväté rády so všetkými svojimi skutkami môžu pochváliť, že získali brata?
- 279 Kristus ďalej učí: „Ak ťa neposlúchne, pojmi so sebou ešte jedného alebo dvoch, aby všetko bolo
istené svedectvom dvoch alebo troch svedkov“ (Mat. 18,16). Teda aby si šiel za tým, ktorého sa to
280 týka a neohováral ho poza chrbát. Ak by to však nepomohlo, prednes to verejne pred zhromažde-
ním, už či pred svetským a či duchovným súdom. Veď tu nie si sám, ak máš so sebou svedkov,
ktorými môžeš dokázať vinu a sudca sa na to môže oprieť, podľa toho rozsúdiť a potrestať. Takto sa
281 radne a podľa pravdy dostahne, že zlo sa zamedzi a napravi. Ináč, ak niekoho roznášame po
282 všetkých kútach a namácame do špiny, tým ho nepolepšíme; a keď treba potvrdiť a dokázať
283 ohováračky, každý tají, že by bol dačo povedal. Takým ľuďom by sa preto najlepšie stalo, keby
284 si poriadne odpykali svoje tarkaniny, aby sa tým aj iní odsrašili. Keby si chcel napraviť svojho
bližného alebo keby si to robil z lásky k pravde, nemusíš sa tajne príkrádať a háť sa dňa a sveta.
- 284 Toto všetko sa týka tajných hriechov. Kde je však hriech celkom verejný, že sudca i každý o ňom
dobře vie, tu sa mu môžeš vyhnúť bez previnenia sa a ho nechať, pretože sa sám verejne zhanobil.
Lebo čo je jasné ako deň, tam netreba pomlúvy ani falošných sudcov a svedkov. Napríklad, keď my
teraz tresceme pápeža a jeho učenie, uverejnené v knihách a rozkrúčané do celého sveta. Lebo kde
je hriech verejný, tam bude samozrejme nasledovať aj verejný trest, aby sa každý vedel pred ním
chrániť.
- 285 Toto teda je obsah a jednoduchý zmysel tohoto prikázania, aby nik svojmu bližnému, či je priateľ
a či nepriateľ, neškodil jazykom, ani zle o ňom nehovoriť, už či by bola pravda a či klamstvo, keby
to nekonal na rozkaz alebo pre polepsenie bližného. Ale aby tak užíval a upotreboval svoj jazyk, že
by o každom hovoril len to najlepšie, prikrýval jeho hriechy a priestupky, omlúval ho a jeho očou
286 okrášľoval a oslobodzoval. Najhlavnejším dôvodom je, čo Kristus oznámil v evanjeliu a do ktorého
zahŕňa všetky prikázania voči bližným: „Čokoľvek chcete, aby vám ľudia činili, činite im aj vy“ (Mat.
7,12).

Toto učí aj príroda na našom vlastnom tele, ako hovorí sv. Pavol: „Údy tela, ktoré sa zdajú menej 287
cennými na tele, tým väčší si ich uctievané, a našim „neslušným“ (odomi) dostáva sa tým
slušnejšieho odenia“ (1. Kor. 12,22). Nik si neprikryva tvár, oči, nos, ústa, lebo tieto údy to
nepotrebujú, keďže sú najpočestnejšie. Usilovne však zakrývame najchulostejšie, za ktoré sa
hanbíme. Ruky, oči i celé telo pomáha ich prikrýť a zahaliť. A tak čo je na našom blíznomi nečestné 288
a krehké, máme aj my zakrývať a ako nám len možno poslúžiť, pomôcť a príspeť jeho cti. A naopak,
odstraňovať všetko, čo by ho mohlo potupiť. Jedinečnou a skvelou cnosťou je všetko, čo počujeme 289
hovorí o blíznych (ak len nie je to navidomoči zlé), vykladať si po dobrom a čo najlepšie vysvetľovať
a prepačovať naprotiveň jedovatým hubám, ktoré sa vynasnažujú vynúchať a zachytiť o blíznom,
čo by mohli na ňom hanobiť a čím horšie si vysvetľovať a prekrútiť, ako sa to teraz stáva najmä
milému slovu Božiemu a jeho kazateľom.

V tomto prikázaní sú teda zhrnuté najmä mnohé dobré skutky, ktoré sa Bohu veľmi ľúbia 290
a prinášajú mnoho dobrého a požehnania, len keby ich slepý svet a falošní svätí chceli poznať.
Lebo na celom a v celom človekovi nieta, čo by v duchovných i svetských veciach mohlo viac 291
i dobrého i zlého spôsobiť ako jazyk, hoci je najmenším a najslabším údom.

Deviate a desiate prikázanie

„Nepožiadáš domu svojho blízneho!“ 292

„Nepožičaš ani manželky (manžela), ani služobníka, ani služobnice, ani voľa, ani osla blízneho,
ani ničoho, čo je jeho!“

Tieto dve prikázania boli vydané výlučne Židom, ale týkajú sa čiastočne aj nás. Lebo sa nevzťa- 293
hujú na nečudnosť a krádež, pretože toto bolo už dostatočne zakázané. Židia si totiž mysleli, že ich
všetky zachovali, keď niektorý skutok navonok vykonali alebo nevykonali. Preto Boh pripúť ešte
tieto dve prikázania, aby sa vedelo, že je hriechom a teda zakázané aj len zatúžiť za manželkou
alebo majetkom blízneho alebo usilovať sa ich dosiahnuť akýmkkoľvek spôsobom. A to najmä preto,
že u Židov služobníci a služobnice neslúžili ako teraz slobodne, za mzdu, dokedy chcú, ale boli 294
pánovým vlastníctvom s telom a so všetkým, čo mali, ako dobytok a iný majetok. Okrem toho
každý mohol prepustiť manželku verejne prepúšťacím listkom a vziať si druhú. Preto boli neustále 295
v neistote, či si niekto nezaľúbí manželku iného alebo nenájde si nejakú zámenku a i svoju
prepusti i druhému jeho odľúdi, aby si ju plným právom mohol podržať. Toto u nich nebolo ani
hriechom ani nehanobnosťou práve tak, ako keď teraz otec rodiny prepusti svojho služobníka
a služobnicu alebo si ich vzájomne nejakú odvedú.

Preto teda, hovorím, si toto prikázanie tak vykládali a to správne (hoci sa tu ide štrásť aj ďalej), 296
aby sa nik nesnažil ani neponyšľal privlastniť si to, čo patrí inému, ako napr. manželku, česť,
dom a dvor, pole, lúky, dobytok, ani vtedy, keby sa to mohlo stať pod peknou zámenkou
a zásterkou avšak na škodu blízneho. Už predtým, v siedmom prikázaní, sa totiž zakazuje uchvá-
tiť a zadržat si majetok blízneho, na ktorý inak nemožno mať nijaké právo. Tu sa však zakazuje
odľúdiť niečo blíznemu, i keď by sa mohlo stať poctivým spôsobom pred svetom, takže by sa nik
nemohol obvtiniť ani nik by sa sa neopovážil karhať, že si to získal nespravodlivo. Ludská povaha je 297
už raz taká, že nik nepraje druhému toľko ako seba a každý si uchvacuje, koľko len môže a na
druhého nehľadi. Prítom však chceme byť zbožní, vieme sa veľmi dobre okrášľovať, podlosť za- 298
krývať, hľadanie a vymýšľame také preľikane úskoky a podludné trtky (aké len možno vymyslieť),
akoby to bolo celkom podľa práva, opovažujeme sa bezočivo odvolávať a spoliehať sa na právo
a chceli by sme to pomenovať múdrosťou a opatrnosťou a nie darebáctvom. Tomuľo napomáhajú 299
aj juristi a právnici, ktorí právo prekrúcajú a nafabujú tak, ako im to najlepšie vyhovuje, zmysel
slov prekrúcajú a sa za ne skrývajú a nehľadia na spravodlivosť a potreby blízneho. Slovom, kto je
v tomto najzručnejší a najšíkovejší, tomu právo najlepšie pomáha, ako aj hovoria: „Bdelým právo
pomáha“.

Preto toto posledné prikázanie nie je vydané proti zlým ľuďom, ktorých svet zná, ale práve proti 300
zbožným, ktorí chcú, aby ich chválili, a chcú sa volať poctivými a úprimnými ľuďmi, ktorý sa proti
predošlým prikázaniam ničím neprevtnili. Takými chceli byť najmä Židia a dnes mnohi veľkí
šľachtici, páni a knežtá. Lebo obecná luza prináleží omnoho nižšie, do siedmeho prikázania,
pretože jej málo záleží na tom, s akou ctou a akým právom získala to, čo má. Proti posledným 301
prikázaniam sa najtastejšie hreší pri súdnom pokračovaní, kde sa snažia uchvátiť a získať niečo

od blížneho. Napríklad, keď sa hádajú a jedajú o veľké dedičstvo alebo o nehmuteľný majetok atď., tu každý uvádza všetko možné a pomáha si čokoľvek, čo by sa mohlo získať právom a prekročiť to a vykráši tak, že jemu musia pririeknuť právo a dostaťne majetok takým titulom, že nik druhý nemá naň viac práva ani nároku. Podobne keď niekto má záľusk na hrad, mesto, grófstvo alebo čokoľvek veľkého a ako len môže podpláca pomocou priateľov dovtedy, kým len ho nevezmú inému a nepririeknu jemu.

Potom si dá potvrdiť na písme a pečatou, že ho získal s kniežacim schválením a poctivo.
 303 Tak isto je to aj pri bežnom kupčení, keď jeden druhému vytrhne listivo niečo z ruky, príkoni sa ten druhý musí na to len dívať; alebo ho prešti a oberie o zisk a úžitok, ktorý si ľanien nemôže udržať pre nedostatok alebo dlhy a preto sa musí poddať so škodou, takže ten získa polovicu alebo i viac. A predsa sa toto neodcudzuje ako nespravodlivo získané ale platí ako počestná kúpa. Tu
 304 platí: „Kto prv príde, ten prv málie „Každé hrabie k sebe hrabú“; druhý nechže si má, čo môže. A kto by vedel vypočítať, koľko si možno nazhriňať pod takýmto pekným pláštikom.

A svet toto nepokladá za nespravodlivosť a nechce vidieť, že sa tým blížny poškodzuje a musí prepustiť to, čoho sa nemôže vzdať bez škody. Iste nik by si neprial, aby sa to stalo jemu. Z tohoto vidieť, že takéto vyhovorky a zámlenky sú falošné.

305 Kedysi sa tak robievalo aj so ženami: Keď sa niekomu zapáčila žena iného, sám alebo za pomoci iného vynysiel najaký úskok (takými prostriedkami a takým spôsobom, že by sme sa tomu divili) a tak to naraštil, že alebo sa na ňu nahneval jej muž alebo sa ona vzoprela a postavila proti manželovi, že ju musel odlohnúť a prenechať tomu druhému. Toto sa bezpochyby často stávalo u Židov, ako sa dočítame v evanjéliu o kráľovi Heródesovi, že sa miloval so manželkou vlastného brata už za jeho života a chcel byť pritom počestným a zbožným mužom, ako o tom svedčí sv.

306 Marck. Ale dúfam, že sa u nás takéto prípad nevyskytuje, pretože v Novej zmluve sa zakazuje manželom rozlučovať sa. Mohlo by sa to stať iba v takom prípade, že by jeden druhému podľufom predchytí bohatú nevestu. Stáva sa však aj u nás, že jeden druhému odliaka a odvedie peknými slubmi služobníka alebo služobnícu.

307 Nech by sa toto robilo akýmkoľvek spôsobom, treba nám vedieť, že Boh nechce, aby si pripravil blížneho a niečo, čo jemu náleží a malo by mu to chybovať, aby si si ty ukojil lakomosť, i keby si si to mohol privlastniť bez toho, aby si si tým naštrbil česť pred svetom. Pretože je to lajná a zákerná zlomyseľnosť a, ako sa hovorí, falošná hra, kde nič zlého nemožno spozorovať. Lebo i keď s tváris, akoby si nikomu nebol spôsobil krivdu, predsa si ublížil svojmu blížnemu. A i keď sa to nemeruje krádežou klamstvom, predsa však to znamená požiadať majetok blížneho, to jesť túžiť za ním
 308 a odcudzť ho popri jeho vôli a nežičiť mu, čo mu Boh požehnal. A hocí si to i sudca i každý musí ponechať, Boh ti to nenechá, lebo On veľmi dobre vidí ľstivé srdce a podvody sveta, ktorému, keď sa podá malý prst, zdrapí celú ruku, takže za tým nasleduje zjavná nespravodlivosť a násilie.

309 Teda jednoduchý zmysel tohoto prikázania je, že najprv sa prikazuje, aby sme blížnemu nepriali škodu, k nej nenapomáhali ani ju nespôsobovali, ale mu žičili a dopriali, čo má. Potom, aby sme mu pomáhali a zachovali, čo mu môže osožiť a poslúžiť, ako si to sebe prajeme. Toto teda je ustanovené proti nežičlivosti a hnusnému lakomstvu, aby Boh odstránil príčinu a koreň všetkého, čo škodí blížnemu. Preto to aj tak jasne vyjadril „nepožiadaj“ atď. Pretože chce mať predovšetkým čisté srdce, i keď to, kým žijeme, nebudeme môcť celkom dostaťnuť. Takže aj toto prikázanie, ako všetky ostatné, nás neprestajne obviňuje a ukazuje, akí spravodliví sme my pred Bohom.

Záverka Desiatich Božích prikázani

311 Tu máme Desiat Božích prikázani, jadro Božieho udenia, čo máme robiť, aby sa celý náš život Bohu ľubil; a súčasne i pravé žriedlo a zleb, z ktorých musí vyvieráť a prýšťať všetko, čo má byť dobrým skutkom. Takže mimo Desiatich Božích prikázani nijaký skutok ani život nemôže byť
 312 dobrý a sa ľubiť Bohu, i keby ho svet pokladal za nevím aký veľký a skvelý. Všimnime si, či sa naši svätí veľkási môžu chváliť svojimi duchovnými rádmi a veľkými skutkami, ktoré si sami povymysľali a uložili, a pritom Božie prikázania obchádzali, akoby boli omnoho menšie alebo už dávno prekonané. Ja myslím, že by mali plné ruky roboty, keby to všetko chceli zachovávať:
 313 pokoru, trpezlivosť a lásku voči nepriateľom, čistotu, dobročinnosť atď. Ale takéto skutky

v očiach sveta nemajú ceny ani vážnosť. Keďže toto nie sú nijaké nezvyčajné a zveličené skutky a nemajú svoj osobitný čas, rúlesť, spôsob, obrady, ale sú len obyčajné, každodenné domáce skutky, ktoré môže konať sused susedovi, — a preto si ich necenia. Tamte však prítahujú oči 314 i uši, k tomu si pomáhajú ešte aj veľkou nádherou, prepychom, veľkolepými budovami, ktoré vyzdobujú až do vrchu, takže sa všetko musí ligotať a jagať. Tu sa i kadi, tu sa spleva, cengá, tu sa rozsvetujú sviečky a svetlá, takže aj sluch aj zrak vníma iba toto. Keď nejaký páter stojí v zlatom výšvanom rúchu alebo keď laik kľačí na kolenách celý deň, to nazývajú skvelým skutkom, ktorý nevedia dosť vynachváliť. Ale keď nejaké chudobné dieťaťko opatruje malé dieťa a verne vykonáva to, čo má prikázane, to za nič nemajú. Veď na čo by potom boli mnisi a mníšky po kláštoroch?!

Nuž, povedz, či to nie je prekliatať trüflosť falošných svätcov, ktorí sa v tomto opovazujú vidieť 315 vyšší a lepší život a stav, ako v zachovávaní Desiatich Božích prikázanií? Myslia si, ako sa hovorí, že je to obyčajný život pre obyčajného človeka, ich však že je pre svätých a dokonalých ľudí. Nevídia, ůbohi, slepi ľudia, že nik nezachováva čo aj len jedno z desiatich prikázanií tak, ako treba, ale že 316 musí prísť na pomoc i Viera všeobecná kresťanská, i Otčenáš, ako ešte počujeme, v ktorých prosíme a žiadame o toto a bez prestania dosahujeme. Preto je ich chvastanie sa práve také, ako keby som sa ja vystaľoval hovoriac: „Nemám sice ani haliera, ale predsa si trúfam zaplatiť desať zlatých.“

Toto hovorím a prizvukujem preto, aby sa odstránilo strašné zneužívanie, ktoré sa tak hlboko 317 zakorenilo a ešte stále väzí v mnohých a aby sa všetky stavy na zemi naučili sem upierať zrak a týmto jediným sa zaoberať. Lebo ešte dlho nebude sa dať zostaviť učenie alebo stavy života, ktoré by sa vyrovnali Desiatim Božím prikázaniám, pretože tieto sú také vznešené, že ich nikto nemôže dosiahnuť ľudskými silami. Kto však prikázania naplní, bol by nebeským, anjelským človekom, prevyšujúcim svätosť celého sveta. Len si ich vezmi pred seba a skúmaj, vynalož všetku svoju silu 318 a snahu a uvidíš, koľko ti dajú roboty, takže nebudeš hľadať ani si vážiť iné skutky alebo inú svätosť. Toto stačí na poučenie a napomenutie pri prvej časti. Musíme však na zakončení zopakovať text, o ktorom sme hovorili už pri prvom prikázani, aby sme sa poučili, ako si Pán Boh veľmi zakladá na tom, aby sme si Desať Božích prikázanií dobre vštepili do památi a cvičili. „Ja som 319 Hospodin, tvoj Boh, Boh, ktorý až do treťieho aj štvrtého pokolenia navštevujem nepravosť otcov na synoch, čo ma nenávidia, ale preukazujem milosť tisícim pokoleniam, ktoré ma milujú a zachovávajú moje prikázania“.

Tento doplnok, ako sme už prv počuli, je síce pripojený k prvému prikázaniu, ale platí všetkým 321 prikázaniám, pretože sa na všetky vzťahuje a všetky sa majú riadiť podľa neho. Preto som povedal, že aj toto treba mládeži vysvetľovať a vštepovať, aby sa naučila, zachovávala a videla, čo nás má ponúkať a povzbudzovať zachovávať Desať Božích prikázanií. A tieto slová treba tak chápať, akoby boli pripojené ku každému prikázaniu osobitne, že sa teda tiahnu cez každé jedno prikázanie.

Ako už bolo povedané, tieto slová obsahujú teda i výstražné slovo i priateľské zasľúbenie, aby 322 nás zastrášovali a varovali i väbíh a povzbudzovali prijímať Jeho slovo ako Božiu vážnosť a si ho veľmi vážiť. Veď On sám osvedčil, ako si na ňom nakladá a ako prisne bude on dbať, totiž že hrozne a strašne potresece všetkých, ktorí znevažujú Jeho prikázania a naopak, bohato odmení, požehná 323 a všetko dobré dá tým, čo si ich vážia a podľa nich radi konajú a žijú. Žiada teda, aby všetko vychádzalo zo srdca, ktoré sa bojí iba Boha a iba Jeho má pred očami a pre takúto bázan nekoná nič, čo je proti Jeho vôli a čo by Ho rozhnevalo. A naopak, iba Jemu dôveruje a robí Mu po vôli, ako On si praje; pretože sa nám prívára priateľsky ako otec a ponúka nám všetku milosť a dobrotu.

Zmysel totiž a správny výklad prvého a najdôležitejšieho prikázania, z ktorého majú prýsť 324 a vychádzať všetky ostatné, je, že toto slovo „Nebuďteš mať iných bohov popri mne“ vyjadruje čo najjednoduchšie to, čo sa tu požaduje: máš sa Ma ako svojho jediného pravého Boha báť, milovať a vo Mňa dúfať. Lebo kde srdce toto cíti voči Bohu, tam sa plní aj toto aj všetky ostatné prikázania. A naopak: kto sa ničoho iného bojí a iné miluje na nebi a na zemi, ten nezachováva ani toto ani 325 ostatné prikázania. Takto i celé pismo vždy zvestovalo a učilo toto prikázanie a nabádalo k týmto dvom veciam: k Božej bázni a k Božej dôvere. Predovšetkým prorok Dávid vo všetkých Žalmoch, no najmä keď hovorí: „Hospodin zahŕňa mňa v tých, čo boja sa Ho, čo dôverujú v Jeho milosť“ (Žalm 147,11) akoby tieto slová vyjadrovali celé prikázanie v jednom verši a akoby hovorili „Boh má záľubu v tých, čo nemajú iných bohov“.

Takto má sviečiť prvé prikázanie a dávať lesk ostatným. Tak musí toto slovo prenikáť všetky 326 prikázania ako sponka alebo kružok vo venci, ktorý spája koniec a začiatok a všetko drží pohromade, aby sa to vždy znova a znova opakovalo a nezabúdalo. Ako najmä v druhom prikázani, že sa

máme Boha báť, nezneužívať Jeho meno na kľatbu, klamstvo, oklamávanie a iné zvydy a zlé veci, ale ho správne a dobre užívať so vyzvaním, modlitbou, chvárou a vďakou, z lásky a dôvery podľa prvého príkázania. Podobne táto bázeň, láska a dôvera má nás ponúkať a nútiť, aby sme sa neznevažovali Jeho slovo, ale sa mu učili, radi ho poslúchali, za sväté pokladali a ctili.

- 327 A takto z moci prvého príkázania nasledujú aj všetky príkázania voči bližným: aby sme si ctili otca a matku a každú vrchnosť a aby sme im boli poddaní a poslušní nielen kvôli nim ale kvôli Pánovi. Nedbaj ani na otca ani na matku, čo im robíš alebo nerobíš po vôli, ale dbaj na to, čo chce Boh od teba a čo On požaduje: ak to nerobíš, máš rozhnevaného sudcu; ak to robíš, máš milostivého Otca. Tiež aby si svojmu bližnému nespôsobil bolesť, škodu alebo násilie, aby si mu neublížil ani na tele ani na manželskom druhovi, cti alebo práve, ako sa to jedno za druhým prikazuje, i keby si mal možnosť a príčinu a nik by ťa za to nepotreštal. Ale každému máš dobre činiť, pomáhať a byť na osoh, ako a kde môžeš jedine z lásky a na zaľúbenie sa Bohu s dôverou. Že ti to všetko bohato vynahradí. Z toho vidíš, že prvé príkázanie je hlavou a prameňom, že toto prechádza všetkým ostatným; ako zas naopak: všetky majú s ním súvis a sa naň vŕtajú, takže koniec i začiatok sú spojené.
- 330 Toto, hovorím, je užitočné i potrebné vždy znova a znova vysvetľovať mládeži: pobádať ju a napomínať, aby sa vychovávala nie ako dobytok bitkou, ale vyrastala v Božej bázi a kázi. Lebo kde pamätajú a si pripustia k srdcu, že toto nie je ľudský výmysel, ale príkázania najvyššej Velebnosti, ktorá si na nich veľmi zakladá, hnevá sa a tresce tých, čo ich znevažujú, a naopak, bohato odmeňuje všetkých, ktorí ich zachovávajú. Tu ich toto samo bude povzbudzovať a ponúkať,
- 331 aby s radosťou plnili Božiu vôľu. Veď v Staršej zmluve sa neprikazuje nadarmo, že Desiat Božích príkazaní má byť napísaných na všetkých stenách a rohoch, ba i na šatách, a to nie preto, aby tu boli napísané a nosili sa na obdiv, ako to robili Židia, ale aby boli neustále na očiach a v pamäti.
- 332 aby sme ich zachovávali vo všetkých svojich činoch a skutkoch. Každý sa má cvičiť v nich pri každej príležitosti, v každom zamestnaní a práci, akoby boli napísané všade, kam sa pozrie, ba kam kročí a kde si zastane. Takto i doma vo svojom dome i pri susedoch si najdeme dosť príležitosti cvičiť sa v Desiatich Božích príkazaniach a nik nemusí ďaleko utekať za nimi.
- 333 Z tohoto znova vidíme, ako vysoko treba dvíhať a ceniť si Desiat Božích príkazaní nad všetky stavy, príkazy a skutky, ktoré sa kedysi učili a vysvetľovali. Veď tu s dôverou môžeme povedať: Nech vystúpia všetci mudrci a svätci, či budú môcť vykonať skutok rovný týmto príkazaniam, ktoré Boh s toľkou vážnosťou požaduje a prikazuje, hroziac najvyšším hnevom a trestom; pritom však pripája také skvelé zaľúbenie, že nás zahŕňa všetkým dobrým a požehnaním. Preto si ich treba vážiť a oceňiť nad všetky ostatné náuky ako najvyšší poklad od Boha.

DRUHÁ ČASŤ

O viere

Dostal sme počúť o prvej čiasťke kresťanského učenia; videli sme, čo máme podľa Božej vôle 1
robiť a čoho sa chrániť. Za ňou po poriadku nasleduje Viera všeobecná kresťanská, ktorá nám 2
predkladá všetko, čo máme od Boha očakávať a prijímať a, aby som to čo najstručnejšie vyjadril,
uči nás dokonale Ho poznať. Má nám práve pomáhať robiť to, čo podľa Desiatich Božích prikázani 3
robiť máme, pretože, ako sme už prv povedali, prikázania tak vysoko stoja, že všetky ľudské
schopnosti sú prímalé a prislabé ich zachovávať. Preto sa aj túto časť treba takisto dobre naučiť 4
ako tamtú, aby sme vedeli, ako ich zachovávať a kde a z čoho vziať na to silu. Ved keby sme
vlastnými silami mohli zachovávať Desiat Božích prikázani tak, ako ich máme zachovávať, nepo-
trebovali by sme ani Vieru všeobecnú kresťanskú ani Otčenáš. Avšak prv, ako vysvetlíme, prečo je 5
viera užitočná a potrebná, pre jednoduchých ľudí, aby sa najprv naučili a pochopili samotnú
Vieru všeobecnú kresťanskú.

Dostal deliť Vieru všeobecnú kresťanskú na dvanásť článkov, hoci keby sa všetky články, čo sú 6
v Písme a patria do Vierovyznania chápali jednotlivo, bolo by ich omnoho viacej a niekoľkými
slovami by sa ani nedali vyjadriť. Ale aby ich bolo možno čo najľahšie a najjednoduchšie pocho- 7
piť, ako sa im majú deb učiť, zhrnieme celú Vieru všeobecnú kresťanskú nakrátko do troch
článkov, podľa troch osôb Božstva, na ktoré sa vzťahuje všetko, čo veríme; teda že prvý článok
o Bohu — Otcu vysvetľuje stvorenie; druhý o Synu — vykúpenie; tretí o Duchu Svätom — posvä- 8
tenie. Takže Vieru všeobecnú kresťanskú možno čo najkratšie zhrnúť do týchto slov: „Verím v Boha
Otcu, ktorý ma stvoril, verím v Boha Syna, ktorý ma vykúpil; verím v Ducha Svätého, ktorý ma
posväčuje“. Jeden Boh a jedna viera, ale tri osoby, preto aj tri články alebo vyznania. A tak teraz 9
prejdeme v krátkosti na slova.

Prvý článok

„Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme.“ 9

Tu sa čo najkratšie vykresľuje a opisuje bytosť, vôľa, konanie a skutky Boha Otca. Keďže Desiat 10
Božích prikázani požadovali mať iba jedného Boha, mohol by sa niekto opýtať: „Čo je Boh, čo robí,
ako Ho treba chváliť alebo maľovať alebo opísať, aby sme Ho poznali?“ O tomto nás učí tento
i nasledujúci článok. Že viera nie je leda nič iné ako spoveď a vyznanie kresťana na prvé prika- 11
zanie. Keď sa teda dieťať opýtať: „Milý môj, akého máš Boha a čo o ňom vieš?“, môže odpove-
dať: „Môj Boh je predovšetkým Otec, ktorý stvoril nebo a zem; mimo Nebo nikoho neuznávam za
Boha, pretože nič iné nemohol stvoriť nebo a zem“.

Pre učných však a pre tých, čo sú trochu zbehlí, možno všetky tri články obsirnejšie vysvetliť 12
a rozdeliť na toľko čiasťok, koľko je v nich slov. Ale žiakom stačí ukázať najpotrebnejšie, totiž ako
sme povedali, že tento článok sa týka stvorenia, čo sa opiera o slová: „Stvoriteľ neba a zeme“. Čo 13
však znamená a čo sa myslí pod slovami „Verím v Boha Otca všemohúceho Stvoriteľa atď.“
Odpoveď: „Pod tým myslím a verím, že som Božím tvorom, to je, že m) Boh dal a dosiaľ zachováva
telo, dušu a život, veľké i malé údy, všetky zmysly, rozum a um atď.; pokrm a nápoj, odev, potravu,
ženu a deti, čífať, dom a dvor atď.; k tomu dáva sľužbu na úžitok a pre potrebu života všetko 14
stvorenie, slnko, mesiac a hviezdy na nebi, deň a noc, vzduch, oheň, vodu, pôdu so všetkým, čo
plodí a vydáva, vtákov, ryby, zvieratá, obilie a všetky plodiny; tiež ostatné dobré telesné a časné 15
dary, dobrú správu, pokoj, bezpečnosť. Tento článok nás teda učí, že nikto sám od seba nemá
a nemôže si zachovať ani život ani nič, čo sme tu vypočítali a čo ešte môžeme vypočítať, nech je to 16
akokoľvek nepatrne a malé. Toto všetko obsahuje slovo „Stvoriteľ“.

Okrem toho tiež vyznávame, že Boh — Otec všetko, čo máme a čo vidíme, nám nielen dal, ale že 17
nás každého dňa aj chráni a zachováva pred akýmkoľvek nešťastím a zlom, odvracá od nás každú
nehodu a nebezpečenstvo, a to všetko z čirej lásky a dobroty, bez našich zásluh, ako láskavý Otec,
ktorý sa o nás stará, aby nás zármutok neštíhol. Avšak o tomto viacej hovoriť patri už do iných 18
dvoch častí tohoto článku, v ktorých sa hovorí „Otec všemohúci“.

Z toho samo od seba nasleduje a vyplýva: keďže všetko, čo máme a čo je na nebi i na zemi, Boh 19

nám každého dňa dáva, zachováva a udržuje, sme vskutku povinní Ho neprestajne milovať, chváliť a Mu ďakovať: slovami, úplne Mu slúžiť, ako to požaduje a prikazuje v Desiatich prikázaniach.

- 20 Tu by sa dalo ešte mnoho hovoriť o tom, ak by sme to chceli obsiahnejšie rozviesť, ako málo je tých, čo tomuto článku veria.
- Lebo len rýchlo prebehneme cez tieto slová a pri ich počúvaní i pri odriekaní a nevidíme
- 21 a nepomyslíme, čo nám tieto slová nakladajú. Veď keby sme tomuto úprimne verili, tak by sme podľa toho aj konali a nevykračovali by sme si tak pyšne a sebavedome, ani by sme sa tak nenafukovali, akoby sme sami od seba mali život, bohatstvo, moc, česť atď. a akoby sa nás ostatní ľudia museli báť a nám sľužiť, ako to robieva nešťastný prevrátený svet, ktorý spíť svojou slepotou všetko Božie dobrodenné a dary zneužíva len svojou pychu, lakomstvo, požívačnosť a krátkoživie a ani mu len na um nezide, aby Bohu ďakoval alebo aby Jeho uznával za svojho Pána a Stvoriteľa.
- 22 Všetkých by nás mal tento článok pokoriť a prestrasť, keby sme mu verili. Lebo každý deň hrešíme očami, ušami, rukami, telom, dušou, peniazmi a majetkom a všetkým, čo máme, a najmä ti, čo proti božiemu slovu bojujú. Ale kresťania majú výhodu, že vedia, že sú Mu povinní za to slúžiť a byť poslušní.
- 23 Preto sa máme každý deň cvičiť v tomto článku, vstúpiť si ho a pamätať naň, nech nám čokoľvek príde na oči a nech sa nám čokoľvek dobrého príhodi, i keď sa dostaneme z núdze a nešťastia. Lebo aj to nám Boh dáva, aby sme v tom poznávali a videli Jeho otcovské srdce a nekonečnú lásku voči nám. To by srdce rozohrialo a zapálilo k vďačnosti, aby všetky tieto dobrodennia užívalo Bohu na česť a chválu. Toto je krátky zmysel tohto článku, ako sa ho jednoducho ľudia majú naučiť; i to, čo máme a prijímame od Boha i to, čo sme za to povinní. Veď toto je veľká a skvelá známosť a ešte väčší poklad. Lebo tu vidíme, ako sa nám Otec so všetkými tvormi odovzdal, ako nás v tomto živote prebáhať zaopatruje a ako nás nad to zasypal nevysloviteľnou večnou dobrotou vo svojom Synovi a v Duchu Svätom, ako o ňom počujeme.

Druhý článok

- 25 „I v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána: ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z panny Márie, trpel pod Panským Pilátom, ukrižovaný umrel a pochovali Ho; zostúpil do pekla, v tretí deň vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá, sedí na pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.“
- 26 Tu sa zoznamujeme s druhou osobou Božstva, aby sme videli, čo máme od Boha okrem už vypočítaných časných darov. Ako sa nám totiž úplne oddal a nič si neponechal, čo by nám nebol dal. Tento článok je veľmi bohatý a široký. Ale aby sme aj tu boli struční a deťom zrozumiteľní, použijeme jedno slovo a v ňom zachytíme jadro veci, aby sme sa totiž, ako sme už povedali, z neho poučili, ako sme vykúpení, a toto obsahujú tieto slová: „v Ježiša Krista, nášho Pána.“
- 27 Ak sa niekto opýta „Čo veríš v druhom článku o Ježišovi Kristovi?“, odpovedz nakrátko: „Verím, že Ježiš Kristus, pravý Boží Syn, je mojím Pánom.“ Čo však znamená „byť Pánom?“ Znamená, že ma vykúpil od hriechu a diabla, zo smrti a všetkého nešťastia. Pretože predtým nemal som pána ani kráľa, ale som bol v diablovej moci, odsúdený na smrť, sputaný hriechom a slepotou.
- 28 Lebo keď nás Boh Otec stvoril, keď sme prijali od Neho všetjaké dobrodennia, prišiel diabol a zvedol nás do neposlušnosti, hriechu, smrti a všetkého nešťastia, takže sme upadli do Božieho hnevu a nemohosti a boli sme odsúdení do večného zatratenia, ktoré sme si zapríčinili a zaľúžili.
- 29 Nemali sme rady, pomoci ani potechy, kým sa nad našim nešťastím a biedou vo svojej nekonečnej добрote nezľutoval jediný a večný Boží Syn a nezostúpil z neba, aby nám pomohol. A tak všetkých
- 30 tyranov a väzniteľov odohnal a ich miesto zaujal Ježiš Kristus, pán života, spravodlivosti, všetkej dobroty a blaženosti, a nás, biednych, zatratených ľudí, vytrhol z paženáka pekla, privlastnil si, vyslobodil a prinavrátil nám Otcovu priazeň a milosť a ako svoje vlastníctvo vzal nás do svojej ochrany a opatery, aby nás spravoval svojou spravodlivosťou, múdrosťou, mocou, životom a blaženosťou.
- 31 Suma tohoto článku teda je, že slovičko „Pán“, čo najjednoduchšie vysvetlené, znamená Vykupiteľ, to je ten, ktorý nás previedol od diabla k Bohu, zo smrti do života, z hriechu k spravodlivosti a v tom zachováva. Ostatné slová článku, ako rad radom nasledujú, iba vysvetľujú toto vykúpenie, ako a čím sa stalo, to je, čo Ho stálo a čo vynaložil a podstúpil, aby si nás vydobyl a priviedol pod

svuju pastiersku ochranu. Že sa totiž stal človekom, bez hriechu sa počal Duchom Svätým a narodil sa z Panny Márie, aby bol pánom nad hriechom. rpel, umrel a ho pochovali, aby zadostučínil za mŕia a vyplatil svoju dŕžbu nie striebrom ani zlatom ale svojou drahou krvou. A to všetko preto, aby bol mojím Pánom. Lebo kvôli sebe nič neurobil a ani to nepotreboval. Potom vstal z mŕtvych, pohltí a zničil smrť a konečne vstúpí na neho a prevzal vládu na pravici Otcovej, aby Mu bol poddaný diabol a všetky mocnosti a boli Mu podnožou, kým nás konečne v posledný deň úplne neodlučí a neoddelí od zlého sveta, diabla, smrti, hriechu atď.

Avšak všetky tieto slová rad radom vysvetlí nepatrí do krátkej detskej kázne ale do dlhých kázni 32 počas celého roku; najmä v obdobiach určených na obsirne rozoberanie každého článku: o narodení, utrpení, zmŕtvychvstaní, na nebo vstúpení Krista atď. Veď celé evanjelium, ktoré kázeme, je 33 na to, aby sme dobre pochopili tento článok, pretože na ňom spočíva všetka naša spása a je taký bohatý a obstatný, že sa vždy budeme mať čo z neho učiť.

Tretí článok

„Verím v Ducha Svätého, svätú cirkev všeobecnú, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, 34 vzkriesenie tela z mŕtvych a večný život. Amen.“

Neviem lepšie pomenovať tento článok, než ako sme povedali, článok o posvätení, pretože 35 vyjadruje a opisuje Ducha Svätého a Jeho úrad, totiž posväcovanie. Preto sa musíme oprieť o slovo „Duch Svätý“, ktoré to tak nakrátko vyjadruje, že kratšie ani nemožno. Veď v Písme svätom sú spomínaní rozliční duchovia, ako: ľudský duch, nebeský duchovia a zŕ duchovia. Ale 36 jedine Boží Duch sa nazýva Duchom Svätým, to je, ktorý nás posvätil a stále posväcuje. Lebo ako sa Otec volá Stvoriteľom, Syn Vykupiteľom, tak sa Duch Svätý pre svoje dielo volá Svätý, čiže Posvätitel.

Ako sa deje také posvätenie? Odpoveď. Ako Syn prijal vládu, pretože si nás privlastnil svojim 37 narodením, smrťou a zmŕtvychvstaním atď., tak aj Duch Svätý koná dielo posväcovania zhromaždovaním svätých, čiže kresťanskou cirkvou, odpustením hriechov, vzkriesením tela z mŕtvych a večným životom, čiže tým, že nás najprv uvádza do svojho svätého zhromaždenia a kladie do lona cirkvi, v ktorej nám káže a vedie nás ku Kristovi.

Veď ani ty ani aj by sme nič nemohli vedieť o Kristovi, ani by sme nemohli veriť v Pána a prisť 38 k Nemu, keby nám Ho Duch Svätý neponúkal a nevlozil do srdca kázňou evanjelia. Dielo je vykonané a pripravené. Veď Kristus nám vydobyl a získal poklad svojim utrpením, smrťou a zmŕtvychvstaním atď. Ale keby Jeho dielo zostalo skryté, že by nik o ňom nevedel, bolo by daromné a márne. Aby tento poklad nezostal pochovaný, ale bol upotrebený, poslal Boh svoje slovo a dal ho zvestovať a v ňom sa našiel Duch Svätý, ktorý nám tento poklad a vykúpenie 39 približuje a privlastňuje. Preto posvätil nie je nič iné ako priviesť ku Pánu Kristu, aby sme prijali dobrodenia, k akým by sme sa sami od seba nedostali.

Preto nauč sa čo najlepšie rozumieť tomuto článku. Keby sa ŕa niekto opýtal, „Čo rozumíte pod 40 slovom „Verím v Ducha Svätého?“ odpovedz: „Verím, že ma Duch Svätý posväcuje, ako označuje Jeho meno.“ Avšak ako sa to robí, na aký spôsob a akými prostriedkami? Odpoveď: „Robí to 41 kresťanskou cirkvou, odpustením hriechov, vzkriesením tela z mŕtvych a večným životom.“ Lebo predovšetkým má zvláštny zbor vo svete. On je matkou, ktorá každého kresťana rodí a chová 42 slovom Božím, ktoré On zjavuje a zvestuje, osvecuje a zapaluje srdca, aby ho pochopili, prijali, na ňom viseli a ho zachovali.

Lebo kde sa slovo Božie nekáže a nezobúdzá srdcia, aby ho prijali, tam je to stratené, ako 43 v pápežstve, kde vieru skryli pod lavicou a Krista nik neuznával za Pána, ani Ducha Svätého za Posvätitela. To znamená: nik neveril, že Kristus je naším Pánom, ktorý nám bez našich skutkov a zásluh získal taký veľký poklad a nás Otcovi učinil milými. V čom je tu chyba? V tom, že tam nie 44 je prítomný Duch Svätý, ktorý by umožnil toto vyjadriť a kazať, ale sú tam prítomní ľudia a zŕ duch, ktorí nás učili získavať si spásu a dosahovať milosť vlastnými skutkami. Preto to nie je ani kresťanská cirkev. Lebo kde sa nekáže o Kristu, tam nie je Ducha Svätého, ktorý kresťanskú cirkev 45 utvára, povoláva a zhromažďuje a mimo ktorej nikto nemôže prisť ku Kristovi. Toto postaći o podstate tohoto článku. Keďže však čiastky článkov, ktoré sme tu spomenuli pre prostých ľudí 46 nie sú celkom jasné, povieme si aj o nich niečo v krátkosti.

Viera všeobecná kresťanská nazýva svätú cirkev kresťanskú „communioem sanctorum“, „spo- 47

- ločenstvom svätých". lebo oboje má ten istý zmysel. Avšak kedysi toho druhého pomenovania nebolo a je aj ale a nezrozumiteľne preložené do nemčiny: „spoločenstvo svätých“. Pri prekladaní do nemčiny musí sa to vyjadriť celkom inakšie, ak to má byť zrozumiteľné. Lebo slovo „ecclesia“
 48 nemecky znamená vlastne „zhromaždenie“. My sme si zvykli na slovo „Kirche“, pod ktorým jednotlivi ľudia nerozumejú zhromaždený zástup, ale posvätený dom alebo budovu, hoci dom sa môže nazývať cirkvou iba vtedy, keď je v ňom zhromaždený zástup. Lebo my, ktorí sa schádzame, slávime si a obsadzujeme osobitnú budovu a tomuto domu dávame meno podľa zhromaždenia. Teda slovo „Kirche“ neznamená vlastne nič iné ako „obyčajné zhromaždenie“, a nie je nemec-
 kého pôvodu ale gréckeho (ako aj slovo „ecclesia“). Lebo Gréci ho nazývajú vo svojej reči „Kuria“, ako zas latinsky sa menuje „Curia“. Preto v našej nemeckej materine správne sa má menovať „sväté kresťanstvo“.
- 49 Podobne aj slovo „communio“, ktoré je pripojené, neznamená „spoločenstvo“, ale „obec“. Je to iba glosa, čiže vysvetlenie, ktorým chcel niekto vysvetliť, čo znamená kresťanská cirkev. Z toho náši, ktorí sa nevyznali v latinčine ani nemčine, spravili „spoločenstvo svätých“, hoci toto nehovorí nijaká nemecká reč a ani tomu nerozume. Správne po nemecky by malo znieť „zbor svätých“, to
 50 je zbor, v ktorom sú iba svätí, alebo ešte jasnejšie „svätý zbor“. Toto hovorím preto, aby sa slovu rozumelo, pretože sa veľmi ujal, takže ho ťažko odstrániť; lebo keby sa zmenilo niektoré slovo, hneď by tu bolo kacírstvo.
- 51 Zmyslom a podstatou tohto prídavku je toto: Verím, že je na svete svätý zástup a zbor, zložený zo samých svätých a jeho hlavou je Kristus. Týchto Duch Svätý zhromažďuje v jednej viere jednot-
 52 nysejných a jednako zmýšľajúcich, s rozličnými darmi, predsa však jednotných v láske, bez sietí a rozkolov. Aj ja som jeho časťou a údom, účastníkom a spoločníkom všetkých darov, ktoré on má. Duch Svätý ma sem priviedol a prítelil tým, že som poslúchal a stále poslúcham slovo Božie, lebo
 53 ono je počiatkom vstupu. Prv totiž, ako sme sa prístupili, patrili sme úplne diablu, keďže sme nič nevedeli o Bohu ani o Kristu. Duch Svätý však zostáva pri svätom zbore, čiže kresťanstve, až do posledného dňa, ním nás vedie a ho používa na to, aby sa slovo Božie zvestovalo a kázalo; spôsobuje a umožňuje ním posvätenie, aby každého dňa príberalo a silnelo vo viere a v jej ovocí, ktoré
 54 plodí. Dalej veríme, že v kresťanstve máme odpustenie hriechov, ktoré sa nám podáva vo svätých sviatostiach a v rozhršení, ako aj v mnohých potešujúcich výpovediach celého evanjelia. Preto sem patrí aj to, čo sa káže o sviatostiach, slovom celé evanjelium a všetky úrady kresťanstva. A treba, aby sa toto neustále dialo. Lebo i keď Božiu milosť Kristus vydobyl a posvätenie Duch
 55 Svätý spôsobuje Božím slovom v jednote kresťanských cirkví, predsa sa nikdy nezbavíme hriechu svojho tela, ktorý máme stále na krku. Preto je v kresťanstve všetko tak usporiadané, že nám slovo a sviatosti každý deň prinášajú úplné odpustenie hriechov, potešenie a povznesenie svedomia, tým len žijeme. Duch svätý takto pôsobí, že i keď sme hriešní, hriechy nám nemôžu škodiť, pretože
 56 patrime do cirkvi, kde je úplné odpustenie hriechov, i ktoré nám Boh odpúšťa i ktoré si navzájom odpúšťame, prepačujeme a sa znášame vspokok. Ale mimo kresťanstva nikto odpustenia hriechov, ani posvätenia, pretože tam nie je evanjelia. Preto sami sa vylúčili z cirkvi všetci, ktorí nehľadajú posvätenie v evanjeliu a v odpustení hriechov, ale chcú si ho zaslúžiť svojimi skutkami.
- 57 Tým však, že sa posvätenie začalo a denne rozrástá, očakávame, že naše telo zomrie a bude pochované so všetkou nečistotou a že potom slávne vyjde a vstane z mŕtvych k úplnej a dokonalej
 58 svätosti v novom, večnom živote. Lebo teraz sme len spolovice čisti a svätí, aby Duch Svätý mohol neustále pracovať na nás slovom a dávať nám každý deň odpustenie až po onen život, v ktorom už nebude viac odpustenia, ale budú celkom čisti a svätí ľudia, dokonale zbožní a spravodliví, slobodní a bez hriechu, smrti a akéhokoľvek nešťastia v novom, nesmrteľnom a oslávenom tele.
- 59 Hľa, toto všetko je úrad a dielo Ducha Svätého, aby sa totiž tu na zemi začalo posvätenie a aby sa každý deň rozhojňovalo dvojakým spôsobom: kresťanskou cirkvou a odpúšťaním hriechov. A keď spráchnivieme, v tú chvíľu sa dokoná a potom už naveky budeme a zostaneme v stave, o ktorom sa hovorí v dvoch posledných článkoch.
- 60 Ani to nie je správne po nemecky, keď sa tu hovorí „Auferstellung des Fleisches“ („vzkriesenie mäsa“). Lebo keď počujeme „mäso“, myslíme len na jatku. Po nemecky správne je „vzkriesenie tela alebo mŕtvoly“. Avšak na tomto ani tak veľmi nezáleží; hlavné je, aby sa slovu správne rozumelo.
- 61 Toto je teda článok, ktorý musí stále pôsobiť a zostávať. Lebo stvorenie je už za nami, aj vykúpenie sa dokonalo; ale Duch Svätý koná svoje dielo bez prestania až do posledného dňa; na to zriadil na zemi zbor, pomocou ktorého všetko hovorí a koná. Lebo ešte nezhrmáždil celé
 62

svoje kresťanstvo, ani nerozdal všetko odpustenie. Preto veríme v Toho, ktorý nás každý deň privádza k sebe slovom a dáva, rozhoŕňa a posilňuje vieru týmže slovom a odpustením hriechov, aby nás nakoniec, keď už všetko vykonal a my pri tom zostávame a odumreli sme svetu a každému nešťastiu, úplne a naveky posvätil, čo teraz skrze slovo vo viere očakávame.

Hľa, tu máš čo najvernejšie vykreslenú celú Božiu bytosť, vôľu a dielo, celkom nakrátko, a predsa 63
bohatými slovami. V tom spočíva všetka naša múdrosť, ktorá prevyšuje každú ľudskú múdrosť, myseľ a rozum. Lebo i keby sa celý svet všemožne usiloval vyskúmať, čo je Boh, čo myslí a koná, predsa to nevyskúma. Tu však máš všetko prebohato. Lebo tu v týchto troch článkoch On sám 64
vyjadril a odokryl najvnútornejšie hĺbky svojho otcovského srdca a čistej navýslovnej lásky. Veď práve na to nás stvoril, aby nás vykúpil a posvätil a okrem toho, keď nám dal a privlastnil všetko, čo je na nebi i na zemi, dal nám aj svojho Syna a Ducha Svätého, ktorému nás k sebe privádza. Veď, ako sme to už vysvetlili, nikdy by sme neboh mohli spoznať Otcovu lásku a milosť bez Pána Krista, 65
ktorý je zrkadlom Otcovho srdca; bez Neho by sme videli len nahnevaného a hrozného sudcu. Ale ani o Kristu by sme neboh mohli nič vedieť. Keby náro to nebol vyjavil Duch Svätý.

Preto tieto články viery nás kresťanov oddeľujú a odlišujú od všetkých ostatných ľudí na zemi. 66
Lebo všetci, ktorí žijú mimo kresťanstva, pohania, Turci, Židia alebo falošní kresťania a polkryci, i keď zovna veria v jediného pravého Boha a Ho vzývajú, predsa však nevedia, čo si On o nich myslí, nemôžu od Neho očakávať ani lásku ani dobrotu a preto sú vo večnom hneve a zatratení, lebo nemajú Krista Pána a ani nie sú osvietení a obdarení darmi Ducha Svätého.

Z toho vidíš, že Viera všeobecná kresťanská je celkom iné učenie ako Desiat Božích prikázaní. 67
Lebo tieto nás poučujú, čo máme robiť; támtá však hovorí, čo nám Boh robí a dáva. A okrem toho Desiat Božích prikázaní majú všetci ľudia napísané v srdci, Vieru všeobecnú kresťanskú však nemôže nijaká ľudská múdrosť pochopiť, poučiť o nej môže iba Duch Svätý. Preto oné učenie 68
ešte nikoho nerobí kresťanom; lebo veď stále ešte zostáva na nás boží hnev a nemilosť, pretože nemôžeme zachovávať, čo Boh od nás požaduje. Toto však prináša samú milosť, robí nás zbožnými a bohumilými. V tomto poznávaní získavame zaľúbenie a lásku ku všetkým Božím prikázaniam, 69
pretože tu vidíme, že Boh všetko, čo je a čo má, dáva nám na pomoc a podopretie, aby sme mohli zachovávať Desiat Božích prikázaní: Otec celé stvorenie, Kristus celé svoje dielo, Duch Svätý všetky svoje dary.

Toto o Viere všeobecnej kresťanskej natéraz stačí, aby jednoduchí ľudia dostali základ a aby 70
neboh preťaženie. A keď z toho pochopia podstatu, sami budú ďalej uvažovať, premýšľať, a čomu sa v Písme svätom naučia, to budú na toto vzťahovať a sa budú stále viac a viac rozmáhať a rásť v bohatejšej známosti. Lebo nám načíim každý deň, dokiaľ len žijeme, o tom kázať a tomu sa učiť.

TRETIA ČASŤ

O tčenás

- 1 Dostal sme počuli, čo máme robiť a čo máme veriť, na čom sa zakladá najlepší a najpobožnejší
 2 život. Teraz nasleduje tretia časť, ako sa máme modliť. Veď keď sme už takí, že nik z nás nemôže
 dokonale zachovávať Desiat Božích prikázani, a i keď začal veriť a i keď sa silou mocou vzpera
 diablovi, celému svetu i svojmu vlastnému telu, predsa nie tak veľmi nepotrebuje, ako bez pre-
 stania znepokojovať Božie uši, k Bohu volať a prosiť, aby nám dal, zachoval a posilňoval vieru
 a pomáhal plniť Desiat Božích prikázani, aby odstránil všetko, čo nám stojí v ceste a nám v tom
 prekáža.
- 3 Avšak aby sme vedeli, čo a ako sa modliť, sám náš Pán naučil nás spôsobu a slovám, ako
 uvidíme.
- 4 Prv, ako si Otčenás rad radom vysvetlíme, treba ľudí vopred mocne napomenúť a povzbudiť
 5 modliť sa, ako to zbil aj Kristus a apoštolovia. Predovšetkým máme vedieť, že je Božiu prika-
 zani, aby sme sa modlili. Veď sme v druhom prikázani počuli: „Nebudeš zneužívať meno Hospo-
 duma, svojho Boha“, a že sa tu požaduje číť Božie meno a v každej potrebe ho vzývať a modliť sa.
- 6 Lebo vzývať nie je nič iné ako modliť sa. Toto prikázanie je teda také prísne a vážne ako aj všetky
 ostatné; teda nemá iného Boha, nezabíjať, nekraďnúť, atď., aby si nikto nemyslel, že je jedno, či
 sa modlí a či nie, ako si niektorí nevedelari ľudia myslia a bláznivo uvažujú: „Načo sa modliť? Kto
 vie, či si Boh všimne moju modlitbu a či ju vyslyší? Ak sa nemodlím ja, modlí sa iný“. A takto si
 odvyknú modliť sa, a to pod zámienkou, že zavrhujeme falosné a pokrytecké modlitby; akoby sme
 tým učili, že sa neruá ani nie je potrebné modliť sa.
- 7 Musíme však uznať, že to, čo sa ľudia dostal v kostoloch a inde modliť, vykrikovali a mrmľali,
 nebolo modlitbou. Lebo také zovňajšia vec, nakoľko sa správne koná, môže byť cvičením pre
 mládež, žiakov a pospolitost, a možno to nazvať spevom alebo čítaním, nie však modlitbou.
- 8 Modlitbou je, ako nás druhé prikázanie učí „Boha vzývať vo všetkých potrebách“. To chce od
 nás a neponecháva sa nám na ľubovôľu, ale chceme byť kresťanmi, máme a musíme sa modliť,
 ako máme a musíme poslúchať otca, matku a vrchnost. Lebo meno Božie číme a s úžitkom
 užívame, keď ho vzývame a sa modlíme. Zachovaj si to predovšetkým preto, aby si umlál
 9 a zahnal myšlienky, ktoré nás odvádzajú a odpudzujú od modlitby. Lebo ako sa nepatrí, aby
 10 syn povedal otcovi: „Čože záleží na mojej poslušnosti? Pôjdem a budem si robiť, čo sa mi páci,
 11 na tom predsa nezáleží.“ No tu je prikázanie: máš a musíš to robiť Tak ani tu nerozhoduje moja
 vôľa, či to budem robiť a či nie, ale mám a musím sa modliť.
- 12 Z toho, že sa nám tak vážne prikazuje modliť sa, môžeš vidieť a pochopiť, že — Bože, chráň! —
 nikto nemá pohŕdať Jeho modlitbou, ale má si ju vysoko vzíť a číť. A vždy si ber príklad
 13 z ostatných prikázani. Chráň Boh, aby dieťa bolo neposlušné otcovi a matke; nech si vždy po-
 myslí: to je verou poslušnosti a čokoľvek robím, robím z poslušnosti podľa Božieho prikázania; na
 ňom môžem stavať a stáť a veľmi si ho vážiť, nie pre jeho hodnosť, ale že tak Boh prikázal. A tak aj
 tu, nech čokoľvek a za čokoľvek prosíme, máme to pokladať za niečo také, čo Boh žiada a čo
 robíme z poslušnosti voči Nemu a takto si máme pomyslieť: Kvôli mne by to nebolo ničim, keďže
 to však prikázal Boh, platí“. A tak každý, nechže prosi za čokoľvek, vždy má predstúpiť pred Boha
 poslušný tomuto prikázaniu.
- 14 Preto každého prosíme a čo najdôraznejšie napomínáme, aby si toto pripustil k srdcu a nijakým
 spôsobom nepohŕdal modlitbou. Lebo dostal — iste v mene diablovom — ľudia boli naučení
 nestarať sa o tieto veci a mysleli si, že dosť urobili, keď si modlitbu odbavili a viac sa nestarali,
 či ju Boh vyslyší a či nie. Ale to bola modlitba naslepo odriekaná, len tak do vetra odmrmlaná
 15 a preto márna. A aj nás mýlia a odstrašujú takéto myšlienky: „Ja nie som svätý ani dosť hodný;
 keby som bol taký svätý a zbožný ako sv. Peter a Paveľ, tak by som sa modliť“. Preč s takými
 myšlienkami, lebo prikázanie, ktoré sa vzťahovalo na sv. Pavla, vzťahuje sa aj na mňa. A druhé
 prikázanie bolo vydané pre mňa práve tak, ako aj pre neho, takže sa nemôže pochváliť lepším
 16 a svätejším prikázanim.“ Preto si toto povedz: „Moja modlitba, ktorú odosielam k Bohu, je práve
 také vzácna, svätá a milá Bohu ako Pavlova alebo ako najväčších svätcov. Ich osoby počkám síce
 za svätejšie ako seba, ale prikaz k modlitbe nemajú svätejšie. Pretože Boh nehľadá na modlitbu
 podľa osoby, ale podľa svojho slova a poslušnosti. Lebo na to prikázanie, na ktoré sa opierali
 modlitby všetkých svätých, optera sa aj moja a aj ja sa za to modlím, za čo aj oni vždy prosili

a sa modlili*.

Prvou a najpotrebnejšou vecou nech je, aby sme svoje modlitby zakladali a stavali na poslušnosti Bohu bez ohľadu na seba, či sme hriešni alebo zbožní, či hodní a či nehodní. Vedzme, že Boh tu nežartuje, ale že sa hnevá a tresce, keď neprosíme, ako tresce aj inú neposlušnosť: a potom, že naše modlitby nenechá bez odmeny a užitku. Lebo keby sa nechcel vyslyšať, nebol by u tak prísne prikázal modliť sa.

Druhé, čo nás má privádzať a povzbudzovať k modlitbe je to, že Boh pripojil a pridal k modlitbe aj zaslúbenie; že sa stále, za čo prosíme, aby sme boli istí, ako hovorí v 50.Žalme (v.15): „Vzývaj ma v deň súženia, vytrhnem Ťa“; a Kristus v Matúšovom evanjeliu (7,7): „Proste a dostanete atď., lebo kto prosí, dostane“. Toto má zobudiť a zapáliť naše srdce, aby sme sa radi a s láskou modlili, pretože nám vo svojom slove potvrdil, že sú Mu naše modlitby milé, a že si ich istotne všimne a vyslyší, aby sme ich neznevažovali modliac sa naprázdno a v neistote. Takto môžeš predstupovať pred Neho a hovoriť: „Prichádzam, milý Otče, a neprosím sám od seba, spoliehajúc sa na vlastnú hodnotu, ale spolieham sa na Tvoje prikázanie a zaslúbenie, ktoré nemôže byť nesplnené a nemôže klamať.“ Kto tomuto zaslúbeniu neverí, nech vie, že rozhneval Boha, pretože Ho veľmi zneuctil a podkladá Mu lož.

Okrem toho k modlitbám nás má väbiť a ponúkať aj to, že okrem prikázania a zaslúbenia prichádza nám Boh v ústrety a sám zostáva slobodný a kladie nám do úst, ako a čo sa máme modliť, aby sme videli, ako veľmi sa stará o naše potreby a aby sme vôbec nepochybovali, že sú Mu takéto modlitby milé a že ich istotne vyslyší. Sami si môžeme domyslieť, akú veľkú prednosť má táto modlitba pred ostatnými. Lebo svedomie by si stále v neistote hovorilo: „Modlil som sa, ale kto vie, či sa Mu modlitba páčila alebo či som zachoval pravú mieru a spôsob?“ Preto niet na svete lepšej modlitby nad tú, ktorá má také skvelé svedectvo, že ju Boh rád vyslyší, takže ju nemáme zameniť za nijaké bohatstvo sveta.

A aj preto ju tak predpísal, aby sme videli a pamätali na potrebu, ktorá nás má ponúkať a nútiť neustále sa modliť. Lebo kto chce prosiť, musí predkladať, prednášať a vymenúvať, čo potrebuje; ak nie, tak to nie je modlitba. Preto sme právom zavrhlí modlitby mnichov a pátrov, ktorí dňom nocou strašne zavijajú a mmlú, ale oni jednému ani len na um nezide prosiť čo i len za najmenšiu vec. A keby sme všetky kostoly s ich duchovnými zhromažďili, museli by význam, že sa nemodlili zo srdca ani za kvapôčku vína. Lebo ani jeden sa nemodlil z poslušnosti Bohu alebo z viery v zaslúbenie ani vo vedomí svojej potreby, ale myslel len na to (aj keď to najlepšie konať), aby vykonal dobrý skutok, aby Boha vyplatil ako taký, ktorý nič od Neho neberie, ale Mu len dáva.

A ak modlitba má byť pravá, musí byť pri nej opravdivosť, aby sme precítili svoju potrebu, ktorá tlačí a núti volať a vzývať. Veď modlitba sa prýšťa sama od seba, ako to aj má byť a potreba sa ňíť, ako sa na ňu pripraví a kde vziať modlitebnú myseľ. Potreby, ktoré tlačí i nás i každého, najdeš prehojne v Otčenáši: poslúžia nám aj tým, že nás upozorňujú, pripomínajú nám a na srdce kladú, aby sme neboli ľahví k modlitbu. Veď je dosť toho, čo nám chýba. Chyba je len v tom, že to nevidíme a nevidíme. Boh nie preto chce, aby si sa Mu vyžaloval a prednesol svoje potreby, akoby o nich nevedel, ale preto, aby sa ti srdce zapáľilo k čim horlivejšej a vrúcnnejšej prosbe, a aby sme si plášť roztvorili a rozťahli, aby čím viac prijal.

Preto si má každý už od mladosti zvyknúť modliť sa denne za všetky svoje potreby, len čo pocíti, že ho niečo tlačí a modliť sa aj za ostatných ľudí, medzi ktorými žije, ako napr. za kňazov, vrchnosť, susedov, domácich, čelád a ako sme povedali; stále pripomínať Bohu Jeho prikázanie a zaslúbenie a vedieť, že On tým neopovrhne. Hovorím to preto, lebo by som rád, aby sa ľudia znova naučili správne sa modliť a neboli takí suroví, necitní a zo dňa na deň menej spôsobilí modliť sa: diabli je to, pravda, veľmi pochuti a zo všetkých síl to napomáha, pretože veľmi dobre pociťuje, koľko utrpenia a škody mu spôsobujú opravdivé modlitby.

Treba nám vedieť, že len v modlitbe je všetka naša ochrana a zástita. Sme prislabí proti diablovi a všetkej jeho moci a pomocníkom, ktorí bojujú proti nám, takže nás ľahko môžu zručiť. Preto musíme na to pamätať a chopiť sa zbrane, ktorou majú byť kresťania vyzbrojení, ak majú obstať proti diablovi. Myslíš, že by sme boli mohli dostať vykonal takú veľkú vec, obrániť sa pred radami a úmyslami našich nepriateľov, zadržať vraždy a povstania, čím všetkým chcel diabol potlačiť aj nás aj evanjelium, keby sa neboli postavili okolo nás ako železne múry modlitby mnohých zbožných ľudí? Ináč by boli videli aj oni sami celkom iné divadlo, ako diabol utápa celé Nemecko v jeho vlastnej krvi. Teraz sa už smelo môžu smiať a sa vysmievať, nám však i proti nim i proti diablovi postacia modlitby ľudí, len aby sme v tom boli usilovní a neochabovali. Veď ak nejaký zbožný

kresťan prosí: „Milý Otče, nech sa deje Tvoja vôľa“. On zhora odpovedá: „Áno, milé dieťa, isteže tak bude navždy diabli a celému svetu“.

- 33 Toto som povedal ako napomenutie, aby sme sa naučili vážiť si a čtiť modlitbu nadovšetko a aby sme poznali správny rozdiel medzi blabotom a prosbou. My vôbec nezavrhujeme modlitbou, ale zavrhujeme neužitečné šomranie a mrmľanie, ako aj sám Kristus zavhol a zakázal dlhé blabotanie. A teraz sa chcem ešte v krátkosti a čo najzrozumiteľnejšie zaoberať Otčenášom. Sedem článkov čiže prosieb jedna za druhou zabraňujú všetky naše potreby, ktoré sa nás stále týkajú a každá z nich je taká veľká, že nás povzbudzuje, aby sme po celý život o ňu prosili.

Prvá prosba
„Posväť sa meno Tvoje!“

- 35
- 36 Je to povedané trochu nejasne a v našej reči nie celkom správne: v našej materčine by sme to takto povedali: „Nebeský Otče, pomôž, aby len Tvoje meno bolo sväté“. Čo znamená modliť sa, aby Jeho meno bolo sväté? Či predtým nebolo sväté? Odpoveď: „Áno, ono je vždy sväté: lebo ono je samo v sebe sväté; ale ako ho my užívame, nie je sväté. Lebo Božie meno bolo nám dané, keď sme sa stali kresťanmi a boli sme pokrstení, aby sme sa menovali Božimi deťkami a mali sviatosť, ktorými si nás privetil, aby teda všetko, čo je Božie, slúžilo nám. A tu sa nám veľmi a všemožne treba usilovať, aby meno malo patričnú úctu, aby sme ho pokladali za sväté a čtili ako svoj najväčší poklad a sviatosť, a aby sme ako zbožné detky prosili, aby Jeho meno, ktoré je v nebesiach aj bez toho sväté, bolo a zostalo svätým aj pri nás na zemi a po celom svete.“
- 37
- 38 Ako sa posväčuje medzi nami? Odpoveď čo možno najjasnejšie. Keď i naše učenie i náš život sú pobožné a kresťanské. Veď keď v tejto modlitbe Boha svojmu Otcovi oslovujeme, musíme sa vždy tak správať a žiť ako zbožné detky, aby sme Mu nerobili hanbu, ale vzdávali česť a chválu.
- 39
- 40 Meno Božie znesväčujeme buď slovami buď skutkami. (Lebo čo robíme na zemi, je alebo, čím, reč alebo skutok). Teda pónajprv: keď sa ako meno Božie káže, učí, hovorí niečo falšné a podvodné, takže Jeho meno má okrášliť a prijateľnou urobiť lož. Toto je najväčším pohanením a zneuctením Božieho mena. Podobne keď sa Jeho sväté meno drzo používa ako príkrývka pri prisahaní, preklianí, čarovaní, atď. Potom aj zjavné hriechnym životom a skutkami, keď tí, čo sa menujú kresťanmi a Božím ľudom, sú cudzožlníci, ožraní, lakonci, závisníci a obovárači: aj tu sa hanobí a poškvŕňuje meno Božie našou vinou. Lebo ako je telesnému otcovi na hanbu a potupu jeho zlé a nepodarené dieťa, ktoré slovami i skutkami koná proti nemu, takže ho preň znevažujú a potupujú, tak je potupením Pána Boha, keď my, ktorí sa podľa Jeho mena voláme, a od Neho rozličné dary máme, nečítame, nehovoríme a nežijeme ako zbožné, nebeské detky, takže o nás musí počuť, že nie sme Božie ale diablove deti.
- 41
- 42 Vidíš teda: v tejto prosbe prosíme práve o to, čo Boh prikazuje v druhom prikázaní, aby sme totiž Jeho meno nezneužívali pri prisahách, kliatbach, klamstve a lži, ale aby sme ho užívali na Božiu slávu a česť. Lebo kto meno Božie používa na akúkoľvek nešľachetnosť, ten znesväčuje a poškvŕňuje toto sväté meno, ako kedysi pokladali za znesvätenie kostola, keď sa v ňom stala vražda alebo iný zločin alebo keď poškvŕnili monstranciu alebo relikviu. Teda to, čo je samo v sebe sväté, bolo znesvätené. Táto prosba je teda zrozumiteľná a jasná, len nech sa pochopí, že „posväcovať“ znamená „chváliť, vážiť si a čtiť“ slovami i skutkami. Z toho vidíš, ako veľmi je potrebná táto modlitba. Keď totiž vidíme, aký prepínený je svet sektármi a falšnými učiteľmi, ktorí sväté meno zneužívajú ako príkrývku a na odôvodnenie svojho diabolského učenia, právom musíme volať a kričať bez prestania i proti tým, čo falšne kážu a veria i proti tým, čo naše evanjelium a čisté učenie napádajú, prenasledujú a potláčajú, ako napr. biskupi, tyrani a blúznavci, atď. A treba nám prosiť aj za samých seba, ktorí máme slovo Božie, ale nedakujeme zaň a nežijeme podľa neho, ako by sme mali. Keď za to srdčne prosíš, môžeš byť istý, že sa to Bohu líbi. Veď nič nečuje radšej, ako že Jeho česť a chvála je nadovšetkým a nadovšetko, a že sa Jeho slovo čestne káže a pokladá za drahé a vzácne.

Druhá prosba
„Príd kráľovstvo Tvoje!“

- 43 Ako sme v prvej prosbe prosili za veci týkajúce sa čti a slávy Božieho mena, aby Boh nedovolil svetu jeho klamstvá a nešľachetnosti zdobiť svojim menom, ale ho učením a životom zachovávať

vznešené a sväté a aby sme ho oslavovali a ctíli — tak tu zas prosíme, aby prišlo Jeho kráľovstvo. Ale ako Božie meno je samo v sebe sväté a predsa prosíme, aby sme ho posväcovali, tak aj Jeho 50 kráľovstvo prichádza samo od seba i bez nášho modlenia; ale my predsa prosíme, aby prišlo k nám, to je aby bolo medzi nami a pri nás, aby sme teda patrili medzi tých, medzi ktorými sa Jeho meno posväčuje a Jeho kráľovstvo rozširuje.

Avšak čo je kráľovstvo Božie? Odpoveď: Nič iné, ako čo sme už vyššie pri Viere všeobecnej 51 kresťanskej počuli, že totiž Boh poslal na svet svojho Syna Krista, nášho Pána, aby nás vykúpil a vyslobodil z moci diablovej a priviedol k sebe a kráľoval ako Kráľ spravodlivosti, života a spasenia proti hriechu, smrti a zlému svedomiu a k tomu dal nám aj svojho Svätého Ducha, ktorý nám toto svojím svätým slovom priniesol a nás svojou mocou osvietil a posilnil vo viere.

Takže tu prosíme najprv, aby toto v nás pôsobilo a Jeho meno aby bolo chvalené svätým Božím 52 slovom a kresťanským životom a i my, ktorí sme ho prijali, aby sme v ňom zotrvali a každý deň vzrastali a potom i iní ľudia, aby si ho obľúbili a sa ho pridžali; aby mocne prenikalo do sveta a čím viacerí, vedení Duchom Svätým, aby prichádzali do ríše milosti a boli vykúpení, až by sme takto všetci spolu v jednom kráľovstve teraz začatom zostali navždy.

Lebo „Božie kráľovstvo prichádza k nám“ dvojakým spôsobom: teraz časne slovom a vierou; 53 potom večne zjavením. Tu prosíme za oboje: aby prišlo k tým, ktorí ešte nie sú v ňom, ale aj k nám, ktorí sme sa doň už dostali, a to s každodenným vzrastaním a potom vo večnom živote. Týmto sa hovorí asi toto: „Milý Otče, prosíme Ťa, daj nám ponajprv svoje slovo, aby sa evanjelium 54 správne kázalo vo svete; potom, aby sme ho vierou prijali a aby v nás tak účinkovalo a žilo, aby medzi nás prichádzala Tvoja ríša s Tvojim slovom a s mocou Ducha Svätého, a aby diabľova ríša bola potlačovaná, aby diabol nemal nad nami ani práva ani moci, tým konečne nebude úplne zničený a nebude zahľadený hriech, smrť a pekló, aby sme večne žili v dokonalkej spravodlivosti a v blahoslavenstve“.

Z tohoto vidíš, že tu neprosíme o omrvinku ani o pomínutelný majetok, ale o večný, pronesiteľ- 55 ný poklad a o všetko, čo sám Boh má, a toho je tak mnoho, že by ľudskému srdcu nikdy nebolo prišlo na um žiadať si to, keby nám On sám nebol prikázal, aby sme o to prosili. Ale, keďže je On Boh, chce mať aj česť, takže dáva omnoho viac a omnoho bohatšie, ako človek aj len pochopí môže 56 a to ako večný, nevýčerpateľný prameň, ktorý, čím viac načierame a čerpáme z neho, tým viac sám od seba dáva; a tu nežiada Boh od nás tak veľa, ako aby sme od Neho prosili mnoho a veľké veci: bá sa hnevá, keď neprosíme a nežiadame od Neho smelo a dúfajlivo. Veď keby najbohatší 57 a najmocnejší cisár povedal biednemu žobrákovi, aby si žiadal, čo len chce a bol by ochotný dať mu cisársky dar, a ten blázon pýtal by si iba žobrácku polievku. Pravom by ho pokladali za ničomníka, ktorý si robí dobrý deň z cisárovho rozkazu a nebol by hoden prísť mu na oči. Tak isto bolo by veľkým potupením a zneuctením Boha, keby sme pohľadali toľkými nevysloviteľnými dobrodeniami, ktoré nám ponúka a zasľubuje alebo keby sme pochybovali, že nám ich dá, a keby sme sa neopovážili prosiť ani len o kúsok chleba.

Pričinou toho všetkého je hanelná nevera, ktorá od Boha neočakáva ani toľko dobra, že jej 58 nasýti záľudok a nie to, aby bez pochybovania večné dary očakávala od Boha. Proti tomuto sa musíme posilniť a prosiť ponajprv o nebeské veci a potom ľahko dostaneme aj všetko ostatné, ako Kristus učí: „Hľadajte najprv kráľovstvo Božie a jeho spravodlivosť, a všetko toto bude vám pridané“ (Mat.6,33). Veď ako by nás mohol nechať hynúť nedostatkom časných vecí, keď nám zasľúbil večné a nepomínutelné?

Tretia prosba

„Buď vôľa Tvoja ako v nebi, tak i na zemi!“ 59

Dosiaľ sme prosili, aby sme Jeho meno posväcovali a aby Jeho kráľovstvo prišlo medzi nás. 60 V tomto sa zhrňuje všetko, čo sa týka Božej úcty a našej spásy, aby sme si získali Boha so všetkými Jeho dobrodeniami. Avšak veľmi treba, aby sme si v tom boli istí a nedali sa od toho odtrhnúť. Lebo ako v dobrej správe musia byť nielen takí, čo budujú a dobre vládnu, ale aj takí, čo chránia 61 a strážia a nad tým bdejú, tak aj tu; keď sme sa pomodlili za to, čo najviac potrebujeme, za

evanjellum, za vieru, za Ducha Svätého, aby nás spravoval, vyslobodil z diablovej moci, musíme prosiť aj o to, aby sa Jeho vôľa diala. Lebo veruže sa ukáže, že ak chceme pri tom zotrvať, musíme znášať mnoho útokov a pokúšani od všetkých, ktorí sa usilujú prekaziť a znemožniť obe predošlé prosby.

- 62 Nik by totiž neveril, ako sa diabol vzptera a bráni a nechce dopustiť, aby niekto správne učil a veril. A prenesmierne utpí, keď nemôže zabrániť, aby vyšli najavo jeho klamstvá a ohavnosti krásne zahajené do Božieho mena, a on v celej hanbe stojí obnažený a vyhostený zo sčdc a v jeho
- 63 ríši vzniká taká trhlina. Preto ako nazkosený nepriateľ sa búri a zúri so všetkou svojou mocou a silou, vyzbrojuje sa všetkým, čo má naporúdziť a berie si na pomoc ešte aj svet a naše vlastné telo. Lebo naše vlastné telo je samo v sebe skazené a naklonené k zlému, i keď sme prijali Božie slovo a veríme. A svet je zlý a skazený. Takto nás diabol zvädza, pokúša a láka, aby nám prekážal,
- 64 zabránil, povadil a znova dostal do svojej moci. Takato je Jeho vôľa, Jeho rady a myšlienky, ktorými sa vo dne v noci zaoberá a st ani na okamih neodpočívne a používa všemožné svoje umenie, všetok podvod, akčkoľvek spôsoby a prostriedky, aké sa len dajú vymyslieť.
- 65 Preto ak chceme byť kresťania, musíme veľmi dobre vedieť a pochopiť, že našim nepriateľom je diabol a všetci Jeho anjeli a svet, a že oni nám spôsobujú všetko nešťastie a utrpenie. Lebo kde sa slovo Božie láže, prijíma, verí a prináša ovocie, tam nemôže chýbať ani milý svätý kríž. A nech si nikto nenamýšľa, že bude mať pokoj; naopak: bude musieť obetovať všetko, čo má na zemi,
- 66 majetok, česť, dom a dvor, ženu i deti, telo a život. Toto však spôsobuje bolesť nášmu telu a starému Adamovi, pretože to znamená trpezlivo vytrvať, keď nás napádajú a prepustí, čo
- 67 nám berú. A ako pri všetkom ostauom aj tu nám veľmi treba bez prestania prosiť: „Milý Otče, nech sa deje Tvoja vôľa a nie vôľa diabla a našich nepriateľov, ani nie vôľa tých, čo pronasledujú Tvoje sväté slovo a chcú ho potlačiť alebo znemožniť Tvoje kráľovstvo; ak budeme musieť trpieť za to, pomáhaj nám všetko trpezlivo niesť a prekonávať, aby sa nám biedne telo od slabosti alebo mdloby nesklátilo a neodpadlo“.
- 68 Hľa, v týchto troch prosbách máme čo najjednoduchšie zhrnutú potrebu, nakoľko sa síce týka Boha, ale predsa je len kvôli nám; pretože všetko, za čo prosíme, je len pre nás; totiž ako sme povedali, aby sa aj pri nás dialo, čo sa beztak aj bez nás deje. Lebo ako sa musí Jeho meno posväcovať a Jeho kráľovstvo prichádzať aj bez nášho prosenia, tak sa aj Jeho vôľa musí diať a uplatňovať. I keď diabol a všetci Jeho pomocníci proti tomu veľmi átvú, búria a zúria a podnikajú všetko, aby evanjelium úplne zničili. Máme sa však modliť vo vlastnom záujme, aby sa aj medzi nami Jeho vôľa diala i navzdory ich záuťntu, aby nič nezmožili a aby sme obstáli proti všetkému násiliu a pronasledovaniu a obľúbili si Božiu vôľu.
- 69 Táto modlitba musí byť teda našou ochranou a záštitou odrážajúcou a porážajúcou všetko, čo proti nášmu evanjeliu podnikajú diabol, biskupi, tyrani a kacíri. Nech len všetci zúria a skúšajú svoje umenie, nech sa radia a uznášajú, aby nás mohli potlačiť a vykoreniť, aby sa diala a splnila ich vôľa a rada: proti tomuto všetkému jeden alebo dvaja kresťania vyzbrojení len touto prosbou
- 70 sú našim múrom, na ktorom si rozbijú hlavy a strokotajú. Naše potešenie a posilnenie je v tom, že vôľa a rada diabla a všetkých našich nepriateľov iste utrpí porážku a vyjde nazmar, nechže sú akokoľvek namyslení, sebavedomí a silní. Lebo keby sa ich vôľa nekomila a nemarila, neobstalo by Jeho kráľovstvo na zemi a Jeho meno by sa neposväcovalo.

Štvrtá prosba

- 71 „Chlieb náš každodenný dej nám dnes!“
- 72 Tu myslíme na chlebový koš, na potreby svojho tela a casného života; a je to krátke a jednoduché slovo, zasahuje však široko ďaleko. Lebo keď povieš a prosíš „každodenný chlieb“, prosíš za všetko, čo znamená mať a požívať každodenný chlieb a aj naopak: prosíš za odvrátenie všetkého, čo tomu prekáža. Preto musíš myseľ poriadne rozvoziť a rozšíriť nielen na pekársku pec a múčny záčtnok, ale aj na širo-štre pole a celý kraj, ktorý rodi a prináša každodenný chlieb a rozhŕnúť potravu. Lebo keby Boh nechal rásť, nepožehnal a nezachoval na poli, nikdy by sme nemohli vyberať z pece chlieb a kľásť ho na stôl. Aby sme boli struční; táto prosba obsahuje všetko, čo potrebujeme pre tento zemský život, pretože len preň musíme mať chlieb. Pre život však nepotrebujeme len, aby telo malo pokrm a odev a ostatné potreby, ale aj to, aby sme v pokoji

a v zhode paživali s ľuďmi, medzi ktorými žijeme a s ktorými obcujeme v každodennom obcovaní a styku a pri rozličných príležitostiach: slovom všetko, čo sa týka povinností a správy domáceho, susedského a občianskeho života. Lebo, kde sa týmito dvoma veciam prekráža, aby sa nediali tak, ako sa majú, tam sú ohrozené aj potreby života, takže nič nemá trvácnosti. Treba sa veľa modliť za svetskú vrchnosť a správu, pretože hlavne skrze ňu nám Boh zachováva náš vzdejší chlieb a pohodlie v tomto živote. Lebo i keby sme v hojnosti mali všetky Božie dobrodenia, keby nám nedal aj stálu a pokojamiľovnú správu, nezachovali by sme si ich ani by sme ich nemohli pokojne a šťastne užívať. Lebo kde je nepokoj, rozírky a vojna, tam nie je každodenného chleba alebo je ho prinajmenšom nedostatok.

Preto do erbu ktoréhokoľvek pobožného kniežata bolo by možno plným právom odtláčť alebo na mincu vyryť chlieb miesto leva alebo venca, aby pripomínal jemu i poddaným, že jeho úrad dáva nám ochranu a pokoj, a že bez neho by sme nemohli jesť a zachovať si milý chlebič. Preto sú všetkej úcty hodní tí, čo nám umožňujú v pokoji a klude užívať všetko, čo máme, aby sme im pritom dávali, čo im dávať máme a môžeme ako takým, bez ktorých by sme si nezachovali ani halier. Preto sa máme aj za nich modliť, aby nám Pán Boh pri ich pomoci dával tým viacej požehnaní a darov.

Nech je teda nakrátko naznačené a načrtnuté, ako hlboko zasahuje táto prosba do rozličných vecí sveta. Z tohto si už každý môžeme zostaviť dlhú modlitbu a podrobne vypočítať všetko, čo sem prislúcha. Napríklad: modliť sa, aby nám Boh dal pokrm a nápoj, odev, dom a dvor a zdravé telo, pritom aby dal rásť obilnám a ovociu na poli a ich zachoval; potom doma aby pomáhal dobre spravovať domácnosť, aby dal pobožnú manželku, deti, celú rodinu a ich zachoval, aby dal požehnanie a zdar našej práci, remeslu a každému povolaniu, aby nám dal verných susedov a dobrých priateľov, atď. Tiež aby dal múdrosť, moc a šťastie cisárovi, kráľovi a všetkým stavom, najmä nášmu kniežatstvu, všetkým radcom, vrchnostiam a úradníkom, aby nás dobre spravovali a aby zvíťazili nad Turkami a všetkými nepriateľmi. Poddaným a pospolitému ľudu, aby dal poslušnosť, pokoj a jednotu. Z druhej strany zas, aby nás chránil pred každou škodou na tele a na pokrm, pred búrkou, kameňcom, požiarom, povodňou, jedovatou nákazou, morom, hynutím dobytkom a vojnou a prelievaním krvi, drahotou, dravou zverou, zlými ľuďmi, atď. Dobré je toto vstúpiť do pospolitosti, že toto a tomuto podobné musí nám Boh dávať a my sa za to musíme modliť.

Avšak táto modlitba je zvlášť proti nášmu najväčšiemu nepriateľovi, ďabľovi. Lebo on stále na to myslí a o to sa usiluje, aby nás vzal alebo znemožnil všetko, čo máme od Boha. A nestačí mu, že svojím klanom znemožňuje a ničí duchovnú správu, zvädza duše a podmaňuje si ich, ale prekráža aj statočnej a pokojamiľovnej správe a spôsobuje, že na zemi nijaká neobstojí, preto vyvoláva toľké hádky, vraždy, vzbury a vojny, tiež nepohodu, kameňec, aby ničil obilnám a dobytok a otrávil vzduch jedom, atď. Slovom, mrzí ho, že niekto má od Boha slyvu chleba a ju v pokoji je a keby mohol a keby mu v tom utiekol Boha nebránila aj naša modlitba, neobstalo by isto ani stebielko na poli, ani halier v dome, ba nedoprial by nám ani hodinky života, a to najmä tým, čo sa pridávajú Božského slova a chcú byť dobrými kresťanmi.

Ľha, Boh nám chce ukázať, ako sa zaujíma o všetky naše potreby a ako sa verne stará aj o našu časnú potravu; a hoci ju hojne dáva a zachováva aj bezbožným a zlým ľuďom, predsa chce však, aby sme o toto všetko prosili a tak poznávali, že to prijímame z Jeho ruky, a že v tom poznávame Jeho otcovskú dobrotu k nám. Lebo kde On odťahne ruku, tam sa prestane darovať a nič nezostane, ako to denne skusujeme. Koľko je dnes utrpenia vo svete, napríklad len pre falošné peniaze, pre každodenné predražovanie a úžeru v obchodovaní, kupovaní a pri práci, a to zo strany tých, čo svojvoľne zdieľajú chudobu a ju pripravujú o jej každodenný chlieb? My to sice musíme pretrpieť, ale oni nech dbajú, aby neprišli o spoločnú modlitbu a nech sa chránia, aby sa táto prosba Otčenáša neobrátila proti nim.

Piatá prosba

„A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame svojim vinníkom.“

Táto prosba sa týka nášho ubohého a biedneho života, ktorý i keď máme slovo Božie, i keď veríme, Božiu vôľu plníme a znášame a živíme sa z Božích darov a požehnaní, jednako nie je

- optine bez hriechu, lebo denne klesáme a mnoho hrešíme, pretože žijeme vo svete medzi ľuďmi, ktorí nám spôsobujú bolesť a zavadávajú príčinu k netrpezlivosti, hnevu, pomsty, atď. Okrem toho
- 87 za chrbtom nám stojí diabol, ktorý zo všetkých strán útočí na nás a nás, ako sme počuli, pod-
88 kúšava proti všetkým prosbám, takže je nemožné vždy obstať v tomto neustálom boji. Preto nám treba tým viac prosiť a volať: „Milý Otče, odpusť nám naše viny“. To však neznamená, že by nám aj bez našich prosieb a mimo nich neodpúšťal viny; veď evanjelium, v ktorom je samé odpustenie, daroval nám prv ako sme zaň prosili alebo vôbec naň mysleli: tu však ide o to, aby sme toto
- 89 odpustenie poznávali a prijímali. Keďže telo, v ktorom každého dňa žijeme, podľa svojej povahy nedôveruje a neverí Bohu a neustále dá sa viesť zlým žiadostiam a zvodom, takže každého dňa hrešíme slovami a skutkami, činením a zanedbávaním, čím sa svedomie znepokojuje, takže sa obáva Božieho hnevu a nenilosti a stráca potešenie a nádej z evanjéla: preveľmi nám treba neustále sem sa utiekať a dať sa potešiť úteche, ktorá povznáša svedomie.
- 90 Toto je na to, aby Boh zlomil našu pýchu a udržal nás v pokore. Lebo toto právo si Boh pre seba ponechal: keby sa niekto chcel spoliehať na svoju zbožnosť a mými opovrhovať, aby sa pozrel na seba a túto prosbu mal pred očami, uvidí, že o nič nie je pobožnejší ako ostatní. Všetci sa musia
- 91 ponižiť pred Bohom a radovať sa, že dosiahneme odpustenie. Len nech si nikto nemyslí, že za života dosiahne stav, že nebude potrebovať takéto odpustenie. Slovom, keby nám neprestajne neodpúšťal, boli by sme stratení.
- 92 Zmysel tejto prosby je, že Boh nechce hľadieť na naše hriechy a naďeľovať nám, čo si každý deň zaslubujeme, ale chce s nami milostivo nakladať a nám odpúšťať, ako bol zaslúžil; takto chce nás obdarovať veselým a kludným svedomím, aby sme sa mohli pred Ním postaviť a Ho prosiť. Lebo ak srdce nie je vyrovnané s Bohom a nemôže načerpať takejto dôvery, nikdy sa neodváži modliť sa. A takáto dôvera a veselé srdce môže pochádzať len z vedomia, že sú nám hriechy odpustené.
- 93 K tomu však je pripojený veľmi potrebný ale aj veľmi potešujúci dodatok: „Ako aj my odpúšťame svojim vinníkom“. Prísľubú nám, že môžeme byť istí, že nám všetko odpúšťa a daruje s podmienkou
- 94 však, že aj my odpúšťame svojim bližným. Lebo ako my proti Bohu každý deň mnoho hrešíme a On nám všetko milostivo odpúšťa, tak aj my vždy musíme odpúšťať svojim bližným, ktorí nám spôsobili škodu, dopustili sa násilia, krivdy alebo nás oklamali, atď. Ak Ty neodpúšťaš, nenamýšľaj si, že Ť Boh odpustí. Ale ak odpúšťaš, teš sa a nepochybuj, že Ť bude v nebesiach odpustené; nie však pre tvoje odpúšťanie, lebo On to robí bez toho, zo samej milosti, pretože tak bol zaslúžil, ako učí aj evanjelium; ale aby nám na posilnenie a uistenie dal akoby znak popri zaslúžení, ktoré súhlasí s touto prosbou: „Odpúšťajte a budú aj vám odpúšťať“ (Luk.6,37). Preto aj Kristus opakuje tieto
- 96 slová hneď po Otčenáši a hovorí: „Veď ak ľuďom odpustíte ich previnenia, aj vám odpustí váš Otec nebeský“, atď. (Mat.6,14).
- 97 Tento znak je preto pripojený k tejto modlitbe, aby sme si pri modlení pripomenuli zaslúbenie a si pomysleli: „Milý Otče, nie preto prichádzam a prosím Ťa o odpustenie, akoby som Ť mohol dať zodostučinene skutkami a si ho zaslúžiť, ale preto, že si takto zaslúbil a potvrdil pečaťou, aby som si tým bol, taký istý, akoby si mi Ty sám bol dal rozhrášenie“. Lebo čo spôsobuje krat a večera Pánova, ktoré máme ako zovňajšie znamenia, to zmôže aj tento znak. Totiž posilní a poteší nám svedomie. A je okrem iného aj preto daný, sme ho mohli použiť a upotrebiť v ktorukoľvek hodinu, pretože ho vždy máme pri sebe.

Šiesta prosba

- 99 „A neuvod nás do pokušenia!“

- 100 Už sme dost počuli, koľko námahy a práce treba, aby sme dosiahli a si zachovali všetko, za čo prosíme a ani tak to nejde bez pádov a pokleskov. A potom, i keď sme už dosiahli odpustenie a máme dobré svedomie, a i keď sme celkom očistení, predsa život je už taký, že človek dnes stojí a zajtra padá. Preto musíme znovu prosiť aj vtedy, keď sme zbožní a s dobrým svedomím sa
- 101 môžeme postaviť pred Boha, aby nám nedal upadnúť a podľahnúť v boji a v pokušení. Pokušenie
- 102 — alebo ako to naši Sesi oddávna volajú, pokušenie — je trojaké: tela, sveta a diabla. Lebo žijeme v tele a máme na krku stareho Adama, ktorý sa stále vzpiera a každý deň nás zvádza do neverstí, lenivosti, obžerstva a opilstva, lakomstva a klanstva, bližného oklamať a podviesť; slovom, do všetkej zlej žiadostivosti, ktorú máme od prírody a ktorú pozzbudzuje aj zlá spoločnosť, prílda-

dy, počúvanie a pozorovanie iných ľudí, čo väčškomu neraz poraní a rozpáli aj nevinné srdce. Potom je tu svet, ktorý nás uráža a hnevá slovami a skutkami a robí nás netrpelivými. Slovom, je v ňom iba nenávisť a zášť, nepriateľstvo, násillie a nespravodlivosť, nevera, pomstychtivosť, prekľňanie a nadávky, ohováranie, vysokomyseľnosť a pýcha s preplatanou nádherou, ťžiadostivosťou, chvastaním sa a násillím, keďže nik nechce byť posledným, ale každý chce čím viac vynikať nad ostatných. A ešte je tu aj diabol, ktorý zo všetkých strán popudzuje a podkúšava. Najmä sa zaujíma o veci svedomia a duchovného života, znevažuje a potupuje najmä Božie slovo a Božie skutky, aby nás odvrátil do viery, nádeje a lásky a priviedol k nevere, falošnej opovážlivosti a zatvrdlosti alebo do nových pochybností, zapierania Boha a rúhania sa, i do iných nespočetných ohavných skutkov. To sú siete a osídla, ozajstne „ohnivé špyty“, ktoré nám nie telo a krv, ale diabol čo najjedovatejšie vstrekuje do srdca.

Sú to naozaj veľké a ťažké útoky a pokušenia, ktoré musí znášať každý kresťan. A aj jedno jediné z nich by stačilo nás prinútiť, aby sme v tomto nebezpečnom živote, v ktorom nás zo všetkých strán napadajú, prenasledujú a naháňajú, v každú hodinu volali a sa modlili, aby nám Boh nedal uondlievať a klesať a znova upadať do hriechu, hanby a nevery. Veď bez modlitby nemohli by sme zvíťaziť ani nad najmenším pokušením.

„Neuveď nás do pokušenia“ teda znamená, aby nám dával silu a moc vzdorovať, i keď pokušenie neodíme a neodstráni. Lebo pokušaniu a zrodom sa nik nemôže vyhnúť, pretože žijeme v tele a obchádza nás diabol. A či chceme a či nie, musíme znášať pokušanie, ba byť v ňom až po uši. Ale tu prosíme, aby sme doň znova neupadali a sa v ňom neutopili. Pretože iné je cítiť pokušenie a iné je povolovať v ňom a súhlasíť s ním. Všetci musíme cítiť pokušanie, i keď nie všetci rovnako, niektorí viac a ťažšie; mládež napríklad pokúša najviac telo, potom keď vyrastú a sú starší, svet, a tých, čo sa duchovnými vecami zaoberajú, to jest dobrých kresťanov, zas diabol. Avšak tento pocit, keďže je proti našej vôli a radi by sme sa ho zbavíť, nemôže nikomu škodiť. Lebo, kde sa nepocituje, ani sa nemôže nazývať pokušením. Schvaľovať pokušenie znamená popustiť mu uzdu, nebrániť sa mu a nemodliť sa.

Preto sa my, kresťania, musíme vyzbrojiť a každý deň čakať, že neprestajne budeme vystavení nápadom, aby nik nežil ubezpečene a bezstarostne, ako by bol diabol ďaleko od nás, ale aby vždy bol pripravený na jeho útok a ho odraziť. Veď i keď som v túto chvíľu čistý, trpezlivý, šťastný a mám pevnú vieru, ešte v túto hodinu mi diabol môže vpáliť do srdca taký šíp, že padnem. Lebo on je nepriateľ, ktorý nikdy neustúpi a neustane; keď jedno pokušenie prestane, príde vždy nové a ďalšie. Preto niel ľuď rady a pomoci, len sem sa utiekať k tejto prosbe, chopíť sa Otčenáša a takto hovoriť: „Milý Otče, prikázal si sa mi modliť, nedaj mi upadnúť do pokušenia!“ A uvidíš, že sa pokušania umenšia, až nakoniec prestanú. Ak sa však pokúsiš pomáhať si vlastnými úvahami a vlastnou radou, len si to zhoršíš a dáš diablu viac príležitosti. Má hlavu hada a keď nájde škáročku, ktorou by sa ňu mohla prepchať, prečfzne pohľady i s celým telom. Avšak modlitba ho môže zdržať a odohnať.

Siedma a posledná prosba

„Ale zbav nás zlého!“

V gréckom texte znie táto prosba takto: „Vytrhni nás alebo ochráň pred zlým alebo zlostníkom“ a zdá sa, akoby bola reč o diablu, akoby tu chcel všetko zhrnúť, pretože celá táto modlitba je namierená proti nášmu úhlavnému nepriateľovi. Veď on je to, čo sa snaží zmaríť medzi nami to, za čo prosíme: Božie meno alebo časť, Božie kráľovstvo a vôľu, každodenný chlieb, pokojné, dobré svedomie, atď. Preto zhrňujeme to nakoniec a hovoríme: „Milý Otče, pomôž, aby sme boli zbavení každého nešťastia“. Ale je tu obsažené aj všetko zlo, čo by nás mohlo postihnúť pod diablovou vládou: chudoba, hanba, smrť, skrátka všetka zálosť a utrpenie, ktorého je na zemi bez počtu. Lebo diabol, ktorý je nielen klamár ale aj vražedník, neustále číha aj na náš život a vymýšľa, ako by mohol uvaliť na nás nešťastie a nám ublížiť na tele. A tak sa stáva, že jednému zlomí väzy, iného pripraví o rozum, niektorých utopí a mnohých dozenie k samovražde a k mnohým iným strašným koncom. Preto sa máme na zemi bez prestania modliť proti tomuto úhlavnému nepriateľovi. Lebo keby nás Boh neochraňoval, neboli by sme ani hodinku pred ním bezpeční.

Z tohoto vidíš, že Boh chce, aby sme sa modlili za všetky veci i za telesné, a aby sme mimo Neho

- 118 u nikoho nehľadali a od nikoho neočakávali pomoc. To však položil až na koniec. Lebo ak nás má
 uchrániť a zhaŕiť všetkého zlého, musí sa najprv Jeho meno medzi nami posväcovať. Jeho kráľov-
 stvo musí byť medzi nami a musí sa diať Jeho vôľa. Potom nás bude chrániť pred hriechmi
 a hanbou a pred všetkým, čo nám spôsobuje bolesť a škodu.
- 119 Takto nám Boh nákrátka predložil všetky potreby, ktoré na nás doliehajú, aby sme nemali
 ospravedlnenia, ak sa nemodlíme. Ale záleží aj na tom, aby sme za všetkým vedeli povedať aj
 „Amen“; to je, aby sme nepochybovali, že to určite vyslyší a tak sa stane. Lebo je to slovičko
 120 nepochybujúcej viery, ktorá sa nemodlí naslepo, ale vie, že Boh neklamá, keď nám zaslúbiť, že
 121 nám to dá. Kde tejto viery nie je, tam nemôže byť ani pravá modlitba. Je veľmi škodlivá domnienka
 tých, ktorí sa modlia tak, že nemôžu k tomu zo srdca povedať „áno“ a byť si istí, že ich Boh vyslyší,
 ale pochybovačne hovoria: „Akoby som mal odvahu chváliť sa, že Boh vyslyší moje modlitby? Veď
 122 som len biedny hriešnik“ atď. To je preto, že sa nespoľiehajú na Božie zaslúbenie, ale na svoje
 123 skutky a na vlastné zásluhy a tak pohŕdajú Bohom a obviňujú Ho z klamstva. Preto ani nič
 nedostanú, ako hovorí sv. Jakub. „(Ale) nech prosí v dôvere, bez akéhokoľvek pochybovania. Lebo
 kto pochybuje, podobá sa morskej vlně, ktorú vietor unáša a zmieňa. Nech si taký človek nemyslí,
 124 že dostane niečo od Pána“ (1,6). Hľa, tak veľmi záleží Bohu na tom, aby sme si boli istí, že
 neprosíme nadarmo, a aby sme nijakým spôsobom nezľahčovali svoje modlitby.

ŠTVRTÁ ČASŤ.

O krste

Prebrali sme tri hlavné časti všeobecného učenia kresťanského. Treba nám povedať ešte 1 niekoľko slov o našich dvoch sviatokoch, Kristom ustanovených, o ktorých každý kresťan má byť tiež aspoň v krátkosti poučený, pretože bez toho nik nemôže byť kresťanom. hoci sa o tom až 2 dostal, žiaľ, nič neučil. Vopred sa zaoberajme krstom, pretože ním sme bož priatami do kresťanstva. 3 Aby sme ho dobre pochopili, budeme sa ním zaoberať rad radom a len pri tom sa zdržíme, čo nám na čim vedieť. Lebo učencom prenecháme, ako obhájiť a obhájiť krst proti kacírom a sektárom.

4 Najprv a predovšetkým treba dobre poznať slovo, na ktorom sa krst zakladá. Z neho vyplýva 5 všetko, čo treba povedať o krste. Pán Kristus hovorí u Mariána v poslednej kapitole (v. 19.): „Chodte 6 teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca i Syna i Ducha Svätého“.

7 Tiež Marek v poslednej kapitole (v. 16): „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený, ale kto neuverí, 8 bude odsúdený“.

9 Pri týchto slovách si najprv povšímní, že je to Boží príkaz a ustanovenie, aby nik nepochyboval, 10 že krst je Božia vec, a že ho nevymysleli ani nevynášli ľudia. Lebo ako môžeme povedať, že Desaf 11 Božích príkazani, vieru všeobecnú a Otčenáš nik nevyhútal vo svojej hlave, ale ich sám Boh vyjaviť a dal, práve tak môžeme prehlásiť, že ani krst nie je ľudským výmyslom, ale ho sám Boh ustanovil 12 a vážne a prísne nariadil, že sa musíme dať pokrstiť, ak chceme byť spasení; aby si nik nemyslel, 13 že je to len taká malicherná vec ako obliecť si nový červený kabát. Veľmi zákeží na tom, aby sme 14 krst pokladali za jedinečnú, drahú a veľmi cennú vec; veď najčastejšie za to bojujeme a zápasíme, 15 keďže je dnes svet plný sektárov, ktorí vykrikujú, že krst je zovňajšia vec, a preto bez účinku. Ale 16 pokladaj ho za zovňajšiu vec, ako len chceš, tu je Božie slovo a príkazanie, ktoré krst ustanovuje, 17 zakladá a potvrdzuje. A čo Boh ustanovil a nariadil, nemôže byť zbytočnosťou, ale veľmi vzácnou 18 vecou i keby na vzhľad bolo nepatrnéjšie ako stebelko slamy. Keďže dostal sme si mohli vysoko 19 vážiť, keď pápež listami a bulami udeľoval odpustky, potvrdzoval oltare a kostoly, a to len pre jeho 20 list a pečať — tým viac a vyššie si musíme ceniť krst, pretože ho Boh nariadil, a že sa prístupuje 21 v Jeho meno. Lebo takto znejú slová: „Chodte, krstite“, nie však „vo svojom“, ale „v Božom mene“.

22 Ved' byť pokrstený v meno Božie znamená byť pokrstený nie človekom, ale samým Bohom preto, 23 i keď to vykoná ľudská ruka. Je v skutku vlastné diele Božie; z tohoto každý môže vidieť, že je 24 omnoho vzácnejšie ako akékoľvek diele človeka alebo svätca. Ved' či môže byť vykonaný väčší 25 skutok ako je Boží skutok? Avšak tu sa prituľuje diabol, aby nas oslepil tálošným leskom a od 26 Božieho zvidel) k nášmu skutku. Ved' zdá sa byť omnoho skvelejší, keď nejaký kartuzián vy- 27 konáva ťažkú, namáhavú prácu a aj my všetci si vyššie ceníme, čo sami robíme a zasluhujeme. 28 Písmo sv. však takto učí: keby sa skutky čo aj všetkých mníchov a čo ako skvitec pokladali na 29 jednu kopy, neboli by také vznešené a dobré, ako keby Boh zdvihol, čo i len stebelko slamy. 30 Preto? Preto, lebo osoba je vznešenejšia a lepšia; lebo tu sa neceňuje osoba podľa diele ale diele 31 podľa osoby, z ktorej má svoju hodnotu. Tu sa však volie hltúpučky, rozum a keďže sa to neblýska 32 tak ako naše skutky, tak to vraj nemá cenu.

33 Z tohoto sa uč pochopiť, aký je správny zmysel a ako odpovedať na otázku: Čo je krst? Tak totiž, 34 že krst nie je obyčajná voda, ale je voda v Božom slove a príkazani obsažená a ním posvätená. (akže 35 je to Božská voda; nie akoby táto voda sama osebe bola vzácnejšia ako iná, ale preto, lebo k nej 36 prístupuje Božie slovo a príkazanie. Preto je čira zlomyseľnosť a diabolský výsmech, keď teraz naši 37 noví blúznivci, aby mohli pohaníť krst, vynechávajú slovo Božie a ustanovenie a pokladajú krst len 38 za vodu, ktorá sa čerpá zo studne; preto potom takto tárajú: „Akože môže pomôcť dušiam za dľaň 39 vody?“ Tak je, môj milý, kto by nevedel, že voda je len voda, keď sa jedno od druhého oddelí? Ale 40 ako sa opovazuješ takto zasahovať do Božieho ustanovenia a odtrhávať od neho najvzácnejší 41 draliokam, ktorý Boh s ním spojil a zviazal a nechce, aby bol oddelený? Lebo Božie slovo, čiže 42 príkazanie a Božie meno je vo vode jadrom a tento poklad je väčší a vzácnejší ako nebesá a zem.

43 Takto cháp rozdiel, že krst je celkom iná vec ako všetky ostatné vody; nie však pre svoju 44 prirodzenú podstatu, ale preto, lebo tu prístupuje niečo vznešenejšie. Lebo sám Boh kladie na 45 ňu svoju časť a vkladá do nej svoju silu a moc. Preto nie je pôha prirodzená voda, ale Božská, 46 nebeská a spasiteľná voda, a ako ešte inak ju možno chváliť, pravda, len pre slovo, ktoré je 47 nebeské, sväte slovo, ktoré nik nemôže čast prenechvať, pretože má a môže všetko, čo je Bo-

Dôraz na slovo
stvoriteľské slovo ex nihilo

Ustanovenie

Boží ustanovenie

Boží diele

Boží slovo a voda

nebesá, nebeská podstatka

- 18 Že? Z toho plynie aj podstata krsťu, že sa volá sviatosťou, ako učí sv. Augustín: Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum, to jest „sviaterosť vzniká vtedy keď sa slovo pripoí k elementu alebo prirodzenej podstate“, to je svätá a Božská vec a znamenie.
- 19 Preto neprestajne učíme, že na sviatosť a na všetky zovňajšie veci, ktoré Boh nariadil (a ustanovil), nemáme hľadieť podľa všedného zovňajšieho vzhľadu, ako napr. pri orechu vidíme len škrupinu,
- 20 ale podľa Božieho slova v nich obsaženého. Veď tak hovoríme aj o rodičovskom stave a o svetskej vrchnosti; keby sme hľadeli na nich len podľa nosa, očí, kože, vlasov, mäsa a kostí, v čom všetkom sa podobajú Turkom a pohanom, mohol by niekto prísť a povedať: „Prečo si mám tohto väčšmi vážiť ako tamtoho?“ Ale keď k tomu pristúpi prikázanie „Cu si otca i matku“, hneď vidím v ňom iného človeka, ozdobeného a obločeného do Božej velebnosti a vznešenosti. Prikázanie, hovorím, je zlatá reťaz, ktorú má na brdle, ba koruna na jeho hlave, ktorá mi ukazuje, ako a prečo si mám
- 21 uctiť toto telo a krv. Takto a omnoho viac si mám uctiť a vážiť krsť pre slovo, pretože On sám ho počítal slovom i skutkom a pritom ešte aj divom z nebies potvrdil. A či si myslíš, že to bol len žart, keď sa Kristus dal pokrstiť a otvoril sa nebesá a Duch Svätý viditeľne zostúpil a ukázala sa samá
- 22 Božia vznešenosť a veleba? Preto znova napomínam, aby sa nikdy nedovolilo oddeliť ani odličiť to dvoje; slovo a voda. Lebo keď sa odnime voda, ostáva len taká voda, v akej varí sluzobná a celkom oprávnené sa môže nazvať kúpeľom; ale keď ostáva tak, ako Boh ustanovil, je sviatosťou a volá sa Kristovým krsťom. Toto je prvý článok o podstate a hodnosti svätej sviatosťi.
- 23 Potom, keď už vieme, čo je to krsť a čo si o ňom myslieť, musíme sa deť naučiť, prečo a na čo ho Kristus ustanovil; to je: na čo je užitočný, čo dáva a tvorí. Toto najlepšie pochopíme z Kristových slov, ktoré sme už uviedli, totiž: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“. Rozumej im jednoducho
- 24 takto: moc, dlebo, užitoč, ovocie a cieľ krsťu je spasenie. Veď nekrsťme preto, aby niekto bol kniežatom, ale aby — podľa slov — „bol spasený“. A dobre vieme, že byť spasený znamená byť
- 25 oslobodený od hnechu, smrti, diabla a prísť do Kristovho kráľovstva a s Ním večne žiť. Znova vidia, ako veľmi si treba ceniť a vážiť krsť, pretože v ňom získavame takýto nevysloviteľný poklad. Toto
- 26 bez jasne ukazuje, že to nemôže byť obyčajná, púha voda. Veď púha voda by nemohla tak pôsobiť, ale pôsobí slovo a že (ako sme prv povedali) je v nej meno Božie. A kde je meno Božie, tam musí byť aj život a spasenie, preto sa oprávnené volá Božskou spasiteľnou, bohatou a milosťou plnou vodou. Lebo v slove dostáva silu, že je „kúpeľom Znovuzrodenia“, ako hovorí Pavol v liste Titovi 3,5.
- 27 Na tvrdenie našich mudrlantov, nových bláznivcov, že len viera dáva spasenie, a že skutok a zovňajšia vec nič neprošpeje, odpovedáme že, samozrejme v nás pôsobí iba viera, ako o tom ešte v ďalšom počujeme. Ale slepí vodcovia nechcú vidieť, že viera musí mať niečo, v čo verí, čo je, o čo sa môže oprieť, na čom stojí a stavia. A tak tu sa viaže viera na vodu a verí, že je to krsť, v ktorom je cira spása a život, nie pre vodu, ako sme už dostatočne povedali, ale že je spojená s Božím slovom a ustanovením, a že len na nej spočíva Božie meno. Ak tomuto verím, verím samému Bohu, pretože On vstúpil a vložil doň svoje slovo a dal nám túto zovňajšiu vec, z ktorej
- 28 môžeme dostať taký poklad.
- 29 Ale oni sú natoľko bláznivi, že oddeľujú vieru od veci, v ktorej viera váží a je upevnená, i keď je to zovňajšia vec. Ba práve má byť a musí byť zovňajšia, aby sme ju mohli zmyslami pochopiť a uchopiť a tak vložiť do srdca; podobne aj celé evanjelium je zovňajšou ústnou kázňou. Slovom, čo Boh v nás koná a pôsobí, chce konať takýmito zovňajším ustanovením. Kdekoľvek teda hovorí alebo kamkoľvek a pomocou čohokoľvek hovorí, tam má viera hľadieť a toho sa držať. Tu, hľa, máme slová: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“. O čom trom sa tu hovorí, ak nie o krsťe, to jest o vode, ktorá je obsažená v Božom prikázaní? Z tohto vyplýva, že ten, kto zavrhne krsť, zavrhne Božie slovo, vieru a Krista privádzajúceho a privádzajúceho nás ku krsťu.
- 30 Po tretie: keď sme už poznali veľký užitoč a moc krsťu, vidíme ďalej, któ dosahuje užitoč, ktorý krsť dáva. Aj toto veľmi jasne a zreteľne vyjadrujú slová: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“, to znamená, jedine viera robí človeka hodným s užitočom prijímať spasiteľskú Božskú vodu. Lebo keď sa nám to v slovách pri vode a s vodou podáva a zaslubuje, nemôžeme to priať inak, ako že tomu
- 31 zo srdca veríme. Bez viery krsť nie neosoží, i keď je sám v sebe prenesmierny Božský poklad. Preto jediné slovo „kto uverí“ má takú moc, že vylučuje a odstraňuje všetky skutky, ktoré by sme konali v domnení, že si nimi získavame a zaslubujeme spasenie. Lebo platí: to, čo nie je viera, nič neprošpeje a nič neprijíma.
- 32 Ak tí však povedia, ako majú vo zvyku, že veď aj sám krsť je skutok, a keď hovoríš, že skutok nepomáha k spaseniu, tak kde ostala viera? Odpoveď: Samozrejme, že naše skutky nepomáhajú k spásu, ale krsť nie je náš ale Boží skutok (lebo, ako sme povedali, Kristov krsť musí veľmi

714 3:5

čítať tak krsťu
je spasenie

vratkajúc sa
pomoc viery

viera

odlišovať od obyčajného kúpeľa); a Božie skutky sú spasiteľné a potrebné pre spásu a vieru nevyhľadujú, ale požadujú, lebo bez viery ich nemožno pochopiť. Ved tým, že si sa dal poľiať vodou, neprijal si ešte a nezachoval krst tak, aby si mal z neho úžitok. Vtedy ti bude na úžitok, keď sa dáš pokrstiť s úmyslom vyplniť Boží rozkaz a ustanovenie a v Božom mene prijat vo vode zaslúžené spasenie. Toto však nevykonáš rukou, ni telom, ale musíš veriť srdcom. A tak jasne vidíš, že to nie je náš skutok, ale poklad, ktorý nám Boh dáva a ktorý viera prijíma; práve ako aj Pán Kristus na kríži nie je skutok, ale poklad v slove obsažený, nám podávaný a vierou prijímaný. Preto nám krvdla, keď žalujú na nás, akoby sme kázali proti viere, keď práve my naliehame na ňu ako nevyhnutne potrebnú, takže bez nej nič nemôžeme prijať ani požívať.

Toto sú teda tri veci tejto sviatosťi, ktoré treba poznať, najmä však, že je Božie ustanovenie, ktoré si treba veľmi vážiť, a ktoré samo by nám malo stačiť, i keď je celkom zovňajšia vec. Práve tak ako príkazanie „Či si otec i matka“ sa vzťahuje len na telo a krv, ale nehľadí sa pritom na telo a krv, ale na Božie príkazanie, v ktorom je obsažené, a prítomnosť ktoré sa telo nazýva otcom a matkou. A tak i keby sme len tieto dve slová mali „Chodte a krstite“ atď., predsa by sme ich museli prijať ako Božie ustanovenie a podľa nich konať. Avšak tu nie je len príkazanie a rozkaz, ale aj zaslúbenie. Preto je vznešenejšie ako ktorékoľvek iné Božie príkazanie a ustanovenie. Slovom, je v ňom toľko potešenia a milosti, že to nebesá a zem nepochopia. Ale treba umenia, aby sme to uverili; lebo poklad je tu, ide o to, aby ho človek uchopil a pevne držal.

Preto každý kresťan má sa čo učiť a veriť v krste po celý život; lebo vždy má čo robiť, aby pevne veril, čo sa pri krste sľubuje a dáva: víťazstvo nad diabľom a smrťou, odpustenie hriechov, Božia milosť, celý Kristus, Duch Svätý s Jeho darom. Slovom, je toho toľko, že keď o tom hlúpa prirodzenosť uvažuje, musí pochybovať, či by to mohla byť pravda. Pováž len, keby bol niekde lekár, čo by tak liečil, že by ľudia neumierali alebo ak by aj zomreli, že by potom večne žili, či by sa svet nehrnul a nevalil k nemu s peniazmi, takže by bohali úplne zatrasili prístup k nemu? A tu v krste sa každému zdarma pred samé dvere prináša poklad a lekárstvo, ktoré pohlcuje smrť a všetkých ľudí zachováva pri živote. Tak treba hľadieť na krst a ho užívať, aby sme sa ním posilňovali a potešovali, keď nás naše hriechy alebo svedomie znepokojujú a aby sme povedali: „Ved som pokrstený, a keďže som pokrstený, mám sľub, že budem spasený, a že budem večne žiť s dušou i s telom.“ Ved preto je pri krste dvoje: i telo je poľiate vodou, keďže ono môže prijať iba vodu; i slovo je pritom vyslovené, aby aj duša mala čo vziať. Keďže oboje, voda i slovo, sú krst, tak musí byť spasené a večne žiť i telo i duša. Duša slovom, v ktorej verí, telo však preto, že je s dušou spojené, a aj krst prijíma tak, ako ho ono môže prijať. Preto ani naše telo ani naša duša nemá väčší drahokam. Ved ním sme svätí a spasení, a to nemôže dostať nijaký iný život ani skutok na zemi.

Toto stačí o podstate, osahu, užitočnosti a užívaní krstu.

O krste dítetok

Beh sa

Sam patri ešte otázka krstu dítetok, ktorou diabol pomocou svojich sietí znepokojuje svet, totiž či dítetky tiež veria a či je ich krst správny? Na toto odpovíme v krátkosti: Jednoduchý človek nech sa nezaobera touto otázkou a nech ju prenechá učencom. Avšak ak chceš odpovedať, odpovedz takto: že je Kristovi milý krst dítetok, dostatočne dokazuje Jeho vlastný skutok, že totiž Doh mnohých posvätil a dal Ducha Svätého mnohým takto pokrsteným. A aj dnes je mnoho lakých, na ktorých vidieť i v učení i v živote, že majú Ducha Svätého. Napríklad aj my z Božej milosti môžeme vysvetľovať Písmo a poznať Krista; a toto nie je možné bez Ducha Svätého. Keby však Boh ne-schvaľoval krst dítetok, nedal by im Ducha Svätého, ani len kúsoček z neho. Slovom, oddávna aš podnes by ani jeden človek na svete nemohol byť kresťanom. Pretože však Boh potvrdil tento krst tým, že pokrsteným dal svojho Svätého Ducha, čo veľmi vidno na niektorých Otcov, ako napr. sv. Bernhardovi, Gerzonovi, Jánovi Husovi a iných, ako aj z toho že svätá cirkev kresťanská nezahynie až do konca sveta, musla vyznať, že krst dítetok je Bohu milý. Ved On nemôže byť sám proti sebe, ani nemôže napomáhať klamstvu alebo zlomyseľnosti ani dať na to svoju milosť a Ducha. Toto je najlepší a najpresvedčivejší dôkaz pre jednoduchých a neučených ľudí. Lebo nikdy nám nevezmú ani nezvrátia tento článok „Verím svätú cirkev všeobecnú, zhromaždenie svätých“ atď.

Ďalej tvrdíme, že nekladáme dôraz na to, či pokrstený verí alebo nie, lebo tým sa krst nestáva pravým. Ale všetko spočíva na Božom slove a príkazaní. Pravda toto je trochu ostré, úplne však súhlasí s tým, čo som povedal, že krst nie je nič iné, iba voda a Božie slovo pri nej a s ňou, to je, keď

Spása
telo
i duša

Plakovať
krstom

sem dáva Duchu
pokrsteným

- Je slovo pri vode, je krst pravý, i keď k tomu nepristúpi viera; lebo moja viera nerobí krst, ale ho prijíma. A tak krst nie je nepravým preto, že ho nesprávne prijímajú alebo zneužívajú, lebo
- 54 nespocíva — ako som povedal — na našej viere ale na slove. Lebo i keby dnes prišiel nejaký Žid poľudovne a so zlým úmyslom a pokrstil by sme ho s celou vážnosťou, nemôžeme povedať, že by krst bol nesprávny. Lebo tu je voda spolu s Božím slovom, i keď ho neprijíma tak, ako treba; podobne ako pri večeri Pánovej aj nehodni prijímajú pravú sviatosť, i keď neveria.
- 55 A tak vidíš, že námieľky sektárov nie sú nič platné. Lebo ako sme povedali, i keby dieťky neverili, čo však nie je pravda, i vtedy — ako sme teraz dočítali — bol by krst správny a nikoho by nebolo treba znovu pokrstiť, ako ani večera Pánova nič netratí, ak niekto pristupuje k nej so zlým úmyslom a nedovoľuje sa, aby ju niekto pre jej zneužitie dvakrát prijímal v jednu a tú istú hodinu, akoby prvýkrát nebol prijímal opravdivú sviatosť. Veď tu by bolo najhroznejšie zneváženie a pohanenie sviatosti. Ako by sme prišli k tomu, aby Božie slovo a ustanovenie nebolo pravé a platné preto, že sme ho nesprávne prijímali? Preto ti hovorím, ak si neveril, ver teraz a takto povedz: „Krst bol samozrejme pravý, ale žiaľ, ja som ho neprijal prave“. Veď i ja i všetci, čo sa dali pokrstiť, musíme vyznávať pred Bohom: „Prichádzam so svojou vierou, aj s vierou iných, nemôžem si však zakladať na tom, že verím, a že sa mnohí ľudia za mňa modlia: len na teba staviam, že je to Tvoje slovo a Tvoj rozkaz“. Ako aj keď k večeri Pánovej pristupujem, nespoľeham sa na svoju vieru, ale na Kristovo slovo. Či som silný alebo slabý, to ponečávam na Boha, ale iste viem, že On ma volá pristupovať, jesť, piť, atď. a podáva mi svoje telo a krv; a toto ma nesklame a nezvedie. Tak robíme aj pri krste dieťok. Dieťa na krst prinášame s presvedčením a v nádeji, že verí a prosíme, aby ho Boh obdaroval vierou, ale nie preto ho krstíme, lež jedine preto, lebo to Boh prikázal. Preto to? Preto, lebo vieme, že Boh neklame. Ja, môj blížny i všetci ľudia môžu zavádzať a klamať, ale Božie slovo nikdy.
- 56 Preto su to drzi duchovia a fúlpasi, ktorí usudzujú a mienia, že kde nie je pravá viera, tam nemôže byť ani pravý krst. Je to celkom tak, ako keby som povedal: „Nieto Krista, lebo neverím v Neho“ alebo „Niet otca, matky, vrchnosti, lebo nie som im poslušný“. Je správny uzáver, že keď
- 59 niekto nerobí niečo, čo by mal, že „všetelo i sama vec je nič a nič neznamená“. Mily môj, obráť to a radšej takto uvažuj: krst je pravý a správny, i keď sa nesprávne prijíma. Lebo keby nebol pravý, nebolo by ho možno ani zneužiť a prehrašiť sa proti nemu. To znamená: „Abusus non tollit, sed confirmat substantiam“ — „Zneužitie neruší podstatu, ale ju potvrdzuje“. Zlato zostáva zlatom, i keď ho nosí hriešna a nehanebná pobehlica.
- 60 A tak výsledok je, že krst je vždy správny a má plný význam, i keby bol pokrstený iba jeden človek a ani ten by správne neveril. Lebo Božie ustanovenie a slovo ľudia nemôžu prevrátiť ani
- 61 premeniť. Vy, blížnivci, ste však takí zaslepení, že nevidíte Božie slovo a príkaz a na krst a vrchnosť hľadíte len ako na vodu v potoku alebo v hmeli alebo ako na ktoréhokolvek iného človeka. A pretože ani vieru ani poslušnosť nevidíte, tak ani to nemá nič znamenať. V tomto je však
- 62 ukrytý odbojnicky diabol, ktorý by rád strhol vrchnosti korunu, aby ju potom pošlapal; pritom
- 63 chce by nám poprevracal a znížiť všetky Božie diela a ustanovenia. Preto musíme byť ostrážiti a vyzbrojeni a nesmieme sa dať ani odvieť ani odvrátiť od slova, aby sme krst nepokladali len za púhe znamenie, ako snívajú blížnivci.
- 64 Nakoniec treba vidieť aj to, čo znamená krst a prečo Boh práve také zovňajšie znamenie a spôsob
- 65 ustanovil za sviatosť, ktorou prvou sme prijímaní do kresťanstva. Skutočt alebo spôsob pri krste je, že nás ponoria do vody, aby nás zaplavila a potom opäť vytiahnu. Tieto dve čiastky, ponorenie do vody a vytiahnutie z nej, znázorňujú silu a účinok krstu, mŕtvenie starého Adama a povstanie nového človeka. Toto oboje sa má diať po celý život, takže život kresťana je každodenným krstom, ktorý raz začatý, stále trvá. Lebo to sa má diať neustále, že sa stále odstraňuje, čo je od starého Adama a stále objavuje, čo patrí novému človekovi.
- 66 Čo je to ten starý človek? To, čo máme od Adama vrodene: hnevivosť, zlostnosť, nenávisť, nečistota, lakomstvo, lenivosť, namyslenosť, ano nevera, plnosť všetkých nerestí, takže od prirodzenosti nieto v nás ničoho dobrého. Keď choeme prísť do Kristovho kráľovstva, má v nás toho každého dňa ubúdať, takže čím ďalej tým sme miernejší, trpezlivejší, dobromyseľnejší, tratiť sa
- 67 lakomosť, nenávisť, zášť a pýcha. *Beugers*
- 68 Krstenie vodou naznačuje správne užívanie Krstu u kresťanov. Kde nie je tak, kde sa púšťa uzda
- 69 starému človeku, takže silnie, znamená, že sa krst neužíva správne. Lebo tí, čo sú bez Krista,
- 70 musia byť zo dňa na deň horší, ako hovorí príslovie: „Čím starší, tým horší“. Ak bol niekto predlošlého roku pyšný a lakomý, dnes je omnoho pyšnejší a lakomejší, takže necnosť mladosti rastú

...krst na Božom slove

...nemožno toho toľko ura

...v krste každodenný krst!

a množia sa s ním. Malé dieťa nemá nijakú zvláštnu nenosť, avšak čím je staršie, tým je horšie a skazenejšie; a keď dospeje na muža, ukáže sa celá nerosť a to čím ďalej tým väčšie. A tak starý 71
človek (Adam) by zll nevlazane podľa svojej prirodzenosti, keby ho nekročila a nezdržavala moc 72
krstu; a naopak: u tých, ktorých krst urobil kresťanmi, sa starý človek zmenšuje, kým len neza- 73
nikne. Toto znamená skutočne ponárať sa do krstu a každý deň vychádzať z neho. A tak zovňajšie 74
znamenie nie je len na to, aby mocne účinkovalo, ale aj aby niečo naznačovalo. Kde je teda viera so 75
svojím ovocím, tam nie je len znakom, ale i účinkuje. Kde však nie je viera, tam je len púhe 76
neúčinné znamenie.

Tu vidíš, že krst so svojou mocou a účinkami obsahuje aj tretiu sviatosť, ktorú nazývame 74
pokánia, ktorá však nie je nič iné ako krst. Veď či pokánie nie je mocný útok na starého človeka 75
a vstup do nového života? Preto, keď sa kajáš, žiješ v krste, ktorý nielen označuje, ale aj pôsobí,
počína a koná nový život; Lebo v ňom sa dáva milosť, duch a sila premáhať starého človeka, aby 76
povstával a silnel nový.

Takto krst stále trvá a ak niekto odpadne od neho a zhrší, predsa ešte vždy máme prístup 77
k tomu, aby sme si podmanili starého človeka. Avšak už nemusíme byť znovu pokropení vodou. 78
Lebo keby sme sa dah čo aj stokrát ponorili do vody, krst je len jeden; účinok a znamenie ostáva.
A tak pokánie nie je nič iné, ako návrat a priblíženie sa ku krstu, aby sa znovu hľadalo a konalo, čo 79
už bolo predtým začaté, ale potom opustené.

Toto preto hovorím, aby sme si nemysleli, ako sme si dlhú dobu mysleli, že je už po krste, že už 80
nemáme z neho nijaký účinok, keď sme znovu zhršili; to preto, že sme sa nan divali ako na skutok,
ktorý sa raz stal. Preto napísal sv. Jeroným: „Pokánie je druhá loďka, na ktorej musíme plávať 81
a vyplávať na breh, keď nám loď stroskotala“, do ktorej sme vstúpili a sa plavili, keď sme sa stali
kresťanmi. Týmto je zamarený účinok krstu, takže nám nemôže byť viac na úžitok. Je to nesprávne, 82
lebo loď nestroskotala, pretože je — ako sme povedali — Božím ustanovením a nie našou vecou.
No, neraz sa stáva, že sa sklzneme a vypadneme; ale keď niekto vypadne, nech sa snaží znovu
priplávať k loďke a sa jej prichytiť, kým sa znovu nedostane do nej, aby pokračoval, ako bol začal.

Vidno teda, akou skvelou vecou je krst, ktorý nás vytrhuje diablu z pažeťáka a privlastňuje nás 83
Bohu, potláča a odstraňuje hriech a potom každý deň posilňuje v nás nového človeka a sprevádza
nás a zostáva s nami, kým len sa nedostaneme z tejto biedy do večného blahoslavenstva. Preto
každý má pokladať krst za každodenné šaty, v ktorých má stále chodiť, aby mal vždy vieru a jej 84
ovocie, potláčať starého človeka a vzrastal v novom. Lebo ak chceme byť kresťanmi, musíme konať 85
skutky, ktoré nás kresťanmi robia; ak však niekto odpadne, nech sa znovu vráti. Lebo ako sa 86
Kristus, trón milosti, neodvracia od nás a nebráni nám znovu prísť k Nemu, keď sme zhršili, tak
nám ostávajú aj všetky Jeho poklady a dary. Veď sme pri krste už raz dosiahli odpustenie hrie-
chov, tak nám ono zostáva každý deň, po celý život, to je kým máme na krku starého človeka.

Pokánie

Kresťanstvo v krste

PIATA ČASŤ.

O oltárnej sviatosti

- 1 Ako sme rozjímali o svätom krste, tak nám prichodí prehovoriť aj o druhej sviatosti a to o troch otázkach: Čo je večera Pánova? Aký úžitok máme z nej? A kto ju má prijímať? A toto všetko na základe slov, ktorými ju Kristus ustanovil a ktoré má znáť každý, kto chce byť kresťanom a chce prijímať sviatosť. Lebo nemierime pripustiť k nej a vysluhovať ju tým, ktorí nevedia, čo tu hľadajú a prečo prístupujú.
- Ostatne, toto sú tie slová:
- 3 „Pán náš Ježiš Kristus v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď dobrorečil, lámal a dával svojim učeníkom hovoriac: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva. To čítate na moju pamiatku!“ Podobne vzal po večeri aj kalich, dobrorečil a dal im hovoriac: „Vezmite a pite z toho všetci. Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov. To čítate, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku“.
- 4 Ani tu sa nechceme pochytiť za vlny a zápasiť s rúhačmi a potupovačmi tejto sviatosti, ale sa predovšetkým chceme poučiť, že tu ide o silu (ako pri krste), že totiž najdôležitejšou vecou je tu Božie slovo a ustanovenie, čiže rozkaz. Lebo nijaký človek ju nevymyslel ani nevymašiel, ale ju Kristus ustanovil bez toho, že by Mu niekto bol radil a navrhoval. Preto ako Desiat Božích prikázania nikdy nezachovával, nemodlil sa a neveril, tak aj táto velebná sviatosť ostáva neporušenou. nič nestráca a nič sa jej na cene neuberá i keby sme ju nehodne prijímali a užívali. Či si myslíš, že sa Boh ohliada na naše konanie alebo vieru, aby im kvôli zmenil svoje ustanovenie? Veď aj všetky svetské veci ostávajú také, ako ich Boh stvoril a ustanovil, nechže ich akokoľvek užívame a s nimi nakladáme. Toto vždy treba priznávať. Týmto totiž možno odraziť všetky táraniny sektarov, lebo
- 7 oni hľadajú na sviatosť bez Božieho slova ako na vec, ktorú my vykonávame.
- Čo je teda oltárna sviatosť?
- 8 Odpoveď: Je práve telo a práva krv nášho Pána Ježiša Krista v chlebe a víne a pod spôsobom
- 9 chleba a vína nám kresťanom Kristovým slovom na jedenie a pitie ustanovená. A ako sme o krste povedali, že nič je obyčajná voda, tak aj tu hovoríme, že sviatosť je chlieb a víno, ale nie obyčajný chlieb a obyčajné víno, aké sa dávajú na stôl, ale chlieb a víno v Božom slove obsažené a s ním
- 10 spojené. Práve slovo, hovorím, robí túto sviatosť a rozlišuje ju, že nie je obyčajným chlebom a vinom, ale je a sa volá Kristovým telom a krvou. Lebo sa hovorí: „Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum“, sviatosť je, keď slovo pristúpi k zovňajšej veci. Táto Augustínova výpoveď je taká priliehavá a výstižná, že sotva to možno lepšie vyjadriť. Slovo musí spraviť element sviatosťou; ak nie zostáva práhym elementom.
- 11 Veď to nie je slovo a nariadenie nejakého kňaza alebo cisára, len najväčšej Velebnosti, pred ktorou sa musí skloniť všetko stvorenie a prisvedčiť, že je tak, ako On povedal a prijal toto
- 12 s najväčšou úctou v házru a pokore. Týmto slovom môžeš posilniť svoje svedomie a povedať: „I keby stotisíc diablov spolu so všetkými blúznivcami tvrdilo: „Akože môže byť chlieb a víno Kristovým telom a krvou?“ atď. viem, že všetci blúznivci a všetci učenci dokopy nemajú toľko rozumu ako
- 13 Božia Velebnosť v malíčku. Teda sú Kristove slová: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo“, „pite z toho všetci, to je nová zmluva v mojej krvi“ atď. Pri nich ostaneme a chočí by sme vidieť tých, čo by ho
- 14 chceli pretromfovať a urobiť ináč, než ako On povedal. Je pravda, že keď z tejto sviatosti vezmeš slovo, alebo keď sa na ňu dívaš bez slova, máš len chlieb a víno. Ale keď slovo tam zostane tak, ako to má byť, potom podľa týchto slov je to práve Kristovo telo a krv. Lebo je tak, ako hovoria a istia Kristove ústa, pretože On nemôže ani klamať ani podvádzat.
- 15 Podľa toho ľahko sa dá odpovedať na každú otázku, ktorá nás teraz trápi, ako napríklad, či aj zlý
- 16 kňaz môže prisluhovať a podávať sviatosť, a mnohi tomu podobné. O tom tvrdíme: Aj keď naničhodník prijíma alebo prisluhuje sviatosť, prijíma pravú sviatosť, to znamená Kristovo telo a krv, ako keby to robil čo najhodnejšie. Lebo ona nespočíva na ľudskej sviatosti ale na Božích slovách. A ako nijaký svätý na zemi, ba ani anjel v nebi nemôže premeniť chlieb a víno na Kristovo telo a krv,
- 17 tak to ani nik nemôže zmeniť ani obrátiť, i keby to zneužíval. Lebo pre osobu alebo pre neveru nie je falšným slovo, ktoré robí a ustanovuje sviatosť. Veď nehovorí: „Ak uveríte alebo ak budete hodní, budete mať moje telo a krv“, ale „Vezmite, jedzte, pite, toto je moje telo a krv“ a tiež: „To čítate (toto)
- 18 to, čo ja teraz činím, ustanovujem, vám dávam a kažem vzľať“. To znamená: „Či si hodný alebo

nehodný, máš tu Jeho telo a krv mocou tohto slova, ktoré prístupuje ku chlebu a vínu". Toto si dobre povšimni a zachovaj. Lebo na slove spočíva náš základ, ochrana a záštita preto všetkým bludom a podvodom, ktoré povstali alebo ešte môžu povstať.

Takto máme v krátkosti prvú časť, v ktorej ide o podstatu tejto sviatosti. Teraz poznaj i silu a úžitok, prečo sviatosť vlastne ustanovená a tiež vedz, čo je v nej najdôležitejšie a čo v nej hľadať a z nej si odniesť: To sa dá ľahko pochopiť práve z povedaných slov „To je moje telo, ZAVÁS vydané, a krv, vyliata na odpustenie hriechov". V krátkosti to znamená: Preto pristupujeme k sviatosti, že tu prijímame taký poklad, pomocou ktorého a v ktorom prijímame odpustenie hriechov. Prečo? Preto, lebo to hovoria a nám dávajú slová. Veď Kristus práve preto má káže jesť a piť, aby to bolo mojím a aby to mne osočilo ako bezpečná záruka a znamenie, ba ako sama vec, ktorú kvôli mne ustanovil za moje hriechy, smrť a všetko nešťastie.

Preto sa oprávnené nazýva pokrmmom duše, ktorý žvi a posilnuje nového človeka. Lebo Kristom sme predovšetkým znovuzrodení, avšak, ako sme povedali, i napotom ostáva na človeku stará kožka tela krvi. K tomu ešte toľké prekážky a útoky od diabla a sveta, takže často umdlievame a ustávame a neraz aj klesáme. Preto máme túto sviatosť za každodenný pokrm a nasýtenie, aby sa pozdvihla a posilnila viera, aby v tomto boji neklesla, ale vždy viac a viac silnela. Lebo nový život má stále vzrastať a napredovať. Naproti tomu však musíme mnoho trpieť. Lebo diabol je takým zlostným nepriateľom, že keď vidí, že mu odporujeme a krolíme starého človeka a že nás násilím nezmože, pľúta sa a vtiera zo všetkých strán, akusuje všetko svoje umenie a neustane, kým nás neunaví natoľko, že alebo sa vzdávame viery alebo nám ruky a nohy vypovedia a nás to omrzí, stráime trepezlivosť. Na to máme potešenie tejto sviatosti, aby srdce čerpalo z nej novú silu a obžerstvenie, keby cítilo, že je príliš umdlené.

Tu sa znovu vráta našť premúdri duchovia so svojím veľkým umením a múdrosťou, vykrikujú a vrešťar „Ako môže chlieb a víno odpúšťať hriechy alebo posilňovať vieru? Hoci počuli a dobre vedli, že to nehovoríme o chlebe a víne, pretože chlieb je len chlieb, ale o takom chlebe a víne, ktoré je Kristovým telom a krvou a má pri sebe slovo. Toto samo a nič iné, vravíme, je pokladom, ktorým získavame také odpustenie. Dáva sa nám a privlastňuje v slovách „Za vás sa vydáva, za vás sa vyliava". Lebo tu máš i to, že je to Kristovo telo a krv. I to, že je tvojom ako poklad a dar. A Kristovo telo nie je neužitočnou, zbytočnou vecou, ktorá nijaké ovocie a úžitok neprináša. A tak, i keď je ten poklad akokoľvek veľký, musí byť obsažený v slove a takto sa ponúkať, veď ináč by sme o ňom nemohli ani vedieť, ani by sme ho nemohli hľadať.

Preto nič neznamená ich táranie, že sa pri večeri Pánovej nevydáva za nás Kristovo telo a nevyliava Jeho krv, takže pre sviatosť nemôžeme mať odpustenie hriechov. Lebo i keď sa na križi dokonalo dieło a získalo odpustenie hriechov, my to môžeme mať iba pomocou slova. Veď akože by sme ináč vedeli, že sa to stalo, alebo že sa nám to daruje, keby sa nám to nepovedalo v kázni alebo ústnou zvesťou? Odkiaľ vedia alebo môžu odpustenie pochopiť a si ho privlastniť, ak sa nepridávajú a neveria Pismu a evanjeliu? Celé evanjelium a článok viery „Verim jednu svätú cirkev kresťanskú, odpustenie hriechov" atď. sú mocou slova vložené do sviatosti a sa nám predkladajú. Prečo by sme si mali dať vytrhnúť tento poklad zo sviatosti? Veď nakoniec predsa musí vyznať, že práve toto sú slová, ktoré všade v evanjeliu počúvame. A ako sa neopovážia tvrdiť, že celé evanjelium alebo Božie slovo bez sviatosti nedáva úžitok, tak nemôžu povedať ani to, že by tieto slová vo sviatosti boli bez úžitku.

A tak máme celú sviatosť: i čo je, i čo prináša a aký je z nej úžitok. Teraz nám ešte načím vedieť, kto príjma túto silu a úžitok. Nakrátko, ako sme povedali už pri krste a aj inde častejšie, ten, kto verí tomu, čo slová tvrdia a prinášajú. Lebo sa nehovoria skale alebo drevu, ale tým, čo môžu počúvať: Im sa vraví: „Vezmite a jedzte" atď. A keďže sa tu ponúka a zaslubuje odpustenie hriechov, môže sa to prijať iba vierou. Takúto vieru požaduje On sám, keď vraví: „ZAVÁS sa vydáva" a ZAVÁS sa vyliava; ako by hovoril: „Preto vám to dávam a kážem jesť a piť, aby ste to brali a požívali". A kto si to dá povedať a veri, že je to pravda, ten to aj má. Kto však neverí, nič nemá a tak zbytočne sa mu to podávalo, lebo nechce užívať toto spasiteľné dobrodenie. Poklad oborený a každému položený pred dvere, ba až na stôl, len si ho treba prisvojiť a byť istý v tom, čo slová zaslubujú.

Toto je celá kresťanská príprava na hodné prijímanie sviatosti. Lebo keďže sa tento poklad podáva len v slovách, možno ho prijať a prisvojiť si iba srdcom. Veď takýto dar a večný poklad nemožno lapiť rukou. Postenie a modlitby atď. sú dobrá zovňajšia príprava a detinské cvičenie, aby sa telo slušne a uctivo správalo voči telu a krvi Kristovej. Lenže telo nemôže dosiahnuť ani si vziať,

19
úžitok

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

Kto
môže
prisvojiť

- čo sa v tom a s tým podáva. Robí to však viera srdca, ktorá poznáva tento poklad a túži po ňom.
- 38 Toto stačí na jednoduché poučenie o tejto sviatosti. Inokedy si obsérnejšie porozprávame o tom.
- 39 Nakoniec, keď už poznáme správny zmysel a správne učenie o sviatosti, veľmi treba napomenúť a povzbudiť, aby sme nezanedbávali taký veľký poklad, ktorý sa každý deň podáva a prísluhoje kresťanom, to znamená, aby sa kresťania čím častejšie pripravovali prijímať túto velebnú sviatosť.
- 40 Lebo vidíme, že ju veru zanedbávame a opúšťame a že je veľa tých, čo počúvajú evanjelium a ktorí, pretože sme odstránili pápežský výmysel a zbavili sme sa jeho donucovania a príkazov, rok, dva, tri ba i dlhšie žijú bez sviatosti, ako by boli takými dobrými kresťanmi, že ju nepotrebujú. Niektorí
- 41 sa dali odvrátiť a zastrášiť tým, že sme vraj učili, že pristupovať má len ten, koho vlastný hlad a žižň ľahá žení. Niektorí zase namietajú, že je to dobrovoľné a nie nútené a že stačí, keď veria. Väčšina z nich dospeje až tam, že úplne spúšťajú a nakoniec pohŕdajú sviatosťou i Božím slovom.
- 42 Je pravda, ako sme povedali, že nikoho nemožno poháňať, ani nútiť, aby sme nevytvorili novú mučiareň duší. Ale našim cieľom, že nepokladáme za kresťanov tých, ktorí sa za taký dlhý čas strávia a odťahujú od sviatosti. Lebo Kristus ju ustanovil preto, aby ju obdivovali, ale svojimi kresťanom prikázal, aby ju jedli a pili a na Neho sa rozpamätávali.
- 43 Veď dobrí kresťania, ktorí si ctia a vážia sviatosť, sami sa majú k nej poháňať a povzbudzovať. Preto chceme aj o tomto povedať niekoľko slov. Aby aj jednoduchých a prostých ľudí, ktorí by tiež radi byť dobrými kresťanmi, tým viac ponútko uvažovať o príčine a potrebe, preto sa majú takto
- 44 povzbudzovať. Lebo ako ani pri inom, čo sa týka viery, lásky a trpezlivosti, nestačí len učiť a vzdelávať, ale aj každodenne napomínať, tak aj tu treba v kázniach dbať, aby sme neboli leniví a mdlí, pretože vieme a cítime, že sa diabol neustále tomuto ako i každej kresťanskej veci protiví a ako len môže od nej odháňa a odstraňuje.
- 45 Predovšetkým máme tu jasný text v Ježišových slovach „TO ČÍŤTE na moju pamiatku“. Tieto slová nám, najmä kresťanom, hovoria a prikazujú, aby sme prijímali sviatosť. Preto, kto chce byť Kristovým učeníkom, — a takým On tu hovorí — nech pamätá na ňu a zachováva ju nie z donucovania ako ľudmi nútený, ale že je poslušný Kristovi a Jemu sa chce ľubiť. Ale ak povieš, že je tu doložené „Kedykoľvek to budete robiť“ a že toto nikoho nenúti, ale necháva každému na jeho slobodné rozhodnutie, odpoviem: „To je pravda, ale nikde nie je povedané, aby sme to nikdy nečinnili.“ Naopak, slová „Kedykoľvek to budete robiť“ naším tak rozumieť, že to treba čím častejšie robiť. A pripojuje ich len preto, lebo chce, aby sviatosť bola slobodná, neviazaná na určitý čas, ako u Židov veľkonočný baránek, ktorého všetci mohli jesť iba raz do roka a to práve večer štrnásteho po prvom splne, ani o deň prv alebo neskôr. Akoby tým chcel povedať: „Ustanovujem vám veľkonočnú slávnosť alebo večer; ale nemusíte ju prijímať len práve v tento večer roka, ale čím častejšie a ako chcete, ako sa vám hodí a ako to potrebujete a neurčujem ani miesto ani čas“.
- 48 Pápežstvo však toto prevrátilo a znovu spravilo z toho židovskú slávnosť.
- 49 Teda vidíš, že to nie je taká sloboda, ktorú by si mohol potuľovať. Lebo ja to nazývam potuľovaním, keď niekto pristupuje len po takej dlhej dobe a i keď mu nič neprekáža, predsa nezatúži po nej. Ak chceš mať takú slobodu, tak maj radšej väčšiu a vôbec nebuď kresťanom; potom nemusíš ani veriť ani sa modliť. Lebo toto je práve tak Kristovým prikázaním ako tamto. Ale ak chceš byť
- 50 kresťanom, musíš občas vyhovieť tomuto prikazu a ho poslúchnuť, lebo toto prikázanie má ťa pohnúť, aby si vstúpil do seba a pomyslel si: „Hľa, čo som to za kresťana? Keby som ním bol, tak by som viac dbal o to, čo mi prikázal činiť môj Pán“. Z toho, že sme sa jej tak odcudzovali, veľmi dobre vidieť, akí kresťania sme to boli v pápežstve. Vidieť, že sme to robili len z donútenia a zo strachu pred ľudskými prikázaniami, bez záujmu a lásky a na Kristovo prikázanie sme nedbali. My však nikoho ani nenútime ani nenaháňame, ani to nemá nik nám kvôli robiť, akoby nám týmto prikázal nejakú službu alebo sa nám preto ľubiť. Povzbudzovať a popoháňať ťa má vedomie, že to On chce mať a že sa to Jemu ľubi. Ľudia sa nemajú dať nútiť k viere ani vôbec k dobrému skutku. My len hovoríme a napomíname, čo máš robiť nie nám ale sebe kvôli. On ťa volá a povzbudzuje a ak pohrdnes, sám si nes zodpovednosť.
- 53 Toto hovoríme predovšetkým hlavne kvôli chladným a lentým, aby sa vzpamätali a prebudili. Veru je tak, zbadal som to aj sám na sebe a každý to môže spoznať sám na sebe, že keď sa od toho odťahujeme, sme zo dňa na deň surovejší a chladnejší, až sa nám celkom znechuti. Ináč, musím sa
- 54 pozhovárať so srdcom a svedomím a správať sa ako človek, ktorý chce byť zadobro s Bohom. Čím častejšie to bude, tým bude srdce teplejšie a vrejšie, takže vôbec neochladne. Ale ak povieš: „A čo, keď cítim, že nie som pripravený?“ Odpoveď: „To i mňa znepokojuje ešte ako pozostatok z pápežstva, kde sme sa veľmi sužovali, aby sme boli úplne čisti a aby Boh nenašiel na nás ani najmenšiu

niekedy sa
odstráni

čím častejšie

čím častejšie

škvrnku. To nás urobilo takými bojazlivými, že sa každý desil a volal: „Beda, nie si hodný!“ Lebo tu prirodzenosť a rozum prírodnáva našu nehodnosť s veľmi vzácnym dobrodením a cíti sa ako blikavý lampáš pred svietiacim slinkom, alebo ako ľajno pred drahokanom. A keďže toto vidí, váha prístupí a oddaluje to, kým bude pripravený a tak plynie týždeň za týždňom, pokrok za pokrokom. Ale ak hľadíš na svoju zbožnosť a čistotu a na to čakáš, aby ťa nič nehryzlo, nebudeš môcť nikdy prístupíť.

Preto nad čím robíš rozdiel medzi ľuďmi: drzým a svojvoľným treba povedať, aby nepristupovali k večeri Pánovej, pretože nie sú pripravení prijať odpustenie hriechov, lebo ani netúžia za ním a nechcú byť zbožní. Avšak ostatných, ktorí nie sú takí drzí a rozpustlí a chcú byť zbožní, netreba zdržavať a brániť im. I keď sú ináč slabí a krehkí. Aj sv. Hilarius povedal: „Ak niekto nezhrušľ tak, že by si zaslúžil byť vylúčený z cirkevi a pokladaný za nekresťana, nemá sa odťahovať od sviatosti, aby sa nepripravil o život. Lebo to nik nedokáže, aby deň po deň nezhrušľ mnoho telom i krvou.“

Takýchto ľudí treba poučiť, že najväčšou múdrosťou je poznať, že sa sviatosť nezakladá na našej hodnosti. Veď sa nekristíme preto, lebo sme hodní a svätí, ani sa nespovedáme preto, lebo sme čisti a bez hriechov, ale naopak: že sme biedni, úbohí ľudia, by práve preto, že sme nehodní; iba ak by niekto bol taký, že by netúžil za milosťou a rozhršením a ani nepomýšľal polepšiť sa. Ale kto túži po milosti a polepsení, má sa sám poponáhľat a nikomu sa nemá dať odvrátiť a má takto hovoriť: „Sice rád by som bol hodný; neprichádzam však vo svojej hodnosti, ale na tvoje slovo, pretože si Ty tak prikazal a rád by som bol Tvojím učeníkom; čo ma po mojej hodnosti.“ Je to však ťažko. Pretože nám vždy stojí v ceste a prekaža, že sa viac spoliehamo na seba ako na Kristovo slovo a reč. Lebo prirodzenosť rada by tak konala, aby sa mohla spofahnúť a oprieť sama na seba a kde to nemôže, radšej sa do toho ani nepúšťa. Toľko o prvej časti.

Vo druhej: okrem rozkazu je tu, ako sme vyššie počuli, aj zaslúbenie, ktoré nás má čo najmocnejšie líkať a hnať. Tu sú tie milé a liskavé slová: „Toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva“. „Toto je moja krv, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov“. Tieto slová, ako som už povedal, sa nezvestujú drevu ani kameňu, ale mne a tebe, lebo ináč radšej mohol mlčať a neustanovovať nijakú sviatosť. Na toto myslí a vzťahuje aj na seba to „za vás“, aby nehovoril s tebou nadarmo. Veď tu nám ponúka celé bohatstvo pokladu, ktorý priniesol z nebies a povoláva nás k nemu čo najľaskavejšie. Keď hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste pretazení, ja vám dám odpočinutie!“ Hriechom a hanbou je, že keď nás On tak srdiečne a uprímne volá a povzbudzuje k nášmu najväčšiemu dobrodeniu, my sa ho tak strážime a tak dlho neprichádzame, až úplne ochladneme a sa zatvrdíme a nebudeme ani túžiť za ním, ani ho milovať. Sviatosť netreba pokladať za škodlivú vec, pred ktorou treba utekať, ale za číry spasiteľný, útochypný liek, ktorý ti pomáha a život dáva duši i telu. Veď, kde sa duša uzdraví, tam sa pomohlo aj telu. Preto sa teda stavíme proti nej akoby bola jedom, ktorý nás usmrť, keď ho použijeme?

Je svätá pravda, že tí, čo potupujú sviatosť a nekresťansky žijú, prijímajú ju na svoju škodu a ztratenie. Takýmto nemôže byť dobrá a spasiteľná, ako nemocnému, ktorý svojvoľne je a pije to, čo mu lekár zakázal. Avšak ktorí cítia svoju slabosť a radi by sa jej zbavili a preto hľadajú pomoc, nech ju pokladajú za skvelý protijed nákazy, ktorú majú v sebe. Lebo v sviatosti prijímaš z Kristových úst odpustenie hriechov, ktoré je s ňou spojené a tak prináša Božiu milosť a Ducha Svätého so všetkými Jeho darmi, ochranou, záštitou a mocou proti smrti, diablu a každému nešťastiu.

Tu leda máš od Boha i Kristov prikaz i Jeho zaslúbenie. Okrem toho, k tvojmu dobru, ponúka ťa aj tvoja vlastná potreba, ktorú máš na krku a kvôli ktorej toto povzbudenie, povolávanie a zaslúbovanie. Veď On sám hovorí: „Nepotrebuju lekára zdraví, ale chorí“ (Mat. 9, 12), to jest tí, čo sú obťaženi a tlačeni hriechom, strachom zo smrti, pokúšaním tela a diabla. Ak si obťaženy a cítia svoju slabosť, choď ťa s radosťou a daj sa občerstviť, potešiť a posilniť. Lebo keby si chcel čakať, kým sa toho všetkého zbavíš, aby si prístupil k sviatosti čistý a hodný, musel by si sa jej naveky vzdať. Veď tu je Jeho úsudok: „Ak si čistý a zbožný, ty nepotrebuješ mňa a ja nepotrebujem teba“. Preto sa nehodnými nazývajú len tí, ktorí neuznávajú svoje hriechy a nepokladajú sa za hriešnych.

Avšak ak povieš: „Čo robíš, keď nemôžem cítiť túto potrebu a keď necítim ani hlad ani smäd za sviatosťou?“ Odpoveď: „Tým, ktorí to necítia, neviem dať lepšiu radu, ako by si siahli na hrud', či aj oni majú telo a krv. Keď to zistíš, potom ti pomôže Pavlov list Galatským; počúvaj, aké ovocie ti prináša telo: „Ale zjavné sú, — hovorí — skutky tela, ako sú: cudzoložstvo, smúľstvo, nečistota, zmyselnosť, modloslužba, čarodejníctvo, nepriateľstvá, sváry, nenávisť, hnev, zvady, rozbroje,

Podľa najjímnejšieho nosu diavla

- 76 roztržky, závisť, (Vraždy), opilstvá, hodovanie a im podobné" (Gal. 5.19-). Preto, ak to ty nemôžeš cítiť, ver Písnu, ktoré Ťa neoklame, pretože ono lepšie zná tvoje telo ako ty sám. Ba, Pavel ešte pokračuje: „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprobýva dobré" (Rím. 7.18). Keď Pavel musel takto hovoriť o svojom tele, tak veru my nemôžeme byť ani lepší ani svätejší. A tým horšie, že to necítime. Lebo to je znamením toho, že je telo malomocné, a i keď nevie o tom, naktaza sa šíri a rozožiera. Predsa však, ako sme povedali, i keď si už temer mŕtvy, ver Písnu, ktoré vyrieklo nad tebou súd. Slovom, čím menej cítiš svoje previnenia a hriechy, tým viac Ť treba pristupovať a hľadať pomoc a liek.
- 79 Po druhé, obzri sa, či aj ty žiješ vo svete alebo, ak to nevieš, opýtaj sa svojich susedov. A keď žiješ vo svete, nemysli si, že Ťa hriechy a núdza obídu. Len skús sa správať tak, akoby si chcel byť zbožný a držať sa evanjelia a pozoruj, či ti nikto nie je nepriateľom a či ti nikto nespôsobuje bolesť, krivdu, násilie a či ti tým nezavdávajú príčinu k hriechu a nešťachetnosti. Ak si to ešte neskúsil, daj si to povedať Písnu, ktoré na všetkých stranách vydáva svetu takéto svedectvo.
- 80 Okrem toho máš ešte diabla pri sebe; jeho sa len tak ľahko nestráeš, keďže mu nerozhodol uniknúť ani sám náš Pán Kristus. Čo je diabol. Písno ho menuje ľuhárom a vrahom. Ľuhár, ktorý odvádza srdce od Božieho slova a zaslepuje Ťa, aby si necítil svoj nedostatok a nemohol prísť ku Kristu. Vrah, ktorý Ťi nedaruje ani hodinku života. Keby si mohol vidieť, koľkými dýkami, oštepmi a šípami mlieri na teba v každom okamžiku, radoval by si sa, že tak často môžeš pristupovať k večerí Pánovej. Preto pristupujeme k nej tak bezpečni a nepozorní, lebo nepamätáme a neveríme, že žijeme v tele, v zlom svete a v diablovej ríši.
- 81 A tak toto dobre skúmaj a cvič sa a len vstupuj do seba, rozhladni sa okolo seba a drž sa Písma. A ak ani potom nič nepocítiš, tým viac Ťi treba nánekať i pred Bohom i pred svojím bratom. Daj si poradiť a sa modliť za seba a neprestaň, kým sa Ťi neodvalí kameň zo srdca. Potom iste pocítiš svoju bledu a uvidíš, že si dvakrát hlbšie ponorený ako ktorýkoľvek biedny hriešnik a že tým viac potrebuješ sviatosť na svoju bledu, keď žiaľ, nevidíš, že Boh Ťi dáva milosť, aby si tým viac cítil potrebu a hľadá po sviatosti. Najmä keď diabol neprestajne útočí a dotiera na teba, aby Ťa polapil a pripravil o dušu i telo, takže nemôžeš byť bezpečný pred ním ani hodinku. Ako ľahko by Ťa mohol strhnúť razom do bledy a nešťastia, keď sa toho najmenej nazdáš.
- 82 Toto nech je ako napomienka nielen nám starým a dospelým, ale aj mládeži, ktorá sa má vychovávať v kresťanskom učení, aby ho pochopila. Veď takto ju možno tým ľahšie naučiť Desiat Božích prikazaní, Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš, aby sa k h rade s vážnosťou naučila a od mladosti sa v nich cvičila a zvykala. Lebo isteže tak bolo aj pri starších, že toto i iné len tak sa dá zachovať, keď sa vychovávajú ľudia, ktorí prídu po nás a prevezmu náš úrad a prácu, aby potom aj oni dobre vychovávali svoje detky, aby sa takto zachovalo Božie slovo a kresťanstvo. Preto nech vie každý otec rodiny, že mu Boží rozkaz a prikázanie rozkazuje takto vyučovať alebo dať vyučovať svoje detky tomu, čo majú vedieť. Lebo sú pokratené a prijaté medzi kresťanov, majú používať aj spoločenstvo sviatosti, aby nám mohli pomôcť a byť na osuh, pretože všetci nám musia pomáhať veriť, milovať, modliť sa a bojovať proti diablovi.

- 76 roztržky, závisť, (Vraždy), opilosť, hodovanie a im podobné (Gal. 5. 19-1). Preto, ak to ty nemôžeš cítiť, ver Písmu, ktoré ťa neoklamá, pretože ono lepšie zná tvoje telo ako ty sám. Ba Pavol ešte pokračuje: „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré“ (Rím. 7. 18). Keď Pavol musel takto hovoriť o svojom tele, tak veru my nemôžeme byť ani lepší ani svätejší. A tým horšie, že to necitíme. Lebo to je znamením toho, že je telo malomocné, a i keď nevie o tom, nákaza sa šíri a rozožiera. Predsa však, ako sme povedali, i keď si už lemer mŕtvy, ver Písmu, ktoré vyteklo nad tebou súd. Slovom, čím menej cítiš svoje previnenia a hriechy, tým viac ti treba pristupovať a hľadať pomoc a liek.
- 77 Po druhé, obzri sa, či aj ty žiješ vo svete alebo, ak to nevieš, opytaj sa svojich susedov. A keď žiješ vo svete, nemysli si, že ťa hriechy a núdza obídu. Len skús sa správať tak, akoby si chcel byť zbožný a držať sa evanjelia a pozoruj, či ti nikto nie je nepriateľom a či ti nikto nespôsobuje bolesť, krivdu, násilie a či ti tým nezavdávajú príčinu k hrechu a nešťastnosti. Ak si to ešte neskušil, daj si to povedať Písmu, ktoré na všetkých stranách vydáva svetu taketo svedectvo.
- 78 Okrem toho máš ešte diabla pri sebe: jeho sa len tak ľahko nestrášes, keďže mu nemohol uniknúť ani sám náš Pán Kristus. Čo je diabol, Písmo ho menuje ľuhárom a vrahom. Lubár, ktorý odvádza srdce od Božieho slova a zaslepuje ťa, aby si necítil svoj nedostatok a nemohol prísť ku Kristu. Vrah, ktorý ti nedaruje ani hodinku života. Keby si mohol vidieť, koľkými dykanmi, oštepmi a šípami mieri na teba v každom okamžiku, radoval by si sa, že tak často môžeš pristupovať k večeri Pánovej. Preto pristupujeme k nej takí bezpeční a nepozorní, lebo nepamätáme a neveríme, že žijeme v tele, v zlom svete a v diablovej ríši.
- 79 A tak toto dobre skúmaj a cvič sa a len vstupuj do seba, rozhládni sa okolo seba a drž sa Písma. A ak ani potom nič nepocítiš, tým viac ti treba náležať pred Bohom i pred svojim bratom. Daj si poradiť a sa modliť za seba a neprestaň, kým sa ti neodvalí kameň zo srdca. Potom iste pocítiš svoju biedu a uvidíš, že si dvakrát hlbšie ponorený ako ktorýkoľvek biedny hriechnik a že tým viac potrebuješ sviatosť na svoju biedu, keď žiaľ, nevidíš, že Boh ti dáva milosť, aby si tým viac cítil potrebu a hlad po sviatosti. Najmä keď diabol neprestajne útočí a dotiera na teba, aby ťa polapil a pripravil o dušu i telo, takže nemôžeš byť bezpečný pred ním ani hodinku. Ako ľahko by ťa mohol strhnúť razom do biedy a nešťastia, keď sa toho najmenej nazdáš.
- 80 Toto nech je ako napomenutie nielen nám starým a dospelým, ale aj mládeži, ktorá sa má vychovávať v kresťanskom učení, aby ho pochopila. Veď takto ju možno tým ľahšie naučiť Desiat Božích prikázani, Vieru všeobecnú kresťanskú a Otčenáš, aby sa ich rada s vážnosťou naučila a od mládesti sa v nich cvičila a zvykala. Lebo isteže tak bolo aj pri starších, že toto i iné len tak sa dá zachovať, keď sa vychovávajú ľudia, ktorí prídu po nás a prevezmú náš úrad a prácu, aby potom aj oni dobre vychovávali svoje detky, aby sa takto zachovalo Božie slovo a kresťanstvo. Preto nech vie každý otec rodiny, že mu Boží rozkaz a prikázanie rozkazuje takto vyučovať alebo dať vyučovať svoje detky tomu, čo majú vedieť. Lebo sú pokračením a prijatím medzi kresťanov, majú používať aj spoločenstvo sviatosti, aby nám mohli pomôcť a byť na osoh, pretože všetci nám musia pomáhať veriť, milovať, modliť sa a bojovať proti diablovi.

FORMULA CONCORDIAE

FORMULA SVORNOSTI

Dôkladné, čisté, správne a konečné zopakovanie a vysvetlenie niektorých článkov Augsburského viero-vyznania, o ktoré svojho času porstali spory medzi niektorými teológmi tohto viero-vyznania, podľa Božieho slova a súhrnného obsahu nášho kresťanského učenia doložené a zrovnané.

- I. Obsah, pravidlo a meradlo
- II. O dedičnom hriechu
- III. O slobodnej vôli
- IV. O spravodlivosti viery pred Bohom
- V. O dobrotnej skutkoch
- VI. O zákonoch a svätých
- VII. O trstom náhraní zákona
- VIII. O večerí Pánovej
- IX. O Kristovej osobe
- X. O Kristovom vstúpení do pekla
- XI. O achiafordoch
- XII. O učení Božom predavdení
- XIII. O ostatných katechetoch a rečoch

PRVÁ ČASŤ

Súhrnný obsah

Epitome

sporných článkov medzi teológmi Augsburského vierovyznania, ktoré sú v nasledovnom zopakovaní podľa slova Božieho kresťansky vysvetlené a zrovnané.

Jacobs Andreas

O súhrnnom obsahu, pravidle a meradle,

podľa ktorého treba rozsudzovať každé učenie a vzniklé bludy kresťansky vysvetľovať a o nich rozhodovať.

Biblia 1. Veríme, učíme, vyznávame, že jediným pravidlom a meradlom, podľa ktorého každé učenie treba rozsudzovať a ktorým sa všetci učiteľia majú riadiť, sú jedine prorocké a apoštolské spisy Starej a Novej zmluvy, ako je napísané: „Je aviecom nohám Tvoje slovo a svetlom mojim chodníkom“ (Žalm 119.105). A sv. Pavel hovorí: „Keby vám anjel z neba zvestoval (iné) evanjellum, nech je prekliaty“ (Gal. 1.8).

Ostatné spisy starých alebo nových učiteľov, nech sa akokoľvek menujú, nemôžu sa pokladať za 2 rovnocenné s Písmom sv., ale vždy ich všetky treba podriaďiť a prijímať len ako svedkov o tom, ako kde sa v poapoštolskej dobe zachovalo toto učenie prorokov a apoštolov.

právo 2. A keďže hneď v dobe po apoštoloch, ba už za ich života povstali falošní učiteľia a kacíri, 3 a keďže proti nim v prvotnej cirkvi zostavili Symbole, to je krátke, presné vierovyznanie, ktoré sa pokladali za jednomysefnú a všeobecnú kresťanskú vieru a vyznanie pravoverných a pravých cirkví, a to menovite Symbolum Apostolicum, Symbolum Nicaenum a Symbolum Athanasii (Vyznanie apoštolské, Vyznanie nicejské, Vyznanie Athanása), aj my sa priznávame k nim a zavrhuje-
pravdu jeme týmto všetky kacírstva a učenia, ktoré im odporujú a dostali sa do cirkvi.

3. Čo sa týka vieroučných sporov, ktoré vznikli v našom čase, za jednomysefný conses (uzne- 4 senie) a vysvetlenie našej kresťanskej viery a vyznania najmä proti pápežovi a jeho falošnej bohoslužbe, modlárstvu, povere a aj proti iným sektám, ako naše vyznanie v tomto čase pokladáme prvé nezmenené Augsburské vierovyznanie, ktoré roku 1530 na veľkom ríšskom sneme v Augsburgu predložili cisárovi Karlovi V., a popri ňom tiež Apológiu a články, ktoré roku 1537 v Šmajkaldach zostavené podpísali najprednejší teológovia.

A keďže sa táto otázka náboženská týka aj pospolitých ľudí a spásy ich duší, priznávame sa aj 5 k Malému i Veľkému katechizmu Dr. Luthera, ako sú napísané v Lutherových spisoch. Priznávame sa k nim ako k laickej Biblii. V nich je zhrnuté všetko, o čom obsérne hovorí Písmo sv. a čo treba kresťanovi vedieť, aby bol spasený.

Podľa tohto návodu, ako bol hore spomenutý, treba zostaviť všetko učenie a treba zavrhnúť 6 a zatriť všetko, čo je proti tomuto jednomysefnému vysvedeniu našej viery.

Takto sa zachová rozdiel medzi Písmom sv. Starej a Novej zmluvy a medzi všetkými ostatnými 7 spismi a ostáva len Písmo sv. ako jediný sudca pravidla a meradla, podľa ktorého ako jediného prôbného kameňa sa má a musí skúšať každé učenie a rozsudzovať, či je dobré a či zlé, pravé alebo falošné.

Iné symbole a spomínané spisy však nie sú sudcom ako Písmo sv., ale iba svedectvom a vysve- 8 tením viery, ako v ktorej dobe vedy žijúci Písmu sv. rozumeli v sporných článkoch v Dožích cirkvách, ako ho vykladali a ako Písmu sv. odporujúce učenie zavrhlí a zatriťli.

Biblia vs. vyznanie

I.
O dedičnom hriechu

Status controversiae

Hlavná otázka v tomto spore.

1 Či dedičný hriech je vlastne a nerozlišiteľne sama pokazená prirodzenosť, podstata a bytosť človeka alebo dokonca najhlavnejšia a najlepšia časťka jeho bytosti, totiž sama rozumná duša vo svojom najvyššom stupni a sile?

2 Alebo či aj po páde je rozdiel medzi podstatou, prirodzenosťou, bytosťou, telom, dušou človeka a medzi dedičným hriechom, takže iné je prirodzenosť a iné je dedičný hriech, ktorý v pokazenej prirodzenosti väzí a prirodzenosť kazí?

Affirmatíva

Čisté učenie, viera a vyznanie podľa vyššie spomenutého meradla súhrnného vyvetlenia.

- 2 1. Veríme, učíme, vyznávame, že je rozdiel medzi prirodzenosťou človeka nielen ako ju Boh na počiatku stvoril čistú, svätú, bez hriechu, ale ako ju aj teraz po páde máme. Totí rozdiel je medzi prirodzenosťou, ktorá aj po páde je a ostáva Božím dielom a medzi dedičným hriechom. Tento rozdiel je taký veľký, aký veľký je rozdiel medzi Božím a diablovým dielom.
- 3 2. Podobne veríme, učíme, vyznávame, že treba veľmi starostlivo dbať na tento rozdiel - Lebo učenie, že nemôže byť rozdiel medzi pokazenou ľudskou prirodzenosťou a medzi dedičným hriechom, protivi sa hlavným článkom našej kresťanskej viery o stvorení, vykúpení, posvätení a vzkriesení nášho tela a nemôže popri nich obstať.
- 4 Veď Boh stvoril nielen telo a dušu Adamovu a Evinu pred pádom, ale stvoril aj naše telo a našu dušu po páde, aj keď sú pokazené. Boh ich aj teraz uznáva za svoje dielo, ako je napísané: „Tvoje ruky ma sformovali a urobili“ (Job 10,8).
- 5 Aj Boží Syn v jednote svojej osoby prijal na seba ľudskú prirodzenosť, pravda, bez hriechu a tak tela nie cudzie ale naše telo a podľa neho bol nám opravdivým bratom. Žid. 2,14: „A pretože dieťky majú účasť na krvi a mäse, aj On sám mal účasť na nich“. Tiež (v. 16,17): „Veď skutočne neujíma sa anjelov, ale potomkov Abrahámových. Preto vo všetkom musel sa pripodobniť bratom, - okrem hriechu.“
- 6 A tak aj Kristus ju vykúpil ako svoje dielo, posvätil ju ako svoje dielo, vzkriesil z mŕtvych a slávou ozdobil ako svoje dielo. Ale dedičný hriech nestvoril, neprijal, nevykúpil, neposvätil, ani ho nevzkriesil s vyvolenými, ani neoslávi, ani nespasi, ale ho pri zmŕtvychvstaní úplne zničil.
- 7 Z tohoto ľahko môžeš rozpoznať rozdiel medzi skazenou prirodzenosťou a medzi nakažou, ktorá vŕži v prirodzenosti a kazi prirodzenosť.
- 8 3. Avšak veríme, učíme a vyznám, že dedičný hriech nie je ľahkým, ale takým hlbokým porušením ľudskej prirodzenosti, že nenecháva nič zdravého alebo neskazeného v tele a duši človeka, v jeho vnútorných i vonkajších silách. Tak je, ako cirkev spieva: „Skrz Adamov pád je dedičný hriech, nemožno vystihnúť rozumom, ale dá sa poznať jedine z Božieho slova. A že prirodzenosť nikto nemôže oddeliť od tejto nákazy prirodzenosti jedine sám Boh, čo sa stane úplne skrze smrť pri vzkriesení. Tam naša prirodzenosť, ktorú teraz nosíme, vstané z mŕtvych a bude už večne bez dedičného hriechu, od neho celkom odľúčená a oddelená, ako je napísané: i keď moja koža bude tak rozrušená, zo svojho tela uzriem Boha“ (Job 19,26).

Negatíva

Zavrhnutie falošného protivného učenia.

- 11 1. A tak zavrhuje a zatracuje učenie, že dedičný hriech je iba chyba alebo vlna z nejakého cudzieho previnenia a nie porušenie našej vlastnej prirodzenosti.
- 12 2. Tiež, že glé hladosti nie sú hriechom, ale sú stvorené podstatné vlastnosti prirodzenosti; alebo akoby výš spomínaný nedostatok a chyba neboli skutočným hriechom, pre ktorý by človek bez Krista bol dieťaťom hnevu.
- 13 3. Tak tiež zavrhuje pelagiánsky blud, ktorý tvrdí, že ľudská prirodzenosť aj po páde zostala neskazená a najmä v duchovných veciach celkom dobrá a čistá vo svojich naturalibus, to je vo svojich prirodzených silách.
- 14 4. Tiež, že dedičný hriech je len zovňajšia nepatrná strelnutá špina alebo len fľaknutá škvŕna, pod ktorou si prirodzenosť zachovala dobré sŕdy aj v duchovných veciach.
- 15 5. Tiež, že dedičný hriech je len zovňajšia prekážka dobrých duchovných síl a nie ich odľupenie a nedostatok; tak ako magnet, natretý cesnakovou slávou, nestrali svoju prirodzenú prifažlivú silu, len sa mu v nej prekáža; alebo že túto škvrnu možno ľahko zmyť ako škvrnu z tváre alebo farbu zo steny.
- 16 6. Tiež, že v človeku nie je úplne pokazená jeho ľudská prirodzenosť a bytosť, ale že človek má

v sebe ešte niečo dobrého i v duchovných veciach, ako napr. schopnosť, zručnosť, dôkladnosť alebo moc v duchovných veciach niečo začať, vykonať alebo spolupôčinkovať.

7. Naproti tomu tiež zavrhneme falšné učenie manichejcov, ktorí učia, že dedičný hriech 17
všial satan do prírodnosti ako niečo podstatné a byťostné a že oboje zmiešal tak, ako sa zmieša jed s vinom.

8. Tiež, že pehřeší sám prirodzený človek, ale niečo iné a cudzie v ňom a preto nemá sa 18
obviňovať prirodzenosť ale iba dedičný hriech v prirodzenosti.

9. Tiež zavrhneme a zatracujeme ako manichejský blud učenie, že dedičný hriech je vlastne 19
neoddelene sama substancia, prirodzenosť a bytosť porušeného človeka. Teda že nemožno ani myslieť na nejaký rozdiel medzi prirodzenosťou samou o seba po páde a medzi dedičným hriechom a že sa toto ani v myšlienkach nedá rozlišovať.

10. Luther menuje dedičný hriech prirodzeným, osobným, podstatným; nie však preto, že by 20
prírodnosť, osoba alebo podstata človeka sama bola bez akéhokoľvek rozdielu dedičným hriechom, ale preto, aby sa týmito slovami ukázal rozdiel medzi dedičným hriechom, ktorý väzi v prírodnosti a medzi ostatnými hriechami, ktoré sa nazývajú vykonanými.

11. Lebo dedičný hriech nie je hriechom, ktorý sa spácha, ale je hriechom, ktorý väzi v prto- 21
dzenosti, podstate a bytosti človeka. I keby v srdci porušeného človeka nevznikla nijaká zlá mystierka, nijaké márne slovo nevyriešol, a nijaký zlý skutok nespáchal, jednako prírodnosť je porušená prirodzeným hriechom, ktorý je nám vrodenný v hriešnom semeni a je prameňom všetkých ostatných spachaných hriechov: zlých myšlienok, slov, skutkov, ako je napísané: „Zo srdca pochádzajú zlé myšlienky“ atď. (Mat. 15, 19). Tiež: „Keď Hospodin videl, že skazenosť ľudstva na zemi bola a že každý výplod zmysľania jeho srdca bol ustavične len zlý . . .“ (1. Mojš. 6, 5; 8, 21).

12. Tiež si treba dobre povšimnúť nerovnaký význam slova prirodzenosť, ktorým manichejci 22
zakrývajú svoj blud a mnohých jednoduchých ľudí mýlia. Lebo raz znamená podstatu človeka, napr. keď sa povie: „Boh stvoril ľudskú prirodzenosť“. Inokedy zas označuje dobrú alebo zľú vlastnosť, ktorá väzi v prírodnosti alebo v bytosti, napr. keď sa povie: „Prírodnosť hada je uštipnutá a prirodzenosť a vlastnosť človeka je hriešit, teda hriech“. Tu v tomto prípade slovo prirodzenosť neoznačuje podstatu človeka, ale niečo, čo väzi v prírodnosti alebo v podstate.

13. Čo sa týka latinských slov substantia — podstata a accidens — prípadnosť / keďže ich Písmo 23
sv. neužíva a ani nie sú známe jednoduchému človekovi, nemajú používať v kázňach pred po-
spolitým ľudom, ktorý ich nerozumeje. Pošpólitosť treba ušetriť pred nimi.

Avšak v školách a medzi učencami, ktorí tieto slová dobre poznajú a používajú bez akéhokoľvek 24
nedorozumenia, aby nimi rozlišovali, čo je v niektorej veci podstatné a čo prípadné, majú sa tieto slová právom zachovať v dispute o dedičnom hriechu.

Lebo nitri sa najzrejmejšie ukazuje aj rozdiel medzi dielom Božím a diabľovým, pretože diabol 25
nemôže stvoriť substanciu, ale len z Božieho dopustenia prípadne poukaziť Bohom stvorenu sub-
stanciu.

- Hriech nemá existenciu sám o sebe. I. je len pokvzením, porušením, predstavením
II. dobruho Božieho a tvorenia.

O slobodnej vôli

Status controversiae

Hlavná otázka v tomto spore.

Keďže vôľa človeka má štyri nerovnaké stavy a to: 1. pred pádom, 2. po páde, 3. po znovuzro- 1
dení, 4. po vzkriesení. — hlavnou otázkou je len otázka o vôli a schopnosti človeka v druhom stave. A to, aké schopnosti v duchovných veciach má človek sám zo seba po páde našich prvých rodičov a pred svojím znovuzrozením? Či sa môže alebo nemôže chystať a pripravovať k Božej milosti svojimi vlastnými silami, ako ho Duch Svätý znovuzrodí? A či môže alebo nemôže príjať milosť, ktorú mu Duch Svätý ponúka v slove a vo sviatostiach?

Afirmatíva.

Čisté učenie o tomto článku podľa Božieho slova.

- 2 1. Naše učenie, viera a vyznanie o tomto je, že ľudský rozum a myseľ v duchovných veciach sú slepé, nč nechápu svojimi vlastnými silami, ako je napísané: „Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho, lebo sú mu bláznovstvom a nemôže ich poznať, pretože ich duchovne treba rozsudovať“ (1. Kor. 2,14).
- 3 2. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že znovuzrozená vôľa človeka sa od Boha nielen odvracia, ale je nepriateľom Božím, že túži a chce len zlé a to, čo je proti Bohu, ako je napísané: „Výplod srdca človeka zlý je od jeho mladosti“ (1. Mojz. 8,21).
 Tiež: „Telesné zmysľanie je nepriateľstvo voči Bohu. lebo sa nepodáva a ani sa nemôže poddať zákonu Božiemu“ (Rím. 8,7). Ako sa mitve telo nemôže samo oživiť, aby žilo telesným, pozemským životom, tak ani človek, ktorý je pre hriech duchovne mitvy, nemôže povstať, aby žil duchovným životom, ako je napísané: „Oživi nás a Kristom, keď sme boli mitvi v prestúpeniach“ (Efez. 2,5). A: „Nie, že by sme boli schopní vymyslieť niečo sami o sebe, už ako sami zo seba, ale naša schopnosť je z Boha“ (2. Kor. 3,5).
- 4 3. Obrátenie však spôsobila Boh — Duch Svätý nie bez prostriedkov, ale upotrebuje na to kázeň a poslúchajte slova Božieho, ako je napísané: „Evanjelium je mocou Božou na spasenie“ (Rím. 1,16). Tiež: „Viera povstáva z poslúchania Božieho slova“ (Rím. 10,17) a je to Božia vôľa, že máme poslúchať Božie slovo a nezachovávať si uši. Pri takom slove je prítomný Duch Svätý a otvára srdcia, aby ho počúvali, ako Lydia v Skurkoch apostoľských 16. a tak obrátili jedine z milosti
- 6 a mocou Ducha Svätého, Obrátenie človeka je jedine Jeho dielo. Bez Jeho milosti je naše „chcenie i bežanie“, sadenie statie a polievanie ničím, ak On „nedá vzrásť“, ako hovorí Kristus: „Bez mňa nie môžete činiť“ (Ján 15,5). Týmto krátkymi slovami popiera, že by slobodná vôľa mala silu a všetko pripisuje Božej milosti, aby sa nik nemohol chváliť pred Bohom., 1. Kor. 1,29; 2. Kor. 12,5; Jerem. 9,23.

Negativa

Protivné, falosné učenie.

- 7 A tak zavrhuje a zatracujeme všetky tieto bludy, pretože sa protivia meradlu Božieho slova:
- 8 1. Blúznenie filozofov, pomenovaných stolíkri, ako aj manichejcov, ktorí učia, že všetko, čo sa deje, musí sa tak diať a nemôže sa diať inak a že človek všetko robí z „donútenia“, i to, čo robí v zovňajších veciach a že je prinútený páchat zlé činy a skutky, ako sú: smilstvo, lápež, vražda, krádež a in podobné.
- 9 2. Tiež zavrhuje blud hrubých pelagjánov, ktorí učia, že sa človek môže obrátiť z vlastných sil a že môže veriť v evanjelium bez milosti a Ducha Svätého; že môže byť zo srdca poslušný Božiemu zákonu a tak si zaslúžiť odpustenie hriechov a večný život.
- 10 3. Tiež zavrhuje blud semipelagjánov, ktorí učia, že človek vlastnými silami môže začať obrátenie sa, ale nemôže ho dokončiť bez milosti Ducha Svätého.
- 11 4. Tiež učenie, že i keď človek pred svojimi znovuzrozením je so svojou slobodnou vôľou prislaby začať obrátenie sa a sám vlastnými silami sa k Bohu obrátiť a zo srdca zachovávať Boží zákon, predsa, keď Duch Svätý kázňou slova započal a mu v nej ponúkol svoju milosť, vôľa človeka svojimi vlastnými prirodzenými silami môže po istú mieru, i keď málom a slabú, prispieť, pomôcť a spoluúčinkovať seba sámého pripraviť a prispôbiť na milosť a prijať ju a uchopiť a veriť v evanjelium.
- 12 5. Tiež, že znovuzrodený človek môže dokonale zachovať zákon Boží a dokonale ho naplniť a že také naplnenie je našou spravodlivosťou pred Bohom, ktorou si zaslúhujeme večný život.
- 13 6. Zavrhuje a zatracujeme aj blud entuziasťov, ktorí blúznia, že Boh bez prostriedkov, bez počúvania slova Božieho, aj bez užívania sviatosťí faha ľudí k sebe, osvecuje ich, ospravedľňuje a spasi.
- 14 7. Tiež že Boh pri obrátení sa a znovuzrození úplne zničí substanciu a bytosť starého Adama a najmä rozumovú dušu a že v obrátení sa a znovuzrození z ničoho stvorí novú bytosť duše.
- 15 8. Tiež, keď sa bez vysvetlenia hovorí, že sa vôľa človeka pred obrátením, v obrátení a po obrátení sa protivi Duchu Svätému a že sa Duch Svätý dáva tým, ktorí sa Mu úmyselne a zadržlivo protivia. Lebo Boh pri obrátení sa robí z nechcejúcich chcejúcich a prebýva v chcejúcich, ako hovorí Augustín.
- 16 Čo sa týka výmkov starých i nových cirkevných učiteľov, ktorí hovoria: „Deus trahit, sed volent“

tem trahit", to je „Boh priťahuje, ale priťahuje chcejúceho“: tiež „Homina voluntas in conversione non est otiosa, sed agit aliquid“, to je „Ľudská vôľa pri obrátení sa nie je nečinná, ale niečím prispieva“, — keďže sa takéto výroky citujú na potvrdenie prirodzenej slobodnej vôle človeka obrátení sa, ale proti učeníu o Božej milosti. súdime, že sa nezhodujú s formou zdravého učenia. A tak, keď je reč o obrátení sa k Bohu, treba sa im radšej vyhýbať.

Naproti tomu sa však správne hovorí, že Boh pri obrátení sa priťahovaním Ducha Svätého robí chcejúcich zo spurných a protiviacich sa ľudí a že po takomto obrátení sa vôľa znovuzrodeného človeka nie je nečinná v každodennom cvičení sa v pokání, ale že spolupôsobí vo všetkých dielach Ducha Svätého, ktoré koná s nimi.

9. Tiež to, čo Dr. Luther napísal, že sa vôľa človeka pri jeho obrátení sa chová pure passive, to jest čisto trpne, že celkom nič nerobí, treba chápať a brať „respectu divinae gratiae in accidentis novis modibus“, to jest tak, že Duch Boží počutým slovom alebo prijatím sviatosti uchopí vôľu človeka a spôsobuje nové narodenie a obrátenie sa. Potom, keď Duch Svätý toto spôsobil a pripravil a keď jedine svojou Božskou mocou a účinkovaním zmení i obnoví vôľu človeka, nová vôľa človeka býva nástrojom, nástrojom Božieho Ducha Svätého, takže milosť nielen prijíma, ale aj spoluúčinkuje v skutkoch Ducha Svätého, ktoré potom nasledujú.

Takže pred obrátením sa človeka sú iba dve „skutočné“ príčiny, totiž Duch Svätý a slovo Božie ako nástroj Ducha Svätého, ktorým spôsobuje obrátenie sa a ktoré človek má poslúchnuť, ale svojimi vlastnými silami mu nemôže veriť a ho prijať. To môže iba z Božej milosti a činnosťou Ducha Svätého.

III.

O spravodlivosti viery pred Bohom.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

V našich cirkvách podľa slova Božieho a podľa zmyslu Augsburgskej konfesie sa jednomyselne učí, že my, kresťania hriešnici, budeme pred Bohom ospravedlnení a spasení iba vierou v Krista. Teda jediné Kristus je našou spravodlivosťou. Keďže Kristus je opravdivý Boh a človek a keďže v ňom sú osobne spojené Božská a ľudská prirodzenosť (Jercm. 23,6; 1. Kor. 1,30; 2. Kor. 5,21), povstala otázka: podľa ktorej prirodzenosti je nám Kristus spravodlivosťou? Z toho vyrástli v niektorých cirkvách dva navzájom si odporujúce bludy.

Jedna strana hlásala, že Kristus je nám spravodlivosťou iba svojim Božstvom, akže prebýva v nás vierou. V zrovnaní s touto Božkosťou, ktorá prebýva v nás vierou, všetok ľudský hriech je ako kvapka vody proti veľkému moru. Proti tomu druhá strana tvrdila, že Kristus je našou spravodlivosťou u Boha iba svojou ľudskou prirodzenosťou.

Affirmativa.

Cisté učenie kresťanských cirkví proti obojm uvedeným bludom.

1. Proti obojm spomenutým bludom jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že Kristus nie je nám spravodlivosťou ani iba podľa Božskej ani iba podľa ľudskej prirodzenosti, ale celý Kristus, podľa oboch prirodzeností pre svoju poslušnosť, ktorú zachoval Otcovi až do smrti ako Boh a človek a tým nám zaslúžil odpustenie hriechov a večný život, ako je napísané: „Akože skrze neposlušnosť jedného človeka mnohí sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka mnohí budú ospravedlnení“ (Rim. 5,19).

2. Preto veríme, učíme a vyznávame: Toto je naša spravodlivosť u Boha, že nám Boh odpúšťa hriechy z púhe milosti bez akýchkoľvek našich predchádzajúcich, prítomných alebo nasledujúcich skutkov, zásluh alebo hodností. Boh nám daruje a pripočítava spravodlivosť Kristovej poslušnosti. Pre túto spravodlivosť prijíma nás Boh na milosť a nás ospravedľuje.

3. Veríme, učíme a vyznávame, že jediné viera je prostriedkom a nástrojom, ktorým prijíname

Krista a teda v Kristu aj „Spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom“, a tak preň sa nám viera počíta za spravodlivosť. Rim. 4.5.

- 6 4. Veríme, učíme a vyznávame, že táto viera nie je pôhou známosťou histórií o Kristu, ale je takým Božím darom, ktorým Krista, svojho Spasiteľa, v slove evanjelia správne poznávame a Mu dôverujeme, že totiž jedine pre Jeho poslušnosť z milosti máme odpustené hriechy a Boli Otec nás bude pokladať za zbožných a ospravedlnených a dostaneme spasenie.
- 7 5. Veríme, učíme a vyznávame, že podľa Pisma sv. slovo ospravedlniť v tomto článku znamená absolvovať, to je zbaviť hriechov, oslobodiť od hriechov: „Kto ospravedľňuje vinného, i kto odsudzuje nevinného, obeja sú Hospodinu ohavnosťou“ (Pril. 17,15). Tiež „Kto bude žalovať na vyvolených Božích? Je to Boh, ktorý ospravedľňuje“ (Rim. 8,33). A ak sa niekde použilo miesto neho slovo regeneratio — znovuzrodenie a vivificatio — oživenie, ako napr. v Apológii, že aj toto sa stalo v tomto zmysle. Inak toto znamená obnovenie človeka a sa odlišuje od ospravedlnenia z viery.
- 9 6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že i keď aj v pravoverných a naozaj znovuzrodených je mnoho slabosti a krehkosti až po hrob, nerajú pochybovať ani o svojej spravodlivosti, ktorá sa im vierou započítala, ani o spáse svojich duší, ale majú si byť istí, že pre Krista a podľa zaslúbenia a slova svätého evanjelia majú milostivého Boha.
- 10 7. Veríme, učíme a vyznávame, že pre zachovanie čistého učenia o spravodlivosti viery pred Bohom s obzvláštnou starostlivosťou treba trvať na „particulis exclusivis“, to jest na slovách svätého apoštola Pavla, ktorými úplne oddelil zásluhu Kristovu od našich skutkov a jedine Kristovi vzdal úctu. Apoštol Pavel totiž takto píše (Efez. 2,8; Rim. 1,17; 3,24; 4,3-; Gal. 3,11; 2Kl. 11): Z milosti, bez zásluhy, bez skutkov, nie pre skutky atď. Všetky tieto slová znamenajú: „jedine vierou“ v Krista budeme ospravedlnení a spasení.
- 11 8. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď predchádzajúce pokánie a nasledujúce dobré skutky nepatria do článku o ospravedlnení pred Bohom, predsa nemá sa tu myslieť na takú vieru, ktorá by mohla byť a zostať spolu so zlým úmyslom hrešiť a konať proti svedomiu. Ale že človek, keď bol vierou ospravedlnený, má potom opravdivo, živú vieru, činnú skrze lásku (Gal. 5,6). Že teda dobré skutky vždy nasledujú za ospravedľujúcou vierou, a keď je opravdivá a živá, istotne vždy sú spolu s ňou, pretože viera nikdy nie je sama, ale vždy má pri sebe lásku a nádej.

Antithesis alebo negatíva.

Protivné učenie zavrhnuté.

- 12 Preto zavrhuje a zatracuje všetky tieto bludy:
- 13 1. Že Kristus je našou spravodlivosťou iba podľa Božskej prirodzenosti atď.
- 14 2. Že Kristus je našou spravodlivosťou iba podľa svojej ľudskej prirodzenosti atď.
- 15 3. Že vo výpovediach prorokov a apoštolov, keď je reč o ospravedlnení z viery, slovo ospravedlniť a byť ospravedlneným neznamená zbaviť alebo byť zbavený hriechov a dostať odpustenie hriechov, ale znamená skutočne urobiť spravodlivým pred Bohom a to pre lásku vyľatu Duchom Svätým a pre cnosť a z nej pochádzajúce skutky.
- 16 4. Že viera hľadá nielen na poslušnosť Kristovu, ale aj na Jeho Božskú prirodzenosť, nakoľko totiž ona v nás prebýva a pôsobí a týmto prebývaním je náš hriech prikrýty.
- 17 5. Že viera je taká dôvera v Kristovu poslušnosť, ktorá môže byť a zostať dokonca aj v človekovi, ktorý sa úprimne nekajal, ktorý žije bez lásky a ktorý proti svojmu svedomiu zostáva v hriechoch.
- 18 6. Že vo veriacich neprebýva sám Boh, ale iba dary Božie.
- 19 7. Že viera preto spasi, lebo ňou sa v nás začalo obnovenie, ktoré záleží v láske k Bohu a k blížnym.
- 20 8. Že pri ospravedlnení viera má sice prednosť, ale že aj obnovenie a láska prináležia k našej spravodlivosti pred Bohom. A to tak, že i keď nie sú hlavné príčiny našej spravodlivosti, predsa bez lásky a obnovenia naša spravodlivosť pred Bohom nie je úplná a dokonalá.
- 21 9. Že veriaci sú pred Bohom spravodliví a spasení i pre započítanú im Kristovu spravodlivosť i pre začatú novú poslušnosť. Alebo šťastí započatím Kristovej spravodlivosti, šťastí za počatou novou poslušnosťou.
- 22 10. Že zaslúbenie milosti sa prívlastňuje vierou v srdci a vyznaním, ktoré sa deje ústami a inými cnosťami.

11. Ze viera neospravedlňuje bez dobrých skutkov, takže sa k spravodlivosti nevyhnutne po- 23
žadujú dobré skutky. Bez nich človek nemôže byť ospravedlnený.

IV.

O dobrých skutkoch.

Status controversiae.

Hlavná otázka v spore o dobrých skutkoch.

V učení o dobrých skutkoch vznikl v niektorých cirkvách dva rozpory:

Najprv sa niektorí teológovia rozdelili pre nasledujúce výpovede, keď jedna časť napísala: dobré 1
skutky sú potrebné k spásu; bez dobrých skutkov nie je možné byť spaseným; podobne: nikto 2
nikdy nebol spasený bez dobrých skutkov. Druhá však naproti tomu napísala: dobré skutky 3
škodia spásu.

Potom medzi niektorými teológmi povstal spor o slová potrebný a slobodný. Jedna časť 3
tvrdila, že pri novej poslušnosti nemá sa užívať slovo potrebný. Táto poslušnosť vyviera 4
z dobrovoľného ducha a nie z potrebnosti a z donútenia. Druhá zas zastávala slovo potrebný, 5
pretože táto poslušnosť nespočíva v našej ľubovôli, ale že znovuzrodení ľudia sú povinní preuka- 6
zovať takúto poslušnosť.

Z tejto hádky o slovách prenesol sa potom spor na vec samú. Jedna časť tvrdila, že medzi 4
kresťanmi vôbec netreba učiť zákon ale len svätým evanjeliom, napomínať ľudí k dobrým skut- 5
kom. Druhá tomu protirečila.

Afirmativa.

Čisté učenie kresťanských cirkvi o tomto spore.

Aby sme dôkladne vysvetlili tento spor a ho odstránili, podávame naše učenie, vieru a vyznanie: 6

1. Ze dobré skutky isto a bezpochyby nasledujú po opravdivej viere, keď je to nie mŕtva ale živá 6
viera: ako ovocie na dobrom strome.

2. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že dobré skutky ihneď treba úplne vylúčiť, keď je reč 7
o spásu, ako napr. v článku o ospravedlnení pred Bohom. Apoštol to potvrdzuje jasnými slova- 8
mi, keď píše: „Ako aj David blahoslavi [Zalm 32,1-] človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta 9
spravodlivosť: „Blahoslavení, ktorým nepravosť boh odpustene a ich hriechy prikrýte: blahosla- 10
vený muž, ktorému Pán nepočíta hriech“ (Rím.4,6). A na inom mieste: „Lebo milosťou ate spasení 11
skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; ani nie zo skutkov, aby sa nikto nechválil“ 12
(Efez.2,8).

3. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že všetci ľudia, ale najmä znovuzrodení a obnovení Du- 8
chom Svätým, sú povinní konať dobré skutky.

4. V tomto zmysle slová potrebný, treba a musieť, správne a kresťansky sa používajú 9
aj o znovuzrodených a nijako sa neprotivá forme zdravých slov a rečí.

5. Avšak pod spomenutými slovami „necessitas, necessarium“, „potreba, nevyhnutné“, keď 10
sa užívajú o znovuzrodených, nemá sa rozumieť prinútenie, ale len povinná poslušnosť, ktorú 11
prave veriaci, keď sú znovuzrodení, nekonajú z donútenia a popohľadávania zákonom, ale z dobro- 12
voľného ducha, pretože „nie sú viac pod zákonom, ale pod milosťou“ (Rím.6,14; 7, 6, 8, 14).

6. Preto tiež veríme, učíme a vyznávame, že keď sa povie: znovuzrodený koná dobré skutky 11
dobrovoľne, tomu sa nemá rozumieť, akoby znovuzrodený človek ľubovoľne mohol robiť alebo 12
nerobiť dobre, kedy by chcel a tiež, že by mohol zachovať vieru, i keby úmyselne zhrušil.

7. Toto nemožno inak rozumieť ako len tak, ako to vysvetľuje sám Pán Kristus a Jeho apošto- 12
lovia, keď totiž hovoria o slobodnom duchu, ktorý nerobí takto zo strachu pred trestom ako sluha, 13
ale z lásky k spravodlivosti ako deti (Rím.8,15).

8. Praveže, táto dobrovoľnosť vo vyvolených dieťatkách Božích nie je dokonalá, ale obťažaná 13
veľkou slabosťou, ako svätý Pavol sám na seba žaluje (Rím. 7,14-25; Gal. 5,17).

9. Avšak túto slabosť Pán nezapočítava svojím vyvoleným, a to pre Krista, ako je napísané: 14

FORMULA SVORNOSTI

„Nieto teda teraz už odsudenia tým, čo sú v Kristu Ježiši“ (Rim. 8.1).

R 8:1

- 15 10. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že vieru a spasenie v nás neudržiujú skutky, ale iba Duch Boží skrze vieru. Dobré skutky sú svedectvom, že je náš Duch Svätý prítomný a pracuje v nás.

Negativa.

Falošné protívne učenie.

- 16 1. Preto zavrhuje a zatracuje tieto spôsoby učenia a písania, že dobré skutky sú potrebné ku spásu. Tiež, že nikdy nikto nebol spasený bez dobrých skutkov. Tiež, že je nemožné byť spaseným bez dobrých skutkov.
- 17 2. Zavrhuje a zatracuje tiež ako pohoršujúcu a škodlivú kresťanskú káznú výpoveď: „dobré skutky škodia spásu“.
- 18 Lebo najmä v tejto poslednej podobe ako je potrebné ľudí napomínať, aby nemiešali skutky do článkov o ospravedlnení, tak isto ich treba napomínať ku kresťanskej výchove a povzbudzovať k dobrým skutkom a tiež, aby konali dobré skutky na dôkaz svojej viery a vďačnosti naproti Bohu. Lebo ľudia práve tak môžu zatradiť epikurejské náhľady o viere, ako pápežské a farizejské spoliehanie sa na vlastné skutky a zásluhy.
- 19 3. Zavrhuje tiež a zatracuje učenie, že viera a prítomnosť Ducha Svätého sa nestratí svojvoľným hrešením a že svätí a vyvolení si zachovávajú Ducha Svätého, aj keby sa dopustili smilstva a iných hriechov a v nich zotrvali.

- Strata DS

V.

O zákone a evanjéliu.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

- 1 Či kázeň svätého evanjelia nie je len kázeň o milosti, ktorá zvestuje odpustenie hriechov, ale aj kázeň o pokání a treste, ktorá tresce neveru, ktorí nekarhá zákon, ale iba evanjélium.

Afirmativa.

Čisté učenie Božieho slova.

- 2 1. Veríme, učíme a vyznávame, že rozdiel medzi zákonom a evanjéliom ako nádherné svetlo treba zachovať v cirkvách veľmi starostlivo, aby slovo Božie (podľa napomenutia svätého Pavla) bolo správne rozlišované.
- Zákon 3 2. Veríme, učíme a vyznávame, že zákon je vlastne Božie učenie, ktoré učí, čo je správne a Bohu milé a tresce všetko, čo je hriešne a proti Božej vôli.
- 4 3. A tak všetko, čo tresce hriešne, je a patrí do kázne zákona.
- evanjélium 4. Evanjélium je vlastne učenie, ktoré učí, čo má veriť človek, ktorý nezachoval zákon a ktorého zákon zatracuje. Totíže Kristus odpýkal všetky naše hriešy a za ne zaplatil, takže sme v ňom bez akýchkoľvek svojich zásluh dosiahli ziskali odpustenie hriechov, spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom a večný život.
5. Keďže však slovo evanjélium sa neužíva v Písme len v jednom význame, a vlastne z toho povstal aj tento spor, tak veríme, učíme a vyznávame, že keď sa pod slovom evanjélium rozumie celé učenie Kristovo, ktoré On vo svojom učiteľskom úrade ako aj Jeho apoštolovia hlásali (v tomto význame je použité napr. u Marka 1.15 a Skut. ap. 20.21), vtedy je správne, keď sa povie a napíše, že evanjélium je kázeň o pokání a odpustení hriechov.
6. Avšak keď zákon a evanjélium alebo keď sa sám Mojžiš, učiteľ zákona, a Kristus, kazateľ evanjelia, porovnávajú, vtedy veríme, učíme a vyznávame, že evanjélium nie je kázeň o pokání a treste, ale jedine kázeň o potešení a radosť zvest. ktorá netrepe ani nestraší, ale potešuje svedomie pred hrozbami zákona, ukazuje len na Kristove zásluhy a povzbudzuje láskyplnou káz-
- 7 inštr. evanjélium

injektor zákon => { farizejského / sáfalného

krížom vyklad zákona => pravé poroznanie krížom

SŮHRN: O ZÁKONE A EVANJELIU. O TRETOM SPÔSOBE UŽÍVANIA ZÁKONA

nou o božej milosti a láskavosti, ktorú ohrdzime pre Kristove zásluhy.

7. Čo sa však týka vyjavenia hriechov, vec sa má takto: Mojžišov závoj visí pred očami všetkých 8 ľudí, kým počúvajú len kázeň o zákone a nie o Kristu. Preto zo zákona ani svoje hriechy nepoznajú dobre, ale buď sú bezohľadnými pokrytcami ako farizeji, alebo si zuľajú ako Judáš atď. Preto Kristus vzal zákon do svojich rúk a duchovne ho vyložil (Mat. 5.21-; Rim. 7.14). A takto sa zjavuje, aký veľký je Boží hnev z neba na všetkých hriešnikov. (Rim. 1.18). A tak potom sú odkázaní na zákon a len potom konečne poznajú z neho správne svoje hriechy. Toto poznanie by Mojžiš nikdy neboli z nich dostal.

A tak aj keď kázeň o utrpení a smrti Krista, Syna Božieho, je vážna a hrozná kázeň a je dôkazom 9 Božieho hnevu a len ona konečne privádza ľudí správne k zákonu: lebo len keď im je odňatý Mojžišov závoj, spoznajú doopravdy, aké veľké veci Boh od nás v zákone požaduje, a že my ich vôbec nemôžeme činiť, ale všetci máme hľadať svoju spravodlivosť v Kristu:

8. jednako, kým toto všetko (totož Kristovo utrpenie a smrť) boží hnev zvestuje a ľudí stráši, ešte 10 to nie je vlastná kázeň evanjelia, ale kázeň Mojžiša a zákona a tak cudzie dielo Kristovo. Pomocou tohoto však prichádza k svojmu vlastnému dielu, to jest kázeň o milosti, potešovať a oživovať. Toto je vlastná kázeň evanjelia.

Negatíva.

Protivné učenie, ktoré sa zavrhuje.

Preto zavrhujeme a za nesprávne a škodlivé pokladáme učenie, že evanjelium je vlastne kázeň 11 o pokání a treste a nie len o milosti. Týmto sa evanjelium zase mení na učenie zákona, zatemňujú sa Kristove zásluhy a sväté Písmo, kresťanom sa berie práva útecha a pápežstvu sa znovu otvárajú dvere.

VI.

O tretom spôsobe užívania zákona.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

Zákon bol daný ľuďom z troch príčin po prvé /aby zachoval zovňajšu kázeň na krotenie divo 1 kých a neposlušných. po druhé /aby privádzal ľudí k poznaniu ich hriechov. po tretie /keď sa už znovuzrodili, ale ešte vždy lepi na nich telo, aby mali určité pravidlo, podľa ktorého by mali riadiť a spravovať celý svoj život. Medzi niekoľkými, nie mnohými teológmi, vznikol spor o treťom užívaní zákona. Či sa má totiž kázať zákon aj znovuzrozeným kresťanom a či nie? Jedni hovorili áno, druhí nie.

Afirmatíva.

Správne kresťanské učenie o tomto spore.

1. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď Kristus prave veriacích a ku Bohu skutočne obrátených 2 ľudí oslobodil a zbavil kliatby a tlaže zákona, predsa preto nie sú bez zákona, ale Syn Boží ich preto oslobodil, aby sa v zákone cvičili dňom i nocou (Žalm 1.2; 119.1-). Ved naši prví rodičia ani pred pádom nežili bez zákona, ale mali ho napísané v srdci, pretože boh stvorení na Boží obraz.

2. Veríme, učíme a vyznávame, že o zákone treba usilovne kázať nielen medzi neveriacimi 3 a nekajúcimi, ale aj medzi prave veriacimi, skutočne obrátenými, znovuzrozenými a vierou ospravedlnenými.

3. Lebo i keď sú znovuzrodení a v duchu svojej mysle obnovení, predsa však znovuzrodenie 4 a obnovenie v tomto svete nie je dokonalé, ale je len začaté. Veriaci duchom svojej mysle bojujú neustály boj proti telu, to je proti skazenej prirodzenosti a vlastnostiam, ktoré v nás ostávajú až do

boj neustále prechádza

FORMULA SVORNOSTI

smrti. A kvôli starému Adamovi, ktorý ešte stále väzi v rozume, vŕi a vo všetkých schopnostiach človeka, Leba, aby ľuďom vždy svietil Pánov zákon, aby neprijali také bohoslužby, ktoré si svojvoľne vymyslela a vyvolila ľudská úvaha: aby ani starý Adam nekonal podľa svojej vôle, ale proti svojej vŕi nielen napomínaním a hrozbami zákona, ale aj trestami a súženiami hol donútený nasledovať Ducha a dať sa Mu uchopiť (1. Kor.9,17; Rím. 6,12; Gal. 6,14; Žalm 119,1-; Žid. 13,21; 12,1).

Skutky zákona
Ovocie Ducha

4. Co sa tyka rozdielu medzi skutkami zákona a ovocím Ducha, veríme, učíme a vyznávame, že skutky, ktoré sa vykonávajú podľa zákona, dovtedy sú a budú sa menovať skutkami zákona, kým len ich z ľuďi vynucuje iba hlásenie trestov a hrozieb Božieho hnevu.

5. Ovocím Ducha však sú skutky, ktoré Duch Boží, prebývajúc v veriacich, vykonáva skrze znovuzrodených, ktoré znovuzrodení veriaci robia ako keby nevedeli o nijakom zákone, hrozbe alebo odmene. Lebo takto žijú dieťky Božie v zákone a robia podľa Božieho zákona, ktorý svätý Pavel vo svojich listoch nazýva zákonom Kristovým a zákonom srdca, -- (akže nie sú pod zákonom, ale pod milosťou (Rím. 7,25; 8,2; Gal. 6,2).

6. Takto je a zostane u kajúcich i nekajúcich, u znovuzrodených i znovunerozených ľuďi jeden a tenže zákon, totiž nezmeniteľná vŕa Božia. Rozdiel je len čo do poslušnosti u ľuďi, keďže jeden, nie znovuzrodený, robí z donútenia a nerád (ako aj znovuzrodení, kým sú ešte telesní) to, čo od neho žiada zákon. Ale veriaci, nakoľko je znovuzrodený, bez donútenia, dobrovoľným duchom robí to, čo by nijaké hrozby zákona nemohli od neho nikdy vynútiť.

Negativa.

Falošné protivné učenie.

8. Preto zavrhuje ako škodlivé, kresťanskej kázni a opravdivej zbužnosti sa protiviac učenie a blud, že zákon spomenutým spôsobom a v spomenutej niere netreba kázať kresťanom a prave veriacim, ale iba nevercom, nekresťanom a nekajúcim.

VII.

O svätej večeri Kristovej.

1. I keď sa zvingliánski učiteľia nepočítajú medzi teológov, vyznávajúcich Augsburské vierovyznanie, lebo sa oť nich oddelili hneď vtedy, keď sa toto Vyznanie odovzdalo, predsa by sme chceli podať aj o tomto spore správnu, pretože sa usilujú preniknúť a rozšíriť svoje bludy pod menom tohože kresťanského vierovyznania.

Status controversiae.

Hlavný rozpor v tomto článku medzi našim učeníom a učeníom sakramentárov.

2. Či je prítomné pri svätej večeri práve telo a krv nášho Pána Ježiša Krista skutočne a podstatne, či sa rozdeľuje s chlebom a vinom a či ho ústami prijímajú všetci ťi, čo prijímajú túto sviatosť, už či hodní a či nehodní, zbožní alebo bezbožní, veriaci alebo neveriaci? Veriacim na potešenie a život, neveriacim na odsúdenie?

Sakramentári hovoria: nie; my hovoríme: áno.

2. Na vysvetlenie tohto sporu treba hneď na začiatku poznamenať, že sú dva druhy sakramentárov. Niektorí sú hrubí sakramentári, ktorí zrejmy a jasnými slovami hovoria, čo im na srdci leží, že pri svätej večeri je prítomný iba chlieb a vino a točo sa rozdeľuje a prijíma ústami. Ale druhí sú úlisní a najškodlivejší sakramentári. Títo zdánlivo hovoria úplne našimi slovami a tvrdia, že tiež veria v opravdivú prítomnosť práveho, podstatného a živého tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, ale že sa to deje duchovne, vierou. Pod týmito zdánlivými slovami zachováli však práve prvý hrubý názor, že totiž pri večeri Pánovej je prítomný iba chlieb a vino a sa ústami prijíma.

5. Lebo „duchovne“ im nič iné neznamená iba prítomnosť Kristovho Ducha, čiže moc neprítomného tela Kristovho a Jeho záshy; avšak telo Kristovo nie je na žiaden spôsob prítomné. Je len horé,

kaluhni, dvojité prijímanie (nestonizantizmus)

v najvyššom nebi, ku ktorému sa my máme vznášať myšlienkami svojej viery a tam hľadať Jeho telo a krv a vôbec nie v chlebe a víne večeri Pánovej.

Afirmatíva.

Vyznanie čistého učenia o svätej večeri Pánovej
proti sakramentárom.

1. Veríme, učíme a vyznávame, že pri večeri Pánovej skutočne a podstatne sú prítomné 6
a s chlebom a vinom naozaj sa podávajú a prijímajú telo a krv Kristova.
2. Veríme, učíme a vyznávame, že slovám Kristovej zmluvy treba rozumieť len tak, ako znejú 7
podľa litery. Teda nie v tom zmysle, že chlieb znamená neprítomné telo a vino neprítomnú krv
Kristovu, ale v tom, že je to pre sakramentálne spoločenie pravé telo a pravá krv Kristova.
3. Okonskráciu veríme, učíme a vyznávame, že večeri Pánovej ani dielo človeka, ani vyhlásenie 8
nie kazateľa nepôsobí prítomnosť tela a krvi Kristovej, ale že to treba pripísať len a len všemohúcej
moci nášho Pána Ježiša Krista.
4. Pri tom však jedomyseľne veríme, učíme a držíme, že sa pri prijímaní večeri Pánovej nikdy 9
nesmú vynechať slová Kristovho ustanovenia, ale že ich treba verejne vyhlasovať, ako je napísané:
„Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, nie je spoločenstvom krvi Kristovej?“ (1. Kor.
10, 16). Toto dobrorečenie sa deje vysslovením slova Kristovho.
5. Dôvody však, ktoré prinášame v tomto spore proti sakramentárom, sú tie isté, ktoré uvedol 10
Dr. Luther vo svojom Veľkom vyznaní. *Cisťovním lutheranského katechizmu*
„Prvý dôvod je článok našej kresťanskej viery, že Ježiš Kristus je pravý, podstatný, prirodzený, 11
dokonalý Boh a človek v jednej osobe, nerozlúčny a neoddeliteľný.
2. Druhý, že Božia pravica je všade“ . Na nej sedí Kristus skutočne a opravdivo podľa svojej ľudskej 12
prírodnosti a teraz vládne, má vo svojich rukách a pod svojimi nohami všetko, čo je na nebi a na
zemi. Tam nebol posadený človek, ani anjel, iba Martin syn, preto aj toto môže.
3. „Tretí, že slovo Božie ani nepodvádza ani nesklame, 13
4. Štvrtý, že Boh má rozličné spôsoby a vie, ako byť na niektorom mieste a nemá len jeden spôsob, 14
ktorý filozofi nazývajú localem, čiže priestorovým“
6. Veríme, učíme a vyznávame, že s chlebom a vinom sa prijíma telo a krv Kristova nielen 15
duchovne, vierou, ale aj ústami; ale nie kaľamaticky, ale pre sakramentálne spojenie nadpríro-
dzeným, nebeským spôsobom. Toto jasne dosvedčujú Kristove slová, v ktorých prikazuje vziať,
jesť, piť. Takto to robili aj apoštolovia, lebo je napísané: „Piť z neho všetci“ (Mat. 14, 23). Podobne
hovori svätý Pavol: „Či chlieb, ktorý láme, nie je spoločenstvom tela Kristovho?“ (1. Kor. 10, 16).
To znamená: kto je tento chlieb, ten je telo Kristovo. Toto jedomyseľne dosvedčujú aj najprednejší
starocirkevní učiteľia: Chryzostom, Cyprián, Lev I., Gregor, Ambróz, Augustín atď.
7. Veríme, učíme a vyznávame, že pravé telo a krv prijímajú nielen pravé veriaci a hodní, ale aj 16
nehodní a neveriaci, nie však k životu a na potešenie, ale k súdu a na zatratenie, ak sa neobrátia
a neučinia pokánie.
Lebo i keď odvrtnú Krista ako Spastiteľa, predsa Ho i proti svojej vôli musia prijať ako prísneho 17
sudcu. On, prítomný, práve tak vykonáva a dokazuje súd pri nekajúctich hodovníkoch, ako dáva
život a útechu do sŕdc opravdivo veriacim a hodným hodovníkom.
8. Veríme, učíme a vyznávame, že nehodní hodovníci sú iba jedni, totiž tí, čo neveria. O nich je 18
napísané: „Kto neverí, už je odsúdený“ (Ján 3, 18). Tento súd sa sprisťuje, zväčšuje a priráža
nehodným prijímaním večeri Pánovej (1. Kor. 11, 29).
9. Veríme, učíme a vyznávame, že ani jeden opravdu veriaci, kým si zachováva živú vieru čo ako 19
slabý, neprijíma večeru Pánovu na odsúdenie. Veď ona je ustanovená najmä na potešenie
a posilnenie slabej viery kätivých, ale kätivých kresťanov.
10. Veríme, učíme a vyznávame, že všetka hodnosť stolovníkov tohoto nebeského hodu spočíva 20
a je iba v najsvätejšej poslušnosti a v dokonalých zásluhách Kristových, o ktorých nás sviatosť
večeri Pánovej utľuje, ktoré si my privlastňujeme opravdivou vierou, a vôbec nespočíva ani na
našich cnostach ani na vnútorných a zovňajších prípravách.

1. Dôvodenie a podstaty inkarnácie
2. Božia pravica má je všade, ale star (je všade)
3. Slovo Božie nesklame
4. Rôzne spôsoby Božej prítomnosti

Negatíva

Zatratené protivné učenie sakramentárov.

- 21 Jednomyselne zavrhujeme a zatracujeme všetky bludné články, ktoré odporujú a protivia sa tomuto učeniu, jednoduchej viere a vyznaniu o večeri Pánovej:
- 22 1. Pápeženeckú transsubstanciáciu. Pápežstvo totiž učí, že pri večeri Pánovej chlieb a víno stratia svoju substanciu a prirodzenú podstatu a zaniknú tak, že sa premenia na telo Kristovo a zostane iba zovňajšia podoba.
- 23 2. Pápeženeckú omšovú obeť za hriechy živých i mŕtvych.
- 24 3. Že sa laikom vyhlasuje sviatosť iba pod jedným spôsobom a v protive s jasným slovom Kristovej zmluvy zakazuje sa im kalich, čím sa okrádajú o Jeho krv.
- 25 4. Učenie, že slová Kristovej záveti netreba rozumieť alebo veriť jednoducho tak, ako znejú, ale že je to temná, tajomná reč, ktorej zmysel treba hľadať na iných miestach.
- 26 5. Že sa pri večeri Pánovej ústami neprijíma telo Kristovo s chlebom, ale len chlieb a víno. Telo Kristovo sa však prijíma jedine duchovne, vierou.
- 27 6. Že pri večeri Pánovej chlieb a víno sú iba znameniami, ktorými sa kresťania vzájomne poznávajú.
- 28 7. Že chlieb a víno sú iba znakmi, podobenstvami a obrazmi veľmi vzdialeného tela a krvi Kristovej.
- 29 8. Že chlieb a víno iba pamätným znakom, pečatou a zárukou, ktoré nás utvrdzujú, že viera, keď sa povznáša k nebu, bude tam tak skutočne účastná na tele a krvi Kristovej, ako my pri večeri Pánovej naozaj jeme a pijeme chlieb a víno.
- 30 9. Že našu vieru utvrdzujú a posilňujú pri večeri Pánovej len zovňajšie znaky chleba a vína a nie opravdivé prítomné telo a krv Kristova.
- 31 10. Že sa pri večeri Pánovej udeľuje iba moc, účinok a zásluha neprítomného tela a krvi Kristovej.
- 32 11. Že telo Kristovo je tak zavreté v nebi, že na žiaden pád nemôže byť súčasne prítomné na zemi všade tam, kde sa vysluhuje večera Pánova.
- 33 12. Že Kristus podstatnú prítomnosť svojho tela a krvi pri svätej večeri ani nezasľúbil ani nemôže uskutočniť, pretože to nestrpi a nepripusti prirodzenosť a vlastnosť Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti.
- 34 13. Že Boh pri všetkej svojej všemohúcnosti (hrozne i len počúvať) nemôže zariadiť aby Jeho telo bolo prítomné na všech miestach súčasne.
- 35 14. Že nie všemohúce slovo Kristovej zmluvy, ale viera pôsobí prítomnosť tela a krvi Kristovej pri večeri Pánovej.
- 36 15. Že veriaci nemejú hľadať telo a krv Kristovu v chlebe a víne svätej večere Pánovej, ale že majú pozdvihnúť oči od chleba k nebesiam a tam hľadať telo Kristovo.
- 37 16. Že neveriaci a nekajúci kresťania pri večeri Pánovej neprijímajú pravé telo a krv Kristovu, ale iba chlieb a víno.
- 38 17. Že pripravenosť hodovníkov pri týchto nebeských hodoch nezáleží len v opravdivej viere v Krista, ale aj v zovňajšej príprave človeka.
- 39 18. Že aj opravdu veriaci, i keď majú skutočnú, živú vieru v Krista a ju zachovávajú, môžu túto sviatosť prijímať na odsúdenie a to preto, že sú ešte nedokonalí v zovňajšom živote.
- 40 19. Že zovňajšie viditeľné elementy, chlieb a víno, pri svätej sviatosti treba vzývať.
- 41 20. Podobne spravodlivému Božiemu súdu porúčame všetky všetečné, posmečné a rúhavé otázky (neuvádzame ich, aby sme nepohoršovali) a reči, ktoré vyslovili sakramentári veľmi rúhavo a na veľké pohoršenie. Hovoria hrubo, telesne, kafarnaificky a ohavne o nadprirodzených, nebeských tajomstvách tejto sviatosti.
- 42 21. Týmto tiež celkom zavrhujeme kafarnaifické jedenie tela Kristovho, akoby sa Jeho telo hryzlo zubami a stravovalo ako iná potrava. Toto nám sakramentári svojvoľne pripisujú v rozpore so svedectvom vlastného svedomia a so všetkými našimi početnými svedectvami, a tým zoškľivujú a úplne zatracujú naše učenie u svojich poslucháčov. Proti tomu, pridŕžajúc sa jasných slov Kristovej zmluvy, veríme v opravdivé, prítomné však nadprirodzené jedenie tela Kristovho a pitie Jeho krvi. Toto ľudské zmysly a rozum nepochopia; náš rozum pri tomto článku musí sa podrobiť poslušne Kristovi tak, ako pri všetkých ostatných článkoch viery. Toto tajomstvo možno pochopiť

iba vierou a je vyjavné v slove.

VIII.

O Kristovej osobe.

Zo sporu o svätej večeri Pánovej povstala medzi típmnými teológmi augshurského vyznania 1 a medzi kalvinistami (ktorí pomýlili aj niektorých iných teológov) nejednotnosť o Kristovej osobe, o oboch prirodzenostiach v Kristu a o ich vlastnostiach.

Status controversiae.

1 osoba - 2 prirodzenosti

Podstata tohto sporu.

Hlavná otázka bola: či sa v Kristovej osobe a aj v jej vlastnostiach Božská a ľudská prirodzenosť 2 kvôli osobnej jednote realiter, to je skutočne a pravdivo spoločujú a podľa toto spolenie slaha? Sakramentárii tvrdili, že Božská a ľudská prirodzenosť v Kristu sú osobne zjednotené tak, že ani 3 jedna nemá realiter, to je skutočne a opravdivo spoločné s druhou to, čo je jej vlastné, ale že majú spoločné len mená. Lebo otvorene hovorila, že unio facti communis nomina, to je, že osobné zjednotenie robí spoločnými len mená. Teda, že Boh sa menuje človekom a človek Bohom ale tak, že realiter, to jest skutočne a pravdivo Boh nemá nič spoločné s človečenstvom a človečenstvo s Božskou a s jej majetátom a vlastnosťami. Právý opak toho proti sakramentárom zastával Luther a tí, čo s ním držali.

Sakramentárii = nestoviacimi

Affirmativa

Čisté učenie kresťanských cirkvi o Kristovej osobe.

Aby sme vysvetlili tento spor a aby sme ho odstránili podľa pravidiel našej kresťanskej viery, 4 naše učenie, viera a vyznanie je toto:

1. Že Božská a ľudská prirodzenosť je v Kristovi osobne spojená. Teda: že nie sú dvaja Kristo- 5 via, jeden Syn Boží a druhý Syn človeka, ale že On jeden a ten istý je Syn Boží a syn ľudský (Juk. 1,35; Rim.9,5).

2. Veríme, učíme a vyznávame, že Božská a ľudská prirodzenosť sa nemiešajú, v jednu bytosť 6 a ani jedna sa nepremení na druhú, ale každá si podrži svoje podstatné vlastnosti, ktoré sa nikdy nestanú vlastnosťami druhej prirodzenosti.

3. Vlastnosti Božskej prirodzenosti sú: byť všemohúcim, večným, nekonečným a podľa vlast- 7 nosti svojej prirodzenosti a svojej prirodzenej bytosti sám o sebe byť všadeprítomným, vševodúcim, atď. Tieto vlastnosti nikdy nemôžu byť vlastnosťami ľudskej prirodzenosti.

4. Vlastnosti ľudskej prirodzenosti sú: byť telesným tvorom, čiže stvorením, byť telo a krv, byť 8 konečným a obmedzeným, trpieť, umierať, vystupovať a zostupovať, prechodiť z miesta na miesto, mať hlad, smäd, trpieť zimu, horúčavu a tomu podobné. Tieto vlastnosti nikdy nemôžu byť vlastnosťami Božskej prirodzenosti.

5. Keďže obe prirodzenosti osobne, to je v jednej osobe sú zjednotené, veríme, učíme a vyzná- 9 vame, že toto zjednotenie nie je takým spojením a zvisaním, aby jedna prirodzenosť nemala nič spoločného s druhou osobne, to jest v osobnom zjednotení, ako keby zglejili dve dosky, pri čom jedna druhej nič nedáva, ani do druhej nič neberie. Keďže tu je najracionalejšie spolenstvo, ktoré v skutočnosti má Boh s človekom. Z tohto osobného spojenia a z takto vzniklého dokonakého, a nevysloviteľného spolenstva všetko pochádza, čo sa hovorí a verí ľudsky o Bohu a božsky o človekovi v Kristu. Toto zjednotenie a spolenstvo prirodzenosti starí cirkevní učiteľa vysvetlili podobenstvom o roztrávenom železe a tiež o spolení tela a duše v človeku.

6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že Boh je človek a človek je Boh. Toto by nemohlo byť vtedy, 10 keby Božská a ľudská prirodzenosť nemali vskutku a naozaj nijaké spolenstvo.

Veď ako by sa mohol menovať človek, syn Mártin, naozaj Bohom alebo Synom Boha Najvyššieho 11 a Ním byť, keby Jeho ľudská prirodzenosť nebola osobne zjednotená so Synom Božím a to realiter, to je vskutku a naozaj a keby mal s Ním spoločné len meno Božie?

- roztrávení železo

- duša a telo

- 12 7. Preto veríme, učíme a vyznávame, že Mária nepočala a neporodila len prostého obyčajného človeka, ale pravého Syna Božieho. A preto právom sa nazýva a naozaj aj je matkou Božou.
- 13 8. Preto tiež veríme, učíme a vyznávame, že nie prostý, obyčajný človek za nás trpel, umrel, bol pochovaný, vstúpil do pekla, vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá a bol povýšený k velebnosti a všemohúcej moci Božej, ale že to bol človek, ľudská prirodzenosť ktorého má so Synom Božím také dokonalé zjednotenie a spoločenstvo, že je s Ním jedna osoba.
- 14 9. Preto naozaj Syn Boží za nás trpel, lenže podľa vlastnosti ľudskej prirodzenosti, ktoré prijal do jednocy so svojou Božskou osobou a si ich osvojil, aby mohol trpieť a stať sa našim najvyšším Kňazom na zmiernenie s Bohom, ako je napísané: „Pána slávy ukrižovali“ (1.Kor.2,8) a tiež: „Vydobyl si nás svojou krvou“ (Skut.ap.20,28).
- 15 10. Preto veríme, učíme a vyznávame, že Syn Boží realiter, to znamená v skutku a naozaj podľa svojej ľudskej prirodzenosti je vyvýšený na právicu všemohúcej velebnosti a moci Božej, pretože bol prijatý do Boha, keď bol Duchom počatý v tele matkinom a Jeho ľudská prirodzenosť sa osobne zjednotila so Synom Najvyššieho.
- 16 ^{kenoza} 11. Túto velebnosť z osobného zjednotenia mal stále. Avšak y stave poníženia seba samého zmaril, preto aj prospieval veľkou múdrosťou a milosťou u Boha i u ľudí. Túto velebnosť však vždy neukazoval, ale len, keď sa Mu tak zaľúbilo, kým len úplne a celkom po svojom zmŕtvychvstani neudložil stav služobníka, nie však prirodzenosť, a nebol uvedený do úplného užívania, zjednotenia a dokazovania Božskej velebnosti a neprevzal svoju vznešenosť. Takže teraz nielen ako Boh, ale aj ako človek všetko vie, všetko môže, všetkým tvorom je prítomný a všetko, čo je na nebi i na zemi i pod zemou, má pod svojimi nohami a vo svojich rukách, ako o tom sám svedčí: „Daná je mi všetka moc na nebi a na zemi“ (Mat. 28,18). A svätý Pavol: „On vstúpil nad všetky nebesá, aby naplnil všetko“ (Efez.4,9). Túto svoju moc ako všadeprítomný môže vykonávať všade a všetko je Mu možné a všetko vie.
- 17 12. Preto tiež môže, a to celkom snadno, podávať svoje prave telo a krv súč prítomný vo svätej večeri Mánovej. Nie podľa spôsobu a vlastnosti ľudskej prirodzenosti, ale podľa spôsobu vlastnosti Božskej pravice, hovorí Luther podľa našej kresťanskej viery vo svojom katechizme. Táto prítomnosť nie je fyzická-zemská ani kafermatická, ale predsa je opravdivá, podstatná, ako hovoria slová Jeho zmluvy: „Toto je, je, je moje telo“ atď.
- 18 Týmto našim učením, vierou a vyznaním nie je rozdelená Kristova osoba, ako tu urobil Nestor ^{istá} (ktorý poprel communicatio idiomatum, to je opravdivé spoločenstvo vlastností oboch prirodzeností v Kristu a tak rozdelil osoby, ako o tom hovorí Luther v knihe o snemoch); a ani nie sú pomiešané prirodzenosti a ich vlastnosti v jednu podstatu, ako bludne učil Eutych, ani sa nepopiera a neodstraňuje ľudská prirodzenosť v Kristovej osobe, ani sa jedna prirodzenosť nemeni na druhú. Ale Kristus je a na večnosť zostane Boh a človek v jednej nerozdelennej osobe, čo je po Trojici Svätej najväčším tajomstvom, ako svedčí apoštol (1.Tim.3,16), v ktorom tajomstve máme jednú úterhu, život a spasenie.

Negativa

Protivné (a)lošné učenie o osobe Kristovej.

- 19 Preto zavrhujeme a zatracujeme ako Božiemu slovu a našej jednoduchej viere sa protiviace všetky tieto bludné články, v ktorých sa učí:
- 20 1. Že Boh a človek v Kristu nie je jedna osoba, ale že iný je Syn boží a iný je Syn človeka, ako falošne učil Nestor.
- 21 2. Že ľudská a Božská prirodzenosť sú zmiešané v jednu bytosť a že ľudská prirodzenosť sa premenila v Božstvo, ako táral Eutych.
- 22 3. Že Kristus nie je opravdivý, prirodzený, večný Boh, ako tvrdil Arius.
- 23 4. Že Kristus nemal opravdivú ľudskú prirodzenosť, telo a dušu, ako vybásnil Marcion.
- 24 5. Quod unio personalis faciat tantum communia nomina, to je, že osobné zjednotenie robí spoločným iba „titul a meno“.
- 25 6. Že je to iba fráza a modus loquendi, čiže len slovo a spôsob reči, keď sa povie: Boh je človek a človek je Boh; pretože Božskosť realiter, to je v skutku nemá nič spoločného s ľudskou prirodzenosťou ako ani ľudská prirodzenosť s Božskosťou.
- 26 7. Že je to iba communicatio verbalis, čiže iba slová, keď sa povie, že Syn umrel za hriechy

sveta a že Syn človeka stal sa všemohúcim.

8. Že ľudská prirodzenosť v Kristovi tak isto ako Božstvo stala sa nekonečnou bytosťou a že 27
mocou takejto podstatnej, komunikovanej, do ľudskej prirodzenosti väzanej, od Boha oddelenej sily
a vlastnosti je všadeprítomná tak isto ako Božská prirodzenosť.

9. Že ľudská prirodzenosť je rovná Božskej prirodzenosti v podstate a bytosti a v podstatných 28
vlastnostiach.

10. Že ľudská prirodzenosť v Kristu zaujíma priestor na každom mieste na nebi i na zemi, čo sa 29
však nemá pripisovať Božskej prirodzenosti.

11. Že Kristus pre vlastnosti svojej ľudskej prirodzenosti nemôže byť súčasne na viacerých 30
miestach, tým menej môže byť všade so svojim telom.

12. Že jedine ľudská prirodzenosť za nás trpela a nás vykúpila a že Boží Syn v utrpení nemal 31
s ňou vlastne nič spoločného, ako by sa Ho to ani nebolo týkalo.

13. Že Kristus ~~vo~~ svojím Božstvom je nám na zemi prítomný v slove, sviatosťach a vo všetkých 32
našich potrebách a že táto prítomnosť sa vôbec netýka Jeho ľudskej prirodzenosti, podľa ktorej
potom, ako nás vykúpil svojím utrpením a smrťou, nemá viac nič dočinenia s nami na zemi.

14. Že Syn Boží, ktorý prijal ľudskú prirodzenosť, po odložení podoby služobníka, nekona 33
všetky diela svojej všemohúcnosti v ľudskej prirodzenosti, skrze ňu a nou, ale len niektoré a to
len tie, ktoré môže konať na mieste, na ktorom zaujíma Jeho ľudská prirodzenosť priestor.

15. Že podľa ľudskej prirodzenosti nemá vôbec schopnosť všemohúcnosti a iných vlastností 34
Božskej prirodzenosti, čo sa protivi výslovnej výpovedi Kristovej: „Daná je mi všetka moc na nebi
a na zemi“ (Mat.28,18). A svätý Pavel hovorí: „V ňom prebýva všetka plnosť Božia telesne“ (Kolo-
los.2,9).

16. Že Mu je daná väčšia moc na nebi i na zemi, touž väčšia i viac ako všetkým anjelom i iným 35
tvorom, ale že nemá ničoho spoločného so všemohúcnosťou Božou a že táto Mu ani nebola daná.
Preto vymysleli mediam potentiam, to jest moc medzi všemohúcou mocou Božou a mocou iných
tvorov, ktorá bola daná povýšenému Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti. Táto moc je menšia
ako všemohúca moc Božia a väčšia ako moc iných tvorov.

17. Že Kristus podľa svojho ľudského ducha, má istú mieru, koľko má vedieť a že nevie viac, ako 36
čo sa Mu patrí vedieť a čo je potrebné vedieť pre Jeho sudcovský úrad.

18. Že Kristus ešte nemá dokonalú známosť o Bohu a o Jeho celom diele. O tom je predsa 37
napísané: „V ňom sú skryté všetky poklady múdrosti a známosť“ (Kolos.2,3).

19. Že Kristus so svojím ľudským duchom nemôže vedieť, čo sa stalo od večnosti, čo sa teraz 38
deje všade a čo sa stane vo večnosti.

20. Keď sa výpoveď Mat. 28.18 „Daná je mi všetka moc“ atď., tak učí, vysvetľuje a rúhavo 39
prevracia, že sa Kristovi podľa Jeho Božskej prirodzenosti pri zmŕtvychvstání a nanebovzátí vrá-
tla, to znamená znovu Mu bola daná všetka moc na nebi i na zemi, akoby ju v stave svojho
poníženia aj podľa Božskosti bol odložil a opustil.

Týmto učením sa nielen prekrúca slovo Kristovej zmluvy, ale sa aj cesta pripravuje zvrhnutému
ariánskému katechézmu, aby sa nakoniec poprelo Kristovo večné Božstvo. Kristus i s našou spásou
by sa úplne stratil, keby sme sa nevzopreli takémuto falšnému učeníu na pevnom základe
Božského slova a našej jednoduchej kresťanskej viery.

IX.

O Kristovom vstúpení do pekla.

Status controversiae.

Podstala sporu v tomto článku

Niektorí teológovia prdŕžajúci sa Augsburského vieroiznania sa hádali aj o tomto článku: kedy 1
a ako Pán Kristus podľa našej úprimnej kresťanskej viery vstúpil do pekla. Či sa to stalo pred Jeho
smrťou a či po nej. Tiež, či tak urobil iba s dušou alebo iba s Božskou prirodzenosťou a či s telom
i s dušou, duševne alebo telesne? Tiež, či tento článok patri k utrpeniu a či k slávnemu víťazstvu
a triumfu Kristovmu?

- 2 Pretože však tento článok, podobne ako aj predošlý, nemožno pochopiť zmyslami ani rozumom ale jedine vierou:
jednomyselne napomíname, že sa o ňom nemá hádať, ale len jednoducho veriť a učiť, ako blahej
- 3 pamäti Dr. Luther tento článok úplne po kresťansky vysvetlil v kázni v Torgave roku 1533; zarazil všetky zbytočné a nepotrebné otázky a napomenul všetkých pobožných kresťanov k úpravej kresťanskej viere.
- 4 Veď stačí, keď vieme, že Kristus vstúpil do pekla, zničil peкло pre všetkých veriacich a vyslobodil ich z moci smrti, diabla a večného zatratenia, pekelného utrpenia. Ako sa to stalo, to si ponechajme na onen svet, keď sa nám mien táto vec vyjavi, ale i mnohé iné, ktorým tu prostô veríme a ktoré svojim slepým rozumom nemôžeme pochopiť.

X.

O cirkevných obradoch, ktoré sa nazývajú adiafóra čiže nepodstatné veci.

- 1 O ceremóniách alebo cirkevných obradoch, ktoré nie sú v Božom slove ani prikázané ani zakázané, ale boli do cirkvi zavedené kvôli poriadku a slušnosti, povstali rozpory aj medzi teológmi Augsburského viero-vyznania.

Status controversiae.

Podstata sporu v tomto článku.

„A možno ustúpiť“ ústupky v čase prenasledovania v adiaforách?“

- 2 Hlavná otázka bola: v dobe prenasledovania a v prípade vyznávania, keď nepriatelia evanjelia nie sú s nami zajedno v učení, či na naliehanie a nútenie protivníkov predať len nie je možné s dobrým svedomím uviesť niektoré odstránené ceremónie, ktoré samy o sebe nie sú podstatné a nie sú Bohom ani prikázané ani zakázané a zhodnúť sa s nimi v takýchto ceremóniách a nepodstatných veciach? Jedna časť na to odpovedala áno, druhá nie.

Affirmativa.

Správne, pravdivé učenie a vyznanie v tomto článku.

- 3 1. Aby sme odstránili tento spor, jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že ceremónie, čiže cirkevné obrady, ktoré slovo Božie ani nenariaďuje ani nezakazuje, ale sú zriadené len kvôli slušnosti a pre poriadok, ako také nie sú sľubami Božími a nie sú ani ich čiastkou: „Darmo ma však uctievajú, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mat. 15,9).
- 4 2. Veríme, učíme a vyznávame, že Božia cirkev kdekoľvek a kedykoľvek, ako jej to vyhovuje, má právo takéto ceremónie meniť tak, aby to bolo Božiemu zboru čo najužitočnejšie a najvzdelávateľnejšie.
- 5 3. Je však potrebné vyhnúť sa pritom akejkoľvek ľahkonyselnosti a pohoršentu a najmä, aby sa pri tom bral veľký zreteľ na slabých vo viere.
- 6 4. Veríme, učíme a vyznávame, že v dobe prenasledovania, keby nepriatelia žiadali od nás jasné vyznanie viery v takýchto ľahostajných veciach, netreba ustúpiť, ako napísal apoštol: „K slobode nás Kristus oslobodil. Stojte teda a nedajte sa zapliahnúť zase do jarma služby!“ (Gal. 5,1). Tiež: „Nefahajte cudzie jarmo s nevercami, aké je spoločenstvo svetla s tmou?“ (2. Kor. 6,14). Tiež: „Týmto sme ani na chvíľku neustúpili a nepovolili im, len aby pravda evanjelia zostala pre vás“ (Gal. 2,5). Pretože v takomto prípade ide už len o ľahostajnú vec, ale o pravdu evanjelia, o kresťanskú slobodu a o potvrdenie zjavného bezbožníctva, ako aj o „vyvarovanie sa“ pohoršiu slabých vo viere. Tu nič nemáme popúšťať, ale jasne vyznávať a za to i trpieť, čo Boh na nás dopúšťa a čo dovoľuje nepriateľom slova Božieho s nami činiť.
- 7 5. Veríme, učíme a vyznávame, že ani jedna cirkev nemá prekiaľ druhú preto, že jedna alebo druhá má viac alebo menej zovňajších, Bohom neustanovených ceremónií, akže máč v učení a vo

všetkých jeho článkoch ako aj v správnom užívaní sviatosti sú jednotní podľa známeho príslovia „Dissimilia leunil non dissolvit consonantiam fidei“ — „Nejednakosť v pôste neruší jednotu viery.“

Negatíva.

Falošné učenie o tomto článku.

- Preto navrhujeme a zatracujeme ako nepravé a slovu Božiemu protívne učenie:
1. Že ľudský rozkaz a ľudské zriadenie v cirkvi ako také treba pokladať za služby Božie alebo za ich časť.
  2. Keď sa také ceremónie, rozkazy a zriadenia ako nevyhnutné vnucujú Božej cirkvi násilím navzdory jej kresťanskej slobode, ktorú má v zovňajších veciach.
  3. Tiež, že v dobe prenasledovania a verejného vyznávania možno nepriateľom svätého evanjelia vyhovieť (čo napomôže zničiť pravdu) v takýchto ľahostajných veciach alebo ceremóniách alebo, že sa o nich možno s nimi dohodnúť.
  4. Tiež, keď sa takéto zovňajšie ceremónie a ľahostajné veci odstránia takým spôsobom, akoby Božie zbory nemali slobodu používať z nich jedny alebo i viac v kresťanskej slobode tak, ako im to najlepšie vyhovuje.

XI.

O večnom Božom predzvedení a vyvolení. — *nebol sporový*

O tomto článku nie je zjavného rozporu medzi teológmi augsburského vierovyznania. Avšak i preto vysvetľujeme v tomto spise aj tento článok, lebo je v ňom mnoho polečenia, keď sa ním správne narába, ako aj preto, aby sa predišlo v budúcnosti pohoršujúcim debatám.

Afirmatíva.

predzvedenie vs. predestin.

Čisté, pravé učenie o tomto článku.

1. Ponajprv treba ustlovné dbať na to, že je rozdiel medzi praesentia et praedestinatione, to je 2 medzi predzvedením a večným Božím vyvolením.
2. Lebo predzvedenie Božie znamená, že Boh o všetkom vie prv, než sa stane; ako je napísané: „Ale je Boh na nebi, ktorý vyjavuje tajomstvá; On dal vedieť kráľovi Nebukadnezarovi, čo bude v posledných dňoch“ (Dan. 2, 28).
3. Toto predzvedenie sa vzťahuje aj na zbožných aj na zlých. Avšak ono nie je príčinou zla, ani hriechu, ani páchaných nepravostí (čo pochádza pôvodne od diabla a zo zlej, prevrátenej ľudskej vôle), ani ich zatratenia, za čo sú si sami vinní, ale ho iba riadi a určuje mu hranicu trvania. A všetko, bez ohľady na to, že je niečo zlé ako také, má poslúžiť k spáse Jeho vyvoleným.
4. Avšak praedestinatio, čiže večné Božie vyvolenie, sa týka len pobožných a milých dieťok Božích, je príčinou ich spásy, ktorú aj pripravuje a zariaduje všetko, čo k nej prináleží. Na tomto je naša spása tak mocne založená, že ju pekelné brány nepremôžu.
5. Toto sa nedá vyskúmať v tajnom Božom rozhodnutí, ale ho možno nájsť v slove, v ktorom je vyjavené.
6. Slovo Božie nás však vedie ku Kristu, ktorý je „Knihou života“. V nej sú všetci zapísaní a vyvolení, ktorí majú byť naveky spasení, ako je napísané: „Veď ešte pred stvorením sveta vyvolil si nás v ňom (Kristu)“ (Efez. 1, 4).
7. Kristus volá k sebe všetkých hriešnikov a sľubuje im občerstvenie. A naozaj chce, aby všetci ľudia prišli k Nemu a dali si pomoc. Ponuka sa im v slove a chce, aby Ho počuli a nezapchávali si uši ani nepotupovali slovo. K tomu sľubuje moc a účinkovanie Ducha Svätého, Božiu pomoc vytrvať a dosiahnuť večné spasenie.

Boh predurčil všetkých veriacich v Krista pre večný život.

FORMULA SVORNOSTI

- 9 8. Preto o tomto našom vyvolení k večnému životu nemáme súdiť ani podľa rozumu ani podľa zákona Božieho, čo by nás mohlo zviest buď do divého, bezúždneho, epikurejského života alebo do zúfalstva a vzbudiť v ľudských srdciach škodlivé myšlienky: totiž aby si mysleli, a takým myšlienkam by sa nemohli ubrániť, kým by poslúchali svoj rozum: ak ma vyvolil Boh k blaženosti, tak nemôžem byť zatratený, nech robím čokoľvek; a naopak: ak nie som vyvolený k večnému životu, tak mi nič nepomôže, i keby som dobre robil. Všetko je nadarmo.
- 10 9. Ale o tom sa treba poučiť zo svätého evanjelia Kristovho, v ktorom (Rim. 11.32) je jasne potvrdené, že „zavrel Boh všetkých pod neposlušnosť, aby sa nad všetými zmiloval“; a že „nehce, aby niekto zahynul, ale aby sa každý katal a veril v Ježiša Krista“ (Ezech. 18.23; 33.11; 2. Petra 3.9; 1. Jána 2.2).
- 11 10. Kto sa teda zaoberá zjavnou Božou vôľou a sleduje postup svätého Pavla v liste Rímskym, ktorý vedie ľudí najprv ku pokániu, poznaniu hriechov, k viere v Krista, k Božej poslušnosti a až potom hovorí o tajomstve večného Božieho vyvolenia, tomu je toto učenie užitočné a ho potešuje.
- 12 11. To, že je „mnoho povolaných a málo vyvolených“ netreba chápať tak, ako by Boh nechcel každého spasíť. Príčina je v tom, že alebo nechcú vôbec počúvať slovo Božie alebo nim drzo opovrhujú, zatvrdujú si uši a srdcia a tak zatarasujú Duchu Svätému jeho cestu, takže nemôže v nich konať svoje dielo. Alebo i keď ho počuli, znova ho vypustia z mysle a neďbajú naň. Na tom však nemá vinnu Boh ani Jeho vyvolenie, ale ich zloba.
- 13 12. Kresťan má prijať článok o večnom Božom vyvolení tak, ako je zjavený v Božom slove, ktoré nám predstavuje Krista ako „Knihu života“, ktorú nám otvára a vyjavuje kázňou svätého evanjelia, ako je napísané: „Ktorých predurčil, tých aj povolal“ (Rim. 8.30). V ňom máme hľadať večné vyvolenie Otcovo, ktoré ustanovil vo svojom večnom Božom rozhodnutí, že nikoho nespasí okrem tých, ktorí poznajú Krista, Jeho Syna, a opravdivo veria v Neho. Treba sa vzdať iných myšlienok, ktoré nepochádzajú od Boha, ale z vnuknutia zlého nepriateľa. Takými myšlienkami sa opovážil tento nepriateľ človeka oslabiť nám potešenie alebo celkom vziať skvelú útechu, ktorú máme v spasiteľnom učení, keď vieme, že sme vyvolení k večnému životu jedine z milosti, v Kristu, bez akýchkoľvek našich zásluh, a že nás nik nemôže vytrhnúť z Jeho ruky. Toto milostivé vyvolenie nám nezaručuje len púhymi slovami, ale potvrdzuje prisahou a pečatuje sviatosťami. Na ne sa môžeme nepamätáť vo svojich najväčších pokušeniach a nimi sa potešovať a tým uhasiť ohnivé strely diabla.
- 14 13. Popritom máme sa všemožne usilovať žiť podľa Božej vôle a upevňovať svoje „povolanie“, ako napomína svätý Peter: 2. Petra 1.10 a najmä vydrvať pri zjavenom slove, ktoré nás nemôže klamať a ani neklame.
- 15 14. Toto krátke vysvetlenie večného Božieho vyvolenia vzdalo Bohu úplne Jeho česť, že iba On nás spasí z púheho milosrdenstva, bez akýchkoľvek našich zásluh „rozhodnutím svojej vôle“. A tu nik nemá príčinu k malomyseľnosti ani k divému a nevtazanému životu.

Antithesis alebo negatva,

Falošné učenie o tomto článku.

- 16 Preto veríme a tvrdíme, že keď sa učenie o milostivom vyvolení Božom k večnému životu káže tak, že sa ním znepokojení kresťania nemôžu potešiť, ale zmalomyseľnejú alebo si zuľajú, alebo posilujú nekajúctích v ich svojvôli, také učenie sa nepodáva v súhlase s Božím slovom a Božou vôľou, ale podľa ľudského rozumu a vnuknutím zlomyseľného satana. Pretože všetko, čo je napísané (ako svedčí apoštol), je napísané na naše poučenie, aby sme mali n á d e j v trpezlivosti a v oteche Pisma. Preto zavrhneme tieto bludy:
- 17 1. Učenie, že Boh nechce, aby všetci ľudia činní pokánie a verili evanjeliu.
- 18 2. Tiež, že keď nás Boh k sebe volá, nechce naozaj, aby všetci ľudia prišli k Nemu.
- 19 3. Tiež, že Boh nechce, aby bol každý spasený, ale že niektorých bez ohľadu na ich hriechy, len podľa svojej rady, predsavzata a vôle určuje na zatratenie, aby nemohli byť spasení.
- 20 4. Tiež, že príčina Božieho vyvolenia nie je len Božie milosrdenstvo a najsvätejšie zásluhy Kristove, ale že aj v nás samých je príčina, pre ktorú nás Boh vyvolil k večnému životu.
- 21 Toto všetko sú ruhavé, pohoršlivé, falošné učenia, čo pripravujú kresťanov o všetku útechu, ktorú majú v svätom evanjeliu a v prijímaní sviatosťi; preto sa nemajú trpieť v Božích cirkvách.

Toto je krátke a jednoduché vysvetlenie sporných článkov, o ktorých sa za lastý čas teológovia 22 augsburského vierovyznania hádali a o nich protichodne učili.

Z tohoto každý jednoduchý kresťan môže pochopiť podľa slova Božieho a podľa svojho prostého Katechizmu, čo je správne a čo nie. Tu sa nielen čisté učenie predkladá, ale sa aj odmieta a zatracuje falošné učenie, ktoré odporuje čistému učeniu. Tým sa od základu odstraňujú vzniklé pohoršujúce rozpory.

Všemohúci Boh a Otec Pána nášho Ježiša Krista nech nám udeľ milosť svojho Ducha Svätého, 23 aby sme v ňom boli všetci jednotní a v takejto kresťanskej a Jemu milkej jednote pevni a vytrvali. Amen.

XII.

O ostatných kacírstvách a sektách, ktoré sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu.

Aby nám takéto ani mlčky nepripisali, pretože sme sa o nich v predošlom vysvetlení nezmienili, 1 chceme na konci vypočítať len články, v ktorých blúdia a učia proti našej často sporovanej kresťanskej viere a vyznaniu.

Bludné články novokrstencov.

Novokrstenci sa delia na mnoho skupín, z ktorých jedni obrávajú viacej bludov, druhí menej. 2 Všeobecne však vyznávajú také učenie, ktoré nemôžu strpieť a znášať ani cirkvi ani vrchnosť a svetská správa ani domácnosť.

Články, ktoré cirkvi nemôžu zniesť.

1. Ze Kristus svoje telo a krv neprijal od panny Márie, ale že si ich priniesol z neba. 3
2. Ze Kristus nie je opravdivý Boh, ale má len viacej darov Ducha Svätého než iný svätý človek. 4
3. Ze naša spravodlivosť pred Bohom nezakladá sa len na zasluhách Kristových, ale na znovuzrození a tak na našej vlastnej pobožnosti, v ktorej žijeme. Táto záležť zväčša vo vlastnej zvláštnej a samovoľnej duchovnosti a v podstate nie je nič iné ako nové tónášstvo. 5
4. Ze nepokrstené deti nie sú hriechne pred Bohom, ale spravodlivé a nevinné a vo svojej nevinnosti budú spasené aj bez krstu, pretože ešte neprišli k rozumu. (Krst podľa nich ani nepotrebný). Toda zamietajú celé učenie o dedičnom hriechu a čo s ním súvisí. 6
5. Ze deti sa nemajú krstiť, kým nepriđu k rozumu a kým nemôžu samy vyznať svoju vieru. 7
6. Ze deti kresťanov aj bez krstu a pred krstom sú sväté a dieťky Božie, pretože sa narodili z kresťanských a veriacich rodičov. Preto si krst dieťok ani necenia, ani nepožadujú, čo sa protiví výslovnému slovu zaslúbenia Božieho, ktoré sa len na tých vzťahuje, čo zachovávajú Jeho zmluvu a nepopierujú ňou. 1. Mojs. 17,7. 8
7. Ze nie je opravdivý kresťanský zbor, v ktorom sú ešte hriechnici. 9
8. Ze sa nemá počúvať kázeň ani ísť do kostolov, v ktorých sa predtým odbavovali a čítali pápežnicke omše. 10
9. Ze netreba mať v ničom dočinenia s cirkevnými služobníkmi, ktorí kážu evanjelium podľa Augsburského vierovyznania a zatracujú kázeň a bludy novokrstencov. Týmto, že netreba ani poslúžiť, ani pre nich pracovať, ale treba sa im vyhýbať a pred nimi utekať ako pred prekrúcačmi Božieho slova. 11

Články, ktoré vrchnosť neznáša.

1. Ze vrchnosť v Novej zmluve nie je bohumilným stavom. 12
2. Ze kresťan nemôže zastávať ani vykonávať vrchnostenský úrad s dobrým a nepoškvrneným svedomím. 13
3. Ze kresťan nemôže bez poškodenia svedomia dovoľávať sa vrchnostenského úradu v spore proti zlyh, ani mu podriadení si nemôžu privolať na pomoc a ochranu jeho moc, ktorú prijal od Boha. 14

FORMULA SVORNOSTI

- 15 4. Že kresťan nemôže s dobrým svedomím prisahať ani sa prísahou zaviazat' k poslušnosti svojmu zemepánovi alebo vládárovi.
- 16 5. Že vrchnosť v Novej zmluve nemôže bez poškvrny svedomia trestať zlosynov smrťou

Články, ktoré neznáša domácnosť

- 17 1. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže si podržať ani mať majetok, ale že je povinný dať ho na spoločné užívanie.
- 18 2. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže byť hostinským, obchodníkom alebo zbrojárcom.
- 19 3. Že manžella sa majú vzísť pre vieru, a sa opustiť a že sa môžu zosobašiť s iným, ktorý je rovnakej viery.

Bludy ávenkfeldiánov.

- 20 1. Že všetci tí, čo Krista pokladajú podľa tela za stvorenie, nepoznajú správne panujúceho nebeského Kráľa, Krista.
- 21 2. Že telo Kristovo povýšením prijalo všetky Božské vlastnosti tak, že Kristus ako človek všade je rovnaký Otcovi a Slovu v moci, síle, velebnosti, vznešenosti, hodnosti i slave bytosti, takže teraz je jedna bytosť, vlastnosť, vôľa a sláva oboch prirodzeností v Kristovi, a že telo Kristovo prináleží k podstate Trojice Svätej.
- 22 3. Že bohosluby, kázanie a poslúchanie slova nie sú prostriedkom, ktorým Boh Duch Svätý učí ľudí, spôsobuje v nich spasiteľnú známosť Krista, obrátenie, pokánie, vieru a novú poslušnosť.
- 23 4. Že voda pri krste nie je prostriedkom, ktorým Pán Boh spečafuje synovstvo a spôsobuje znovuzrodenie.
- 24 5. Že chlieb a víno vo svätej večeri nie sú prostriedky, ktorými a v ktorých Kristus udeľuje svoje telo a krv.
- 25 6. Že kresťan, ktorý je opravdu znovuzrodený Duchom Božím, môže v tomto živote dokonale zachovať a naplniť Boží zákon.
- 26 7. Že nie je práva kresťanská cirkev, v ktorej sa nezachováva verejná exkomunikácia, čiže právoplatný proces vyobcovania.
- 27 8. Že služobník cirkvi, ktorý sám nie je nauzaj obnovený, znovuzrodený, spravodlivý a pobožný, nemôže iných ľudí prospešne učiť a správne a opravdivo vysluhovať sviatosti. *- donatisti*

Blud novoariánov.

- 28 Že Kristus nie je opravdivý, podstatný, prirodzený Boh, a Otcom a Duchom Svätým jednej večnej Božskej bytosti, ale že je iba ozdobený Božskou majestátnosťou pred Bohom Otcom a popri ňom.

Blud antitrinitárov.

- 29 Toto je úplne nová sekta, o ktorej predtým nebolo počut' v kresťanstve. Táto sekta verí, učí a vyznáva, že Otec, Syn a Duch Svätý nie je jedna, večná Božská bytosť, ale Otec, tak i Syn i Duch Svätý sú tri rozličné osoby a tak aj každá jedna osoba má svoju bytosť, od ostatných osôb Božstva oddelenú. Všetci títo traja, ako napr. traja rozliční ľudia, ktorí sa jeden od druhého odlišujú bytosťou, sú si ľuď rovní čo do moci, múdrosti, velebnosti a vznešenosti, ľuď nerovni čo do bytosti a vlastností; a že iba Otec je pravý a skutočný Boh.
- 30 Všetky tieto a týmto podobné články a bludy, ktoré s nimi súvisia a z nich pochádzajú, zavrhujeme a zatracujeme ako nepravé, falošné, kacírské učenie, protiviace sa slovu Božiemu, trom symbolom, Augsburskému vierovyznaniu a Apológu, Šmalkaldským článkom a Lutherovým katechizmom. Pred nimi sa majú chrániť všetci pobožní kresťania vyššieho a nižšieho stavu, ak im milá spása a blaženosť duše.
- 31 Dobře uvážiac s opravdivou bázňou a vyzvaním Boha, vlastnoručne podpisujeme, že všetko toto je naše učenie, viera a vyznanie, za ktoré sa budeme zodpovedať v posledný deň pred spravodlivým

FÓRMULA SVORNOSTI

Sudcom. svojím Pánom Ježišom Kristom. Proti tomuto učeníu nechceme nič tajne, ani zjavne hovoriť, ani písať. ale chceme s pomocou Božou naň pamätáť a pri ňom zotrvať. Dané v Berge 29. mája 1577.

Jakub Andreá D. podpísal.

Mikuláš Selnecker D. podpísal.

Ondrej Musculus D. podpísal.

Krištof Korner D. podpísal.

David Chytreus.

Martia Chemnitz D.

FORMULA SVORNOSTI

- 15 4. Že kresťan nemôže s dobrým svedomím prisahat ani sa prisahou zaviazat k poslušnosti svojmu zneužívaniu alebo vládárovi.
- 16 5. Že vrchnosť v Novej zmluve nemôže bez poskvrny svedomia trestať zlosynov smrťou.

Články, ktoré neznaša domácnosť.

- 17 1. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže si podržať ani mať majetok, ale že je povinný dať ho na spoločné užívanie.
- 18 2. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže byť hostinským, obchodníkom alebo zbrojárpm.
- 19 3. Že manželia sa majú rozísť pre vieru a sa opustiť a že sa môžu zosobašiť s iným, ktorý je rovnakej viery.

Bludy svenkfeldiánov.

- 20 1. Že všetci tí, čo Krista pokladajú podľa tela za stvorenie, nepoznajú správne panujúceho nebeského Kráľa, Krista.
- 21 2. Že telo Kristovo povýšením prijalo všetky Božské vlastnosti tak, že Kristus ako človek všade je rovnaký Otcovi a Slovu v moci, sile, velebnosti, vznešenosti, hodnosti i stave bytosti, takže teraz je jedna bytosť, vlastnosť, vôľa a sláva oboch prirodzeností v Kristovi, a že telo Kristovo prináleží k podstate Trojice Svätej.
- 22 3. Že bohoslužby, kázania a poslúchanie slova nie sú prostriedkom, ktorým Boh Duch Svätý učí ľudí, spôsobuje v nich spasiteľnú známosť Krista, obrátenie, pokánie, vieru a novú poslušnosť.
- 23 4. Že voda pri kŕste nie je prostriedkom, ktorým Pan Boh pečatuje synovstvo a spôsobuje znovuzrodenie.
- 24 5. Že chlieb a víno vo svätej večeri nie sú prostriedky, ktorými a v ktorých Kristus udeľuje svoje telo a krv.
- 25 6. Že kresťan, ktorý je opravdu znovuzrodený Duchom Božím, môže v tomto živote dokonale zachovať a naplniť Boží zákon.
- 26 7. Že nie je prava kresťanská cirkev, v ktorej sa nezachováva verejná exkomunikácia, čiže právoplatný proces vyhubovania
- 27 8. Že služobník cirkvi, ktorý sám nie je naozaj obnovený, znovuzrodený, spravodlivý a pobožný, nemôže iných ľudí prospešne učíť a správne a opravdivo vysluhovať sviatosť. *- donafili*

Blud novoariánov.

- 28 Že Kristus nie je opravdivý, podstatný, prirodzený Boh, s Otcom a Duchom Svätým jednej večnej Božskej bytosti, ale že je iba ozdobený Božskou majestátnosťou pred Bohom Otcom a popri ňom.

Blud antitrinitárov.

- 29 Toto je úplne nová sekta, o ktorej predtým nebolo počuť v kresťanstve. Táto sekta verí, učí a vyznáva, že Otec, Syn a Duch Svätý nie je jedna, večná Božská bytosť, ale Otec, tak i Syn i Duch Svätý sú tri rozličné osoby a tak aj každá jedna osoba má svoju bytosť, od ostatných osôb Božstva oddelenú. Všetci títo traja, ako napr. traja rozliční ľudia, ktorí sa jeden od druhého odlišujú bytosťou, sú si buď rovní čo do moci, múdrosti, velebnosti a vznešenosti, buď nerovní čo do bytosti a vlastnosti; a že iba Otec je pravý a skutočný Boh.
- 30 Všetky tieto a týmto podobné články a bludy, ktoré s nimi súvisia a z nich pochádzajú, zavrhujeme a zatracujeme ako nepravé, falošné, kacírské učenie, protiviace sa slovu Božiemu, trom symbolom, Augsburskému vierovyznaniu a Apológii, Smalkaldským článkom a Lutherovým katechizmom. Pred nimi sa majú chrániť všetci pobožní kresťania vyššieho a nižšieho stavu, ak im milá spása a blaženosť duše.
- 31 Dobré uvážiac s opravdivou bážňou a vzhvaním Boha, vlastnoručne podpisujeme, že všetko toto je naše učenie, viera a vyznanie, za ktoré sa budeme zodpovedať v posledný deň pred spravodlivým

FORMULA SVORNOSTI

Šuďoom, svojím Pánom Ježišom Kristom. Proti tomuto učeniu nechceme nič tajne, ani zjavne hovoriť, ani písať, ale chceme s pomocou Božou naň pamätať a pri ňom zotrvať. Dané v Bergu 29. mája 1577.

Jakub Andreáš D. podpísal
Mikuláš Selnecker D. podpísal.
Ondrej Musculus D. podpísal.
Erištof Korner D. podpísal.
David Chytreus.
Martin Chemnitz D.

DRUHÁ ČASŤ

Dôkladné,
úprimné, správne a konečné zopakovanie a vysvetlenie

niektorých článkov Augsburského vierovyznania, o ktorých vznikli od istej doby spory medzi niektorými teológmi, zostavené podľa slova Božieho a súhrného obsahu nášho kresťanského učenia a s nimi zrovnané.

Z obzvláštnej milosti a milosrdenstva Všemohúceho blahej a svätej pamäti dr. Luther znovu 1
 vysvetlil a podľa slova Božieho očistil učenie o najdôležitejších článkoch nášho kresťanského
 náboženstva (ľudskými náukami a ustanoveniami pod pápežstvom hrozne zatemneného) a pápež- 2
 ské bludy, zneužitia a modloslužbu potrestal. Avšak túto čistou reformáciu protivná strana pokla-
 dala za nové učenie a urputne ju napádala (pravda, nedôvodnane) a pritom ju nehoráznou hanou
 a obviateniami zahrnula, ako keby sa úplne protivila slovu Božiemu a kresťanským poriadkom.
 Vtedy kresťanskí kurfirsti a kniežatá, ako aj stavy, ktoré prijali čisté učenie svätého evanjelia 3
 a kresťansky podľa Božieho slova dali reformovať svoje cirkvi, na základe Božieho slova dali
 zostaviť kresťanské vierovyznanie pred veľký ríšsky snem v Augsburgu roku 1530 a toto Vierov-
 yznanie predložili cisárovi Karlovi V. V ňom úprimne a otvorene podali svoje kresťanské vierov-
 yznanie; čoho sa prikládajú a čomu učia v kresťanských evanjelických cirkvách o hlavných člán-
 koch (najmä o tých, o ktoré bol spor medzi nimi a pápežencami); hoci toto Vierovyznanie protivná
 stránka nerada prijala, predsa, chvála Bohu, ani dodnes ho nemohla podvrátiť.

Ku tomuto kresťanskému a na Božom slove správne založenému Augsburskému vierovyznaniu 4
 sa týmto z hĺbky srdca znovu priznávame a prikládame sa jeho jednoduchého, jasného a úprimného
 zmyslu, ktorý podávajú jeho slová. Toto Vierovyznanie pokladáme za čisté kresťanské symboly pri
 ktorom podľa Božieho slova majú stať i v tejto dobe opravdiví kresťania. Veď aj predtým, keď
 povstali v Božích cirkvách niektoré veľké rozpory, cirkvi zostavili kresťanské symboly a vierovyz- 5
 nanie, ku ktorým sa vtedy priznávali srdcom i ústami úprimní učiteľa a poslucháči. Z milosti
 Najvyššieho chceme až do smrti pevne vytrvať pri spomínanom kresťanskom Vierovyznaní, roku
 1530 cisárovi Karlovi predloženom, a naším predsavzatím je, aby sme sa ani v tomto ani v iných
 spisoch ani v najmenšom neodchýlili od neho a nezostavili iné alebo nové vierovyznanie.

Hoci kresťanské učenie tohoto Vyznania dodnes z väčšej časti nebolo napadnuté (okrem poku- 6
 sov pápežencov), predsa sa nedá poprieť, že sa niektorí teológovia odklonili od niektorých dôleži-
 tých a hlavných článkov spomínaného Vierovyznania a buď nepochopili ich pravý zmysel, buď pri
 ňom nezotrvali. Ba pokúsila sa dať im aj iný zmysel a pri tom väčškom chceli byť podľa Augsbur-
 ského vierovyznania, čím si chceli pomáhať a sa chváliť. Z toho povstali povážlivé a škodlivé spory 7
 v čistých evanjelických cirkvách práve tak, ako za života svätých apoštolov vznikli hrozné bludy
 medzi tými, čo sa chceli nazývať kresťanmi a chválili sa Kristovým učeníom; niektorí chceli byť
 ospravedlnení a spasení skutkami zákona (Skut, ep. 15, 1-20), niektorí neprijímali zmŕtvychvsta-
 nie zosnulých (1. Kor. 15, 12), niektorí neverili, že by Kristus bol pravým, večným Bohom. Proti nim
 sa svätí apoštolovia museli mocne postaviť vo svojich kázniach a spisoch, hoci tieto veľké bludy
 a vážne spory aj vtedy museli spôsobiť pohoršenie u nevercov a slabých vo viere: tak isto aj dnes
 naši protivníci, pápeženci, jasali nad spormi, ktoré povstali medzi nami, a to v nekresťanskej
 a márnej nádeji, že tieto spory privodia konečný zánik pravej viery. Slabí vo viere sa však pohor- 8
 šovali. Jedni pochybovali, či je u nás pravá viera pri takých veľkých rozporoch. Druhí nevedeli, ku
 ktorej strane sa majú pridať pri sporných článkoch: Lebo vznikly spor nebol len z nepochopenia 9
 alebo slovíčkárstva, ako ho mohli niektorí ponímať. Iníž že jedna strana nepochopila dostatočne
 mienku druhej a že teda je to spor o pár slov, na ktorých nevelmi záleží. Lenže boli to dôležité
 a veľké veci, o ktorých sa hádalo a to také, že Božia cirkev nemohla, ba ani nesmela trpieť mienku
 blúdiacej strany, tým menej ju ospravedlňovať a brániť.

Preto bolo treba podľa Božieho slova a podľa schválených spisov vysvetliť tieto sporné články 10
 tak, aby každý s kresťanským umom mohol vybadieť, ktorá mienka v sporných bodoch sa zhoduje
 so slovom Božím a s kresťanským Augsburským vierovyznaním a ktorá nie; aby tak dobrí
 a statoční kresťania, ktorým záleží na pravde, sa ochránili a zavarovali pred bludmi a skazeno-
 stou.

**O súhrnatom obsahu,
 základe, pravidle a meradle,**

ako treba rozsúdiť každé učenie podľa Božieho slova a ako treba
 vzniknuté pobiudenia kresťansky vysvetliť a vyriešiť.

Aby mohla byť v cirkvách úplná a trvalá jednota, treba predovšetkým zostaviť zo slova Božieho 1
 súhrnný, jednomyselný obsah a formu, čo by zhrňovala všeobecné učenie, ku ktorému sa prizná-
 vajú cirkvi majuce opravdivé kresťanské náboženstvo. Veď na to aj stará cirkev mala určité

2. symboly. Ony sa však nemôžu zakladať na súkromných spisoch, ale na takých knihách, ktoré zostavili, schválili a prijali v mene cirkvi, priznávajúcich sa k jednému učeniu a náboženstvu. Preto sme navzájom srdcom i ústami prehlásili, že nemienime zostaviť nijaké osobitné alebo nové vyznanie našej viery a ani sa na to nepodužívame. Ale že sa priznávame k známym a všeobecným spisom, ktoré za také symboly alebo všeobecné vierovyznania pokladali všetky cirkvi Augsburského vierovyznania prv, ako vznikol spor medzi tými, čo vyznávajú Augsburské vierovyznanie a kým jednotymyseľne a všade vo všetkých článkoch zastávali, zachovávali a používali čisté učenie Božieho slova (ako ho vysvetlil blahoslavený dr. Luther):
3. 1. Preto ponajprv sa priznávame k prorockým a apoštolským knihám Starej a Novej zmluvy ako k čistým a čírym studniam Izraela, ktoré jediné sú opravdivým pravidlom, podľa ktorého sa i učiteľom treba spravovať i učenie posudzovať.
4. 2. A keďže v starokresťanskej cirkvi práve kresťanské učenie zhrnuli podľa správneho zmyslu zo slova Božieho do krátkych článkov alebo hlavných staň, aby ho kacíri nesfalsovali, priznávame sa po druhé k trom všeobecným symbolom: Apostolskému, Nicejskému a k symbolu sv. Atanáza, ako ku stručným kresťanským a na slove Božom založeným vznešeným vyznaniam viery, zavrhujuční jasne a rozhodne všetky kacírstva, ktoré sa v tej dobe zjaviť v kresťanských cirkvách.
5. 3. Po tretie, keďže v posledných časoch dobrotivý Boh z obzvláštnej milosti pomocou vernej služby vzácneho muža Božieho Ora Luthera opäť vymiesol na svetlo pravdu svojho slova z hroznej temnoty pápežstva, a keďže toto učenie je v Augsburskom vierovyznaní zostavené zo slova Božieho a podľa neho proti pápežstvu a aj proti falšnému učeniu iných sekt, priznávame sa aj k tomuto prvému nezmenenému Augsburskému vierovyznaniu. Priznávame sa k nemu nie preto, že ho zostavili naši teológovia, ale preto, že ho vytiahli zo slova Božieho a na ňom ho dobre a mocne založili. Priznávame sa k nemu tak, ako bolo napísané roku 1530 a ako ho v Augsburgu predložili cisárovi Karolovi V, niektorí kurfiľsti, kniežatá a stavy Rímskej ríše ako všeobecné vierovyznanie reformovaných cirkvi. Toto Vierovyznanie prijímame za svoj terajší symbol, ktorým sa naše terajšie cirkvi odlišujú od pápežencov a od iných zvrhnutých a zatratených sekt. Takto bývalo aj v starých cirkvách, že sa neskoršie synody, kresťanskí biskupi a učiteľia na Nicejské symbolom odvolávali a k nemu sa priznávali.
6. 4. Po štvrté, čo sa týka vlastného a správneho zmyslu spomínaného Augsburského vierovyznania, aby bolo dôkladne vysvetlené a obhájené proti pápežencom a aby sa pod menom Augsburského vierovyznania nemohli do cirkvi Božej vliedť a toto Vierovyznanie v svoj prospech zneužívať preklate bludy, zostavili podľa predloženého Vierovyznania dôkladnú Apológiu a roku 1531 ju verejne tlačou publikovali. K nej sa tiež jednotymyseľne priznávame, pretože ona spomínané Augsburské vierovyznanie nielen dôkladne vysvetľuje a bráni, ale ho aj dokazuje jaasnými a neodskrite-piteľnými svedectvami Pisma svätého.
7. 5. Po piate priznávame sa aj ku článkom, zostaveným, schváleným a prijatým roku 1537 na veľkom zhromaždení teológov v Šmaľkaldach. A to tak, ako ich spísali a vytlačili a ako ich mali predložiť vysokoväznení kurfiľsti, kniežatá a stavy na koncilie v Mantue alebo kdekoľvek inde by bol býval, ako vysvetlenie spomínaného Augsburského vierovyznania, pri ktorom sa rozhodli z Božej milosti zotrvať. Tieto články zopakovali spomínané učenie Augsburského vierovyznania a niektoré články obsirnejšie vysvetlili slovom Božím popri tom poukázalo sa na závažnú príčinu a dôvody, prečo treba odstúpiť od pápežníckych bludov a modloslužby a prečo netreba mať s nimi nič spoločného ani sa o nich s pápežom nijako nedohodovať.
8. 6. Konečne, po šieste, pretože sa tieto veľmi dôležité veci týkajú aj obyčajného človeka a laika, ktorý pre svoju blaženosť a tiež aj ako kresťan musí rozlišovať medzi čistým a falšným učením: jednotymyseľne sa priznávame aj k Malému a Veľkému katechizmu Dra Luthera, ako ich on napísal a ako ich prevzali do jeho spisov. A to preto, že ich všetky cirkvi augsburského vierovyznania jednotymyseľne schválili, prijali a verejne užívali v kostoloch, školách a v domácnostiach a pretože aj ony kresťanské učenie podľa slova Božieho najsprávnejšie a najjednoduchšie vysvetľujú a zhrňujú pre jednoduchých ľudí.
9. Tieto verejné spoločenské spisy sa v cirkvách a školách všade pokladali za súhrn a vzor učenia, ktoré blahoslavený dr. Luther vo svojich spisoch dôkladne rozviedol a dobre odôvodnil slovom Božím proti pápežstvu a ostatným sektám. Chceme sa odvolávať na tieto výborné vysvetlenia v jeho naučných i polemických spisoch tak a nakoľko, ako sám dr. Luther v latinskej predmluve k súbornému vydaniu kníh poučene a zbožne poznamenal o svojich spisoch a výslovne určil toto rozlišovanie, že iba slovo Božie je jediným neriadkom a pravidlom všetkého učenia a ním aj ostane

a že spisy niektorého človeka sa nesmú pokladať za rovnocenné s ním, ale že sa mu musia podriaďovať.

Týmto však nazavrhujeme ani ostatné dobré, poučné, pravé knihy, výklady Písma svätého, 10 podvrátenie bludov, vysvetlenie článkov viery, ktoré sa môžu ponechať ako užitočné výklady a vysvetlenia a môžu sa s úžitkom upotrebovať, nakoľko sa zhodujú so spomínaným vzorom učenia. Zmyslom a cieľom toho, čo sme až dosiaľ povedali o sume nášho kresťanského učenia je, aby sme mali jednoty, určitú, všeobecnú formu učenia, ku ktorej sa všetky naše cirkvi evanjelické spoločne priznávajú a z nej a podľa nej, keďže je vzatá z Písma svätého, všetky ostatné spisy treba posudzovať a prispôbovať, ak sa majú schváliť a prijať.

Výš vypočítané spisy, totiž Augsburské vierovyznanie, Apológiu, Šmalkaldské články, Veľký 11 a Malý Katechizmus Lutherov, pripojili sme k sume nášho kresťanského učenia preto, že tieto spisy všade pokladali za všeobecný a jednotný zmysel učenia, pontmanta našich cirkví a že ich podpísali najprednejší a vysokoosvietení teológovia našej doby a prijali ich všetky evanjelické cirkvi a školy. Tiež aj preto, že všetky, ako sme už spomenuli, boli napísané a vyšli prv, ako vznikli spory medzi teológmi augsburského vierovyznania. Preto ich pokladáme za nestranné, ktoré nemôže alebo aspoň nemala by zavrhnúť ani jedna stránka, čo sa dostala do sporu a niekto, kto úprimne vyznáva Augsburské vierovyznanie, nemôže sa sťažovať na tieto spisy, ale ich vďačne prijme a znesie ako svedkov. A tak nik nám nemôže vytýkať, že sme z nich brali vysvetlenie a rozhodnutie v sporných článkoch. Preto, ako sme slovo Božie položili za základ večnej pravdy, tak sme pribrali aj tieto spisy za svedkov pravdy a za jednotný a správny pochopenie našich predkov, ktorí neochvejne vytrvali pri čistom učení.

O Antitíze

alebo protivnom učení v sporných článkoch.

Aby sa zachovalo čisté učenie ako aj úplná, trvalá a Bohu milá jednota medzi cirkvami, treba 14 správne predkladať nielen čisté, spasiteľné učenie, ale aj trestať protivníkov, ktorí inak učia. 1. Tim. 3,8; Tit. 1,9. Lebo verní pastieri, ako hovorí Luther, majú aj pást aj chovať ovce, aj pred vlkami ich chrániť, aby mohli utekať pred cudzími hlasmi (Ján 10,12) a rozoznávať vzácne od ničomného (Jerem. 15,19).

Preto sme dôkladne a jasne prehlásili medzi sebou aj to, že na každý pád treba a musí sa 15 zachovať rozdiel medzi potrebným sporom a medzi nepotrebnou a neužitočnou škriepkou, aby sa ňou cirkvi zbytočne neznepokojovali, pretože viac rúca ako stavia. Keby totiž vznikol spor, v ktorom by išlo o článok viery alebo o hlavnú časť kresťanského učenia, vtedy falošné, protivné učenie treba podvrátiť, aby sa uhájila pravda.

Aj keď práve spomenuté spisy kresťanskému čitateľovi, ktorý miluje a si váži Božiu pravdu, dajú 16 čistú a správnu odpoveď na všetky články nášho kresťanského náboženstva i na každý jednotlivé, totiž čo má pokladať za pravé a správne podľa Božieho slova a apoštolských spisoch a tak prijať a čo má zavrhnúť ako falošné a nesprávne a to obchádzať a sa varovať; predsa však, aby sa pravda čím zreteľnejšie a jasnejšie mohla zachovať a od všetkých bludov rozoznať a aby sa nič nemohlo utajiť a ukryť pod všeobecnými slovami, zreteľne a jasne sme si objasnili vzájomne rad radom najprednejšie a najdôležitejšie články, ktoré boli toho času sporné. Takže toto môže byť nielen súčasníkom ale aj našim potomkom verejným a bezpečným svedectvom o tom, aká je a má zostať jednotný názor a úsudok našich cirkví v sporných článkoch. Totiz:

1. Po najprv zavrhujeme a zatracujeme všetky kacírstva a bludy, ktoré prvotné, staré pravoverné 17 cirkvi zavrhlí a zatračili na pravom a pevnom základe Božieho Písma svätého.

2. Za druhé zavrhujeme a zatracujeme všetky sekty a kacírstva, ktoré zavrhujú tu spomenuté 18 spisy.

3. Po tretie. Keďže sa 25 rokov vznikli medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania 19 spory pre „Interim“ a pre iné, chceli sme sa o každom z nich zmieniť dôkladne. Úprimne a jasne podľa našej viery a vyznania v téze a antitíze. To znamená podľa a vysvetliť vždy správne a nesprávne učenie, aby vo všetkých článkoch bol zřejmý základ Božej pravdy a odstránilo sa každé nesprávne, pochybné, podozrivé a zavržené učenie, nech ho nachádzame kdekoľvek a v ktorýchkoľvek knihách a nech ho kľakomkoľvek napísal alebo chcel prijať. Aby sme takto každého

20 svedomite varovali pred bludmi, rozšírenými tu i tam v spisoch niektorých teológov a aby sa v tom nik nedal zvest' veľkým menom ktoréhokoľvek človeka. K tomuto vysvetleniu môže sa obrátiť každý kresťanský čitateľ v každej potrebe a tak si ho obhájiť proti výš spomínaným spisom. V ňom vlastne môže nájsť, čo sa od počiatku vyznávalo o každom jednom článku v súhrnom poňaní nášho náboženstva a viery: potom ako sa to v rozličných dobách vysvetľovalo, čo v tomto spise opakujeme a čo si nijako neprotirečí, ale je to jednoduchá, nezmeniteľná a stála pravda. Tiež že my neskácame od jedného učenia k druhému, ako to falošne tvrdia o nás naši protivníci, ale sa usilujeme vytrvať pri predložennom Augsburskom vierovyznaní a chceme zostať pri jeho jednotnom kresťanskom zmysle a že pri tom z Bozej milosti pevne a stále vytrváme navzdory všetkým falšovateľom.

I.

O dedičnom hriechu.

- 1 Medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania vznikol ponajprv spor o tom, čo je vlastne dedičný hriech. Jedna strana totiž tvrdila, že Adámovým pádom je ľudská prirodzenosť a podstata úplne porušená a že teraz po páde prirodzenosť, substancja, bytosť porušeného človeka, ba najdôležitejšia a najvyššia časť jeho bytosti, totiž rozumná duša vo svojom najvyššom stupni lebo so svojimi najlepšími silami, je sám dedičný hriech. Tento hriech sa menuje prirodzeným alebo osobným hriechom preto, že nie je myšlienkou, slovom alebo skutkom, ale samotou prirodzenosťou, z ktorej ako z koreňa vyrastajú všetky ostatné hriechy. Preto teraz po páde niet rozdielu medzi prirodzenosťou a bytosťou človeka a medzi dedičným hriechom lebo prirodzenosťou hľa hriechom pokazená.
- 2 Druhá strana proti tomu učila, že dedičný hriech nie je prirodzenosť, podstata alebo bytosť človeka, to je jeho telo alebo duša, ktoré aj teraz po páde sú a zostávajú Božím stvorením a dielom v nás, ale že je to niečo, čo je v prirodzenosti, v tele a duši človeka a vo všetkých jeho silách; totiž ich hrozná, hlboká a nevysloviteľná porušená, že totiž človek stratil spravodlivosť, v ktorej bol na počiatku stvorený a v duchovných veciach odumrel dobrému a je náklonný ku všetkému zlému. A že pre toto porušenie a pre vrudený hriech, ktorý väzí v prirodzenosti, vychádzajú zo srdca všetky skutočné hriechy. Že sa teda musí robiť rozdiel medzi pokazenou prirodzenosťou a bytosťou človeka alebo jeho telom a dušou, ktoré sú v nás aj po páde Božím dielom a stvorením a medzi dedičným hriechom, ktorý je dielom diabla a ktorý porušuje ľudskú prirodzenosť.
- 3 A tak tento spor o dedičný hriech nie je neúčinnou skríepkou, lebo keď sa toto učenie bude kázať zo slova Božieho a podľa neho a keď ho zbavíme všetkých pelagianskych a manichejskych bludov, vtedy (ako hovorí Apológia) lepšie sa poznajú a viac sa budú ceniť dobrodenia Pána Krista a Jeho drahé zásluhy, ako aj milostivé účinkovanie Ducha Svätého. Aj Bohu sa vzdá česť, keď sa Božie dielo a stvorenie v človeku bude správne odlišovať od diablovho diela, ktoré porušuje prirodzenosť. Aby sme tento rozpor kresťanský a podľa slova Božieho objasnili a zachovali správne, čisté učenie o dedičnom hriechu, chceme na základe už spomínaných spisov v krátkych článkoch zostaviť tézu a antitézu, to znamená správne a nesprávne učenie.
- 5 Ponajprv je pravda, že kresťania nemajú za hriech pokladať a uznávať len skutočné prestúpenie Božích prikázaní; ale aj hroznú a strašnú dedičnú nákazu, ktorá porušuje celú prirodzenosť, majú pokladať a uznávať za opravdivý hriech, ba za „hlavný hriech“, ktorý je koreňom a prameňom všetkých spáchaných hriechov. Lúther ho pomenoval „prirodzeným alebo osobným hriechom“, aby naznačil, že i keď človek nič zlého nemyslí, nehovorí alebo nerobí, čo však je po páde našich prvých rodičov ľudskej prirodzenosti v tomto živote nemožné, predsa jeho prirodzenosť a osoba je hriešna, to znamená, je dedičným hriechom ako nejakým duchovným malomocenstvom pred Bohom skrz naskrz, celkom a úplne otrávená a porušená. Pre toto porušenie a pre pad prvých ľudí Boží zákon obžaluje a zatracuje našu prirodzenosť a osobu, takže sme „od prírody dieťkami hnevu“, smrti a zatratenia leby z toho Kristove zásluhy nevykupovali.
- 7 Po druhé aj to je jasné a pravdivé, ako učí 19. článok Augsburského vierovyznania, že Boh nie je stvoriteľom, pôvodcom a príčinou hriechov, ale že na popud diabla „skrz jedného človeka prišiel na svet hriech“ (ktorý je dielom diablovým). Rím. 5,12; 1. Jána 3,8; A ani dnes v tomto porušení Boh nespôsobuje a netvorí v nás hriech, ale s prirodzenosťou ktorú Boh aj dnes v človeku tvorí a robí, rozmnožuje sa z hriešneho semena dedičný hriech telesným počatím a narodením z otca

a matky.

Po tretej: čo je dedičné zlo, to nevie a „nepozná nijaký rozum“, ale ako hovoria Šnalkaldské 8 články, „musí sa to naučiť zo zjavenia Písma a uveriť“. Toto isté zhrňuje Apológia nastrátko v tomto článku:

1. Toto dedičné zlo je príčinou, že pre neposlušnosť Adama a Evy všetci sme v nemilosti a sme 9 „dietskami hnevu od prírody“, ako dokazuje apoštol (Rim 5, 12).

2. Za druhé, že je to úplný nedostatok alebo strata stvorenej dedičnej spravodlivosti v raji alebo 10 obrazu Božieho, na ktorý Boh bol pôvodne stvoril človeka v pravde, svätosti a spravodlivosti. Zároveň je to aj bezmocnosť a aj neschopnosť k Božím veciam alebo, ako hovoria ľudské slová: „Descriptio peccati originalis detrahit naturae non renovatae et dona et vim seu facultatem et actus inchoandi et efficiendi spiritalia“; to je: „Opísanie prirodzeného hriechu odníma neobnovennej prirodzenosti dary, silu a všetku schopnosť v duchovných veciach niečo započat alebo vykonať“.

3. Ze dedičný hriech (v ľudskej prirodzenosti) je nielen takýto úplný nedostatok všetkého 11 dobrého v duchovných, Božích veciach, ale že je zároveň v človeku namiesto strateného obrazu Božieho hlboké, zlé, hrozné, bezodné, nepochopiteľné a nevysloviteľné porušenie celej prírody a všetkých síl, najmä najdôležitejších a najcennejších schopností duše v rozume, srdci a vôli. Takže človek teraz, po páde, je „vrodená zlá zdedená povaha a vnútorná nečistota srdca, zlá žiadosť a náklonnosť“. A tak všetci od prirodzenosti dedíme od Adama srdce, zmysly a myšlienky, ktoré podľa svojich „najvyšších síl a podľa svetla rozumu“ od prirodzenia „zmysľajú a sa stavajú priamo proti Bohu a proti Jeho najvyšším príkazom“. Ba je to priam nepriateľstvo proti Bohu a voči všetkému, čo sa týka najmä Božských a duchovných vecí, 12 veď ináč v prirodzených a zovňajších veciach, ktoré sú poddané rozumu, človek má po istú mieru rozum, silu a schopnosť, i keď veľmi zoslabenú. Ale i toto všetko otrávil a znečistil dedičná nákaza, takže pred Bohom neobstojí.

4. Trest a pokuta za dedičný hriech, ktorú Boh uložil na Adamove deti a na dedičný hriech, je 13 smrť, večné zatratenie a „iné telesné“ a duševné, časné a večné biedy, „tyranstvo a panstvo diabla“, takže „ľudská prirodzenosť“ je pokladaná diablovej ríši a „vydaná do moci diabla a zotročená v jeho ríši. Diabol niektorých veľkých a múdrych ľudí vo svete mámi a zvädza strašnými bludmi, kacírskymi a inými slepotami a aj ona strhuje ľudí do všemožných nerestí“.

5. Po piate. Toto dedičné zlo je také a hrozné, že jedine pre Pána Krista u pokrstených a veriacich 14 môže byť pred Bohom prikrýté a odpustené. Takto zmätnutú a pokazenú ľudskú prirodzenosť má a môže uzdraviť len znovuzrodenie a obnovenie Duchom Svätým, ktoré sa však v tomto živote len začína a dokoná sa len v onom živote.

Tieto body, ktoré tu len súhrne uvádzame, sa zovrubnejšie vysvetľujú v spomínaných už spisoch 15 apoštolných viero-vyznaní nášho kresťanského učenia.

Toto učenie preto treba teraz tak zachovávať a brániť, aby sa neprilicnilo ani k pelagianizmu ani 16 k manichejzmu. Preto v krátkosti treba uviesť, ktoré učenie protivačne sa tomuto článku naše cirkvi zamerajú a zavrhnú.

1. Ponajprv proti starým a novým pelagiánom: odmietajú a zavrhnú sa falošné mienky a učenia, 17 akoby dedičný hriech bol iba reatus alebo vina, ktorú spôsobil niekto cudzí a ktorá neporušuje našu vlastnú prirodzenosť.

2. Potom: akoby zlé a hriešne žiadosti neboli hriechom, ale len condignationes, stavy, alebo 18 prístvorené podstatné vlastnosti prirodzenosti.

3. Alebo: akoby spomenutý nedostatok a chyba vlastne neboli pred Bohom takým opravdivým 19 hriechom, pre ktorý by človek bez Krista musel byť dieťaťom hnevu a zatratenia a musel by byť v ríši a v moci satanovej.

4. Tiež zamietajú a zavrhnú sa tieto pelagiánske a im podobné bludy: že aj po páde je prirodze- 20 nosť neporušená a že je celkom dobrá a čistá najmä v duchovných veciach a že vo svojich naturalibus, to je vo svojich prirodzených silách je dokonalá.

5. Alebo: akoby dedičný hriech bol len zovňajšia, nepatrná, nedôležitá frknutá špina alebo 21 nalepená škvrna, vel corruptio tantum accidentium aut qualitatum, to znamená len porušenie niektorých nepodstatných vecí v ľudskej prirodzenosti, pri čom však prirodzenosť má a podržuje si svoje schopnosti a sily aj v duchovných veciach.

6. Akoby dedičný hriech neból ulúpením alebo nedostatkom, ale len zovňajšou prekážkou 22 takýchto dobrých duchovných síl, ako keď magnet natretý cesnakovou stávu, stratí svoju

prírodnú silu, len mu je zabránená. Alebo akoby sa takáto škvrna dala ľahko odmyť ako škvrna z tváre alebo farba zo steny.

- 23 7. Odmietame a zavrhuje aj učenie, že i keď je prirodzenosť pádom veľmi oslabená a porušená, predsa však nestratila načisto všetko dobré, čo súvisí s Božami a duchovnými vecami. A že sa v našich kostoloch nesprávne spieva „Skrz Adamov pád pretažky člověk je porušený; telo, duša, síly všetky jedom sú nakazené“, lebo že má predsa len niečo dobré aj z prirodzeného narodenia, čo aj len malé, málo a nepatrné, a to: spôsobilosť, zručnosť, schopnosť alebo možnosť v duchovných veciach niečo začať, vykonať alebo spoluúčinkovať. Vysvetlenie o zovňajších, časných, svetských veciach a skutkoch podrobených rozumu podáme v najbližšom článku.
- 24 Toto a tonuto podobné protívne učenie zamietame a zavrhuje preto, lebo slovo Božie učí, že porušená prirodzenosť nemože nič dobrého vykonať v duchovných, Božích veciach sama od seba, ani len to najmenšie, ako napr. dobre myslienky mať. A nielen to, ale že pred Bohom sama od seba môže len ľuďst (Mojz. 6. a 8.)
- 25 1. Na druhej strane treba toto učenie uchrániť aj pred manichejským bludom. Preto ako bludné zavrhuje aj tieto a im podobné učenia: že aj teraz po páde ľudská prirodzenosť stvorená je spočiatku čistá a dobrá, potom však satan zvonku vieje a namieša do nej dedičný hriech (ako niečo podstatné), ako sa namieša jed do vína.
- 26 Lebo i keď v Adamovi a Ève bola stvorená spočiatku čistá, dobrá a svätá prirodzenosť, predsa však pádom sa hriech do prirodzenosti nedostal tak, ako bluznia manichejci, akoby bol satan stvoril a urobil niečo podstatne zlé a znešiel to s ich prirodzenosťou. Ale, keďže človek zvedený satanom stratil pádom stvorenú spravodlivosť za trest podľa Božieho sudu a rozhodnutia, touto stratou alebo nedostatkom, porušením, ranou, ktorú spôsobil satan, ľudská prirodzenosť, ako holo už povedané, sa tak pokazila a porušila, že tento nedostatok a porušenie dedí teraz vo svojej prirodzenosti každý človek, ktorý sa počne a narodí prirodzeným spôsobom z otca a matky. Lebo po páde ľudská prirodzenosť nie je najprv stvorená čistá a dobrá a až potom ju pokazi dedičný hriech, ale hneď v prvom okamžiku nášho počatia semeno, z ktorého povstáva človek, je hriešne a porušené. A tak dedičný hriech nie je niečo samostatné v porušenej ľudskej prirodzenosti alebo mimo nej, no nie je ani vlastnou podstatou, telom a dušou porušeného človeka alebo človek sám.
- 27 Ani dedičný hriech s ním porušená ľudská prirodzenosť nemá a nemôže sa tak oddeľovať, akoby prirodzenosť bola pred Bohom čistá, dobrá, svätá a neporušená a akoby zlý bol dedičný hriech, čo v nej prebýva.
- 28 2. Tiež odmietame, čo Augustín píše o manichejcoch, akoby nehrešil samotný porušený človek pre vrodenný mu dedičný hriech, ale pre niečo iné a cudzie v človeku. A preto Boh zákonom neobviňuje a nezatraca dedičným hriechom narúšenú prirodzenosť, ale iba dedičný hriech v nej: veď, ako sme už prv povedali v téze, to je vo vysvetlení čistého učenia o dedičnom hriechu, celá prirodzenosť človeka, ktorý sa narodil prirodzeným spôsobom z otca a matky je dedičným hriechom úplne a dôkladne porušená a pokazená na tele i na duši vo všetkých silách. (Tyka sa to jej v raji prístvorenej dobroty, pravdy, svätosti a spravodlivosti.) „Non tanten in aliam substantiam genere aut specie diversam priori abolita, transmutata est“, to je: Predsa však nie je úplne zničená a premenená na druhú substanciu, ktorá by sa vo svojej podstate nevyrovnávala našej prirodzenosti a tak netvorila s nimi jednu bytosť.
- 29 A tak pre toto porušenie zákon obžalúva a zatraca celú porušenú prirodzenosť človeka, ak mu hriech nebol odpustený pre Krista.
- 30 Ale zákon neobžalúva a nezatraca našu prirodzenosť preto, že nás Boh stvoril, ale preto, lebo sme hriešni a zlí. Ani nás neobžalúva preto, že aj po páde naša prirodzenosť a bytosť je Božie dielo, stvorenie a rýtvor, ale preto a za to, lebo sú hriechom otrávené a porušené.
- 31 I keď dedičný hriech — ako duchovný jed a nákaza — ako hovorí Luther, otrávil a pokazil celú ľudskú prirodzenosť, že v našej porušenej prirodzenosti nemožno viditeľne ukázať a predstaviť osobitne samu prirodzenosť a osobitne samotný dedičný hriech: predsa však porušená prirodzenosť alebo bytosť porušeného človeka, jeho telo a duša, alebo sám Bohom stvorený človek (v ktorom prebýva dedičný hriech, čo porušuje prirodzenosť, bytosť alebo celého človeka) nie je totožný s dedičným hriechom, ktorý prebýva v prirodzenosti a bytosti človeka a ich porušuje. Tak isto, ako v malomocnosti nie sú jedno telo, ktoré je malomocné a malomocnosť, ktoré je na tele alebo v tele, aby sme boli jasní. Preto sa musí robiť rozdiel aj medzi našou prirodzenosťou, ako ju Boh stvoril a zachováva a v ktorej prebýva hriech a medzi dedičným hriechom, čo prebýva v prirodzenosti. Na oboje sa aj podľa Pisma treba pozerat oddelene a tak učiť a veriť.

Aj najdôležitejšie články našej kresťanskej viery nás nútia a žiadajú zachovať tento rozdiel. 34
 V prvom článku o stvorení Písmo ukazuje, že Boh stvoril ľudskú prirodzenosť nielen pred pádom, ale že ona aj po páde je Božím stvorením a dielom (5.Mojz. 32,6; Iz.45,11; 54,5; 64,8; Skut. ap. 17,25; Zjav. 4,11).

„Tvoje ruky ma sformovali a urobili — hovorí Job (10,8-12) 35
 ale naraz ma chceš celkom zničiť.
 Rozpomen sa, že si ma spracoval ako hlinu,
 ale chceš ma vrátiť do prachu!
 Nazaj, zliat si ma ako mlieko
 a nechal si ma zhusnúť ako syr.
 Obliekol si ma mäsom a kožou,
 kosťami a šľachami si ma popretkával.
 Dal si mi život a vernosť
 a Tvoj dozor zachoval môjho ducha.“

„Ďakujem ti — hovorí Dávid (Zalm 139,14-15), 36
 žeš ma tak divne utvoril:
 divné sú Tvoje skutky.
 A duša mi to dobre vie.
 Neboli skryté moje kosti pred Těbou,
 aj keď som utvorený v skrytosti,
 utkaný v zeme hlbínách.
 Už ako zárodok ma Tvoje oči videli.
 Do Tvojej knihy boli zapísané
 všetky dni, vopred stanovené,
 hoc ešte ani jedného z nich nebolo“.

A v Šalamúnovom Kazateľovi je napísané: „A navráti sa prach do zeme, ako bol; duch však 37
 navráti sa k Bohu, ktorý ho dal“ (12,7) Tieto výpovede jasne dokazujú, že Boh aj po páde je 38
 Stvoriteľom ľudí a tvorí im telo a dušu. Preto porušený človek nemôže byť pokladaný bez roz-
 líšovania za sám hriech. Lebo inak Boh by bol Stvoriteľom hriechov. Takto to vyznáva aj náš Malý
 katechizmus vo vysvetlení prvého článku, keď hovorí: „Verím, že ma Pán Boh stvoril ako aj všetky
 stvorenia; a dal mi telo i dušu, oči, uši a všetky údy, rozum a všetky zmysly a ich doteraz
 zachováva.“ Podobne je napísané aj vo Veľkom katechizme: „Pod tým myslím a verím, že som
 Božím tvorom, to je, že ma Boh dá a neustále zachováva telo, dušu a život, veľké i malé údy,
 všetky zmysly, rozum a um“ atď. Nemožno však popierať, že toto stvorenie a dielo Božie hriech
 hrozne porušil. Lebo hmota, z ktorej Boh teraz formuje a tvorí ľudí, v Adamovi bola porušená
 a pokazená a taká nám bola vrodená.

Tu snadno môžu poznať zbožné kresťanské srdcia nevysloviteľnú Božiu dobrotu. Lebo Boh túto 39
 porušenú, pokazenú, hriešnu hmotu nezavrhuje do pekelného ohňa, ale z nej tvorí a formuje
 terajšiu ľudskú prirodzenosť, ktorá je hriechom žalostne porušená, aby ju skrze svojho milého
 Syna od hriechov očistil, posvätil a spasil.

Z toho článku nepodvráťiteľne a jasne vidno ten rozdiel. Lebo dedičný hriech nepochádza od 40
 Boha, ani nie Boh je stvoriteľom alebo pôvodcom hriechu. Ani dedičný hriech nie je výtvorom
 a dielom Božím, ale je dielom diablovým. Keby nebolo rozdielu medzi prirodzenosťou a podstatou 41
 nášho tela a duše, ktoré sú dedičným hriechom porušené a dedičným hriechom, ktorý prirodze-
 nosť porušuje, vyplývalo by, že alebo Boh, keďže je Stvoriteľom tejto našej prirodzenosti, tvorí
 a robí dedičný hriech, ktorý by podľa toho bol tiež Jeho dielom a výtvorom, alebo, keďže hriech
 je dielom satanovým, satan je stvoriteľom tejto našej prirodzenosti, nášho tela a duše, ktoré by tiež
 museli byť výtvorom a dielom satana, ak by naša porušená prirodzenosť bola bez rozlišovania sám
 hriech. Toto oboje sa protivi článkom našej kresťanskej viery. Preto teda, aby sa v človeku Božie 42
 stvorenie a dielo mohlo oddeliť od diela satanovho, hovoríme, že telo a duša človeka je Božím
 stvorením, Božie dielo je aj to, že človek môže niečo myslieť, hovoriť, robiť a vykonať, lebo „Nim
 žijeme, hybeme sa a trváme“ (Skut. ap. 17,28). Že však prirodzenosť je porušená, že myšlienky,
 slová a skutky sú zlé, to je od počiatku dielo satanovo, ktorý hriechom takto porušil v Adamovi
 dielo Božie, a táto porušenosť prirodzenosti odvtedy prechodí na nás dedične.

- 43 Po druhé: V článku o vykúpení Písmo jasne svedčí, že Boží Syn prijal našu ľudskú prirodzenosť bez hriechu, že teda „vo všetkom musel sa pripodobniť svojím bratom“ okrem hriechu (Žid. 2, 14). „Unde veteres dixerunt: Christum nobis fratribus suis consubstantialem esse secundum assumptam naturam, quia naturam quae, excepte peccato, eiusdem generis, speciei et substantiae cum nostra est, assumpsit, et contrariam sententiam manifeste haereseos damnarunt“. To znamená, že všetci starí pravoverní učitelia učili, že Kristus je prijatou ľudskou prirodzenosťou jednej podstaty s nami, svojimi bratmi, pretože prijal prirodzenosť, ktorá svojou podstatou a všetkými podstatnými vlastnosťami je úplne rovná našej ľudskej prirodzenosti (okrem hriechu). Protivné učenie zavrhuje ako zjavné kacírstvo.
- 44 Veď keby nebolo rozdielu medzi prirodzenosťou a podstatou porušeného človeka a medzi dedičným hriechom, tak by z toho nevyhnutne nasledovalo, že alebo Kristus neprijal našu prirodzenosť, pretože hriech neprijal, alebo že prijal aj hriech, keďže prijal našu prirodzenosť, čo oboje sa protivi Písmu sv. Keďže však Syn Boží prijal našu ľudskú prirodzenosť, nie však dedičný hriech, je jasné, že ľudská prirodzenosť ani po páde nie je jedna vec s dedičným hriechom, ale treba ich rozlišovať.
- 45 Po tretie: V článku o posvätení svedčí Písmo, že Boh človeka od hriechu očisťuje, posväcuje, obnovuje a že Kristus vykupuje svoj ľud z jeho hriechov. Teda hriech nemôže byť sám človek, lebo Boh pre Krista omilostil človeka, ale hriechy bude nenávidieť až naveky. Je prelo nekresťanske a strašné i len počuť, že dedičný hriech bol v mene Švätej Trojice pokrstený, posvätený a spasený a podobné veci, ktoré sa nachádzajú v epistoch nových manichejcov. Nechceme však týmto pohoršovať obyčajných ľudí.
- 46 Po štvrté: V článku o zmŕtvychvstaní Písmo svedčí, že z mŕtvych vstane práve táto podstata nášho tela, ale bez hriechu, a že si vo večnom živote podržíme a budeme mať túto samú dušu, ale bez hriechu.
- 47 Keby teda vôbec nebolo nijakého rozdielu medzi naším porušeným telom a dušou a medzi dedičným hriechom, vyplývalo by v rozpore s tým článkom kresťanskej viery, že alebo v posledný deň toto naše telo nevstane z mŕtvych a my vo večnom živote nebudeme mať podstatu svojho tela a duše, ale inú substanciu (alebo inú dušu), pretože tam máme byť bez hriechu, alebo že aj hriech vstane z mŕtvych a aj vo večnom živote bude a zostane vo vyvolených.
- 48 Z toho je jasné, že toto učenie (a všetko, čo s ním súvisí a z neho vyplýva) musíme zavrhnúť, pretože sa v nom tvrdí a učí, že dedičný hriech je sama ľudská prirodzenosť, substanciu, bytosť, telo a duša, že teda vôbec niet rozdielu medzi našou porušenou prirodzenosťou, podstatou a bytosťou a medzi dedičným hriechom.
- Aj najhlavnejšie články našej kresťanskej viery silne a mocne dokazujú, prečo treba a prečo sa musí zachovať rozdiel medzi prirodzenosťou a substanciou človeka, ktorá je hriechom narušená a medzi hriechom, čo človeka porušuje.
- 49 A toto úplne stačí na jednoduché vysvetlenie učenia a protivného učenia (tezy a antitezy) v tomto spore čo do hlavnej otázky, pretože sa nedišputuje nástroko, ale sa rozoberá len hlavná vec, článok za článkom.
- 50 A čo sa týka slov a spôsobov vyjadrenia, najlepšie a najistejšie je zachovať a použiť za vzor správnych slov tie, ktorými hovoria o tomto článku Písmo sväté a už spomínané knihy.
- 51 Aby sa zabránilo škriepkam, treba dôkladne a zreteľne vysvetliť aj „aequivocationes vocabulorum“ to je slová a výrazy, ktoré sa používajú a upotrebujú v rozličnom význame. Napr. keď sa povie: Boh stvoril prirodzenosť človeka. Tu sa pod slovom prirodzenosť rozumie sama podstata človeka, jeho telo a duša. Často sa však povie na dobrú alebo zľú vlastnosť nejakej veci: jej prirodzenosť. Napr.: Prirodzenosť hada je, že hryzie a otravuje jedom. V tomto zmysle hovorí Luther: vlastnosť a prirodzenosť porušeného človeka je hriech a hrešenie.
- 52 Dedičný hriech znamená teda vlastne veľké porušenie našej prirodzenosti, ako to opisujú Smalckalské články. Do tohoto je však zahrnuté aj concretum alebo subjectum, to je sám človek s telom a dušou, v ktorých je a väzí hriech a to preto, lebo človek je hriechom porušený, otrávený a hrešný, ako hovorí Luther: „Tvoje narodenie, tvoja prirodzenosť a celá tvoja bytosť je hriech, to znamená hriešna a nečistá“.
- 53 Používanie slov prirodzený hriech, osobný hriech, podstatný hriech Luther sám vysvetľuje, že to nenutí tak, ako by hriechom bolo iba slovo, myšlienka, skutok, ale že celá prirodzenosť, osoba, podstata človeka je dedičným hriechom úplne a do základu porušená.

Avšak čo sa týka latinských slov substantia a accidens — podstata a prípadnosť — treba sa im 54
radšej vyhýbať vo verejných kázňach jednoduchým ľuďom, pretože tieto slová obyčajný človek
nepozná. Ale ak tieto slová používajú učenici medzi sebou alebo v reči s takými, ktorým tieto slová
nie sú neznáme, a to ako immediatam divisionem, to jest na také rozlišovanie, medzi ktorým nielo
ničného prostredného, že totiž všetko, čo je, musí byť substantia, to znamená samostatná bytosť, buď
accidens, to znamená prípadnosť, náhodná vec, ktorá sama sebou podstatne neobstojí, ale je v inej
samotnej podstate a môže sa od nej rozoznávať, ako napr. Euzébius, Ambróz a najmä Augustín,
ako aj iní významní učitelia ich používali skôr z núdze, aby vysvetlili toto učenie proti kacírom.
Toto rozdelenie používal aj Cyril a Bazil.

V teológii platí nepochybná a nepodvratná zásada, že každá substancja, samostatná bytosť, 55
nakoľko je substancja, je buď sám Boh, buď Božie dielo a stvorenie: toto Augustín v mnohých
svojich spisoch proti manichejcom spolu s ostatnými pravými učiteľmi dobre premyslel a vypovedí:
„Peccatum originis est substantia vel natura“, to je „Dedičný hriech je prirodzenosť alebo podstata
človeka“ s veľkou rozhodnosťou odmietol a zavrhol. Po ňom všetci učenici a odborníci vždy tak
zmysľali, že to, čo nemôže obstáť samo o sebe a ani nie je čiastkou inej samostatnej bytosti, ale je
v inej veci náhodné, nie je substancja, to jest niečo samostatné, ale je accidens, to jest náhodné.
Augustín vždy takto hovoril: „Dedičný hriech nie je sama prirodzenosť“, ale „accidens vitium in
natura“, to znamená náhodný nedostatok a chyba v prirodzenosti.

Aj na našich školách a cirkvách pred týmto sporom sa takto podľa dialektiky slobodne a bez 56
podozrenia hovorilo a nikdy nikoho preto nezavrhol ani dr. Luther ani ktorý iný právoverný
učiteľ našich cirkvých evanjelických cirkví.

Keďže však je neodskritepitelnou pravdou, že všetko, čo je, je buď substantia buď accidens, to je 57
alebo samostatná bytosť alebo niečo náhodné na nej, ako sme na to už krátko predtým poukázali
a dokázali na svedectvách cirkevných učiteľov, o čom nik, kto má zdravý rozum, nebude pochy-
bovať: tak, keby sa niekto pýtal: či je dedičný hriech substantia, to znamená, taká vec, čo je sama
o sebe a nie je v inej a či je accidens, to znamená, taká vec, ktorá nie je sama o sebe, ale je v inej
a sama o sebe ani nemôže byť, sme nútení jednoducho a otvorene vyznať a rúk sa tomu nemôže
vyhnuť, že dedičný hriech nie je substancja ale accidens.

Ani v cirkvách Božích by sa nenapomohol trvalý pokoj v týchto rozporoch, keby služobníci cirkvi 58
inani zostali na pochybách, či dedičný hriech je substancja a či je accidens a tak nevediac, ako ho
vlastne správne menovať. Takto by sa len zachovala a zväčšila nejednotnosť.

Preto ak sa má cirkvám a školám v tomto pohoršujúcom a škodlivom spore podstatne pomôcť, 59
treba, aby každý bol o tom správne poučený.

Keby sa však ďalej pýtal: aký accidens je ten dedičný hriech? To je už iná otázka, na ktorú 60
nemôže dať správne vysvetlenie nijaký filozof, nijaký pápeženec, nijaký sofista, ba nijaký ľudský
rozum, čo akokoľvek bystrý. Význam a vysvetlenie treba hľadať len v Písme svätom, ktoré svedčí,
že dedičný hriech je nevýslovná chyba a také porušenie ľudskej prirodzenosti, že nič neporušené-
ho ani dobrého nezostalo ani v nej ani vo všetkých jej vnútorných i zovňajších silách. Všetko je tak
veľmi porušené, že pre dedičný hriech je človek nazaj duchovne mŕtvý pred Bohom a odumrel
dobru so všetkými svojimi silami.

Slovo „accidens“ neumenšuje dedičný hriech, akže sa podľa slova Božieho vysvetľuje tak, ako to 61
napísal s veľkou vážnosťou dr. Luther vo svojom latinskom výklade 3. kapitoly prvej knihy Mojži-
šovej proti znalcherňovaniu dedičného hriechu. Naopak, toto slovo je iba na to, aby ukázalo
rozdiel medzi dielom Božím, akým je naša prirodzenosť, i keď porušená a medzi dielom diablo-
vým, ktorým je hriech, čo vázi v diele Božom a ho celkom a nevýslovne porušuje.

Aj Luther používal slovo accidens a slovo qualitas — akosť v tomto význame a nezavrhol ich. 62
Prítom však veľmi vážne a veľmi pilne vysvetlil a každého poučil, akou hrôzou je tá kvalita a ten
accidens. Že ony ľudská prirodzenosť nielen trošku znečisťujú, ale ju tak hlboko porušujú, že
neostalo v nej nič čistého a neporušeného, ako hovoria aj jeho slová o 90. žalme: „Sive tñtur
peccatum originis qualitate sive morbum vocaverimus, profecto extremum malum est non
solum pat aeternam iram et mortem, sed ne agnoscere quidem, quae pateris“. To je: „Či dedičný
hriech menujeme kvalitou a či nákazou, je bezpochyby najväčším zlom, že máme nielen znášať
večný hnev Boží a večnú smrť, ale ani nemáme poznať, čo ľpíme. A na inom mieste, v prvej knihe
Mojžišovej: „Qui isto veneno peccati originis a planta pedis usque ad verticem intecti sumus,
siquidem in natura adhuc integra ACCIDERE“. To znamená: „Jedom dedičného hriechu sme
otrávení od pätý až po hlavu, hoci sa nám toto prihodilo ešte v zdravej prirodzenosti“.

II.

O slobodnej vôli,
čiže o ľudských silách.

- 1 Keďže spor o slobodnej vôli vznikol nielen medzi pápežencami a našimi, ale aj medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania, chceme najprv ukázať, v čom je spor.
- 2 Človek so slobodnou vôľou môže byť v štyroch rozličných nerovnakých stavoch a taktó možno o ňom uvažovať. Nie je však otázkou, aká bola jeho slobodná vôľa pred pádom alebo čoho je schopný v zovňajších veciach tohoto časného života po páde pred svojim obrátením sa. Ani neide o to, akú má slobodnú vôľu v duchovných veciach, keď ho Duch Svätý znovuzrodil a vedie alebo keď vstane z mŕtvych:
ale hlavná a jediná otázka je: čo rozum a vôľa znovuzrodeného človeka pri jeho obrátení sa a znovuzrození môže urobiť z vlastných síl, ktoré mu ostali po páde, keď sa slovo Božie káže a keď sa nám ponúka Božia milosť? Ci sa môže na túto milosť pripraviť, prijať ju a s ňou súhlasiť? O túto otázku bojujú už viac rokov niektorí teológovia v cirkvách augsburského vierovyznania.
- 3 Jedna strana tvrdila a učila, že i keď človek z vlastných síl nemôže naplniť Boží zákon, nemôže Bohu opravdivo dôverovať, bať sa Ho a milovať Ho, predsa však mu zostáva ešte pred znovuzrozením ľufko prirodzených síl, že sa po istu mieru môže pripraviť na milosť a prejaviť svoj i keď slabý súhlas. Ak však k tomu nepristúpi milosť Ducha Svätého, nevykoná nič, ale musí podľahnúť v boji.
- 4 I starí i noví entuziasti učili, že Boh obracia ľudí a vedie ich svojím Duchom k blahoslavenému poznaniu Krista bez akýchkoľvek prostriedkov a stvorených nástrojov, to je bez zovňajšieho kázania a posluchania slova Božieho.
- 5 Proti obom týmto stranám pravoverní učítelia augsburského vierovyznania učili a tvrdili, že človek pádom prvých rodičov bol tak porušený, že vo veciach Božích, týkajúcich sa nášho obrátenia a spásy duše, je od prirodzenosti slepý. Že nerozumie, ani nemôže rozumieť kázanému slovu Božiemu, ktoré mu je bláznovstvom. A že ani sám od seba sa nepribližuje Bohu, ale je a ostáva nepriateľom Božím, kým len sa mocou Ducha Svätého neobráti, neuverí, nie je znovuzrodený a obnovený zvestovaním a počutým slovom z púhej milosti, bez akéhokoľvek svojho prítčenia.
- 6 Aby sa tento spor mohol podľa slova Božieho (tesfiansky vysvetliť a z Božej milosti odstrániť, naše učenie, viera a vyznanie je, ako nasleduje:
- 7 Rozum, srdce a vôľa znovuzrodeného človeka vôbec nič nemôže rozumieť duchovným a Božím veciam zo svojich vlastných prirodzených síl. Nemôže im ani veriť, ani ich prijať, o nich myslieť, chcieť, započáť, vykonávať, robiť, účinkovať alebo spoluúčinkovať, ale je úplne porušený a odumretý pre dobro. Takže po páde, pred znovuzrozením nezostalo a ani v ľudskej prirodzenosti ani iskričky duchovných síl, ktorými by sa človek sám od seba mohol pripraviť na Božiu milosť alebo ponúkanú milosť prijať, — ani nie je jej schopný sám o seba a sám od seba, ani sa jej nemôže prispôbiť a sa do nej vpraviť, alebo z vlastných síl nejako prispieť k svojmu obráteniu sa ani úplne, ani napolo, ani len z najmenej a najnepatrnejšej častky, ani pri tom konať, účinkovať, spoluúčinkovať „sám od seba ako taký“, ale je „otrokom hriechu“ (Ján 8,34) a zajatec diabla, ktorý ho zotročuje (Efez. 2,2; 2. Tim. 2,26). Preto prirodzená slobodná vôľa jeho porušených vlastností a prirodzenosti je schopná a účinná iba v tom, čo sa Bohu nelúbi a čo je proti Nemu.
- 8 Toto vysvetlenie a túto hlavnú odpoveď na hlavnú otázku a na statum controversiae, ktorá otázka bola daná na počiatku tohto článku, potvrdzujú a posilujú tieto dôvody Božieho slova. Pyšnému rozumu a filozofii, pravdaže, nebudú po vôli, ale my vieme, že „múdnosť tohto prevráteneho sveta je bláznovstvom pred Bohom“ a že články viery treba rozsudzovať len podľa slova Božieho.
- 9 Najprv. I keď rozum alebo prirodzený um človeka má ešte nejakú tmavú iskričku známosti, že Boh je, ako napr. Rim. 1,19, a má známost o učení zákona: predsa je taký nevedomý, slepý a prevrátený, že keby najumnejší a najučenejší ľudia zeme čítali alebo počúvali evanjelium o Synovi Božom a zaslúbenie večnej spásy, nemohli by to pochopiť, poňať, prijať, ani veriť a pokladať za pravdu z vlastných schopností. Ba čím usilovnejšie a opravdivejšie by nad tým rozmýšľali a chceli tieto duchovné veci pochopiť svojím rozumom, tým menej by um rozumeli alebo verili. A kým by ich Duch Svätý neosvietil a nepoučil, všetko toto by pokladali len za bláznovstvo alebo za hájky: „Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho, lebo sú mu bláznovstvom, a nemôže ich poznať, pretože ich duchovne treba rozsudzovať“ (1. Kor. 2,14). „Lebo keď svet pre

vlastnú múdrosť nepoznal Boha v Jeho múdrosť. zahúbilo sa Bohu spasť vertikoch bláznovstvom kázania (o Krísvu)" (1.Kor.1,21). Iní ľudia (nie Duchom Božím znovuzrodení) „obovjú v márnosti svojej mysle, zatemnení na rozume, odcudzení Božiemu životu nevedomosťou, ktorá je v nich a zatvrdilosťou svojich sŕdc" (Efez. 4,17-18). „Hľadajú a nevidia, počujú a nepočujú, ani nerozumejú; vám je dané znáť tajomstvá kráľovstva nebeského" (Mat. 13,11,13). „Ničto rozumného, nikoho, čo by hľadal Boha; všetci sa oddlonili, napospol stali sa neužitočnými, ničo, čo by činil dobré, niet ani jedného" (Rim.3,11-12). Prírodného človeka nazýva Písmo sväté priamo tmou vo veciach duchovných a Božích (Efez.5,8; Skut. ap. 26,18). „To svetlo svieti v tme (to je v temnom, slepom svete, ktorý nezná Boha ani naň nedbá), ale tma ho naprijala" (Ján 1,5). Písmo tiež učí, že hriešny človek je nielen slabý a nemocný, ale úplne odumretý a mŕtvý; Efez. 2,1-5; Kolos. 2,13.

Ako telesne mŕtvý človek nemôže vlastnými silami vykonať alebo spôsobiť, aby znovu ožil, tak duchovne mŕtvý človek, v hriechoch, nemôže sa vlastnou silou obrátiť alebo pripraviť, aby si žiadal duchovnú a nebeskú spravodlivosť a život, ak ho Syn Boží nevyslobodil a nevzkriesil zo smrti hriechov.

Takto Písmo rozumu, srdcu a vôli prirodzeného človeka odníma všetku spôsobilosť, zručnosť, schopnosť a možnosť v duchovných veciach niečo dobré a správne sám od seba myslieť, rozumieť, môcť, započat', chcieť, predsavziať si, činiť, účinkovať alebo spoluúčinkovať. "Nie že by sme boli schopní vymyslieť niečo sami o sebe, už ako sami zo seba, ale naša schopnosť je z Boha" (2.Kor.3,5). „Napospol stali sa neužitočnými" (Rim.3,12). „Moje slovo sa neujima vo vás" (Ján 8,37). „Tma Ho neprijala" (Ján 1,5). „Človek od prírody nechápe", alebo ako znejú grécke slová, neprijíma, neuchopuje, neberie „veci Ducha Božieho" (1.Kor. 2,14), ani nie je schopný duchovných vecí, „lebo sú mu bláznovstvom a nemôže ich poznať". Tým menej môže opravdivo veriť evanjeliu alebo súhlasíť s ním a pokladať ho za pravdu. „Telesné alebo prirodzeného človeka zmysľanie je nepriateľstvo voči Bohu, lebo sa nepoddáva a ani sa nemôže poddať zákonu Božiemu" (Rim.8,7). A tak sumou pravdu hovorí Boží Syn: „Bez mňa nič nemôžete činiť" (Ján 15,5). A Pavel: „Boh je ten, ktorý pôsobí vo vás, aby ste aj chceli aj činili aj nad svoju dobrú vôľu" (Filip. 2,13). Táto krásna výpoveď veľmi poteší všetkých pobožných kresťanov, ktorí vo svojom srdci cítia a majú malú iskričku a túžbu po Božej milosti a večnej spáse. Vedľa, že Boh začal im v srdciach tento počiatok pravej pobožnosti a že ich chce posilňovať i naďalej vo veľkej slabosti a pomôcť im, aby vytrvali v pravej viere až do konca.

Sam prislúchajú aj všetky modlitby svätých, v ktorých prosia, aby ich Boh poučil, osvietil a posvätil. Tým práve dokazujú, že to, o čo Boha prosia, nemôžu získať svojimi vlastnými prirodzenými silami. Takto Dávid len v 119 žalme viac ako desaťkrát prosí, aby mu Boh dal um správne pochopiť Jeho Božské učenie a sa mu naučiť. Podobne sa modlí Pavel (Efez. 1,17; Kolos. 1,9; Filip. 1,9). Tieto modlitby a výpovede o našej nevedomosťi a neschopnosťi nenapísali preto, aby sme boli leniví, neochotní čítať, poslúchať slovo Božie a o ňom uvažovať, ale preto, aby sme predovšetkým Bohu srdečne ďakovali, že nás svojim Synom vyslobodil z temnot nevedomosťi a zo žalára hriechov aj smrti a krstom a Duchom Svätým nás znovuzrodil a osvietil.

A keď Boh svojim Duchom Svätým urobil počiatok v krste a pravú známosť Božiu a vieru v našich srdciach začal a spôsobil, máme Ho neprestajne prosíť, aby týmže Duchom a svojou milosťou a pomocou každodenného cvičenia sa v čítaní slova Božieho a v konaní podľa neho ráci zachovať v nás vieru a svoje nebeské dary, zo dňa na deň ich posilňovať a až do konca udržať. Lebo kde nie je sám Boh učiteľom, tam nemožno študovať a sa učiť tomu, čo je Jemu príjemné a nám i iným spasiteľné.

Po druhé slovo božie svedčí, že prirodzený a znovuzrodený rozum, srdce a vôľa človeka sa vo veciach Božích nielen úplne odvracia od Boha, ale aj sa obracia proti Bohu a prikláňa sa k zlému. Tiež, že je nielen slabý, nemožný, neschopný a dobrú odumretý, ale aj dedičným hriechom tak strašne prevrátený, skrz naskrz otrávený a porušený, že samozrejme a prirodzene je celkom zlý a odbojný a nepriateľský voči Bohu a vždy pripravený, ochotný a činný vo všetkom, čo sa Bohu nehúbi a je Mu na protiven. „Zmysľanie ľudské je zlé od jeho mladosti" (1. Mojz. 8,21). Srdce (ľudské) je klamnú nado všetko a zradné je", čiže prevrátené a biedne. „Kto sa v ňom vyzná?" (Jerem. 17,9). Túto výpoveď vysvetľuje sv. Pavel: „Telesné zmysľanie je nepriateľstvo voči Bohu" (Rim. 8,7). „Telo žiada proti nemu duchu, ony si navzájom odporujú" (Gal.5,17). „Vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, predaný do otroctva hriechu" (Rim. 7,14). A hneď na to (v.18): „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré. Podľa vnútorného človeka a radosťou súhlasím s Božím zákonom (keď som Duchom Svätým znovuzrodený), ale vo svojich

údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch”.

- 18 Keď teda v svätom Pavlovi a aj v iných znovuzrodených prirodzená alebo telesná vôľa i po znovuzrodení sa proti Božiemu zákonu, — o čo viac sa bude protivíť a vzpierať zákonu a Božej vôli pred znovuzrodením? Z toho vysvitá, ako je to obšírnejšie vysvetlené v článku o dedičnom hriechu, na ktorý kvôli stručnosti odkazujeme —, že slobodná vôľa zo svojich vlastných prirodzených síl núčen nijako nemôže účinkovať a spoluúčinkovať pri vlastnom obrátení sa, pri spravodlivosti a spásu a nemôže ani povoľovať Duchu Svätému, ktorý jej v Božom evanjeliu ponúka milosť a spásu a nemôže ani uveriť a súhlasiť, ale svojou vrodennou zlou a protiviacou sa prirodzenosťou nepríateľsky sa vzpiera Bohu a Jeho vôli, kým ju Duch Svätý neosvieti a nevedie.
- 19 Preto aj Písmo sväté pripraváva srdce znovuzrodeného človeka k tvrdeniu kameňu, ktorý nepovoľuje úderu, ale vzdoruje. A pripraváva ho k neotesanému brvnu a k divokému neskrutenému zvieraťu; a to nie preto, že by po páde človek už nebol rozumným tvorom alebo že by sa neobrátil k Bohu bez poslúchania slova Božieho a uvažovania o ňom, alebo že by v zovňajších svetských veciach nič dobrého alebo zlého nemohol myslieť ani slobodne konať alebo nekonať.
- 20 Veď takto hovorí dr. Luther vo výklade 91. žalmu: „V svetských a zovňajších veciach, ktoré súvisia so stravou a telesnými potrebami je človek dôvtipný, rozumný a celkom šikovný. Avšak v duchovných a Božích veciach, ktoré súvisia so spásou duše, je človek ako soňny slúp, ako Lórova žena, ba ako kľát a kameň, ako mŕtvy obraz, ktorý nepotrebuje ani oči, ani ústa ani zmysly ani srdce. Človek ani nevidí, ani nezná hrozný a strašlivý hnev Boží pre hriech a nezná ani smrť, ale vedome a zúmyselne žije v ubezpečení a tak sa dostáva do tisícokrakých nebezpečenstiev, a nakoniec do večnej smrti a zatratenia. Tu nepomáhajú človeku ani prosby, ani ľkanie a úpenlivé naponínanie, ba ani hrozby a kľatby. Áno, márne su pri ňom všetky nauky a kázne, 21 kým ho Duch Svätý neosvieti, neobrátí a nezrodí znovu. Na toto nebol stvorený ani kameň ani kľát, jedine človek. Hoci Boh vo svojom spravodlivom a prísnom súde navyky zavrhol padlých zlých duchov, predsa zo svojho obzvláštného a púheho milosrdenstva chce, aby úbohá, padlá a porušená prirodzenosť ľudská mohla byť i bola schopná i účastná obrátenia sa, Božej milosti a večného života. A to nie z vlastnej, prirodzenej, skutočnej šikovnosti, schopnosti alebo spôsobilosti, veď úplne vzdoruje a sa nepríateľsky správa voči Bohu, ale jedine z milosti, pomocou milostivých a mocných účinkov Ducha Svätého. Toto nazýva Luther *capacitatem* (schopnosťou), ktorú takto vysvetľuje: „Quando pater liberum arbitrium defendunt, capacitatem libertatis eius praedicant, quod scilicet vult potest ad bonum gratiam Dei et fieri reversa liberum, ad quod creatum est”. To znamená: „Keď Otcovia bránia slobodnú vôľu, hovoria o schopnosti tejto slobody, že totiž z Božej milosti je spôsobilá obrátiť sa k dobrému a môže byť skutočne slobodná, na čo bola od počiatku stvorená“ (Zväzok 1, str. 236). Podobne písal aj Augustín (Kniha proti Juljánovi).
- 24 Ale človek, kým ho Duch Svätý neosvieti, neobrátí, znovu nezrodí, neobnoví a nepritiahne, sám od seba a zo svojich vlastných prirodzených síl môže v duchovných veciach a pri svojom vlastnom obrátení sa alebo znovuzrodení započat', vykonať alebo spoluúčinkovať práve tak malo ako kameň alebo brvno alebo hlina.
- Veď i keď môže ovládať svoje zovňajšie údy a počúvať evanjelium a čiastočne aj uvažovať o ňom, ba o ňom aj hovoriť, ako vidíme pri farizejoch a pokrytoch, predsa pokladá ho za hláznovstvo a nemôže mu veriť, ba správa sa ešte horšie ako brvno, leho sa proti Božej vôli a ju nenávidí, kým nepôsobí v ňom Duch Svätý a tým nezapáli vieru a nevzhadí aj iné Bohu milé cnosti a poslušnosť.
- 25 Po tretie: veď ani Písmo sv. obrátenie, vieru v Krista, znovuzrodenie, obnovenie a všetko, čo súvisí a ich začatím a dokončením, neprívláštňuje ľudským silám prirodzenej slobodnej vôle ani úplne, ani čiastočne, ani ojedinele, ani z najmenej a najnepatí nejšej čiastky, ale in solidum, to je pripisuje ich len a len Božiemu pôsobeniu a Duchu Svätému, ako hovorí Apológia.
- 26 Rozum a slobodná vôľa môže v zovňajších veciach po istú mieru žiť počestne; ale znovu sa zrodí, mútorne dostať iné srdce, zmysly a myseľ, pôsobí iba Duch Svätý. On otvára rozum a srdce, aby rozumeli Písmo a dbali na slovo, ako píše Lukáš 24,27,32: „Vtedy otvoril im rozum, aby chápali Písmo”. Tiež Skutky apoštolské: Lydia poslúchala, „tej otvoril Pán srdce, aby pozorne poslúchala, čo Pavel hovoril“ (16,14) Filip. 2,13: „Boh je ten, ktorý pôsobí vo vás, aby ste aj chceli aj činili”. Boh (Skut. ap. 5,31) pôsobí pokánte: 2. Tim. 2,25: spôsobuje vieru. Filip. 1,29: „Vám sa dostalo milosti pre Krista, aby ste nielen verili v Neho”. Efez. 2,8: „Je to dar Boží”. Ján 6,29: „Skutkom Božím je veriť v Toho, ktorého On poslal”. Boh dáva rozumné srdce, vidiace oči, poslúchajúce uši (5. Mojz. 29,3; Mat. 13,15). Je duch „znovuzrodenia a obnovenia”. Tit.3,5: Odoberá tvrdé, kamenné srdce

a dáva nové, mäkké, mästté srdce, aby sme žili podľa Jeho prikázaní (Ezech. 11,19; 36,26; 5. Mojz. 30,6; Žalm 51,12): Uspôsobuje nás „v Kristu Ježišovi na dobré skutky“ (Efez. 2,10) a za „nové stvorenie“ (2. Kor. 5,17; Gal. 6,15). Slovom: „Každý dar dokonalý je od Boha“ (Jak. 1,17). Nikto nemôže prísť ku Kristovi, len „keď ho pritiahne Otec“ (Ján 6,44); „Otec nikto nezná, len Syn a komu by Syn chcel zjaviť“ (Mat. 11,27). „Nikto nemôže povedať: Pán Ježiš, ak len nie v Duchu Svätom“ (1. Kor. 12,3). „Bez mňa nič nemôžete činiť“ (Ján 15,5). „Naša schopnosť je z Boha“ (2. Kor. 3,5). „A čo máš, čo by si nebol dostal? A keď si dostal, čo sa chvátiš, akoby si nebol dostal?“ (1. Kor. 4,7).

Svätý Augustín píše o tejto výpovedi, že najmä ona ho presvedčila, že zanechal svoj predošlý 27
bludný názor, ktorý mal (De praedestinatione, cap. 3): „Gratiam Dei in eo tantum consistere, quod in praecognito veritate Dei voluntas nobis revelatur: ut autem praedicatio nobis evangelio consentiremus nostrum esse proprium et ex nobis esse“. Item, erravi, inquit, cum dicerem, „Nostrum esse credere et velle, Dei autem dare credentibus et volentibus facultatem operandi“. To znamená: Blúdil som, keď som si myslel, že len v tom je Božia milosť, že nám Boh zjavuje svoju vôľu v kázni o pravde. A že záľubenie vo zvestovanom evanjeliu je naše vlastné dielo a je z nás.

Augustín ďalej hovorí: Blúdil som, keď som hovoril, že je v našej moci uveriť evanjeliu a chcieť; Božie dielo že je dať silu ku konaniu tým, čo veria a chcú.

Toto učenie je založené na Písme svätom a zhoduje sa s Augsburským vierovyznaním a aj s inými 28
spismi, prv spomenutými, ako o tom svedčia tieto svedectvá.

V dvadsiatom článku Augsburské vyznanie viery takto hovorí: Ľudia bez Krista, bez viery a bez 29
Ducha Svätého sú v moci diabla; ten ich popudzuje k rozličným zjavným hriechom; preto učíme najprv o viere, ako býva daný Duch Svätý a že Kristus nami pomáha a nás chráni pred diablom atď. A hneď na to, ľudský rozum a sila bez Krista je prisľaha proti diablu, ktorý ju podnecuje hrešiť.

Tieto výpovede jasne ukazujú, že Augsburské vierovyznanie vôbec nepokladá ľudskú vôľu za 30
slobodnú v duchovných veciach, ale hovorí, že je zajatcom diablovým. Akoby sa teda mohli obrátiť z vlastných síl k evanjeliu a ku Kristu?

Obrana v XVIII. článku o slobodnej vôli učí takto:

„Ľudská vôľa má slobodu voľby v skutkoch a veciach, ktoré rozum sám od seba poníma“. A hneď 31
potom: „Ľudské srdcia bez Ducha Svätého nemajú lásku Božiu, dôvery v Boha, neveria, že ich vyslyší, že im odpustí, že im Boh bude pomáhať a ich zachovávať. Bez Ducha Svätého sú bezbožné.

Nemôže plný strom rodiť dobré ovocie a bez viery nemožno sa ľubiť Bohu. Preto, aj keď pripú- 32
šťame, že máme schopnosť vykonávať zovňajšie veci, tvrdíme však, že v duchovných veciach slobodná vôľa a rozum nemôže atď. Z toho jasne vidieť, že Apológia nepripisuje ľudskej vôli nijakú schopnosť ani začať dobré ani spolupôsobiť pri ňom.

Šmalkaldské články (čl.I.) zavrhnú aj tieto bludy o slobodnej vôli: „že človek má slobodnú vôľu 33
činiť dobré a zanechať zlé“ atď. Hneď na to: „Podobne“ zavrhnú ako blud učenie, „že sa z Písma svätého nedá dokázať, že k dobrým skutkom treba Ducha Svätého a Jeho milosti“ atď.

Ďalej toto je v Šmalkaldských článkoch (čl.III.): „A toto pokánie trvá u kresťanov až do smrti, lebo 34
sa s pozostalým hriechom tela zhrýza po celý život, ako dokazuje sv. Pavel (Rím. 7,14-25), že bojuje so zákonom svojich údov atď. a to nie vlastnými silami, ale darom Ducha Svätého, ktorý prichádza po odpustení hriechov. Tento dar čistí a vymetá pozostatky hriechov každého dňa a usiluje sa urobiť človeka ozač čistým a svätým.“ Tieto slová nič nehovorí o našej vôli alebo o tom, že by aj ona sama niečo konala v znovuzrozenom človeku, ale pripisuje to daru Ducha Svätého, ktorý človeka očisťuje a zo dňa na deň robí zbožnejším a svätejším. A tak z tohoto sú naše vlastné sily úplne vylúčené.

V Lutherovom Veľkom katechizme je toto napísané: „Aj ja som jeho časťou a údom, účastníkom 36
a spoločníkom všetkých jej darov. Do cirkvi ma priviedol a priviedli Duch Svätý tým, že som poslúchal a stále poslúcham slovo Božie, lebo ono je počiatok vstupu. Prv totiž, ako sme vstúpili 37
do kresťanskej cirkvi, pátrali sme úplne diablovi, keďže sme nič nevedeli o Bohu a o Kristu. Duch Svätý však zostáva pri svätom zbore, čiže kresťanstve až do posledného dňa, nim nás vedie a ho používa na to, aby sa slovo Božie zvestovalo a kázalo, nim spôsobuje a rozmnožuje posvätenie, aby každého dňa príberalo a sídlo vo viere a v jej ovoci, ktorý plodí“ atď. V týchto slovách Katechiz- 38
mus nespomína ani len slovičkom našu slobodnú vôľu alebo naše pričíňovanie sa. Všetko pripisuje Duchu Svätému, že nás kazateľským úradom privádza do kresťanstva, v ňom posväcuje a spôsobuje, že každého dňa vzrastáme vo viere a v dobrých skutkoch.

A i keby znovuzrodení už v tomto živote dospeli tak ďaleko, že by chceli dobro a mali záľubenie 39
dobro i konať a rozrastať sa v ňom, predsa nebolo by to (ako sme už prv spomenuli) z našej vôle

a z našich schopností, ale také chceme i činiteľ spôsobuje Duch Svätý, ako hovorí o tom aj Pavel (Filip. 2,13) a aj inde také dielo pripisuje iba Bohu, keď hovorí: „Veď sme Jeho dielo, stvorení v Kristu Ježiši na dobré skutky, v ktorých chodíť nás Boh usposobil“ (Eféz. 2,10).

- 40 V Lutherovom Malom katechizme je takto napísané: „Verím, že ja zo svojho vlastného rozumu a zo svojej moci nemôžem v Ježiša Krista svojho Pána, veriť, a nemôžem k Nemu prísť, ale že ma Duch Svätý evanjeliom povolal, svojimi darmi osvetil, v pravej viere posvätil a zachoval; ako aj celé kresťanstvo na zemi povoláva, zhromažďuje, osvecuje a v pravej, jedinej viere v Ježiša Krista zachováva“.
- 41 A vo vysvetlení druhej prosby Otčenáša sú tieto slová: „Ako sa to deje? (Totiž, ako prichádza k nám kráľovstvo Božie?) Odpoveď: Keď nám nebeský Otec dáva svojho Ducha Svätého, aby sme Jeho svätému slovu skrze Jeho milosť verili a pobožne žili“.
- 42 Tieto svedectvá hovoria, že ku Kristovi nemôžeme prísť vlastnými silami, ale že nám Boh musí dať svojho Svätého Ducha, ktorý nás osvecuje, posväcuje a tak vierou privádza ku Kristovi a pri Nom zachováva. Tu nie je zmienky ani o našej vôli ani o našom spoluúčinkovaní.
- 43 Tu spomenieme aj výpoveď, ktorú dr. Luther uvádza vo Veľkom vyznaní o svätej večeri popri svojom osvedčení, že chce zotrvať pri takomto učení až do svojho konca. Hovorí: „Týmto zavrhujem a zatracujem ako čirý blud každú nauku, ktorá zveľebuje našu slobodnú vôľu, lebo sa to priamo protiví pomoci a milosti nášho Spasiteľa Ježiša Krista. Veď keď bez Krista sú našinu pániť smrť a hriech a naším Bohom a kniežatom diabol, tak niet sily ani moci ani výpu ani rozumu, ktorým by sme sa mohli pripraviť k spravodlivosti a k životu alebo na to myslieť, ale ako zaslepení a zajatci hriechu a diabla musíme konať a myslieť, čo sa mi páči a čo je proti Bohu a proti Jeho prikázaniam“.
- 44 Blahej a svätej pamäti dr. Luther v týchto slovách nedáva našej slobodnej vôli ani len najmenšiu moc pripraviť sa k spravodlivosti alebo sa za ňou snažiť, ale hovorí, že zaslepený a opantáný človek robí len to, čo chce diabol a čo sa protiví Pánu Bohu. Preto niet nijakého spoluúčinkovania našej vôle pri obrátení sa človeka. Človeka musí priťahovať a znovuzrodiť Boh, lebo v našom srdci niet ani len pomyslenia, že by sa samo od seba mohlo obrátiť k svätému evanjeliu a ho prijať. O tom písal dr. Luther proti Erazmovi v knihe „De servo arbitrio“, to je „O neslobodnej vôli človeka“. Dobré a dôkladne to tam rozvedol a zachoval a potom zopakoval a vysvetlil v skvelom výklade prvej knihy Mojžišovej, najmä v 28. kapitole. Podobne aj v iných špeciálnych Erazmom vyvolaných dišputách, ako napr. „De absoluta necessitate etc.“ („O absolútnej nevyhnutnosti“), totiž ako on o tom zmýšľal a ako by chcel, aby sa tomu rozumelo a takto sa čo najlepšie a najstarostlivejšie uchránil pred akýmkoľvek nepochopením a prerútením. Preto sme toto tu uviedli a aj iných na to upozornili.
- 45 Preto sa nesprávne učí, keď sa vymýšľa, že aj znovuzrodený človek má toľko sily, že si žiada prijať evanjelium, ním sa poteší a že takto ľudská vôľa pri obrátení predsa troška spoluúčinkuje. Lebo takáto falšná mienka sa protiví svätému Božiemu pismu, kresťanskému Augsburskému vierovyznaniu, jeho Apológii, Šmalkaldským článkom, Veľkému a Malému katechizmu Lutherovmu a iným spisom tohoto skvelého a vysokoosveteného teológa.
- 46 Avšak toto učenie o neschopnosti a skazenosti našej prirodzenej slobodnej vôle a o našom obrátení a znovuzrodení, totiž, že je výlučne dielom Božích sil a nie našich, entuziasti a epikurejci nekresťansky zneužívajú. Mnohí ľudia sa takýmito rečami kazia a spúšťajú a stávajú sa lenivými a neochotnými k akémukoľvek kresťanskému cvičeniu sa v modlení, čítaní a v kresťanskom rozjímaní a si hovoria: keďže sa vlastnými prirodzenými silami nemôžu k Bohu obrátiť, chcú zotrvať vo svojom odpore voči Bohu alebo čakať, kým ich Boh násilne proti ich vôli neobráti. Alebo — pretože v týchto duchovných veciach nič nemôžu vykonať, ale všetko je len účinkovanie Ducha Svätého, — nebudú teda dbať ani na slovo ani na sviatosť, ani ho nebudú počúvať a čítať, ale budú čakať, kým Boh bezprostredne rovno z neba na nich nevyleje svoje dary, aby sami od seba pocítili a pobadali, že ich Boh obrátil.
- 47 Iné slabšej viery srdcia môžu upadnúť do trudných myšlienok a pochybností, či ich Boh vyvolil a či im dá svoje dary skrze Ducha Svätého, pretože necíťia silnú a horúcu vieru a srdečnú poslušnosť, ale len slabosť, bázeň a úzkosť.
- 48 Preto tu ďalej chceme poučiť zo slova Božieho, ako sa človek obracia k Bohu, akými a ktorými prostriedkami. Totižto: ako Duch Svätý v nás účinkuje zvestovaným slovom a sviatosťami a ako spôsobuje a dáva našim srdciam pravé pokánie, vieru a novú duchovnú silu a schopnosť k dobru a ako sa my máme zachovať k podávaným prostriedkom a ako ich užívať.
- 49 Boh nechce, aby niekto zahynul, ale chce, aby sa všetci ľudia obrátili k Nemu a na veľky boli

spasení. „Povedz im: Akože ja žijem — znúc výrok Hospodina, Pána — neželám si smúť bezbožníka, ale aby sa bezbožný vrátil zo svojej cesty a ostal nažive.“ (Ezech. 33, 11). A Ján 3, 10: „Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodného Syna dal aby nik, kto verí v Neho, nezahynul, ale mal večný život“.

Preto Boh vo svojej nekonečnej добрote a milosrdenstve dáva verejne zvestovať svoj Božský 50
večný zákon a predtým plán nášho spasenia, totiž sväté, spásiteľné evanjelium o svojom večnom Synovi, našom jedinom Spasiteľovi a Vykupiteľovi Ježišu Kristu. Tým si zhromažďuje z ľudského pokolenia veční cirkev a spôsobuje v ľudských srdciach práve pokánie a poznanie hriechov a pravú vieru v Božieho Syna, Ježiša Krista. Boh chce povolať ľudí k večnej spásu a k sebe pritiahnuť, obrátiť, znovuzrodil a posvätiť týmito a nie inými prostriedkami, totiž: svojim svätým slovom, keď sa alebo krázané počúva alebo číta a keď sa sviatosť užíva podľa Jeho slova. „Keď svet pre vlastnú múdrosť nepoznal Boha, zahŕbilo sa Bohu spasit' veriacich bláznovstvom kázania“ 51
(1. Kor. 1, 21). „On (Peter) ťu povie slová, ktoré spasia teba a celý tvoj dom“ (Skut. ap. 11, 14). „Viera je z počúvania a počúvanie skrze slovo Kristovo“ (Rím. 10, 17). „Posväť ich v pravde, — Tvoje slovo je pravda. Prosim aj za tých, ktorí pre tich slovo uveria vo mňa“ (Ján 17, 17-20).

Preto večný Boh prikazuje z neba o svojom milom Synovi a o všetkých, ktorí v Jeho mene zvestujú pokánie a odpustenie hriechov: „Toho poslúchajte!“ (Mat. 17, 5).

Túto kázeň slova Božieho majú teda počúvať všetci, čo chcú byť spasení. Lebo kázeň a poslú- 52
chanie slova Božieho sú nástroje Ducha Svätého, pri ktorých, ktorými a skrze ktoré môže účinkovať a ľudí obracať k Bohu a spôsobiť v nich aj chcenie aj vykonanie.

Toto slovo môže telesnými ušami počúvať a čítať aj človek, ktorý sa ešte neobrátil k Bohu 53
a nezrodil sa znova, pretože v týchto zorných veciach, ako sme už povedali, aj po páde má človek po istú mieru slobodnú vôľu, že môže ísť do kostola, môže počúvať alebo nepočúvať kázeň.

Týmto prostriedkom, totiž kázaním a počúvaním Jeho slova, Boh účinkuje a láme naše srdcia 54
a prifahuje človeka, aby káznou zákona poznal svoje hriechy a Boží hnev, pocítil v srdci opravdivú bázeň, pokánie a ľútosť a aby káznou svätého evanjelia o milosrdnom odpustení hriechov v Kristu a rozjmarím o ňom zapálila sa v ňom iskierka viery, ktorá prijíma odpustenie hriechov pre Krista a teší sa sľubmi evanjelia. Takto sa dostane do srdca Duch Svätý, ktorý toto všetko spôsobuje. Pravdaže, oboje: kazateľovo sadenie a zafievanie a poslucháčovo bezanie a chcenie bolo by márne a nenásledovalo by za ním obrátenie, keby nepristúpila moc a pôsobenie Ducha Svätého, ktorý osvecuje a obracia srdcia zvestovaným a pocutým slovom, aby ľudia tomuto slovu verili a s ním súhlasili.

A jednako ani kazateľ ani poslucháč nemá pochybovať o tejto milosti a o pôsobení Ducha 55
Svätého. Ale majú byť istí, že keď sa slovo Božie podľa rozkazu a vôle Bozej čistotne a úprimne káže a keď ho ľudia a usilovne a s rozvážnosťou poslúchajú a o ňom rozjímajú, Boh je istotne prítomný so svojou milosťou a, ako sme spomenuli, dáva, čo si človek svojimi vlastnými silami nemôže ani vziať ani dať. Lebo o prítomnosti, pôsobení a daroch Ducha Svätého nemá a nemôže sa 56
usudzovať vždy ex sensu (z pocítu), totiž ako a kedy ho srdce cíti. Ale i keď sa toto pre väčšiu slabosť často skryte deje, máme si byť istí pre zaslúbenie a podľa zaslúbenia, že zvestované a poslúchané slovo Božie je úrad a orgán Ducha svätého, ktorým v našich srdciach pôsobí a účinkuje (2. Kor. 2, 14; 3, 5).

Avšak človek, ktorý nechce počúvať kázeň ani čítať slovo Božie, ale potupuje slovo a cirkev Božiu 57
a tak umiera a hynie vo svojich hriechoch, ten sa nemôže potešiť ani večným Božím vyvolením ani dostať Božie milosrdenstvo. Veď Kristus, v ktorom sme vyvolení, ponúka všetkým ľuďom svoju milosť v slove a vo sviatosťach a naozaj si praje, aby ho poslúchali a zaslúbili, kde sa „dva alebo traja v Jeho mene zhromaždia a zaoberajú Jeho svätým slovom, bude medzi nimi“ (Mat. 18, 20).

Keďže takýto človek znevažuje nástroj Ducha Svätého a nechce poslúchať, nedeje sa mu krivda, 58
keď ho Duch Svätý neosvetí, ale necháva ho trčať v temnote jeho nevery a hynúť, ako je napísané: „Kofka ráz som chcel zhromaždiť svoje dielky, ako si sliepka zhromažďuje kurčatka pod krídla a nechocei ste“ (Mat. 23, 37).

V tomto prípade je na mieste povedať, že človek nie je kameň alebo brvno. Lebo kameň alebo 59
brvno sa nevzpiera tomu, kto ním hýbe a ani nerozumie a necíti, čo sa s ním robí; človek sa však vzpiera Pánu Bohu svojou vôľou, kým len sa neobráti. Aj to je pravda, že človek aj pred obrátením je rozumný tvor, ktorý má rozum a vôľu, nie však rozum pre Božie veci ani vôľu chcieť niečo dobré alebo spásiteľné. Predsa však (ako sme už spomenuli), celkom nič nemôže urobiť a je v tomto prípade horší ako kameň alebo brvno, pretože sa protiví Božiemu slovu a vôli, kým ho Boh

nezbudí zo smrti a hriechov, neosvieti a neobnoví.

- 60 A hoci Boh nenúti človeka byť pobožným (veď sa vždy vzptera Duchu Svätému a neustále sa stavia aj proti poznanej pravde, ako povedal Štefan o tvrdošijných Židoch, Skut. ap. 7.51, ktorí sa neobrátili), predsa Pán Boh tiahne človeka, ktorého chce obrátiť a to tak, že zo zatmneného rozumu býva osvietený rozum a z tvrdošijnej vôle vóla poslušná. Toto Písmo sv. nazýva stvoriť nové srdce (Žalm 51,12).
- 61 Preto nie je správne, keď sa povie, že človek pred svojím obrátením sa má modum agendy, čiže spôsob vykonať v Božích veciach niečo dobré a spasiteľné. Lebo keď človek pred obrátením bol „mŕtvy v prestúpeniach“ (Efez. 2.5), nemôže byť v ňom nijaká sila vykonať niečo dobrého vo veciach Božích a tak nemá ani modum agendy, čiže spôsob konať vo veciach Božích. Ale keď je reč o tom, ako Boh účinkuje v človeku, tak samozrejme Pán Boh má iný modum agendy, spôsob pôsobenia v človeku, v rozumnom tvorovi, a iný spôsob pôsobenia v inom, nerozumnom tvorovi alebo v kameti a brvne. Napriek tomu však nemožno človeku pripísať pred jeho obrátením nijaký modus agendy, nijaký spôsob vykonať nejaké dobro v duchovných veciach.
- 62 Avšak keď sa človek obrátil a tak je osvietený a jeho vóla obnovená, potom chce človek dobro (inakofko je znovuzrodený alebo nový človek) a podľa vnútorného človeka „s radosťou súhlasí s Božím zákonom“ (Rím. 7.22). Potom robí toľko dobrého a tak dlho, koľko a ako dlho ho Duch Boží vedie, ako hovorí Pavel: „Všetci, ktorých Duch Boží vedie, sú synovia Boží.“ (Rím. 8,14). Toto vedenie Ducha Svätého nie je coactio, čiže nútenie, ale obrátený človek dobrovoľne koná dobro, ako hovorí Dávid (Žalm 110.3): „Tvoj ľud je samá ochota v deň Tvojej brannej moci“. A predsa aj v znovuzrodených zostáva, čo napísal Pavel: „podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch“ (Rím.7.22). Tiež: „A tak teda ja — ten istý — svojou myslou slúžim zákonu Božiemu, telom však zákonu hriecha“ (Rím.7.25). Podobne: „Telo žiada proti duchu a duch proti telu; ony si navzájom odporujú, aby ste nerobili, čo by ste chceli“ (Gal. 5.17).
- 63 Z toho potom nasleduje, že len čo Duch Svätý, ako sme povedali, započne v nás slovom a sviatosťami svojej dielo znovuzrodenia a obnovenia, je isté, že z moci Ducha Svätého môžeme i náme spoluúčinkovať, i keď ešte len veľmi slabo. Toto však nie je z našich telesných, prirodzených síl, ale z nových síl a darov, ktoré v nás pri obrátení započal Duch Svätý, ako sv. Pavel (2. Kor. 6,1) vyslovne a vážne napomína, aby sme „ako spolupracovníci nebrali nadarmo milosť Božiu“. Toto sa len tak dá rozumieť, že obrátený človek robí dobro toľko a dovtedy, dokedy ho riadi, spravuje a vedie Buh svojim Svätým Duchom; a len čo Boh odtiahne od neho svoju milosťvú ruku, neustane ani na okamžik v Božej poslušnosti. Keby však chcel niekto tomu tak rozumieť, že obrátený človek spoluúčinkuje popri Duchu Svätom, ako aj keď dva kone spoločne ťahajú jeden voz, tak to vôbec nemožno pripustiť bez urážky Božej pravdy.
- 64 Preto je veľký rozdiel medzi pokrsteným a nepokrsteným človekom, lebo podľa učenia sv. Pavla, „Všetci, ktorí boli pokrstení v Krista, Krista obliekli“ (Gal. 3, 27), sú teda opravdu znovuzrodení a majú teraz arbitrium liberatum (oslobodenú vôľu), to je, ako hovorí Kristus (Ján 8,36): „Budete skutočne slobodní“. Títo nielen poslúchajú slovo, ale môžu mať v ňom aj zaľúbenie a môžu ho prijať aj keď vo veľkej slabosti.
- 65 Veď keď sme v tomto živote prijali len prvotiny Ducha a znovuzrodenie v nás nie je dokonale, ale len začaté, zostáva spor a boj tela proti duchu aj vo vyvolených a skutočne znovuzrodených ľudoch. A tak nielen medzi kresťanmi možno badať veľký rozdiel, že jeden je slabý, druhý silný duchom, ale aj každý kresťan sám na sebe bada, že raz je veselého ducha, inokedy bojazlivý a prestrašený, raz má veľú lásku, pevnú vieru a nádej, inokedy sa cíti chladným a slabým.
- 66 Ak však pokrstení vykonali niečo proti svedomiu, dali sa opanovať hriechom a tak sami v sebe zarmútili Ducha Svätého a Ho stratili, nemusia sa znovu pokrstiť, ale musia sa znovu obrátiť, o čom sme už prv dostatočne hovorili.
- 67 Istou pravdou je, že pri skutočnom obrátení sa musí nastať zmena, obnovenie a ruch v rozume, vo vóle a v srdci, že totiž srdce pozná hriech, bude sa báť Božieho hnevu, od hriechu sa odvráti, pozná a prijme zasľúbenie milosti v Kristu, má dobré duchovné myšlienky, kresťanské predsavzatie a snahu a bojuje proti telu atď. Lebo kde sa z toho nič nedeje, tam ani nič skutočného obrátenia sa. Avšak ak sa pýtame de causa efficiente, to jest, kto toto v nás pôsobí a odkiaľ to človek má a ako k tomu príde, naše učenie hovorí: Keďže prirodzené sily človeka tu nič nemôžu vykonať ani pomôcť (1. Kor.2.; 2. Kor.3), prichádza nám Boh na pomoc vo svojej nekonečnej

dobrote a a milosrdenstve a dáva zvestovať svoje sväté evanjelium, ktorým Duch Svätý spôsobuje a vykonáva v nás toto obrátenie sa a obnovenie a kázňou slova a uvažovaním o nom zapáľuje v nás 72 vieru a má podobné cnosti. Toto však je výlučne dar a pôsobenie Ducha Svätého. Toto učenie nám ukazuje prostriedky, ktorými Duch Svätý chce svoje dielo započat' a vykonať. Pripomína tiež, ako sa tieto dary zachovávajú, upevňujú a rozmnožujú a napomína, aby sme túto milosť Božiu pri nás nepremárnili, ale sa usilovne cvičili, pamätajúc, aký veľký hriech je mariť toto pôsobenie Ducha Svätého a protiví sa Mu.

Podľa tohoto dôkladného vysvetlenia celého učenia o slobodnej vôli možno rozsúdiť konečne aj 73 otázky, pre ktoré sa už viac rokov hádajú v cirkvách augsburského vierovyznania („An homo ante, in, post conversionem Spiritui Sancto repugnet? vel pure passive se habeat? An homo convertatur ut truncus? An Spiritus Sanctus detur repugnantibus? et an conversio hominis fiat per modum coactionis?“ Čiže: Či sa človek pred obrátením, v obrátení, po obrátení protiví Duchu Svätému a či celkom nič nekoná, ale iba trpi, čo Boh v nom vykonáva? Alebo či sa človek pri obrátení chová a je ako brvno? Tiež či sa Duch Svätý dáva tým, čo sa mu protivia? Tiež, či sa obrátenie deje donucovaním, — že Boh násilím núti ľudí, aby sa i proti svojej vôli obrátili“ atď. (Podľa toho dá sa tiež posúdiť protivné učenie a bludy, možno ich odmietnuť, potrestať a zavrhnuť; a to:

1. Po prvé nezmyselnosť stoikov a manichejov, že všetko čo sa deje, musí sa tak diať, et 74 hominem coactum omnia facere, to je, že človek všetko robí z donútenia, a že ľudská vôľa nemá nijakej slobody ani schopnosti ani pri zovňajších veciach zachovať po istú mieru zovňajšiu spravodlivosť a počesnú zdržanlivosť a vyvarovať sa zovňajším hriechom a neresti. Alebo, že ľudská vôľa je nútená k zlým zovňajším činom, nerestiam, krádeži, vražde atď.

2. Potom hrubý blud pelagiánov, že slobodná vôľa vlastnými prirodzenými silami, bez Ducha 75 Svätého, môže sa obrátiť k Bohu, veriť v evanjelium a úprimne zachovávať Boží zákon. A tak touto svojou dobrovoľnou poslušnosťou môže si zaslúžiť odpustenie hriechov a večný život.

3. Po tretie: blud pápežencov a scholastikov, ktorí to isté trochu jemnejšie zostavili a učili. Totiž 76 že človek svojimi prirodzenými silami môže urobiť prvý krok k dobrému a k svojmu obráteniu a že potom, pretože je človek príslabý, aby ho mohol dokončiť, príde Duch Svätý na pomoc dobru, ktoré človek započal vlastnými prirodzenými silami.

4. Po štvrté: učenie synergistov, ktorí tvrdia, že človek neodumrel úplne dobru v duchovných 77 veciach, ale je ťažko ranený a polomŕtvý. No i keď slobodná vôľa je príslabá urobiť prvý krok a sama sa obrátiť k Bohu vlastnými silami a srdečne zachovávať Boží zákon: predeš, keď Duch Svätý urobí počiatok a povolá nás evanjeliom a ponúkne nám svoju milosť, odpustenie hriechov a večné spasenie, slobodná vôľa zo svojich prirodzených síl môže vyjsť Bohu v ústrety a po istú mieru, i keď málo a slabo, prispieť, pomôcť a spolupôsobíť pri príprave a prispôsobení sa na Božiu milosť a pri jej uchopení a osvojení, a že môže veriť v evanjelium a spoluúčinkovať zo svojich vlastných síl popri Duchu Svätom aj pri pokračovaní a zachovávaní tohoto diela.

Naproti tomu už prv sme obsérne dokázali, že takéto moc, totiž facultas applicandi se ad gra- 78 tiam, to znamená prirodzene sa prispôbiť milosti, nepochádza z našich vlastných prirodzených síl, ale jedine z účinkovania Ducha Svätého atď.

5. Tiež pápežské a mníšske učenie, že človek po znovuzrození môže v tomto živote celkom 79 naplniť zákon Boží a že týmto naplnením zákona je pred Bohom spravodlivý a zasluguje si večný život.

6. Naproti tomu všetkou vážnosťou a horlivosťou treba trestať aj entuziastov a vôbec ich ne- 80 trpieť v cirkvách Božích. Oni vyhŕtali, že Boh bez akéhokoľvek prostriedku, bez počívania slova Božieho a bez užívania sviatostí prifahuje k sebe človeka, osvecuje ho a robí spravodlivým a blahoslaveným.

7. Podobne treba trestať tých, čo vymýšľajú, že Boh pri obrátení a znovuzrození človeka stvorí 81 nové srdce a nového človeka, takže sa podstala a bytosť starého Adama, a to najmä rozumná duša, celkom zničí a z něho sa stvorí nová bytosť duše. Tento blud sv. Augustin výslovne karhá vo vysvetlení 26. žalmu, kde Pavlovu výpoveď: „Deponite veterem hominem“. „Zložte starého človeka“ atď. vykladá a vysvetľuje týmito slovami: „Ne aliquis arbitretur deponendam esse aliquam substantiam, exposuit, quid esset: deponite veterem hominem et induite novum, etc., cum dicit in consequentibus: qua propter deponentes mandatium loquimini veritatem. Ecce, hoc est deponere veterem hominem et induere novum“ atc. To je: Aby sa nik nedomnieval, že sa musí zložiť substancia alebo bytosť človeka, apoštol sám vysvetľuje, čo znamená zložiť starého človeka a obliecť nového, keď v nasledujúcich slovách hovorí: Preto odložte lož a hovorte pravdu“ (Hľa, toto je zložiť

starého človeka a obliecť nového.

- 82 8. Tiež keď sa bez objasnenia užívajú výpovede, že sa ľudská vôľa pred obrátením, pri obrátení a po obrátení protiví Duchu Svätému a že sa Duch Svätý dáva aj tým, čo Mu vzdorujú.
- 83 Veď s predného vysvetlenia je jasné, že kde pôsobením Ducha Svätého v rozume, vo vóli a v srdci nenastala zmena k dobrému, kde človek vôbec neverí v zasluhanta a nie je usposobený Bohom na milosť, ale sa úplne protiví slovu, tam nie je a ani nemôže byť obrátenie. Lebo obrátenie sa pôsobením Ducha Svätého je taká zmena v rozume, vo vóli a srdci človeka, že človek pomocou tohto účinkovania Ducha Svätého môže prijať ponúkanú milosť. A tak všetci, čo tvrdosťne a zatvrdilo vzdorujú účinkom a pohnutkam Ducha Svätého, ktorý pôsobí slovom, neprijímajú Ducha Svätého, ale Ho zarmucujú a strácajú.
- 84 Avšak aj v znovuzrodených zostáva istá vzdorovitosť, o ktorej Písmo sv. hovorí, že telo žiada proti duchu. A tiež, že telesné žiadosti bojujú proti duši a že zákon v údoch protiví sa zákonu mysli.
- 85 Preto človek, ktorý nie je znovuzrodený, celkom sa protiví Bohu a je úplne otrokom hriechu. Znovuzrodený však podľa vnútorného človeka má zaľubenie v Božom zákone. No i on vidí vo svojich údoch zákon hriechu, ktorý bojuje proti zákonu mysle; a tak myslou slúži zákonu Božiemu, avšak telom zákonu hriechov (Rim. 7.25).
- 86 Takýmto spôsobom môže sa i má sa dôkladne, jasne a úprimne vysvetľovať a učiť pravý zmysel. Avšak výpovede Chryzostona a Bazília: „Trahit Deus, sed volentem trahit, tantum velis, et Deus praeeccurrit“ — „Príťahuje Boh, ale chcejúceho príťahuje: len by si chcel a Boh by ti šiel v ústrety“; ako aj výpovede pápežencov a scholasťukov: „hominis voluntas in conversatione non est otiosa, sed agit aliquid“, to je: „Ľudská vôľa nie je pri obrátení nečinná, ale sa tiež trošku príťahuje“, keďže ich uvádzali na potvrdenie prirodzenej slobodnej vôle pri obrátení človeka proti učeniu o Božej milosti, je zrejme z uvedeného vysvetlenia, že nemajú formu zdravého učenia, ale sa mu protivia. Preto tam, kde sa hovorí o obrátení sa k Bohu, radšej sa im vyhýbať.
- 87 Lebo obrátenie našej porušenej vôle, čo nie je nič iné ako jej zobudenie sa z duchovnej smrti, je len a len dielo Božie. Podobne aj prebudenie sa pri zmŕtvychvstaní tela možno pripísať iba Bohu, ako sme vyššie zovrubne ukázali a dokázali jasnými svedectvami Písma sv.
- 88 Ako Boh pri obátení zo vzdorovitého a neochotného príťahovaním Ducha Svätého robí chťivého a ako po obrátení znovuzrodenej vóli sa nekoni do každoročného cvičenia sa v pokání, ale spolupracuje vo väčších dielach Ducha Svätého, ktoré skrze nás robí. — sme už vyššie dostatočne vysvetlili.
- 89 A keď Luther hovorí, že sa človek pri svojom obrátení chová pure passive — len trpne — znamená, že vôbec ničím k nemu neprispieva, ale len trpí, čo Boh v ňom koná, tým nemieni, že obrátenie sa deje bez kázne a posluchania slova Božieho. Ani nemyslí, že sa pri obrátení nezbudí v nás Duchom Svätým nijaké nové pohnutky a nezačalo sa nijaké duchovné účinkovanie, ale myslí to tak, že človek sám od seba alebo zo svojich prirodzených síl ničím nemôže prispieť k svojmu obráteniu ani ho napomôcť. Tiež, že obrátenie nie je iba čiastočne, ale úplne prácou darom, darovaním a dielom jedine ducha Svätého, ktorý to svojou silou a mocou skrze slovo vykonáva a spôsobuje v rozume, vo vóli a v srdci človeka tanguam in subjecto patiente — ako v trpnom predmete. To znamená, že človek nič nerobí, nekoná, ale len trpí. Nie však v tom zmysle, ako keď sa socha formuje z kameňa alebo keď sa pečať vtlačá do vosku, ktorý o tom nič nevie, ani nič necíti a nič nechce, ale tak, ako sme to krátko pred týmto povedali a vysvetlili.
- 90 Keďže však aj mládež v školách je veľmi znátená učením o troch príčinách nášho obrátenia sa k Bohu, ako sa stretávajú (totiž zvesťované a počuté slovo Božie, Duch Svätý a ľudská vôľa), — znovu zdôrazňujeme v zmysle podaného vysvetlenia, že obrátenie sa k Bohu je len dielo Božieho Ducha Svätého, ktorý je pravý Majster. Jedine On to koná v nás a užíva na to kázanie a počúvanie svojho svätého slova ako svoj riadny prostriedok a nástroj. Avšak rozum a vôľa znovuzrodeného človeka sú len subjectum convertendum (predmet, ktorému sa treba obrátiť). Teda to, čo sa má obrátiť: rozum a vôľa duchovne mŕtveho človeka, v ktorom Duch Svätý pôsobí obrátenie a obnovenie. Pri tom dielo ľudská vôľa, ktorá sa má obrátiť, nič nekoná, len dovoľuje, aby Boh v nej účinkoval, kým nie je znovuzrodená. A potom v ďalších nasledujúcich dobrých skutkoch spolu s Duchom Svätým koná to, čo sa Bohu ľúbi, a to tak a po toľkú mieru, ako sme to už predtým obšírne vysvetlili.

III.

O spravodlivosti viery pred Bohom.

Tretí spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania vznikol o spravodlivosti Kristovej alebo o spravodlivosti viery, ktorú Boh z milosti skrze vieru pripočítava ťibohým hriešnikom za spravodlivosť. Jedna časť tvrdila, že spravodlivosť viery, ktorú apoštol nazýva Božou spravodlivosťou, je podstatná Božia spravodlivosť, to je sám Kristus ako opravdivý, prirodzený a podstatný Syn Boží; On skrze vieru prebýva vo vyvolených a vedie ich činiť, čo je správne a tak je ich spravodlivosťou. V porovnaní s touto spravodlivosťou hriechy všetkých ľudí sú ako kvapka vody proti veľkému moru.

Proti tomuto niektorí tvrdili a učili, že Kristus je našou spravodlivosťou len podľa svojej ľudskej prirodzenosti.

Proti obojm týmto stranám ostatní učiteľia augsburského vierovyznania jednomyselne učili, že Kristus je našou spravodlivosťou nielen podľa svojej Božskej prirodzenosti, ani len podľa ľudskej prirodzenosti, ale podľa oboch. On nás ako Boh a človek svojou dokonalou poslušnosťou vyslobodil z našich hriechov, ospravedlnil a spasil. A tak spravodlivosť viery je odpustenie hriechov, zmierenie s Bohom, v ktorom sme prijati za dieťky Božie pre Kristovu poslušnosť, čo sa len pre vieru z púbej milosti počíta za spravodlivosť všetkým opravdu veriacim, zbaveným v dôsledku toho všetkej nespravodlivosti.

Očrem toho pre „Interim“ a aj ináč vznikli a povstali viaceré hádky o ospravedlnení. Tieto hádky vysvetlíme tu antitéze, to je vypočítame, čo sa proti učnému učeniu tohoto článku.

Tento článok o ospravedlnovaní z viery (ako hovorí Apológia) „je najdôležitejší z celého kresťanského učenia“. Bez neho by ani jedna úbohé svedomie nemohlo byť opravdivo a natrvalo potešené a nemohlo by správne poznať bohatstvo Kristovej milosti“. Aj Luther tak písal: „Ak tento jediný článok zostane na zemi čistý, aj kresťanstvo zostane čisté, jednotné a bez siekt. Keď však neostane čistý, nebude možno ubrániť sa čo aj len jedinému bžudu alebo sektárskemu duchu“. Tom. 5, Jen. str. 159. A najmä na tento článok sa vzťahuje Pavlova výpoveď: „Málo kvasu nakvasí celé cesto“ (1. Kor. 5,6; Gal. 5,9). Preto v tomto článku tak veľmi horlivo a dôrazne užíva particulas exclusivas (to jest slová: „bez zákona, bez skutkov, z milosti,“ ktorými vylúčil skutky človeka,) aby ukázal, ako veľmi treba v tomto článku odlišovať od čistého učenia antitézu, to je každé protívne učenie a ho vylúčiť a zavrhnúť.

Preto, aby sme tento spor vysvetlili po kresťansky, na základe slova Božieho a z milosti Božej odstránili, toto je naše učenie, viera a vyznanie:

O spravodlivosti viery pred Bohom jednomyselne veríme, učíme a vyznávame na základe vyššie predloženeho súhrnného poňatia našej kresťanskej viery a vyznania: biedny a hriešny človek je pred Bohom ospravedlnený, to znamená absolvovaný, oslobodený a vymanený zo všetkých svojich hriechov a od rozsudku večného zatratenia, ktoré si úplne zaslúžil. A je prijatý za syna a dediča večného života bez akýchkoľvek našich „zásluh a hodností“, a bez akýchkoľvek predošlých, terajších alebo budúcných dobrých skutkov, z púbej milosti, len pre jedinou zásluhu, úplnú poslušnosť, bolestivé utrpenie a zmŕtvychvstanie nášho Pána Krista. Jeho poslušnosť sa nám započítava za spravodlivosť.

Tieto dary sa nám podávajú skrze Ducha Svätého v zaslúbení svätého evanjelia a viera je jedným nástrojom, ktorým ich berieme, prijímame a si ich privlastňujeme a osvojujeme. Táto viera je Boží dar, ktorým Krista, svojho Spasiteľa, správne poznávame v slove evanjelia a Mu dôverujeme, aby sme jedine pre Jeho poslušnosť, z milosti mali odpustenie hriechov, a aby nás Boh Otec pokladal za pobožných a spravodlivých a tak sme dostali večné spasenie.

Preto pokladáme za jedno a to isté, keď Pavel hovorí, že „vierou“ sme ospravedlnení (Rím. 3,28) alebo že viera sa nám počíta za spravodlivosť (Rím. 4,5). Alebo keď hovorí, že nás ospravedlnila poslušnosť jedného Prostredníka (Rím. 5,19), alebo, že „zásluhou jedného ospravedľujúceho skutku došlo k životodárnemu ospravedlneniu všetkých ľudí“ (Rím. 5,18). Lebo viera neospravedľuje preto a tým, že by bola dobrým skutkom a peknou cnosťou, ale preto, lebo v zaslúbení svätého evanjelia uchopuje a prijíma Kristove zásluby. Veď tieto si musíme osvojiť a privlastniť vierou, ak nás majú ospravedlniť. A tak spravodlivosť, ktorú Boh pripočítava viere alebo veriacim jedine z milosti, je poslušnosť, utrpenie a zmŕtvychvstanie Kristovo, pretože On miesto nás učinil zadosť zákonu a zaplatil za naše hriechy. Kristus, nielen človek ale aj Boh a človek v jednej

- nerozdielnej osobe, ako nebol pod zákonom, pretože je Pánom zákona, a tak ani nemusel trpieť a umrieť za seba. Preto nielen Jeho poslušnosť v utrpení a smrti, ale aj to, že dobrovoľne bol „pod zákonom“ miesto nás a naplnil zákon touto svojou poslušnosťou, sa nám pripočítava za spravodlivosť. Takže Boh pre túto dokonalú poslušnosť, ktorú dokázal svojmu nebeskému Otcovi za nás v činoch i v utrpení, v živote i v smrti, odpúšťa nám hriechy, pokladá nás za zbožných a spravodlivých a dáva nám večné spasenie. Takúto spravodlivosť podáva nám Duch Svätý v evanjeliu a vo svätostiach, a my si ju vierou prívlastňujeme a prijímame. Takto majú veriaci zmierenie s Bohom, odpustenie hriechov, Božiu milosť, synovstvo Božie a dedičstvo večného života.
- 16 Podľa toho slovo *ospravedlniť* znamená vyhlásiť za spravodlivého, oslobodeného od hriechov a večného trestu pre spravodlivosť Kristovu, „ktorú Boh pripočítava viere“ (Filip. 3,9). Toto slovo sa takto a v takomto zmysle užíva všeobecne v Písme a. Starej a Novej zmluvy. „Kto ospravedlnuje hriešnika i kto obviňuje spravodlivého, — obaja sú v ošklivosti u Hospodina“ (Prís. 17,15). Izaiáš 5,23: „Beda tým, čo ospravedľujú vinníka za úplatok a spravodlivosť odnímajú spravodlivým“. Rím. 8,33: „Kto bude žalovať na vyvolených Božích? Je to Boh, ktorý ospravedľuje.“ to je zhavuje a oslobodzuje od hriechov.
- 17 Pretože sa slovo *regeneratio* — *znovuzrodenie*, užíva niekedy namiesto slova *iustificatio* — *ospravedlnenie*, treba vlastne toto slovo vysvetliť, aby ospravedlnenie z viery nebolo zmiešané s obnovením, ktoré nasleduje po ospravedlnení z viery, ale aby sa tieto slová rozlišovali.
- 18 Lebo slovo *regeneratio*, to jest *znovuzrodenie* užíva sa najprv v tom zmysle, že zahŕňa odpustenie hriechov jedine pre Krista a aj na sledujúce obnovenie ktoré spôsobuje Duch Svätý v tých, čo sú vierou ospravedlnení. Potom, užíva sa len pre *remissione peccatorum et adoptione in filios dei*, to je: že znamená iba odpustenie hriechov a prijatie za dieťa Božie. V tomto druhom význame užíva toto slovo Apológia často, keď píše: „*Iustificatio est regeneratio*“, to jest ospravedlnenie pred Bohom je znovuzrodenie, ako aj Pavel užíva tieto slová rozdielne (Tit. 3,5): spasil nás „kúpeľou znovuzrodenia a obnovenia skrze Ducha Svätého“.
- 20 V podobnom význame sa niekedy užíva aj slovo *vivificatio*, to jest *o živenie*. Lebo keď je človek ospravedlnený vierou (ktorú spôsobuje len Duch Svätý), je to skutočne znovuzrodenie, pretože z dieťaťa hnevu sa stáva dieťa Božie, a tak sa človek prenáša zo smrti do života, ako je napísané: „Oživil nás s Kristom, keď sme boli mŕtví v prestúpeniach“ (Eféz. 2,5). Tiež: „Spravodlivý z viery bude živý“ (Rím. 1,17). V tomto zmysle používala Apológia toto slovo veľmi často.
- 21 Okrem toho používa sa často namiesto posvätenia a obnovenia, ktoré nasleduje po ospravedlnení z viery. V tomto zmysle ho použil Luther v knihe o cirkvách a koncilioch a inde.
- 22 Avšak keď učíme, že účinkovaním Ducha Svätého sme znovuzrodení a ospravedlnení, to neznamená, akoby v podstate života ospravedlnených a znovuzrodených po nich znovuzrodená nepela už nijaká nespravodlivosť. Ale znamená, že Kristus svojou dokonalou poslušnosťou prikrýva všetky ich hriechy, ktoré predsa však ešte stále vŕžia v prirodzenosti v tomto živote. Ale bez ohľadu na to pre vieru a pre takúto Kristovu poslušnosť (ktorú Kristus prenázal svojmu Otcovi za nás od svojho narodenia až po najpotupnejšiu smrť kríž) si vyhlásení a pokladaní za zbožných a spravodlivých, i keď pre svoju porušenú prirodzenosť ešte sú a až po hrob zostávajú hriešnikmi. Avšak nemyslíme to tak, akoby sme mohli a mali hriešiť bez pokánia, obrátenia a polepšenia sa a ostávať a pokračovať v hriechoch.
- 23 Musí predísť opravdivé pokánie. Lebo, ako sme povedali, tým, čo sú ospravedlnení pred Bohom z čírej milosti, pre jediného prostredníka Krista, jedine vierou, bez akýchkoľvek dobrých skutkov a zásluh, to jest sú prijatí na Božiu milosť, tým sa dostáva aj Duch Svätý, ktorý ich obnovuje a posväcuje a spôsobuje v nich lásku k Bohu a k blížnym. Keďže však započaté obnovenie je v tomto živote nedokonalé a hriech prebýva aj v tele znovuzrodených, spravodlivosť viery pred Bohom spočíva v milostivom započítaní Kristovej spravodlivosti bez pričítania sa našich skutkov. Títož naše hriechy sa nám odpúšťajú, prikrývajú a nepočítajú (Rím. 4,6-7).
- 24 Avšak ak má článok o ospravedlnení ostať čistý, musíme dávať veľmi veľký pozor, aby sa do článku o ospravedlnení neprimesalo a nevneslo ako potrebné a ta patriace to, čo predchádza vieru a čo po nej nasleduje. Pretože nie je jedno ani to isté, keď hovoríme o obrátení sa a keď hovoríme o ospravedlnení.
- 25 Lebo nie všetko, čo patrí k obráteniu, patrí zároveň do článku o ospravedlnení, do ktorého a ku ktorému patria a sú potrebné iba Božia milosť, Kristove zásluhy a viera, čo ich prijíma v sľuboch evanjelia. Takto sa nám pripočítava Kristova spravodlivosť, pre ktorú dosahujeme a máme odpustenie hriechov, zmierenie s Bohom, synovstvo Božie a dedičstvo večného života.

Nemajú teda opravdivú a spasiteľnú vieru tí, čo nelutujú, ale si bezbožne zaumienili zostať 26
a zotrvať v hriechoch. Opravdivá ľútosť predchádza a pravá viera je v opravdivom pokání alebo
pri ňom.

A) láska je ovocie, ktoré isto a nevyhnutne nasleduje z opravdivej viery. Lebo kto nemiluje, v tom 27
je neklamné znamenie, že nie je ospravedlnený, ale väzí ešte v smrti alebo stratil spravdivnosť
viery, ako hovorí Ján (1. Ján 3, 14). Avšak keď Pavel hovorí: „Človek ospravedlnený býva vierou,
bez skutkov zákona“ (Rím. 3, 28), dokazuje, že ani predchádzajúca „ľútosť“, ani nasledujúce
skutky nepatria do článku alebo učenia o ospravedlnení z viery. Veď dobré skutky nepredchádzajú
ospravedlnenie, ale ho nasledujú; a človek musí byť najprv ospravedlnený, aby mohol konať
dobré skutky

Podobne ani obnovenie sa a posvätenie, i keď sú tiež dobrotivým dielom prostredníka Krista 28
a dielom Ducha Svätého, nepatria do článku alebo učenia o ospravedlnení pred Bohom, ale ho
nasledujú, pretože pre naše porušené telo v tomto živote nie sú celkom čisté a dokonalé. Dôkladne
o tom píše dr. Luther vo svojom peknom a dlhom výklade listu Galatským. Tu takto hovorí:
„Prípúšťame, že treba učiť aj o láske a o dobrých skutkoch, ale musí sa to diať keď a kde je 29
to potrebné, ako napr. keď nejde o učenie o ospravedlnení ale len o učenie o skutkoch. Tu je
však hlavnou otázkou, o ktorú ide, že sa pýtame, ako budem ospravedlnený pred Bohom a ako
môžem byť spasený a nie, či treba robiť aj dobré skutky a milovať? Na to odpovieme so sv. Pavlom
takto: „Ospravedlnení sme jedine vierou v Krista a nie skutkami zákona alebo láskou“. Nie že by
sme týmto odmietali skutky a lásku, ako nám protivníci nepravdivo utrhajú a nás obviňujú, ale len
že sa od tejto hlavnej otázky, o ktorú tu ide, nechceme dať odvieť k iným, ktoré sem vôbec
nepatria, ako by to veľmi chcel satan. Preto nakoľko a dokiaľ máme do činenia v tomto článku
s ospravedlnením, zavrhuje a zatracuje skutky; pretože, kým ide o tento článok, nemôžeme
strieť nijakú debatu alebo rokovanie o skutkoch. Preto skrátka odsekávame v týchto veciach
každý zákon a skutky zákona“. Takto Luther.

Preró aby zamútené srdcia mali trvalú, bezpečnú útechu a aby sa aj Kristovým zásluhám 30
a Božej milosti vzdala patričná česť, učí Písmo, že spravdivosť viery pred Bohom záleží jedine
v milostivom zmierení alebo odpustení hriechov, ktoré sa nám darujú z puhej milosti, jedine pre
zásluhy Prostredníka Krista a prijíma sa jedine vierou v zaslúbenia evanjelia. A tak viera a ospra-
vedlnenie pred Bohom sa nespokleha na ľútosť ani na lásku alebo iné cnosti, ale jedine na Krista
a na Jeho dokonalú poslušnosť, ktorou za nás naplnil zákon a ktorá sa počíta veriacim za spravo-
divosť.

A tak ani ľútosť ani láska ani ktorákoľvek iná cnosť, ale jedine viera je jediný nástroj a prostrie- 31
dok, pomocou ktorého môžeme prijať a prisvojiť si Božiu milosť, zásluhy Kristove a odpustenie
hriechov, čo sa nám podáva v zaslúbení evanjelia.

Tiež sa správne hovorí, že veriaci, keď boli ospravedlnení vierou v Krista, v tomto živote majú 32
najprv započítanú spravdivosť viery a potom aj začatú spravdivosť novej poslušnosti alebo
dobrych skutkov. Avšak toto dvojje sa nesmie pomiešať ani spoločne vložiť do článku o ospravedl-
není z viery pred Bohom. Veď táto začatá spravdivosť alebo obnovenie sa je v nás v tomto živote
nedokonalé a nečisté pre telo. Človek by s ním a preň nemohol obstať na Božom súde. A len
spravdivosť poslušnosti, utrpenia a smrti Kristovej, čo sa započítava viere, môže obstať pred
Božím súdom. A tak človek (aj po svojom obnovení sa, i keď by mal mnoho dobrých skutkov
a žil najlepším životom) jedine pre túto poslušnosť ľubi sa Bohu, je Mu príjemný a je prijatý za
syna a dediča večného života.

Sam sa zľahujú Pavlove slová (Rím. 4, 3), že Abrahám bol ospravedlnený pred Bohom jedine 33
vierou pre Prostredníka, bez prispenia svojich skutkov. A to nielen prv, ako sa odvrátil od mo-
dlárstva a nemal nijaké dobré skutky, ale aj potom, keď už bol obnovený Duchom Svätým
a rozlíšený mnohými slávnymi dobrými skutkami (1. Mojž. 15, 6; 2kd. 11, 8). A Pavel sa pýtať
(Rím. 4, 1-): Na čom spočíva Abraháмова spravdivosť pred Bohom (pre ktorú mal milostivého
Boha a zaľúbil sa Mu a prijal večný život)?

Na toto odpovedá: „Kto nekoná dobré skutky, ale verí v Toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, 34
tomu sa viera počíta za spravdivosť. Ako aj Dávid blahoslavi človeka, ktorému Boh bez skutkov 35
počíta spravdivosť“. Teda i keď obrátení a veriaci majú začaté obnovenie, posvätenie, lásku,
cnosť a dobré skutky, tieto sa napriek tomu nemôžu, nemajú a nesmú pritiahnúť ani zamiešať
do článku o ospravedlnení pred Bohom, aby si Vykupiteľ Kristus zachoval svoju česť a aby pre-
strašené svedomie mohlo mať pevné potešenie, pretože naša nová poslušnosť je nedokonalá

a nečistá.

- 36 Toto má na mysli apoštol Pavel, keď v tomto článku tak často a vážne užíva particulas exclusivas, to jest slová, ktorými sa v článku o ospravednení z viery vylučujú skutky: *absque operibus, sine lege, gratis, non ex operibus*. To je: bez skutkov, bez zákona, zdarma, nie zo skutkov. Všetky tieto exclusivae zhrňuje výpoveď: „Jedine vierou“ budeme pred Bohom ospravednení a spasení. Takto sú vylúčené skutky, nie akoby opravdivá viera mohla byť bez opravdivej ľútosti alebo akoby opravdivú vieru nemali, nemuseli nasledovať dobré skutky ako isté a nekdanné ovocie, alebo akoby veriaci nesmeli a nemuseli nič dobrého robiť. — ale preto sa dobré skutky vylučujú z článku o ospravednení pred Bohom, aby sa do článku o ospravednení úboheho hriešnika pred Bohom nepríťahovali, nevšunovali a nemiešali ako tam potrebné a patriace a aby zostal správny význam vyššie vypočítaných vylučujúcich výrazov v článku o ospravednení. V tomto článku treba zachovať veľmi priane a vážne aj toto:
- 37 1. Aby sa z článku o ospravednení úplne vylúčili všetky vlastné skutky, zásluhy, hodnosť, ctičnosť a všetko spoľehanie sa na svoje skutky. Aby sa teda naše skutky ani zocela, ani spoločne, ani z najmenej čiastky nepokladali a nepovažovali za príčinu ani za zásluhu ospravednenia, na ktorú by Boh mal hľadieť alebo na ktorú by sme sa my v tomto článku a učení mohli alebo mali spoľehať.
- 38 2. Aby len viera zostal úrad a vlastnosť, že jedine ona a mimno nej nič iné je prostriedkom alebo nástrojom, pomocou ktorého sa berú, uchopujú, prijímajú a nám prívlastňujú Božia milosť a Kristove zásluhy v zasľúbení evanjelia, a že z tohoto úradu a vlastnosti takeho prídania alebo prívlastnenia sa vylučujú láska a všetky iné cnosti alebo skutky.
- 39 3. Aby sa ani obnovenie, posvätenie, cnosti ani dobré skutky nepokladali za *tantum forma aut pars aut causa iustificationis*, to je za našu spravodlivosť pred Bohom, ani aby sa nerobili a nevydávali za časť alebo príčinu našej spravodlivosti, alebo vôbec pod nejakým zdaním, titulom alebo menom sa nemiešali do článku o ospravednení ako tam potrebné a príslušajúce. Ale že spravodlivosť viery spočíva len v odpustení hriechov jedine z milosti, jedine pre Kristove zásluhy. Tieto dary sa nám podávajú v zasľúbeniach evanjelia a jedine vierou sa berú, prijímajú, nám prídávajú a prívlastňujú.
- 40 Takto musí aj zostať a zachovať sa poriadok medzi vierou a dobrými skutkami: tiež medzi ospravednením a obnovením alebo posvätením.
- 41 Veď dobré skutky neprechádzajú vieru, ani posvätenie neprechádza ospravednenie, ale pri obrátení sa najprv Duch Svätý začne v nás vieru počúvaním evanjelia; táto uchopí Dušiu milosť v Kristu, ktorá človeka ospravedľuje; potom, keď je človek ospravedlnený, je tiež Duchom Svätým obnovený a posvätený, a z tohoto obnovenia a posvätenia potom ako ovocie nasledujú dobré skutky. *Et haec non ita divelluntur quasi vera fides aliquando et aliquando stare possit cum malo proposito, sed ordine causarum et effectuum antecedentium et consequentium ita distribuuntur; manet enim, quod Lutherus recte dicit: Bene conveniunt et sunt connexa inseparabiliter fides et opera, sed sola fides est, quae apprehendit benedictionem sine operibus, et tamen nunquam est sola.* Toto sa nemá rozumieť, akoby ospravednenie a obnovenie boli od seba oddeliteľné, takže by opravdivá viera niekde za nejaký čas mohla byť a zostať spoko so tým úmyslom, ale tým je naznačený len poriadok, ako jedno prechádza alebo nasleduje druhé. Veď je pravdou, že Luther správne povedal: „Viera a dobré skutky sa znesú a zhodnú, ale jedine viera bez skutkov uchopí požehnanie; no ruky a v nijakej dobe nie je samotná, ako sme to vyššie vysvetlili“.
- 42 Týmto správnym rozlišovaním užitočne a dobre by sa vysvetlili aj mnohé hádky, o ktorých pojednáva Apológia v súvisí s výpoveďou Jak. 2,20-24. Lebo keď sa hovorí o viere a o tom, ako ospravedľuje, vtedy sv. Pavel učí, že jedine viera ospravedľuje, bez skutkov a to tým, že nám dáva a prívlastňuje Kristove zásluhy.
- Ak je však reč o tom: ako podľa čoho môže kresťan buď pri sebe, buď pri inom poznať a rozpoznať opravdivú, živú vieru od predstieranej, mŕtvej, pretože mnohi pohodlní a ubezpečení kresťania si namýšľajú vieru, hoci skutočnú vieru nemajú, na túto otázku Apológia odpovedá takto: Jakub nazýva „mŕtvou takú vieru, čo neprináša dobré skutky a ovocie ducha“. K tomuto latinský text Apologie: „*Jacobus recte negat nos tali fide iustificari, quae est sine operibus, hoc est, quae mortua est.*“ To jest: „Jakub správne popiera, že by sme boli ospravedlnení vierou, ktorá je bez skutkov, a tak je mŕtvou vierou“.
- 43 Ale Jakub, ako učí Apológia, hovorí o skutkoch ľudí, ktorých Kristus už ospravedlnil, s Bohom zmieril a ktorí skrze Krista dostali odpustenie hriechov. Avšak na otázku: odkiaľ a z čoho to viera

má a čo súvisí s tým, že ospravedľňuje a dáva spasenie, bolo by falošné a nesprávne povedať, že „fidei non posse iustificare sine operibus; vel fidei, quatenus caritatem, qua formetur, conjunctam habet, iustificare; vel fidei, ut iustitiam necessariam esse praesentiam bonorum operum; vel bona opera esse causam sine qua non, quae per particulas exclusivas ex articulo justificationis non excludantur“. To znamená, že viera nemôže ospravedlniť bez skutkov; alebo že viera tým, ospravedľňuje a robí spravodlivým, lebo má pri sebe lásku a že pre lásku je toto viere pripísané; alebo že sú potrebné skutky pri viere, ak má byť človek pred Bohom ospravedlnený; alebo že prítomnosť dobrých skutkov v článku o ospravedlnení alebo pri ospravedlnení je potrebná; alebo že dobré skutky majú byť príčinou, bez ktorej človek nemôže byť ospravedlnený a nie sú vylúčené z článku o ospravedlnení ani skrze particulas exclusivas, absque operibus, atď. to je, keď sv. Pavol hovorí „bez skutkov“, atď. „Veď viera ospravedľňuje jedine preto a tým, že ako prostriedok a nástroj uchopuje a berie Božiu milosť a Kristove zásluhy, ktoré slubuje evanjelium.

Toto stačí v tomto spise na stručné vysvetlenie učenia o ospravedľňovaní z viery, o ktorom sa 44 viac hovorí vo vyššie spomenutých spisoch. Preto je jasná aj antithesis, falošné, protívne učenie, totiž že okrem toho, čo sme vypočítali, musíme odstrániť, potrestať, odmietnuť a zavrhnúť aj tieto a im podobné bludy:

1. Že naša láska alebo dobré skutky sú buď úplne buď aspoň čiastočne zásluhou alebo príčinou 45 ospravedlnenia pred Bohom alebo

2. Že sa človek dobrými skutkami musí uctiť hodným a pripraveným, aby sa mu mohli udeliť 46 Kristove zásluhy;

3. Vel formalem nostram iustitiam coram Deo esse inhaerentem nostram novitatem seu caritatem, to je, že naša skutočná spravodlivosť pred Bohom je láska alebo obnovenie, ktoré spôsobuje 47 v nás Duch Svätý a ktoré je v nás;

4. Že k spravodlivosti viery pred Bohom patria dve časti alebo diely, z ktorých sa skladá, totiž 48 milosťvé odpustenie hriechov a potom aj obnovenie alebo posvätenie;

5. Tiež „fidei iustificare tantum inutiliter, vel partialiter, vel principaliter; et novitatem vel 49 caritatem nostram iustificare etiam coram Deo vel complete, vel minus principaliter“ (že viera ospravedľňuje len počiatočne alebo čiastočne alebo prvotne a že naše obnovenie a naša láska ospravedľňuje aj pred Bohom buď úplne, buď prvotne)

6. Item credentes coram Deo iustificari vel coram Deo iustos esse simul et imputatione et 50 inchoatione, vel partim imputatione, partim inchoatione novae obedientiae. (že veriaci bývajú ospravedlnení pred Bohom alebo sú spravodliví pred Bohom súčasne i pripočítaním i započítaním alebo čiastočne pripočítaním, čiastočne započítaním novej poslušnosti).

7. Item, applicationem promissionis gratiae fieri et fide cordis et confessione oris ac reliquis 51 virtutibus“ (tiež, že zasľúbená milosť sa nám privlastňuje i vierou srdca i vyznaním úst aj ostatnými cnosťami).

To je; viera len preto ospravedľňuje, že spravodlivosť sa v nás začala vierou alebo preto, že viera má prednosť v ospravedlnení; hoci do našej spravodlivosti pred Bohom prináležia aj obnovenie a láska. Pravda, nie akoby ony boli hlavnou príčinou našej spravodlivosti, ale tak, že naša spravodlivosť pred Bohom nie je úplná a dokonalá bez takejto lásky a obnovenia. Tiež, že veriaci sú u Boha ospravedlnení a spravodliví súčasne započítanou Kristovou spravodlivosťou ako aj začatou novou poslušnosťou. Alebo čiastočne pre započítanú im Kristovu spravodlivosť, čiastočne pre začatú novú poslušnosť. Podobne, že zasľúbená milosť sa nám privlastňuje vierou v srdci a vyznaním, uctneným ústami ako aj inými cnosťami.

Aj to je nesprávne, keď učia, že človek musí byť spasený iným spôsobom alebo inak, ako je 52 ospravedlnený pred Bohom. Že sme teda ospravedlnení síce jedine vierou, bez skutkov, ale že nie je možné byť spaseným bez skutkov alebo spásu dosiahnuť bez skutkov.

Toto je preto falošné, lebo sa to priamo protíví Pavlovej výpovedi: „Ako aj Dávid blahoslaví 53 človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť“ (Rim. 4,6). Pavlov dôvod je, že akým spôsobom dosahujeme spravodlivosť, takým spôsobom dosahujeme aj spasenie. Ba práve, keď sme vierou ospravedlnení, prijímame zároveň aj synovstvo a dedičstvo večného života a spásu. Preto Pavol v článku o spasení práve tak ako v článku o ospravedlnení veľmi často upotrebuje a používa particulas exclusivas, teda slová, ktorými sa skutky a vlastné zásluhy úplne vylučujú; totiž, z milosti, bez skutkov.

Podobne načím správne vysvetlíť aj otázku, že v nás prebýva podstatná Božia spravodlivosť. 54 Lebo i keď vo vyvolených, keď boli pre Krista ospravedlnení a s Bohom zmierení, skrze vieru

prebýva Boh Otec, Syn a Duch Svätý, ktorý je večná a podstatná spravodlivosť (lebo všetci kresťania sú chrámami Boha Otca, Syna, Ducha Svätého, ktorý ich aj vedie spravodlivo konať), predsa toto prebývanie Boha, nie je spravodlivosť viery, o ktorej hovorí sv. Pavel a ktorú nazýva iustitiam Dei, to je Božou spravodlivosťou, pre ktorú sme pred Bohom vyhlásení za spravodlivých. Ale ono nasleduje po predchádzajúcej spravodlivosti viery, ktorá nie je ničím ako odpustením hriechov a milostivým prijatím obohých hriešnikov jedine pre Kristovu poslušnosť a zásluhu.

55 A tak si treba dobre povšimnúť, v akom zmysle sa Kristus nazýva našou spravodlivosťou v tomto článku o ospravednení, keďže v našich cirkvách medzi teológmi augsburského vierovyznania je známe, že všetku našu spravodlivosť treba hľadať mimo nás a mimo akejkoľvek ľudskej zásluhy, skutkov, cností a hodností a že spočíva jedine na Pánu Kristu. Že sa naša spravodlivosť nezakladá totiž na jednej alebo druhej prirodzenosti ale na celej osobe Kristovej, ktorý je našou spravodlivosťou ako Boh a človek vo svojej jednotej, celej, dokonalej poslušnosti.

56 Lebo i keď bol Kristus Duchom Svätým počatý bez hriechu a bez hriechu sa narodil a v samej ľudskej prirodzenosti naplnil všetku spravodlivosť, keby nebol pravým večným Bohom, táto poslušnosť a utrpenie ľudskej prirodzenosti nemohli by sa nám počítať za spravodlivosť; a naopak, keby Syn Boží nebol býval človekom, samotná Božská prirodzenosť by nemohla byť našou spravodlivosťou. Preto veríme, učíme a vyznávame, že celá poslušnosť celej osoby Kristovej, ktorú preukázal Otcovi za nás až po najpotupnejšiu smrť kríža, počíta sa nám za spravodlivosť.

Lebo len ľudská prirodzenosť bez Božskej by večnému, všemohúcemu Bohu ani poslušnosťou ani utrpením nebola mohla urobiť zadosť za hriechy celého sveta; a zas len samotné Božstvo, bez ľudskej prirodzenosti, nemôže sprostredkovať medzi Bohom a nami.

57 Keďže však (ako sme prv spomenuli) je to poslušnosť celej osoby, preto je ona dokonalým zadosťučinením a zmierením ľudskeho rodu, ktorou sa zadosťučnilo večnej a nezmeniteľnej Božej spravodlivosti, ako bola v zákone vyjavená. A táto poslušnosť je našou spravodlivosťou, ktorá pľáči pred Bohom, ktorá bola v evanjellu vyjavená, na ktorú sa viera spolieha pred Bohom, ktorú Boh viere pripočítava, ako je napísané: „A akože skrze neposlušnosť jedného človeka mnohi sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka mnohi budú ospravedlnení“ (Rim. 5, 19). I. Jána 1,7: „Krv Ježiša, Jeho Syna, očisťuje nás od každého hriechu“. Tiež: „Ale spravodlivý zo svojej viery bude živý“ (Habakuk 2,4; Rim. 1,17)

58 Preto ani Božská ani ľudská prirodzenosť sa nám sama o sebe nepočíta za spravodlivosť, ale jedine poslušnosť osoby, ktorá je aj Boh aj človek. Takto hľadá viera na osobu Kristovu, ako sa za nás podrobila zákonu, niesla naše hriechy a na svojej ceste k Otcovi bola za nás hriešnikov dokonale poslušná svojmu nebeskému Otcovi od svojho svätého narodenia až po smrť a tým prikryla všetku našu neposlušnosť, ktorá väzí v našej prirodzenosti, jej myšlienkach, slovách a skutkoch, aby sa nám nepočítala na zatratenie, ale bola prepačená a odpustená jedine z milosti a jedine pre Krista.

59 Preto okrem vyššie spomenutých jednomyselne zavrhujeme a zatracujeme ako protívne slová Božiemu učeniu prorokov a apoštolov a našej kresťanskej viere aj tieto a všetky im podobné bludy;

60 1. Učenie, že Kristus je našou spravodlivosťou pred Bohom jedine podľa svojej Božskej prirodzenosti;

61 2. Že Kristus je našou spravodlivosťou jedine podľa ľudskej prirodzenosti;

62 3. Že vo výpovediach prorokov a apoštolov, keď je reč o ospravednení z viery, slová o s p r a - v e d i n í t a b y t o s p r a v e d l i n e n ý m neznamenajú oslobodiť od hriechov a dosiahnuť odpustenie hriechov, ale pre lásku, víťaztvo Duchom Svätým, pre cnosť a z nej pochádzajúce skutky, v skutočnosti a naozaj byť spravodlivým.

63 4. Že viera nehľadá len na Kristovu poslušnosť, ale aj na Kristovu Božskú prirodzenosť, nakoľko ona prebýva a účinkuje v nás a že toto prebývanie prikryva naše viny pred Bohom;

64 5. Že viera je takou dôverou v poslušnosť Kristovu, aká môže byť i zostať aj v takom človeku, čo sa opravdivo nekajá a nepreukazuje lásku, ale zotráva v hriechoch aj proti svojmu svedomiu;

65 6. Že vo verných neprebýva Boh ale len Božie dary, všetky tieto a im podobné bludy jednomyselne zavrhujeme ako odporujúce jasnému slovu Božiemu a s Božou pomocou vytrváme pevne a stále pri učení o ospravednení z viery pred Bohom, ako ho máme napísané, rozvedené a Božím slovom dokázané v Augsburskom vierovyznaní a v Apológii, ktorá po ňom nasledovala.

67 Čo je ešte potrebné k zovrubnejšiemu vysvetleniu tohoto vznešeného a významného článku o ospravednení pred Bohom, na ktorom spočíva spása našich duší, kvôli stručnosti odkazujeme

každého na dr. Lutherovo krásne a skvelé vysvetlenie listu sv. Pavla Galatským.

IV.

O dobrých skutkoch

Medzi teológmi augsburského vierovyznania povstal spor aj o dobrých skutkoch. Jedna časť 1
užívala slová a výrazy: „dobré skutky sú potrebné k spásu“, nemožno byť spaseným bez dobrých
skutkov“, tiež „bez dobrých skutkov nikto nie je spasený“, pretože od skutočne verných sa dobré
skutky požadujú ako ovocie viery. A viera bez lásky je mŕtva, aj keď láska nie je príčinou spásy.

Druhá strana však proti tomu tvrdila, že dobré skutky sú samozrejme potrebné, nie však ku 2
spásu, ale z inej príčiny; že preto spomenuté propositiones, čiže výpovede (pretože sa nezrovnávajú
s formou zdravého učenia a slova a pápeženci ako predtým tak i teraz ich stavajú proti učeniu
našej kresťanskej viery, že jedine viera ospravedlňuje a dáva spásu) nemajú sa v cirkvách trpieť,
aby sa nepotupovali zásluhy Krista, nášho Spasiteľa, a aby veriaci mali pevné a isté zaslúbenie
spásy.

V týchto roztržkách polemikéri použili aj túto spornú proposition, čiže výpoveď, že „dobré skutky 3
škodia spásu“. Tiež niektorí sa hádali, že dobré skutky nie sú potrebné, ale dobrovoľné, aby neboli
vynútené strachom a trestom zákona, ale aby pochádzali z dobrovoľného ducha a radostného
srdca. Naproti tomu niektorí tvrdili, že dobré skutky sú potrebné.

Tento spor bol spôsobený sporom o slová (necessitas a libertas, nevyhnutný a slobodný), pretože 4
najmä slovo necessitas, nevyhnutný, znamená nielen večný, nezmeniteľný poriadok, podľa ktorého
ho všetci ľudia sú povinní a zaviazaní Bohu poslušnosťou, ale zároveň znamená aj donútenie,
ktorým zákon núti k dobrým skutkom.

Avšak niekto sa už hádali nielen o slová, ale s veľkou prudkosťou bojovali a zápasili o samotné 5
učenie, že pri znovuzrodených pre spomenutý Boží poriadok nie je potrebná nová poslušnosť.

Túto nejednotnosť chceme po kresťansky a podľa Božieho slova vysvetliť a z Božej milosti úplne 6
odstrániť.

Naše učenie, viera a vyznanie je toto:

Podovšetkým v tomto článku niet medzi našimi sporu v týchto bodoch. 7

- že je Božia vôľa, nariadenie a rozkaz, aby veriaci konali dobré skutky.

- že pravými dobrými skutkami nie je to, čo si každý sám podľa vlastnej mienky vymyslí alebo čo 8
sa podľa ľudských ustanovení koná, ale to, čo Boh vo svojom slove predpísal a nariadil;

- tiež, že pravé dobré skutky nevznikajú z našich vlastných prirodzených síl, ale tak, že človek je 9
vierou zmierený s Bohom a obnovený Duchom Svätým, alebo ako hovorí Pavel: „V Kristu Ježšovi
sme stворeni na dobré skutky“ (Efez, 2, 10).

Podobne nieto sporu, ako a prečo sú dobré skutky verných Bohu milé a príjemné, i keď sú 8
v tomto tele nečisté a nedokonalé, totiž pre Pána Krista vierou, pretože osoba je Bohu milá. Veď
skutky, potrebné na udržanie zovňajšej kázně, ktoré aj neveriaci a neobrátení konajú a požadujú,
napriek tomu, že ich svet chváli a aj Boh ich odmeňuje v tomto svete časnými darmi, jednako,
keďže nepochodia z pravej viery, sú u Boha hriechom, to jest hriechom sú poškvrnené. Boh ich
pokladá za hriech a za nečistotu pre porušenie prirodzenosti a pretože človek nie je zmierený
s Bohom. Lebo „plyný strom nemôže donášať dobré ovocie“, ako aj Rím. 14,23 je napísané:
„Všetko, čo nie je z viery, je hriech“. Lebo najprv sa človek musí ľúbiť Bohu a to jedine pre
Krista, ak sa Mu majú ľúbiť aj skutky tohože človeka.

Preto viera musí byť matkou a prameňom opravdu dobrých a Bohu milých skutkov, ktoré Boh 9
chce odmeniť v tomto i budúcom svete. Preto ich Pavel správne nazýva o v o c i m v i e r y alebo aj
ovocím Ducha.

Veď dr. Luther píše v predslove k Pavlovmu listu Rímskym: „Viera je Božie dielo v nás, ktoré nás 10
premieňa a znovuzrodzuje z Boha a mŕtvi starého Adama a čini nás úplne inými ľuďmi v srdci,
v mysli, zmysloch a vo všetkých silách a dáva Ducha Svätého. Ó, viera je živá, účinná, konajúca,
mocná vec, takže je nemožné, aby nekonala neprestajne dobro. Ani sa nepýta, či treba robiť dobré 11
skutky, ale prv než sa pýta, už ich vykonala a ustavične koná. Kto však nerobí takéto skutky, je
neveriaci človek: habká a poškuje okolo seba za vierou a dobrými skutkami a nevie, ani čo je
viera, ani čo sú dobré skutky, predsa však mnoho tára a blábove o viere a dobrých skutkoch. Viera 12
je živá, dobre uvážená dôvera v Božiu milosť, taká si istá, že by za ňu tisíckrát umrela. A táto

dôvera a známosť Božej milosti ční človeka veselým, pevným a ochotným voči Bohu a celému stvorenstvu, čo spôsobuje Duch Svätý vo viere. Takže človek bez donútenia je ochotný a chytivý dobre činiť každému, každému slúžiť, všetko znášať, Boha milovať a chváliť za to, že mu preukázal toľkú milosť — takže nemožno oddeliť skutky od viery, ako nemožno oddeliť páľčivosť a svetlo od ohňa.“

- 13 Keďže však o týchto bodoch niečo medzi nami sporu, nechceme sa tu o nich naširoko zmlieňovať, ale vysvetlíme si navzájom jednoducho a zreteľne sporné body.
- 14 Najprv o potrebnosti a dobrovoľnosti dobrých skutkov. Známe je, že sa v Augsburskom vierovyznaní a v jeho Apológii používali a často opakovali slová: že dobré skutky sú potrebné tiež, že treba robiť dobré skutky, ktoré majú nevyhnutne nasledovať po viere a zmierení; tiež že máme a musíme nevyhnutne konať dobré skutky, ktoré Boh prikázal. A aj v samotnom Písme sv. sa užívajú slová: potreba, potrebný, nevyhnutný, tiež treba, musieť pri tom, čo sme povinní konať na Boží rozkaz, nariadenie a podľa Božej vôle, ako napr. Rím. 13,5; 1.Kor.9,9; Skut.ap. 5,29; Ján 15,12; 1. Ján 4,21.
- 15 Niektorí nepravom kárati a zavrňovali spomenuté výpovede alebo propositiones v tomto kresťanskom a vlastnom význame. Treba ich však uvádzať a užívať správne, aby sme potrestali a zavrňli epikurejský blud ubezpečenia. Mnohí totiž vyhľadali z nich mŕtvu vieru a blud, ktorá viera je tu bez pokánia a bez dobrých skutkov. Akoby mohla byť v jednom srdci práva viera spolu so zlým zamúrením si zotrvať a pokračovať v hriechoch, čo je nemožné. Alebo akoby niekto mohol mať a si zachovať pravú vieru, spravodlivosť a spasenie, i keby bol a zostal zlým a neplodným stromom, na ktorom niečo dobrého ovocia; ba keby priam proti svojmu svedomiu zotrval v hriechoch, alebo keby umiernené začal hrešiť znovu. Toto je nesprávne a falošné.
- 16 Ale treba sa tu zmieniť a upozorniť aj na rozdiel, že totiž treba rozumieť necessitas ordinis mandati et voluntatis Christi, ac debiti nostri, non autem necessitas coactionis, to je: keď použijeme slovo potrebný, netreba ho rozumieť v zmysle donútenia, ale len v zmysle poriadku nezmeniteľnej vôle Božej, ktorej sme dlžníci. Na to poukazuje aj Božie prikázanie, aby stvorenia boli
- 17 poslušné svojmu Stvoriteľovi. Veď ináč, ako 2.Kor.9,7 a v liste sv. Pavla Filem. 14., tiež 1.Petra 5,2, sa slovom „musí“ označuje, čo niekto proti svojej vôli, z donútenia, alebo ináč musí činiť, len navonok, naoko, ale bez vôle a proti svojej vôli. Boh nechce mať takéto skutky len naoko. Dúd Novej zmluvy má byť Jeho dobrovoľný ľud (Žalm 110,3) a „dobrovoľne obetovať“; (Žalm 54,8), nie z neochoty alebo z donútenia, ale zo srdca byť poslušný (Rím. 6,17). „Jebo ochotného darcu miluje Boh“ (2.Kor.9,7). V tomto zmysle a význame sa správne hovorí a učí, aby ti, ktorých Syn Boží vyslobodil, konali skutočne dobré skutky dobrovoľne a ochotne, ako niektorí rozvedli tento zmysel najmä v Dišpute o dobrovoľnosti dobrých skutkov.
- 19 Avšak tu si zase treba dobre povšimnúť rozdiel, o ktorom hovorí Pavel: „Som ochotný a podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojom tele cítim iný zákon, ktorý nielenže je neochotný a nehotový, ale aj sa protiví zákonu mojej mysle“ (Rím. 7,22). A o neochotnom a protiviacom sa tele hovorí Pavel „Premáhám si telo a v službu ho podrobujem“ (1.Kor.9,27) a tiež „Ti, čo prináležia Kristu Ježišovi, ukrižovali, ba zabili si telo a vášňami a žiadostami a so skutkami“ (Gal.5,24; Rím.8,13). Avšak falošné je a musíme zamietnuť učenie a názor, akoby dobré skutky boli pre veriacich také slobodné, že by od ich ľubovôle záviselo, či ich chcú robiť a či nie alebo či chcú a môžu proti nim konať a predsa zachovať si vieru. Božiu prazeň a milosť.
- 21 Po druhé treba vysvetliť aj učenie, že dobré skutky sú potrebné, prečo a z akých dôvodov sú potrebné. Tieto dôvody sú vypočítané v Augsburskom vierovyznaní a v Apológii.
- 22 Avšak tu si treba počínať veľmi pozorne, aby sa skutky nezatahili a nezamiešali do článku o ospravedlnení a spasení. Preto právom sa zavrňujú výpovede, že veriaci potrebujú dobré skutky k spáse, že teda bez dobrých skutkov nemožno dosiahnuť spasenie. Pretože priamo odporujú učeniu o *particulis exclusivis in articulo iustificationis et salvationis*, to jest slovám, ktorými sv. Pavel úplne vylúčil naše skutky a zásluhy z článku o ospravedlnení a spasení a všetko pripísal
- 23 jedine Božej milosti a Kristovým zásluhám, ako sme vysvetlili v predchádzajúcom článku. Pritom znepokojenému a zarmútenému svedomiu berú polešenie z evanjelia a zavdávajú príčinu k pochybovaniu. A aj ináč su nebezpečné, posilňujú domýšľavosť o vlastnej spravodlivosti a spoliehajú sa na vlastné skutky. A aj pápeženci ich prevzali a uvádzajú na podporu svojho bludu proti
- 24 čistému učeniu o viere, ktorá jedine spasi. Protivni sa aj zmyslu zdravého slova, v ktorom je napísané „Len ten človek je spasený, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť“ (Rím.4,6).

Tiež v Augsburskom vieroyznaní v šiestom článku je napísané: „Spasení sme bez skutkov, jedine vierou“. Aj dr. Luther zavrhol a zotrútil tieto výpovede:

1. pri falošných prorokoch u Galatských, 25
2. pri pápežencoch na mnohých miestach, 26
3. pri novokresťencoch, ktorí vykladajú, že vieru siac netreba stavať na zásluhách skutkov, že 27

ich však predsa musíme mať ako vec potrebnú ku spaseniu,

4. pri niektorých medzi svojimi, ktorí tieto výpovedi takto chceli vysvetľovať: „I keď požadujeme 28
skutky ako potrebné ku spásu, predsa neučíme sa spoliehať na skutky“, 1.Mojž.22.

Pre toto ako aj z vypočítaných príem má v našich cirkvách zostať pri tom, že sa spomenuté 29
výpovede nebudú učiť, brániť ani trpieť. A treba ich z našich cirkví odstrániť a zavrhnúť ako
falošné a nepravé a ako také Interim zase obnoviť a priniesol v čase prenasledovania, keď bolo
treba najviac jasného, správneho vyznania proti rozličným porušeniam a sfalšovaniu a tak sa
dostali do sporu.

Po tretie. Tiež sa hádali, či dobré skutky zachovávajú spásu alebo či sú potrebné udržať vieru, 30
spravodlivosť a spásu. Keďže na tomto veľmi záleží, lebo „kto vytrvá až do konca, bude spasený“
(Mat. 10,22; 24,13), tiež Žid. 3,6,14: „Lebo sme účastníkmi Kristovými, ak istotu, ktorí sme mali
na počiatku, zachováme pevnú až do konca“; preto treba dobre a správne vysvetliť aj to, ako si
zachovať spravodlivosť a spásu, aby sme ich opäť nestratili.

Preto najprv treba dôrazne pokarhať a zavrhnúť falošný epikurejský blud, ktorí niektorí 31
vymysleli, že vieru a prijatú spravodlivosť a spásu nemožno stratiť nijakými ani dobrovoľnými
a vedomými hrechami a zlými skutkami. Ale že, i keby sa kresťan priam bez bázne a hanby
dopúšťal hrozných zverstí, i keby sa protivil Duchu Svätému a vedome hrešil proti svedomiu, aj
vtedy si zachová vieru, Božiu milosť, spravodlivosť a spásu.

Proti takýmto škodlivým bludom treba kresťanom, vierou ospravedlneným, často opakovať 32
a vstěpovať úsilovne a vážne tieto pravdivé, nezmeniteľné Božie hrozby a prísne tresty a napome-
nutia: 1.Kor.6,9: „Nemýjте sa! Ani smilníci, ani modloslužobníci, ani krvizmlníci, atď., nebudú
dedičmi kráľovstva Božieho“, Gal.5,21; Efej.5,5: „Ti, čo pášu také veci, nebudú dedičmi kráľovstva
Božieho“, Rím.8,13: „Keď podľa tela žijete, iste umriete“, Kolos.3,6: „Pre tieto veci príbehádza hnev
Boží na neposlušných“.

Kedy a ako možno vyostriť napomenutie k dobrým skutkom bez zatemnenia učenia o viere 33
a článku o ospravedlnení, pekný príklad nám ukazuje Apológia, keď v 20. článku o výpovedi
2.Petra 1,10: „Usilujte sa, bratia, upevniť svoje povolanie“ takto hovoriť: „Peter učí, prečo treba
konať dobré skutky. Totiž, aby bolo pevné povolanie, to je aby nestratili povolanie, ak by nanovo
zhracali. Konajte dobré skutky, aby ste ostali v povolaní a nestratili dary povolania, ktoré ste
predtým dostali nite pre nasledujúce skutky, ale vierou a vierou si ho aj zachováate. A viera
nezostáva v tých, ktorí stratili Ducha Svätého, ktorí odmietajú pokánie“. Toľko Apológia.

Naproti tomu nemá sa myslieť, že viera iba na počiatku uchopuje ospravedlnenie a spásu 34
a potom svoj úrad odovzdáva skutkom, a že ďalej ony namiesto viery musia zachovať prijatú
spravodlivosť a spásu. Lebo aby sme zasľúbenie spravodlivosti a spásy mohli nielen prijať, ale
aj zachovať a byť si v ňom istí, pripisuje Pavel (Rím.5,2) viere nielen prístup k milosti, ale aj to, aby
sme v milosti zostali a mohli sa chváliť nádejou slávy Božej, teda: počiatok, stred a koniec, všetko
pripisuje jedine viere. Tiež Rím.11,20: „Vylomené boli pre neveru, a ty si obstaral vierou“. Ko-
los.1,22: „Aby vás postavil pred Boha svätých, nepoškvrnených a bez úhony, ak totiž zotvrate
založení a pevní vo viere“, 1.Petra 1,5,9: „Ktorých Božia moc zachováva vierou na spasenie“;
tiež: „Dosahujete cieľ svojej viery, spasenie duší“.

Keď je teda zo slova Božieho jasné, že viera je naozaj jediný prostriedok, ktorým sa spravodlivosť 35
a spasenie nielen prijíma, ale aj Bohom zachováva, treba oprávnene zavrhnúť, na čom sa Trident-
ský koncil uzniesol, a čo aj tak bolo zamierené v tomto zmysle, že naše dobré skutky dosahujú
spásu alebo že naše skutky hudi úplne alebo aspoň z časti zachovávajú a udržujú prijatú spravo-
dlivosť viery alebo aj samotnú vieru.

Lebo hoci pred týmto sporom mnohí pravoverní učiteľia použili tieto a podobné výrazy pri 36
vysvetľovaní Písma sv., ale nie s úmyslom, akoby chceli schváliť spomenuté hludy pápežencov.
A keď potom vznikli spory o tomto spôsobe vyjadrovania sa, čo zas malo rozličné zlé následky, je
najistejšie, podľa napomenutia sv. Pavla, zachovať „vzor zdravých rečí“, ako aj samotné čisté
učenie. Týmto možno odstrániť mnoho zbytočného kriku a aj cirkev sa môže uchrániť pred mno-
hým pohoršením.

- 37 Po štvrté: o výpovediach, že by dobré skutky mali byť škodlivé spásе. Jasne osvedčujeme: keď niekto dobré skutky zahŕňa do článku o ospravedlnení a na nich zakladá svoju spravodlivosť alebo nádej spasenia, ním si chce zaslúžiť Božiu milosť a tak byť spasený, na toto nie my, ale sám Pavol hovorí a trikrát to opakuje (Filip.3,7), že takému človeku jeho skutky sú nielen nesožné a na prekážku, ale sú mu aj škodlivé. To však nie je vlna samotných dobrých skutkov, ale falošnej dôvery, ktorá sa proti zjavnému Božiemu slovu spolieha na skutky.
- 38 Z tohoto však vôbec nenasleduje, že sa má proste a jednoducho povedať, že dobré skutky škodia veriacim pri ich spásе a v ich spásе. Lebo dobré skutky veriacim sú znamením spasenia (Filip.1,20), ak sa konajú propter veras causas et ad veros fines, to je v takom zmysle, v akom ich požaduje Boh od znovuzrodených. Veď je Božia vôľa a výslovný rozkaz, aby veriaci konali dobré skutky, ktoré Duch Svätý spôsobuje vo veriacich. Takéto sú pre Krista aj Bohu milé, majú slávnosť slávnou odmenu v tomto i v budúcom živote.
- 39 Preto aj túto výpoveď treba v našich cirkvách odmietnuť a zavrhnúť, pretože je falošná a pohoršujúca, keď je takto jednoducho vyriešená. ňou sa môže oslabiť kázeň a poľstnosť a môže sa zaviesť a posilniť aurový, spustlý, ubezpečený epikurejský život. Takiež sa treba čo najpínejšie vyvarovať pred tým, čo škodí našej spásе.
- 40 Keďže sa kresťania nemajú odvádzať od dobrých skutkov, ale čo najhoršivejšie k nim napomínať a priťahovať, preto sa nemôže a nemá v cirkvách táto jednoduchá výpoveď ani trpieť ani zavádzať ani obraňovať.

V.

O zákone a o evanjeliu

- 1 Keďže rozdiel medzi zákonom a evanjeliom je zvláštne jasné svetlo, jeho pomocou môžeme slovo Božie správne rozdeľovať a spisy svätých prorokov a apoštolov podľa vlastného zmyslu vysvetľovať a chápať — treba ho veľmi starostlivo zachovávať, aby sa tieto dve učenia nepomiesali, alebo aby sme z evanjelia neurobili zákon, lebo tým sa zatemňujú Kristove zásluhy a znepokojené svedomia sa ohupujú o útechu, ktorú ináč majú vo svätom evanjeliu, keď sa úprimne a čistotne káže a tak môžu aj vo svojich najväčších pokušeniach obstáť proti hrozbám zákona.
- 2 I v tejto veci povstal spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania. Jedna strana tvrdila: evanjellum je vlastne nielen kázeň o milosti, ale zároveň aj kázeň o pokání, ktorá kára najväčší hriech, neveru. Ale druhá strana učila a tvrdila, že evanjellum nie je vlastne trestajúca kázeň pokánia, čo patrí do zákona Božieho, karhajúceho všetky hriechy, teda aj neveru, ale že evanjellum je vlastne kázeň o milosti a priazni Božej pre Krista. ňou sa obráteným kresťanom prehlada a odpúšťa nevera v ktorej predtým väzeli, ktorú káral aj Boží zákon.
- 3 Keď o tomto spore hlbšie uvažujeme, vidíme, že povstal najmä preto, lebo sa slovo evanjellum v Písme svätom, ako aj u starých a nových cirkevných učiteľov, neuznivalo a nerozumelo vždy v jednom a tomže zmysle, ale dvojako. Lebo raz sa užíva tak, že sa ním rozumie celé učenie nášho pána Krista, ktoré prikázal vykonávať na zemi vo svojom kazateľskom úrade a v Novej zmluve. Toto zahŕňa vysvetlenie zákona aj zvestovanie Božej milosti a priazne nebeského Otca. Tak je napísané u Marka 1,1: „Počiatok evanjelia Ježiša Krista“. A hneď na to sa stručne predkládajú hlavné články: pokánie a odpustenie hriechov. Podobne, keď Kristus po svojom zmŕtvychvstani rozkázal apoštolom kázať evanjellum celému svetu (Mar.16,15), zhrnul podstatu svojho učenia niekoľkými slovami, keď u Luk.24,46 — hovorí: „Tak je napísané a tak musel Kristus trpieť a tretieho dňa vstať z mŕtvych a musí sa kázať v Jeho mene pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi“. Podobne aj Pavol celé svoje učenie nazýva evanjeliom (Skut.ap.20,21). Jadro tohoto svojho učenia zhrňuje do hlavného článku: Kajať sa Bohu a veriť v Krista. V tomto zmysle je správna, všeobecná definícia slova evanjellum, keď sa používa v širšom zmysle a bez ohľadu na vlastný rozdiel medzi zákonom a evanjeliom, a keď sa povie, že evanjellum je kázeň o pokání a odpustení hriechov. Veď Ján, Kristus, apoštolovia začali svoju kázeň s pokánim a tak vysvetlili a učili nielen milostivé zasľúbenie o odpustení hriechov ale aj zákon Boží.
- 6 Potom sa slovo evanjellum užíva v inom, a to v jeho vlastnom význame. Tu nezahŕňa kázeň o pokání, ale jedine kázeň o Božej milosti, ako napr. Mar.1,15, keď Kristus hovorí: „Pokánie čiňte a verte v evanjellum“.

Veď ani slovo pokánite sa v Písme sv. neužíva vždy v jednom zmysle. Lebo na niektorých miestach 7 Písma sv. používa a upotrebuje sa pre celé obrátenie človeka, napr. Luk. 13,6: „Ak sa nebudete kajať, všetci podobne zahyniete“ a v 15,7: „Tak (nie menšia) radosť bude v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý činí pokánie“ atď. Ale u Mar. 1,15 a tiež aj inde, kde sa odlišne používa pokánie 8 a viera v Krista (Skut. ap. 20,24) alebo pokánie a odpustenie hriechov (Luk. 24,46,47), čím pokánie znamená: hriechy opravdivo poznať, srdčne oľutovať a odstúpiť od nich. Táto známosť 9 vychádza zo zákona, ale nie je dostatočná na spasiteľné obrátenie sa k Bohu, ak k nej nepristúpi viera v Krista, zásluhy ktorého ponúka utechyplná kázeň svätého evanjelia všetkým hriešnikom, pokánie činiacim, ktorých bola postrašila kázeň zákona. Lebo evanjelium nezvestuje odpustenie hriechov surovým a ubezpečeným srdciam, ale skrúšeným a kajúcim (Luk. 4,18). Aby však z lástosti a pre hrozby zákona nevzniklo zúfanie, ale „pokánite na sposenie“, musí pristúpiť ešte kázeň evanjelia (2. Kor. 7,10).

Keďže kázeň len o zákone bez Krista robí ľudí alebo opovrhliivými, čo si namýšľajú, že môžu 10 naplniť zákon zviňajšími skutkami, alebo úplne zúfalými, berie Kristus zákon do svojich rúk a vysvetľuje ho duchovne (Mat. 5,21; Rim. 7,6,14). Takto teda zjavuje, aký veľký je jeho „hnev z neba“ proti všetkým hriešnikom, aby boli odkázaní na zákon a len z neho sa naučili správne poznávať svoje hriechy; toto poznanie by z nich Mojžiš nebol mohol nikdy vynútiť. Lebo, ako svedčí 11 apoštol (2. Kor. 3) aj keď „čítajú Mojžiša“, predsa závoj ostáva neodkrytý, „ktorý si položil na tvár“, takže nepoznávajú zákon duchovne, ani aké veľké veci od nás požaduje, ani ako strašne nás preklína a zatracuje, pretože ich nemôžeme zachovať ani naplniť. „Ale hneď ako sa obráti k Pánovi, závoj padne“ 2. Kor. 3,13-16.

Preto Kristov Duch musí nielen potešovať, ale aj skrze úrad zákona trestať svet pre hriech. A tak 11 v Novej zmluve, ako hovorí prorok, musí konať opus alienum, ut faciat opus proprium; to znamená, musí konať najprv cudzí úrad, trestať, až potom počne svoje vlastné dieło, potešovať a kázať o milosti. Preto nám ho Kristus vyprosil od Boha a poslal a preto ho nazýva Utešiteľom. Takto to vysvetľuje dr. Luther vo výklade evanjelia na 5. nedeľu po Sv. Trojici: „Všetko, čo sa káže o našich 12 hriechoch a o Božom hneve, je kázeň zákona, nech sa to deje akokoľvek a kdekoľvek. A zas evanjelium je taká kázeň, ktorá neukazuje a nepodáva nič iné, iba milosť a odpustenie v Kristu; boji je pravdivé a správne, že apostolovia a kazatelia evanjelia (a tak činiť aj sám Kristus) kázeň zákona potvrdzujú a začínajú u tých, čo ešte svoje hriechy nepoznali a ani nie sú Božím hnevom prestrašení. Takto hovorí (Ján 16,8): „Duch Svätý bude trestať svet pre hriech preto, lebo neveria vo mňa“. Ba, či je vážnejšie a hroznejšie znamenie a kázeň o hneve Božom pre hriechy, ako práve utrpenie a smrť Krista, Jeho Syna? Ale kým toto všetko zvestuje hnev Boží a hrozí ľuďom, tak to ešte nie je kázeň ani evanjelia ani vlastná kázeň Kristova; ale je to Mojžiš a zákon o nekajúcich. Veď evanjelium a Kristus nie je ustanovený a daný zastrašovať ani zatracovať, ale tešiť a pozdvihovať prečistených a nakašaných“. A inde: „Kristu hovorí (Ján 16,8): Duch Svätý bude trestať svet pre 13 hriech, čo sa však nemôže diať bez vysvetľovania zákona“ (Tom. 2 Jen. vyd. 455).

Takto hovoria aj Šmalkácké články: „Nová zmluva ponecháva a vykonáva úrad zákona, ktorý 14 zjavuje hriech Boží hnev, ale k tomuto úradu pripojuje hneď aj potešujúce zaslúbenie milosti v evanjeliu“. A Apológia hovorí: „K správneému, spasiteľnému pokániu nestačí kázať len zákon, 15 ale musí k tomu pristúpiť aj evanjelium“. A tak obe učenia sú veľa seba musia sa aj podávať, ale v istom poriadku a s patričným rozlišovaním. Právom sa zatracujú antinomi, čiže zákonoborci, ktorí odstraňujú z cirkvi kázeň zákona a chcú, aby nie podľa zákona, ale podľa evanjelia sa hriechy 16 karhali a učila hltosť a bolesť.

Aby sa však každý mohol presvedčiť, že v tomto spore nič nezatajujeme, ale kresťanskému 16 čitateľovi celú vec úprone predkladáme pred oči, osvedčujeme sa, že jednomyslelné veríme, 17 učíme a vyznávame, že zákon je vlastné Božské učenie, v ktorom je zjavená pravá, nezmeniteľná Božia vôľa o tom, aký má byť človek vo svojej prirodzenosti, v myšlienkách, slovách a skutkoch, aby sa ľúbil Bohu a bol Mu milý a v ktorom Boží hnev hrozí prestupovateľom tohože zákona časnými i večnými trestami. Lebo (ako hovorí Luther proti zákonodárcom) všetko, čo trese hriech, je a prislúcha k zákonu, ktorého vlastným úradom je hriech trestať a privádzať k poznaniu hriechov (Rim. 3,20: 7,7). A keďže nevera je koreňom a prameňom všetkých hriechov, ktoré treba trestať, preto zákon tresce aj neveru.

Avšak aj to je pravda, že evanjelium ilustruje a vysvetľuje zákon a jeho učenie. Predsa však 18 vlastným úradom zákona ostáva trestať hriechy a učiť o dobrých skutkoch.

Zákon teda tresce neveru, keď sa neverí slovu Božiemu. Keďže však evanjelium, ktoré vlastne 19

jediné učí a prikazuje veriť v Krista, je Božie slovo; a tak Duch Svätý skrze úrad zákona tresce aj neveru, že neveria v Krista. A toto evanjelium vlastne jediné učí o spasiteľnej viere v Krista.

- 20 Avšak evanjelium (keďže človek nezachováva Boží zákon, ale ho prestupuje, jeho porušená prirodzenosť, myšlienky, slová a skutky sa proti nemu vzpierajú a tak je poddaný následkom hnevu Božieho, smrti, všetkým časným pokutám a trestu pekelného ohňa) je vlastne učenie, ktoré učí, čo človek má veriť, aby u Boha dosiahol odpustenie hriechov. A to najmä, že Boží Syn, náš Pán Kristus, vzal na seba kľatbu zákona a ju znášal, za všetky naše hriechy pykal a zaplatil a že jedine skrze Neho dosahujeme u Boha znovu milosť, vierou dosahujeme odpustenie hriechov, vyslobodenie zo smrti a všetkých trestov za hriechy a večné spasenie.
- 21 Veď všetko, čo potešuje, čo ponúka prestupovateľom zákona priazeň a Božiu milosť, je a nazýva sa evanjeliom, dobrým a radostným posolstvom, že Boh nechce trestať hriechy, ak ich ráči odpúšťať pre Krista.
- 22 Preto každý kajúci hriešnik má veriť, to je skladať svoju dôveru jedine v Pána Krista, že bol vydaný „pre naše hriechy a vzkriesený na naše ospravednenie“ (Rim. 4,25). Za nás sa stal hriechom On, „ktorý nepoznal hriechu“, „aby sme aj my boli v ňom spravodlivosťou, ktorá platí pred Bohom“ (2. Kor. 5,21). On nám je „učinený spravodlivosťou“ (1. Kor. 1,90). Jeho poslušnosť počíta sa nám za spravodlivosť pred Bohom pri Jeho prísnom súde, lebo zákon, ako sme to už vyššie vysvetlili, je služba, ktorá literou zabíja a zvestuje odsúdenie (2. Kor. 3,7), ale evanjelium je „mocou Božou na spasenie každému veriacemu“ (Rim. 1,16), zjavuje spravodlivosť a dáva Ducha. Podobne aj dr. Luther skoro vo všetkých svojich spisoch veľmi pozorne robil rozdiel a vlastne ukázal, že celkom iné je poznanie Božie, ktoré pochádza z evanjelia, ako to, o ktorom učí a počuje zákon. Lebo z prirodzeného zákona aj pohania majú čiastočnú známosť o Bohu a predsa Ho ani správne nectili (Rim. 1,20).
- 23 Tieto dve kázne od počiatku sveta v cirkvách Božích vždy a vsade predkladali vedľa seba s náležitým rozlíšovaním: Veď potomkovia milých patriarchov, ale aj sami patriarchovia si ustavične pripomínali nielen ako Boh stvoril človeka na počiatku spravodlivého a svätého a ako sa človek stal hriešnikom, keď prestúpil Boží zákon zvedený listou hada a tým porušil seba samého a svojich potomkov a strhol ich do smrti a večného zatratenia, ale sa aj vždy znovu a znovu povzbudzovali a potešovali zvesťou o sementi ženy, ktoré má „hadovi rozmiazditi hlavu“ (1. Mojz. 3,15) (tiež o Abrahámovom sementi, menom ktorého počeňvané budú všetky národy zeme“ (1. Mojz. 22,18), podobne o Synovi Dávidovom, ktorý má znovu postaviť ríšu Izraela a byť „svetlom národov“ (Zalm 110,1; Iz. 49,6; Luk. 2,32), ktorý bol „prebodnutý pre naše priestupky, zdrvný pre naše nepravosti, trest za nás pokoj bol na ňom, jeho jazvaná sa nám dostalo uzdravenia“ (Iz. 53,5).
- 24 O oboch týchto náukách veríme a vyznávame, že ich treba vždy usilovne hlásať v Božích cirkvách až do konca sveta, ale s náležitým a správnym rozlíšovaním. Tak aby kázeň zákona a jeho hrozby v službe Novej zmluvy prestrasili srdca nekajúckich ľudí a dali im poznať ich hriechy a kajať sa. Avšak nie natoľko, aby zmalomyselne a si zúfali, ale keďže zákon „stal sa nám vychovávateľom ku Kristu, aby sme z viery boli ospravedlnení“ — Gal. 3,24 — a tak nie od Krista, ale ku Kristu,
- 25 ktorý je „koniec zákona“ ponúkani a vedení, Rim. 10,24, aby kázeň svätého evanjelia o našom Pánu Kristu ich potešila a posilnila. Že totiž tým, čo veria v evanjelium, Boh pre Krista odpustí všetky ich hriechy, pre Neho prijíma ich za vlastné dieťky a z púhej milosti, bez akýchkoľvek ich zásluh ich ospravedlní a spasi. Ale nie tak, aby zneužívali Božiu milosť a proti nej hrešili. Ako Pavel (2. Kor. 3,7) dôkladne a presvedčivo vysvetlil rozdiel medzi zákonom a evanjeliom.
- 27 A preto, aby sa oboje učenia, učenie o zákone a učenie o evanjelii, nepomiesali a nezamenili a neprípísalo sa jednému to, čo prináležii druhému, čím sa veľmi ľahko zatemnia zásluhy a milostivé skutky Kristove a evanjelium sa opäť stáva učením o zákone, ako v pápežstve a kresťania sú zbavení útechy, ktorú majú v evanjelii proti hrozbám zákona a v cirkvách Božích sa znova otvárajú dvere pápežstvu — preto treba veľmi usilovne učiť a zachovať pravý vlastný rozdiel medzi zákonom a evanjeliom. Treba sa starostlivo vyvarovať toho, čo môže spôsobiť pomiešanie zákona a evanjelia. Čím sú obe učenia, zákon a evanjelium popletené a zmiešané v jedno učenie. Preto je nebezpečné a nesprávne, že sa z evanjelia, keď sa takto menuje na rozdiel od zákona, robí trestajúca kázeň o pokání. Veď ináč, keď sa ono chápe všeobecne ako celé učenie, ako ho užíva niekoľkokrát aj Apológia, vtedy evanjelium je kázeň o pokání a odpustení hriechov. Ale popri tom Apológia poukazuje aj na to, že evanjelium je vlastne zaslúbenie o odpustení hriechov a o ospravedlnení skrze Krista; zákon však je učenie, ktoré hriech tresce a zatracuje.

VI.

O treťom užívaní Božieho zákona.

1. Keďže sa zákon Boží nepoužíva len na to, aby sa ním udržoval zvrhajúci poriadok a počestnosť 1
proti divým a neposlušným ľuďom,

2. ani len, aby ľudia privádzal k známosti ich hriechov; ale aj ľudia Duchom Božím znovuzrodení,
obrátení k Pánovi, — keď im bol odňatý Mojžišov závoj, podľa zákona žili a obcovali, — pre toto 2
tretie a posledné užívanie zákona povstal medzi niektorými teológmi spor. Jedna strana učila
a tvrdila, že znovuzrodení sa neučia novej poslušnosti alebo vykonávaniu dobrých skutkov zo
zákona, ani z neho že nenačím brať toto učenie, pretože ich oslobodil Boží Syn, sú chrámom Jeho
Ducha a tak slobodní. A ako slnko bez akéhokoľvek nútenia samo od seba koná svoj pravidelný
beh, tak aj oni sami od seba, z vnuknutia vedenia Ducha Svätého konajú, čo Boh od nich po-
žaduje. Proti tomu druhá strana učila: i keď opravdu veriacich nazaj ponúka Duch Boží a oni 3
Božu vôľu činia podľa vnútorného človeka slobodným duchom, predsa Duch Svätý užíva pri nich
napísaný zákon ako učenie, ktoré poučuje aj skutočne veriacich, aby neslúžili Bohu podľa vlast-
ných myšlienok, ale podľa Jeho napísaného zákona a slova, ktoré je presným pravidlom a mera-
dlom, ako treba bohumile žiť a obcovať podľa večnej a nezmeniteľnej Božej vôle.

Aby sme vysvetlili a konečne odstránili tento spor, jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že 4
hoci opravdu veriaci a k Bohu naozaj obrátení a ospravedlnení kresťania sú zbavení a oslobodení
od klatby zákona, predsa sa však majú každý deň cvičiť v zákone Pánovom, ako je napísané (Žalm
1,2 a 119.14: „Blahoslavený ten, čo má záľubu v zakone Hospodinovom, o Jeho zakone dňom-
nócou rozjíma“. Lebo zákon je ako zrkadlo, v ktorom je vlastne zachytená Božia vôľa a to, čo sa
Mu ľúbi, čo majú veriaci neustále zachovávať a čo majú bez prestania usilovne konať.

Veď aj keď zákon nie je pre spravodlivého, ako svedčí apóstol, „ale pre zločincov“ (1. Tim. 1,9). 5
netreba tomu tak rozumieť, že spravodliví majú žiť bez zákona. Veď zákon je im zapísaný do srdca.
A aj prvému človeku hneď po jeho stvorení bol daný zákon, podľa ktorého sa mal správať;
Pavlova mienka je, že zákon nemôže obžalovať svojou klatbou tých, ktorých Kristus zmiernil
s Bohom, ani znovuzrodených nemôže obťažovať svojimi donucovaniami, pretože podľa vnútorného
človeka majú zasľobene v Božom zákone.

Ba práve, keby veriaci a vyvolané dieťky Božie boli v tomto živote dokonale obnovené Duchom, 6
ktorý v nich prebýva a to tak, že by vo svojej prirodzenosti a vo všetkých jej silách boli úplne
zbavení hriechov, nepotrebovali by nijaký zákon a tak ani pohoniča, ale sami od seba, celkom
dobrovoľne, bez poučovania, napomínania, pridržiavania alebo popoháňania zákonom by robili,
čo sú povinní robiť podľa Božej vôle. Ako slnko, mesiac a všetky nebeské telesá bez prekážky, samy
od seba, bez napomínania, riadenia, poháňania, nútenia a ponúkajú idú svojou riadnou dráhou
podľa Božieho ustanovenia, ktoré im Boh raz dal, ba ako mali anjeli sú poslušné úplne dobrovoľne.

Leuže veriaci v tomto živote nie sú obnovení dokonale, úplne; lebo aj keď im hriechy prikrýva 7
dokonalá Kristova poslušnosť, takže sa veriacim nepoňhajú na zatratenie, a i keď pomocou Ducha
Svätého sa začalo mŕtvne starého Adama a obnovenie sa v duchu ich mysle, — starý Adam
jednako ešte vždy váži v ich prirodzenosti a vo všetkých jej vnútorných i zovňajších silách, ako
o tom píše apóstol (Rim. 7, 18—): „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebyva dobré“. 8
A ďalej (v. 19.): „Neviem, čo robím, „nečuním totiž dobré, čo chcem, ale robím zlé, čo nechcem“. Tiež
(v. 23): „Vo svojich ťochoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zoiroučuje ma
zákonom hriechu; tiež (Gal. 5, 17): „Telo žiada proti duchu a duch proti telu: ony si navzájom
odporujú, aby ste nerobili, čo by ste chceli“.

Preto v tomto živote opravdu veriace, vyvolané a znovuzrodené dieťky Božie potrebujú pre 9
takéto žiadosti tela nielen každodenné učenie, napomínanie, varovanie a brozby zákona, ale často
aj tresty, aby sa prebudili a nesledovali Ducha Božieho. Tak je aj napísané (Žalm 119, 71): „Dobre
mi, že som pokorený bol, by som sa učil Tvojím nariadeniam“. A na tom mieste (1. Kor. 9, 27):

„Premáhám si telo a v službu ho podrobujem, aby som sám nebol nehodný, keď trým kážem“.
A inde (Žid. 12, 18): „Ak zostávate bez kázně, v akej majú všetci podiel, ste cudzoložníci a nie ste
synovia“. Toto dr. Luther dôkladne a obsérne vysvetlil v Chrámovej postile, v časti na leto, pri
výklade epištoly na 19. nedeľu po Trojici.

Ale pri vysvetľovaní treba rozlišovať, čo koná, tvorí a čím prispeje evanjélium k novej poslušnosti 10
veriacich a aká je tu úloha zákona v súvisi s dobrými skutkami veriacich.

- 11 Ved zákon jasne hovorí, že je Božia vôľa a rozkaz, aby sme žili novým životom. Ale nedáva silu a schopnosť môcť to začať a konať. Srdce však obnovuje Duch Svätý, ktorý sa dáva a prijíma
- 12 káziňou evanjelia a nie zákonom (Gal. 3, 14). Potom Duch Svätý užíva zákon na to, aby nim poučil znovuzrodených a v Desiatich Božích prikázaniach im ukázal a označil, ktorá je tá „mlá Božia vôľa“ (Rim. 12,2), ako majú chodiť v dobrých skutkoch, v ktorých chodí „Ich Boh usposobil“ (Eiez. 2, 10) Napomína ich k tomu. Keďže však pre telo sú leniví, neďbali, vzdorovití, tresce ich zákonom. Takto koná obe služby: zabíja a oživuje, vedie do pekla a opäť vyvádza z neho; jeho služba je ruelen ptešovať, ale aj trestať, ak je napísané (Ján 16,8): „Keď Duch svätý príde, potresce svet (v tom je aj starý Adam) pre hriech a spravodlivosť a súd“. Všetko je hriech, čo sa proti zákonu Božiemu. A sv.
- 13 Pavel hovorí: „Keďže Písmo, vydychnuté od Boha, (je) aj užitočné učíť, trestať atď.“ (2.Tim 3,16). A trestať je aj vlastná služba zákona. Preto, koľkokrát verníci padnú, toľkokrát ich Duch Svätý tresce podľa zákona a zas toľkokrát ich tenže Duch dvíha a potešuje káziňou svätého evanjelia.
- 15 Ale aby sme sa, nakoľko len možno, vyvarovali akéhokoľvek nedorozumenia a aby sme sa naozaj naučili a zachovali rozdiel medzi skutkami zákona a skutkami Ducha, treba veľmi pečlivo dbať, keď je reč o dobrých skutkoch, ktoré sú podľa zákona (veď ináč ani niečo dobrých skutkov), že tu slovo zákon znamená iba jedno, totiž nezmeniteľnú Božiu vôľu podľa ktorej sa majú ľudia správať vo svojom živote.
- 16 Ale rozdiely v skutkoch sú spôsobené rozdielom medzi ľuďmi, ktorí sa usilujú žiť podľa tohoto zákona a Božej vôle. Lebo kým človek nie je znovuzrodený a žije podľa zákona a robí skutky preto, lebo sú nariadené, zo strachu pred trestom alebo pre odmenu, je ešte pod zákonom. Skutky takéhoto svätý Pavel menuje skutkami zákona, pretože sú vynútené zákonom ako u sluho: to sú kaínovski svätuškári.
- 17 Avšak keď je človek Duchom Božím znovuzrodený a oslobodený spod zákona, to je zbavený toho pohoniča a keď je vedený Duchom Kristovým, žije podľa nezmeniteľnej vôle Božej, ktorá je obsažená v zákone; a keďže je znovuzrodený, čini všetko slobodným a ochotným duchom (1. Tim. 1,9; Rim. 6,8. 14). Toto už nie sú vlastné skutky zákona, ale skutky a ovocie Ducha alebo, ako ich svätý Pavel menuje, zákon mysle a zákon Kristov; lebo takí ľudia nie sú pod zákonom, ale pod milosťou, ako hovorí Pavel (Rim. 8,2; 7,23; 1. Kor. 9,21).
- 18 Keďže však veriaci na tomto svete nie sú dokonale obnovení, ale starý Adam váži v nich až po hrub, zostáva v nich aj boj medzi duchom a telom. Preto aj keď podľa vnútorného človeka majú zaľubenie v Božom zákone, predsa však zákon ich údeť proti sa zákonu ich mysle. A táto sú síce nikdy bez zákona, ale ani pod zákonom; sú v zákone, v zákone Pánovom žijú a obcovujú a predsa nič nerobia donucovaní zákonom.
- 19 Avšak strého Adama, ktorý v nich stále ešte váži, musí krotiť, nútiť nielen zákon, ale aj pokuty, lebo všetko robí proti svojej vôli a z donútenia. Práve tak aj bezbožníkov treba hrozbami zákona poháňať a udržiavať v poslušnosti (1. Kor. 9, 17; Rim. 7. 18. 19). Teda aj veriacim je potrebné učenie zákona, aby neupadli do vlastného svätuškárstva a pobožnosťkárstva a nezriaďovali, akoby na popud Ducha Božieho, vlastné vymyslené služby Božie bez Božieho slova a rozkazu, ako je napísané (5. Mojz. 12,8.33): „Nerobte tak, ako my tu dnes robíme, každý čo sa mu pozdáva. Zachovávaj a posluchaj všetky tieto slová, ktoré ti prikazujem. Nič k tomu nepridávaj, ani z toho neuberaj!“
- 21 Učenie zákona o dobrých skutkoch a pri dobrých skutkoch veriacich je potrebné aj preto, lebo človek ľahko by si mohol namyslieť, že jeho skutky a život sú celkom čisté a dokonalé. Ale Boží zákon tak predpisuje veriacim dobré skutky, že im zároveň ako v zrkadle ukazuje a dokazuje, že sú v nás v tomto živote ešte nedokonalé a nečisté, takže musíme povedať s milým Pavlom: „Lebo ničoho nie som si vedomý, ale nie v tom je moje ospravedlnenie“ (1. Kor. 4,4)
- Preto keď Pavel napomína znovuzrodených k dobrým skutkom, výslovne poukazuje na Desať Božích prikázani (Rim. 13,9). Sám poznáva zo zákona, že jeho dobré skutky sú nedokonalé a nečisté (Rim. 7,7—). A Dávid hovorí: „Pobežím cestou Tvojich prikázov“ (Žalm 119,32). A predsa sa modlí: „So svojím služobníkom nevchádzaj do súdu, veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tebou“ (Žalm 143,2).
- 22 Zákon však neučí, ako a prečo sú dobré skutky veriacich príjemné a bohumilé, i keď sú v tomto živote pre hriech v tele nedokonalé a nečisté. Zákon požaduje dokonalú a čistú poslušnosť, akže sa má ľubiť Bohu. Evanjelium však o tom učí, že naše „duchovné obete“ sú Bohu príjemné „vieroou pre
- 23 Ježiša Krista“ (1. Petra 2,5; Žid. 11,4). Takto teda kresťania nie sú pod zákonom, ale pod milosťou. Preto viera v Krista zbavuje človeka kľatby a zatratenia zákona a to tým, že i keď sú jeho dobré

skutky ešte nedokonalé a nečisté, skrze Krista sú príjemné Bohu. Tiež tým, že ich nekona z donútenia zákonom, ale z obnovenia Duchom Svätým, že srdce dobrovoľne a bez donucovania čini, čo sa ľúbi Bohu, keďže je znovuzrodené podľa vnútorného človeka; pritom všetkom však neustále bojuje proti starému Adamovi.

Lebo starý Adam ako divý, zanovitý osol ostáva stále jeho čiastkou. Takže túto čiastku k poslušnosti Kristovej treba donucovať nielen učením, napomínaním, nútením a hrozbami zákona, ale často aj korbáčom trestov a pokút, kým len človek úplne nezoblečie telo hriechu a úplne sa neobnoví pri vzkriesení. Tam nebude treba ani kázeň zákona, ani hrozby a tresty, ako ani kázeň evanjelia, lebo to všetko prináleží k tomuto nedokonalému životu; ale ako uvidia Boha tvár, tak mocou prebývajúceho Ducha Božieho budú konať vôľu dobrovoľne, bez donucovania, bez prekážok, čisto a úplne v úprimnej radosi a v nej sa naveky radosť.

Preto zavrhuje a zatracujeme ako kresťanskému poriadku škodlivý a aj skutočnej zbožnosti zhubný blud, že zákon takým spôsobom a v takej miere, ako sme spomenuli, nemá sa požadovať od kresťanov opravdu veriacich, ale len od neveriacich, od nekresťanov a nekajúcnikov.

VII.

O svätej večeri

Tíci podľa názoru niektorých vysvetlenie tohto článku nemalo byť vzaté do tohto spisu, v ktorom sme sa podoberali vysvetliť články, o ktorých vznikali spory medzi teológmi augsburského vierovyznania (od ktorého sa sakramentári celkom odlúčili a oddelili hneď, ako bolo vierovyznanie po prvýkrát roku 1530 v Augsburgu zostavené a cisárov odovzdané, a predložili svoje vlastné vierovyznanie). Bohužiaľ, niektorí teológovia a aj iní, ktorí súhlasili v tomto článku so sakramentármi. A ani nie tajne, ale z časti aj verejne, a proti vlastnému svedomiu násilne chceli prekrútiť a dokázať, že Augsburgské vierovyznanie sa úplne zrovnáva v tomto článku s učením sakramentárov. Preto sme nemohli a ani nesmeli nevydať svedectvo Božej pravde svojim vyznaním aj v tomto spise a nezopakovať správny význam a vlastný zmysel Kristových slov a Augsburgského vierovyznania o tomto článku. A tak nakoľko nám možné, chceme ho s Božou pomocou zachovať aj potomkom a úprimne varovať svojich poslucháčov a aj ostatných pobožných kresťanov pred týmto škodlivým a svätému slovu Božiemu a Augsburgskému vierovyznaniu úplne odporujúcim a mnohokrát zavrnutým bludom.

Sporné otázky

(Status controversiae)

Podstata sporu medzi nami a medzi učením sakramentárov o tomto článku.

Niektorí sakramentári sa usilovali hovoriť, používať a vyznávať formy a spôsoby čo najbližšie Augsburgskému vierovyznaniu a našej cirkvi, že pri svätej večeri telo Kristovo je opravdu prijímané veriacimi. Keď sa však na nich nalieha, aby svoje znišťanie prejavili úprimne a zreteľne, vtedy všetci jednomyselne vyznávajú, že opravdivé, podstatné telo a krv Kristova sú tak vzdialené od posväteného chleba a vína vo večeri Pánovej, ako sú vzdialené najvyššie nebesá od zeme. Hľa, toto sú ich vlastné slová: „Abesse Christi corpus et sanguinem a signis tanto intervallo dicimus, quanto abest terra ab altissimis caelis“. To znamená: „Tvrďme, že telo a krv Kristova sú tak ďaleko od znamení, ako je ďaleko zem od najvyšších nebies“. Čo tak rozumieme, že telo Kristovo nikde na zemi nie je prítomné. A len naša viera, povzbudená a zobudená viditeľnými znamenaniami ako aj kázaným slovom, sa vznáša a vystupuje nad všetky nebesá a tam v nebi prítomné telo Kristovo, ba samého Krista so všetkými Jeho dobrodeniami prijíma a požíva opravdivo a podstatne, avšak len duchovne. Lebo ako chlieb a víno je jedine tu na zemi a nie na nebi, tak telo Kristovo je teraz na nebi a nie na zemi; preto pri večeri Pánovej ústami prijímame iba chlieb a víno.

Prv však tvrdili, že večera Pánova je len zovňajším znamenaním, podľa ktorého sa kresťania poznávajú a v nej sa podáva len obyčajný chlieb a víno (ktoré sú len púhymi znamenaniami neprítomného Kristovho tela). Keďže však toto tvrdenie nemohli udržať, vyznali, že Pán Kristus je naozaj

- prítomný vo svojej večeri to per communicationem idiomatum, to je podľa svojej Božej prirodzenosti a nie svojím telom a krvou.
- 5 Potom, keď ich Kristove slová prinútili vyznať, že vo večeri Pánovej telo Kristovo je prítomné, rozumeli a vysvetľovali to duchovne, to je, že vierou prijímame Jeho moc, dielo a dobrodenie. A to tak, že Duch Kristov, ktorý je všadeprítomný, spája naše telo, v ktorom tu na zemi prebýva Kristov Duch, s telom Kristovým, ktoré je na nebi.
  - 6 Takými to blýskavými klamnými slovami oklamali mnohých popredných ľudí, lebo tvrdili a sa vychvaľovali, že netučia nič iné, len že Pán Kristus je vo večeri Pánovej prítomný opravdivo, podstatne a živý. Toto však rozumeli len o Jeho Božskej prirodzenosti a nie o Jeho tele a krvi, ktoré je na nebi a nikde inde a dáva nám požívať v chlebe a vo víne svoje pravé telo a krv (duchovne vierou, nie však telesne, ústami).
  - 7 Lebo slová ustanovenia večere Pánovej: „Jedzte, toto je moje telo“ nerozumejú doslovne, ale ako obraznú reč (figurate); že teda jesť telo Kristovo znamená iba veriť v Krista a telo je tm iba symbol, to je znamenie alebo obraz Kristovho tela, ktoré nie je na zemi vo večeri Pánovej ale len na nebi; slovo „je“ vysvetľujú sacramentaliter seu modo significativo, ne quis rem cum signis ita putet copulari, ut Christi quoque caro nunc in terris adsit modo quodam invisibili et incomprehensibili, to je, telo Kristovo je s chlebom spojené sacramentálne alebo obrazne, teda: že veriaci zbožní kresťania ako jedia chlieb ústami, tak isto vierou duchovne požívajú aj Kristovo telo, ktoré je hore v nebi. Ale, že telo Kristovo vo večeri Pánovej na zemi je prítomné podstatne, i keď neviditeľné a nepochopiteľné a s posväteným chlebom ústami ho prijímajú aj pokrytci alebo kresťania len naoko — to preklínajú a zatracujú ako hrozné bohorúhanie.
  - 9 Naproti tomu Augsburské vierovyznanie učí o večeri Pánovej podľa slova Božieho takto: „O večeri Pánovej učíme, že je v nej pod spôsobom chleba a vína skutočne prítomné a prislúhuje a prijíma sa pravé telo a krv Kristova“. Protivné učenie zavrhuje. (Totož učenie sakramentárov, ktorí v tom istom čase predložili v Augsburgu svoje vlastné vierovyznanie, že telo Kristovo, preložé Kristus vstúpil na nebo, název v sviatosti nie je opravdivo a podstatne prítomné.) Aj v Malom katechizme Dr. Luther zreteľne vyjadril toto učenie týmito slovami: „Sviatosť oltárna je pravé telo a pravá krv nášho Pána Ježiša Krista pod spôsobom chleba a vína, ktorú pre nás kresťanov sám Kristus ustanovil na jedenie a pitie“. A Apológia to nielen ešte jasnejšie vysvetľuje, ale potvrdzuje to aj výpoveďou Pavlovou (1. Kor. 10, 16) a svedectvom Cyrila týmito slovami: „Desiaty článok sčítá III. V ňom vyznávame a učíme, že pri večeri Pánovej opravdu a podstatne je prítomné telo a krv Kristova a s viditeľnými vecmi, chlebom a vínom, sa i opravdivo prislúhuje tým, čo prijímajú sviatosť. Ved keď Pavel hovorí, že chlieb je spoločenstvom tela Kristovho atď.“ (1. Kor. 10, 16) z toho nasleduje, že ak by telo Pánovo nebolo opravdu prítomné, chlieb by nebol spoločenstvom tela, ale len Kristovho Ducha. A zisťujeme, že nielen rímska cirkev učí o telesnej prítomnosti Kristovej vo svätej večeri, ale aj grécka. A z Cyrila dosvedčili, že pri večeri Pánovej prebýva v nás Kristus prislúžením Jeho tela aj telesne.
  - 12 Neskôr, keď sa ti, čo v Augsburgu predložili svoje vlastné vyznanie o tomto článku, priblížili vierovyznaniu našich cirkvi, zostavili vo Wittenbergu roku 1536 nasledujúcu formulu konkordie, to jest článok kresťanskej svornosti medzi Saskými a hornokrajinskými teológmi, ktorú podpísal Dr. Martin Luther a tri teológovia z oboch strán:
  - 13 „Počuli sme, ako pán Martin Bucer vysvetľoval svoju mienku a mienku iných kazateľov, ktorí spolu s ním prišli z miest, o svätej sviatosti tela a krvi Kristovej, totiž takto:
  - 14 Podľa Ireneja vyznávajú, že v tejto sviatosti sú dve veci, jedna nebeská a jedna zemská. Podľa toho tvrdia a učia, že s chlebom a vínom opravdu a podstatne je prítomné, udeľuje sa a prijíma telo a krv Kristova. A keďže neveria v nijakú transubstanciáciu, to je podstatné premenenie sa chleba a vína na telo a krv Kristovu, ani neuznávajú, že telo a krv Kristova sú prijaté do chleba localiter, to je priestorovo alebo, že by boli s ním trvale spojené aj mimo požívania sviatosti; predsa pripúšťajú,
  - 15 že sacramentálnym zjednotením chlieb stáva sa Kristovým telom atď. Tvrdia však, že Kristovo telo nie je prítomné mimo požívania, keď sa chlieb odloží a sa opatruje v sviatostnej skrinke alebo keď sa nosí a ukazuje v procesii, ako sa to deje v pápežstve.
  - 16 Za druhé tvrdia, že v kresťanstve platí ustanovenie tejto sviatosti tak, ako ju ustanovil Kristus a že nezáleží na hodnosti alebo nehodnosti sviatosť vysluhujúceho služobníka a prijímajúceho človeka; preto podľa slov sv. Pavla (1. Kor. 11, 27), že aj nehodní požívajú sviatosť tvrdia, že sa telo a krv Kristova opravdu prislúhujú aj nehodným a že nehodní ich opravdu prijímajú, keď sa zachováva ustanovenie a rozkaz Pána Krista. Lenže títo ich prijímajú na odsúdenie, ako hovorí

sv. Pavel, pretože zneužívajú sviatosť, keď ju prijímajú bez opravdivého pokánia a viery. Lebo je ustanovená dosvedčiť, že tým, ktorí činia opravdivé pokánie a potešujú sa vierou v Krista, je prívlastnená milosť a dobrodennosť Kristova a sú do Krista vtelení a krvou Kristovou obmytí.

Nasledujúceho roku, keď sa v Šmalkaldách zhromaždili poprední teológovia augsburského 17
vierovyznania z celej nemeckej krajiny, aby sa poradili, čo majú predložiť na koncile o tomto 18
cirkevnom učení, zostavil Dr. Luther po spoločnom radení sa Šmalkaldské články, ktoré podpísali 19
všetci teológovia a každý zvlášť. V nich jasne zhrnul krátkymi ale presnými slovami vlastné, 20
správne učenie tak, aby čo najpresnejšie súhlasilo s Kristovými slovami, totiž, že chlieb a víno 21
vo večeri Pánovej sú opravdivé telo a krv Ježiša Krista, ktoré sa prislúhujú a ktoré prijímajú nielen 22
pobožní ale aj zlí kresťania. Týmto zapchal sakramentárom všetky cestičky úniku a vyšmyknutia 23
sa. (Keďže predošlého roku zostavenú formulu konkordie, to jest už spomenutý článok kresťan-
skej svornosti, vysvetľoval si po svojom, totiž, že s chlebom podáva sa Kristovo telo so všetkým
Jeho dobrodennaním práve len tak, ako so slovom evanjelia a že pod sviatosťným zjednotením treba
rozumieť iba duchovnú prítomnosť Pána Krista vo viere).

Obširne a podľa Božieho slova vysvetľuje a potvrdzuje Dr. Luther svoje učenie vo Veľkom kate- 20
chizme. Tu je takto napísané: „Čo je teda sviatosť oltárna? Odpoveď: Je pravé telo a pravá krv 21
Kristova v chlebe a vo víne a pod spôsobom chleba a vína nám kresťanom Kri-
stovým slovom na jedenie a pitie ustanovená“. A krátko na to: „Slovo Božie — hovorím — robí túto 21
sviatosť a rozlišuje ju, že nie je obyčajným chlebom a vínom, ale je a volá sa Kristovým telom
a krvou“. A zas ďalej: „Slovom Kristovým môžeš posilniť svoje svedomie a povedať: I keby stotisíc 22
diablov spolu so všetkými blázňovcami tvrdilo: „Akože môže byť chlieb a víno Kristovým telom 22
a krvou?“ viem, že všetci blázňovci a všetci učenci dokopy nernajú toľko rozumu ako Božia Veleb-
nosť v malíčku. Tu sú Kristove slová: „vezmite, jedzte, to je moje telo; pite z toho všetci, to je nová 23
zmluva v mojej krvi atď. Pri nich ostaneme a chceli by sme vidieť tých, čo by ho chceli pretromfnúť
a urobiť ináč, než ako On povedal. Je pravda, že keď z tejto sviatosti vezmeš slovo alebo keď sa na 23
ňu díváš bez slova, máš len chlieb a víno.“ Ale ak pri sviatosti ostanú Kristove slová, ako to má
i musí byť, potom podľa týchto slov je to pravé Kristovo telo a krv. Lebo je tak, ako hovorí a istia
Kristove ústa, pretože On nemôže ani klamať ani podvádzat.

Podľa toho ľahko sa dá odpovedať na každú otázku, ktorá nás teraz trápi, ako napr. či aj zlý kňaz 24
môže prislúhovať a podávať sviatosť a mnohé iné tomuto podobné. O tom tvrdíme: I keď naničhod-
ník prijíma alebo prislúhuje sviatosť, prijíma pravú sviatosť, to znamená Kristovo telo a krv, ako 25
keby to robil čo najhodnejšie. Lebo ona nespočíva na ľudskej svätosti ale na Božích slovách. A ako 26
nijaký svätý na zemi, ba ani anjel v nebi nemôže premeniť chlieb a víno na Kristovo telo a krv, tak
ani nik nemôže zmeniť ani obrátiť i keby to zneužíval.

Lebo pre osobu alebo pre neveru nie je falošným slovo, ktoré robí a ustanovuje sviatosť. Veď 25
nehovorí: Ak uveríte alebo ak budete hodní, budete mať moje telo a krv, ale vezmite, jedzte a pite, 26
toto je moje telo a krv. a tiež: To čítate (totož to, čo ja teraz činím, ustanovujem, vám dávam a kážem
vziať). To znamená: či si hodný alebo nehodný, máš tu Jeho telo a krv mocou tohto slova, ktoré
pristupuje ku chlebu a vínu. „Toto si dobre povšimni a zachovaj. Lebo na slove spočíva náš základ,
ochrana a záštita proti všetkým bludom a podvodom, ktoré povstali alebo ešte môžu povstať.“

Toľkolo z Veľkého katechizmu, v ktorom je slovom Božím potvrdená pravá prítomnosť tela a krvi 27
Kristovej pri svätej večeri. A toto treba rozumieť nielen pri veriacich a hodných, ale aj pri neveria-
cich a nehodných.

Pretože tento vysokoosvietený muž v duchu predvídal, že po jeho smrti budú ho niektorí upodo- 28
zrievať, že sa odklonil od učenia, ktoré tu spomínáme a od iných kresťanských článkov, preto
prípojil k svojmu Veľkému vyznaniu toto ohradenie sa:

„Keďže vidím, že sekty a bludy sa stále viac a viac množia a že satanovo zúrenie a besnenie 29
neprestáva, aby si niekto z nich v budúcnosti ešte za môjho života alebo po mojej smrti nemohol
mnou vypomáhať a moje spisy falošne vysvetľovať na podopretie svojich bludov, ako to začali robiť
sakramentári a novokrsteneckí bludári — preto chcem týmto spisom vyznať bod za bodom pred 30
Bohom a pred celým svetom svoju vieru, pri ktorej chcem zotrvať až do smrti v nej — keď mi Boh
pomáhal — sa s týmto svetom rozlúčiť a postaviť sa pred súdnu stolicu nášho Pána Ježiša Krista.
Ak by niekto po mojej smrti povedal: Keby dnes žil dr. Luther ináč by učil i zmýšľal o tomto alebo 30
o týchto článkoch, lebo o nich dostatočne neuvažoval atď. — proti tomu hovorím dnes práve tak,
ako potom a potom práve tak, ako dnes, že som z Božej milosti všetky tieto články čo najstaros-
tlivejšie premyslel a znovu niekoľkokrát porovnal s Písmom a tak isto ich chcem brániť, ako som

- 31 teraz bráni sviatosť oltáru. Nie som opitý, ani nie som bez zmyslov; viem, čo hovorím. Tiež dobre cítim, čo ma čaká na poslednom súde pri príchode Pána Krista. Preto nech si nikto nemyslí, že žartujem. Myslím to vážne, lebo z Božej milosti poznám satana dosť dobre: keď môže prekrútiť a popliesť slovo Božie, čo by to nespravil s mojimi slovami alebo so slovami niekoho iného?"
- 32 Keď sa blahej památi Luther takto ohradil, zaradil medzi podstatné články aj tento: „Práve tak hovorím“ povedal „a tiež vyznávam o oltárnej sviatosti, že tu sa ústami je a pije práve telo a krv v chlebe a vine, i keby kňaz ktorý ju prisluguje alebo ň. čo ju prijímajú, neverili alebo ju nejakto inakšie zneužívali: pretože ona nespočíva na ľudskej viere alebo nevere, ale na Božom slove a ustanovení: tak by bolo len vtedy, keby najprv zmenili slovo Božie a ustanovenie a keby to ináč vysvetľovali. Tak to teraz robia nepriatelia sviatosti, ktorí prirodzene majú len chlieb a víno; pretože oni nemajú ani slovo a ustanovenie Božie, ale ho prevrátili a zmenili podľa svojej vlastnej domnienky.“
- 33 Dr. Luther, ktorý predsa lepšie ako ktokoľvek iný znal pravý, vlastný zmysel Augsburského vierovyznania a pri ňom neochvejne vytrval a ho bránil až do svojho konca, krátko pred svojou smrťou vo svojom poslednom Vyznaní s veľkou vážnosťou zopakoval svoju vieru o tomto článku týmito slovami, ako píše: „Dávam ich do jedného vreca, to je pokladám za sakramentárny a blúznicov všetkých, ktorí nechcu veriť, že Pánov chlieb pri večeri Pánovej je Jeho pravé, prirodzené telo, ktoré bezbožní a Judáš ústami prijímali práve tak ako svätý Peter a všetci svätí; kto toto, hovorím, nechce veriť, nech mi dá pokoj a nech sa neúfa môjmu priateľstvu: to veru inak nebude“.
- 34 Z tohoto vysvetlenia, najmä však z vysvetlenia Lutherovho, najprednejšieho učiteľa Augsburského vierovyznania, môže každý rozumný milujúci pravdu a pokoj jasne porozumieť, čo vždy bolo vlastné učenie a zmysel Augsburského vierovyznania o tomto článku.
- 35 Popri slovách Kristových a sv. Pavlových (chlieb vo večeri Pánovej je telo Kristovo“ alebo „spoločenstvo tela Kristovho“) užívala sa aj formula: pod chlebom, s chlebom, v chlebe, a to preto, aby tým bola zavrhnutá pápeženecká transubstanciácia a aby sa poukázalo na sviatostné zjednotenie nezmenenej podstaty chleba a Kristovho tela; tiež výpoveď: „Verbum caro factum est“
- 36 — „Slovo stalo sa telom“ (Ján 1,14) sa opakuje a vysvetľuje výpoveďmi rovnakého zmyslu: „Slovo Kristovo nech prebýva vo vás“ (Kolos.3,16); tiež: „V Kristu prebýva všetka plnosť Božia telesne“ (Kolos.2,9); tiež: „Boh bol s Ním“ (Škut.ap.10,38); tiež: „Boh bol v Kristu“ (2.Kor.5,19), a im podobnými, že totiž Božia prirodzenosť sa nepremení na ľudskú prirodzenosť, ale obe nepremenené
- 37 prirodzenosti sú osobne zjednotené. Práve toto prirovnanie používajú mnohí poprední starí učitelia Justín, Cyprián, Augustín, Lev, Gelázus, Chryzostom a iní o slovách Kristovej zmluvy: „toto je moje telo“, že ako sú v Kristu nerozlučne zjednotené dve rozličné nezmenené prirodzenosti, práve tak sú vo večeri Pánovej tu na zemi spolu prítomné dve podstaty, prirodzený chlieb a pravé
- 38 prirodzené telo Kristovo pri riadnom vysluhovaní sviatosti. I keď toto zjednotenie tela a krvi Kristovej s chlebom a vinom nie je osobné zjednotenie, akým je zjednotenie oboch prirodzeností v Kristovi, ale ako to nazýva Luther a naši v spomenutých článkoch vyrovnania sa z roku 1536, atď. a inde je unio sacramentalis, to znamená sviatostné zjednotenie. Tým chcu ukázať, že i keď používajú formas in pane, sub pane, cum pane, to znamená rozdielne výrazy: v c h l e b e , p o d c h l e b o m , s c h l e b o m , predsa sa slová Ježišove tak prijímajú, ako znejú. A že vo výpovedi, to jest v slovách Kristovej zmluvy „Hoc est corpus meum“, „toto je moje telo“ nevidia figuratam praedicationem, ale inusitatam, to je, nepokladajú ich za reč alebo výraz obrazný, ozdobný, ale neobyčajný. V tomto zmysle hovorí aj Justín: „Toto neprijímame ako obyčajný chlieb a obyčajný nápoj, ale ako Ježiš Kristus, Spasiteľ náš, slovom Božím sa stal telom a pre našu spásu mal telo a krv, tak veríme, že pokrm Ním posvätený slúže slovo a modlitbu, je telo a krv Pána Ježiša Krista.“
- 40 Takým spôsobom aj Dr. Luther vo svojom Veľkom a najmä vo svojom poslednom Vyznaní o večeri Pánovej bránil s veľkou vážnosťou a rozhodnosťou spôsob reči, ktorý použil Kristus pri svojej pivej večeri Pánovej.
- 41 Keďže Dr. Luthera bezpochyby treba pokladať za najprednejšieho učiteľa cirkvi vyznávajúcich Augsburské vierovyznanie, ktorého celé učenie, suma a obsah sú zhrnuté v článkoch mnohokrát spomínaného Augsburského vierovyznania predloženého Karlovi V., nemôže byť a ani nemá byť vlastnejšieho a lepšieho pochopenia a zmyslu už spomínaného Augsburského vierovyznania, ako ten, čo je v Lutherových spisoch náukových a polemických.
- 42 Veď toto práve spomenuté učenie sa zakladá na jednej, pevnej, nepohyblivej a nepochyblivej skale pravdy podľa slov ustanovenia svätým Božím slovom. Takto bu chápať, učiť a rozšľoňovať aj

sváti evanjelisti a apoštolovia a ich učeníci a poslucháči.

Lebo veď nás Pán a Spasiteľ Ježiš Kristus, o ktorom ako svojom jedinom učiteľovi sme dostali 43
všetci z neba vážny rozkaz: „Hunc audite“ — „Toho poslúchajte“ (Mat. 17.5), nie je obyčajný človek
alebo anjel, ani nielen múdry, pravdivý a mocný, ale je sama večná pravda a múdrosť a všemohúci
Boh, preto iste dobre vedel, čo a ako má hovoriť. A vedel aj to, že je schopný mocne vykonať
a uskutočniť všetko, čo hovorí a zaslubuje, ako povedal: „Nebo a zem sa pomínú, ale moje slová
sa nikdy nepomínú“ (Luk. 21, 33) a tiež: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi“ (Mat. 28, 18).

Teda tento opravdivý, všemohúci Pán, náš Stvoriteľ a Vykupiteľ Ježiš Kristus, po poslednej 44
večeri, keď už mal nastúpiť svoje bolestné utrpenie a smrť za naše hriechy, v tejto poslednej
smutnej chvíli s veľkou rozvahou a vážnosťou ustanovil túto velebnú sviatosť, ktorú treba s veľ-
kou vážnosťou a poslušnosťou aj užívať až do konca sveta a ktorá ako trvalá pamiatka Jeho
trpkého utrpenia a smrti a všetkých Jeho dobrodier má byť aj pečaťou novej zmluvy, potešením
pre všetky zarmútené srdcia a trvalým zväzkom a zjednotením kresťanov s ich hlavou, Kristom
i navzájom medzi sebou; pri založení a ustanovení svätej večere Pánovej vyslovil slová o posvätnom
a prisluhovanom chlebe: „Vezmite, jedzte! Toto je moje telo, ktoré sa vydáva za vás“ a o kalichu
alebo víne: „Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov.“

Tieto slová Ježiša Krista, večneho, pravého a všemohúceho Syna Božieho, svojho Pána, Stvori- 45
teľa a Vykupiteľa, máme takto chápať a vysvetľovať a nie ako slová kvetnate, obrazné, motajné,
akoby chcel náš rozum. Ale treba ich prijímať s jednoduchou vierou a v patričnej poslušnosti tak,
ako znejú v ich vlastnom a jasnom význame a nechať sa od nich odviesť nijakým námitkám ani
ľudským protirečeniam, ktoré vyvierajú z ľudského rozumu, nech by mu akokoľvek ľahodili.

Veď aj Abrahám, keď počul Božie slovo o obetovaní svojho syna, mal dosť príčin uvažovať, či mu 46
má rozumieť podľa litery, či si ho vysvetľovať znesiteľnejšie a miernejšie. Veď slová sa zjavne
protivil každému rozumu a zákonu Božiemu i prirodzenému, ale aj vznešenému článku viery
o zaslúbenom semene, Kristu, ktorý sa mal narodiť z Izáka; ale ako vtedy, keď dostal zaslúbenie
o požehnanom semene, ktoré malo vyjsť z Izáka (hoci sa to jeho rozumu zdalo nemožným), vzdal
česť Bohu a Jeho pravde a prijal zaslúbenie s pevnou istotou a uveril, že čo Boh zaslúbil, to môže aj
vykonať, tak aj tu rozumie a verí Božiemu slovu a rozkazu jednoducho a prasto tak, ako znie podľa
litery. A necháva celú vec na Božiu všemohúcnosť a múdrosť vodiac, že ona má omnoho viac
spôsobov a česť splní zaslúbenie o semene z Izáka, akoby ich on mohol pochopiť svojím slepým
rozumom. Tak aj my so všetkou pokorou a poslušnosťou máme veriť zreteľným, pevným, jasným 47
a vážnym slovám a rozkazom nášho Stvoriteľa a Vykupiteľa bez pochybovania a uvažovania, či to
súhlasí alebo či je to možné podľa nášho rozumu; lebo tieto slová povedal Pán, ktorý sám je
nekonečná múdrosť a pravda, a ktorý všetko čo sľubuje isto aj uskutoční a splní.

Aj všetky okolnosti pri ustanovení tejto večere svedčia, že tieto slová nášho Pána a Spasiteľa 48
Ježiša Krista, ktoré sú samy v sebe jednoduché, zreteľné, jasné, pevné a nepochybné, musia sa
rozumieť len v ich bežnom, vlastnom a všeobecnom význame. Veď keď Kristus dal tento rozkaz pri
stole a pri večeri, niet pochybnosti, že tu hovoril o pravom, prirodzenom chlebe a o prirodzenom
víne, tiež o jedení a pití ústami. Teda slovo chlieb nemôže byť metafora, to je prenesený zmysel,
akoby telo Kristovo bol duchovný chlieb alebo duchovný pokrm duší. Sám Kristus uistil, že v slove 49
telo nie je nijaká metonymia, to je prenesený význam slova. Ani že nehovorí o znamení alebo znaku
svojho tela alebo o obraznom tele alebo o sile a o dobrodierach svojho tela, ktoré vydobyl obeto-
vaním svojho tela. Ale hovorí o svojom opravdivom, podstatnom tele, ktoré za nás vydal na smrť
a o svojej opravdivej, podstatnej krvi, ktorú za nás vylial na dreve kríža na odpustenie hriechov.

Teda nieto vernejšieho a bezpečnejšieho výkladača slov Ježiša Krista ako sám Pán Kristus, ktorý 50
najlepšie rozumel svojimi slovami, svojmu srdcu a svojej myšli a môže ich vysvetliť najmädrebšie
a najsprávnejšie. Tu pri ustanovení svojej poslednej vôle a závetu a pri trvalom zväzku a zjednutí,
ako ani nikde inde v ostatných článkoch viery a ani v iných znameniach zmluvy a milosti alebo
ustanoveniach sviatosti, napr. pri obrízke, rozličných obetach v Starej zmluve, pri krste sv.
neužil slová obrazné, ale celkom samozrejmé, jednoduché, nedvojzmyselné a jasné. Ba aby ne-
mohlo vzniknúť nijaké nedorozumenie, slovami „za vás sa vydáva, za vás sa vylieva, jasnejšie to
vysvetlil. Aj svojich učeníkov nechal pri tomto jednoduchom a vlastnom zmysle a im nariadil, aby 51
učili všetky národy zachovávať všetko, čo Im, apoštolom prikázal.

Preto tiež všetci traja evanjelisti (Mat. 26, 26; Mar. 14, 22; Luk. 22, 19) a svätý Pavol (1. Kor. 11, 24), 52
ktorý po Kristovom vstúpení na nebo to isté prijal, jednomyselne, tými istými slovami a slabikami
opakuju tieto jasné, zreteľné, isté a pravdivé slová Kristove: „toto je moje telo“ tým istým spôsobom

- 53 o posvätenom a prisluhovanom chlebe bez akejkoľvek odchýlky a zmeny. Preto niet pochybností, že aj o druhej častke sviatosti tieto Lukášove a Pavlove slová „tento kalich je nová zmluva v mojej krvi“ nemôže mať iný zmysel, ako ktorý im dáva svätý Matúš a Marek: „Toto (toto čo pijete ústami z kalicha) je moja krv novej zmluvy“. Týmto s vami ľuďmi ustanovujem, spečatujem a potvrdzujem tento svoj závet a novú zmluvu, totiž odpustenie hriechov.
- 54 A tak treba si dobre a vážne povšimnúť aj zopakovanie, potvrdenie a vysvetlenie slov Kristových u svätého Pavla (1. Kor. 10, 16) ako zvláštne a jasné svedectvo o pravdivej a podstatnej prítomnosti a prisluhovaní tela a krvi Kristovej vo večeri, keď píše: „Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečme, nie je spoločenstvom krvi Kristovej? A chlieb, ktorý lámeme, či nie je spoločenstvom tela Kristovho? Tieto slová nás jasne poučujú, že nielen kalich, ktorý Kristus požehnal pri prvej večeri, a nielen chlieb, ktorý Kristus lamal a rozdeľoval, je spoločenstvom tela a krvi Kristovej, ale aj ten, ktorý my lámeme a požehnavame. Že teda všetci, čo jedia tento chlieb a pijú z kalicha, naozaj
- 55 prijímajú pravé telo a krv Kristovu, a že sa na nich zúčastňujú. Veď keby Kristovo telo bolo prítomné a sa prijímalo nie opravdivo a podstatne, ale len vo svojej moci a účinkoch, tak by chlieb musel byť pomenovaný spoločenstvom ducha, moci a dobrodení Kristových a nie spoločenstvom tela, ako Apológia argumentuje a usudzuje. A keby Pavel hovoril len o duchovnom spoločenstve tela Kristovho vo viere, ako prekrúcajú túto výpoveď sakramentári, nebol by povedal: chlieb, ale duch alebo viera je spoločenstvom tela Kristovho. On však hovorí: chlieb je spoločenstvom Kristovho tela, takže všetci, ktorí požívajú posvätený chlieb, majú účasť aj na Kristovom tele; a tak sa musí hovoriť nie o duchovnom, ale o sakramentálnom alebo ústnom prijímaní Kristovho tela, ktoré je rovnaké zbožným i bezbožným kresťanom.
- 57 Aj príčiny a okolnosti celej tejto Pavlovej kázne ukazujú, že tých, čo jedia obetované modlám a sa zúčastňujú pohanských diabolických služieb a hneď zas idú k Pánovmu stolu a prijímajú telo a krv Kristovu, odsťraňuje a varuje, aby Kristovo telo a krv neprijímali na svoje vlastné odsúdenie a zatratenie. Keď všetci, ktorí pri večeri Pánovej prijímajú posvätený a lámajú chlieb, majú aj spoločenstvo s Kristovým telom, preto Pavel nemôže hovoriť o duchovnom spoločenstve s Kristom, ktoré nik nemôže zneužiť a tak nikoho netreba pred ním varovať.
- 58 Preto aj naši milí otcovia a predkovia, ako napr. Luther a iní pravi učiteľia augsburského vierovyznania, aby sa čo najviac zhodovali so slovami Kristovými, vysvetľovali túto Pavlovu výpoveď týmito slovami: Chlieb, ktorý lámeme, je prisluhované Kristovo telo alebo Kristovo podieľované telo, ktoré sa prisluhuje tým, čo prijímajú lámajú chlieb.
- 59 Jednomyseľne zotrvá pri tomto jednoduchom a pevne založenom vysvetlení tohto skvelého svedectva (1. Kor. 10, 16). Právom sa divíme, že sú opovážlivci, čo túto výpoveď, ktorou predtým sami protirečili sakramentárom, chcú teraz použiť za základ svojho bludu, že vo večeri Pánovej sa Kristovo telo prijíma len duchovne: „Panis est communicatio corporis Christi, hoc est id, quo fit societas cum corpore Christi (quod est ecclesia), seu est medium, per quod fideles unimur Christo, sicut verbum evangelii fide apprehensum est medium per quod Christo spiritualiter unimur et corpori Christi, quod est ecclesia, inserimur“. To znamená: Chlieb je spoločenstvo Kristovho tela, teda to, čím máme spoločenstvo s Kristovým telom, ktorým je cirkev. Alebo chlieb je prostriedok, ktorým sme my veriaci zjednotení s Kristom; práve tak ako slovo evanjelia prijímané vierou je prostriedok, ktorým sme s Kristom duchovne zjednotení a prítelení k telu Kristovmu, ktorým je cirkev.
- 60 A opravdivé telo a krv Kristovu prijímajú v sviatosti ústami nielen bohabojní, pobožní a veriaci kresťania, ale aj nehodní, bezbožní pokrytci, ako napr. Judáš a jeho spoločníci, ktorí nemajú s Kristom nijaké duchovné spoločenstvo a ktorí bez opravdivého pokánia a obrátenia sa k Bohu pristupujú k Pánovmu stolu a svojim nehodným jedením a pitím sa veľmi prehrašujú proti telu a krvi Kristovej; toto svätý Pavel výslovne učí: „Preto ktokoľvek by nehodne jedol chlieb, alebo pľ z kalicha Pánovho“, prevíni sa nielen proti chlebu a vínu, nielen proti znameniam alebo symbolom a obrazom tela a krvi, ale „prevíni sa proti telu a krvi Pána Ježiša Krista (1. Kor. 11, 17), ktorého tu prítomného zneučuje, zneužíva a potupuje práve tak, ako Židia, ktorí vskutku činom siahli na Kristovo telo a Ho zabili; takto starí kresťanskí Otcovia a cirkevní učiteľa jednomyseľne rozumeli a vysvetľovali túto výpoveď.
- 61 Je teda dvojaké jedenie Kristovho tela. Jedno je duchovné, o ktorom hovorí Kristus najmä u Jána (6, 51). Toto sa deje duchom a vierou v kázni a v rozjímaní o evanjeliu, ako aj pri večeri Pánovej a je samo o sebe užitočné a spasiteľné a všetkým kresťanom v každom čase potrebné k spásu. Bez tohoto duchovného požívania len sakramentálne alebo ústne jedenie pri večeri Pánovej nielen

neopasí, ale naopak škodí a ztráti.

Ale toto duchovné jedenie nie je nič iné ako viera, totiž poslúchať, vierou prijímať a si privlast- 62
ňovať Božie slovo, v ktorom sa nám podáva Kristus, pravý Boh a človek, so všetkými dobrodenia-
mi, ktoré nám získal svojím telom, za nás na smrť vydaným a svojou krvou za nás vyliatou, totiž
Božia milosť, odpustenie hriechov, spravodlivosť a večný život. A na toto potešenie, že máme
milostivého Boha a večnú spásu pre Ježiša Krista, máme sa s pevnou dôverou a istotou bezpečne
spoločnosť a ho zachovať v každom súžení a pokúšaní.

Druhé jedenie Kristovho tela je jedenie ústami alebo sviatosťné, keď vo svätej večeri Pánovej 63
ústami prijímajú a požívajú pravé, podstatné telo a krv Kristovu všetci, čoedia posvätený chlieb
a pijú posvätené víno vo večeri Pánovej. A to veriaci ako záruku a uistenie, že sú im natelo
odpustenie ich hriechy, a že Kristus v nich prebýva a účinkuje, neveriaci však na odsúdenie
a zatratenie, ako doslovne znejú slová Kristovho ustanovenia. Veď pri stole a pri večeri podával 64
svojím učeníkom prirodzený chlieb a prirodzené víno, ktoré nazval svojím pravým telom a svojou
pravou krvou a na to povedal: „Jedzte a pite“. A tak podľa okolností tomuto rozkazu nemožno máč
rozumuť, len ako ústnemu jedeniu a pitiu, ale nie hrubému, telesnému, kafarnaíckému, ale
nadprirodzenému a nepochopiteľnému. K tomuto potom Pán Kristus iným rozkazom ustanovuje 65
iné, duchovné jedenie, keď hovorí: „To čiňte na moju pamiatku“. Tu požaduje vieru.

Preto všetci starokresťanskí učitelia podľa týchto slov Kristovho ustanovenia a podľa vysvetlenia 66
svätého Pavla výslovne a v súlade so všetkými kresťanskými svätými cirkvami učili, že Kristovo
telo sa neprijíma len duchovne vierou, čo sa deje aj mimo sviatosti, ale aj ústami, a tak že ho
prijímajú nielen veriaci, pobožní kresťania, ale aj nehodní a neveriaci, falošní a zlí. Bolo by zdĺhavé
uvádzať tu ich svedectvá. Preto kvôli stručnosti odkazujeme kresťanského čitateľa na obsirne
spisy našich.

Z toho je zrejmé, ako neslušne a jedovate sa vysmievali sakramentárski otúznivci (napr. Teodor 67
Beza) Pánu Kristovi, svätému Pavlovi a celej cirkvi, keď nazvali toto ústne prijímanie a prijímajúce
nehodných „duos pilos caudae equinae et commentum, cuius vel ipsum Satanam pudeat“ („dvorná
vlasni z konského chvosta a bájkou, za ktorú by sa aj sám diabol hanbí“), a učenie o Kristovej
velebnosti „excrementum Satanae, quo diabolus sibi ipsi et hominibus illudat“ („diablovým
kajnom, ktorým diabol seba i ľudí mámi“). Toto je tak rúhavo povedané, že sa pobožný kresťan
hanbí to pretmociť.

Treba však starostlivo vysvetliť, kto sú nehodní hodoovníci pri večeri Pánovej. To sú tí, čo bez 68
opravdivého pokánia a olutovania hriechov a bez opravdivej viery a dobrého predsavzatia polepšiť
svoj život idú k tejto sviatosti a tak sami si svojím nehodným jadením Kristovho tela privolávajú na
krk odsúdenie, to jest časné a večné tresty a prevínajú sa proti telu a krvi Kristovej.

Lebo opravdiví a hodní hodoovníci sú kresťania, ktorí sú slabí vo viere, bojazliví, zarmútení, ktorí 69
sú v srdci poľakaní veľkosťou a množstvom svojich hriechov a si myslia, že pre svoju veľkú
hriechnosť nie sú hodní tohoto vznešeného pokladu a Kristových dobrodení; ktorí poznávajú sla-
bosť svojej viery a zakostia nad ňou; a ktorí srdiečne túžia mať slúžiť Bohu silnejšou a ochotnejšou
vierou a úprimnou poslušnosťou. Najmä pre takýchto je ustanovená a nariadená táto vznešená 70
sviatosť, ako hovorí Kristus: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení: ja vám dám
odpočinutie“ (Mat. 11, 28). Tiež: „Nepotrebuju zdraví lekáro, ale nemocní“ (Mat. 9, 12). A apoštol
Pavel hovorí: „Božia moc sa v slabostiach dokonáva“ (2. Kor. 12, 9); tiež: „Slabého vo viere sa
ujímajte . . . veď Boh ho prijal“ (Rím. 14, 1). Lebo kto verí v Božieho Syna či silnou a či slabou
vierou, ten má život večný (Ján 3, 15, 16, 17).

Takže hodnosť nezáleží vo veľkej alebo malej slabosti alebo sile viery, ale v zásluhách Kristových, 71
ktoré slaboverný a zarmútený otec (Mar. 9, 24) získal práve tak ako Abrahám, Pavel a iní, ktorí
mali dostatočnú a silnú vieru.

Dostal sme hovoriť o opravdivej prítomnosti a o dvojakom prijímaní tela a krvi Kristovej, čo sa 72
deje buď vierou duchovne, buď ústami a to i hodnými i nehodnými.

Keďže však povstali nedorozumenia medzi niektorými učiteľmi augsburského vierovyznania 73
o konsekrácii (posviacaní) a o obecnom pravidle, že nič nie je sviatosťou mimo užívania Kristom
ustanoveného, preto sme sa aj o tomto bratsky a jednoducho dohodli na tomto: Opravdivú 74
prítomnosť tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej nepôsobí slovo alebo dielo nejakého človeka,
teda ani zásluhy alebo slová služobníka, ani jedenie ani pitie, ani viera komunikantov, ale treba
toto pripísať jedine moci všemohúceho Boha a slovám, ustanoveniu a nariadeniu nášho Pána
Ježiša Krista.

- 75 Lebo pravdivé a všemohúce slová Ježiša Krista, ktoré vyslovil pri prvom ustanovení, boli účinné nielen pri prvej večeri Pánovej, ale stále ešte trvajú, platia, pôsobia a sú účinné. Takže na všetkých miestach, kde sa prislúhuje večera Pánova podľa Kristovho ustanovenia, a kde sa užívajú Jeho slová, sú opravdu prítomné telo a krv Kristova a prislúhujú a prijímajú sa z moci a sily slov, ktoré Kristus vyslovil pri prvej večeri Pánovej. Lebo mocou prvého ustanovenia akrze slovo, ktoré chce, aby sa tu opakovalo, sám Kristus účinkuje tam, kde sa zachováva Jeho ustanovenie, hovoria sa Jeho slová nad chlebom a kalichom, a kde sa prislúhuje posvätený chlieb a kalich, ako hovorí
- 76 Chryzostom v kázni o utrpení (Kristovom): „Kristus sám pripravuje tento stôl a ho požehnáva, lebo žiaden človek neurobí podávaný chlieb a víno telom a krvou Kristovou, jedine sám Kristus, ktorý bol za nás ukrižovaný. Slová vyslovia kňazove ústa, ale vo večeri Pánovej elementy sú posvätené Božou mocou a milosťou skrze slová: To je moje telo. A tak ako vypoved: „Plodte sa, množte sa, naplňte zem“ (1.Mojš. 1,28), ktorá bola len raz vyslovená, stále účinkuje v prírode, že plodí a sa rozmnožuje, tak aj táto vypoveď, i keď bola len raz vyslovená, predsa účinkuje a pôsobí až dodnes a bude pôsobiť až do Jeho príchodu, takže vo večeri Pánovej v cirkvách je prítomné Jeho pravé telo a krv.
- 77 A Luther (Zväzok 6., str. 99): „Tento Jeho rozkaz a ustanovenie vykonáva a spôsobuje, že neprislúhujeme a neprijímame obyčajný chlieb a víno, ale Jeho telo a krv, ako hovoria Jeho slová: To je moje telo, to je moja krv, atď.“ Takže nie naše konanie alebo hovorenie robia chlieb telom a víno krvou, ale Kristov rozkaz a nariadenie, a to od prvej večere Pánovej až do konca sveta a prislúhujú sa každodenne našou službou a úradom.
- 78 Podobne (Zväzok 3., str. 446): „Veru je tak, že i keby som priam o každom chlebe povedal, že je Kristovo telo, nič by to neznamenal, ale keď podľa Jeho ustanovenia a zaslúbenia hovorme o večeri Pánovej: Toto je moje telo, vtedy je to Jeho telo. Nie pre naše hovorenie alebo slova, ale pre Jeho nariadenie, že nám nariadil tak hovoriť a čívať a spojiť svoje nariadenie a čívanie s naším hovorením.
- 79 Takže treba slová ustanovenia pri prislúhovaní svätej večere Pánovej verejne pred celým zhromaždením zreteľne a jasne odriekať alebo spevať a nikdy sa nesmú vynechať, aby sme boli
- 80 poslúšní Kristovmu rozkazu: „To číňte“, a aby sa v poslucháčoch Kristovým slovom vzbudila, posilnila a utvrdila viera v podstatu a ovocie tejto sviatosti (viera v prítomnosť tela a krvi Kristovej), v odpustenie hriechov a vo všetky dobrodenia, ktoré nám Kristus získal svojou smrťou,
- 82 vyliatím krvi, a ktoré sú nám v Kristovej zmluve darované). A aby elementy, chlieb a víno, v ktorých sa nám podávajú Kristovo telo na jedenie a krv na pitie, pri tomto svätom prijímaní boli posvätené alebo požehnané, ako hovorí Pavel: „Kalich dobrodenia, ktorému dobrodectíme“ (1.Kor.10,16), čo sa deje len opakovaním a recitovaním slov ustanovenia,
- 83 ale toto „posvätenie“ alebo odriekanie slov Kristovho ustanovenia neurobí sviatosť tam, kde sa nezachováva celý dej večere Pánovej, ako ho nariadil Kristus. (Napri. keď sa posvätený chlieb neprislúhuje, neprijíma a nepožíva, ale sa zamyká, obetuje alebo prenáša). Kristov rozkaz: „To číňte“ musí sa zachovať celý, nerozdelený, neporušený. On totiž zahŕňa celý výkon alebo prislúženie tejto sviatosti. Že totiž v kresťanskom zhromaždení sa berie, požehnáva, prislúhuje, prijíma a je chlieb a pije víno a pritom sa zvestuje Pánova smrť. Aj svätý Pavel stavia nám pred oči celý dej lámania alebo prislúhovania chleba a Jeho prijímania (1.Kor.10,16).
- 85 Aby sme toto pravé kresťanské učenie o svätej večeri Pánovej zachovali, a aby sme sa vyhli mnohému bezbožnému zneužívaniu a prevracaniu tejto zmluvy a toto odstránili, treba si vziať zo slov ustanovenia toto užitočné pravidlo a meradlo: „Nihil habet rationem sacramenti extra usum a Christo institutum, alebo extra actionem divinitus institutam.“ To jest: Keď sa Kristovo ustanovenie nezachováva tak, ako ho On nariadil, to nie je sviatosť. Toto sa nemá zavrhať, ale
- 86 v cirkvách Božích môže sa užitočne upotrebovať a zachovávať Slová „u s u s“ alebo „a c t i o“ („užívanie“ alebo „prislúhovanie“) neznamenujú vieru, ani nie iba ústne prijímanie, ale celé vonkajšie viditeľné Kristom ustanovené prislúhovanie večere Pánovej: posvätenie alebo slová ustanovenia, prislúhovanie a prijímanie alebo ústne požívanie posväteného chleba a vína, tela a krvi
- 87 Kristovej. Avšak keď sa mimo tohoto prijímania v pápežníckej onúť chlieb nepodáva ale obetuje alebo zamyká, prenáša a vystavuje na vzývanie, to sa nemá pokladať za sviatosť. Práve tak, ako voda na krstienie nie je sviatosť alebo krst, keď sa jej používa k posväteniu zvonov alebo k uzdravovaniu malomocenstva, alebo keď je nejako vystavená na vzývanie. Veď toto pravidlo bolo od počiatku postavené proti pápežskému zneužívaniu a sám Dr. Luther ho vysvetlil (Zväzok 4., Jen.).
- 88 Pri tom však musíme ešte pripomenúť, že sakramentári istivo a bezbožne zneužili toto užitočné

a potrebné pravidlo na popretie pravej, podstatnej prítomnosti a ústneho požívania Kristovho tela, čo sa deje na zemi i hodnými i nehodnými a vysvetľujú ho pomocou usus fidei, duchovného a vnútorného užívania vierou. Teda akoby užívanie večere Pánovej nehodnými nebolo sviatosťou, a akoby sa užívanie Kristovho tela dialo jedine duchovne, vierou. Alebo akoby viera spôsobovala, že telo Kristovo je prítomné vo večeri Pánovej, a že preto nehodní a nevertári pokrýtcí nemajú prítomné telo Kristovo ani ho neprijímajú.

Veď sviatosť nerovná naša viera, ale jedine pravdivé slovo a ustanovenie nášho všemohúceho 89 Boha a Spasiteľa Ježiša Krista, ktoré v kresťanstve stále účinkuje a zostáva a neruší ho a nepozbavuje moci hodnosť alebo nehodnosť prisluhujúceho alebo nevera prijímajúceho. Ako evanjelium, i keď mu bezbožní poslucháči neveria, predsa je a zostáva pravým evanjeliom, ibaže v nevertiaciach spôsobí spásu: práve tak, či veria alebo neveria ti, čo prijímajú sviatosť, pravdivými sú Kristove slová: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo“, a nespôsobuje to naša viera, ale Jeho všemohúcnosť.

Preto je škodlivým a nehaneným bludom, keď niektorí ľstivým prekrútením tohoto známeho 90 pravidla pripisujú viac našej viere, ako všemohúcnosti nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista, akoby jedine ona činila prítomným Kristovo telo a ho požívala.

Čo sa týka rozličných vymyslených dôvodov a nedôstojných dôkazov sakramentárov o pod- 91 statných a prirodzených vlastnostiach ľudského tela, o nanebovstúpení Krista, o Jeho odchode z tohto sveta a o inom, pre stručnosť a tiež preto, že po Lutherovej smrti blížnivci neprinesli už nič nového, odkazujeme a upozorňujeme kresťanského čitateľa na Lutherove spisy. Dr. Luther Božím slovom dôkladne a obsilne podvrátil všetky ich bludy vo svojich polemických spisoch „Proti nebeským prorokom“; tiež v diele „Že toto slovo: Toto je moje telo atď. stále ešte platí“; ako aj vo svojom veľkom i malom Vyznaní o večeri Pánovej a v iných svojich spisoch.

Aby sme sa teda nijakým ľudským chytráckym myšlienkam, nechže by boli akokoľvek lichotivé 92 a vážne, nedali, nechceli, nemohli ani nesmeli dať odvieť od jednoduchého, zrejmeho a jasného významu slova a zmluvy Kristovej k akémukoľvek cudziemu učeniu, ale že týmto slovným rozumením a veríme jednoduchého tak, ako znejú — toto je náš základ, na ktorom sme stáli vždy a všade v tejto otázke o tomto článku od vzniku tohto sporu, ako to dr. Luther hneď odpočiatku vyjadril proti 93 sakramentárom týmto slovami: „Toto sú moje základy, na ktorých stojím v tejto otázke:

1. Prvý: V tomto článku našej viery Ježiš Kristus je podstatný, prirodzený, pravý, dokonalý Doh 94 a človek v jednej osobe, nerozlučný, nerozdielny.

2. Druhý: Božia pravica je všadeprítomná. 95

3. Tretí: Božie slovo nie je ani falošné ani klamlivé. 96

4. Štvrtý: Doh má a pozná rozličné spôsoby, ako byť na niektorom mieste a nielen jedine ten, 97 o ktorom blížnivci tárajú a ktorý filozofi nazývajú localem, čiže priestorovým. Tiež Kristovo jedno 98 telo má trojaký spôsob alebo všetky tri spôsoby prítomnosti:

Prvý hmatateľný, telesný spôsob, keď chodil po zemi telesne, keď zaujímal priestor svojimi 99 rozmermi. Tento spôsob môže ešte stále užívať, ako učmil po svojom zmŕtvychvstaní a použije ho pri poslednom dni, ako hovorí Pavel 1.Tim.6,15: „Ktoré nám v príhodnom čase dá uzrieť ten (blahoslavený) Boh“ atď. A Koles. 3,4: „Keď sa zjaví Kristus, náš život“ atď. Na takýto spôsob Kristus nie je v Bohu ani u Otca, ani nie je v nebi, ako sniva strešterec. Lebo Boh nie je telesný priestor alebo miesto. Na toto sa vzťahuje výpoveď, ktorú uvádzajú blížnivci, že Kristus opustil svet a šiel k Otcovi, atď.

Druhý spôsob je nebadateľný, duchovný, keď nezaberá nijaký priestor, ale preniká cez všetky 100 stvorenia, kam chce, ako mój zrak (aby som použil hrubé prirovnanie) preniká cez vzduch, svetlo alebo vodu a je tam a nezaberá nijaký priestor; ako zvuk alebo tón preniká vzduchom alebo vodou alebo doskou alebo stenou a tiež nezaujíma priestor; tiež ako svetlo a teplo preniká vzduchom, vodou, sklom, krištálmi a tomuto podobným a je v nich a tiež nezaberá priestor. A podobne i mnohé iné. Tento spôsob použil Kristus vtedy, keď vyšiel zo zapečateného hrobu a vošiel cez zamknuté dvere. Takto je prítomný aj v ohebe a víne pri večeri Pánovej a verí sa, že tak sa narodil zo svojej matky.

Tretí je Božský a nebeský spôsob, pretože je s Bohom jedna osoba. Podľa toho musia Mu byť 101 všetky tvory prístupnejšie a prítomnejšie, ako sú Mu podľa druhého spôsobu. Lebo keď tým druhým spôsobom môže byť v tvoroch a pri nich bez toho, aby Ho cítili, dotýkali sa Ho, obsahovali alebo obmedzovali; tým viac je podľa tohoto tretieho vyššieho spôsobu podvuhodne prítomný vo všetkých tvoroch bez toho, aby Ho obsahovali alebo obmedzovali. Skôr On ich má prítomné,

- obsahuje a obmedzuje ich. Lebo túto Kristovu bytosť, keďže je jedna osoba s Bohom, musíš položiť veľmi ďaleko, ďaleko nad iné tvory a tak vysoko, ako je Boh vyvýšený nad nimi, ako aj tak hlboko a blízko do všetkých tvorov, ako je Boh v nich. Veď s Bohom tvorí nerozlučnú osobu; kde je teda Boh, tam musí byť aj On, lebo ináč je naša viera falošná. Ale kto by mohol povedať alebo premyslieť, ako sa to deje? Vieme dobre, že je to tak, že je v Bohu mimo všetkých ostatných tvorov a že je s Bohom jedna osoba; ale nevieme, ako sa to deje. Toto prevyšuje prírodu a rozum i všetkých anjelov v nebi, jedine Boh to vie a zná. Keďže to neznáme a predsa je to pravda, nesmieme popierať Jeho slová, len ak by sme našto vedeli dokázať, že Kristovo telo nemôže byť všade tam prítomné. Kde je Boh a že tento spôsob prítomnosti je nesprávny. Toto majú dokázať blúznivci, ale nedokážu.
- 103 Týmto nechceme popierať, či Boh má a zná ešte aj viac spôsobov, ktorými telo Kristovo niekde je prítomné, len sme chceli dokázať, že naši blúznivci sú veľkými bláznami, keď Kristovmu telu priznávajú iba prvý, hmatateľný spôsob prítomnosti. Ale ani o tomto nemohli dokázať, že by sa protivil nášmu chápaniu. Ja by som nechcel popierať, že by Božia moc nebola schopná toho, aby jedno telo mohlo byť naraz na viacerých miestach aj telesným a hmatateľným spôsobom. Veď kto dokáže, že Boh to nemôže; kto videl hranicu Jeho moci? Blúznivci, pravdaže, myslia, že Boh to nemôže. Ale kto im verí? Čím odôvodnia svoju domnienku? Toľkoto Luther.
- 104 Z týchto Lutherových slov aj to vysvitá, v akom zmysle sa má užívať slovo; duchovne; v našich cirkvách v tomto článku. Lebo toto slovo duchovne sakramentári chápu len ako duchovné spoločenstvo, keď opravdu veriaci vierou v Kristovho Ducha vteľujú sa v Pána a sú naozaj duchovnými
- 105 údmi Jeho tela. Keď však Luther alebo my používame toto slovo duchovne v tomto článku, rozumieme pod ním duchovný, nadprirodzený, nebeský spôsob, podľa ktorého Kristus prítomný vo svojej svätej večeri Pánovej spôsobuje nielen vo veriacich útechu a život ale aj v neveriacich odsúdenie. Ním zavrhuje kafarnautické myšlienky o hrubej telesnej prítomnosti, ktorú našim cirkvami sakramentári pripisujú a vnucujú napriek všetkým našim osvedčeniam. V tomto zmysle tiež hovoríme, že telo a krv Kristova vo večeri Pánovej sa duchovne prijíma, je a pije. I keď sa toto prijímanie deje ústami, spôsob je duchovný.
- 106 Teda naša viera v tomto článku o pravej prítomnosti tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej zakladá sa na pravde a všemohúcnosti opravdivého a všemohúceho Boha, nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista. Tento základ môže našu vieru posilniť a upevniť vo všetkých pokušeniach v súvis s týmto článkom a je dosť silný a mocný zvrátiť a povať všetky sakramentárske náučky a protirečenia, nech by boli akokoľvek prijateľné a rozumu ľahodlacie. Nauč sa môže aj kresťanské srdce bezpečne a mocne spoľahnúť a spustiť.
- 107 Preto zavrhuje a zatracuje srdcom i ústami ako falošné, bludné a zvodné všetky bludy, čo sa nezhodujú s týmto vyššie spomenutým a na Božom slove založeným učením a čo sa mu protivia
- 108 a odporujú, ako: pápeženeckú transubstanciáciu, v ktorej sa učí, že konsekrovaný alebo posvätený chlieb a víno pri večeri Pánovej úplne stráca svoju podstatu a sa premenia na podstatu tela a krvi Kristovej. Že teda zostane len púhy výzor chleba a vína alebo accidentia sine subjecto (podobá bez vecí). Pod týmto výzorom chleba je prítomné Kristovo telo. Takže chlieb nie je viacej chlebom, ale podľa nich, stratil svoju prirodzenú podstatu a to aj mimo prisluhovania večere Pánovej, keď chlieb je zamknutý vo sviatostnej skrinke alebo sa divadelným spôsobom prenáša a na vzývante ukazuje, lebo nič nemôže byť sviatosťou bez Božieho príkazu a predpísaného užívania, ako bolo ustanovené v Božom slove, čo sme vyššie ukázali
- 109 2. Podobne zavrhuje a zatracuje všetky ostatné pápeženecké zneužívania tejto sviatosti, ako napr. ohavnosť omšovej obete za živých i mŕtvych.
- 110 3. A tiež, že sa laikom sviatosť prisluhuje len pod jedným spôsobom, čo sa protiví výslovnému rozkazu a Kristovmu ustanoveniu, atď. Tieto pápeženecké zneužívania boli v našich cirkvách obslúžené Božím slovom a starokresťanskými svedectvami podvrátené spoločným Vierovyznaním, Apológiou, Smalkaldskými článkami a inými spismi našich.
- 111 Keďže sme sa podujali podať v tomto spise svoje vyznanie a vysvetlenie jedine o pravej prítomnosti tela a krvi Kristovej proti sakramentárom, z ktorých sa niektorí nehanebne votreli do týchto cirkví pod menom Augsburského vierovyznania — preto tu tiež chceme predložiť a vyložiť bludy sakramentárov a tak upozorniť našich poslucháčov, aby sa mohli pred nimi uchrániť a vyvarovať.
- 112 Preto zavrhuje a zatracuje ústami i srdcom ako falošné, bludné a zvodné všetky sakramentárske domnienky a náučky, ktoré sa priečia, protivia a odporujú tomuto vyššie predloženému učeniu, založenému na Božom slove:
- 113 1. tvrdenie, že sa slová ustanovenia nemajú rozumieť jednoducho vo svojom vlastnom význame,

- ako znejú o pravej podstatnej prítomnosti tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, ale že sa im má dať trojnásobne alebo obrazným vysvetľovaním iný, nový, cudzí zmysel: týmto zavrhuje všetky sakramentárske dôvodenky, ktoré si navzájom odporujú, nech ich je koľkokoľvek a sú akékoľvek;
2. podobne, že sa ústne požívanie tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej popiera a proti nemu učí, že vo večeri Pánovej telo Kristovo sa požíva jedine duchovne vierou; čiže že naša ústa vo večeri Pánovej prijímajú len chlieb a víno;
3. podobne učenie, že chlieb a víno vo večeri Pánovej sú len poznávacími znakmi, ktorými sa kresťania navzájom poznávajú, alebo
4. že sú len znamenia, podobenstvo a obraz veľmi vzdialeného tela Kristovho. A že ako chlieb a víno sú zovňajším pokrmom nášho tela, tak neprítomné telo Kristovo so svojimi zásluhami je duchovným pokrmom našich duší;
5. alebo, že sú len symbolom alebo znakom pripomínajúcim neprítomné telo Kristovo. Týmto znakmi ako zovňajšou zárukou máme byť ubezpečení o tom, že viera, ktorá odhádza od večere Pánovej a sa dvíha ponad všetky nebesá, tam hore bude tak opravdivo účastná na tele a krvi Kristovej ako vo večeri Pánovej skutočne prijíma ústami zovňajšie znaky, a že len nimi sme pri večeri Pánovej utistení a posilnení vo svojej viere a nie pravým prítomným telom a krvou Kristovou, ktoré sa nám podávajú;
6. alebo, že vo večeri Pánovej prisluguje sa viere iba sila, pôsobenie a zásluha veľmi vzdialeného Kristovho tela, a že my takto máme účasť na Jeho neprítomnom tele. A že urdo sacramentalis, to jest sľavostné zjednotenie treba chápať de analogia signi et aignati (podľa podobnosti znaku s tým, čo označujú), to jest, že chlieb a víno majú podobnosť s Kristovým telom a krvou;
7. alebo, že telo a krv Kristova prijímajú a požívajú sa len duchovne vierou;
8. podobne, učenie, že Kristus pre svoje nanebovstúpenie svojím telom je tak obmedzený a viazaný na jedno miesto v nebi, že nemôže a ani nechce byť s nimi opravdivo a podstatne prítomný medzi nami vo večeri Pánovej, ktorú prisluguje podľa Kristovho ustanovenia na zemi, ale že je tak ďaleko a tak vzdialený od nej, ako sú si vzdialené nebo a zem. Tu niektorí sakramentári úmyselne a zlomyseľne sľušovali text Skutky apoštolské 3,21: (oportet Christum coelum accipere) „ktorého musia prijať nebesá“ a aby upevnili svoje bludy, takto ho zmenili: „oportet Christum coelo capri“, to jest, Kristus musí byť nebom prijatý alebo v nebi objatý a uchopený tak, že vôbec nemôže ani chcieť ani byť pri nás na zemi so svojou ľudskou prirodzenosťou.
9. Tiež, že Kristus nemohol a ani nechcel zaslúbiť ani uskutočniť pravú, podstatnú prítomnosť svojho tela a krvi vo svojej svätej večeri, pretože povaha a vlastnosti Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti toto nestrpia a ani nepripustia.
10. Podobne učenie, že nielen slovo a Kristova všemohúcnosť ale aj viera robí telo Kristovo prítomným vo večeri Pánovej. Preto niektorí vynesli slová ustanovenia pri večeri Pánovej. Veď keď sa právom odmieta a zavrhuje pápežské posväcovanie, v ktorom sa odriekaniu, kňazovmu dieľu, pripisuje moc, akoby toto robilo sviatosť, predsa sa nemôžu ani namú na žiaden spôsob vynechať slová ustanovenia pri prisluhovaní večere Pánovej. Na toto sme poukázali pri predošlom vysvetlení.
11. Tiež, že veriaci nemajú hľadať telo Kristovo podľa slova ustanovenia v chlebe a víne večere Pánovej. Ale, že od chleba večere Pánovej majú byť odkázaní so svojou vierou do neba na miesto, kde je Pán Kristus so svojím telom a tam aby ho užívali.
12. Zavrhuje aj učenie, že neveriaci, nekajúci a zlí kresťania, ktorí meno Kristovo len nosia, ale nemajú pravú, opravdivú, živú a spasiteľnú vieru, vo večeri Pánovej neprijímajú telo a krv Kristovu, ale len chlieb a víno. A keďže sú len dvojakí hodovníci pri tomto nebeskom hode, „hodni a nehodní“, zavrhuje tiež, keď sa robí taký rozdiel medzi nehodnými, že bezbožní epikurejci a potupovatelia Božieho slova, ktorí patria do zovňajšieho spoločenstva cirkvi, pri prijímaní večere Pánovej neprijímajú telo a krv Kristovu na odsúdenie, ale prijímajú len chlieb a víno.
13. Tiež učenie, že hodné prijímanie nezáleží len na pravej viere ale aj na viatnej ľudskej príprave.
14. Podobne učenie, že aj opravdu veriaci, ktorí majú a zachovávajú pravú, opravdivú, živú vieru, ak sú nedostatoční v príprave, ktorú si samí určili, môžu prijímať túto sviatosť na odsúdenie ako nehodní hodovníci;
15. tiež učenie, že treba vzyvať element, viditeľnú podobu alebo tvar posväteného chleba a vína; že však sám Kristus, opravdivý Boh a človek, ktorý je vo večeri Pánovej opravdu a podstatne

prítomný, má sa vzývať v duchu a v pravde v pravom prijímaní, ako aj na iných miestach, keďkoľvek sa zhromažďí Jeho cirkev: toto nemá byť ani nebude nikto popierať, len ak by bol ariánsky kacír

- 127 16. Zavrhuje sa a zatračuje sa tiež všetky všeobecné, posmešné, rúhavé otázky a reči, ktoré používajú drsné, teľasné, kafarnatické v súvisi s nadprirodzenými nebeskými tajomstvami tejto večere Pánovej.
- 128 Iné viaceré antitézy, čiže protívne učenia sme zamietli a zavrhlí v predošlom vysvetlení. Preto ich tu pre stručnosť nebudeme opakovať. Iné ešte ďalšie zavrnutiahodné domnienky alebo bludné nauky sa dajú ľahko pochopiť podľa predošlého vysvetlenia a podľa mena vypočítať. Veď zavrhuje sa a zatračuje sa všetko, čo sa nezrovnáva so spomenutým a na Božom slove dobre založeným učením, ale sa mu proti a odporuje.

VIII.

Ó Kristovej osobe.

- 1 Medzi teológmi augsburského vierovyznania povstal spor aj o osobu Kristovu, ktorý spor však nezačali sami medzi sebou, ale príčinu k nemu zavdali sakramentári.
- 2 Lebo keď dr. Luther mocnými dôvodmi podľa slov ustanovenia obhájil proti sakramentárom pravú a podstatnú prítomnosť tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, zvingliáni mu namietli, že keby telo Kristovo bolo naraz i v nebi i na zemi vo večeri Pánovej prítomné, nemohlo by byť pravé, opravdivé ľudské telo; lebo taká veľbnosť prinádeži iba Bohu a Kristovo telo nie je toho schopné.
- 3 Dr. Luther toto odmietol a presvedčivo podvrátil, ako ukazujú jeho naučné a polemické spisy o svätej večeri, ku ktorým sa my týmto verejne priznávame ako ku jeho naučným spisom. Ale po jeho smrti niektorí teológovia augsburského vierovyznania chceli sa čo do večere Pánovej priznať k sakramentárom; i keď nie hriech verejne a výslovne, predsa však uviedli a upotrebili práve ten dôvod o Kristovej osobe, ktorým sa sakramentári snažili odstrániť pravú, podstatnú prítomnosť Kristovho tela a krvi z večere Pánovej, že totiž ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobe sa nemá nič pripisovať, čo je nad jej prirodzené, podstatné vlastnosti alebo proti nim. Týmto čnom skoro zo všetkých starých hrozných kacírstiev obvinili Lutherovo učenie a učenie všetkých, čo ho nasledovali, pretože súhlasilo s Božím slovom.
- 5 Aby sme tento spor po kresťansky vysvetlili podľa Božieho slova a podľa svojej jednoduchej viery a z Božej milosti úplne odstránili, toto je naše jednotné učenie, viera a vyznanie:
- 6 1. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď Boží Syn je zvláštna, odlišná, úplne Božská osoba a takto pravý, podstatný, dokonalejší Boh s Otcou i s Duchom Svätým od večnosti, jednako, keď sa naplnil čas, prijal do jednoty svojej osoby aj ľudskú prirodzenosť. Nie však tak, akoby teraz boli dve osoby alebo dvaja Kristovia, ale že Ježiš Kristus je teraz v jednej osobe zároveň opravdivý, večný Boh, od Otca od večnosti splodený, i pravý človek, z blahoslavennej panny Márie narodený, ako je napísané: „Z nich je Kristus podľa tela, Boh nad všetkým, požehnaný na veky“ (Rím. 9.5).
- 7 2. Veríme, učíme a vyznávame, že teraz v tejto jedinej, nerozlučnej osobe Kristovej sú dve rozdielne prirodzenosti: Božská, ktorá je od večnosti a ľudská, ktorá bola v čase prijatá do osobnej jednoty Božieho Syna. Tieto dve prirodzenosti nikdy nebudú v osobe Kristovej ani rozlučené ani zmiešané ani sa jedna nepremeni na druhú, ale každá z nich ostane v Kristovej osobe vo svojej prirodzenosti a bytosti na večné časy.
- 8 3. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že ako spomenuté dve prirodzenosti zostávajú nezmiešané a nezničené čo do svojich prirodzeností a bytostí, tak aj každá z nich si zachováva svoje podstatné, prirodzené vlastnosti a nikdy vo večnosti ich neodloží a ani podstatné vlastnosti jednej prirodzenosti nikdy nebudú podstatnými vlastnosťami druhej prirodzenosti.
- 9 4. Veríme, učíme a vyznávame, že podstatné vlastnosti Božskej prirodzenosti sú: byť všemohúci, večný, nekonečný, všadeprítomný, prirodzené, to jest podľa vlastností prirodzenosti a jej prirodzenej podstaty, sám o sebe byť prítomný a všetko vedieť. Tieto nikdy nebudú podstatnými vlastnosťami ľudskej prirodzenosti.
- 10 5. Tiež, že vlastnosti ľudskej prirodzenosti sú: byť telesné stvorenie, čiže tvor, byť telo a krv, byť konečný a obmedzený, trpieť, zomrieť, vystupovať a zostupovať, pohybovať sa z jedného miesta na druhé, trpieť hladom, smädom, zimou, horúčnosťou a pod. Tieto nikdy nebudú vlastnosťami Božskej prirodzenosti.

6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že teraz, po vtelení, neexistuje nijaká prirodzenosť v Kristu sama o sebe tak, žeby každá z nich bola zvláštnou osobou. Ale obe sú tak zjednotené, že tvoria jednu jedínu osobu, v ktorej je i zostáva osobne oboje, Božská a prijatá ľudská prirodzenosť, a to tak, že po vtelení k celej osobe Kristovej prináleži nielen jej Božská ale aj jej prijatá ľudská prirodzenosť, a že osoba vteleného Syna Božieho, ktorý vzal na seba telo a stal sa človekom, nebola by úplná bez svojej Božskosti alebo bez svojej ľudskosti. A tak v Kristu nie sú dve rozdelené osoby, ale jedna jediná, bez ohľadu na to, že sa v nej nachádzajú dve nezmešané rozdielne prirodzenosti vo svojich prirodzených podstatách a vlastnostiach.

7. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že prijatá ľudská prirodzenosť v Kristu má a si drží nielen svoje prirodzené podstatné vlastnosti, ale že nad to skrze osobné zjednotenie a Božstvom a po ňom oslávením, glorifikáciou povýšená je na pravicu velebnosti, sily a moci nadovšetko, čo sa menuje nielen v tomto, ale aj v budúcom svete (Ef. 1, 21).

8. Túto velebnosť, ktorou bol Kristus povýšený podľa svojej ľudskosti, neprijal až vtedy, keď vstal z mŕtvych a vstúpil na nebo, ale už vtedy, keď sa počal v tele matky a stal sa človekom a keď sa Božská a ľudská prirodzenosť navzájom osobne zjednotili.

9. Toto osobné zjednotenie nemá sa však rozumieť, ako niektorí nesprávne vykladajú, akoby dve prirodzenosti, Božská a ľudská, mali byť spolu zjednotené, ako keď sú dve dosky zglejené, takže realiter, to jest vskutku a podľa pravdy nemajú vôbec nijaké spoločenstvo. Lebo toto je blud a kacirstvo Nestorovo a Samosaténovo, ako dokázali Suidas a Theodor, rethenský presbyter, ktorí učili a tvrdili: *dyo fysis akoinónetous pros eutas pantatasin hoc est. naturas omni modo incommunicabiles esse*, to jest, že prirodzenosti vôbec nemajú nijaké vzájomné spoločenstvo. Ze teda prirodzenosti sú vzájomne oddelené a tak vznikajú dvaja Kristovia, jeden je Kristus, druhý je Boh — Slovo, ktoré v Kristu prebýva.

Ved takto píše Theodor, presbyter: *Paulus quidam iisdem, quibus Manes, temporibus, Samosatenus quidem ortu, sed Antiochiae Syriae antistes, Dominum imple dixit nudum fuisse hominem, in quo Deus Verbum sicut et in singulis prophetis habitavit, ac proinde duas naturas separatas et citra omnem prorsus inter se communionem in Christo esse, quasi alius sit Christus, alius Deus Verbum in ipso habitans*. „V tomže čase, keď žil kacir Manes, nejaký Pavel (pôvodom zo Samosat, predstavený v sýrskej Antiochii) bezbožne učil, že Pán Kristus bol len čiročiry človek, v ktorom prebýval Boh — Slovo, ako v každom inom prorokovi; preto tiež tvrdil, že Božská a ľudská prirodzenosť sú vzájomne oddelené a rozlúčené a že teda v Kristovi nemajú nijaké spoločenstvo, akoby iný bol Kristus a iný Boh — Slovo, čo v ňom prebýva“.

Proti tomuto odsúdenému kacirstvu kresťanská cirkev vždy jednomyselne verila a učila, že božská a ľudská prirodzenosť v Kristovej osobe sú tak zjednotené, že majú opravdivé spoločenstvo. Tým však nie sú obe prirodzenosti zlúčené v jednu podstatu, ale (ako píše Luther) v jednu osobu; na označenie tohoto osobného zlúčenia a spoločenstva starí cirkevní učiteľia pred Chalcedónskym koncilom i po ňom často užívali slovo *mixtio*, zmešanie v správnom zmysle a rozlišovaní. Ak treba, prinesieme na toto mnoho dokladov od Otcov, z ktorých mnohé možno nájsť aj v spisoch našich. Oni vysvetľujú osobné zjednotenie a spoločenstvo podobnosťou *animae et corporis et ferri candentis* (tela a duše a žeravého železa), lebo telo a duša a práve tak aj oheň a železo majú vzájomné spoločenstvo nie per phrasin alebo modum loquendi alebo verbaliter, to jest nielen podľa výrazu a slova, ale vere a realiter, to jest vskutku a podľa pravdy. Tým však nevzniká *confusio* alebo *exaequatio naturarum* (zmešanie a stotožnenie prirodzeností) ako keď sa robí medovina z medu a vody, v ktorej sa nedá viac rozlíšiť ani voda ani med, lebo je to zmešaný nápoj. So zjednotením Božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobnosti je to však celkom inak.

Medzi Božskou a ľudskou prirodzenosťou v Kristovej osobe je celkom iné, vyššie a nevysloviteľné spoločenstvo a zjednotenie. Pre toto zjednotenie a spoločenstvo Boh je človek a človek je Boh, ale pri tom nie sú pomiešané ani prirodzenosti ani ich vlastnosti, ale každá prirodzenosť si zachováva svoju podstatu a vlastnosti.

Pre toto osobné zjednotenie, ktoré sa nedá a ani nemôže myslieť bez takého opravdivého spoločenstva prirodzeností, za hriechy celého sveta trpela nielen ľudská prirodzenosť, ktorej vlastnosťou je trpieť a zomrieť, ale trpel sám Boží Syn pre svoju ľudskú prijatú prirodzenosť a (podľa našej jednoduchej kresťanskej viery) opravdu umrel, aj keď Božská prirodzenosť nemôže ani trpieť, ani umrieť. Toto dr. Luther vysvetlil obsérne vo svojom Veľkom vyznaní o sviatosti večere Pánovej proti bohoruhavej alleosin (zámene) Zwingliho. Zwingli učil, že jedna prirodzenosť má sa brať a rozumieť

za druhú. Toto on ako diablovo prestrojenie zatrátil až na dno pekáa.

- 22 Príčina je v tom, že starí cirkevní učelia pospolu užívali obe slová koinónia evósís (communio a unio), to jest spoločenstvo a zjednotenie pri vysvetľovaní tohto tajomstva a jedno druhým vysvetľovali. Irenaeus lib. 4. cap. 3. Atanáž in epist. ad Epictetum, Hilár De Trinit. lib. 9. Bazil a Nysén in Theodoretu, Damascén lib. 3. cap. 19.
- 23 Pre toto osobné zjednotenie a spoločenstvo Božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristu veríme, učíme a vyznávame v zmysle našej jednoduchej kresťanskej viery, že to, čo sme povedali o Kristovej velebnosti na pravici všemohúcej Božej moci o Jeho ľudskej prirodzenosti a čo s tým súvisí, by nebolo, ani by byť nemohlo, keby toto osobné zjednotenie a spoločenstvo prirodzenosti v Kristovej osobe nebolo realiter, to jest v skutku a podľa pravdy.
- 24 Pre toto osobné zjednotenie a spoločenstvo prirodzenosti blahoslavená panna Mária porodila nielen páheho človeka, ale takého človeka, ktorý je opravdivý Syn najvyššieho Boha, ako to anjel dosvedčil: On svoju Božskú prirodzenosť dokázal už aj v tele matky tým, že sa narodil z panny bez porušenia jej pannenstva; preto sa stala opravdivou matkou Božou a predsa zostala pannou.
- 25 Preto podľa svojej ľúbosti, kedy a ako chcel, činil všetky svoje divné skutky a zjavoval svoju velebnosť a to nielen po svojom zmŕtvychvstaní a nanebovstúpení, ale aj v stave svojho poníženia. Tak napr. na svadbe v Káni galilejskej; tiež dvanásťročný medzi učenými; tiež v záhrade, keď jedným slovom zrazil k zemi svojich nepriateľov; podobne pri smrti, keď neumrel ako ľahý človek, ale svojou smrťou a vo svojej smrti premohol hriech, smrť, diabla, pekáa a večné zatratenie. Len ľudská prirodzenosť by toho nebola bývala schopná, keby nebola bývala osobne zjednotená s Božskou prirodzenosťou a nebola mala s ňou spoločenstvo.
- 26 Preto po zmŕtvychvstaní aj ľudská prirodzenosť je vyvýšená nad všetky tvory na nebi i na zemi. Toto nie je nič iné, ako že celkom zložil podobu služobníka. Ľudskú prirodzenosť však nezložil, ale si ju podržal navelky a daná je Mu úplná moc a používanie ľudskej velebnosti podľa prijatej ľudskej prirodzenosti; túto prirodzenosť mal hneď pri svojom pociť v tele matky. Ale, ako hovorí apoštol (Filp.2, 7), vzdal sa jej a ako vysvetľuje dr. Luther, v stave svojho poníženia si ju v skrytosti podržal.
- 27 nepoužíval ju však stále, ale len keď chcel. Avšak teraz, keď vstúpil na nebo nie ako niektorý svätý, ale ako svedčí apoštol (Efez.4, 10), vstúpil nad všetky nebesá a naozaj všetko naplnil a súc všadeprítomný, nielen ako Boh ale aj ako človek pánuje od jedného mora až k druhému a až do končín zeme. Tak to predpovedali proroci (Žalm 8,2.7; 93,1.; Zach.9,16) a svedčia apostoľovia (Mar.16,19-), že im všade pomáhal a potvrdzoval ich slová divná, ktoré ich aprevádzali. Toto sa však nedialo pozemským spôsobom, ale ako vysvetľuje Luther, spôsobom Božej pravice, ktorá nie je nejaké určité miesto na nebi, ako tvrdia sakramentári bez dôkazu Písma, ale všemohúca Božia moc, ktorá naplňuje nebo a zem). Táto moc bola daná Kristu podľa Jeho ľudskej prirodzenosti realiter, to jest v skutku a naozaj, sine confusione et exaequatione naturarum, bez zmiešania a stotožnenia oboch prirodzeností v ich podstate a v podstatných vlastnostiach. V tejto danej Mu moci, podľa slov svojej zmluvy, je i môže nám byť opravdu prítomný so svojim telom a krvou vo večeri Pánovej, na ktorú nás odkázal svojim slovom. Toto nikto z ľudí nedokáže, pretože žiaden človek nie je tak zjednotený s Božskou prirodzenosťou a nie mu je daná taká Božská všemohúca
- 30 velebnosť a sila ako mocou osobnej jednoty oboch prirodzeností v Kristu Ježiši. Synovi Márie, v ktorom sú Božská a ľudská prirodzenosť osobne zjednotená. A tak v Kristu „prebýva všetka plnosť Božia telesne“ (Koloz 2,9) a v tomto osobnom zjednotení má také vznešené vnútorné nety-sloviteľné spoločenstvo, že sa tomu divia aj anjeli a ako svedčí Peter (1.Petra 1,12), máta hľadať na to. Toto všetko vysvetlíme po poriadku a obšírnejšie po tomto.
- 31 Z tohoto základu, ako sme ho už prv naznačili, a z toho, čo vysvetľuje unio personalis (osobná jednotá), to jest ako sú zjednotené v Kristovej osobe Božská a ľudská prirodzenosť, takže majú spoločné nielen mená, ale v skutku a naozaj bez akéhokoľvek zmiešania a splynutia tvoria vo svojej podstate spoločenstvo, vyplýva učenie de communicatione idiomatum, o opravdivom spoločenstve vlastností prirodzeností, o čom si viac povíme v ďalšom.
- 32 Lebo keď je pravda, quod propria non egrediantur sua subjecta, že každá prirodzenosť si zachováva svoje podstatné vlastnosti, a že tieto sa neodlučujú od jednej prirodzenosti k druhej, ako sa voda preleje z jednej nádoby do druhej, nemohlo by byť ani spoločenstvo vlastností, keby nebolo opravdivé výše spomínané osobné zjednotenie alebo spoločenstvo prirodzeností v osobe
- 33 Kristovej. Toto je po článku o Svätej Trojici najväčšie tajomstvo na nebi i na zemi, ako hovorí Pavel: „V pravde veľikým tajomstvom pobožnosti je (On), ktorý sa zjavil v tele“ (1.Tim.3,16). Veď keď
- 34 apoštol Peter jasne svedčí (2.Petra 1,4), že aj my, v ktorých Kristus prebýva jedine z milosti,

„máme účasť na Božej povahe“ pre toto vznešené tajomstvo v Kristu, čo to musí byť potom za spoločenstvo Božských prirodzeností, o ktorom hovorí apoštol, že „v Kristu prebýva všetka plnosť Božia telesne“ a to tak, že Boh a človek je jedna osoba.

Keďže však veľmi na tom záleží, aby sa toto učenie de communicatione idiomatum, o spoločenstve vlastností oboch prirodzeností, prejednálo a vysvetlilo s náležitým rozlišovaním, veď propositiones alebo praedicationes, naše výrazy o osobe Kristovej, o Jeho prirodzenostiach a vlastnostiach, nie sú rovnakého druhu a spôsobu, a keď sa o tom hovorí bez náležitého rozlišovania, vtedy sa učenie zmätie a jednoduchý čitateľ sa môže ľahko popliesť: preto si treba starostlivo všimnúť toto vysvetlenie, ktoré kvôli lepšiemu a jednoduchšiemu pochopeniu možno zhrnúť do troch bodov.

Ponajprv: Keďže v Kristu sú a zostávajú dve rozdielne prirodzenosti nepremenné a nezmiešané vo svojich prirodzených podstatách a vlastnostiach, a obe prirodzenosti tvoria len jednu osobu, preto, čo je vlastnosťou len jednej prirodzenosti, neprpisuje sa len jednej prirodzenosti oddelene, ale celej osobe, ktorá je zároveň i Boh i človek (či sa menuje Boh a či človek).

Ale in hoc genere, to jest z tohoto spôsobu reči nevyplýva, že čo sa pripisuje osobe, je zároveň vlastnosťou oboch prirodzeností, ale aby sa s náležitým rozlišovaním vysvetľovalo, podľa ktorej prirodzenosti sa niečo pripisuje osobe. A tak Syn Boží sa „podľa tela namrdil z počnmatva Davidovho“ (Rím. 1, 3); tiež Kristus „podľa tela bol usmrtený a trpel podľa tela za nás“ (1 Petra 3, 18: 4, 1).

Keďže však pod slová: celej osobe sa pripočítava, čo je vlastne jednej prirodzenosti, ukrývajú tajní i zjavní sakramentári svoje škodlivé bludy, že totiž menujú celú osobu, ale pod tým rozumejú len jednu prirodzenosť a druhú prirodzenosť úplne vylučujú, ako keby bola trpela za nás len ľudská prirodzenosť; chceme uviesť Lutherove vlastné slová, ktoré napísal o Zwingliho alioioze vo svojom veľkom vyznaní o svätej večeri a ktorými sa Božia cirkev môže najlepšie ochrániť pred takýmito bludmi. Toto sú jeho slová:

„Zwingliho alioioza znamená, že sa niečo povie o Kristovom Božstve, čo prináleží Jeho ľudskej stránke a naopak. Napr. Luk. 24, 26: „Ci to Kristus nemusel pretrpieť a tak vojsť vo svoju slávu?“ Tu tára, že pod slovom Kristus sa má rozumieť ľudská prirodzenosť. Varuj sa, hovorím, varuj sa pred alioiozou. Je to diabolská maska, ktorá privedie nakoniec k takému Kristovi, podľa ktorého nerád by bol kresťanom. Ze totiž Kristus nie je nič viac, ani viac nespôsobuje svojim utrpením a životom ako hociktorý iný obyčajný svätý. Veď ak by som veril, že za mňa trpela iba ľudská prirodzenosť, Kristus by bol zlym Spasiteľom a On sám by potreboval Spasiteľa. Slovom, nedá sa ani vypovedať, čo sleduje diabol s alioiozou“. A hneď na to ďalej: „Keby starý čarodej, pán rozum, ktorý je starým otcom alioioze, povedal: Veru, Božstvo nemôže ani trpieť ani umrieť, ty musíš povedať, je to pravda, avšak keďže Božskosť a ľudská stránka v Kristu sú jednou osobou, pre túto osobnú jednotu prívlastňuje Písmo aj Božstvu všetko, čo sa pripisuje ľudskej stránke a naopak. Je to vskutku pravda, musíš súhlasíť: osoba (tuháž na Krista) trpi, umiera; keďže táto osoba je opravdivý Boh, preto je správne, keď sa povie: Boží Syn trpi. Lebo i keď jedna časťka (aby som tak povedal), totiž Božstvo netrpi, jednako osoba, ktorá je Bohom, trpi v druhej časťke, totiž v ľudskej“. „Lebo naozaj, Boží Syn bol za nás ukrižovaný, teda osoba, ktorá je Bohom, Ona, hovorím, ona, osoba je ukrižovaná podľa ľudskej strany“. A hneď nato znova: „Keby mala mať pravdu alioioza, ako tvrdí Zwingli, tak by Kristus musel mať dve osoby, jednu Božskú a jednu ľudskú, pretože výpoveď o utrpení Zwingli vztahuje len na ľudskú prirodzenosť a Božskú z toho úplne vylučuje. Kde je rozdelené a odlišované dielo, tam musia byť oddeľené aj osoby, pretože všetko dielo alebo utrpenie nie je prívlastnené prirodzenostiam ale osobe. Lebo práve osoba všetko koná a trpi, raz podľa tej prirodzenosti, druhý raz podľa inej — toto všetko učenci dobre poznajú. Preto nášho Pána Krista pokladáme za Boha a človeka v jednej osobe, non confundendo naturas nec dividendo personam, prirodzenosti nemiešame ani osobu nerozdeľujeme.

Podobne hovorí dr. Luther v knihe „O konciloch a cirkvách“: „My kresťania musíme vedieť, že ak nie je na miskú váhy priložený a nezávažuje Boh, my so svojou miskou klesáme dolu. Rozumiem to takto: ak nemôžeme povedať, že Boh umrel za nás, ale len človek, sme stratení. No akže na miske váh leží Božia smrť a že Boh zomrel, tak On klesá dolu a my vystupujeme ako nejaká ľahká, prázdna miska. Ale aj On môže znovu vystupovať alebo vyskočiť zo svojej misky; lenže aby sa mohol posadiť do misky, musel sa stať nám podobným, človekom, aby sa mohlo povedať: Boh umrel, Božie utrpenie, Božia krv, Božia smrť; lebo Boh vo svojej prirodzenosti nemôže umrieť, keďže však Boh a človek sú zjednotení v jednej osobe, je správne, keď povieme: Božia smrť, keď umiera človek, ktorý je s Bohom jedno alebo jedna osoba“. Toľkoto Luther. Z tohto vidieť, že je

- nesprávne, keď sa hovorí alebo píše, že výpovede (Boh trpel, Boh umrel) sú iba praedicatio verbalis, to jest púhe slovo, a že v skutočnosti je tomu inak. Veď naša prostá kresťanská viera poučuje, že Boží Syn, ktorý sa stal človekom, za nás trpel, umrel a vykúpil nás svojou smrťou.
- 46 Za druhé. O vykonávaní Kristovho úradu. Osoba nekóná alebo neučinkuje len v jednej, s jednou a skrze jednu prirodzenosť, ale v oboch, podľa oboch, s oboma a skrze obe, ako hovorí cirkevný snem Chalkedonský: jedna prirodzenosť v spoločenstve s druhou koná, čo je jej vlastnosťou. A tak
- 47 Kristus nie je našim Prostredníkom, Vykupiteľom, Kráľom, najvyšším Kňazom, Hlavou, Pastierom atď., len podľa jednej prirodzenosti, či Božskej a či ľudskej, ale podľa oboch prirodzeností: toto učenie sa aj inde obširne rozoberá.
- 48 Po tretie. Je však celkom iné, keď sa pýtame, hovoríme alebo rozoberáme to, či prirodzenosti v osobnom zjednotení v Kristu nemajú nič iné a nič viac ako len svoje prirodzené, podstatné vlastnosti (lebo vyššie sme pojednali o tom, že ich majú a si ich zachovávajú).
- 49 O Božskej prirodzenosti v Kristu. Keďže u Boha nieto premeny (Jak. 1, 17), Božskej prirodzenosti pri vtelení sa nič nezalo ani nepridalo v jej podstate a vlastnostiach. Takže sa tým ani nezmenšila ani nezväčšila. Niektorí sa však hádajú o prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobe, že má je inakšiu ani v osobnom zjednotení s Božstvom. Má len svoje prirodzené, podstatné vlastnosti, ktorými sa podobá vo všetkom svojmu bratom. Takže ľudskej prirodzenosti v Kristu sa nemá a ani sa nemôže nič pripísať, čo je rad jej prirodzené vlastnosti alebo proti nim, i keď by priam tak tvrdilo svedectvo Písma. No, z Božieho slova je jasné, že tento názor je falošný a nesprávny,
- 51 takže aj ich vlastní druhovia začali už kárať tento blud a ho zavrňovať. Lebo Písmo sv. a starí Otcovia presvedčivo dokazujú z Písma, že ľudská prirodzenosť v Kristu preto a za to, že sa v Kristu osobne zjednotila s Božskou prirodzenosťou, odložiac podobu služobníka a poníženia, bola oslávená a povýšená na pravku velebnosti a moci Božej. A že popri svojich prirodzených a trvalých vlastnostiach a k nim prijala aj zvláštne, vznešené, veľké, nadprirodzené, nepochopiteľné a nevyšloviteľné, nebeské prednosti velebnosti, vznešenosti, sily a moci nadovšetko, a nad každé meno, menované nielen v tomto, ale aj v budúcom svete (Efez. 1, 21). Takže ľudská prirodzenosť v Kristu podľa miery a spôsobu sa zúčastňuje vykonávania Kristovho úradu a má aj svoju účinnosť, to je moc a účinnosť. A to nielen zo svojich a podľa svojich prirodzených podstatných vlastností alebo len natoľko sťahujú jej možnosti, ale najmä z velebnosti a podľa velebnosti, vznešenosti, sily a moci, čo prijala osobným zjednotením, oslávením a povýšením. Toto protivniek vôbec nerobí a ani nesmie poprieť a len čo sa hádajú a škriepia, že sú to iba stvorené dary, čiže obmedzené akosti, ktorými je v Kristovi — tak ako vo svätých — obdarená a ozdobená ľudská prirodzenosť. A chcú odmerať a vypočítat podľa svojich myšlienok a vlastných dôvodov, čoho môže byť alebo má byť schopná alebo neschopná ľudská prirodzenosť v Kristu bez svojho nastriebia.
- 53 Najlepšou, najbezpečnejšou a najistejšou cestou v tomto spore je, že nikto nevie lepšie a bezpečnejšie, ako sám Pán Kristus, čo prijal podľa prijatej ľudskej prirodzenosti osobným zjednotením, oslávením alebo povýšením, a toho je schopná Jeho prijatá ľudská prirodzenosť nad prirodzené vlastnosti bez ich zničenia: keďže nám o tom treba vedieť v tomto živote, to nám On sám vyjadril vo svojom slove: a tak o čom máme v Písme v tejto veci jasné a isté svedectvá, tomu úprimne veríme a nehádajme sa, akoby toho nemohla byť schopná ľudská prirodzenosť v Kristu.
- 54 Správne je a pravdivé, čo sa hovorí o stvorených daroch, ktoré sú dané a udelené ľudskej prirodzenosti v Kristu, že ich má sama od seba; lenže tieto dary neobsahujú ešte veľbu, ktorú Písmo a podľa Písma starí Otcovia pripisujú ľudskej prirodzenosti v Kristu.
- 55 Lebo obživovať, súdiť, mať všetku moc na nebi i zemi, mať všetko vo svojich rukách, mať všetko podložené pod nohami, očisťovať od hriechov atď. — to nie sú stvorené dary, ale Božské nekonečné vlastnosti, ktoré podľa výpovedí Písma sú dané a udelené Kristovi — človekovi (Ján 5, 21, 27 a 6, 39; Mat. 28, 18; Dan. 7, 14; Ján 3, 31, 35; Mat. 11, 27; Efez. 1, 22 Žid. 2, 8; 1. Kor. 15, 27; Ján 1, 3, 10, 14, 51) atď).
- 56 Že toto udelenie sa nemá rozumiť ako fráza alebo len podľa slov a vzťahovať len na osobu Kristovu podľa Božskej prirodzenosti ale aj na prijatú ľudskú prirodzenosť, dokazujú tri mocné a nepodvrätiteľné dôkazy a tieto dôvody:
- 57 1. Po prvé, je to jednomyseľné pravidlo celej starej pravovernej cirkvi: Čo Kristus podľa svedectva Písma v čase prijal, neprijal to podľa Božskej prirodzenosti (podľa ktorej má všetko od večnosti), ale že osoba Kristova prijala to v čase podľa prijatej ľudskej prirodzenosti.
- 58 2. Po druhé, Písmo jasne svedčí (Ján 5, 21) a 6, 39), že moc oživiť a súdiť je daná Kristu preto, lebo je Syn Boží a má telo a krv.

3. Po trete. Písmo nehovori len všeobecne o osobe Syna človeka, ale výslovne myslí aj prijatú ľudskú prirodzenosť (1. Ján 1, 7): „Krv Krista Ježiša očisťuje nás od každého hriechu“, toto platí nielen o zasluhách, ktoré získal raz na kríži, ale na tomto mieste Ján hovorí o tom, že v diele alebo v činnosti ospravedlnenia očisťuje nás od všetkých hriechov nielen Božská prirodzenosť v Kristu, ale aj Jeho krv svojou účinnosťou, to znamená skutočne. O tom Ján 6, 48–58: Kristovo telo je oživujúci pokrm. Tak sa uzniesol aj Efézsky snem, že Kristovo telo má moc oživovať. Inde sme uviedli mnohé iné jasné svedectvá starých pravoverných cirkví o tomto článku.

Podľa Písma máme a musíme veriť, že toto prijal Kristus podľa svojej ľudskej prirodzenosti, a že toto bolo dané a udelené prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristovi. Ale ako sme vyššie povedali: pretože v Kristovi sú obe prirodzenosti tak spojené, že nie sú pomešané, ani nie je jedna na druhú premenená, tiež že každá z nich si podrží svoje prirodzené podstatné vlastnosti, že teda vlastnosti jednej prirodzenosti nikdy nebudú vlastnosťami druhej prirodzenosti — musí sa toto učenie správne vysvetliť a uslovne brániť proti každému kacírstvu.

My tu teda nevymýšľame nič nového, ale prijímame a prinášame vysvetlenie, ktoré o tomto podali staré pravoverné cirkvi na základe Písma. Že totiž táto Božia moc, život, sila, velebnosť a vznešenosť je daná prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristu. A to nie tak, ako Otec bol udelil Synovi od večnosti podľa Božskej prirodzenosti svoju bytosť a všetky vlastnosti Božie, čím nadobudol jednu podstatu s Otcom a Bohom (lebo Kristus len podľa Božskej prirodzenosti je rovný Otcovi, podľa prijatej ľudskej prirodzenosti je pod Bohom — z čoho je jasné, že nerobíme confusionem, exaequationem, abolitionem, to jest nijaké pomešanie, stotožnenie, zničenie dvoch prirodzeností v Kristovi). A tak ani moc oživovať nepatrí telu Kristovmu v tom zmysle ako Jeho Božskej prirodzenosti, totiž ako Jeho podstatná vlastnosť.

Takéto udelenie nedeje sa podstatným alebo prirodzeným vyhatím vlastností Božskej prirodzenosti do ľudskej, ako by ich mala sama o sebe Kristova ľudská podstata, oddelená od Božskej bytosti; alebo ako keby tým ľudská prirodzenosť v Kristu úplne odložila svoje prirodzené, podstatné vlastnosti alebo ako keby sa buď premenila na Božskú alebo týmto udeleným vlastnosťami a v nich a pre ne stala sa jej rovnou; alebo akoby teraz obe prirodzenosti mali rovnaké prirodzené podstatné vlastnosti a účinky. Lebo tieto a týmto podobné bludné učenia právom zamietli a zavrhli schválené cirkevné snemy na základe Písma. „Nulla enim modo vel factenda vel admittenda est aut conversio aut confusio aut exaequatio sive naturarum in Christo sive essentialium proprietatum“. To jest: Vôbec sa nemá robiť ani pripustiť prevracanie, pomešanie alebo stotožnenie prirodzeností alebo ich podstatných vlastností v Kristu“.

Veď my pod výrazom *realis communicatio* alebo *realiter communicari*, to je pod vecným zdieľaním alebo spoločenstvom, ktoré je vskutku a naozaj, sme nikdy nerozumeli nijakú *physicam communicationem* vel *essentialem transfusionem*, nijaké podstatné, prirodzené spoločenstvo alebo prehátie, ktorým by sa pomešali prirodzenosti vo svojej podstate a v podstatných vlastnostiach. Niektorí totiž takto ľavo a podvodne prevrátili tieto slová a výpovede proti svojmu vlastnému svedomiu, len aby tým uviedli do podozrenia čisté učenie. Postavili sme tieto slová len proti verbálnej *communicacioni* (zdieľaniu len podľa slova), teda proti tomu, čo títo ľudia tvrdili, že je to iba fráza a *modus loquendi*, len púhe slovo, titul, meno a na tomlo tak mocne trvali, že o inom spoločenstve nechceli ani len počuť. Proti tomu sme použili toto slovo (*de reali communicatione* — o vecnom zdieľaní), aby sme správne vysvetlili Kristovu velebnosť. Níu sme chceli ukázať, že takéto spoločenstvo je skutočné a pravé, a to bez akéhokolvek zmiešania prirodzeností a ich podstatných vlastností.

A tak tvrdíme a učíme spoločne so starými pravovernými cirkvami, ako ony toto učenie vysvetľovali podľa Písma, že ľudská prirodzenosť v Kristovi prijala túto velebnosť osobným zjednotením. Že totiž v Kristu prebýva „všetka plnosť Božia“, nie ako v niektorom inom svätom človeku alebo v anjeloch, ale telesne, v Jeho vlastnom tele. Takže celou svojou velebnosťou, mocou, vznešenosťou a dielom sa dobrovoľne zaskvitava v prijatej ľudskej prirodzenosti, kedy chce a ako chce. V nej, a ňou a skrze ňu dokazuje, pôsobí a vykonáva svoju Božskú moc, velebnosť a dieło tak, ako účinkuje duša v tele a oheň v žeravom železe (týmto obrazom, ako sme už spomenuli, celá stará cirkev vysvetľovala toto učenie); avšak táto velebnosť bola v stave poníženia skrytá a utajená. Teraz však po zložení podoby služobníka deje sa to naplno, mocne a zjavne pred všetkými svätými v nebi i na zemi, a aj my v onom živote budeme hľadieť na túto Jeho „slávu tvárou v tvár“ (Ján 17, 24; 1. Kor. 13, 12).

Takže v Kristu je i zostáva iba jedna jediná Božská všemohúcnosť, moc, velebnosť a vznešenosť.

ktorá je vlastnou jedine Božskej prirodzenosti; ale táto sa skveje, dokazuje a dosvedčuje plne jednako však dobrovoľne v prijatej s prijatou a skrze prijatú povýšenú ľudskú prirodzenosť v Kristovi; ako v žeravom železe nie je dvojaká sila, jedna, čo svieti a druhá, čo páli, ale schopnosť svietiť i páliť je vlastnosťou ohňa; keďže však oheň je spojený so železom, dokazuje a dosvedčuje (túto svoju silu svietiť a páliť v žeravom, so žeravým a skrze žeravé železo tak, že aj rozžeravené železo má z tohoto zjednotenia a preň silu svietiť a páliť, bez premenenia podstaty a prirodzených vlastností ohňa a železa.

- 67 Preto svedectvám Pisma, kde je reč o velebnosti, do ktorej bola ľudská prirodzenosť v Kristu povýšená, nerozumíme tak, že táto Božská velebnosť, ktorá je vlastná Božskej prirodzenosti Božieho Syna, má sa pripísať osobe Syna človeka iba podľa Jeho Božskej prirodzenosti; alebo že Jeho ľudská prirodzenosť má s touto Jeho velebnosťou len spoločný titul a meno per phrasim et modum loquendi, iba podľa slova spôsobu hovorenia. V skutočnosti však a podľa pravdy nemá
- 68 s ňou vôbec nijaké spoločenstvo. Avšak podľa toho (keďže Boh je duchovná, nerozdeliteľná bytosť a ako taký je všade a vo všetkých tvoroch a v tých, v ktorých prebýva, a to najmä vo veriacich a svätých, má so sebou a pri sebe aj svoju velebnosť) mohlo by sa potom oprávnene poveriť, že vo všetkých tvoroch, v ktorých je Boh, najmä vo veriacich a svätých, v ktorých prebýva Boh, prebýva „všetka plnosť Božia telesne“, že „sú v nich skryté všetky poklady múdrosti a známosti“, že im je daná „všetka moc na nebi i na zemi“, pretože im je daný Duch Svätý, ktorý má všetku moc. Takto
- 69 by nebol nijaký rozdiel medzi Kristom podľa Jeho ľudskej prirodzenosti a medzi inými svätými ľuďmi. Kristus by bol ohúpený o svoju velebnosť, ktorú prijal ako človek alebo podľa svojej ľudskej
- 70 prirodzenosti pred všetkými tvormi. Lenže nikdy nijaký tvor, ani človek, ani anjel, nemohol ani nesmel povedať: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi“. Lebo Boh, i keď s „plnosťou svojho Božstva“, ktorú má vždy pri sebe, je v svätých, predsa však v nich neprebýva telesne ani nie je s nimi zjednotený osobne ako v Kristu. Z tohoto osobného zjednotenia vyplýva, že Kristus aj podľa svojej ľudskej prirodzenosti hovorí: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi“ (Mat.28,18); tiež Ján 13,3; Ježiš vedel, že Mu „Otec všetko dal do rúk“. Tiež Kolos.2,9: „V ňom prebýva všetka plnosť Božia telesne“, tiež (Zalm 8,6): „Slávou a dôstojnosťou si Ho uvenčil, položil si Mu všetko pod nohy“, „Keď Mu teda všetko podal, nič nenechal Mu nepodané“, Žid.2,7: „Okrem Toho, ktorý Jemu všetko podal“ 1.Kor.15,27.
- 71 Neveríme, neúčime a nevyznávame také vyhlásenie Božej velebnosti a jej všetkých vlastností do ľudskej prirodzenosti Kristovej, ktoré by oslabilo Božskú prirodzenosť, ani že by jedna prirodzenosť dala druhej zo svojho, čo by si pre seba neponechala. Alebo že ľudská prirodzenosť prijala do svojej podstaty a bytosti rovnakú velebnosť, ktorá sa oddelila a odlišila od prirodzenosti a podstaty Syna Božieho, ako keď sa preleje voda, víno, olej z jednej nádoby do druhej. Lebo ani ľudská prirodzenosť v Kristu ani nijaký iný tvor ani v nebi ani na zemi nemôže prijať Božiu všemohúcnosť tak, že by sa stala sama o sebe všemohúcou bytosťou alebo, že by mala v sebe a osebe všemohúcu vlastnosť. Takýmto spôsobom by sa úplne poprela ľudská prirodzenosť v Kristovi a premenila by sa celkom na Božskú. Toto sa proti našej kresťanskej viere, ako aj učeniu všetkých prorokov a apoštolov.
- 72 Avšak veríme učíme a vyznávame, že Boh Otec dal svojho Ducha Kristovi svojmu milému Synovi, podľa prijatej ľudskosti (preto sa aj nazýva Mesiasom, Pomazaným) takým spôsobom, že Jeho dary neprijal, tak ako ostatní svätci. Lebo na Pánu Kristu podľa Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti (keďže podľa Božskej je jednej podstaty s Duchom Svätým) „spočíva Duch Hospodinov, duch múdrosti a rozumnosti, duch rady a sily, duch známosti a bázne Hospodnovej“ (Iz. 11,2; 61,1; Kolos. 2,9). Nie však takým spôsobom, akoby On ako človek poznal a mohol konať len niektoré veci, ako vedeli a mohli iní svätci mocou Ducha Božieho, ktorý v nich spôsobil len stvorené dary. Lebo keď je Kristus podľa Božstva druhou osobou vo Svätej Trojici a od Neho, ako aj od Otca pochádza Duch Svätý a tak Duch Svätý je a naveky bude Jeho vlastný a Otcov, neoddelený od Božieho Syna: tak Kristovi podľa tela, ktoré je osobne zjednotené s Božím Synom, týmto osobným zjednotením udelená je všetka plnosť Ducha (ako hovoria Otcovia). Toto sa slobodne a v plnej sile dokazuje a dosvedčuje v tom, tým a skrze to, že On nielen niečo vie a niečo nevie, niečo môže a niečo nemôže, ale že On vie a môže všetko. Naň Otec bez miery vyľal Ducha múdrosti a sily, takže On ako človek týmto osobným zjednotením prijal veľkosť a naozaj všetku známost a všetku
- 73 moc. Takto teda „v ňom sú skryté všetky poklady múdrosti a známosti“, a takto je Mu „daná všetka moc“ a „posadil sa na pravici velebnosti a moci Božej“. Z dejín je známo, že v dobe cisára Valenta bola medzi ariánmi zvláštna sekta, ktorú boli nazvali agnoetmi, pretože vymysleli, že Syn, Slovo

Otcovo, samozrejme vie všetko, ale že Jeho prijatá ľudská prirodzenosť nevie mnohé veci; proti ním písal aj Gregor Veľký.

Pre toto osobné zjednotenie a pre spoločenstvo vyplývajúce z neho, čo vďaka a naozaj tvorí 76
Božská a ľudská prirodzenosť v Kristovi, prívlastňuje sa Kristovi podľa tela to, čo Jeho telo podľa
svojej prirodzenosti a podstaty samo od seba nie je a čo bez tohoto zjednotenia ani mať nemôže. Že
totož Jeho telo je oprávdivý oživujúci pokrm a Jeho krv oprávdivý oživujúci nápoj. Dvesto otcov
cirkovného snemu Efezského potvrdilo čarcom Christi esse vivificantem seu vivificantem, totiž že
„telo Kristovo je oživujúce, čiže život dávajúce telo“. Takže jedine tento človek a nikto iný ani v nebi
ani na zemi nemôže oprávdivne povedať: „Kde sa dvaja alebo traja zhromaždili v mojom mene, tam
som medzi nimi“ (Mat. 18,20). Tiež: „Ja som s vami po všetky dni, až do konca sveta“ (Mat. 28,20).

Tomuto svedectvu nerozumieme tak, že u nás v kresťanských cirkvách a zboroch je prítomné len 77
Kristovo Božstvo a že táto prítomnosť vôbec neprináleží Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti.
Veď potom by aj Peter, Pavel a všetci svätci z neba boli pri nás na zemi, pretože aj v nich prebýva
Božstvo, ktoré je všade; Písmo sväté však toto svedčí iba o Kristovi a o žiadnom inom človeku. My
tvrdíme, že týmito slovami je objasnená velebnosť Krista — človeka, ktorú Kristus podľa svojej 78
ľudskej podstaty prijal na pravici velebnosti a moci Božej, aby totiž aj podľa svojej prijatej ľudskej
prirodzenosti a spolu s ňou mohol byť i bol prítomný, kde len chce. Najmä aby bol prítomný pri
svojich cirkvách a zboroch na zemi ako Prostredník, Hlava, Kráľ a najvyšší Kňaz a nie iba napoly
alebo len jednou časťou, ale celá Kristova osoba, ku ktorej prislúchajú obe prirodzenosti, Božská
a ľudská. Nielen podľa svojho Božstva, ale aj podľa svojej prijatej ľudskej prirodzenosti a s ňou,
v ktorej je našim bratom a my sme telo z Jeho tela a kosť z Jeho kosti. Svoju svätú večeru ustanovil 79
na utštenie a potvrdenie toho, že je pri nás aj s tou svojou prirodzenosťou, v ktorej má telo a krv
a chce v nás prebývať, účinkovať a pôsobiť.

Na tomto pevnom základe písal blahoslavený Luther o velebnosti Kristovej aj podľa Jeho ľudskej 80
prirodzenosti.

Vo Veľkom vyznaní o večerí Pánovej takto píše o Kristovej osobe: „Keďže Kristus je takým 81
človekom a bez tohoto človeka nie je Bohom, musí nasledovať, že aj podľa tretieho nadprirodze-
ného spôsobu je a môže byť všade, kde je Boh a všetko je vo skúz plné Krista aj podľa ľudskej
prirodzenosti, nie prvým telesným, hmatateľným spôsobom, ale spôsobom nadprirodzeným, Bož-
ským.

Na tomto musíš stáť a povedať: Kdekoľvek je Kristus podľa Božstva, tam je prirodzená Božská 82
osoba a tam je aj prirodzená a osobná, ako to pekné ukazuje Jeho počatie v tele matkinom. Veď ak
mal byť Božím Synom, musel byť a musel sa stať v tele matkinom prirodzená a osobná človekom.
Takže kde je teraz prirodzená a osobná, tam musí byť aj ako človek; lebo to nie sú dve oddelené
osoby, ale jedná jediná; kde je, tam je jediná nerozdelená osoba. A kde môžeš povedať: tu je Boh,
tam musíš aj to povedať: tu je aj Kristus — človek atď. A keby si ukázal nejaké miesto, na ktorom
by bol Boh a nie aj človek, osoba by už bola rozdelená, pretože by som mohol oprávdivne povedať:
Tu je Boh, ktorý nie je človekom a ktorý ani nebol človekom. Čo ma po takom Bohu! Veď z toho by 83
nasledovalo, že by priestor a miesto mohli oddeliť dve prirodzenosti a rozdeliť osobu, ktorú predsa
ani smrť ani všetci diabli nemohli rozdeliť ani roztrhnúť. Bol by to zlý Kristus, keby iba na jednom
meste bola i Božská i ľudská osoba, no na všetkých ostatných miestach musel by byť iba samotný, 84
oddelený Boh, Božská osoba bez človeka. Nie tak, priateľu, ale kde postavíš Boha, tam musíš
s ním postaviť aj človeka, lebo toto sa nedá oddeliť a rozdeliť; bol jednou osobou a ľudskú priro-
dzenosť od seba neodlučuje, atď.“

V knižičke „O posledných slovách Dávidových“, ktorú napísal Luther krátko pred svojou smr- 85
ťou, takto hovorí: „V druhom časnom, ľudskom narodení daná Mu je tiež večná Božia moc, ale
v čase a nie od večnosti, lebo Kristovo človečenstvo nebolo od večnosti ako Jeho Božstvo; takže
v tomto roku, keď toto hovorím a píšem, má Ježíš, Syn Márie, 1543 rokov. Avšak od okamihu, keď
sa zjednotili Božstvo a človečenstvo v jednej osobe, je a volá sa človek, syn Márie, všemohúcim,
večným Bohom, ktorý má večnú moc a všetko stvoril a zachováva per communicationem idioma-
tum (skrze zdieľanie vlastností), pretože s Božstvom tvorí jednu osobu a je pravý Boh. O tomto
hovorí: „Všetko odovzdal mi Otec“ (Mat. 11,27) a u Matúša na konci: „Daná je mi všetka moc na
nebi i na zemi“ (28,18). Komu „mi“? Mne, Ježišovi z Nazareta, synovi Máriemu, narodenému
človeku. Mám ju od večnosti od Otca, prv než som sa stal človekom; avšak keď som sa stal
človekom, prijal som ju časne podľa človečenstva a ukrýval som ju až do svojho zmŕtvychvstania
a vstúpenia, keď sa musela vyjaviť a ukázať. Tak hovorí sv. Pavel: „Dokázal sa mocným Božím

- Synom (Rim. 1,4). Ján (17,10) to nazýva „oslávený“.
- 86 Podobné svedectvá možno nájsť v Luthеровých spisoch, najmä však v knihe „Že tieto slová ešte vždy stoja pevne“ a vo Veľkom vyznaní o večeri Pánovej. Na tieto spisy ako na dobre odôvodnené vysvetlenie Kristovej velebnosti na Božej pravici a vysvetlenie Jeho zmluvy odkazujeme, ako sme to aj vyššie kvôli stručnosti v tomto článku urobili pri večeri Pánovej.
- 87 Považujeme za škodlivý blud, keď sa Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti odopiera táto velebnosť, lebo tým sa berie kresťanom ich najväčšie potešenie, ktoré majú vo vyššie uvedenom zaslúbení o prítomnosti a prebývaní ich Hlavy, Kráľa a najvyššieho Kňaza. On im zaslúbil, že bude pri nich telom Jeho Božstvo, ktoré je nám, biednym hriešnikom, ako oheň spaľujúci suché strnisko, ale On, On — človek, ktorý s nimi hovoril, ktorý všetko utrpenie zakúsil vo svojej prijatej ľudskej prirodzenosti. Preto On môže cítiť aj ľútosť s nami ľuďmi, so svojimi bratmi; On chce byť pri nás vo všetkých našich nedostatkoch aj prirodzenosťou, podľa ktorej je našim bratom a my sme telo z Jeho tela.
- 88 Preto jednotyseľne ústami i srdcom zavrhuje a zatracuje všetky bludy, ktoré sa nezrovnávajú so sponienutým učením, ako nauky, ktoré sa protivia prorockým a apoštolským spisom, čistým symbolom a nášmu kresťanskému augsburskému vierovyznaniu:
- 89 1. Keď niekto verí alebo učí, že ľudská prirodzenosť pre osobnú jednotu sa pomiešala s Božskou alebo že sa musela v ňu premeniť.
- 90 2. Tiež, že ľudská prirodzenosť v Kristu tak ako Božská je všadeprítomná ako nejaká nekonečná bytosť z podstatnej moci a vlastností svojej prirodzenosti.
- 91 3. Tiež, že ľudská prirodzenosť v Kristu sa vo svojej podstate a bytosti alebo vo svojich podstatných vlastnostiach vyrovnáva Božskej prirodzenosti.
- 92 4. Tiež, že Kristovo človečenstvo sa priestorovo rozprestiera po všetkých miestach v nebi a na zemi. Toto sa predsa nesmie prívlastňovať ani Božstvu. Avšak Kristus vo svojej Božskej všemohúcnosti so svojim telom, ktoré posadil na pravicu velebnosti a moci Božej, môže byť prítomný, kde len chce. Najmä však tam, kde vo svojom slove slúbil túto prítomnosť, ako napr. vo večeri Pánovej. Toto môže spôsobiť Jeho všemohúcnosť a múdrosť bez premeny alebo bez zníženia svojej pravej ľudskej prirodzenosti.
- 93 5. Tiež, že za nás trpela a nás vykúpila len ľudská prirodzenosť Kristova, s ktorou Boží Syn nemal nič spoločného v utrpení.
- 94 6. Tiež, že Kristus iba so svojim Božstvom je nám prítomný na zemi pri kázaní slova a pri pravom prijímaní svätých sviatosti a že táto Kristova prítomnosť sa vôbec nevzťahuje na Jeho prijatú ľudskú prirodzenosť.
- 95 7. Tiež, že prijatá ľudská prirodzenosť v Kristu v skutočnosti a podľa pravdy nemá nič spoločného s Božou mocou, silou múdrosťou, velebnosťou a vznešenosťou, ale že má spoločný iba prázdny titul a meno.
- 96 Tieto bludy i všetky, ktoré sa protivia a odporujú vyššie predloženému učeniu, zavrhuje a zatracuje ako odporujúce čistému slovu Božiemu, spisom svätých prorokov a apoštolov a našej kresťanskej viere a vierovyznaniu. Napomíname všetkých kresťanov, keďže Kristus v Pisine sv. sa nazýva tajomstvom, na ktorom si všetci kacíri rozbihajú hlavy, aby nevitali všeobecne svojím rozumom v tomto tajomstve, ale úprimne verili s milými apoštolmi. Aby zatvorili oči rozumu a svoju myseľ učinili poslušnou Kristovi a tak sa potešovali a bez prestania sa radovali, že naše telo a krv v Kristu boli vysoko vyvýšené na pravicu velebnosti a všemohúcnnej Božej moci. Tak naisto nájdeme trvalé potešenie vo všetkých protivienstvách a uchránime sa pred škodlivým bludom.

IX.

O Kristovom zostúpení do pekla.

- 1 Niektorí starí kresťanskí učitelia i niektorí naši si nerovnako vysvetľujú článok o Kristovom vstúpení do pekla. Ostávame pri našej jednoduchej viere, na ktorú nás odkázal dr. Luther v kazni, ktorú povedal na hrade v Torgave roku 1533 o Kristovom zostúpení do pekla, keď vyznávam: „Verím v Krista Pána, Syna Božieho, ktorý umrel, a pochovaný Ho, a zostúpil do pekla“. Týmto sa oddeľuju ako zvláštne články, článok o pochovaní a článok o zostúpení do pekla. A my úprimne veríme, že celá osoba, Boh a človek, po pochovaní zostúpila do pekla.

premohla diabla, zničila moc pekla a vzala diablovej všetku jeho moc.

„Nad tým, ako sa to deje, sa nemáme trápiť domýšľavo a všetočne“. Lebo ani tento slávik, ako 3
ani predchádzajúci, ako bol Kristus posadený na pravcu všemohúcej moci a veľbnosti Božej, sa
nedá pochopiť „rozumom a piatimi zmyslami“, ale mu treba len veriť a pridŕžať sa slova. Tak si
zachováваме jadro a útechu, že si nás a všetkých, ktorí veria v Krista, „nemôže ani peklo ani
diabol podrobiť ani nám uškodiť“.

X.

O cirkevných obradoch.

ktoré sa nazývajú adiafóra, čiže nepodstatné, ľahostajné veci.

Podobne vznikol spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania o ceremóniách 1
a cirkevných obradoch, ktoré Božie slovo ani neprikazuje ani nezakazuje, ale ktoré sa s dobrým
svedomím môžu zaviesť do cirkvi pre poriadok a slušnosť alebo vôbec pre zachovanie kresťanskej
kázne. Jedna strana tvrdila, že v dobe prenasledovania, ak treba vyznať vieru, i keď sa nepriatelia 2
svätého evanjelia nezhodnú s nami v učení, predsa na naliehanie a požadovanie protivníkov môžu
sa s dobrým svedomím znovu zriadiť niektoré odstránené ceremónie. A to také, ktoré samy o sebe
sú ľahostajné veci a ktoré Boh ani nezakázal. V týchto adiafórach, čiže ľahostajných veciach,
možno sa s nimi zhodnúť. Druhá strana však tvrdila, že ak treba vyznať vieru v dobe prenasledo- 3
vania, najmä ak protivníci zamýšľajú buď násilne buď mocou, buď listivo potlačiť čisté učenie
a postupne znova zaviesť do cirkvi svoje falšné učenie, vtedy sa toto, čo sme spomenuli, nemôže
stať s čistým svedomím a bez ujmy Božej pravdy ani pri ľahostajných veciach.

Aby sme tento spor vysvetlili a z Božej milosti konečne odstránili, podávame o tomto kresťan- 4
skému čitateľovi túto jednoduchú správu.

Keďže sa pod titulom a maskou zovňajších, ľahostajných, nepodstatných vecí podávajú aj tá- 5
ké, ktoré [aj keď natreté inou farbou] sa v jadre predsa len protivia slovu Božiemu, nemáme ich
pokladať za dovolené, ľahostajné, nepodstatné veci. Máme sa im vyhýbať ako veciam, ktoré Boh
zakázal; medzi pravé slobodné adiafóra, čiže ľahostajné a nepodstatné veci sa nemajú počítať
ceremónie, ktoré majú zdanie alebo ktorým sa kvôli vyhnutia sa prenasledovaniu dáva zdanie,
akoby s naše náboženstvo veľmi nelíšilo od pápežského, alebo akoby nám toto nebolo naozaj veľmi
proti vôli, alebo keď sa tieto ceremónie požadujú alebo prijímajú s úmyslom, aby týmto a takto sa
obe protivné náboženstvá zjednotili a zlúčili v jedno telo. Alebo ak by to bol, alebo ak by z toho
ponaučenie mohol nasledovať návrat k pápežstvu a odklon od čistého učenia evanjelia a pravého
náboženstva.

V tomto prípade má a musí platiť, čo napísal Pavel:

„Nefahajte cudzie jarmo; aké je spoločenstvo svetla s tmou? Preto vyjdite spomedzi nich a oddelte 6
sa, hovorí Pán“ (2. Kor. 6, 14).

Podobne nie sú pravé adiafóra, čiže ľahostajné, nepodstatné veci, neužitočné a bláznovské 7
divadlá, ako tie ani poriadok a cirkevnú disciplínu nepodporujú, ani neprispievajú k slušnosti
v cirkvách.

O pravých adiafórach, čiže nepodstatných veciach (ako sme už vysvetlili) veríme, učíme a vy- 8
znávame, že takéto ceremónie samy o sebe nie sú službami Božimi, ani nijakou ich súčasťou, ale
že ich treba náležite odlišovať od Božích služieb, lebo je napísané: „Darmo ma však uctievajú, keď
ľudským rozkazom učia ako učeniám Božím“ (Mat. 15, 9). Preto veríme, učíme a vyznávame, že
ktorýkoľvek Boží zbor má plnú moc a právo ich kedykoľvek podľa okolnosti zmeniť, obmedziť alebo
rozšíriť kôň poriadku a náležitou formou, nie ľahkomyselne ani s pohoršením. A to vtedy, keď sa to
bude zdať najužitočnejším, najnaliehavejším a najpríhodnejším pre poriadok, kresťanskú disciplínu
a kázeň, evanjelickú slušnosť a zveľadenie cirkvi. Príklad, ako možno ustúpiť s dobrým
svedomím slabým vo viere a urobiť im po vôli v týchto zovňajších, ľahostajných, nepodstatných
veciach, podáva Pavel (Rim. 14) a ukazuje na seba samom (Skut. ap. 16, 3 a 21, 26; 1. Kor. 9, 19)

Tiež veríme, učíme a uznávame, že v časoch vyznávania viery, keď sa nepriatelia čistého slova 10
usilujú potlačiť čisté učenie svätého evanjelia, povinná je celá cirkev Božia, ba každý kresťan,
najmä však služobníci slova ako predstavení Božieho zboru vyznávať učenie a čo k náboženstvu
príнадzí, podľa Božieho slova slobodne a verejne nielen slovami, ale aj činmi a skutkami.

- v takomto prípade sa nemá ustúpiť alebo urobiť po vôli protivníkom ani v týchto ľahostajných a nepodstatných veciach. A nesmieme pripustiť, aby nepriatelia buď násilím buď podvodom oslabovali práve služby Božie, ani sa nesmieme dať donútiť pestovať a utvrdzovať modloslužby.
- 11 ako je napísaná: „K slobode nás Kristus vyslobodil. Stojte teda a nedajte sa zapliatnuť zase do jarma služby“ (Gal. 5, 1). Tiež: „Z ohľadu na falošných bratov, votreľcov, čo sa vrodili špehovať vašu slobodu, ktorú máme v Kristu Ježíši, aby nás zotročili; týmto sme ani na chvíľku neustúpili a nepovolili im, len aby pravda evanjelia zostala pre vás“ (Gal. 2, 4). Pavel hovorí na tomto mieste o obrízke, ktoré v tom čase bola dovoleným adiafórom (1. Kor. 7, 18, 19), a ktou aj Pavel použil, pravda, s duchovnou slobodou (Skut. ap. 16, 3). Keď však falošní apoštolovia požadovali obrízku na potvrdenie svojho falošného učenia, že skutky zákona sú potrebné pre spravodlivosť a spasenie, a keďže ju zneužívali, preto hovorí Pavel, že nechcel ustúpiť „ani na chvíľku“, „aby pravda evanjelia zostala.“
- 13 Pavel ustúpil a robí po vôli slabým v pokrmoch a v čase a v dňoch (Rím. 14, 6), ale falošným apoštolom, ktorí týmto chceli zaľadit svedomie ako vecou potrebnou, neustupuje v týchto o sebe dovolených adiafóroch (Koloa. 2, 16): „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrmy a nápoje, ani pre sviatky, novmesiac a pre soboty“. A keď Peter a Barnabáš v tomto ustúpili, Pavel ich verejne karhá ako takých, ktorí „nechodia rovnou cestou za pravdou evanjelia“ (Gal. 2, 11-).
- 14 Lebo tu už nejde o zovňajšie, nepodstatné veci, ktoré podľa svojej povahy a podstaty samy o sebe sú a zostanú voľné a ich užívanie alebo zanechanie nemá sa ani prikazovať ani zakazovať. Tu ide predovšetkým o najprednejší článok našej kresťanskej viery, ako svedčí apoštol, „aby pravda evanjelia zostala“, ktorá sa však takýmto nútením alebo zákazom zatemňuje a prevracia. Veď takéto adiafóra alebo sa použijú zjavne na potvrdenie falošného učenia, povery a modloslužby a na potlačenie čistého učenia a kresťanskej slobody, alebo ich protivníci zjavne takto ponímajú a zneužívajú.
- 15 Tu ide aj o článok kresťanskej slobody, ktorý Duch Svätý ústami svätých apoštolov prikázal svojej cirkvi prisne zachovať, ako sme to práve počuli. Lebo len čo sa tento článok oslabí a cirkvám sa vnúti ľudské ustanovenie ako potrebné, ako by jeho opomnutie bolo nepravosťou a hriechom, už aj sa pripravuje cesta modloslužby. Množia sa ľudské ustanovenia a tie sa pokladajú za služby Božie nielen rovnocenne Božím prikázaniam, ale dokonca sa vyvyšujú nad ne.
- 16 Takýmto ústupkami a vyrovnávaním sa v zovňajších veciach, keď vopred nedošlo ku kresťanskému zjednoteniu v učení, utvrdzujú sa modloslužbukonajúci vo svojej modloslužbe. Naproti tomu opravdu veriaci sa zarmocujú a pohoršujú a vo svojej viere otriasajú. Povinnosťou každého kresťana je vyhnúť sa tomu a to pre spásu a blazenosť svojej duše, ako je napísané: „Beda svetu pre zvody na hriech“ (Mat. 18, 7); a tiež: „Kto by však zvedol na hriech jedného z týchto malýchých, ktorí veria vo mňa, lepšie by bolo, aby mu osli žarnov zavesili na šiju a potopili ho do morskej hĺbiny“ (Mat. 18, 6).
- 17 Predovšetkým však treba pamätať na Kristove slová: „Ktokoľvek vyzná ma pred ľuďmi, toho vyznam aj ja pred svojím Otcom, ktorý je v nebesiach“ (Mat. 10, 32).
- 18 Že je toto pravda a že najprednejší učiteľ augsburského vierovyznania vždy takto venil a vyznávali o takýchto nepodstatných veciach, a že my ideme v ich šľapajách a z Božej milosti choeme pri tomto ich vyznaní vytrvať, dosvedčujú svedectvá vzaté zo Šmalkaldských článkov, ktoré boli roku 1537 a 1540 zostavené a podpísané.

Zo Šmalkaldských článkov z roku 1537.

- 19 Šmalkaldské články o tom takto hovoria: „Neuznávame, že by oni pápežski biskupi boli cirkvou, ani nie sú; a ani nebudeme poslúchať, čo v mene cirkvi prikazujú alebo zakazujú. Veď, chvála Bohu, dnes už každé sedemročné dieťa vie, čo je cirkev, že sú to totiž svätci veriaci „ovce, ktoré počúvajú hlas svojho Pastiera“.
- A krátko predtým: „Keby biskupi chceli byť pravými biskupmi a keby sa chceli zaujať za cirkev a evanjelium, kvôli láske a jednote, nie však z nevyhnutnosti, mohlo by sa dovoliť, aby ordinovali a potvrdzovali našich kňazov, ale bez všetkých ohavností a podvodov nekresťanskej okázalosti a nádhery. Lenže oni nie sú pravými biskupmi a ani nechcú byť nimi, ale sú svetskými páni a kniežatmi, ktorí nechcú ani kázať, ani učiť ani kresťiť ani prisľubovať sviatosť ani konať vlastné dieľa a úrad cirkvi. A nad to ešte aj povolovaných do tohoto úradu naháňajú, prenasledujú a za-

tracujú; cirkev však pre nich nemôže byť opustená a zbavená služobníkov“.

V článku o pápežovom primáte, čiže vláde takto hovoria Šmalkaldské články: „Preto ako môžeme 20
vzývať samého diabla ako svojho pána a boha, tak ani jeho apoštola, pápeža alebo Antikrista
nemôžeme uznať za hlavu alebo pána v Božom kráľovstve; lebo vlastným vladárením pápežským
je klamať, vraždiť, hubiť telá i duše“.

A v spise o pápežovej moci a privenstve, ktorý bol pripojený k Šmalkaldským článkom a ktorý tiež 21
vlastnoručne podpísali vtedy prítomní teológovia, sú tieto slová: „... aby neobťažovali cirkev
tráďcami, aby ani jedného autorita naplatila viac ako slovo“.

A hneď na to: „Keď je tak, všetci kresťania sa majú chrániť, aby neboli spoločníkmi pápežovho 22
bezbožného učenia, rúhania sa a nespravodlivej ukrutnosti. Preto pápeža a jeho prívržencov majú
opustiť a prekliť ako kráľovstvo Antikristovo, ako Kristus prikazuje (Mat. 7,15): „Varujte sa
falošných prorokov“.

Pavel zase káže vyhýbať sa bezbožným učiteľom a dať ich do kľatby (Gal, 1,8; Tit. 3,10). A v 2.
Kor. 6,14 hovorí: „neľahajte cudzie jarmo s nevercami, lebo aké je spoločenstvo svetla s tmou?“

Tažko padne rozchádzať sa s mienkou toľkých národov a dať sa menovať schizmatikmi. Avšak 23
Boží prikaz prikazuje všetkým, aby neboli spoločníkmi a obrancami bezbožnosti a nespravodlivej
ukrutnosti“ atď.

Aj dr. Luther v jednej zvláštej pripomienke obslne poučil cirkev Božiu“, čo si má myslieť 24
o ceremóniách všeobecne a najmä o nepodstatných veciach (Zväzok 3, Jen. str. 523). Podobne
učil v inom spise z r. 1530, čo môžeme nájsť nemecky v Zväzku 5, Jen.

Z toho vysvetlenia každý môže pochopiť, čo kresťanský zbor, každý kresťan a najmä kňazi vtedy, 25
keď sa má vyznávať viera, majú robiť z nepodstatných vecí a čo zanechať bez poškvrny svedomia,
aby tým: Bolia nepohnevali, lásku neporušili, nepriateľov Božieho slova neposilili a slabých vo
viere nepohoršili.

1. Preto zavrhujeime a zatracujeme ako nesprávne, keď pokladajú ľudské ustanovenie ako také 26
za službu Božiu alebo za jej časť.

2. Tiež ako nesprávne zavrhujeime a zatracujeme, keď sa také ustanovenie ako potrebné násilne 27
vnučuje Božiemu zboru.

3. Tiež ako nesprávny zavrhujeime a zatracujeme názor tých, čo tvrdia, že v dobe prenasledo- 28
vania možno ustúpiť nepriateľom svätého evanjelia (kým sa stane ujma pravde) v takých nepod-
statných veciach alebo že sa možno s nimi o tomto dohodnúť.

4. Podobne za trestuhodný hriech pokladáme, keď sa v dobe prenasledovania z ohľadu na 29
nepriateľov evanjelia rokuje alebo o adlaťorach alebo o učení alebo o čomkoľvek, čo súvisí
s náboženstvom a čo v skutku a názor je proti kresťanskému vyznaniu sa v rozpore s ním.

5. Tiež zavrhujeime a zatracujeme, keď sa takéto nepodstatné veci odstraňujú v domnení, akoby 30
Boží zbor nemohol slobodne užívať alebo i viaceré z nich podľa okolnosti, času a miesta, ako to
cirkev najužitočnejšie.

A tak cirkev sa nebudú navzájom zatracovať pre nejednotnosť v ceremóniách, keď ich jedna bude 31
mať viac a druhá menej podľa kresťanskej slobody, keď ináč budú jednotné v učení a vo všetkých
jeho článkoch ako aj v právo užívaní sviatostí, podľa dobrej známej výpovede: „Dissonantia
teicunu non dissolvit consonantiam fidei“ : „nejednotnosť v prístoch nemá jednotu viery“ atď.

XI.

O veňom Božom predurčení a vyvolení.

Medzi teológmi augsburského vierovyznania nevznikol dostal verejný, pohoršujúci a zdĺhavý 1
spor o veňom vyvolení Božích dieťok. Pretože však na iných miestach vznikol veľký spor o tento
článok a zasahol v niečom aj našich a pretože teológovia nehovorili vždy rovnako, zaumienli sme
si zaradiť sem aj vysvetlenie tohoto článku, a to preto, aby sme, nakoľko je nám možné, z Božej
milosti zamedzili v týchto veciach nejednotnosť a rozpory aj v budúcnosti medzi našimi potomkami
a aby každý mohol vedieť, aké je naše jednotomyseľné učenie, viera a vyznanie aj o tomto článku.
Lebo učenie o tomto článku, keď sa predkladá zo slova a podľa slova Božieho, nemôže a nemá sa 2
pokladať za nepotrebné a neužitočné, tobôž nie za pohoršujúce alebo škodlivé. Veď Písmo sv. sa
nezaobera týmto článkom len na jednom mieste a len povrchné, ale zaoberá sa ním na mnohých

- 3 miestach a vysvetľuje ho dôkladne. A potom učenie slova Božieho nemá sa zanedbávať alebo zavrhať pre zneužitie a nepochopenie; ale práve, aby sa zamedzilo každé zneužitie a nepochopenie, má a musí sa vysvetliť správny zmysel na základe Písma sv. Jednoduchý súhrn a obsah učenia o tomto článku spočíva na týchto bodoch:
- 4 Najprv treba starostlivo dbať na rozdiel medzi večným predzvedením Božím a medzi večným vyvolením Božích dieťok k večnej blaženosti. Lebo praescientia vel praevision (predzvedenie a predvídenie), to jest: že Boh všetko vopred vidí a vie, prv ako sa stane, čo sa nazýva Božím predzvedením, sa vzťahuje na všetky tvory, dobré i zlé. On totiž všetko vopred vidí a vie, čo tu je alebo čo tu bude, čo sa tu deje, alebo čo sa tu bude diať, či je to dobré alebo zlé, pretože Bohu sú známe a prítomné všetky veci minulé, budúce, ako je napísané, Mat. 10,29: „Či nedávajú dvoch vrábkov za gros? A ani jeden z nich nespadne na zem bez vôle vašho Otca?“ A Žalm 139,16: „Už ako zárodok ma Tvoje oči videli, do Tvojej knihy boli zapísané všetky dni, vopred stanovené, hoc ešte ani jedného z nich nebolo“. Tiež Izaiáš 37,28: „Vedel som o tvojom sedení, vychádzaní i vchádzaní, o tvojom zúrení proti mne“.
- 5 Ale večné Božie vyvolenie, čiže praedestinatio, to jest Božie predurčenie na spásu, sa nevzťahuje i na pobožných i na bezbožných, ale len na Božie dieťky, ktoré sú vyvolené a predurčené do života „ešte pred stvorením sveta“, ako hovorí Pavel (Efez. 1,5): „Vyvolil nás v Kristu Ježiši a predurčil byť Mú synmi“.
- 6 Božie predzvedenie (praescientia) vopred vidí zlo a vie o ňom, ale nie v tom zmysle, ako by to bola Božia milostivá vôľa, že sa tak musí diať; ale všetko, čo zamysľa a chce vykonať prevrátená a zlá vôľa diabla a ľudí, Boh vie a vidí dopredu. Jeho praescientia, predzvedenie zachováva poriadok aj v zlých činoch a skutkoch a to tým, že Boh zlu, ktoré nechce, položí cieľ a hranicu, pokiaľ môže a pokiaľ nie, kedy a ako ich chce zastaviť a potrestať. Toto všetko Pán Boh tak riadi, že musí poslúžiť cti Jeho mena a spásu Jeho vyvolených a byť na hanbu bezbožným.
- 7 Avšak počiatok a príčina zla nie je v Božom predzvedení (lebo Boh netvorí ani nespôsobuje zlo, ani ho nepodporuje a nenapomáha), ale v zlej a prevrátenej vôli diablovej, ako je napísané (Ozeáš 13,9): „Zahubou ťu je, Izrael, že si bol proti mne, svojej pomoci“. A Žalm 5,5: „Lebo Ty nie si Boh, čo zahubenie mal by v bezbožnosti; pred Tebou nemá miesta nešlachetník“.
- 8 Večné vyvolenie Božie však nielen vopred vidí spasenie vyvolených a vie o ňom, ale z milostivej vôle a z milosrdenstva Božieho v Kristu Ježiši je príčinou, ktorá tvorí, spôsobuje, pomáha a podporuje naše spasenie a čo s tým súvisí. Na ňom je aj naše spasenie založené tak, že ho pekelné brány nepremôžu, ako je napísané (Ján 10,28) „Moje ovce nikto mi nevytrhne z ruky“. A na ňom myslie: „Uverili všetci, ktorí boli určení na večný život“ (Skut. ap. 13,48).
- 9 Toto večné vyvolenie, čiže predurčenie Božie na večný život nie je a ani sa nemá vidieť iba v tajnej nevystihnuteľnej Božej rade, akoby nič viac neobsahovalo a nič viac by k nemu neprinášalo, alebo, ako by sa pod tým malo myslieť len to, že Boh vidí dopredu, ktorí a koľko majú byť spasení, a ktorí a koľko majú byť zatratení, alebo ako by Boh konal len prehliadku: tento bude spasený, onen zatratený; tento má vytrvať, onen nie.
- 10 Lebo mnohí berú a čerpajú z toho svoje zvláštne nebezpečné a škodlivé myšlienky, ktoré spôsobujú a posilňujú alebo ubezpečnosť a nekajúcnosť alebo malomyseľnosť a zúfalosť. A tak ich napádajú nebezpečné myšlienky a si hovoria: Keďže Boh predurčil k spásu svojich vyvolených „ešte pred stvorením sveta“ (Efez. 1,4) a Božie predurčenie sa nemôže mylíť, ani ho nik nemôže prekaziť ani zmeniť (Izaiáš 14,27; Rím. 9,19). Ak som vyvolený k spásu, tak mi nemôže škodiť, aj keď priam bez pokánie budem páchať všetky možné hriechy nehanebnosti, opovrhať Božím slovom a sviatosťami, nechať na pokánie, vieru, modlitbu alebo pobožnosť, — predsa budem, ba musím byť spasený, lebo Božie predurčenie sa musí splniť. Ale ak nie som predurčený, tak mi nič nepomôže, i keby som zachovával slovo Božie, činil pokánie, veril atď., lebo Božie predurčenie nemôžem odvrátiť ani zmeniť.
- 11 Takéto myšlienky prídu na um aj pobožným srdciam; takže i keď z Božej milosti činia pokánie, majú vieru alebo dobré úmysly, predsa uvažujú takto: Ak nie si od večnosti vyvolený k spásu, tak je toto všetko nadarmo. Najmä keď pritom vidí svoju slabosť a príklad tých, čo nevytrvali ale odpadli.
- 12 Proti tejto falošnej domienke a myšlienkam treba priniesť jasný základ, ktorý je istý a nemôže sklamať, totiž: Keďže „každé Písmo, vdychnuté od Boha“ nemá napomáhať ubezpečenosť a nekajúcnosť, ale má „trestať, napravovať a vychovávať“ (2. Tim. 3,16); tiež: keďže v Božom slove nie je nič napísané, čo by nás hnalo do zúfalstva, ale „aby sme skrze trpezlivosť a skrze trpezlivosť a skrze

ústechu Písem máh nádej" (Rím. 15,4): teda bezpochyby vôbec nie je pravý zmysel a správne užívanie učenia o večnom predurčení Božom to, čo spôsobuje a utvrdzuje nekajúcnosť alebo zúfalstvo. A aj Písmo predkladá toto učenie tak, aby nám privádzalo k slovu (Efez. 1,13; 1. Kor. 1,7), ponúkalo ku pokániu (2. Tim. 3,16), prídžalo k pobožnosti, posilňovalo vieru a uisťovalo nás o našom spasení (Efez. 1,13; Ján 10,27; 2. Tes. 2,13).

Preto, ak chceme správne a užitočne uvažovať alebo hovoriť o večnom vyvolení alebo o pred- 13
 stinácii, o predurčení dieťok Božích na večný život, odučme sa mudrovať o púhom, tajomnom, skrytom, nepochopiteľnom predurčení Božom, ale prijímajme ho tak, ako nám Božie slovo vyjavilo Božiu rade, zámer a predurčenie v Kristu Ježiši, ktorý je pravá, správna „knihá života“: že totiž celé 14
 učenie o zámere rade, vóli a Božom predurčení, ktoré sa týka nášho vykúpenia, povolania, ospra-
 vedlnenia a spasenia, treba zhrnúť tak, ako tento článok predkladá a vysvetľuje Pavel (Rím. 8,29;
 Efez. 1,4) a aj Kristus v podobenstve o kráľovskej svadbe (Mat. 22,1-), že Boh vo svojom zámere
 a rade predurčil:

1. Že ľudské pokolenie naozaj vykúpil a s Bohom zmieril Kristus, ktorý nám svojou poslušno- 15
 sťou, nevinným utrpením a smrťou zaslúžil „spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom“ a večný život.

2. Že sa nám tieto zásluhy a dobrodenia Kristove udeľujú, dávajú a rozdeľujú skrze Jeho slovo 16
 a sviatosť.

3. Že chce v nás pôsobiť a účinkovať, srdcia obracať k pravému pokániu a osvecovať v pravej 17
 viere svojím Duchom Svätým skrze slovo, keď sa káže, počúva a keď sa o ňom uvažuje.

4. Že všetkých, ktorí prijímajú Krista v opravdivom pokáni skrze pravú vieru, chce ospravedlniť, 18
 milostivo prijať za svoje dieťky a za dedičov večného života.

5. Že takto ospravedlnených chce aj posvätiť v láske, ako hovorí sv. Pavel (Efez. 1,4). 19

6. Podobne chce ich v ich veľkej slabosti chrániť pred diabľom, svetom a telom, riadiť a viesť po 20
 svojich cestách, a a keby klesali, podopierať v kríži a v pokúšaní potešovať a zachovávať.

7. Že dobré dielo, ktoré v nich začal, chce upevniť, zveľadiť, a keď sa budú prídžat Jeho slova, 21
 usilovne sa modliť, pri Božej добрote zotavovať a prijaté dary verne užívať, chce ich zachovať až do
 konca.

8. Konečne, že tých, ktorý vyvolil, povolal a ospravedlnil, chce aj vo večnom živote naveky spasit' 22
 a osláviť.

A Boh v tejto svojej rade, zámere a predurčení nielen vo všeobecnosti pripravil spasenie, ale aj 23
 milostivo myslel na všetkých a na každého z vyvolených, ktorí majú byť pre Krista spasení. Týchto
 na spasenie vyvolil a aj predurčil, že ich aj tým spôsobom, ako sme tu spomenuli, chce svojou
 milosťou, darmi a pôsobením k tomu priviesť, im pomáhať, ich podporovať, posilňovať a zachovávať.

Podľa Písma toto všetko je obsažené v učení o večnom vyvolení Božom k synovstvu a večnej 24
 spáse, takto sa mu má aj rozumieť a nikdy sa nemá vylúčiť alebo vynechať, keď sa hovorí o Božej
 rade, predzvedení, vyvolení a predurčení k spáse; keď teda podľa Písma o tomto článku uvažuje-
 me, dá sa mu z Božej milosti prasto porozumieť.

K ďalšiemu vysvetleniu s spasiteľnému úžitku učenia o Božom predurčení k spáse patrí aj toto: 25
 keďže spasení budú len vyvolení, „mená ktorých sú zapísané v knihe života“, ako vieme, odkiaľ
 a z čoho môžeme poznať, ktorí sú vyvolení, čo sa môžu a majú potešiť týmto učením?

O tomto nemáme usudzovať podľa svojho rozumu, ani nie podľa zákona alebo podľa nejakého 26
 zovňajšieho zdania, ani sa nemáme pokúšať vypátrať tajnú, skrytú hĺbku Božieho predurčenia,
 ale máme si všimnúť vyjavenú Božiu vôľu. Lebo Boh nám vyjavil a „dal vedieť tajomstvo svojej vôle“
 a dal nám ho v Kristu, aby bolo zvestované (Efez. 1,9; 2. Tim. 1,9-).

Toto sa nám vyjavuje takto, ako hovorí Pavel (Rím. 8,29): „Ktorých vopred poznal, tých aj pred- 27
 určil, a ktorých predurčil, tých aj povolal“. Boh však nepovoláva bezprostredne, ale skrze slovo.
 Preto i nariadil kázať pokánie a odpustenie hriechov. Takto svedčí aj sv. Pavel, keď píše: „Miesto
 Krista sme teda poslovia, akoby (väs) Boh napomínal skze nás: Zmierte sa s Bohom!“ (2. Kor. 5,20).
 A hosťov, ktorých chce mať kráľ na svadbe svojho syna, povoláva vyslanými služobníkmi (Mat.
 22,2-). A aj na svoju vintcu volá Pán (Mat. 20,2-) niektorých v prvú, iných v druhú, tretiu, šiestu,
 deviatu a tiež v jedenástu hodinu.

Preto ak užitočne chceme uvažovať o svojom večnom vyvolení k spáse, musíme vždy pevne 28
 a vytrvalo hlásať, že nielen kázeň pokáania, ale aj záslúbenie evanjelia je unversálna (všeobec-
 nej), to jest vzťahuje sa na všetkých ľudí (Luk. 24,47). Preto rozkázal Kristus kázať v Jeho mene
 pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi“. Lebo Boh miloval svet a dal mu svojho
 Syna (Ján 3,16); Kristus sníma hriechy sveta (Ján 1,29); svoje telo dal za život sveta (Ján 6,51);

Jeho krv je obeťou zmierenia za hriechy celého sveta (1. Jána 1,7; 2,2); Kristus hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate, ja vám dám odpočinutie!“ Lebo Boh zavrel všetkých pod neposlušnosť, aby sa nad všetkými zmlúval“ (Rím. 11,32); Pán nechce, aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie (Rím. 10,12); spravodlivosť prichodí z viery v Ježiša Krista „všetkým, ktorí veria“ (Rím. 3,22). „To je vôľa môjho Otca, aby všetci, ktorí veria v Krista, mali večný život“ (Ján 6,40). Je teda rozkaz Kristov, aby vôbec všetkým, ktorým sa káže pokánie, zvestovalo sa aj zaslúbenie evanjelia (Luk. 24,47; Mar. 16,15).

- 29 Toto Božie povolanie, vykonávané kázňou slova, nemáme pokladať za mámenie, ale máme vedieť, že ním nám Boh vyjavuje svoju vôľu a že v tých, ktorých takto povolal, chce účinkovať skrze slovo, aby ich mohol osvietiť, obrátiť a spasť.

Pretože slovo, ktorým sme povolávaní, je služba Ducha, „ktorá dáva Ducha“, alebo skrze ktorú sa dáva Duch (2. Kor. 3,8) a je „moc Božia na spasenie“ (Rím. 1,16). Akže Duch Svätý chce v nás účinkovať slovom, a ním posilňovať, dávať moc a silu, je to Božia vôľa, aby sme slovo Božie prijímali, verili a ho zachovávali.

- 30 Preto vyvolení sú takto opísaní: „Moje ovce počúvajú môj hlas, a ja ich znám, a nasledujú ma, ja im dávam život“ (Ján 10,27-1. A (Břez. 1,11-13); Ti, čo „podľa predsavzatia“ boli predurčení stať sa „dedičmi“, poslúchajú evanjelium, veria v Krista, modlia sa a ďakujú, posväcujú sa v láske, majú nádej, trpezlivosť a potešenie v kríži (Rím. 8,25), i keď toto všetko je v nich veľmi slabé, predsa majú hľad a smäd po spravodlivosti (Mat. 5,6).

- 31 Takto Duch Boží osvedčuje vyvoleným, že sú dieťky Božie, a keďže nevedia, za čo sa majú modliť, ako náleži, prichová sa za nich vzdychaním nevyzvediteľným (Rím. 8,16,26).

- 32 Teda aj Písmo sv. svedčí, že Boh, ktorý nás povolal, je verný. A keď počal v nás dobré dielo, aj ho dokoná a splní, ak len my sami sa od Neho neodvrátime, ale „istotu, ktorú sme mali na počiatku, zachovávané pevnú až do konca“, k čomu nám zaslúbil svoju milosť (1. Kor. 1,9; Filip. 1,6; 1. Petra 5,10; 2. Petra 3,9; Žid. 3).

- 33 Touto vyjavenou Božou vôľou sa zaoberajme, ňou sa riadme a o ňu sa usilujme, pretože Duch Svätý slovom, ktorým nás povoláva, udeľuje nám k tomu milosť, silu, schopnosť. A neskláňajme hĺbku skrytého Božieho predurčenia, ako napísal Lukáš (13,24), keď sa niekto dopytoval: „Pane, či je málo tých, čo budú spasení?“ Kristus mu odpovedal: „Usilujte sa vchádzať tesnou bránou“. Takto hovorí Luther: „Nasleduj poriadok listu Rímskym. Najprv sa zaoberaj Kristom a Jeho evanjeliom, aby si najprv poznal svoje hriechy a Jeho milosť, a potom bojuj s hriechom ako učí Pavel od prvej až po ôsmu kapitolu. Potom, keď vo ôsmej kapitole prídeš v boji pod kríž a utrpenie, to ťa v 9,10, a II. kapitole poučí, koľko potešenia je v predurčení, atď.“

- 34 Ze však „mnoho je povolaných, ale málo vyvolených“, to o Božom povolaní, ktoré sa deje slovom, nemá vzbudiť domienku, ako by Boh hovoril: „Zovňajším slovom povolávam vás síce do svojej ríše všetkých, ktorým dávam svoje slovo, ale v srdci to nemyslím o všetkých, ale len o niekoľkých, nemnohých; lebo taká je moja vôľa, aby väčšina tých, ktorých slovom povolávam, nebola ani osvietená ani obrátená, ale aby boli i zostali zatratení, i keď som im pri povolávaní slovom oznámil celkom iné.“ („Hoc enim esset Deo contradictorias voluntates fingere“). To by znamenalo privlastňovať Bohu protirečlivú vôľu, to je, učilo by sa, že Boh, ktorý sám je večná pravda, bol by proti sebe samému; veď takú necnosť, že sa iné vyhlasuje a iné sa myslí v srdci, tresce aj u ľudí (Žalm 5,10 a 12,3-). Tým by sa nám stal nestým, ba bol by celkom zničený potrebný a potešujúci základ našej viery, keďže sa nám denne pripomínať a pripomína, že jedine zo slova Božieho, ktorým sa s nami styka a nás povoláva, máme sa učiť a poznávať, čo s nami zamýšľa Jeho vôľa. A že tomu, čo nám ona tvrdí a sľubuje, máme pevne veriť a vôbec nepochybovať.

- 35 Preto ani Kristus zaslúbenie evanjelia nedáva zvestovať len všeobecne, ale sviatosťami, ktoré ako pečať pripojil k zaslúbeniam, utvrdzuje každého veriaceho osobitne.

- 36 Preto sme zachovávali, ako hovorí Augsburské vierovyznanie (čl. 11. osobné rozhrášenie a učíme, že je Boží rozkaz, aby sme takémuto „rozhrášeniu verili a boli si istí, že keď veríme slovám rozhrášenia, sme naozaj s Bohom zmierení, akoby sme počuli hlas z neba“, ako tento článok vysvetľuje Apológia (nemecký text).

Tyto útechy boli by sme úplne zbavení, keby sme v povolani, ktoré sa deje slovom a sviatosťami, nepoznali Božiu vôľu voči nám.

- 37 To by nám vyvrátilo a vzalo aj základ, že Duch Svätý je naozaj prítomný a chce pôsobiť a účinkovať, keď sa slovo zvestuje, poslúcha a sa o ňom uvažuje. Preto si vôbec nemožno myslieť, ako sme sa už o tom zmieňili, že aj tí budú vyvolení, ktorí zovna opovrhujú slovom Božím

a ho odmietajú, nihamú sa mu a ho prenasledujú (Mat. 22,6; Skut. ap. 13,46); alebo ktorí si zatvrdzujú srdcia, keď ho počúvajú (Žid. 4,2.7), protivia sa Duchu Svätému (Skut. ap. 7,51), nekajúčne zotrávajú v hriechoch (Luk. 14,18), v Krista opravdivo neveria (Mar. 16,16), ukazujú sa pobožnými len naoko (Mat. 7,22; 22,12), ale mimo Krista hľadajú iné cesty k spravodlivosti a k spaseniu (Rim. 9,31). Boh však vo svojej rade ustanovil, aby Duch Svätý vyvolených slovom 40 povolával, osvecoval, obracal, a aby všetci, ktorí pravou vierou prijali Krista, boli ospravednení a spasení: a tak vo svojej rade rozhodol aj o tom, že zatvrdí, zavrhne a zatraí tých, ktorí sú sice slovom povolávaní, ale ho odmietajú a sa protivia Duchu Svätému, ktorý chce v nich slovom pôsobiť a účinkovať a v tomto zotrávajú. Preto je „mnoho povolaných, ale málo vyvolených“.

Lebo málokto prijímajú slovo a ho zachovávajú; väčšina opovrhne slovom a nechce prísť na svadbu.

Toto opovrhovanie slovom nespôsobillo Božie predurčenie, ale prevrátená vôľa človeka, čo od- 41 mieta alebo prekrucuje prostriedok a nástroj Ducha Svätého, ktorý pôsobí a účinkuje skrze slovo, ako hovorí Kristus (Mat. 23,37): „Koľko ráz som sa chcel zhrmaždiť, a nechcel si“.

A zas mnohí spočiatku prijímajú slovo s radosťou, ale neskôr odstupujú (Luk. 8,13). Príčina toho 42 nie je v tom, akoby Boh tým, v ktorých „počal dobré dielo“, nechcel dať milosť k vytrvaniu, lebo to protirečí sv. Pavlovi (Filip. 1,6), ale príčina je v tom, že títo sa svojvoľne odvracajú od svätého prikázania, zarmucujú a roztrpčujú Ducha Svätého. Ba sa znova zamotávajú do osídli sveta, diabla v srdci prichyľujú, takže ich posledné veci sú horšie, ako boli prvé (2. Petra 2,10; Efez. 4,30; Žid. 10,26; Luk. 11,25).

Takto sa nám tajomstvo predurčenia vyjavuje v Božom slove: a keď my pri ňom zostaneme 43 a budeme sa ho pridržať, stane sa nám toto tajomstvo veľmi užitočným, potešenia plným učením; pretože práve ono veľmi mocne potvrdzuje článok, že budeme ospravednení a spasení bez vlastných skutkov a zásluh, jedine z milosti, jedine pre Krista. Lebo už pred počiatkom sveta, prv ako sme my boli, ba ešte pred stvorením sveta, keď sme nemohli nič dobrého robiť, boli sme podľa Božej rady z milosti v Kristu vyvolení na spásu (Rim. 9,11; 2. Tim. 1,9). Toto vyvracia všetky 44 domnienky a bludné nauky o schopnostiach našej prirodzenej vôle, pretože Boh vo svojej rade pred počiatkom sveta usúdil a predurčil, že sám v nás vykoná všetko, čo súvisí s našim obrátením a spasi nás mocou svojho Ducha Svätého slovom. A tak aj toto učenie dáva jedinečné potešenie, že 45 sa Boh tak skvele staral o obrátenie, spravodlivosť spásu každého kresťana a tak Mu na tom záležalo, že už pred stvorením sveta uvažoval o tom a podľa rady svojej vôle predurčil, ako ma k tomu priviesť a v tom zachovať. Tiež aby moje spasenie dobre a mocne poistil, pretože z našich 46 rúk by sme ho mohli ľahko stratiť pre slabosť a zlomyselnosť nášho tela, alebo by nám mohol z nich vytrhnúť a vziať ľstivý a násilnícky diabol a svet, preto ustanovil vo svojej večnej rade, ktorá sa nemôže ani mylíť, ani nemôže byť zmienená a dať ho chrániť všemohúcim rukám nášho Spasiteľa Ježiša Krista. Z Jeho rúk nás ruk nemôže vytrhnúť (Ján 10,28); preto aj Pavel hovorí: „Keďže sme podľa Božej rady povolani, kto nás odlúči od lásky Kristovej?“ (Rim. 8,28.39).

Aj v kríži a pokúšaní dáva toto učenie výslovné potešenie, že si Boh totiž vo svojej rade pred 48 počiatkom sveta zaumienil a sa rozhodol stať pri nás vo všetkých ťažkostiach, dávať nám trpezlivosť, útechu, vzbudzovať v nás nádej a dať nám taký koniec, ktorý by bol spasiteľný. Aj Pavel píše 49 o tomto veľmi potešujúco (Rim. 8. 28. 29. 35. 38. 39): Boh vo svojej rade pred počiatkom sveta predurčil, že každého zo svojich vyvolených chce krížom a utrpením pripodobniť „na podobu obrazu svojho Syna“ a že každému z nich „Jeho kríž má a musí slúžiť „na dobro“, pretože sú „podľa rady povolani“. Z toho Pavel ista a nepochybné usudzuje, že „ani súženie, ani úzkosť, ani smrť, ani život atď. nebudú nás môcť odlúčiť od lásky Božej, ktorá je v Kristu Ježiši“.

Tento článok nám dáva aj krásny dôkaz, že cirkev Božia stojí a obstoja proti všetkým „bránam 50 pekla“. Tiež učí, ktorá je pravá cirkev Božia, aby sme sa nepohoršovali nad okázalým zovňajškom falošnej cirkvi (Rim. 9,24. 25). Tento článok aj mocne napomína a vystriha, napr. Luk. 7,30; 51 „Zmarili radu, ktorú mal Boh s nimi“; Luk. 14,24: „Hovorím vám, že ani jeden z mužov neokúsí mojej večere. Tiež (Mat. 20,16): „Mnoho je povolaných, ale málo vyvolených“. Tiež (Luk. 8,8.18): „Kto má uši na počúvanie, nech počuje!“ a „Hľadte teda, ako počúvate“. Teda učenie tohto článku možno použiť na úžitok, potešenie a spasenie.

Len treba starostlivo zachovávať rozdiel medzi tým, čo nám o tomto slovo Božie výslovné vyjavuje 52 a čo nevyjavuje. Lebo okrem toho, čo sme dostali hovorili a čo je v Kristu o tomto vyjavené, Boh mnoho ešte zamĺkal a skryl zo svojho tajomstva a vytínil si len svoje múdrosti a známosti. Po tomto nemáme pátrať, ani sa tým v myšlienkach zaoberať, o tomto ustanovovať alebo hľadať, ale

- máme sa pridržať vyjaveného slova. Toto napomenutie je nanajvýš potrebné.
- 53 Lebo naša všetečnosť sa vždy s omnoho väčšnou chuťou zaoberala týmto ako tým, čo nám o tom vyjaviť Boh vo svojom slove, preto, že si to nemôžeme zrovnať; avšak to nám ani nenariadiť robiť.
- 54 A tak niet pochybnosti, že Boh pred počiatkom sveta veľmi dobre a bezpečne predzvedel a aj dnes vie, ktorí z tých, čo budú povolani, budú aj veriť a ktorí nie. Tiež: ktorí z obrátených budú stáť a ktorí nie; ktorí sa po páde obrátia a ktorí sa zatvrdia. Boh nepochybne vie a zná aj počet, koľko ich bude na ktorej strane. Kdeže si však Boh toto tajomstvo vymienil pre svoju múdrosť a v slove nám o tom nič nevyjaviť, tým menej nám prikázal po tom pátrať umom, naopak, toto prísne zakázal (Rím. 11,33), preto nemáme o tom uvažovať, usudzovať, ani hľadať, ale pridržať sa vyjaveného slova, na ktoré nás odkazuje.
- 55 Boh tiež nepochybne pozná a určil každému čas a hodinu jeho povolania a obrátenia sa, keďže však nám toto nevyjaviť, máme rozkaz, aby sme sa vždy pridržali slova a Bohu porúčali čas a hodinu (Skut. ap. 1,7).
- 57 Podobne vidíme, že Boh na jednom mieste dáva svoje slovo a na druhom nie, z jedného miesta ho berie a na druhom ponecháva. Tiež, že jeden je zatvrdilý, zaslepený, vydany v prevrátenú myseľ, ale druhý, s touže vinou sa obráti atď. Pavel nám dáva presnú hranicu, až pokiaľ možno zájsť v týchto a podobných otázkach. Že totiž u jedných máme poznávať Boží súd. Lebo sú to zaslužené tresty za hriechy, keď Boh niektorú krajinu alebo národ za opovrhovanie Jeho slova tresce tak, že začahuje aj potomkov, ako napr. u Židov. Takto ukazuje Boh svoju prísnosť na niektorých krajinách a ľuďoch. Pravda, zaslúžili by si to všetci a všetkých by nás to malo stihnúť, pretože sa nevdacne správame voči Božiemu slovu a Duchu Svätého často veľmi zarmucujeme. Robí to preto, aby sme žili v Božej bázni a poznávali a velebili Božiu dobrotivosť, ktorá je pri nás a v nás bez našich zásluh, ba proti našim zásluhám, že nám dáva a ponecháva svoje slovo a nás nezatvrdzuje a nazavrhuje.
- 60 Keďže naša prirodzenosť hriechom porušená, si zasluhuje Boží hnev a zatratenie, Boh nie je povinný dávať nám slovo Ducha alebo milosť. A keď nám to On prodať len z milosti dáva, neraz to odmietame a tak stávame sa nehodnými večného života (Skut. ap. 13,46). Preto, aj svoj spravodlivý a celkom zaslužený súd uplatňuje na niektorých krajinách, národoch a ľuďoch. A my sa máme k nim prirovnať a vidieť, že sa im podobáme a máme tým usilovnejšie poznávať a vedieť si oceniť činu a nezaslúženú Božiu milosť na nádobách milosrdenstva.
- 61 Lebo nie sú ukriždnení ti, čo sú potrestaní a vzali odplatu za hriechy; na druhých však, keďže Boh dáva a zachováva svoje slovo, ktoré ľuďom osvecuje, obracia a zachováva, oslavuje Boh svoju činu milosť a milosrdenstvo bez ich zásluh.
- 62 Keď v tomto článku zájdeme pokiaľto, sme na správnej ceste, ako je napísané (Ozeáš 13,9): „Že zahynieš, Izrael, to je tvoja vina; ale že ti bude spomôžené, to je moja čina milosť.“
- 63 Ak sa niečo v tejto debате príliš vyzdvihne alebo vybočí z týchto hraníc, tam s Pavlom máme položiť prst na ústa a napomeniť: „Ktože si ty, človeče, že odvrátaš Bohu?“ (Rím. 9,20).
- 64 Lebo že v tomto článku nemôžeme ani nemáme všetko vypárať a odôvodniť, svedčí veľký apoštol Pavel, ktorý mnoho hovoril o tomto článku podľa vyjavenia Božieho slova a keď už mal prísť k tomu, aby ukázal, čo Boh podržal pre svoju skrytú múdrosť, zarazil sa a takto zakončil: „Ó, hĺbokosť bohatstva a múdrosti a známosti Božej! Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy a nepochopiteľné cesty Jeho. Ved kto poznal myseľ Pánovu?“ (Rím. 11,33-). Totiž okrem toho a nad to, čo nám vyjaviť vo svojom slove.
- 65 Teda o tomto večnom vyvolení Božom treba uvažovať v súvisi s Kristom a nie mimo Krista k alebo bez Nebo;lebo v Kristu, ako svedčí svätý apoštol Pavel (Eféz. 1,4-), sme vyvolení ešte pred stvorením sveta, ako je napísané: „Pomiloval nás vo svojom Milovanom“. Toto vyvolenie vyjavuje z neba zvestované slovo, keď Otec hovorí: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom sa mi zaslúbilo. Jeho poslúchajte!“ (Mat. 17,5). A Kristus hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťaženi; ja vám dám odpočinutie!“ (Mat. 11,28). A o Duchu Svätom Kristus hovorí: „On mňa oslávi“, (Ján 16,14), a pripomente vám všetko, čo som vám hovoril. Teda celá Svätá Trojica, Otec, Syn a Duch Svätý, odkazuje všetkých ľudí ku Kristovi ako ku Knihe života, v ktorej majú hľadať večné vyvolenie Otcovo. Lebo také je večné rozhodnutie Otcovo, že koho chce spasiť, chce ho spasiť skrze Krista, ako sám Kristus hovorí (Ján 14,6): „Nik neprichádza k Otcovi, ak len nie skrze mňa“. A na inom mieste (Ján 10,9): „Ja som dvere. Keď cezo mňa vojde niekto, bude spasený.“ Kristus však, keďže je „jednorodný Syn Boží, ktorý je v lone Otcovom“, zvestoval nám Otcovu vôľu a tak aj naše večné vyvolenie k večnému životu slovami: „Pokáňte čítate a veríte v evanjelium, lebo sa priblížilo

kráľovstvo Božie" (Mar. 1,15). Podobne: „Toto je vôľa môjho Otca, aby každý, kto vidí Syna a verí v Neho, mal večný život" (Ján 6,40). A inde: „Tak Boh miloval svet" atď. (Ján 3,16).

Otec chce, aby všetci ľudia počuli túto kázeň a prišli ku Kristovi. Kristus ich neodloženie od seba, ako je napísané: „Kto prichádza ku mne, nevyhodím ho" (Ján 6,37).

A aby sme mohli prísť ku Kristovi, Duch Svätý poslúchaním slova vzbudzuje opravdivú vieru, ako svedčí apostol: „Viera je z počúvania slova Božieho" (Rim. 10,17), keď sa ono úprimne a čistotne káže.

Preto, kto chce byť spasený, nemá sa sužovať a trápiť myšlienkami o tajnej Božej rade, či aj on je vyvolený a predurčený k večnému životu, čím zlostný satan sužuje a trápi zbožné srdcia. Ale má poslúchať Krista, ktorý je „Knihou života" a večným Božím vyvolením všetkým dieťkam Božím k večnému životu; Kristus zvestuje všetkým ľuďom bez rozdielu, že Boh chce, aby k Nemu prišli všetci ľudia, ktorí pracujú a sú obťažaní, aby ich občerstvil a spasil.

Podľa toho Jeho učenia majú zanechať svoje hriechy, čímľ pokánie, veriť Jeho zaslúbeniu a naň sa úplne spoľahnúť: keďže sami od seba, z vlastných síl nie sme toho schopní, chce, aby toto, totiž pokánie a vieru, spôsobil v nás Duch Svätý slovom a sľavosťami. A aby sme toto mohli vykonať, v tom vytrvať a pevne zostať, máme prosiť Boha o Jeho milosť, ktorú nám pri krste svätom zaslúbil a nepochybovať, že nám ju dá, ako zaslúbil: „Či je medzi vami otec, ktorý by podal svojmu synovi kameň, keď si pyta chleba? Alebo keď si pyta vajce, či mu podá škorpiona? Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dať dobré dary svojim dieťkam, o čo skôr dá Otec nebeský Ducha Svätého tým, ktorí Ho prosia?" (Luk. 11,11).

A keďže Duch Svätý prebýva vo vyvolených, ktorí uverili, ako vo svojom chráme a nezaháfa v nich, ale núti dieťky Božie poslúchať Boží zákon, — ani veriaci nemajú zaháfať a tým menej sa protiví vedeniu Ducha Božieho. Ale majú sa cvičiť vo všetkých kresťanských cnostiach, vo všetkej pobožnosti, skromnosti, miernosti, trepezlivosti, bratskej láske a veľmi sa snažiť „upevniť svoje povolanie a vyvolenie", aby tým menej pochybovali, čím viac cítia v sebe moc a silu Ducha. Lebo Duch Boží svedčí vyvoleným, že sú „dieťky Božie" (Rim. 8,16). A keby sa niekedy dostali do veľkého pokušenia, v ktorom by sa im zdalo, že už vôbec necítia moc prebývajúcего v nich Ducha Božieho, a keby povedali s Dávidom: „Riekol som v svojom rozrušení: „Som odrezaný od dohľadu Tvojho" (Zalm 31,23). — nech opäť s týmže Dávidom, i keby inak cítili, doložia: „Ale si počul moje hlasité prosby, keď na Teba som volal".

Naše vyvolenie k večnému životu nespočíva na našej pobožnosti alebo cnosti, ale jedine na Kristových zasluhách a na milostivej vôli Jeho Otca, ktorý nemôže zaprieť sám seba, lebo je vo svojej vôli a bytosti nezmeniteľný. Preto, keď sa Jeho dieťky stanú neposlušnými a sa poškúň, opäť ich volá slovom ku pokániu, a tým Duch Svätý pracuje na ich obrátení. A keď sa znovu k Nemu obrátia v pravom pokání s opravdivou vierou, chce zakazdým svoje staré otcovské srdce ukázať všetkým, čo sa hoja Jeho slova a k Nemu sa zas úprimne obracajú, ako je napísané: „Ak muž prepusti svoju ženu a ona odíde od neho a vydá sa za iného, či sa k nej ešte vráť? Či by nebola veľmi zneučená tá zem? Ty si však smilnila s mnohými druhmi; avšak navráť sa ku mne! hovori Hospodin" (Jerem. 3,1).

Výpoveď (Ján 6,44): „Nik neprichádza ku Kristu, len keď ho Otec priťahuje" je správna a pravdivá. Avšak Otec to nechce robiť bez prostriedkov, lež ustanovil na to svoje slovo a sľavosť ako riadne prostriedky a nástroje. Nie je vôľa Otcova ani Synova, aby niekto neposlúchal kázeň Jeho slova alebo aby opovrhol ním a čakal na priťahnutie Otcovo bez slova a sľavosť. Otec zaiste priťahuje mocou svojho Ducha Svätého, ale podľa svojho obvyklého poriadku, to jest poslúchaním svätého Božieho slova, akoby nejakou sieťou, ktorou sú vyvolení vytváni z diabľovho pažeráka. Ku slovu sa má utiekať každý úbohý hriešnik, má ho usilovne poslúchať a nepochybovať, že ho Otec priťahuje: lebo Duch Svätý bude prítomný so svojou mocou pri slove a účinkuje ním. Toto je Otcovo priťahovanie.

Príčina, že nie všetci poslucháči mu aj veria a budú zadržaní, nie je v tom, že by im Boh nedožičil spasenie. Lež oni sami sú tým vinní, lebo slovo Božie neposlúchajú, aby sa z neho učili, ale len preto, aby ním opovrholi, bo zoevažovali a hanobili a protivili sa Duchu Svätému, ktorý chce v nich pôsobiť slovom. Takými to boli v dobe Kristovej farizeji a ich prívrženci.

Apostol dieťa Božie, ktoré jedine zhotovuje nádoby čí, starostlivo odlišuje od diela diabľovho i od diela človeka, ktorý sa na diabľov a nie na Boží návod stal nádobou nečistosti; lebo takto je napísané: „Boh chcúac dokázať hnev a oznámiť svoju moc, nádoby hnevu, pripravené na zahynutie, znášal s trepezivosťou veľikou aj preto, aby vyjadril bohatstvo svojej sľavy na nádobách

milosrdenstva, vopred pripravených na slávu" (Rim. 9,22-).

80 Veď apoštol zreteľne hovorí: „Nádoby hnevu... znášal s trpezlivosťou veľkou“, a nehovorí, že ich On urobil nádobami hnevu; lebo keby to bol chcel, nebol by potreboval k tomu veľkú trpezlivosť. Vimu však na ton, že sú pripravené na zatratenie. má diabol a človek sám a nie Boh.

81 Každá príprava na zatratenie je od diabla a od ľudí pre hriech, ale vôbec nie od Boha, ktorý nechce, aby bol človek zatratený. — ako by teda On mohol pripraviť človeka na zahynutie? Lebo Boh nie je príčinou hriechu, a tak nie je ani príčinou trestu a zatratenia. Ale jedinou príčinou zahynutia je hriech, lebo „odplata za hriech je smrť“ (Rim. 6,23). A ako Boh nechce hriech a ani neobľubuje hriechy, tak nechce ani smrť hriešnika (Ezech. 33,11) ani sa neteší z jeho zatratenia. Lebo On nechce, „aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie“ (2. Petra 3,9), ako je napísané (Ezech. 18, 23; 33,11): „Či si ja želám smrť bezbožného — znie výrok Hospodina, Pána — a nie aby sa odvrátil od svojich ciest a ostal nažive? Povedz im: Akože ja žijem — znie výrok Hospodina, Pána — neželám si smrť bezbožníka, ale aby sa bezbožný vrátil zo svojej cesty a ostal nažive“.

82 A sv. Pavel slovami svedčí, že z nádob potupy mocou a účinkovaním Božím môžu sa stať nádoby poctivosti, keď píše: „Kto sa teda očisti od (všednosti) týchto, bude nádobou, na počestnú potrebu posvätenou svojmu Pánovi upotrebitelnou, na každé dobré dielo pripravenou“ (2. Tim. 2,21). Veď kto sa potrebuje očistiť, ten musí byť vopred nečistý a tak nádobou potupy. Ale o „nádobách milosrdenstva“ jasne hovorí, že sám Pán ich „pripravil na slávu“, čo však nehovorí o zatratených, ktorí sa sami pripravili za nádoby zatratenia a nepripravil ich Boh.

83 Usúlovne treba pamätať aj na to, že Boh hriech trestce hriechom: keď teda tých, ktorí boli už obrátení, pre ich neskoršiu ubezpečenosť, nekajúcnosť a samopašnú hriechosť trestce zatvrdením a zaslepenosťou, — z toho netreba usudzovať, akoby nikdy nebola milostivá Božia vôľa, aby tito ľudia poznali pravdu a boli spasení. Lebo toto oboje je vyjavená Božia vôľa: i že Boh chce omilostiť všetkých, ktorí sa kajajú a veria v Krista, i že chce potrestať tých, ktorí sa vedome odvracajú od svätých príkazaní a znova sa zapletajú do poškvrnú sveta (2. Petra 2,20), pre satana si vyzdobia srdce (Luk.11,25), vysmieľajú sa Duchu Svätému (Žid. 10,29). A že títo, keď v tom zotrávajú, budú zatvrdení, zaslepení a naveky zatratení.

84 A tak ani Faraón (o ktorom je napísané: „Preto som ťa povolal do života, aby som na tebe dokázal svoju moc a aby sa moje meno rozhlasevalo po celej zemi“) nie preto zahynul, žeby mu Boh nebol chcel, dopriať spasenia alebo akoby Jeho milostivá vôľa bola bývala, aby bol zahubený a zatratený. Lebo „Boh nechce, aby niekto zahynul“, „ani nemá záhuby v smrti bezbožného, ale chce, aby sa obrátil a bol živý“.

85 Že však Boh zatvrdil srdce Faraónovo, totž že Faraón stále viac a viac hrešil, čím viac ho napomínal, tým bol zatvrditejší, bol trest za jeho predošlé hriechy a za hrozné tyranstvo, ktorého sa dopúšťal nesmierne a rozličným spôsobom na synoch Izraela úplne neľudsky a proti hlasu svojho srdca.

Boh mu dal kázať svoje slovo a zvestovať svoju vôľu, ale Faraón vedome a zatvrdilo odmietol všetky napomenutia a výstrahy. Preto Boh odťahal od neho ruku a zatvrdil mu srdce a vykonal na ňom svoj súd; lebo si nezaslúžil nič iné, iba „pekelný oheň“; veď aj sv. apoštol používa Faraónov príklad na znázornenie Božej spravodlivosti na nekajúcich a na tých, ktorí opovrhujú Jeho slovom; avšak toto netreba chápať a rozumieť, akoby Boh jemu a tým ľuďom nežičil spásu a akoby ich predurčil vo svojej tajnej rade k večnému zatrateniu, takže nemohol a ani nesmel byť spasený.

87 Týmto učením a vysvetlením večného a spasiteľného vyvolenia vyvolených dieťok Božích sa vzdáva Bohu česť v plnej miere.

Totž, že nás spasil „podľa svojej rady a vôle“ zo svojho číreho milosrdenstva v Kristu bez akýchkoľvek našich zásluh alebo dobrých skutkov, ako je napísané: „Lebo On nás z lásky podľa milostivej rady svojej vôle predurčil zvelebovať slávu Jeho milosti, ktorou nás omilostil v svojom Milovanom“ (Efez. 1,5).

88 Preto je falošné a nesprávne učenie, že príčinou Božieho vyvolenia nie je výlučne Božia milosť a najsvätejšie zásluhy Kristove, ale že aj v nás je príčina Božej voľby, pre ktorú nás Boh vyvolil k večnému životu.

Lebo v Kristu nás vyvolil nielen prv, než sme niečo dobré vykonalí, ale aj prv, než sme sa narodili, ba „ešte pred stvorením sveta“. A aby zostala v platnosti Božia rada, tá podľa vyvolenia a závislá od Toho, ktorý povoláva a nie od skutkov, bolo mu povedané: „Starší bude slúžiť mladšiemu“, ako je napísané: „Jakoba som si zamíloval, Ezaua však znenávidel“ (Rim. 9,11—; 1. Mojž. 25; Malach. 1,2-).

A tak toto učenie nikomu nezavdáva príčinu ani ku sklbeskosti ani k rozpustilému, bezbožnému životu, keď sú ľudia poučovaní, že večné vyvolenie majú hľadať v Kristu a v Jeho svätom evanjeliu ako v „Knihe života“, ktoré nevylučuje ani jedného kajúceho hriešnika, ale ponúka a volá všetkých úbohých, obťažaných a zarmútených hriešnikov ku pokániu a poznaniu hrieškov a k viere v Krista a zasľubuje Ducha Svätého na očistenie a obnovenie sa. A tak dáva najjasnejšiu útechu zarmúteným a pokúšaným srdciam, aby vedeli, že ich spása nie je v ich rukách, lebo ináč by ju v ktorikolvek hodinu a v ktoromkoľvek okamžiku stratili omnoho ľahkomyselnejšie ako Adam a Eva v raji. Ale spása je v milostivom Božom vyvolení, ktoré nám vyjadril v Kristu, z ruky ktorého nás „nikto nevytrhne“ (Ján 10,28; 2. Tim. 2,19).

Kto však tak vykladá učenie o milostivom vyvolení Božom, že sa ním nemôžu potešiť zarmútení kresťania, ale spôsobuje im zúfanie a nekajúcich utvrdzuje v ich svojvôli, — isto a bezpochyby ho nevykladá podľa slova a podľa vôle Božej, ale podľa rozumu a návodu zlomyseľného diabla.

Lebo, ako svedčí apoštol (Rim. 15,4), všetko, „čokoľvek bolo nepísané, nám na poučenie bolo napísané, aby sme skrze trpezlivosť a skrze útechu Písmom mali nádej“. Ak však Písmom nám túto útechu a nádej oslabujú alebo celkom berú, je isté, že ho rozumejú a vykladajú proti vôli a zmyslu Ducha Svätého.

Zostávame pri tomto jednoduchom, správnom a užitočnom vysvetlení, ktoré má pevný a dobrý základ vo vyjavenej Božej vôli. Varujeme sa a vyhýbame všetkým špekuláciám a všeobecným otázkam a disputám. Zavrhneme a zatracujeme, čo sa proti a odporuje tomuto pravdivému, jednoduchému a užitočnému vysvetleniu.

Tokoto o sporných článkoch, o ktorých sa teológovia augsburského vierovyznania hádajú už mnoho rokov; pri tom niektorí pobúdlí, takže povstali veľké kontraverzie, to jest náboženské hádky. Z tohoto nášho vysvetlenia priateľ i nepriateľ, teda každý, môže jasne pochopiť, že sme pre časný pokoj, klud a jednotu nemienili ustúpiť na ujmu večnej a nezmeniteľnej Božej pravdy (to urobiť nie je ani v našej moci). Veď pokoj a jednotu, ktorá by bola proti pravde a na jej potlačenie, nemala by stálosť. Tým menej sme zamýšľali okrašľovať alebo prikrývať falšovane čisté učenia a verejne zvrhnuté bludy. Ale citíme srdečnú radosť a lásku, a nakoľko nám to okolnosti dovoľujú, zo srdca si želáme jednotu a sme jej naklonení, takú jednotu, pravda, ktorá by Božiu česť nerušila, Božiu pravdu svätého evanjelia zachovala, nedala by miesta ani najmenšiemu bludu a ktorá by úbohých hriešnikov privádzala k pravdivému, skutočnému pokániu, aby posilnení v novej poslušnosti, boli ospravedlnení a spasení jedine pre zásluhy Kristove atď.

KII.

O ostatných bludároch a sektároch.

ktori sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu.

Sekty a bludy, ktoré sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu, o ktorých sme sa v tomto našom vysvetlení výslovné nezmienili, ako sú: novokrstenci, švendfeldtáni, noví ariáni a anitrinitári, bludy ktorých jednomyselne zavrhlí všetky cirkvi augsburského vierovyznania, sme preto osobitne a obširne nespomenuli v tomto vysvetlení, lebo sme nateraz iba toto sledovali.

Naši protivníci neomakne tvrdili a po celom svete rozhlasovali o našej cirkvi a jej učiteľoch, že niečo v nej dvoch kazateľov, ktorí by boli jednotní vo všetkých i v jednotlivých článkoch Augsburského vierovyznania. Že sú medzi sebou takí rozdelení a roztrhaní, že ani oni sami nevedia, čo je Augsburské vierovyznanie a jeho vlastný zmysel. Preto sme chceli spoločne vyznať nielen krátkymi jednoduchými slovami aleba menami, ale zaumienili sme si podať čisté, jasné a rozlišujúce vysvetlenie o všetkých článkoch, o ktoré sa hádajú a bojujú teológovia augsburského vierovyznania. Aby každý mohol vidieť, že nič z toho Istivo nezatajujeme a nezakrývame alebo že sa len naoko vyrovnávame, ale chceme veď od základu pomôcť a svoje učenie o tom tak podať, aby aj sami naši protivníci museli vyznať, že vo všetkom tomto zostávame pri pravom, jednoduchom, prirodzenom a vlastnom zmysle Augsburského vierovyznania. Pri ňom z Božej milosti zladame si pevne vytrvať až do svojho skonania. A nakoľko len na našej službe bude záležať, nechceme ani prízmúrením oka ani mlčky pripustiť, aby sa niečo jemu odporujúce zaviedlo do našich cirkví a škôl, v ktorých

nás všemohúci Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista ustanovil za učiteľov a pastierov.

- 7 Aby sa nám nikdy nepripisovali zahrnuté bludy vyššie vymenovaných bludárov a sektárov,
8 ktoré sa — taký je spôsob týchto duchov — tajne votreli na viacerých miestach najmä vtedy, keď
ešte nebolo rozšírené čisté slovo svätého evanjelia, keď všetkých pravoverných učiteľov a vyzná-
vačov prenasledovali, keď ešte vládla hlboká tma pápežstva a úbohí prostí ľudia, pochopiac zjavné
modlárstvo a falošnú vieru pápežstva, vo svojej prostote, žiaľ, všetko prijímali, čo sa im natiekalo
pod menom evanjelia a čo sa líšilo od pápežstva, — museli sme proti tomu aj verejne vyznať pred
celým kresťanstvom, že nechceme mať nič dočinenia, ani nijaké spoločenstvo s týmito bludármi.
Ale že ich všetkých, či ich mnoho alebo málo, zavrhuje a zatracujeme ako bludárov a kacirov,
ktorí sa protivia Písmam svätých prorokov a apoštolov a aj nášmu kresťanskému a na Božom slove
bezpečne založenému Augsburskému vierovyznaniu.

Bludné články novokrstencov.

- 9 Bludné kacirske učenie novokrstencov, ktoré nemožno trpieť a znášať ani v cirkvách, ani
v obciach, ani v domácnostiach, je toto:
- 10 1. Ze naša spravodlivosť pred Bohom nezáleží len v poslušnosti a zásluhách Kristových, ale aj
v našom obnovení sa a pobožnosti, v ktorej občujeme pred Bohom. Túto spravodlivosť vidia zväčša
vo svojich vlastných zvláštnych ustanoveniach, vo svojom akomsi vyvolenom kňazstve ako
v nejakom novom mníštvu.
- 11 2. Ze nepokrstené deti nie sú pred Bohom hriešne, ale že sú spravodlivé a nevinné a budú
spasené vo svojej nevinnosti bez krstu, ktorý nepotrebujú; teda popierajú a zavrhujú celé učenie
o dedičnom hriechu a čo s tým súvisí.
- 12 3. Ze sa deti nemajú krstiť, kým nedostanú rozum a nebudú môcť samy vyznať svoju vieru.
- 13 4. Ze deti kresťanských rodičov môžu byť sväté a môžu byť Božimi dieťkami aj bez krstu a pred
ním preto, lebo sa narodili z kresťanských a veriacich rodičov. Preto si krst dieťtok necenia, ani ho
nepožadujú v protive s výslovnými slovami zaslúbenia, ktoré sa vzťahujú len na tých, čo zacho-
vávajú zmluvu a ju neznevažujú (1. Mojz. 17.9).
- 14 5. Ze zhromaždenie a zbor, v ktorom sú hriešnici, nie je opravdivým kresťanským zhromažde-
ním a kresťanským zborom.
- 15 6. Ze sa v kostoloch, v ktorých sa predtým titul pápežské omše, nemá poslúchať kázeň ani ich
navštevovať.
- 16 7. Ze netreba mať nič spoločného s cirkevnými služobníkmi, ktorí kážu evanjelium podľa Augs-
burského vierovyznania a ktorí karajú bludy novokrstencov; netreba im ani slúžiť ani pracovať,
ale treba utekať od nich a vyhýbať sa im ako kaziteľom Božieho slova.
- 17 8. Ze v Novej zmluve vrchnosť nie je bohumilým stavom.
- 18 9. Ze kresťan nemôže zastávať vrchnostenský úrad s dobrým a nepoškvrneným svedomím.
- 19 10. Ze kresťan nemôže a čistým svedomím použiť podľa potreby vrchnostenský úrad proti
zločincovi, ani poddať sa nemôžu dovolávať jeho moci.
- 20 11. Ze kresťan s dobrým svedomím nemôže prisaháť na súde, ani vernosť svojmu zemepánovi
alebo vrchnosti.
- 21 12. Ze vrchnosť nemôže bez poškodenia svedomia odsúdiť zločince na smrť.
- 22 13. Ze kresťan nemôže mať a vlastniť majetok s dobrým svedomím, ale že je povinný odovzdať
ho zboru.
- 23 14. Ze kresťan nemôže byť s dobrým svedomím hostinským, obchodníkom alebo zbrojárcom.
- 24 15. Ze manželia sa majú rozísť pre vieru a sa opustiť a zosobášť sa s iným, ktorý je rovnakej
viery.
- 25 16. Ze Kristus nemal svoje telo a krv od panny Márie, ale si to prinesol z neba.
- 26 17. Ze On nie je pravý a podstatný Boh, ale že má len vieru a vyššie dary a slávu ako iní ľudia.
- 27 A iné týmito podobné články, ako sa delia na mnohé skupiny, z ktorých jedna má viac bludov,
druhá menej. A tak celá ich sekta v podstate nie je ničím iným ako novým mníštvom.

Bludné články švenkfeldciánov.

- 26 Podobne zavrhuje a zatracuje to, čo učia švenkfeldciáni:
- 29 1. Ze všetci, ktorí Krista podľa tela alebo podľa Jeho prijatého človečenstva pokladajú za stvo-

renú bytosť, vonkoncom neznajú už kralujúceho nebeského Kráľa — Krista; že Kristovo telo povýšením prijalo všetky Božie vlastnosti tak, že je mocou, silou, velebou, slávou rovný Otcovi a večnému Slovu vďaka ču do stupňa a niesta bytosti a že teda v Kristu je jedna bytosť, vlastnosť, vôľa a sláva oboch prirodzeností a že telo Kristovo prináleži k podstate Svätej Trojice.

2. Že cirkevná služobnosť, kázané a poslúchané slovo nie je prostriedok, ktorým Boh Duch Svätý učí ľudí a vzbudzuje v nich spasiteľnú známosť Krista, obrátenie, pokánie, vieru a novú poslušnosť. 30

3. Že voda krsu nie je prostriedok, ktorým Pán Boh spečatuje synovstvo a spôsobuje znovu-zrodenie. 31

4. Že chlieb a víno vo svätej vešeri nie sú prostriedky, ktorými Kristus udeľuje svoje telo a krv. 32

5. Že kresťan, ktorý je naozaj Duchom Božím znovuzrodený, môže v tomto živote úplne zachovať a naplniť Boží zákon. 33

6. Že nie je pravý kresťanský zbor, v ktorom sa nezachováva verejne vyvolávanie alebo riadny proces vyobcovania. 34

7. Že cirkevný služobník, ktorý sám nie je opravdivo obnovený, ospravedlivený a pobožný, nemôže byť užitočne učí ani prisluhovať pravú, skutočnú svätosť. 35

Bludné články nových ariánov.

Zavrhujeme a zatracujeme tiež učenie nových ariánov, že Kristus nie je opravdivý, podstatný, prirodzený Boh, nemá a Bohom Otcom jednu večnú Božskú bytosť, ale je len ozdobený Božskou velebnosťou popri Bohu Otcovi a pod Ním. 36

Bludné články nových antitrinitárov.

1. Podobne, že niektorí antitrinitári zavrhi a zatratili stare uznávané symboly, Nicejský a Atanázov (čo do obsahu i čo do znenia a učia, že Otec, Syn a Duch Svätý nemajú jednu jednú večnú Božskú bytosť, ale že sú ako tri odlišné osoby, Boh Otec, Syn a Duch Svätý. Teda že každá osoba má svoju bytosť, odlišnú a oddelenú od ostatných osôb. A že všetky tri ako traja odlišní a vo svojej podstate oddelení ľudia alebo majú rovnakú moc, mudrosť, veľbu a slávu, alebo nie sú si rovné ani čo bytosti ani čo do vlastnosti. 37

2. Že iba Otec je pravý a skutočný Boh. 38

Všetky tieto a im podobné články a všetko, čo s nimi súvisí a z nich vyplýva, zavrhujeme a zatracujeme ako nepravé, kacírské, odporujúce Božiemu slovu, trom Symbolom, Augsburskému vierovyznaniu, Apológii, Šmalkaldským článkom a Lutherovým katechizmom. Pred nimi sa majú a musia chrániť všetci zbožní kresťania, ak má byť milá spása a blahoslavenstvo ich duše. 39

A tak pred tvárou Božou a pred tvárou celého kresťanstva, pred súčasníkmi i pred tými, čo po nás prídu, chceme sme dokázať, že len toto tu predložené vysvetlenie a nijaké iné je naše učenie, viera a vyznanie vo všetkých spomenutých a vysvetlených sporných článkoch. S ním sa z Božej milosti a s neohrozenou mysľou ukážeme pred súdnou stolicou Ježiša Krista a z neho vydáme počet. Proti nemu nič nechceme ani tajne, ani zjavne ani hovoriť, ani písať, ale chceme z Božej milosti pri ňom vytrvať. Všetko sme dobre uvážili v Božej bázni a so vzývaním sme vlastnoručne podpísali: 40

Jakub Andreä D., podpísal.

Mikuláš Selnerker D., podpísal.

Ondrej Musculus D., podpísal.

Krištof Kroner D., podpísal.

Dávid Chytreus.

Martin Chemnitz D.

Doslov k slovenskému prekladu týchto Symbolických kníh

V prvých rokoch po skončení druhej svetovej vojny vyšiel z našej fakulty podnet na vydávanie slovenského prekladu výberu z Lutherových spisov. V tom čase sa minuli aj posledné exempláre Leškovho prekladu Knihy svornosti a tak na pastoraálnych konferenciách sa pripomína potreba ich nového prekladu a vydania. Bol to Pavel Tomko, ktorý oslovil profesora katechéty na martinskom gymnáziu Ota Viznera, či by sa nepridal k tomuto podujatiu. Ten mu to prisľúbil a hneď sa pribral prekladať Formulu svornosti. Z fakulty si vypožičal göttingcké jubilejné vydanie „Die Bekenntnischriften der evangelisch-lutherischen Kirche“ herausgegeben in Gedenkjahr der Augsburgischen Konfession 1930. — Keď po roku zistil, že ťukto iný nepracuje na preklade, pokračoval a za 3 roky preložil celú knihu svornosti. Dokončil ju r. 1951 vo Vysokých Tatrách, kam bol ustanovený za námestníka knaza, keď funkcia profesora-katechéty bola úradne zrušená. Pretože svoj preklad považoval za významnú prácu pre cirkev, poslal preložené časti na recenziu prof. dr. Jánovi Beblavému, farárovi Jurajovi Štruhárikovi a biskupovi dr. Vladimirovi P. Čobrdovi. V problémoch terminológie sa radil s prof. dr. Eugenom Jónom a prof. dr. Rudolfom Britanom, vtedy gymnaziálnymi profesormi v Martine a s prof. dr. Karolom Gábrňom. Keďže sme vtedy ešte nemali hotový preklad Starej zmluvy, starozmluvné texty už komisiálne ustálené mu poskytoval doc. dr. Július Janko. Text rukopisu lektorovali bratia: Július Madarás, vtedy farár v Sp. Novej Vsi a Ondrej Šimek, farár v Batizovciach. Niektoré dáta z domácej histórie do literárno-historického úvodu pomohli mu doplniť prof. dr. Ján Petrik a prof. dr. Ján Ďurovič.

Vedenie cirkvi bolo oboznámené s prácou na prekladaní a jej vydanie sa pripravovalo v Trancoctu, ktorý ho mal už r. 1955 zaradený do edičného programu. Úmysel vydať tento preklad Knihy svornosti bol aj zverejnený nielen u nás, ale aj v Lutherische Rundschau r. 1956. č. 3.

Keď sa vydanie nedarilo uskutočniť, na definitívne skolaciovanie celého textu prekladu v porovnaní s pôvodinou sa stretli O. Vizner, dr. V. P. Čobrda a J. Štruhárik v máji 1960 na fare u Dudášovcov na Vrútkach, potom u Viznerovcov v Dačovom Lome a ešte na fare u Darinky Bancikovej v Drienove. Ďalšiu úpravu textu vykonal ešte raz prekladateľ a br. biskup dr. Rudolf Kostial v r. 1971, keď sa zdalo, že Symbolické knihy budú môcť vyjsť. Ale za vlády komunistov to nebolo možné.

13. februára 1962 bol prekladateľ Ota Vizner na dačovlomskej fare zaknutý a Krajský súd v Banskej Bystrici prekladanie Symbolických kníh pokladal za vysokonebezpečnú trestnú činnosť — hlavnú trestnú činnosť podľa obžaloby aj podľa rozsudku. Stretnutie pri kolaciovani textu označil súd ako konšpiráciu. Najvyšší súd však na naliehanie Viznerovho obhajcu dr. Vrbu z Prahy preskúmal preklad, porovnal s pôvodinou a vyladal si odborné posudky od dekana Husovej fakulty v Prahe prof. dr. J. L. Hromádku, prodekana prof. dr. J. Součka, gen. biskupa dr. J. Chabadu a Slov. úradu pre veci cirkevné v Bratislave. Potom na základe toho vyriekol, že Symbolické knihy a ich prekladanie nazakladá trestnú činnosť. Zhabané texty boli prekladateľovi vrátené Krajskou prokuratúrou až po domáhaní sa r. 1965. Symbolické knihy boli teda omilostené, ale ich prekladateľ bol odsúdený a rehabilitácie sa ani nedožil. Dožil sa však nových pomerov slobody a demokracie. Pán ho od nás odvolal po jeho poslednej kazni v rodisku Lubietovej diňa 11. februára 1990. — Dňa 8. októbra 1990 pod číslom 2 Rl 92/90 Krajský súd v Banskej Bystrici vydal uznesenie, ktorým zrušil odsudzujúce rozsudky Ota Viznera, biskupa Fedora Ruppeltda, farárov Juraja Štruhárika, Ľudovíta Vajdičku a Darinky Bancikovej.

Keďže pôvodný text Symbolických kníh je v dvoch rečiach — latinskej a nemeckej, br. Ota Vizner používal text, ktorý bol najpôvodnejší, Augsburské vyznanie na sneme v Augsburgu 25. júna 1530 bolo prečítané po nemecky, je tento preklad z nemeckého textu. Obrana bola pôvodne napísaná Filipom Melanchthonom po latincky, aj jeho Pojednanie o pápežovej moci a prvcnatve; preto sú tieto dva preklady z latinčiny. U ostatných spisov je pôvodina nemecká. Bol to teda vždycky prvý stípec textu v göttingckom vydaní.

Symbolické knihy chcú slúžiť cirkvi k vieroučnému uvedomeniu najmä mladších generácií nastupujúcich do nového obdobia práce cirkvi a spoločenského života. Je to nielen naše cenné dedičstvo, ale norma orientácie našej viery aj do budúcnosti. — Nech je a zostane vydanie tohoto dieľa pamätníkom práce br. Ota Viznera, ako aj našej vďaky jemu i všetkým spomenutým, ktorí mu pri tom pomáhali na česť a slávu Božiu.

Daniel Veselý

I. Register biblických citátov

1.Mojž.	1,11	129,8	1.Sam.	2,99	131,10	Žalm	110,3	302,17
1.Mojž.	1,27	50,5	2.Sam.	12,13	107,48	Žalm	111,4.5	143,72
1.Mojž.	1,29	132,7	2.Sam.	12,13	108,56	Žalm	116,11	67,34
1.Mojž.	1,29	316,78	2.Sam.	22,8	116,149	Žalm	116,11	148,25
1.Mojž.	2,18	52,21	Jób	9,28	93,327	Žalm	116,17	139,29
1.Mojž.	3,5-	163,9	Jób	9,30	93,327	Žalm	116,18	108,49
1.Mojž.	3,15	58,46	Jób	10,8	254,4	Žalm	119	287,15
1.Mojž.	3,15	306,29	Jób	10,8-12	283,35	Žalm	119,1	261,2
1.Mojž.	4,10	137,70	Jób	19,28	254,10	Žalm	119,1	262,4
1.Mojž.	6,5	255,21	Žalm	1,2	199,10	Žalm	119,1	307,4
1.Mojž.	6,8	282,25	Žalm	1,2	261,2	Žalm	119,26	108,49
1.Mojž.	8,21	255,21	Žalm	1,2	307,4	Žalm	119,32	308,21
1.Mojž.	8,21	245,3	Žalm	2,10	178,54	Žalm	119,46	41
1.Mojž.	8,21	287,17	Žalm	4,6	139,20	Žalm	119,71	307,9
1.Mojž.	15,6	297,33	Žalm	5,5	332,7	Žalm	119,105	253,1
1.Mojž.	17,7	271,8	Žalm	5,10	334,95	Žalm	130,3	93,326
1.Mojž.	17,9	340,13	Žalm	6,1	116,150	Žalm	130,3.4.5	72,56
1.Mojž.	22,18	306,23	Žalm	6,3.4	106,31	Žalm	130,7	164,8
1.Mojž.	22	303,28	Žalm	7,9	93,326	Žalm	136,25	184,10
1.Mojž.	25	339,88	Žalm	8,2.7	322,27	Žalm	139,14-16	283,36
2.Mojž.	9,16	339,84	Žalm	8,6	326,70	Žalm	139,16	332,4
2.Mojž.	20,2.3	202,1	Žalm	12,3	334,36	Žalm	143,2	80,168
2.Mojž.	20,2.17	201,1-10	Žalm	18,6	116,149	Žalm	143,2	110,78
2.Mojž.	20,3	223,324	Žalm	19,13	46,11.2	Žalm	143,2	168,4
2.Mojž.	20,5.6	204,30	Žalm	19,13	50,7	Žalm	143,2	308,21
2.Mojž.	20,5.6	223,320	Žalm	19,13	168,1	Žalm	143,2	80,168
2.Mojž.	20,7	205,49	Žalm	25	293,81	Žalm	143,2	93,326
2.Mojž.	20,7	208,57	Žalm	31,23	337,74	Žalm	145,15.16	194,7
2.Mojž.	20,7	206,63	Žalm	32,1	79,183	Žalm	147,9-11	194,10
2.Mojž.	20,7	230,5	Žalm	32,1	73,76	Žalm	147,11	223,325
2.Mojž.	20,8	207,78	Žalm	32,1	76,103	Žalm		67,43
2.Mojž.	20,12	209,108	Žalm	32,1	259,7	Žalm		72,57.58
2.Mojž.	20,12	209,109	Žalm	32,2	80,168	Žalm		105,9
2.Mojž.	20,12	211,131	Žalm	32,5	112,107	Žalm		199,8
2.Mojž.	20,12	215,206	Žalm	32,6	80,169	Žalm		200,18
2.Mojž.	20,12	240,20	Žalm	37,1	82,198	Prisl.	10,13	85,240
2.Mojž.	20,12	241,38	Žalm	37,5	50,11	Prisl.	17,15	258,7
2.Mojž.	20,13	213,179	Žalm	38,5.9	106,91	Prisl.	17,15	298,17
2.Mojž.	20,14	215,199	Žalm	38,10.13	106,82	Prisl.	18,22	
2.Mojž.	20,15	124,11	Žalm	40,7	139,29	Prisl.	19,17	218,252
2.Mojž.	20,15	150,46	Žalm	45,13	128,18	Prisl.	20,9	93,327
2.Mojž.	20,15	216,222	Žalm	50,8	62,207	Prisl.	27,23	112,196
2.Mojž.	20,16	218,254	Žalm	50,13	139,29	Kaz.	12,7	283,37
2.Mojž.	20,16	219,257	Žalm	50,15	88,268	Izaiáš	1,16-18	86,259
2.Mojž.	20,17	221,292	Žalm	50,15	72,59	Izaiáš	1,17-19	117,164
2.Mojž.	20,17	222,310	Žalm	50,15	139,29	Izaiáš	5,23	296,17
2.Mojž.	28,39	140,35	Žalm	50,15	206,64	Izaiáš	11,2	326,72
2.Mojž.	33,20	163,3	Žalm	60,15	231,19	Izaiáš	11,10	128,18
3.Mojž.	3,1-	139,25	Žalm	51,6	112,108	Izaiáš	14,27	332,10
3.Mojž.	7,11-	139,25	Žalm	51,7	163,3	Izaiáš	26,16	116,151
3.Mojž.	19,18	90,289	Žalm	51,12	289,26	Izaiáš	28,16	109,65
4.Mojž.	6,2-	151,66	Žalm	51,12	292,60	Izaiáš	28,16	129,31
4.Mojž.	14,18	93,328	Žalm	51,18.10	139,29	Izaiáš	28,21	108,50
4.Mojž.	28,4	140,36	Žalm	54,8	302,17	Izaiáš	28,21	117,159
5.Mojž.	4,24	93,329	Žalm	56,13-	139,25	Izaiáš	37,28	332,4
5.Mojž.	6,5	90,289	Žalm	68,19	78,139	Izaiáš	40,6	93,329
6.Mojž.	6,5	148,25	Žalm	72,11	128,18	Izaiáš	45,11	283,34
6.Mojž.	6,7-8	200,11	Žalm	72,15	128,18	Izaiáš	40,6	137,70
5.Mojž.	12,8.32	308,20	Žalm	82,6	130,44	Izaiáš	49,8	306,23
5.Mojž.	16,10	144,85	Žalm	90	285,62	Izaiáš	52,11	136,64
5.Mojž.	25,4	195,3	Žalm	91	238,20	Izaiáš	53,5	159,5
6.Mojž.	29,3	283,26	Žalm	93,1-	323,27	Izaiáš	53,5	306,23
5.Mojž.	30,6	289,28	Žalm	109,19	211,138	Izaiáš	63,6	168,3
5.Mojž.	32,6	283,34	Žalm	110,1	306,23	Izaiáš	63,10	138,23
1.Sam.	2,8	108,50	Žalm	110,3	292,64	Izaiáš	53,10	142,55

Izaiás	53,11	75,101	Tobiás	4,11	89,277	Matús	15,9	329,8
Izaiás	54,5	289,34	Tobiás	4,20	89,280	Matús	15,11	54,23
Izaiás	55,11	119,12	2.Makab	15,14	127,9	Matús	15,11	152,7
Izaiás	58,7	87,259	Matús	3,2	166,31	Matús	15,14-13	59,47
Izaiás	59,7-9	86,254	Matús	3,7	166,32	Matús	15,19	255,21
Izaiás	58,8	98,366	Matús	3,9	47,6	Matús	16,16	176,26
Izaiás	61,1	326,72	Matús	3,8	87,264	Matús	16,16-	176,22
Izaiás	64,8	283,34	Matús	3,8	113,122	Matús	16,19	98,398
Jerem.	3,1	337,75	Matús	3,8	114,132	Matús	16,19	118,178
Jerem.	7,22	82,207	Matús	3,12	100,19	Matús	17,5	291,51
Jerem.	7,22-23	139,28	Matús	3,12	98,1	Matús	17,5	313,43
Jerem.	9,28	256,6	Matús	4,17	113,122	Matús	17,8	336,68
Jerem.	10,24	116,150	Matús	4,17	114,132	Matús	17,21	54,37
Jerem.	15,19	88,268	Matús	5,3	86,264	Matús	18,2	175,8
Jerem.	15,19	270,14	Matús	5,6	334,30	Matús	18,6	330,16
Jerem.	17,9	53,8	Matús	5,7	86,255	Matús	18,7	330,16
Jerem.	17,9	287,17	Matús	5,10	82,199	Matús	18,15	220,278
Jerem.	23,6	257,1	Matús	5,13	147,6	Matús	18,16	220,279
Jerem.	23,29	164,2	Matús	5,21	214,182	Matús	18,18	115,138
Jerem.	31,19	67,34	Matús	5,21	281,8	Matús	18,18	176,23
Jerem.	31,33	77,123	Matús	5,21	305,10	Matús	18,19	176,24
Jerem.	31,33	77,125	Matús	5,46	215,194	Matús	18,20	199,9
Jerem.	31,33	83,219	Matús	6,9	232,35	Matús	18,20	167,14
Jerem.	33,6	151,59	Matús	6,10	232,49	Matús	18,20	179,68
Jerem.	49,12	117,159	Matús	6,10	233,59	Matús	18,20	291,57
Ezech.	7,26	132,17	Matús	6,11	234,71	Matús	18,20	327,76
Ezech.	11,19	289,26	Matús	6,12	235,85	Matús	19,6	133,23
Ezech.	18,21-22	87,263	Matús	6,12	236,99	Matús	19,6	134,30
Ezech.	18,23	270,10	Matús	6,13	238,99	Matús	19,11	50,5
Ezech.	18,23	998,81	Matús	6,13	237,108	Matús	19,11	133,16
Ezech.	20,18-19	121,14	Matús	6,13	297,112	Matús	19,12	133,21
Ezech.	20,25	149,30	Matús	6,14	88,272	Matús	19,17	77,122
Ezech.	33,11	111,94	Matús	6,14	236,96	Matús	19,7	88,270
Ezech.	33,11	270,10	Matús	6,33	233,58	Matús	19,21	150,45
Ezech.	33,11	201,49	Matús	7,7	231,19	Matús	19,29	149,29
Ezech.	33,11	338,81	Matús	7,12	220,286	Matús	19,29	150,40
Ezech.	33,11	338,81	Matús	7,15	57,23	Matús	20,2	333,27
Ezech.	36,26	289,26	Matús	7,15	102,48	Matús	20,16	335,51
Daniel		146,4	Matús	7,15	331,32	Matús	22,1	333,14
Daniel	2,28	260,9	Matús	7,22	335,39	Matús	22,2	333,27
Daniel	3,28	87,261	Matús	9,12	247,71	Matús	22,6	335,34
Daniel	4,24	86,254	Matús	9,12	315,70	Matús	22,12	335,39
Daniel	4,24	87,262	Matús	10,23	303,30	Matús	22,14	270,12
Daniel	4,24	88,267	Matús	10,29	332,4	Matús	22,21	195,5
Daniel	7,14	324,55	Matús	10,32	330,17	Matús	22,37	84,226
Daniel	8,11	140,36	Matús	11,27	289,26	Matús	23,2	48,9
Daniel	9,18	93,331	Matús	11,27	324,55	Matús	23,3	163,21
Daniel	9,18	93,332	Matús	11,27	327,85	Matús	23,10-	150,52
Daniel	11,31	141,45	Matús	11,28	107,44	Matús	23,37	335,41
Daniel	11,36	100,24	Matús	11,28	128,18	Matús	24,5	170,XIV
Daniel	11,38	121,19	Matús	11,28	247,68	Matús	24,18	303,30
Daniel	11,38	100,24	Matús	11,28	315,70	Matús	25,1	100,19
Daniel	11,38	141,51	Matús	11,28	336,68	Matús	25,21-23	127,5
Daniel	12,11	140,35	Matús	13,11-13	287,10	Matús	25,35	96,370
Ozeás	13,9	332,7	Matús	13,15	289,26	Matús	25,42-43	214,191
Ozeás	13,9	336,82	Matús	13,38	100,19	Matús	26,26	193,4
Ozeás	13,14	115,140	Matús	13,47	100,19	Matús	26,26	266,17
Jonás	3,10	117,166	Matús	13,17	98,1	Matús	26,26	310,7
Abakuk	2,4	75,100	Matús	15,3,9	54,23	Matús	26,26	313,52
Abakuk	2,4	107,47	Matús	15,9	56,37	Matús	26,26-28	107,42
Zachar.	1,3	88,268	Matús	15,9	115,143	Matús	26,26-28	244,13
Zachar.	1,12	127,8	Matús	15,9	116,147	Matús	26,27	50,1
Zachar.	2,13	93,329	Matús	15,9	120,5	Matús	26,28	245,21
Zachar.	9,10	332,27	Matús	15,9	146,23	Matús	26,28	247,64
Malach.	1,2	339,88	Matús	15,9	152,69	Matús	28,18	266,16
Malach.	1,11	140,31	Matús	15,9	159,2	Matús	28,18	267,34
Malach	3,3	140,34	Matús	15,9	170,1	Matús	28,18	267,31
Tobiás	4,6	89,279	Matús	15,9	208,3	Matús	28,18	313,43

Matus	28,18	324,65	Lukas	21,34	123,46	Ján	10,27	98,400
Matus	28,18	326,70	Lukas	22,19	193,4	Ján	10,27	339,12
Matus	28,18	327,63	Lukas	22,19	313,52	Ján	10,27-	334,30
Matus	28,18	177,31	Lukas	22,19,20	143,69	Ján	10,28	332,8
Matus	28,19	103,2	Lukas	22,20	119,20	Ján	10,28	335,46
Matus	28,19	191,4	Lukas	22,24-27	175,8	Ján	10,28	339,90
Matus	28,19	202,21	Lukas	24,26	323,39	Ján	13,3	326,70
Matus	28,19	239,4	Lukas	24,27,32	288,26	Ján	14,6	337,67
Matus	28,19	241,38	Lukas	24,35	131,7	Ján	15	103,3,3
Matus	28,20	327,76	Lukas	24,46-	304,4	Ján	15,5	49,39
Marek	1,1	304,4	Lukas	24,46,47	305,8	Ján	15,5	86,256
Marek	1,15	107,45	Lukas	24,47	72,62	Ján	15,5	88,266
Marek	1,15	184,4	Lukas	24,47	106,30	Ján	15,5	88,269
Marek	1,15	260,6	Lukas	24,47	113,122	Ján	15,5	92,315
Marek	1,15	304,6	Lukas	24,47	164,6	Ján	15,5	96,372
Marek	1,15	305,8	Lukas	24,47	334,28	Ján	15,5	110,85
Marek	1,15	337,67	Lukas	24,47	334,28	Ján	15,5	256,6
Marek	6,20	222,305	Ján	1,3,10-	324,55	Ján	15,5	289,26
Marek	9,24	315,71	Ján	1,5	287,10	Ján	15,5	287,14
Marek	14,22	193,4	Ján	1,5	287,12	Ján	15,12	302,14
Marek	14,22	313,52	Ján	1,12,13	73,94	Ján	16,8	164,1
Marek	14,29	263,15	Ján	1,14	312,96	Ján	16,8	305,12
Marek	16,15	304,4	Ján	1,16	166,32	Ján	16,8	305,13
Marek	16,15	334,28	Ján	1,29	158,2	Ján	16,8	308,12
Marek	16,16	138,18	Ján	1,29	76,103	Ján	16,12	58,31
Marek	16,16	168,7	Ján	1,29	168,38	Ján	16,14	336,60
Marek	16,16	191,8	Ján	1,29	334,28	Ján	16,29	94,393
Marek	16,16	239,5	Ján	3,5	70,31	Ján	17,10	328,85
Marek	16,16	240,23	Ján	3,14,15	75,94	Ján	16,29	128,17
Marek	16,16	240,31	Ján	3,15-17	315,70	Ján	17,17	291,51
Marek	16,16	240,33	Ján	3,16	291,49	Ján	17,24	325,65
Marek	16,16	335,39	Ján	3,16	334,28	Ján	18,36	57,15
Marek	16,19	322,28	Ján	3,16	337,67	Ján	18,36	177,31
Lukas	1,35	265,5	Ján	3,17	75,96	Ján	20,31	175,9
Lukas	2,32	306,23	Ján	3,17,18	95,345	Ján	20,21-	57,7
Lukas	3,7	166,02	Ján	3,18	263,18	Ján	20,23	176,23
Lukas	4,18	305,9	Ján	3,31,35	324,55	Ján	21,15	178,15
Lukas	6,23	95,356	Ján	3,36	95,356	Ján	21,15	177,30
Lukas	8,37	86,254	Ján	4,23,24	139,27	Skutky ap.		
Lukas	8,37	87,258	Ján	5,21	325,58		1,7	336,56
Lukas	8,37	238,96	Ján	5,21,27	324,55	Skutky ap.		
Lukas	7,37	108,57	Ján	5,23	128,18		2,38	113,122
Lukas	7,47	78,153	Ján	5,29	96,370	Skutky ap.		
Lukas	7,48,50	108,57	Ján	6,29	288,26		2,43-	131,7
Lukas	7,60	76,153	Ján	6,37	337,88	Skutky ap.		
Lukas	8,13	333,42	Ján	6,39	325,59		3,21	310,119
Lukas	8,8,18	335,51	Ján	6,39-	324,55	Skutky ap.		
Lukas	10,16	57,23	Ján	6,40	92,310		4,11-	75,98
Lukas	10,16	101,28	Ján	6,40	334,28	Skutky ap.		
Lukas	10,16	102,48	Ján	6,40	337,87		4,12	159,5
Lukas	10,16	107,40	Ján	6,44	290,26	Skutky ap.		
Lukas	10,16	57,23	Ján	6,44	337,76		5,29	47,7
Lukas	11,11-	337,72	Ján	6,48,58	325,59	Skutky ap.		
Lukas	11,25	333,42	Ján	6,51	314,51		5,29	153,21
Lukas	11,25	339,89	Ján	6,51	334,28	Skutky ap.		
Lukas	11,41	79,155	Ján	7,19	166,39		6,29	302,14
Lukas	11,41	89,281	Ján	8,34	286,7	Skutky ap.		
Lukas	12,14	57,16	Ján	8,36	70,31		5,31	288,26
Lukas	13,5	304,7	Ján	8,36	91,297	Skutky ap.		
Lukas	13,24	334,39	Ján	8,36	292,67		7,51	292,60
Lukas	14,18	335,39	Ján	8,37	287,12	Skutky ap.		
Lukas	14,24	335,51	Ján	8,44	48,20X		7,51	335,39
Lukas	15,7	305,7	Ján	8,44	51,22	Skutky ap.		
Lukas	17,10	46,91,2	Ján	8,44	99,16		10,1	168,8
Lukas	17,10	94,394	Ján	8,44	126,20X	Skutky ap.		
Lukas	18,11	94,392	Ján	9,2,3	117,159		10,38	312,96
Lukas	21,33	313,43	Ján	10,9	337,67	Skutky ap.		
Lukas	21,34	54,35	Ján	10,12	279,14		10,43	74,63

Skutky ap.		Rimskym 1,16	119,11	Rimskym 4,15	71,38
10,43	88,273	Rimskym 1,16	200,11	Rimskym 4,15	88,270
Skutky ap.		Rimskym 1,16	256,4	Rimskym 4,15	111,88
10,43	109,65	Rimskym 1,16	306,33	Rimskym 4,15	164,4
Skutky ap.		Rimskym 1,16	334,29	Rimskym 4,16	72,50
10,43	126,2	Rimskym 1,17	107,47	Rimskym 4,16	74,84
Skutky ap.		Rimskym 1,17	258,10	Rimskym 4,16	109,61
10,44	109,71	Rimskym 1,17	296,20	Rimskym 4,16	110,81
Skutky ap.		Rimskym 1,17	300,57	Rimskym 4,16	126,10
11,14	291,51	Rimskym 1,18	184,1	Rimskym 4,17	102,37
Skutky ap.		Rimskym 1,18	261,8	Rimskym 4,18	93,320
13,38	75,97	Rimskym 1,19	286,9	Rimskym 4,20	92,309
Skutky ap.		Rimskym 1,20	306,22	Rimskym 4,25	156,2
13,46	335,39	Rimskym 2,6	96,370	Rimskym 4,25	306,22
Skutky ap.		Rimskym 2,10	98,370	Rimskym 5,1	49,17
13,46	336,60	Rimskym 2,13	77,122	Rimskym 5,1	78,91
Skutky ap.		Rimskym 2,19	86,252	Rimskym 5,1	81,198
13,48	332,8	Rimskym 3	45,IV,3	Rimskym 5,1	89,217
Skutky ap.		Rimskym 3,10	168,33	Rimskym 5,1	92,305
15,1-	277,7	Rimskym 3,11	267,10	Rimskym 5,1	98,320
Skutky ap.		Rimskym 3,12	267,12	Rimskym 5,1	108,96
15,9	75,99	Rimskym 3,19	164,1	Rimskym 5,1	138,12
Skutky ap.		Rimskym 3,20	305,17	Rimskym 5,1	142,60
15,9	89,284	Rimskym 3,21	71,41	Rimskym 5,1	145,89
Skutky ap.		Rimskym 3,22	834,28	Rimskym 5,2	74,81
15,9	169,1	Rimskym 3,23	70,32	Rimskym 5,2	86,257
Skutky ap.		Rimskym 3,23	158,4	Rimskym 5,2	91,297
15,9-	152,8	Rimskym 3,24	73,73	Rimskym 5,2	92,314
Skutky ap.		Rimskym 3,24	126,10	Rimskym 5,2	107,37
15,10	54,25	Rimskym 3,24	258,10	Rimskym 5,2	109,68
Skutky ap.		Rimskym 3,25	74,82	Rimskym 5,2	109,69
15,10	58,42	Rimskym 3,25	97,382	Rimskym 5,2	303,34
Skutky ap.		Rimskym 3,25	109,63	Rimskym 5,12	163,3
15,10	122,31	Rimskym 3,26	74,86	Rimskym 5,12	280,7
Skutky ap.		Rimskym 3,28	159,4	Rimskym 5,12	281,9
15,10-	135,42	Rimskym 3,28	73,73	Rimskym 5,12-	163,1
Skutky ap.		Rimskym 3,28	74,87	Rimskym 5,18	295,12
16,3	329,9	Rimskym 3,28	159,4	Rimskym 5,19	257,3
Skutky ap.		Rimskym 3,28	285,12	Rimskym 5,19	295,12
16,3	330,12	Rimskym 3,28	297,27	Rimskym 5,19	300,57
Skutky ap.		Rimskym 3,28	298,42	Rimskym 5,20	76,103
16,14	256,5	Rimskym 3,31	77,123	Rimskym 5,20	127,6
Skutky ap.		Rimskym 3,31	80,175	Rimskym 5,20	164,4
16,14	288,26	Rimskym 3,31	127,15	Rimskym 6,4	192,14
Skutky ap.		Rimskym 4	45,IV,3	Rimskym 6,8	009,17
17,24	283,34	Rimskym 4,1-	297,33	Rimskym 6,9	103,4
Skutky ap.		Rimskym 4,1-	75,87	Rimskym 6,12	282,4
17,28	283,42	Rimskym 4,3	297,33	Rimskym 6,14	259,10
Skutky ap.		Rimskym 4,3	258,10	Rimskym 6,14	308,17
17,30	186,34	Rimskym 4,3-	80,293	Rimskym 6,17	302,18
Skutky ap.		Rimskym 4,3	92,307	Rimskym 6,19	113,122
20,7	131,7	Rimskym 4,4-	75,89	Rimskym 6,19	114,132
Skutky ap.		Rimskym 4,5	89,285	Rimskym 6,23	95,456
20,21	260,6	Rimskym 4,5	90,293	Rimskym 6,23	336,61
Skutky ap.		Rimskym 4,5	92,307	Rimskym 7,5	67,90
20,21	304,4	Rimskym 4,5	258,5	Rimskym 7,6	259,10
Skutky ap.		Rimskym 4,5	295,12	Rimskym 7,6	305,10
20,21	305,8	Rimskym 4,6	259,7	Rimskym 7,7	67,39
Skutky ap.		Rimskym 4,6	298,23	Rimskym 7,7	148,25
20,28	268,14	Rimskym 4,6	299,59	Rimskym 7,7	305,17
Skutky ap.		Rimskym 4,6	302,24	Rimskym 7,7-	308,21
21,26	329,9	Rimskym 4,7	79,163	Rimskym 7,10	164,7
Skutky ap.		Rimskym 4,9	75,90	Rimskym 7,14	281,8
26,18	287,10	Rimskym 4,9	82,201	Rimskym 7,14	288,17
Rimskym 1,3	329,37	Rimskym 4,9	119,19	Rimskym 7,14	305,10
Rimskym 1,4	328,85	Rimskym 4,11	143,70	Rimskym 7,14-	187,40
Rimskym 1,16	57,10	Rimskym 4,13	90,292	Rimskym 7,14-	259,13
Rimskym 1,16	73,67	Rimskym 4,14	71,42	Rimskym 7,14-	289,34

Rimskym 7,18	248,76	Rimskym 10,4	306,25	I.Korint. 3,8	96,373
Rimskym 7,18	288,17	Rimskym 10,10	97,384	I.Korint. 3,8	129,29
Rimskym 7,18-	308,19	Rimskym 10,10	75,91	I.Korint. 3,11	100,20
Rimskym 7,18-	307,8	Rimskym 10,10	120,23	I.Korint. 3,22	175,11
Rimskym 7,19	80,168	Rimskym 10,12	334,28	I.Korint. 4,1	144,80
Rimskym 7,19	307,8	Rimskym 10,17	73,87	I.Korint. 4,4	79,163
Rimskym 7,22	292,69	Rimskym 10,17	107,39	I.Korint. 4,4	168,3
Rimskym 7,22	302,19	Rimskym 10,17	119,5	I.Korint. 4,4	308,21
Rimskym 7,22-	288,17	Rimskym 10,17	258,5	I.Korint. 4,7	289,36
Rimskym 7,22	292,64	Rimskym 10,17	937,60	I.Korint. 4,15	212,189
Rimskym 7,23	87,39	Rimskym 10,17	291,51	I.Korint. 5,6	295,7
Rimskym 7,23	294,84	Rimskym 11,6	71,41	I.Korint. 6,9-	303,32
Rimskym 7,23	307,8	Rimskym 11,20	308,34	I.Korint. 7,2	50,4
Rimskym 7,23	308,17	Rimskym 11,32	270,10	I.Korint. 7,2	133,14,17
Rimskym 7,2	168,2	Rimskym 11,32	394,28	I.Korint. 7,2	136,63
Rimskym 7,25	80,168	Rimskym 11,33	338,55	I.Korint. 7,2	150,51
Rimskym 7,25	168,2	Rimskym 11,33-	336,64	I.Korint. 7,5	135,43
Rimskym 7,25	262,6	Rimskym 12,1	114,132	I.Korint. 7,9	50,4
Rimskym 7,25	292,64	Rimskym 12,1	123,45	I.Korint. 7,9	133,16
Rimskym 7,25	294,88	Rimskym 12,1	139,28	I.Korint. 7,14	134,31
Rimskym 8,1	78,143	Rimskym 12,2	308,12	I.Korint. 7,18-	330,12
Rimskym 8,1	92,309	Rimskym 12,5	103,3	I.Korint. 7,32	134,40
Rimskym 8,1	260,14	Rimskym 12,19	124,7	I.Korint. 8,8	148,26
Rimskym 8,2	262,6	Rimskym 13,1	135,5	I.Korint. 9,9	260,14
Rimskym 8,2	308,17	Rimskym 13,1-	195,4	I.Korint. 9,14	195,3
Rimskym 8,3	139,23	Rimskym 13,1	124,6	I.Korint. 9,17	282,4
Rimskym 8,7	258,3	Rimskym 13,1	124,8	I.Korint. 9,17	308,19
Rimskym 8,7-	70,32	Rimskym 13,5	302,14	I.Korint. 9,19	329,9
Rimskym 8,7	287,13	Rimskym 13,5	195,6	I.Korint. 9,21	308,17
Rimskym 8,7	287,17	Rimskym 13,9	196,14	I.Korint. 9,27	54,38
Rimskym 8,10	95,352	Rimskym 13,9	308,21	I.Korint. 9,27	123,47
Rimskym 8,12	78,144	Rimskym 14	329,9	I.Korint. 9,27	302,19
Rimskym 8,13	302,19	Rimskym 14,1	315,70	I.Korint. 9,27	307,9
Rimskym 8,13	308,32	Rimskym 14,6	330,13	I.Korint. 10,16	103,X,1.
Rimskym 8,14	259,10	Rimskym 14,17	51,24	I.Korint. 10,16	283,9
Rimskym 8,14	292,63	Rimskym 14,17	148,27	I.Korint. 10,16	263,15
Rimskym 8,15	259,12	Rimskym 14,17	152,8	I.Korint. 10,16	310,11
Rimskym 8,16	334,31	Rimskym 14,23	70,35	I.Korint. 10,16	310,11
Rimskym 8,16	337,74	Rimskym 14,23	111,89	I.Korint. 10,16	314,54
Rimskym 8,17	98,366	Rimskym 14,23	121,17	I.Korint. 10,16	314,59
Rimskym 8,25	334,30	Rimskym 14,23	148,23	I.Korint. 10,16	316,62
Rimskym 8,26	334,31	Rimskym 14,23	301,8	I.Korint. 10,16	316,84
Rimskym 8,28	335,47	Rimskym 15,4	270,16	I.Korint. 10,17	103,X,3.
Rimskym 8,28-	335,49	Rimskym 15,4	933,12	I.Korint. 11	52,38
Rimskym 8,29	333,14	Rimskym 15,4	339,92	I.Korint. 11,5	59,54
Rimskym 8,29	333,27	Rimskym 15,16	140,34	I.Korint. 11,20-	50,3
Rimskym 8,30	82,197	Rimskym	270,11	I.Korint. 11,23-	131,3
Rimskym 8,30	96,363	Rimskym	334,33	I.Korint. 11,23-	244,3
Rimskym 8,30	270,10	I.Korint. 1,7	933,12	I.Korint. 11,24	244,17
Rimskym 8,33	258,7	I.Korint. 1,9	334,22	I.Korint. 11,24	245,21
Rimskym 8,33	296,17	I.Korint. 1,21	287,10	I.Korint. 11,24	246,45
Rimskym 8,34	49,3	I.Korint. 1,21	291,51	I.Korint. 11,24	247,64
Rimskym 8,34	79,165	I.Korint. 1,29	256,6	I.Korint. 11,24	313,52
Rimskym 8,35	335,49	I.Korint. 1,30	92,306	I.Korint. 11,25	131,3
Rimskym 8,38-	335,49	I.Korint. 1,30	257,1	I.Korint. 11,26	62,210
Rimskym 8,39	335,47	I.Korint. 1,30	306,22	I.Korint. 11,26	140,35
Rimskym 9,5	285,5	I.Korint. 1,31	170,2	I.Korint. 11,27	145,91
Rimskym 9,5	320,0	I.Korint. 2	293,71	I.Korint. 11,27	310,16
Rimskym 9,11	335,43	I.Korint. 2,8	268,14	I.Korint. 11,27	314,60
Rimskym 9,11-	339,88	I.Korint. 2,14	48,3	I.Korint. 11,28	131,3
Rimskym 9,17	338,84	I.Korint. 2,14	67,30	I.Korint. 11,28	168,11,5
Rimskym 9,19	332,10	I.Korint. 2,14	125,7	I.Korint. 11,29	104,5
Rimskym 9,20	336,63	I.Korint. 2,14	250,2	I.Korint. 11,29	263,18
Rimskym 9,23	338,79	I.Korint. 2,14	287,10	I.Korint. 11,31	88,268
Rimskym 9,24-	335,50	I.Korint. 2,14	287,14	I.Korint. 11,31	117,163
Rimskym 9,31	335,39	I.Korint. 3,4-	175,11	I.Korint. 12,3	289,26
Rimskym 9,33	129,31	I.Korint. 3,8	81,194	I.Korint. 12,23	221,287
Rimskym 10,3-	70,31	I.Korint. 3,8	86,366	I.Korint. 13,2	77,124

1 Korint. 13,2	83,118	Gal. 3,13	80,179	Efez. 2,10	308,12
1 Korint. 13,13	84,225	Gal. 3,14	77,128	Efez. 4,5-	46,4
1 Korint. 15,12	277,7	Gal. 3,14	308,11	Efez. 4,8	179,67
1 Korint. 15,27	324,58	Gal. 3,15	121,12	Efez. 4,10	266,16
1 Korint. 15,27	326,70	Gal. 3,22	110,81	Efez. 4,10	322,27
1 Korint. 15,56	116,153	Gal. 3,24	70,22	Efez. 4,17	287,10
1 Korint. 15,56-	74,79	Gal. 3,24	306,24	Efez. 4,22	294,81
1 Korint. 15,57	115,146	Gal. 3,27	292,67	Efez. 4,28	117,169
2 Korint. 1,9	116,151	Gal. 3,28	103,3	Efez. 4,30	335,42
2 Korint. 1,24	177,31	Gal. 4,9	98,393	Efez. 5,3	303,32
2 Korint. 2,14	291,56	Gal. 5,1	58,51	Efez. 5,8	287,10
2 Korint. 3	293,71	Gal. 5,1	123,32	Efez. 5,9	66,19
2 Korint. 3,6	256,3	Gal. 5,1	153,15	Efez. 5,25	99,7
2 Korint. 3,5	287,12	Gal. 5,1	269,6	Efez. 5,26	167,V,1.
2 Korint. 3,5	289,26	Gal. 5,4	58,41	Efez. 6,1-	198,9
2 Korint. 3,5-	291,56	Gal. 5,4	70,30	Efez. 6,1-	211,133
2 Korint. 3,7	306,22	Gal. 5,4	121,8	Efez. 6,2-	82,197
2 Korint. 3,7-	306,26	Gal. 5,4	147,11	Efez. 6,4	196,8
2 Korint. 3,8	334,24	Gal. 5,6	76,111	Efez. 6,5	196,10
2 Korint. 3,13-	305,10	Gal. 5,6	258,11	Efez. 6,9	196,11
2 Korint. 3,15-	77,133	Gal. 5,7	98,393	Filip. 1,6	334,32
2 Korint. 3,18	95,351	Gal. 5,9	295,7	Filip. 1,6	335,42
2 Korint. 3,18	148,27	Gal. 5,17	80,170	Filip. 1,9	287,13
2 Korint. 5,2-	95,393	Gal. 5,17	259,19	Filip. 1,20	304,39
2 Korint. 5,17	289,26	Gal. 5,17	287,17	Filip. 1,29	288,26
2 Korint. 5,19	312,38	Gal. 5,17	292,64	Filip. 2,7	322,26
2 Korint. 5,20	320,27	Gal. 5,17	307,8	Filip. 2,13	287,14
2 Korint. 5,21	32,306	Gal. 5,19-	248,76	Filip. 2,13	288,26
2 Korint. 5,21	257,1	Gal. 5,21	303,82	Filip. 2,13	290,39
2 Korint. 5,21	306,22	Gal. 5,24	302,19	Filip. 2,25	144,82
2 Korint. 6,1	292,68	Gal. 6,5-	195,3	Filip. 3,7-	304,37
2 Korint. 6,14	178,41	Gal. 6,14	262,4	Filip. 3,9	296,17
2 Korint. 6,14	268,6	Gal. 6,15	269,26	Filip. 3,2	57,17
2 Korint. 6,14	329,6	Efez. 1,4	269,7	Kolos. 1,9	287,15
2 Korint. 6,14	331,22	Efez. 1,4	332,10	Kolos. 1,13	96,366
2 Korint. 7,10	305,9	Efez. 1,4	333,19	Kolos. 1,22	303,34
2 Korint. 9,8	96,367	Efez. 1,4-	333,14	Kolos. 2,3	267,37
2 Korint. 9,7	302,17	Efez. 1,4-	306,65	Kolos. 2,3	326,72
2 Korint. 9,7	302,18	Efez. 1,5	332,5	Kolos. 2,9	98,393
2 Korint. 9,12	144,82	Efez. 1,5	338,87	Kolos. 2,9	267,34
2 Korint. 10,4	177,31	Efez. 1,7	88,273	Kolos. 2,9	312,36
2 Korint. 10,4-	57,17	Efez. 1,9-	333,26	Kolos. 2,9	322,30
2 Korint. 10,8	118,177	Efez. 1,11	304,30	Kolos. 2,9	326,70
2 Korint. 12,5	117,160	Efez. 1,13	333,12	Kolos. 2,10	80,179
2 Korint. 12,5	256,6	Efez. 1,13	334,30	Kolos. 2,11	107,46
2 Korint. 12,9	117,160	Efez. 1,17	287,15	Kolos. 2,12	86,250
2 Korint. 12,9	315,70	Efez. 1,21	321,12	Kolos. 2,12	107,46
2 Korint. 13,8	57,25	Efez. 1,21	324,51	Kolos. 2,13	287,10
2 Korint. 13,10	57,26	Efez. 1,22	324,8	Kolos. 2,14	107,48
2 Korint. 13,10	58,42	Efez. 1,22	99,5	Kolos. 2,16	54,26
Gal. 1,7-	180,72	Efez. 2,1-	287,10	Kolos. 2,16	147,14
Gal. 1,8	67,24	Efez. 2,2	99,16	Kolos. 2,16	330,13
Gal. 1,8	153,20	Efez. 2,2	125,5	Kolos. 2,16-	58,44
Gal. 1,8	177,38	Efez. 2,2	286,2	Kolos. 2,16-	98,393
Gal. 1,8	178,41	Efez. 2,5	256,3	Kolos. 2,16-	101,35
Gal. 1,8	253,1	Efez. 2,5	292,61	Kolos. 2,16-	122,30
Gal. 1,9	102,44	Efez. 2,5	296,20	Kolos. 2,18	135,46
Gal. 2,2	175,10	Efez. 2,9	75,87	Kolos. 2,20-	159,10
Gal. 2,4	330,11	Efez. 2,8	258,10	Kolos. 2,20	58,46
Gal. 2,5	268,6	Efez. 2,8	288,26	Kolos. 2,20	101,35
Gal. 2,5	330,14	Efez. 2,8-	49,11	Kolos. 2,23	122,22
Gal. 2,6-	175,10	Efez. 2,8	73,73	Kolos. 3,4	317,99
Gal. 2,11-	330,11	Efez. 2,9-	75,93	Kolos. 3,6	303,32
Gal. 2,16	75,92	Efez. 2,8-	120,6	Kolos. 3,10	66,19
Gal. 2,17	92,317	Efez. 2,9-	259,7	Kolos. 3,10-	95,351
Gal. 2,17	121,12	Efez. 2,10	289,26	Kolos. 3,14	84,231
Gal. 2,19	106,33	Efez. 2,10	290,39	Kolos. 3,16	312,36
Gal. 3,11	258,10	Efez. 2,10	301,7	Kolos. 3,19	196,6

Kolos.	3,21	196,8	Židom	3,6	309,30	I. Jána	1,8	167,45
1. Tes.	4,4	135,43	Židom	3,14	303,30	I. Jána	2,1	49,4
1. Tes.	4,4	136,65	Židom	4,14-	74,82	I. Jána	2,2	270,10
1. Tes.	5,12	195,3	Židom	5,1	141,52	I. Jána	2,2	354,28
2. Tes.	2,3-	177,39	Židom	10,4	139,22	I. Jána	2,12	98,273
2. Tes.	2,4	99,4	Židom	10,10	138,23	I. Jána	3,3	78,139
2. Tes.	2,13	333,12	Židom	10,26	335,42	I. Jána	3,3	280,7
2. Tes.	2,16	128,18	Židom	10,29	338,83	I. Jána	3,9	167,45
1. Tim.	1,9	70,22	Židom	4,2-	335,39	I. Jána	3,14	297,27
1. Tim.	1,9	307,5	Židom	11	49,25	I. Jána	4,19	79,141
1. Tim.	1,9	308,17	Židom	11	258,10	I. Jána	4,21	302,14
1. Tim.	1,15	65,245	Židom	11,1	92,312	I. Jána	5,10	109,62
1. Tim.	2,1	196,15	Židom	11,4	82,202	I. Jána	5,10	111,86
1. Tim.	2,1-	195,5	Židom	11,4-	306,22	I. Jána	5,10	91,297
1. Tim.	2,5	48,9	Židom	11,6	86,256	2. Jóna	1	170,62
1. Tim.	2,5	49,2	Židom	11,6	88,269	Zjaveње	10,1-	168,30
1. Tim.	2,15	134,32	Židom	11,6	96,373	Zjaveње	10,3	162,4
1. Tim.	3,2	51,11	Židom	11,8	297,33			
1. Tim.	3,2	195,2	Židom	12,1	262,4			
1. Tim.	3,9	279,14	Židom	12,8	307,9			
1. Tim.	3,15	100,30	Židom	13,15	139,26			
1. Tim.	3,16	266,18	Židom	13,17	153,20			
1. Tim.	3,16	323,33	Židom	13,17	196,3			
1. Tim.	4,1	61,23	Židom	13,21	262,4			
1. Tim.	4,1	102,40	Jakub	1,17	289,26			
1. Tim.	4,1	169,3	Jakub	1,17	324,49			
1. Tim.	4,1-	54,29	Jakub	1,18	86,247			
1. Tim.	4,1-	120,4	Jakub	2,20	298,42			
1. Tim.	4,5	134,30	Jakub	2,22	96,262			
1. Tim.	4,8	148,21	Jakub	2,24	85,244			
1. Tim.	5,5	196,13	1. Petra	1,2	140,36			
1. Tim.	5,8	152,67	1. Petra	1,5	97,387			
1. Tim.	5,9	151,66	1. Petra	1,8	303,34			
1. Tim.	5,11-	151,61	1. Petra	1,9	95,354			
1. Tim.	5,17	195,3	1. Petra	1,9	303,34			
1. Tim.	6,15	317,99	1. Petra	1,12	522,30			
2. Tim.	1,9-	333,26	1. Petra	2,5	308,22			
2. Tim.	2,15	81,188	1. Petra	2,6	65,239			
2. Tim.	2,19	339,90	1. Petra	2,6	109,65			
2. Tim.	2,21	338,82	1. Petra	2,6	129,31			
2. Tim.	2,25	288,26	1. Petra	2,9	179,69			
2. Tim.	2,26	286,7	1. Petra	2,13-	196,5			
2. Tim.	3,16	333,12	1. Petra	3,1	196,7			
2. Tim.	4,2	98,393	1. Petra	3,6	196,7			
2. Tim.	4,8	98,363	1. Petra	3,7	196,6			
Tim.	1,5	179,62	1. Petra	3,18	323,37			
Tim.	1,9	279,14	1. Petra	4,1	323,37			
Tim.	1,14	58,48	1. Petra	4,8	65,238			
Tim.	1,15	134,34	1. Petra	4,17	116,151			
Tim.	1,15	135,41	1. Petra	5,1	179,62			
Tim.	1,15	136,64	1. Petra	5,2	302,17			
Tim.	2,14	113,122	1. Petra	5,3	175,11			
Tim.	3,1	195,5	1. Petra	5,5-	196,12			
Tim.	3,5	240,37	2. Petra	1,4	323,31			
Tim.	3,5	269,26	2. Petra	1,10	127,12			
Tim.	3,5	296,19	2. Petra	1,10	270,14			
Tim.	3,5-	192,10	2. Petra	1,10	303,33			
Tim.	3,10	178,41	2. Petra	1,21	169,12			
Tim.	3,10	331,22	2. Petra	2,1	132,5			
Filem.	14	302,17	2. Petra	2,10	335,42			
Židom	138,20		2. Petra	2,20	338,83			
Židom	142,58		2. Petra	3,9	270,10			
Židom	2,7	326,70	2. Petra	3,9	334,32			
Židom	2,8	324,58	2. Petra	3,9	338,81			
Židom	2,14	254,5	1. Jána	1,7	300,57			
Židom	2,14	284,43	1. Jána	1,7	325,59			
Židom	2,16-	254,5	1. Jána	1,7	334,28			
Židom	3	334,32	1. Jána	1,8	93,327			

Register osobných, miestnych a vecných hesiel

Abel 82.202. 137.70.

Abrahám

- bohatstvo 124.9.
- mnohoženstvo 136.64.
- ospravedlnenie vierou: 75,87.90. 297.33
- potomkovia 254.5.
- viera žiavá 86.252. 308.23.

Adam a Eva

- enbuzlaestami 169.3.9.
- stvorenie 234.4.
- trest a odpustenie 108.55.
- zaslúženie 108.53.

Adam starý

- charakteristika 242.66. 309.24-
- mrštenie 234.66. 307.4.
- mrštenie Duchom sv. 307.7.
- mrštenie Kristom 102.12. 242.66
- mrštenie vierou 301.10.
- mrštenie zákonom 308.18-. 309.24.
- pôsobenie vo veriacich 307.7.

Adamov pád 45,11.1. 65.2-.5.

- entuziasmus 169.3.9.
- následky 254.8. 300.1. 302.27. 303.42. 330.90.

Adiáfoza

- Luther 331.24-
- luteráni 123.52
- obrady cirkevne 368
- služby mniške 146.21
- záväznosť 148.27. 266.6. 360.11. 329.5-.

Aelius, presbyter 146.06.

Aeschinas 137.10.

Agosti 327.75.

Alexander Veľký 122.34.

Alexandria

- biskup 176.18.
- obuvník Anton 149.38.
- poriadok služieb Božích 52.41.
- správa cirk. zboru 162.9. 169.3. 176.62.

Alloesia [zámeria] 822.21. 323.36.

Almušny

- cvičenia viery 89.278
- kláštory 146.5.
- Korint 61.192.
- majetky biskupov 180.80.
- požehnanie Božie 89.279. 216.252.
- prikázanie Božie 86.256. 114.136. 218.251.
- skutky lásky 89.283-
- zaslúženie Božie 119.17.
- záslužnosť 87.285.

Ambróz

- obraz Boží 66.19.
- odpustenie hriechov 46.VI.3.
- ospravedlnenie 75.103-. 97.389
- panstvo 133.20.
- pojem podstata 285.54.
- pokánie 111.96.
- prirodzenosť ľudská a milosť Bž. 94.340.
- večera Pánova 143.75. 263.15.
- zákon a evanjelium 75.103.
- výklad: Mt 16.18 176.27
- výklad: Kol. 3.14 84.235.

Amos - výklad slova 191.21.

Amalapsiati pozri Novoakrstenec

Anjel ohnivý - Ján 166.30.

Anjel

- pápež 162.13.
- prmsby za nás 127.8. 161.26.
- uctievanie a vzývanie 161.26.
- diablovi 234.63.
- **Anjelská dochovnosť** mrtechov 56.48.
- **Anna** (eváta) 129.32.

Antikrist

- celibát 169.1.
- Daniel 11.36 100.24. 121.19. 141.51.
- pápež 331.20. 162.10.14. 177.39. 178.41-.
- učiteľka falošni 102.48.
- v cirkvi 99.4. 121.18.
- vzývanie svätých 161.23.
- 2.Tes 2,3-4 99.4. 177.39.

pozri aj Kráľovstvo Antikristovo

Antinomai (zákonoborci)

- M. Luther 306.17.
- kritiky 262.8. 306.15. 309.25.

Antiochus 145.31.

Antikristiari 272.29. 339.1. 341.37.

Antonius

- mníšstvo 83.211. 149.38.
- **Apológia** (Obrana Augsburgského vyznania)
- cisár Karol V. 31
- synodická kniha 33.253.3. 278.6. 279.11.
- vznik 88.5.10. 260.3. 281.8. 288.25. 300.82. 290.45. 296.6. 296.19-. 298.42. 302.14.21. 303.33. 310.11. 314.55. 319.110. 334.38.

Apolonia (svätá) 206.11.

Apostolovia

- cirkev 100.27.
- dary Božie 176.26
- moc duchovná 177.31.
- moc svetá 124.7. 176.8. 177.31.
- modlitba 230.4.
- obrady 102.36. 122.31-.
- odpúšťanie hriechov 112.105.
- ospravedlnenie 256.15.
- Peter, zástupca 178.22-.
- poslanie 106.53.
- prvenstvo 175.8.
- svätky 102.40.42.
- súhlas prorokov 109.73.
- ustanovenia levitické 135.42.
- ustanovenia ľudské 54.22. 56.32. 123.31-.
- zvestovanie pokánia 113.123.
- zvestovanie slova Bž. 153.18.
- Večera Pánova 313.51.

Aragonský kráľ 85.26.

Archiebiskup mohušský 51.12.

Archiebiskup alexandrijský 179.62.

Arhmi 45.5. 267.39. 341.36.

Arhippos 130.46.

Armatolci 69.14. 70.24.

Arna 266.22

Atanasius 81.190 322.22

Atanasiovo vierovyznanie 39-. 159.1.4. 253. 3.278. 4.341.37

Audiáni 102.43

Augsburg 5.31.49. 98.399. 143.16. 263.4. 277.3. 278.5

Augsburské vierovyznanie

- consensus viery 253.4. 277.4. 278.6
- čítanie verejné 114.130. 129.XIV.3.

- jadro učenia 113,124
- kalvinisti 265,1
- Luther 312,33-41
- nezmenené 31-, 253,4, 277,5
- novokratení 271,11
- protivníci 98,399
- sakramentári 309,1.2, 313,111
- spory 277,7, 279,11
- symbol viery 276,5
- Šmalkaldský snem 190
- vydanie latinské 65,3
- vyžadovanie 126,9
- závažnosť proti bludom 272,30, 328,88, 340,8, 341,39
- zwingliani 282,1
- odkazy 65,1, 66,4, 98,1, 99,7, 100,22, 101,29, 102,37,47, 103,IX,1, XI, 104,1, 105,1, 120, XIV,1, XVI,1,2, 127,4,10, 137,11, 138,14, 147,10,13, 152,6, 153,12,15, 154,27, 257,1, 280,7, 289,29, 290,45, 300,66, 302,14,21,24, 310,9, 334,38
- Augustín**
  - accidens 265,54
  - biskupí 57,28, 178,14
  - cirkev 98,400
  - človek telesný 70,29
  - dedičný hriech 66,24, 67,38,41, 282,30, 285,55
  - „Kniha proti Julianovi“ 286,23
  - „Hypogosticon“ 48, XVIII,4
  - krst 67,31, 167, V,1,
  - „List proti Petilánovi“ 57,28
  - manichejci 282,30, 285,55
  - mnášstvo 56,35
  - milosrdenstvo Božie 93,322
  - milosť Božia 70,29
  - „Nuptiarum“ 56,35
  - obrátenie 256,15, 293,81
  - obraz Boží (gn 1,26) 66,22
  - očistenie 117,167, 160,13,
  - odpustenie hriechov 116,148, 127,14
  - „O litere a duchu“ 49,13, 75,87,106
  - „O milosti a slobodnej vôli“ 99,322
  - ospravednenie vierou 49,13, 75,87, 78,106,
  - pelagiani 70,29
  - pokánie 116,148
  - rehoľa 148,17
  - rozhrátenie ľalkom 179,67
  - slobodná vôľa 48,4, 119,5,23, 266,23, 269,27
  - služby kňáštore 54,2
  - substantia 265,54
  - svätosť 119,5, 120,23, 240,18, 244,10
  - tradície 54,17
  - večera Pánova 269,15, 311,37
  - viera 48,26, 76,106
  - „Vyznania“ 93,322
  - zadosťučinenie 117,168
  - zákon Boží 76,106, 80,172
  - zlo vrodené 168,28
  - život večný 96,356
- Avea** 161, III,2
- Basil** 146,97
- Barbara** (svätá) 126,35
- Báseň Božia** 68,14, 149,37
- dedičný hriech 66,3, 66,14,25, 67,33
- dešatoro 77,124,134
- duch sv. 77,135, 101,31, 125,5
- rozum 70,27
- spasenie 303,31
- strach pred trestom 108,29, 96,351
- synovská a otrocká 107,38
- výchova detí 207,75
- zákon Boží 60,167
- Basil**
  - Kristus 322,22
  - obrátenie 294,86
  - substantia a accidens 265,54
- Beda** 176,28
- Benedicite** (dobrorečenie) 207,73
- Benedikt** 148,17
- Berhard**
  - krst detí 241,50
  - lástka 165,17
  - odpustenie hriechov 169,73, 149,32
  - služby mníšske 63,211, 148,21
- Besa Teodor** 315,67
- Birmovanie** 119,6, 190,73
- Biskupí**
  - disciplína cirk. 57,21, 84,233, 152,3
  - charakteristika 196,2
  - manželstvo 57,179,82, 195,2
  - ordinácia kanonická 120, XIV, 169, X, 160,73, 179,82
  - poslušnosť 57,28, 177,38
  - právomoc 57,8,21, 153,20
  - prvenstvo 178,18
  - rovnosť 175,7
  - spory 59,76, 152,8
  - úrad 57,120, XIV, 152, XXVIII, 179,60
  - ustanovenia o službách 54, 122,31, 153,14
  - ustanovenia o sviatkoch 69,53-30,42, 102,41
  - vybeovanie 169,13
- alexandrijski 179,62
- rimski 175,7, 176,20, 177,38
- pápežski 57,1-, 84,233, 96,99, 120, XIV, 252,47, 234,69
- šľuchy 69,12, 70,25, 96,991
- šľuzivci 190,13, 232,17, 912,33, 317,97,93, 316,103
- Boh** 39,45,65,159,193,225,253
- človekom 266,10, 266,18, 320,5
- duch 139,27, 326,68
- poznanie a uctievanie 70,22, 72,60
- vyvolenie k večnému životu 937,75-
- Bonaventura** 67,26
- Bonifac**
  - „Ustanovenia“ 177,33
- Bratstvo** 160,21
- Brentino** 31
- Bucer Martin** 310,13
- Bully**
  - Leva X, 96,397
  - Bonifácia VIII, 177,33
- pápežské 162,4
- pápežské o odpustkách 166,27
- Campegio Laurentius** 114,126, 169,10
- Calixt**
  - kritiky 50, XXIII,1, 51,13, 124,4, 132, XXIII, 169,3, 178,47-, 190,78
- Calzas** 124,6
- Cezar**
  - občianska vojna 66,241
- Cirkev** 48,98,169
- autorita 109,66, 377,10
- bezbožní 101,29, 96,1,9, 89,17,19,29
- birmovanie 119,6
- disciplína 120,1

- Duch sv 227,34. 100,22
- hlava Kristus 99,5. 161,1. 162,7. 226,51. 314,43. 324,47. 327,78
- jednota 46,68,19. 84,232. 226,51. 277,1. 279,14
- jednota - obrady 46,279. 14,269. 7,11. 331,31
- jednota - pápežstvo 129,52. 162,7. 177,36. 179,49,51. 279,14-
- jednota - spory 102,49. 277,9
- jednota učenie 46,67,43. 277,1. 279,14
- kňazstvo kráľovské 179,69
- Kristova prítomnosť 99,5,12,16. 100,18. 101,29. 314,59. 327,77
- krsť ded 167,4
- láska 84,231,237. 326,51
- matkou Krista 227,42
- moc kľúčov 57,10-. 106,7,21. 176,24. 179,68
- modlitba 146,98
- národ duchovný 99,14,16
- neporiadky 150,40. 153,22
- obrady 47,1. 120,XV. 288,1,3-6. 289,7,11. 329,1,7.
- ordinácia kanonická 47,120,XIV
- pápeži 99,390. 100,23,27. 132,17. 161,3-. 177,34,37,40
- podstata 98,400. 100,19. 169,XII.
- poradok 58,53. 120,XV,1. 130,43
- posledné pomazanie 119,6
- pravda 63,16. 100,20. 126,6
- príhľasy svätých 127,8
- príslušnosť 65,12. 120,XIV,4
- rozhracenie osobné 46,XI. 47,XII. 104,1.
- rozšírenie pozemské 99,10. 100,20
- reč materinská 52,2
- skladanie rúk 119,12
- služobníci - povolanie 119,12. 127,4. 179,67. 289,36. 120,XIV,1
- služobníci - úrad 132,17-. 175,11. 179,60. 311,24. 340,18. 341,35
- spoločnosť viery a Ducha sv. 99,5,13
- spoveď 109,61. 166,VIII.
- symbolá 377,4. 278,2
- stĺp pravdy 100,20,27
- stĺp platonický 100,20
- trvanie 46,VII. 99,9. 336,50
- učenia o odpustení hriechov 76,119. 100,21. 153,22
- učenie o ospravedlnení 76,142. 80,167. 94,345. 97,389. 106,60. 126,2. 147,13
- učenie o Trojici 65,1.
- učenie o večerí Pánovej 50,XXI,3-. 82,210. 131,1-
- učenie o viere 106,60
- učiteľia falošní 100,22
- údvia 214,57-
- úrad biskupský 163,13. 169,X. 330,19. 179-
- ustanovenia (tradície) 54,15. 141,45. 120,XV
- ospravedlnenie 90,289-
- poradok 58,31-
- právomoc zboru 269,12. 329,9. 331,30
- sloboda 269,9. 330,15. 331,21
- utrpenie veriacich 63,16
- viera 100,20
- vrchnosť svetská 178,54
- vyobcovanie 96,1. 153,13. 179,60
- záhuba 99,9. 100,22. 141,41
- základ 100,21
- zasľubenia 100,22. 103,2
- zhromaždenie svätých 48,96,1. 99,8,10-. 100,28. 237,37. 228,47,51
- znaky viditeľné 46,96,1. 99,5,10. 100,20,28
- známosť o Kristu 100,20
- zveľ slova Bž. 291,50
- apostolská (prvotná, starokresťanská)
- symbolá 253,3. 277,1. 278,4-
- učenie 321,17. 325,64
- učenie o Kristu 321,17. 324,57. 325,64
- vdovy 151,64-
- evanjelická
- chrámy 141,40-.50
- kázne slova Bž. 123,42-. 141,48
- Luther, učiteľ 312,41
- novokresťan 103,62,2
- sakramentári 309,2. 318,105
- prax 104,2. 157,10
- symbolá 277,3. 278,5
- učenie - čísta 60,5
- učenie - jednotnosť 279,10
- falošná 338,50
- grécka (východná)
- ordinácia biskupa 175,12
- pápežstvo 162,4. 178,4
- správa 176,12
- učenie o Večeri Pánovej 108,X. 131,4. 310,11
- rimska (latinská)
- ordinácia biskupa 175,13-
- pápežstvo 99,390. 162,4
- správa 114,128. 152,3
- učenie o večerí Pánovej 108,X. 131,4. 310,11
- všeobecná 29,96,10. 201,13. 227,34
- Cisár
- biskupa 57,2
- celibát 152,XXIII
- Obrana vierovyznania 63
- pápež 161,2. 176,20. 177,35. 178,50
- vojna s Turkami 49,2
- postraj Karl V.
- Clement 177,35. 179,71
- Communicatio Idiomatum 265-320-
- communicatio verbalis 257,26
- Eutyches 269,18
- Luther 227,85
- Nestorius 268,18
- snem cirkevný, Chalcedon 324,46
- Consensus cirkvi
- apoštolovia 109,73
- Augsburgské vyznanie, prvé nezmenené 253,4. 278,5
- proroci 109,66,70,73.
- Cudnosť 50,XXIII,5
- Cudnosť 50,XXIII,1. 180,75. 187,11-. 188,19-. 218,199-. 221,292-
- Corpus iuris canonici 50,7. 51,13,16,26. 55,11. 54,44. 55,31. 58,40. 57,27. 58,34. 89,282. 99,10. 104,1,4. 112,119,121,130. 150,47. 151,57. 177,33,35. 178,49,50. 180,77,78.
- Curiovia 132,2
- Cusanus Mikuláš 50,8
- Cyprian
- eucharistia 149,76
- odpustenie hriechov 93,322
- ordinácia biskupa 178,14-
- orodovanie svätých 127,2
- pápežstvo 161,1
- príklad života 130,30

- večera Pánova 50.XCIII.5. 181.4 312.37
- výklad Mt 16.18 176.37

Cyriľ

- pojmy: substantia a accidens 285,54
- večera Pánova 310.11
- výklad: J 15 103.X.3

Čarovanie 187.4. 206.62. 232.42

Češť

blížnych - 8. Bz. prt. 198.16. 218.254

Božia - dedičný hriech 290.3

- vyvolenie Božie 270.15. 388.87

- pozri aj meno Božie

Kristove - odpustenie hriechov 78.153-. 89.277

- ospravedlnenie 82.204. 83.213-. 89.269.

92.317. 119.9.18. 258.10. 297.30

- výklad: Lk 7.47 78.153

Čistota

- clovek po páde 254.13. 281.20. 285.62

- dvojaka 89.282-

- manželstvo 194.93. 198.64

- viera 89.282-. 98.328. 134.34. 136.64.

146.XCVII

Človek

- dedičný hriech 45.II. 68. II. 70.32.40. 125.4.
163.1. 290.2. 281.9-. 282.27.33. 254.2.8.
255.19. 256.3

- Duch sv. 189.5-. 256.5.11. 287.17. 291.14.

289.24. 292.60.71. 307.3. 308.17

- evanjelium 71.40. 72.62. 77.135. 79.163-.

- Kristus 285.10. 298.25

- krehkosť 51.14. 135.53

- krst 292.67

- nauky bludné 125.2. 169.1. 254.13. 255.17.19.

256.8. 261.17-. 282.26. 289.74

- obrátenie 287.17. 292.63.70

- obraz Boží 86.18-. 281.10

- pokánie 72.62. 106.92. 164.242.65. 289.34

- povolanie vnútorné 269.8. 334.34

- slobodná vôľa 49.125.7. 169.1.5. 286.2.5-.

- smrť večná (zatratenie) 281.13. 65.5

- stvorenie 68.18. 225.13-. 228.28. 254.2.4.

261.2. 280.2. 282.37. 283.34.38

- viera 70.35. 71.46. 72.49. 74.87. 88.272.

77.135. 86.252. 97.388. 65.2.7.26. 107.48.

110.81

- vyvolenie 270.12

- vzkriesenie 254.10

- zákon Boží 70.22.32. 71.40. 77.135. 79.164-

166-. 80.180. 83.326. 169.1.6. 307.5

- znovuzrodenie 70.31. 107.46. 189.4-6. 258.11.

269.8. 261.14

- život večný 228.58. 254.10. 261.14. 191.8

nový 192.12. 292.63. 293.81

starý 242.66

starý - mýtenie 242.65

starý - mýty duchovne 287.11

vnútorný 302.19. 307.3

Damasceň 322.22

Daniel

- bohatstvo 124.9

- ríša pápežská 100.24. 121.19

- viera 87.281. 88.267. 94.331.337

Dávid

- bohatstvo 124.9. 150.46

- cudzoložstvo - pokánie 72.58-. 80.168. 93.328.

106.31. 107.36. 108.56

- cudzoložstvo a trest 116.155. 117.161

- povolanie 150.49. 205.48. 283.36

- príklad panovníkom 81.191

Dar Boží

- ospravedlnenie 96.362

- zvest' evanjelia 179.67

- život večný 96.356. 96.362

Dedičný hriech 45.65.163.253.260

- adiaforon 67.41

- Augustín 66.24. 67.96

- Bonaventura 67.28

- definícia stará 66.15.23.28

- Hugo 67.29

- charakteristika 65.8. 66.14

- Kristus 284.43

- Luther 67.35. 255.20. 280.6. 284.51. 282.33.

284.53. 285.61

- následky 66.47. 291.13

- nauky bludné 65.5. 168.1.4. 164.10.

- Pavol apoštol 67.39

- podstata a prejavy 45.II.1. 65.3. 164.4. 163.1.2.

254.8. 285.21. 280.6. 284.53.60

- porušenosť prirodzenosti 65.8. 169.1.3

- pokánie 192.12

- postupnosť dedičná 242.66. 255.21. 282.27.

- pôvod 68.169.1.1. 280.7.

- poznanie rozumové 169.3. 291.8. 285.60

- slobodná vôľa 286.5.7

- spravodlivosť 67.28

- stvorenie 282.33. 283.38

- Tomáš 66.27

- zdošťuchovanie 82.21.25

- Zmŕtvychvstanie 284.46-

- žiadostivosť 14 65.8. 66.26. 67.38

Dejiny pozri História

Dekret

apoštolský 69.66

na podvrátenie Aug. 69.8

Démotrius 144.81

Desatoro

- dedičný hriech 66.14

- ospravedlnenie 75.87

- Pismo sv. 200.17

- pienenie 68.270-. 148.24-. 225.1-

- skutky 69.8

- spravodlivosť 66.16

- učenie pápežské 165.14

- vyučovanie 199.7

- výklad 197-. 202-

- význam 308.12.31

- zákon Boží 66.5

Diablel

- anjeli jeho 234.65

- celibat 51.22

- dedičný hriech 260.2.7. 261.13. 306.23

- entuziazmus 168.5.9

- ekumenizácia 166.11

- Kristus. víťaz 81.189. 228.27.31. 68.48.

78.138.267

- krst sv. 191.6. 243.83

- lenivosť, presýtenosť slusom Bz. 206.99

- modlitby 131.29.91. 234.60

- nauky bezbožné 68.47

- nepriateľstvo medzi ľuďmi 214.184

- odpor veriacich 86.250. 291.30

- pokúšanie 125.5. 191.17. 200.14. 208.71.

209.100. 234.83. 236.67.102. 231.108.109.113-

239.11. 245.23-. 248.80-

- príčina hriechu 70.23. 126.XIX. 226.26. 269.4.

282.27. 283.41. 285.61

- prijímanie svätosti 188,23. 246,44
- relikvie 160,22
- samovražda 237,115
- sektári 167,42
- slovo Božie 168,10. 187,10. 209,102. 237,104. 357,78. 312,31
- ustanovenie Božie 103,50
- utrpenie veriacich 205,42. 234,65-
- viera 49,23,25. 107,45. 99,250. 91,304. 94,338
- vnuknutie zlé 270,13
- vojna 235,80
- vláda nad ľuďmi 68,46,49-. 99,16. 78,139. 101,29. 163,1. 289,29,37. 290,43. 209,100
- kráľovstvo Božie 190,11. 238,54
- Diakoni v starej cirkvi**
- prijímanie Večere Pánovej 53,37-
- voľba v Alexandrii 179,62
- ženba 51,10
- Diava, ochrankyňa tehotných žien** 209,18
- Dievky**
- cirkvi 169,XII
- katechizácia 128,41-. 185,17.
- modlenie 194,207,73
- rodícia 82,107-. 96,967. 187,7,8. 106,9. 209,103-. 213,167-
- školopovinnosť 198,19. 219,174
- výchova 122,25. 186,20. 206,69-. 232,38
- zastúbenie spásy 108,IX. 187,4
- biskupove** 195,2
- Božie** 198,2
- Božie - Duch sv. 307,7-. 327,73-. 78,139
- Božie - Kristus 306,25. 333,18
- Božie - ospravedlnenie vierou 82,196. 96,305
- Božie - vyvolenie večné 391,1-
- Božie - zákon Boží 262,6. 307,7-. 337,73-
- hnevu 254,12
- Dienyz** 179,62,71
- Dňpenz**
- právo pápeža 53,24-. 100,23. 136,56
- Disciplina**
- cirkvi ev. a. v. 120,XIV,2. 129,44
- právomoc biskupská 57,20
- sloboda kresťanská 185,11-13
- zadosťučnenie 115,122
- Dokonalosť kresťanská**
- celistvosť cirkvi 84,232,235
- láska 84,232
- majetok 124,9-. 150,45,47
- mníšstvo 56,49. 150,45
- podstata 47,XV,3. 124,12. 150,48
- pokánie 96,353
- povolanie 149,37. 150,49
- ustanovenia ľudské 178,48
- ustanovenia občianske 47, XVI,5. 124,9-
- zákon Boží 71,44. 88,270. 81,294
- Dokonalosť prirodzená**
- scholasticí 68,12
- Demník** 63,211
- Denatisti** 46,VIII,3. 101,29. 109,49
- „Dorná nocera“** (zbierka kázní) 199,2
- Doch svätý** 39,158,1,4. 353
- cirkvi 98,5,8,10,16. 100,28. 189,3. 227,37,45-. 299,30 390,40
- coarctia 292,60-. 306,17
- dary Božie 101,31. 125,6,9. 124,15
- dedičný hriech 68,45
- kráľovstvo Božie 100,18. 190,6-. 293,52
- krst svätý 67,38. 191,4. 192,10. 289,4. 241,49-. 287,16
- náuky bludné: entuziasti 119,13. 168,3. 256,13. 298,4. 290,46. 293,80
- náuky bludné: uvoľnení 46,V,4
- náuky bludné: pápeženci 293,76
- náuky bludné: pelagiani 125,2. 256,9. 293,75
- náuky bludné: sakramentári 262,3
- náuky bludné: scholastici 293,76
- náuky bludné: synergisti 293,77
- obnovenie 118,152. 296,23
- obrátenie 288,21. 290,48. 291,55. 294,83,89
- odpustenie hriechov 109,72. 189,8. 245,28. 228,55. 296,16
- ospravedlnenie 66,10. 96,972. 296,10-
- osvetlenie 288,9
- oživenie 107,45. 296,20
- pokánie 68,25. 87,35. 71,45. 90,171. 106,30. 107,45. 127,13. 289,34-
- pokúšanie 79,139
- posvätenie 90,8. 189,6. 227,35-288. 35-296,26
- pôvod od Otca a Syna 39. 158,1. 326,73
- povolanie 39. 188,6. 290,40.
- skutky 68,219-. 118,174. 163,246,8. 308,17
- slobodná vôľa 125,7. 288,18. 292,85-
- slovo Božie o sviatosti 45,99,16. 106,29. 142,39. 149,70. 188,3,11. 190,8. 228,53-. 241,49. 256,4. 290,48. 292,65-71. 296,76. 335,40
- sľuby mníšske 150,51
- viera 48,49,29-. 73,64. 74,86. 76,115. 77,126. 128,133. 90,175. 81,182. 90,293. 127,13. 189,6. 260,15. 288,25. 301,12
- zákon Boží 79,70. 77,127 195. 307,2-6. 308,11-. 17
- zastúbenie Kristovo 78,141
- znovuzrodenie 70,31. 77,125-. 90,293. 95,349. 99,8. 106,29. 259,8. 291,14 286,5. 266,21,25. 296,19
- Duch slobodný** (dobrovoľný, ochotný, samovoľný) ľudský
- ospravedlnenie 271,5
- skutky dobré 299,10-. 301,3,12. 306,17
- zákon Boží 307,3-
- znovuzrodenie 271,5
- Duchovia**
- feratecki 130,43
- rozliční v Písme sv. 227,36
- zli zavrhnutí 288,22
- Duchovné veči**
- dedičný hriech 281,10,20-. 282,23. 286,7
- slobodná vôľa 287,12. 288,20,24. 289,31 porci aj Sľu duchovné
- Duchovno**
- poznatie ľudské 256,2. 296,9
- Duša**
- dedičný hriech 253,1. 280,1.
- brenenie každodenne 236,22
- obrátenie 256,14
- pokrm: večera Pánova 245,23
- spasenie Kristom 160,12
- znovuzrodenie 254,14
- zomretých - očisťec 100,26. 118,176. 160,12. 186,22
- zomretých - omše 160,16 161,26
- Eisenach** 146,1
- Bü, synovia 131,10

Eliáš 148,99.168,11
Eilzens 168,11
Enkratiti 135,45
Entuziasmi
 - Adam a Eva 168,6
 - Duch sv. 168,3.258.13.288,4.290.46.293,80
 - ospravednenie 258,13
 - úrad slova 119,13
 starí a noví 288,4
Entuziasmus 168,4,9
Epápa
 - enkratiti 135,45
 - Aeriovo kacírstvo 146,96
 - omša 197,8
 - Veľká noc 103,42.43
Epíturorejci
 - pápeži 98,390
 - slobodná vôľa 290,46
 - starostlivosť Božia 70,33
Epíturorejstvo
 - blud 302,15.303,31
 - viera 260,18
 - život bezuzdný 270,9. 304,39
Kraznos 290,44
Eugubium 178,18
Eucharistia 148,67. 144,77. 144,85-
 pozri aj Večera Pánova
Eumoniáni 48,1,5
Eusebius z Caesary 286,54
Eutycheas 266,18.21
Evanjelci
 - biskup rímski 59,71. 120.XIV,5. 130,59
 - cirkev všeobecná 60,2. 60,5. 67,32.
 - časť Kristova 83,215. 84,290
 - donatisti 101,29
 - jednota 60,1-4. 179,42
 - kázne 123,43
 - náuky bezbožné 80,3
 - omša 52,1-. 101,30. 137,1
 - otcovia cirkevní 93,325. 97,389
 - pápež 100,23. 166,99
 - Písmo sv. 50,2. 60,5. 67,32. 97,389. 99,7
 - pravda 111,90
 - správa cirkvi 120.XIV,1.5. 169,X,1
 - skúteply slovíčarske 96,362
 - tradície 101,33. 123,35.38.49
 - úrad kazateľský 73,74
 - ustanovenia občianske 162,2
 - vyučovanie katechizované 123,41
 - wikéfisti 101,29
 Život - svedectvá falošné 157,8
Evanjelium 164,6. 167,IV. 306,20
 - Adam 106,63
 - celibát 136,60-
 - človek prirodzený 67,43
 - cirkev 46,VII,1. 99,5.10.16. 100,20
 - Duch sv. 45,V,1. 78,139. 99,15. 142,59. 189,6.
 227,36. 233,54. 269,16. 291,54. 296,16. 306,22
 - kresťan 185,3. 186,22
 - Kristus 53,4. 90,291. . 91,297. 227,33.
 306,12.19
 - kresť 103,IX,2
 - manželstvo 136,60-
 - mnášstvo 148,26. 149,34
 - moc kľúčov 107,38
 - neveriaci 317,89
 - omša 139,24. 145,89
 - odpustenie hriechov 110,76. 111,89

- ospravednenie 73,67. 66,248. 90,242. 97,389.
 90,238. 106,96. 120,6. 148,24
 - panictvo 134,40
 - pápežstvo 100,27. 171,40
 - patriarchovia 106,59
 - pokánie 66,257. 106,35. 107,46
 - pomsta osobná 124,7
 - povolanie 189,6. 290,40. 303,77
 - poradok svetský 124,5,9
 - predobraz 140,36
 - prijatie 73,70. 256,9. 285,45. 291,54
 - proroci 72,57. 106,53
 - protivníci 76,110
 - rozkresťenie 66,271. 107,90. 106,61
 - scholastici 67,43
 - sloboda kresťanská 330,12
 - sluby mníšske 65,12. 147,11.13. 178,48
 - stav svetský 124,2-. 12
 - ustanovenia ľudské 59,34.50. 120,4-. 122,30.
 153,11. 124,8
 - viera 45,2. 54,20. 71,42. 78,143. 80,172.
 81,178-. 94,345-. 97,379. 107,48. 111,88. 298,99
 - vláda svetská 124,5,7
 - vyvolcovanie 107,49. 106,81. 179,60
 - význam 72,62. 904,6
 - zúčastňovanie kanonické 118,173
 - zákon Boží 81,183. 88,269. 96,368. 110,76.
 135,41-. 136,64. 260,1-. 304,V. 307,10
 - zaslúženie 68,5. 71,43. 72,62. 87,266.
 106,59. 110,76. 111,88. 270,10.13. 288,09.
 333,28-. 334,97
 - zaslúženie skutkov 46,XX,10. 83,224. 110,76
 - znovuzrodenie 62,311
 - zvesť kázne 46,VII,1. 57,21. 103,IX,2. 123,42.
 140,92. 177,31. 179,60. 233,54. 240,30
 - 2. časť Písma sv. 69,5. 73,70. 75,102. 81,186.
 106,53
Faraón 335,84-
Farizi
 - domáce tebuje 195,2
 - kritika Lutherova 60. 185
 - mníši 60,2. 104,8
 - ustanovenia 68,93
Farizaji
 - Kristus 69,16. 123,36. 150,52
 - modlitba 64,332
 - ospravednenie 69, 16. 84,230
 - pokánie 168,29
 - pokrytectvo 261,8
 - vyklad Lk 7,47 79,155
Febus 129,32
Filozofia
 - Božia prítomnosť priestorová 263,14. 317,97
 - boj svedomia 71,67
 - dedičný hriech 65,5. 163,14. 285,60
 - dokonalosť kresťanská 68,12
 - ospravednenie 84,230
 - slobodná vôľa 256,8. 286,8
 - učenie o Duchu sv. 125,8
 - učenie kresťanské 98,391
 - učenie Kristovo 69,12.16. 92,307
 - väšne 67,43
Filozofia 69,12. 84,230
 - spravodlivosť svetská 125,4
 - život 46,93
Formula svernosti 310,12. 311,19
Francúzsko
 - mienka o evanjeliách 157,8

- Frankfurt nad Mohanom 31**
František (svätý)
 - celibát 149,21
 - omša 137,6
 - spôsob života 63,211
- Gabriel, archaniel 189,12**
Gabriel Biel
 - omša 95,210
 - pokánie 109,68
 - večera Pánova 191,9
 - zasluby svätých 128,23,24
- Galaxius**
 - večera Pánova 50,6, 912,37
- Gerson**
 - celibát 147,16
 - kráľ 241,50
 - mníšstvo 149,36
 - panstvo 139,20
 - písanie verejné 157,6
 - tradície 69,12, 54,17, 122,28
- Gratia (dokovania) 199,73**
Gréci
 - obeť 139,23
 - omša 137,6, 144,79,88, 145,93
 - večera Pánova 131,4
- Gregor Nazianský**
 - evanjélium a štát 124,6
- Gregor z I. Veľký**
 - agnoscť 327,75
 - prvenstvo biskupa 176,9
 - list alexandrijskému patriarchovi 176,19
 - omša súkromná 137,6
 - „O náhrade za odcudzený majetok“ 117,169
 - „Regesta“ 176,19
 - tresť za hriech 117,161
 - večera Pánova 145,94, 263,15
 - vyzvanie svätých 127,3
- Gregor Nazianský**
 - evanjélium a štát 124,6
- Gregor z Nisy**
 - communio a unio 922,22
- Herakles, biskup v Alexandrii 303,18**
Herodes 222,305
Hilar
 - o Kristu 323,22
 - o pochybných pannách 129,30
 - večera Pánova 247,59
 - výklad: Mt 16,18 176,27
- Hilten Ján**
 - proroctvo o Lutherovi 146,1
- História**
 - Kristus - viera 49,23, 69,17, 71,48, 72,50-76,115, 86,250, 94,238, 106,60, 259,6
 - pápežstvo 178,12
 - príklady 129,36
 - sveta - diabol 68,49
- Historia tripartita**
 - omša každodenne 52,41
 - ustanovenia ľudské 54,45
- Hnev Boží**
 - dedičný hriech 46,11,2, 254,12, 261,19
 - Abrahámová obeť 82,209
 - dedičný hriech 46,11,2, 264,12, 261,19
 - kazanie 82,200, 261,54
 - Kristus 71,45-, 74,81, 90,291, 91,300, 261,9
 - nová zmluva 306,14
 - obrátenie 292,70
 - omša 139,13
 - prirodzenosť ľudská 69,9, 71,36, 77,128, 92,312, 105,6, 106,32, 336,60
 - pokánie 87, 262-, 96,365, 106,28,32,34, 109,52, 112,107
 - protivník 87,42, 120,5
 - skutky zákona 83,219, 262,5
 - skutky zmierenia 71,46, 73,74, 74,61, 81,195,82,204
 - svedomie 76,142
 - utrpenie a tresta 117,158, 204,34, 306,20
 - všetci 71,40, 72,62
 - zákon 82,204, 86,270
 - zasľúbenie 87,264, 91,295
- Hoer protivník 63,16**
Horatius Flaccus G. 65,237
Hriech
 - boj proti nemu 334,33
 - Duch sv. 167,43, 260,19
 - hnev Boží 106,32, 336,50
 - kost sv. 67,95-, 340,11
 - následky 206,60-, 70,35
 - obrátenie 292,69
 - podstata 284,53
 - pokánie 87,263, 166,35,40, 289,34, 297,26, 337,71
 - príčina pôvod 48, XIX, 126, XIX, 163,1,1, 260,4, 260,7, 263,41, 332,7, 333,81
 - prirodzenosť ľudská 236,86,89,102, 284,44
 - prosba za odpustenie 101,16
 - sňa 118,153
 - slovo Božie 78,103, 106,29, 261,1, 305,15, 306,22
 - smrť duchomá 135,54, 258,3
 - svedomie 72,62, 74,79, 86,257
 - viera 110,81, 71,48, 73,64, 76,115, 111,89, 118,118, 114,133, 118,140, 117,162, 121,17, 145,23, 70,35
 - všeobecnosť 71,40, 73,103, 236,86,89,102
 - vykúpenie 164,8, 169,4, 226,27
 - zadosťučinenie 108,22, 113,118, 114,133, 118,140, 117,162
 - zadosťučinenie - Kristus 72,52, 116,157, 121,8, 126,5, 142,53
 - zadosťučinenie - káľa 85,230-, 71,37
 - zadosťučinenie - omša 189,1-7
 - zadosťučinenie - skutky 165,14
 - zadosťučinenie - ustanovenia ľudské 145,89
 - zákon Boží 260,4, 261,8, 282,32-
 - zadosťučinenie 87,40, 264,12, 261,16
 - život večný 228,58, 284,46
 - unyveluy 67,43
 - skutočný - dedičný 255,20, 260,5
 - verejný - tajný 220,284
- Hriešnica (Lk 7,37) 106,57**
Hriešnici
 - cirkev 46, VIII, 99,11
 - káže evanjelické 82,200
 - kresťania 148,25-
 - prijímanie sviatosti 247,58,71
 - všetci 164,3, 163,1,1
 - znovuzrodenie 73,65, 80,175, 24366, 267,11
- Hugo de St. Victor 67,29**
Hus Jan 241,50
Chalkedonský koncil
 - Kristova osoba 321,18, 324,46
 - prvenstvo biskupa 176,19
- Chiliasmus (židovské náuky) 48, XVII, 5**
Chlieb

- mliečary 86,25f
- modlitby 190,12. 194. 334
- večera Pánova 46,10. 103,X. 167,VI. 202,23. 244
- Chrysopeus 93,360**
- Chrysoatom**
- odpustenie hriechov 111,88
- omša 52,36
- pokánie 117,171
- spoveď 53,XXV,11
- večera Pánova 263,15. 312,37. 318,76
- výklad Mt 16,18 178,28
- znovuzrodenie 294,86
- Interia**
- spory teologické 279,19. 295,5. 303,29
- Irenaeus**
- jednota 54,44
- obraz Boží v človeku 66,19
- osoba Krista 322,22
- večera Pánova 510,14
- zákon a evanjélium 75,103
- Isotia spásy**
- láska Božia 258,9. 67,263. 295,9. 297,30
- viera 78,147. 95,346. 297,30. 301,12
- Itália**
- cirkvi 114,127
- Izaiáš**
- obec Kristova 138,23
- pokánie 67,259. 117,164
- utrpenie 118,152
- Izák**
- zaskúbenie a obec 318,46
- Izrael**
- cirkvi 99,14. 100,19
- Kristus 314,60
- manželstvo 215,201
- modloslužba 146,98
- obeť 63,208
- obeť ľudská 90,268
- obeť zmierenia 189,21
- obrady 121,10. 122,23
- ríša Mesiášova 124,7
- sobota 207,60
- spravodlivosť zákona 66,21
- súd Boží 338,53
- Stará zmluva 278,3
- viera v Ducha sv. 229,66
- zvesť slova Bž. 109,53
- Jakob**
- mnohoženstvo 136,64
- Jakub**
- modlitba 239,123
- skutky - ospravednenie vierou 65,245. 96,261,253
- viera 66,247-. 299,42
- vzhávanie hriechov 112,110
- Ján apoštol**
- láska - viera 78,141
- osoba Kristus 328,59
- Ján Krstiteľ**
- cirkvi 98,1. 100,19
- počatie 169,12
- pokánie 114,131. 164,5. 166,30
- Jeremiáš**
- obeť 139,28
- poslušnosť biskupom 177,38
- tresty Božie 116,150
- utrpenia 117,169
- Jeroboám**
- obrady pohanske 121,15
- Jeronym**
- „Apoštolské listy“ 179,62
- biskupi 176,16. 179,63
- hriechy v cirkvi 99,11
- odpustenie hriechov 67,264
- pelagiani 60,172
- pokánie 243,61
- predstavení v cirkvi 179,62
- spravovanie cirkvi 162,9. 169,X,3
- večera Pánova 131,4
- Vigilantius 127,2
- zlo vrodené 168,28
- Jonáš**
- milosrdenstvo Božie 63,300
- Jovianus**
- evanjelium 54,30
- manželstvo 134,37. 138,67,69
- Jubilejový rok (Zlatý rok) 165,25**
- Judáš**
- Prijímanie večere Pánovej 314,60
- viera 105,8. 107,36. 164,7
- Jullán Apostata**
- Augustín 67,36
- svetský stav 124,6
- Junu, bohynia 129,32**
- Jupiter 203,18**
- Juraj, patrón rytierov 129,32**
- Juristi**
- kritiky 219,261. 221,299
- Justin**
- večera Pánova 312,37,39
- Justinianov kódex a novely 180,77**
- Kaciri**
- cirkvi apoštolská 259,3
- evanjelium 234,69
- kresť. 239,2
- manželstvo 135,45
- obvinenia ľalostne 219,262
- ordinátori kňazské 169,X
- Kaciratva 271-. 339-**
- cirkvi apoštolská 253,3. 278,4-. 279,17. 321,17
- jednota cirkvi 64,232
- pápežstvo 162,7
- pôvod a vznik 65,242
- učenie o pokáni 167,41
- biskupov 179,72
- pápeža 177,38
- Kaidáš 177,38**
- Katoveckí svätuškári 308,16**
- Kanonici 157,10**
- Kanonisti 51,19. 63,17. 90,288. 100,24. 105,3. 106,16. 130,40**
- Kánony**
- celbát 51,16. 132,3 6. 136,57,60.
- manželstvo 180,77
- omša 103,2. 159,7
- pápežstvo 178,50
- pôst 123,48
- spoveď 104,1 5
- vyobcovanie 104,6
- vyučovanie mládeže 123,41
- zadostučinenie 112,113. 113,122. 117,167-172
- zachovávanie 59,67
- grécke 144,88. 149,93
- pápežské 147,10
- staré 120,XIV,1.

Kardinál 96,390, 165,24
Karlstadt 124,3
Karol V.
 - Augsburgské vyznanie 31,33,259,4, 277,3,6, 279,5
 - jednota cirkvi 130,44
 - manželstvo kňazov 132,3
 - Obrana AV 65,2, 69,2, 143,18
 - Podvrátenie 113,122, 105,2, 126,3
Kartuziáni 207,71, 210,118-, 215,197, 239,11
Kastor 129,32
Kat
 - povolanie 220,274
Katechizmy Lutherove
 - čítanie 199-, 200,14,16,19,
 - Kniha svornosti 253, 271,30, 278,8
 - vyučovanie mládeže 128,41, 165,6,12,17, 199,1,5, 202,24-
Katolíka 218,249, 219,262
káloňi 205,54
Kazateľský úrad
 - biskupi 158,13
 - evanjelici 73,73
 - podstata 46,V, 67,3,5,11
 - povolanie 47,14, 120,XIV,1 169,X
 - protivníci 119,7
 - vláda svetaká 57,11,13
 - ustanovenie 45,V 119,11, 153,18
Kristov 904,4-
Kázeň slova Božieho
 - bludy 272,22
 - cieľ a pôsobenie 140,32, 256,4, 291,50- 52,54,57
 - cirkev 46,VII,1, 99,5, 100,20
 - Duch sv. 227,45, 291,55
 - chvála Božia 140,33
 - mládež 202,24,36
 - obsah 123,43, 141,48
 - omša 140,35
 - pokánie 87,258, 98,365
 - protivníci 123,42-, 141,42
 - služby Božie 141,51
 - utrpenia časté 234,65
Kláštory 5-4,XXVII, 146,XXVIII, 161,III, 170,XIV
Klášty
 - 8. Božie prikázanie 189,16, 219,267-
Kmotrovia pri krste
 - cirk. disciplína 195,11
Kňazi 47,XIV, 120,XIV
 - dar Boží 179,26
 - donatisti 103,49
 - hodnosti 179,69
 - chyby osobné 103,50, 244,15, 311,24
laci 131,9
 - majetok 103,50
 - manželstvo 50,23, 182,XXIII, 169,XI
 - mládež 123,41
 - modlitby za tých 231,28
 - odpúšťanie hriechov 159,7
 - ordinácia 189,X 179,87
 - povinnosti veriacich 195,3
 - právomoc 179,60,70, 180,74
 - Šenkfeldiani 272,27, 341,35
 - vešera Pánova 131,1,4,8
 - voľby 179,70
 - výber 152,9
 - výchova 219,172
 - zlobysefnosť 219,262, 221,289

zmiercovia 142,57, 146,89
Kňazský úrad
 - laci 131,13
 - protivníci 119,7-,11-
 - ustanovenie 119,12
Kňazstvo
Kristovo 97,377, 129,24, 141,53-, 142,58
 levitické 141,53, 176,26
Kulčeta
 - Augsburgské vierovyznanie 63,1, 227,3, 276,5,7
 - biskupi 169,X,2
 - cirkev 152,2
 - manželstvo kňazov 132
 - Podvrátenie 126,3
 - povinnosti 211,142
 - roztržky 156,12
 - 7. BĽ. prikázanie 217,230
Komunizmus
 - mnia 124,4
Konoly cirkevné patri Snemy cirkevné
Koniec sveta 125,XXVII
Kornelia 127,2, 168,8
Kostnický snem
 - vešera Pánova 167,3
Kostoly
 - ozdoby 141,51
Kráľ
 - biskupi 57,1
 - cirkev 157,8, 176,54
 - pápež 100,23, 161,2, 177,35
 - úrad a úlohy 49,1, 130,44
Kráľovstvo Božie (Kristovo)
 - cirkev 99,13,16, 100,27
 - kráľ 100,18, 177,32
 - obrady 99,15
 - podstata 67,10, 99,13, 124,2, 148,27
 - prijatie 70,31, 96,366, 100,18
 - skryté 100,17
 - vláda svetaká 124,2,6, 177,31
Kráľovstvo diabla 99,16
Kresťania
 - agapé 144,86-
 - cirkev 227,42
 - ľutich 200,5
 - chrám Ducha sv. 299,54
 - modlitba 231,30- 234,69
 - obrady 330,16
 - pápež 162,14
 - pokánie 166,40, 289,34
 - pokúšanie 237,105-
 - skutky dobré 904,40
 - svätosti 239,1, 244,2
 - učenie 185,11, 200,19
 - utrpenie 54,31
 - vešera Pánova 246,39-43
 - viera obecná kresťanská 229,66
 - viera 97,366
 - zákon Boží 229,67, 907,4, 908,23
 - život občiansky 47,XVI,1,2,6, 56,55
 - falošni 46,VIII,1, 99,3,17
Kresťanstvo
 - Duch sv. 189,6
 - odpustenie hriechov 228,54,56
 - pápež 162,7,9.
Kristus
 - aľoosis 322,21, 323,38
 - dedičny hriech 68,46-, 300,56
 - diabol 68,49, 76,136, 81,189-

- Duch sv. 45.III.5
- blava cirkev 182.9
- hriech 284.43-
- jednota cirkev 64.19
- nanebovstúpenie 89. 158. 45.III. 189.4. 226. 321.13
- na pravici Otcovej 39. 40. 158.4. 189.3. 226.25
- narodený z Márie Panny 39. 40. 45. 189. 328
- ospravedlnenie 78.101. 205
- počatie z Ducha sv. 39. 45. 158.4. 189.3. 226.25-
- príchod k súdu 39. 45. 158.4. 125.4. 189.3. 201.12. 226.25
- stav poníženia 266.16. 267.33
- stav povýšenia 266.13-. 321.13
- trpel. umrel. pochovaný 39. 40. 45. 158.4. 226.25. 321.13
- umrel za nás 52. 143.56. 158.1. 226.29-
- vienie 39. 40. 158.3. 321.11
- zmŕtvychvstanie 39. 52. 158.4. 189.3
- zostúpenie do pekla 39. 40. 52. 158.4. 189.3. 201.12. 226.25. 226.13 267. 328
- davy 322.25
- Kňaz napvyšší 211. 212. 327.78
- Kráľ 327.78
- osoba 265.320
- osoba - dve prirodzenosti 39. 40. 254.5. 284.43. 265.5-. 312.37. 317.94. 320.6-. 321.13
- poziť aj Communicatio idiomatum
- Prá 189.3 4. 301.12. 326.31.27.
- Prostredník 48. 69.18. 71.40. 73.69. 78.145. 79.156.162. 83.214- 85.236. 88.289- 90.291. 91.284. 92.317. 93.359-. 97.375. 107.43. 109.64. 110.78. 121.9. 128.14. 129.24
- služobník hriechu 121.12
- Súdea 92.317
- Syn Boží/Jednorodný 39. 45. 158.4. 189.3. 226.25
- Syn Mártin 265.11
- teľo - prítomnosť (3 spôsoby) 317.98-
- teľo - všeobecnosť - večera Pánova 265.12. 264.92-. 309.2-. 319.118
- Vykupiteľ 189.3-. 128.15. 226.31
- Zmlieca 71.41.46. 74.80. 79.156. 89.212.221. 84.231. 85.238.245. 86.251. 88.209-. 90.291. 92.308. 97.387. 98.992. 107.43. 110.76
- Krížťak (svätý) 129.35
- Kráľ (utrpenie)
- Adam starý 234.86
- kráľovstvo Kristovo 100.18
- Kristus 383.20. 335.48
- slovo Božie 234.65
- poslušnosť voči Božej 123.45
- zadosťučnenie kánonické 116.154
- zákon 80.167
- zasľobenie Božie 119.17
- zmysel a význam 116.152.158
- Kristov 119.8.325.59
- Krst 46.167.5. 191.IV. 202.21. 259
- bludy 239.15-. 240.23-. 272.23. 341.31
- dedičný hriech 67.95
- Duch sv. 67.35
- platnosť 103.IX. 243.77
- podstata 46.IX.1
- pokánie 243.74-
- ustanovenie 191.I. 302.21. 239.3-
- účinnosť a účinok 191.5. 240.23-. 241.52
- viera 240.28-. 33
- voda 192.9
- znamenanie vonkajšie 236.88
- deti 46. 103.IX.2-. 167.V.4. 241.47-. 271.7-. 340.11-.
- Láska
- Ota 209.106
- Božia k nám 169.II.
- k bližnému - jednota cirkev 85.242
- k bližnému - pôvod v Duchu sv. 78.147. 101.31.36. 127.15
- k Bohu ospravedlnenie 70.27. 71.36 76.110. 78.147. 79.152. 90.180 83.223. 84.236. 85.238-. 90.290. 109.75. 110.78. 267.27. 288.43-
- k Bohu - prirodzenosť ľudská 86.9-.14. 67.33
- k Bohu - viera 70.27. 71.45. 75.90. 78.140. 97.381
- k Bohu - zákon 70.27. 77.132. 79.160. 84.230. 107.45. 148.25
- Lauriac (svätý) Vavrinec 305.11
- Legendy o svätých 150.37
- Leňivosť 290.46
- Lev I. Veľký 263.15. 312.37
- Lev X.
- Gula „Excurre Domine“ 88.397. 109.67
- dedičný hriech 67.35
- Levi
- zynovia (Mat. 3.3) 140.34
- Leviti 119.7. 134.27. 135.41
- Liturgia 144.79-
- Longobard Peter 69.21. 113.120 115.139
- Luciferné rozprávky 150.37
- Lucina (bohyňa tehotných) 203.18
- Lukánus
- odpustky 178.46
- pôvod 163.12
- protivník 157.7
- zákon Boží 187.4.16. 205.49-.
- Luther Martin
- Augsburské vierovyznanie 278.2.5.
- Augustin 67.37
- „Chrámová postlňa“ 307.9
- „De absoluta necessitate“ 290.44
- dedičný hriech 67.33.37. 68.45. 255.20. 280.6. 282.38. 284.51-. 285.56.61
- „De servo arbitrio“ 290.44
- „De votis monasticis“ 147.10
- Duch sv. 297.28-. 298.41
- kázeň Torgau 1533 288.3. 328.1
- kázeň zákona 307.9
- Kristus 321.17.20. 322.26.28. 323.44. 327.80.85. 326.1
- „Malý katechizmus“ 185.1. 253.5. 260.3. 266.17. 279.8. 310.10. 341.39
- obrady 331.24
- obrátenie 257.16 294.89
- odpustenie hriechov 163.24
- oživenie 296.20
- „O konciloch a cirkvách“ 296.21. 323.44
- „O posledných slovách Dávidových“ 327.85
- „O znenoch“ 266.18
- ospravedlnenie 295.6-. 297.29
- pastieri duchovní 279.14
- predznamenie 354.33
- „Proti nebeským prorokom“ 317.91.93
- sakramentárí 310.10-. 317.91 93
- skutky dobré 288.40-. 302.24
- slobodná vôľa 288.20-. 290.40.43.
- spisy 106.4

- spoveď 104,2
 - „Smekalské články“ 311,17
 - učenie kresťanské 277,1, 278,9
 - večera Pánova 263,10, 310,10, 311,20-
 312,32,38,40, 314,58, 316,77- 318,87, 318,103,
 320,2-, 323,38-, 328,88
 - „Veľký katechizmus“ 259,3, 268,17, 272,90,
 278,8, 283,38, 311,20, 341,39
 - viera 298,41, 301,10
 - výklad: 1.Mojz. 3 285,61-
 1.Mojz. 26 280,44
 Zalm 90 285,62
 Zalm 91 288,20-
 Rimským 301,10
 Galatským 297,28, 300,67
 - zákou 307,9
 - zákon a evanjelium 305,12, 308,22
 - zákonoborci 306,17
 - zneužívanie všeobecne 130,41
 - Zwingli 322,20-, 323,38
Ľáosť 105,8, 106,52, 111,91-, 106,29, 107,46,
 119,107, 111,98
Lýdia 256,5
Lyra 100,22
Macenas 85,237
Majetok
 - dar Boží 189,2
 - dokonalosť kresťanská 56,59, 150,46
 - kresťania 47,XVI,2
 - modlitba Pánova 190,12
 - novokrstenci 272,17
 - pomínuteľnosť 205,43
 - prikázanie Božie (7.) 188,13-,17, 216,22-
 - prikázanie Božie (8.,10.) 221,292-
 spoločný - mnisi 124,4,10
Martina 190,5
Mateas 321,16
Manichejci
 - Augustín 266,55
 - božstvo dvojité 45,5
 - dedičný hriech 255,17-, 260,3, 281,16, 292,26-
 285,55
 - slobodná vôľa 125,XXIII,1, 286,8, 293,74
Martina, konci 276,7
Manželstvo
 - kresťania 47,XVI,2,
 - novokrstenci 272,19, 340,22
 - podstata 135,11
 - právo kanonické 160,77
 - právo prirodzené 132,7, 133,11-,
 - prikázanie Božie (6.) 150,41, 167,11-, 168,20-
 215,199- (10.) 222,305
 - úloha vrchnosti 135,55
 - ustanovenie Božie 132,1-11-, 119,14-, 124,1-
 150,41
 - knihov 50,XXIII, 132,XXIII,
 - kríže 340,24
Manžela 190,6
Manželky 195,7
Mária
 - matka Božia 266,12, 322,24
 - zásluhy 129,25
Marcion 266,23
Marek 179,62
Melanchton Filip 31
Meno Božie
 - prikázanie Božie 2, 187,3, 205,49
 - kret 239,4,9.

- výchova mládeže 207,75
Merkur 203,18
Mikuláš
 - modlitby detí 207,74
Milost Božia
 - dedičný hriech 65,8, 67,33
 - kret sv. 48 IX,1,
 - obeť izraelských 82,208, 90,288, 103,2
 - obrátenie 256,6, 257,19
 - odpustenie hriechov 111,66, 297,30, 306,25
 - ospravedlnenie 267,3, 268,23, 297,30
 - skutky dobré 66,VI,1, 83,318-, 97,382
 - slobodná vôľa 255,1, 256,11, 266,3, 268,27,
 293,77
 - slovo Božie 168,3
 - viera 48,10,22, 62,39, 69,52, 79,73, 83,217,
 91,298,304, 97,991,187, 296,23, 297,30
 - zákon Boží 76,103
 - zásluhy 106,55, 168,22
 - zásluhy Kristove 56,52, 72,53, 84,227-, 110,65,
 206,23, 297,30
 - záslužnosť 105,8, 106,18,34, 125,6
 prvá 89,17, 79,162
Mládež 196,12
 - manželstvo 215,201, 216,217
 - pokúšanie 237,107
 - výchova - kláštory 147,9
 - výchova - Bž. prikázania 206,61, 321,330
 - výchova - kresťanské učenie 248,65
 - výchova - úcta k Bž. menu 207,75
 - výučba katechizmu 202,25
 - výučba náboženská 188,6, 201,3
Mladi
 - kritiky 56,48, 63,1,13,17, 98,390, 104,2,
 124,4,35, 130,39, 136,14, 140,81, 142,63,
 150,43, 151,53, 149,35-, 203,22, 210,118,
 216,197, 216,218, 293,79
 - komunizmus 124,4
 zobravi 137,7
 pozri aj Sluby kláštorné
Moc
 Božia - Kristus 265,3, 267,39
 Božia - Kristus - Luther 318,103, 327,85
 Božia - slobodná vôľa 290,46
 diabla - Kristus 189,4, 288,4
 duchovná 64,18
 duchovná - apoštolov 177,31
 duchovná - poslanie 57,13
 duchovná - moc svetská 67,4,12
 kľúčov kráľovstva Božieho 168,VI
 kľúčov KB - hranice 56,30
 kľúčov KB - moc biskupská 168,VI
 kľúčov KB - moc svetská 67,1
 kľúčov KB - učesť 106,26
 kľúčov KB - odpustenie hriechov 105,6, 106,5,
 118,178
 kľúčov KB - podstata 67,5-,10
 kľúčov KB - rozčistenie 53,XXV,4, 106,6-
 kľúčov KB - urad evanjelia 67,10-, 167,IV,
 kľúčov KB - utrpenia všeobecne 116,154
 kľúčov KB - zaobstarávanie 115,139
 pápejská - cirkev 175-
 pozri aj Síla
Medžiarstvo
 - omá 150,53, 178,43
 - podstata 203,17,20
 - pôvod 163,2-
 - ruženec 150,53

- ustanovenia ľudské 230,15-
- vzývanie svätých 150,53. 161,25-. 178,47
- Motíby**
- diabol 231,30. 234,69. 235,80. 237,111.113
- každodennosť 207,73. 231,29-. 237,116
- manželstvo 134,30
- milosť Božia 337,72
- obet 139,29
- odpustenie hriechov 236,92
- ochrana veriacich 231,30 . 234,69
- opravdivosť 231,26-
- pokušanie 237,105
- poslušnosť 231,17
- príkaz Boží 116,139. 143. 157,4. 191,21
- svätosť 119,16
- večera Pánova 145,37
- viera 94,331-. 97,396. 129,13
- vyslyšanie 49,3. 99,9. 231,22-
- vzývanie svätých 127,10. 129,12-. 161,25
- za mŕtvych 143,94. 237,15
- zasľúbenie 78,141. 128,20. 231,19
- anjelov 127,8
- ďakovné 207,33
- nmichov 231,25
- mŕtvych 127,9
- piť stole 194,6-
- roňajšie 194,1
- v nemoci 130,35
- večerné 194,1
- za blížnych 161,27. 231,23
- za kráľovstvo Božie 190,7
- za mŕtvych 143,94
- za vichnosť 231,23. 235,74
- za vytrvalosť v utrpení 234,67. 237,114
- Motilobná kniha 199,3**
- Mohamedáni 45,1,5. 84,230. 121,18. 148,27. 166,9**
- Mojsíš**
- zákon 70,21. 84,229-. 91,298. 110,78,86. 147,15. 17. 290,7
- Mŕtvenie tela 64,71.45,60.170. 107,46. 292,88**
- Münzer Tomáš 168,3**
- Náboženstvo práve 93**
- Nádej**
- cirkvi 78,119
- láska 64,228
- viera 92,312. 96,346
- zaskutky 93,320
- Náležite teleda**
- cirkvi 114,128
- kráľovstvo duchovné 177,32
- pápež 178,51
- vybočovanie 177,31
- Reamburg 31**
- Nazarejskí 151,58**
- Nedeľa 39,60-**
- Nemecko**
- ľud sebecký 199,6
- motíby 231,31
- rúcho nemecké 101,34
- súd Boží 157,11
- Nastor 286,18.20. 321,15**
- Náctie**
- ochrana Božia 225,17
- Nevera**
- evanjellum 260,1. 304,2
- modlitba 191,17-
- pôvod 163,1.1.
- zákon Boží 305,19
- farizeja 79,155
- v nás - dedičný hriech 67,31
- v nás - zákon Boží 77,138
- Reverenci**
- večera Pánova 264,37. 311,27
- zákon Boží 261,3. 309,25
- Neznovrodení 256,3. 299,7. 297,17. 288,19. 291,53**
- Nicejské vierovyznanie 39,233,3. 278,4. 641,37**
- Nicejský snem 45,1.1. 102,42. 175,12-. 179,17**
- Nová zmluva**
- čítanie 199,3
- obeť 140,34
- platnosť 178,26
- večera Pánova 143,71
- Novoekliáni 47,XII,9**
- Novokrstenci (anabaptisti) 271,2-. 306,1. 310,9-. 311,27,29**
- kŕst dieťok 46,IX,3. 103,IX,52-
- skutky dobré 303,27
- súd posledný 48,XVII,4
- úrad kazateľský 119,11-
- znovuzrodenie 78,86
- život občiansky 47,XVI,3
- Obeta**
- druhy 136,16-
- kánony grécke 144,88
- omša 159,1-. 204,23. 318,109
- otcevia cirkevní 143,66
- podstata 138,16-
- utrpenie svätých 81,190-
- zberka korinťských 81,192
- život občiansky 81,191
- Abrahámová 82,29
- duchovné 139,25-. 140,30,33
- kňazské 119,7
- kresťanská 117,160. 129,45
- Kristova 119,6-. 138,22-. 142,56
- krvavé 138,21-. 139,29
- levtické 138,21. 139,24
- vďaky 139,25
- v Novej zmluve 119,7. 141,52
- zmierenia 82,206.207. 98,395
- Obchodovanie**
- kritiky 217,227-240-. 221,309
- Obrady cirkevné 47,53.120. 268,329**
- adiafora 329
- apoštolovia 102,99-. 123,32
- biudy 331,26-
- jednota cirkvi 46,VII,3. 99,9. 101,31. 102,98
- kráľovstvo Božie 99,13
- ľahkomyselnosť 268,5. 329,8
- Luther 331,24
- portadok 47,53. 59,53. 120,XI,1. 101,32
- sloboda 122,32
- slovo Božie 208,93
- účel 137,1
- ustanovenie 119,3. 121,15. 266,5
- viera 145,89
- vznik a pôvod 59,XXVI,2
- zádosúčinnosť 119,117
- záslužnosť 47,KV,3. 56,XXVIII,37-. 120,1-4. levtické 140,30
- mnišské 148
- mojžišovské 121,10
- nazarejských 151,56
- nim. katolícke 222,312

Obrana vierovyznania 157,253,4, 278,6, 279,11
- vznik 63,5-7,10

Ochránenie

- čas 336,66
- dielo Ducha sv. 256,4-11, 287,17, 288,25, 294,83,87
- Luther 394,89
- nedokonalosť 292,68-70
- ospravedlnenie 296,34
- slobodná vôľa 292,61
- slovo Božie 256,4
- zmysla 292,70
- znovuzrodenie 107,46

puzri z Pokánia

Obrat Boží

v človeku 68,18
v človeku pred pádom 261,2, 281,10

Obraty

- uctievanie svätých 129,34

Očistenie

- kritiky 106,13, 106,24, 116,145, 117,167, 118,175-145,90, 160,12-165,22

Očistovanie

carlov 69,7

človeka - dielo Božie 284,45

človeka - očistenie 117,167

človeka - pokánia 113,114

človeka duchovne 88,282

Odpustenie kriečov 39,69,189,5, 190,15, 201,13, 227,34, 235,85

- krt sv. 47,XII,1, 67,35, 105,1, 191,6, 243,86

- litosť 105,6

- odpustky 160,24

- ospravedlnenie 79,75-

- pokánie 47,XII,1, 109,63, 112,113

- skutky dobré 89,176

- večera Pánova 193,6

- viera 61,196-, 105,2

- zadosťučnenie kanonické 119,116

- zadosťučnenie evanjelia 105,6-

- záslužnosť 69,9, 71,40,

z milosti pre Krista vo viere 45,IV, 46,VI,2, 48,9-, 53,4, 72,51, 73,77, 76,114, 76,148-, 79,156, 90,178, 87,204, 69,279, 109,63, 110,79, 111,86, 113,116, 120,5-, 128,5, 129,29, 138,12, 142,60, 105,59-, 178,44, 295,4, 296,25, 298,39, 299,54

Odpustky pápežské 93,XXV,5, 105,15, 114,136, 116,175, 160,23, 165,24, 174,46

Otvorenie 107,46

„Omnia utriusque“ 104,1,6

Ozňa

- kritiky 53,XXV, 137,159, 316,87, 318,109

- latinskina 137,2-

- obrady levitické 140,34

- údnoč púhym výkonom 137,5, 139,25-, 140,32, 141,39

- výklad slova 144,78

súkromná 137,6

za mŕtvych 148,89-

Ordinácia Kanonická 47,XIV, 119,11- 120,1, 169,X, 178,13-, 179,62,65, 330,19

Origenes

- stáv svetský 124,6

- výklad, Mt 16,18- 176,27

Ospravedlnenia pred Bohom 45,69,159,169, 257,285

- Dozi dar 96,362

- bludy 340,9

- článok viery najdôležitejší 68,2

- jedine vierou 71-, 73-, 81,195, 90,292, 96,247

- Kristus, 2 prirodzenosti 257,2, 300,55-

láska 83,222, 84,229

- obrátenie 296,25

- pre Kreta 45,46,88,1, 72,62, 73,73, 74,87, 78,135, 79,159,162, 81,184, 83,217-, 89,257, 89,278, 91,299, 96,367, 109,60, 158,II,1, 169,XXI,

- skutky 81,182,195, 84,224, 88,251, 297,27, 298,40-

- ustanovenia ľudské 121,12

- večera Pánova 69,276

- vyhlásenie za spravodlivého 86,252, 90,293

- výklad pojmu 258,7, 296,17-

- zákon Boží 87,258, 89,269

- záslužnosť 258,12

Otcovia cirkevní

- cirkev 69,11

- Kristus, osoba 321,18, 322,22, 324,61,54

- obeť 142,65

- obrady cirkevné 119,8

- pokánie 111,91,93, 117,167,171, 112,113

- slobodná vôľa 258,23

- spoveď 104,5

- ustanovenie cirkevné 121,13,20, 137,6

- večera Pánova 143,75

- viera 111,97

- vyzvanie svätých 127,3

- zadosťučnenie 112,113

- zriadenie cirkevné 120,XXV,1, 169,X,3

- odvolania 85,7, 69,22, 87,32, 68,50,51, 72,57-, 75,103, 80,171, 83,211, 90,268, 83,323,325, 97,389, 98,400, 100,21, 106,16, 106,69, 120,23, 127,3, 128,5, 145,94, 160,13, 165,6, 202,19, 285,57

trojaki (podľa krvi, v dome, v krajine) 212,158

Ovoce

dobré - Duch sv. 83,220

- láska 84,225

- ospravedlnenie 90,293, 297,27, 296,41-

301,1

- pokánie 79,156, 69,278, 106,28, 107,45,

106,56, 114,131, 115,139, 117,164

- spravodlivosť srdca 96,365, 379

- viera 46,VI,1, 47,XII,6, 61,168, 88,249-253,

88,273, 127,15, 228,53, 289,37, 297,27,

298,36,41, 301,1

Ducha 282,5,6

zlé - dedičný hriech 65,3

Oživenie

- ospravedlnenie 268,8

- znovuzrodenie 97,396, 296,20

- 2. časť pokánia 107,46

Pamätve

- Ambróz 133,20

- dar 149,27, 154,38

- manželstvo 139,16, 196,69

- ospravedlnenie 134,38,40, 136,69

Pisomník 104,8

Pápež(i)

- autorita synód 134,24

- celbat 134,25

- kritiky 100,27, 114,125,130, 159,5, 160,17,19-,

162,14, 167,41, 168,4, 169,IX, 170,4, 264,23

- moc svetská 96,390, 100,23, 177,35

- očisťovanie 89,283

- odpustky 160,24
- ospravedlnenie 158,5
- poslušnosť 177,38
- právomoc 109,67. 179,6. 177,38. 178,66
- ustanovenia cirkevné 152,17
- Pápežstvo 161,173-**
- kritiky 199,1,4. 157,1,3. 165,25-. 166,4,9. 212,158. 227,43. 318,109. 340,8
- Luther 279,9. 277,1
- obrady 121,18
- omša 146,96. 159,1,10
- sviatosti 119,18
- transsubstantiácia 254,22. 318,108
- učenie evanjelia 261,11
- večera Pánova 246,48,51. 310,15
- znovuzrodenie 298,79
- Pápeženci**
- augsburské vyznanie 278,6
- kritiky 157,1. 159,2. 160,13. 164,10-. 170,XV,1. 303,26. 265,60. 288,1
- skutky dobré 301,2. 302,23. 303,26,38
- slobodná vôľa 293,76
- „Parvus“ (zbierka kázni) 199,2
- Pascha 144,85**
- Patriarchovia**
- modlitby 148,93
- obeť zmierenia 82,206
- zasľúbenie Krista 72,57,59. 108,53. 145,55. 306,23
- Pavel, apoštol**
- hriech 67,30,29
- láska 84,231-.235. 85,245
- obrady 121,10
- ordnávanie a poverenie 175,10
- ospravedlnenie 90,292. 91,294. 110,79. 128,10
- pokánie 166,40
- príklad 230,15,16
- prisaha 208,85
- skutky dobré 127,16. 256,10. 308,21
- slobodná vôľa 80,168. 287,17. 307,8
- spravodlivosť pred Bohom 188,33
- útrpenia 81,190
- večera Pánova 108,X,1. 131,3
- viera 72,50. 110,84. 151,66-
- zákon Boží 67,99. 77,123,132. 69,174-
- zmluva Kristova 258,10
- Pavel zo Samozaty 331,16**
- Pavel III. (pápež)**
- miera, Mária 157,1
- Pekle**
- cirkev 338,50
- kráľovstvo Božie 233,53
- vzťahy Kristovo 328,30. 322,35
- výchova detí 321,176
- Pelagius**
- Augustín 70,29
- dodržný hriech 45,11,3. 254,13. 281,13,16-
- Jeroným 60,172
- ospravedlnenie 69,19. 127,14
- slobodná vôľa 215,2. 256,9. 293,75
- Pertinax, cisár**
- „O výsadnom práve“ 144,81
- Peter, apoštol 109,65-70, 127,12. 132,5**
- cirkev 179,69. 160,82
- ospravedlnenie 81,239-
- pokánie 105,8. 107,36
- povolanie 270,14
- príklad 230,15-
- prvenstvo 175,10. 176,22
- súhlas apoštolov 109,73
- Phalaris 98,299**
- Phokas, cisár**
- pápežstvo 176,21
- Pierne náhoženské**
- výučba 202,25
- Prázdny básnik 154,24**
- Pisno sväte**
- cirkev 100,28
- čítanie 199,3. 202,25. 267,15
- dedičný hriech 66,11. 163,1,3
- dokonalosť ľudská 115,142-
- láska 97,358
- milosť Božia 63,326
- mníšstvo 149,29. 239,12
- modlitby mŕtvych 127,9
- odpustenie hriechov 76,117. 88,273
- ospravedlnenie 70,29-. 76,72. 126,10
- pokánie 107,44. 108,52-55
- pravidlo učenia 253,1,6
- protivníci 63,8. 90,286. 93,323. 95,357. 112,106. 113,123. 114,133
- skutky dobré 86,244. 87,268. 118,173
- spisy cirkevné 253,2
- spravodlivosť prirodzená 66,16
- spravodlivosť arcka 97,376
- svätosť 119,2. 142,61
- symboly 263,7
- tradície 98,393
- treaty večné 115,139. 116,157
- učenie kresťanské 277,3. 278,3
- ustanovenia cirkevné 145,92
- večera Pánova 109,4
- viera 49,25. 76,113. 91,304
- výklad 89,280
- vyzvanie svätých 127,10
- Zadosťučinenie 79,166. 106,16. 113,122. 114,193
- zákon a evanjelium 68,5. 70,23. 76,102. 78,106. 81,186. 86,255. 106,53,55
- život večný 93,321-
- pozri aj Slovo Božie
- Plus II. (pápež)**
- manželstvo kňazov 51,9
- Platón**
- „Phaedros“ 136,16
- súzvuk 146,5
- Platonský štát**
- kráľovstvo Kristovo 100,200
- Podvrátenie 68,1-14. 65,11,1. 66,1. 98,398. 103,2. 107,44. 109,67. 112,111. 113,124. 117,172. 126,2. 130,40,42. 131,6,10. 138,14. 141,44. 147,9. 149,28,99. 182,6**
- Pobania**
- cirkev 98,14
- evanjelium 109,53
- Izrael 151,62
- modliarstvo 204,35
- obeť zmierenia 82,206-. 90,288. 139,23. 140,34
- obrady 121,16
- očisťovanie od hriechov 113,115
- poznanie Boha 229,66
- viera 203,18
- vyzvanie svätých 129,33
- zákon Boží 306,22
- zasľúbenie 87,262

Pochybovanie

- dedičný hriech 285,58
- modlitba 191,17-, 238,121-
- odpustenie hriechov 60,107,170
- ospravedlnenie 69,19, 76,119
- predurčenie 237,70,73
- rozhrešenie 53,12-, 192,16-
- skutky 302,23
- viera 111,95,86
- Pokánie** 47,XI 53,XXV, 105,XII, 164
- Ambrozius 111,96
- Augustín 116,148
- dve časti 47,XII,1, 105,1, 106,28, 107,44, 109,62-, 111,91-98
- evanjelium 260,1,7, 261,11, 304,4-
- Gregor 117,169
- Chrysostomus 117,169
- Luther 105,4, 190,41
- odpustenie hriechov 87,260,264, 109,63
- Písmo sv. 304,7-
- poznanie hriechu 166,33-, 332,10
- predzvedenie 332,10
- protivníci (pápeženci) 115,147, 151,54, 165,10-166,30-
- rozhrešenie a spoveď 106,61
- Scotus 116,148
- skutky dobré 47,XII,5, 89,276-
- spisovateľ cirkevní 112,113-
- sviatosť 119,4
- tresty 116,149
- viera 47,XII,3, 74,80, 78,142, 89,276, 89,273-, 95,354, 96,374
- zákon a evanjelium 89,258, 306,19
- zaslúbenie 164,III,4
- zdŕžanlivosť 114,131-
- znovuzrodenie 71,45, 96,374
- verejně - cirkev stará 112,113
- pozri aj Skúsenosť

Pokoj

- medzi ľuďmi - dar Boží 231,134
- evanjelium 339,96
- kráľovstvo Božie 101,38
- kresťania 234,65
- modlitba 234,79
- odpúšťanie 84,232
- 9 Bohom** - odpustenie hriechov 92,304
- viera 75,100, 106,36, 138,12, 83,217, 93,320
- zákon Boží 93,319
- zaslúženie 82,208-
- zameranie služby Krista 81,195, 83,217, 109,64

Pokora

pred Bohom 236,90-, 244,11

Pokúšenie

- modlitba 191,17, 236,99-, 237,10,111-
- vzrast viery 95,351
- trojité (telo, svet, diabol) 236,102, 237,107

Pokrytie 69,20-**Poluz** 129,32**Pospešus**

- vojna občianska 85,241

Poslušnosť

- evanjelium 124,7

Posudzovanie

- o klebetníkovi 95,2
- o láske k blížnemu 85,242

Portadok

- cirkev 122,22
- obrady 101,32-, 120,XV,1, 121,13

- ustanovenia ľudské 123,36, 159,15-

- zákon a evanjelium 305,15

Posledné pomazanie 116,6**Poslušnosť**

- Bohu 159,II,2, 212,149
- láska 84,228
- pelagiáni 293,75
- povolania 150,49
- v utrpení 80,393, 123,45
- Kristova 257,3, 259,16, 295,4,12, 297,32, 300,56-
- mníšska - kritiky 147,16, 148,21
- nedokonala 297,35
- nová 46,VI
- ospravedlnenie 297,32, 299,51
- sloboda 259,3,10, 301,4, 307,7
- viera 46,VI
- zákon Boží 307,10
- pápežovi 162,4, 177,38
- rodčom 187,7-, 209,109
- predstaveným 187,6-, 211,141-
- vrchnosti 78,151
- zákonu Božiemu 92,311
- zákonom svetským 124,3

Posol

- apoštolovia 102,38
- kritiky 53,XXVI 54,39, 58,37, 115,144, 122,24

- prikazanie Božie 115,139,143

- Tomáš 122,24

- večera Pánova 245,37

- vyzvanie svätých 161,25-

- zadosťučnenie 165,21, 166,28

- zmysel 123,45-, 122,24, 245,37-

Posvätenie

- cirkev 229,56
- dedičný hriech 264,45
- Duch svätý 227,35-, 228,59, 169,5-, 268,37, 290,42, 297,28
- ospravedlnenie 74,86, 297,28, 298,30,41, 299,46
- skutky dobré 61,169
- slovo Božie 228,53

Posvätosť

- kritiky 170,4-

- zvonov 190,73

Povolanie

- Božie - čas 338,56
- predurčenie 533,22,27-
- skutky dobré 127,12
- slovo Božie 189,6, 291,50, 335,41
- vyvolenie 270,12, 334,34
- osobné 150,49

- časné - cieľ 149,37

- hodnota 134,38

- podceňovanie 122,25-

- príklady svätých 127,6

- Kristovo - zaslúbenie 269,XI,8

- riadne - stav duchovný 47,XIV, 120,XIV,1-

Posudzovanie

- vyjavenie 336,52,64
- Boha - dar Boží 66,18
- kresť 267,16
- nulozradenie Božie 72,60
- pokánie 95,351, 106,3, 188,12
- zákon Boží 305,17
- hriechov - Kristus 339,89
- zákon Boží 261,1, 305,9- 306,24, 307,1-

- viera 71,48. 78,101

Práca

- dni sviatočné 207,86
- odmena 81,195. 98,365. 212,145

Pravda

- dedičný hriech 292,60
- Kristus 319,49,47
- obraz Bž. v Ťloveku 281,10

- prísaha 208,54
- rúhanie 208,55

učenia kresťanského - Luther 278,5

- protivníci 63,12. 67,37

- slovo Bž. 279,13

- vyznávanie 63,16

Právo

- zneužívanie 188,18

Bože - celibát 51,13,22

- pápežstvo 51,13,22. 161,1. 162,13. 175,1,7.
177,36- 178,57. 179,66

- pokánie 104,5

- sľob 104,7. 106,11

cirkevné - právo pohanské 162,14

manželské 180,77

občianske 182,14

pápežské - kritiky 178,6

- sľub 55,23

- svetlá moc 162,14. 100,23

prírodné 138,8,12

Predstava 197,9. 311,141

Predstavenie Božie

- predzvedenie 269,2-

- rozum 333,26

- vyvolenie 269,XI. 331,XI.

Predzvedenie Božie 269,XI. 331,XI

Priateľ

- Kristus 126,19

Priateľia dobrí

- modlitba 190,14

Priateľstvo

- večera Pánova 143,68

Prírodnosť

- podstata 255,1-

- Božská vlastnosť 269,7. 320,9

ľudská - dedičný hriech 67,43. 163,1,3. 253,1.
280,5

- Kristus 284,43

- mamona 203,9-

- manželstvo 182,6. 133,10

- pád 254,2-

- po páde 282,28

- slobodná vôľa 120,XVIII,1. 262,25. 266,7

- utrpenia časné 80,170

- viera 63,2-. 66,14. 79,35. 77,135

- Vlastnosť 320,10

Príkázania Božia

- láska 64,226-

- Malý katechizmus 185,17-

- opustenie manželky a detí 160,41

- pelagiáni 125,3

- platnosť a záväznosť 133,8-

- pokánie 115,139

- skutky dobré 302,14

- úloha 688,12,21

- ustanovenia ľudské 51. 69,212. 123,25

- vzývame svätých 127,10

- zachovávanie 68,10

- záchytnosť 149,25

- zmysel 70,22

Prísaha

- novokrstenci 272,15 340,20

krvá 163,1,2.

- 2. Bž. prikázanie 167,4 208,53. 232,42

pravdivá 208,64

Proceol

- biskupi 177,38

- cirkvi 100,28

- dedičný hriech 67,42-

- obete žiarlivých 82,208

- opravdivosť viery 72,57. 74,89. 68,279.

109,73. 288,15

- pokánie 67,258

- zasľúbenie 72,57

Prostrední pzi Kristus

Prostriedky

Ducha sv. - schwenkfeldáni 272,22

- slobodná vôľa 290,46- 291,54

- slovo Bože 168,3-.10. 291,50-. 337,76

- služobnosť cirkevná 341,30

Pápe

- kritiky 58,XXV,6. 160,16,18

- zadosťučnenie 115,144. 106,14

Radosť

- žiarlivosť Božia 101,36

- opravdivosť viery 106,60. 75,100 301,12

rodičovská 210,120

Rady materske

- kritika 53,XXXV,2. 208,93

pzi aj Misi

Realis communicatio 325,63

Reč materská

- bohoslužby 62,XXIV,3-. 137,2

Reformácia 277,2

Regio

- biskup 176,18

Rochabiti 151,59

Relikvie 160,23. 208,91

Remeselníci 217,226-

Rím 114,127. 135,52,54. 176,18-

Rimania

- obeť zmierenia 139,23

- patróna 129,32

Robotníci 217,226-

Rodičia 82,179

Roč (svätý) 194,11

Rovnosť 175,8

Rozchrošenie

- evanjelium 74,82. 68,271. 107,39

- kajaci 67,XII,1

- pokánie 106,1. 107,41. 116,4

- slovo Kristovo 98,397

- sľob 53,XXV,3. 108,61. 197,1. 104,2.

192,18

- viera 74,81. 68,271. 104,59. 107,39. 108,61

súkromné 168,2

Rozpory vieročné 64, 19

pzi aj Schizma

Rozprávka o Dietrichovi z Bernu 200, 11

Rúhanie 68, 49

Rozum

- dedičný hriech 163, 3. 254, 9. 281, 8. 10, 285,

00

- Duch sv. 291, 60

- evanjelium 167, 41

- chápanie 48. XVII, 1. 69. 79.165. 18.167.41.

254, 8-. 255, 2. 281, 8

- Kristus 323, 41

- odpustenie hriechov 70, 31
 - ospravednenie 90, 288, 291
 - predurčenie 333, 26
 - skutky 69, 6, 87, 265-
 - slobodná vôľa 70, 27, 125, 3, 164, 10, 165, 18,
 256, 2, 288, 2, 7, 288, 31, 299, 31, 291, 59
 - spravodlivosť 90, 394
 - stvorenie 169, 2, 225, 13, 283, 38
 - súd Boží 69, 9
 - učenie protivníkov 90, 286
 - ustanovenia ľudské 122, 24
 - večera Pánova 264, 42
 - vek 55, 31
 - viera 290, 40-
 - vyvolenie 270, 9, 18, 339, 91
 - zákon Boží 69, 7
 - znovuzrodenie 296, 7
 pozri aj Slobodná vôľa
 Rozvod 150, 41
 Ruženie 105, 14, 130, 37, 160, 53
 Sabina 178, 14
 Sakramentári
 - o Kristovej osobe 285, 3, 320, 1-4, 323, 38
 - o večeri Pánovej 282, 2, 284, 41, 306, 1, 310, 9,
 311, 16, 312, 39, 314, 56, 59, 319, 67, 316, 88,
 317, 91, 318, 104-111, 319, 117-
 Samozatáni 45, 16
 Samovražda 54, 13
 Sardanapal 135, 50
 Sasi 236, 101
 Satiry o Ríme 135, 52
 Saut
 - pokánie 105, 8, 107, 36
 - vyvolenie 208, 45
 Scot Ján Duns 109, 68
 - o krste 167, 3
 - o pokáaní 116, 148
 - o pôste 115, 143
 Sebadóvera 247, 63
 Sedliacka nepokoje 167, 42
 Sekty 241, 47
 - evanjelici 271, XII, 278, 5, 279, 18, 283, 4,
 339, XII
 - láska 84, 232
 - pápstvo 161, 7
 Sektári 167, 42, 233, 47, 289, 2, 7
 Sentenciári 78, 105, 109, 68, 70, 111, 58
 Sentencie
 - o odpustení hriechov 111, 88
 - o znovuzrodení 73, 85
 „Sermones per se loquentes“ (zbierka kázni: 199, 2
 Schizma 59, 78, 102, 49, 139, 59, 271, 22, 279, 19,
 331, 23, 178, 42
 Scholastici
 - kritiky 65, 7, 68, 10, 12, 13, 15, 67, 43, 66, 46,
 69, 9, 77, 121, 84, 229, 94, 345, 97, 371, 105, 3,
 107, 41, 113, 120, 114, 133, 119, 18, 120, 23,
 130, 40, 163, 3, 164, 4, 283, 76
 Slna
 - Božia - evanjelium 79, 67
 - Kristus 263, 15, 272, 21, 325, 64, 326, 66, 74
 Ducha sv. - slovo Bž. 34, 29, 33
 - zasľúbenie 269, 8 - znovuzrodenie 288, 3, 5,
 288, 28, 289, 30, 291, 55, 294, 89
 Kristova - večera Pánova 263, 8, 264, 31
 - vzkriesenie 325, 58
 slova Božieho 200, 11
 svätosti 96, 3

vieri 66, 250, 89, 279, 97, 380
 - príklady 129, 88
 Súj 4nchovná
 - dedičný hriech 66, 14, 23, 163, 4, 164, 10, 281, 20-
 , 286, 24
 - diabol 78, 139
 - milosť Božia 286, 7, 290, 44, 46
 - obrátenie 290, 48, 291, 55, 293, 76, 284, 69
 - odpustenie hriechov 289, 34
 - pred obrátením 292, 61
 - spravodlivosť rozumu 70, 29
 - viera 290, 40, 42
 - Zákon Boží - plnenie 66, 9, 68, 46, 71, 40, 163, 6,
 164, 3, 166, 40, 286, 3
 Skladanie rok 119, 12, 179, 70
 Skrátenosť 109, 18, 20, 28, 165, 16
 Skutky
 dobré 48, 78, 140, 82, 203, 169, XII, 259, IV, 301, IV,
 - bludy 106, 17
 - cieľ 49, 27
 - časť Kristova 79, 156
 - Duch sv. 280, 15, 289, 38
 - hriechosť 301, 8
 - odmena 81, 194
 - ospravednenie 45, 66, 1, 73, 71, 74, 81, 86, 75, 89,
 90, 173, 81, 195, 83, 212, 85, 245, 88, 250, 98, 267,
 95, 364, 120, 6, 162, 4, 169, XII, 2, 266, 11, 259, 23,
 260, 18, 295, 7, 297, 27, 298, 96-302, 22
 - pokánie 95, 353, 164, 12
 - potreba 87, 258, 122, 25, 302, 14, 303, 28-
 - sloboda 125, 4, 7, 301, 7
 - spasenie 301, 1
 - svedomie 60, 181, 93, 321, 95, 346
 - učenie evanjelické 81, 194, 82, 201, 63, 214,
 141, 48
 - viera 48, 49, 79, 156, 81, 189, 82, 203, 96, 252,
 127, 13, 298, 40, 301, 9, 12, 303, 27
 - vôľa 295
 - vykúpenie 110, 73
 - zadosťučinenie 114, 134, 115, 138, 145
 - zákon Boží 66, 336
 - zásluznosť 49, 21, 52, 28, 69, 20, 73, 74, 80, 172,
 219, 56, 299, 45-
 - zásluznosť Kristova 258, 10
 - zásluznosť mníšska 203, 22, 208, 93
 - záujem 69, 278
 - znovuzrodenie 108, 58, 294, 90
 Ducha sv. 228, 59, 61
 (arizyjské 280, 18
 Kristove 227, 38
 zákona - odpustenie hriechov 71, 38
 - ovocie Ducha 262, 5
 - zadosťučinenie 117, 157-
 zlé - dedičný hriech 163, 2
 - deťato 163, 2
 - manichejci 256, 8
 - pokánie 166, 39
 - stolič 256, 8
 - vypočítávanie pri spovedi 46, XI, 2
 Žilva Kristova
 - odpustenie hriechov 178, 44
 - utrpenie veriacich 65, 16
 Sloboda kresťanská (evanjelická)
 - adriána 268, 6
 - apoštolov 102, 44
 - manichejci 256, 8, 299, 74
 - obrady cirk. 122, 32, 123, 51, 153, 15
 - prirodzenosť ľudská 125, 4

- skutky dobré 259,11-
- stoici 256,8. 293,74
- sviatky 59,60
- učenie evanj. 123,51
- ustanovenie cirk. 269,10,12. 330,11-15
- večera Pánova 246,49-
- používanie 185,3,11. 199,3
- cirk. stavu 162,1
- Slobodná vôľa** 48, XVIII. 125, XVIII. 225, 296
- bludy 163,5
- dedičný hriech 248,24
- Luther 266,20
- platnosť a rozsah 269,26
- rozum 49, XVIII, 1
- scholastikovia 66,12
- Slovo Božie**
- diabol 199,10-. 209,102. 237,104
- Duch sv.143,70. 226,52. 58. 269,38. 357,69,76.
- čítanie každodenné 267,18
- entuziazmi 166,4. 256,13. 298,4-. 293,80
- evanjelium 164,8
- ľudnosta 199,10. 209,91-. 209,101
- kráľovstvo Božie 293,59
- kresť. 167, V. 240,22. 26 241,45-53
- manželstvo 134,34
- obrady 121,17
- odpustenie hriechov 229,56
- oživenie 107,40
- platnosť 51,8
- pochybovanie 70,35
- poslušanie 157,6
- potešenie 106,49
- pokupovanie 163,3
- povolanie 334,29. 34
- povzbudenie 116,5
- pravdivosť 269,13
- predurčenie 336,45
- prijatie - viera 73,67. 318,62. 337,69. 76
- prostriedok milosti Božej 101,36. 143,70
- 256,13. 257,19. 272,22. 291,50-56. 341,30. 335,17
- rozum 313,46
- sekty - evanjelici 103, IX 2
- svenkfekclání 341,30
- večera Pánova 269,13. 284,35. 244,10-14. 246,31
- vyjavenie 336,57
- zákon a evanjelium 64,5. 304,1
- zvestovanie 190,5. 234,65. 328. 94
- Sľuby**
- podmienky 55,27
- ustanovenie Božie 55,16
- záväznosť 56,39
- Historie (mníšske)** 54, XXVII. 146
- evanjelium 47, XV, 4
- knižky 69,10,178,48
- platnosť 147,9
- záslužnosť 147,11
- nazarejských 151,56
- Sľubovka**
- povinnosť 190,10. 211,149
- sľub 162,22
- 10.BI. príkazanie 186,19. 221. 292
- Služba**
- Božia dvojitá 72,49
- levitická 56,39. 139,26
- rozumná 139,26

- najlepšia 49,3. 79,154
- zákonu - ospravedlnenie 59,51
- Služby Božie**
- Duch sv. 272,22
- Izrael 146,97
- kánony grécke 144,68
- kráľovstvo Kristovo 99,13
- Nová zmluva 139,27. 148,71.
- obrady pápežské 141,52
- sviatky 207,64
- ustanovenie Božie 330,15
- ustanovenie ľudské 34,21. 66,36. 66. 39. 101. 04. 118. 143. 161,III. 171,17. 321,26
- viera 71,48
- vzývanie Krista 49,3
- vzývanie svätých 161,25-
- záslužnosť 56,52-
- život mníšsky 148,23-
- 3. Bz. príkazanie 187,3. 207,78
- falošne 53, XXVI. 2
- post 3) Obrady
- Služobníci cirkvi**
- meno odpustenia hriechov 112,104
- romnosť 173,11
- vyznávanie 330,10
- hriechi - účinok sviatosti 102,47. 310,16. 311,24-315,74. 317,89
- Súť**
- kráľovstvo Božie 289,54
- večná - dedičný hriech 65,5. 67,40. 68,46. 163,1
- oživenie 107,46
- príčiny 261. 13. 336,61
- viera 66,245. 66,249,90,290. 116,147. 109,72. 136,12. 142,60
- výčerpnie 115,140. 191,6. 241,41. 226,27. 31
- zákon Boží 71,40. 72,62
- Súmysl cirkvny** 192,3. 169,15. 158,14
- kánony o celibáte 132,6. 133,23
- kánony o zadosťučnení 117. 167
- manželstvo 51,23
- pápežstvo 154,24. 161,1. 177,40. 178,55
- Efez - 321,18. 324,46. 326,59. 327,78
- Chalcedon 176,19. 321,18. 324,46
- Kostnica 167,3
- Mantua 157,1. 10. 158,12. 276,7
- Nicea - o Veľkej noci 103,42
- o právomoci biskupov 175,12. 176,17. 178,49
- Spier 43,15
- Trident 303,35
- všeobecný - evanjelici 43,16
- Sobáš cirkvny**
- tajný 180,78
- Soboti** 91,304. 94,336. 113,123. 104,2. 105,9. 106,16. 188,14. 140,31. 142,64. 164,9. 167,2
- Sokrates** 69,13. 138,16
- Správa**
- kresť. 163, IX. 1. 138,18. 168,7
- meno Božie 76,98. 240,27
- milosrdenstvo 64. 334. 341
- obrady 101,34
- ospravedlnenie 299,62
- pápež 162,12. 175,3,6
- predzvedenie 299,5
- skutky dobré 290,15. 303,37
- skutky zlé 303,31
- slobodná vôľa 266,18. 337,76
- sviatosť 119,6
- úrad slova Bz. 119,11

- viera 280,15. 285,355. 27. 387. 302,24. 303,34
 - vykúpenie 159,1. 5
 - vyvolenie Božie 332,5,6,10. 333,23. 28
 - vyznávanie 87,384
 - zaslúbenie 94,334
 - záslužnosť 84,335

Spoločenstvo
 cirkvi 99,5
 svätých 189,5. 190,6. 327,42. 228,47
 - večera Pánova 143,68. 310,11. 312,35.
 314,54,57,59

Episkopátia cirkevní 73,65. 87,380. 100,69.
 124,8. 126,9. 119. 119. 132,18. 137,6

Spoveď 46. 104. 166. 192
 - rozčrešenie 108,61. 168,VII. VIII
 - večera Pánova 53,XXV. 1.
 - vypočítavanie hriechov 46. 53. 104,6. 105,11.
 168,VIII,2-
 - vyznávanie hriechov 112,108. 192,16
 Hmalka - kritiky 105,11. 164,13. 165,19
 pozri aj Rozčrešenie

Ospravedlivoť
 - krst 192,12
 - láska 85,238
 - obeť zúdenia 83,212-
 - ovocie 302,15. 303,34
 - skutky rozumu 89,12. 16
 - ustanovenia cirkevná 90,288
 - zákon Boží 66,16. 79,159
 duchovná - slobodná vôľa 287,11
 - znovuzrodenie 125,9
 dvojaká 125,9
 evanjelická - ospravedlivenie 68, 16
 - spravodlivosť zákona 82,314
 filozofická 89,16
 ľudská 87,33
 - ospravedlivenie 257,4. 258,21. 296,17. 23-
 pred Bohom 125,2-
 - Kristus 257,4. 258,21
 - ospravedlivenie 299,54-
 - viera 75,92. 74,81. 97,383
 prirodzená 88,15-
 - dedičný hriech 88,7
 - láska k Bohu 86,9
 - obraz Boží 66,31
 rozumu 89,9. 70,21-
 srdca - Duch sv. 75. 82. 98,13-. 101,38
 - obrady 101,31. 36-
 - ovocie 96, 373
 svetská 125,4
 večná 289,54
 všetky 55. 56. 83,211-. 87,263. 90,286. 122,25.
 142,57. 152,7
 - Kristus 79,162- 91,303. 128,19. 258,9- 259,7.
 295,4. 297,30
 - mrštevstvo 83,211
 - nedokonalosť 297,32
 - proroci 98,395
 - skutky 97,376
 - sloboda 330,10
 - zákon Ds. 71,43. 70,106
 zovňtorná 293,74

Srdce bezbožné 70,35

Stav
 duchovný - povolanie 47,XXV. 120,XXV
 svetský 47,XXVI. 124,XXVI
 - kritika 188,12. 178,54
 Stetol 258,8. 283,74

Stvorenie 189,II. 1
 - dedičný hriech 254,5
 - dnos 280,7. 283,34-. 41
 človeka 254,2. 4

Sabatizácia
 - dedičný hriech 255,17. 19. 21. 280,1. 282,30.
 284,49. 285,58. 287,14
 - Kristus - 2 prirodzenosti 287,28. 326,71. 328,91
 - Luther 285,61-
 - používanie pojmov 285,23. 286,54
 - večera Pánova 284,22
 - zmŕtvychvstanie 284,46-
 84d

Boží - duchovia zli 286,22
 - Kristus 45,6. 46. 125,XXVII. 158,1,4
 - odpor 68,24. 69,9. 70,34. 80,176. 92,312
 - súd ľudský 94,345
 - svedomie 71,38
 - večera Pánova 283,16
 - viera 82,305. 110,84
 cirkevný 219. 262. 220,270
 - pápež 178,49
 manželský 160, 77-81
 svetský 219,258. 205,51. 124,1
 Spidas 321,10
 Gumisá 54,14. 101,32. 104,7,9

Sväť
 - apoštolovia 230,15-
 - hriechosť 93,228
 - mrštevstvo 83,211. 166,28
 - odpustenie hriechov 80,160. 82,203. 93,228
 - oslivenie 95,355
 - ospravedlivenie 108,54. 109,73
 - príklady 46,1. 83,211. 122,24
 - prisaha 306,65-
 - relikvie 180,22. 208,91
 - slovo Božie 208,82
 - stvorenie pred pádom 254,2
 - učtevanie 127,4-
 - utrpenie 116,152
 - výchova Božia 83,198
 - vyznanie 81,189. 181,25
 - vzývanie 49,XXI. 127,XXI. 139,25. 160,53.
 181,25- 178,47
 - zákon Boží - plnenie 90,290
 - záslužnosť 129,29

Svätskárí 189,9. 200,16

Svedectvo
 Ducha sv. - skutky dobré 280,15
 - vyvolenie 334,31. 337,74
 krivé - 8. 82. príkazanie 219,257 270
 odpustenia hriechov - večera Pánova 141,49
 verejné - učenie evanj. 63,15. 18

Svedomie 83,2. 110,87
 - filozofia 71,37
 - obrady 102,44
 - pokoj 83,216. 105,6
 - skutky 49,15. 19
 - spoveď 141,46. 104,7
 - súd Boží 71,38
 - ustanovenia ľudské 47,XXV,2. 58,49. 123,49
 - právomoc biskupov 182,8
 - úlecha 80,181. 88,257. 111,88
 - krst 241,44
 - ospravedlivenie 46,15. 66,2. 75,91. 80,176.
 181. 68,285. 91,302. 106,35. 116,158
 - viera 49,15. 89,216,78. 142. 88,271. 107,47
 - večera Pánova 246,52

- zákon Boží 71,38. 74,79. 66,257
 - zasluzenie 74,84
 veselé - dar Boží 236,92
 znepokojené 71,37. 93,321. 111,89. 141,46. 143,79
 - hriech 236,89
 - odpustenie hriechov 126,8
 - pokánie 105,6. 9. 106,32. 78,142
 - skutky 79,156. 83,204. 95,346,109,64
 - spoveď 112,112. 193,29
 - viera 111,50
Svet
 - dary Božie 226,21
 - diabol 234,63
 - hriechosť 164,1
 - charakteristika 237,103
 - kráľovstvo Božie 177,31
 - kráľovstvo diablove 68,49
 - kresťania 219,262
 - pokúšanie 236,101. 245,20. 333,20
 - modlitba 190,11. 191,18
 - slovo Božie 199,10
 - spása 75,96. 119,8
 - úmysly Božie 229,63. 267,10. 291,49. 51
 - vieru 203,17
 - zhoršenie 206,69
Sviatky
 - služby Božie 137,1
 - sviatce 122,29. 206,87. 330,13
 - ustanovenia ľudské 58,37
 - ustanovenie - pravomoc biskupov 59,60
Sviatosti 47.XIII. 118
 - Augustín 240,18
 - cef 47.XIII. 291,57. 333,16. 334,37
 - jednota cirkvi 162,9
 - kňazstvo novej zmluvy 142,59
 - manželstvo 119,14
 - moc biskupská 87,5
 - obet 52,22. 136,17. 141,49
 - obrady 119,3
 - ospravednenie 119,18. 73,73
 - pápež 173,6
 - počet 115,2
 - podstata 143,69. 240,16. 244,10
 - pokánie 243,74
 - potešenie evanjelia 164,6. 167,14. 228,54. 270,21
 - poučovanie ľudí 52,3. 24
 - prijímanie 119,16. 141,49. 143,73
 - prijímanie nehoďné 52,12-20
 - príslušovanie - apoštolovia 177,31. 179,60
 - prítomnosť Kristova 267,32. 326,94
 - prostriedok a nástroj Ducha sv. 101,36. 169,VI,3. 260,48
 - vzhrešenie 107,41
 - slobodná vôľa 255,1. 257,18
 - švenkfeldiáni 272,27
 - účinnok - knázi z 48.VIII,2. 66,3. 100,28. 103,47
 - ustanovenie 319,50. 316,85. 314,108
 - užitočnosť 291,57
 - viera 47.XIII. 106,25. 119,20. 120,23. 143,73
 - vyvolenie Božie 270,13
 - zmluvy cirkvi 99,5. 7. 100,20. 106,62. 118, 1. 120.XIV. 4
Sybaris (mesto) 135,54
Synaxis (zhromaždenie) 144,79
Symbols

- bludy 272,30. 341,37
 - cirkev prvotná 253,3. 274,4
 - Písmo sv. 253,7
 - význam a zmysel 157,1. 253,1
Synecgisti 256,11. 257,17. 293,77
Synovstvo Božie
 - kresť 272,23. 341,31
 - život večný 236,25
Sebastian (svätý) 129,32
Šaty
 - M. katechizmus 278,8
Šachta
 - kritiky 129,6
 - „Šmakaldaká štánky“ 233,4. 290,45. 311,17. 316,110. 341,39
 - dedičný hriech 281,8. 284,52
 - obrady 330,18
 - slobodná vôľa 289,33
 - zákon a evanjelium 306, 14
Švenkfeldiáni 272,20. 339,1. 341,28
Tatari 162,11
Telo
 - bo - znovuzrodenie 60, 170. 261, 4,237, 17,292,64. 70. 294,84. 296,23. 302,9. 307,8. 308,12.
 - dedičný hriech 280,2. 284,47
 - duša 254,4
 - mŕtvenie 81,193. 107,46. 114, 131. 116. 152. 129,45.
 - náklonnosť zlé 294,63
 - žiadosti zlé 236,89
 - ochrana - 5. B1 príkazanie 187,10
 - pokúšanie 236,101. 237,107.246,76. 333,20
 - stvorenie 169,2. 254,4. 283,33. 320,10
 - vzkriesenie z mŕtvych 39,40.107,46. 129,5. 227,34. 228,57-284,46
 Kristovo - bludy 272, 20. 29
 - cirkev 99,3. 12. 101. 29,35
 - obet 136, 23
 - prítomnosť trojaka 317, 98.
 - večera Pánova 109, 2. 107, 42. 193, VI. 262, 2,5. 264, 32.42.265, 1. 310, 9. 311,20. 312, 39. 314, 54. 69. 61. 319, 220-328,92
 - všadeprítomnosť 264,32. 267,30. 319, 119. 329,92
 - 2 prirodzenosti 265,9. 321,11. 18,329,37. 325,64. 327,78. 328,92
Teológovia 63,1. 13. 63,17. 66, 29. 67, 32. 77. 131. 90. 330. 99. 330. 105,4. 126,4. 150, 38. 167,41. 253,4. 261,1. 259,2. 265,1. 267,1. 268. 1. 269. 1,371. 22,279. 12. 280. 1. 295. 1. 300, 55. 301. 1. 304. 2.307,2. 309,2. 320, 1,4. 329. 1,331. 1. 339,94
Tertulian 111,94
Theodor 321, 15. 16. 322, 22
„Thesaurus“, (zbierka kázni) 199,2
Toledo 131,4
Tomas Arvinský
 - o dedičnom hriechu 66,27
 - o krste 167,2
 - o obeti 142,62
 - o piate 122,24
 - o slube mníšskom 148,20
 - o šľachetných ľuďoch 170,3
Torgan 32. 268,3. 328,1
Tradičné pozri Ustanovenia
Trestanie 56,55
Trusty

Božie 336,60
 - dedičný hriech 281,13, 282,27
 - evanjelium 806,21
 - Farson 939,55
 - hnev 106,53
 - prikázania 68, 46, 168,21 206,67
 - zákon Bž. 77, 128, 260, 4, 7, 261, 11, 305, 17, 308, 14,16
 čarné - svätii 116, 157
 - vykúpenie 117, 163
 - zadosťučinenie 108,57, 116,149
 očistcové 113, 118,123, 114, 134, 116, 157
 smrti 218, 181-, 220, 274, 272, 16, 340,21
 svetské 218, 181, 220, 274, 124,6
 večné 38, 40, 48,XVII,3, 115,140
 Trident 303,35
Trpezlivosť
 - dar Boží 335,48
 - modlitba 234,68-
 - nádej 270,16,334,30
 - slovo Božie 215, 195
 Božia 335,79-
 Tarel 162, 11, 229,66, 235,77, 240,20
Tyranstvo
 - vyznávanie evanjelia 150, 41
 biskupov 120,XIV,2, 150,14
 pápežovo 157,3, 178,49,51, 185,21
Úcta
 - prevyšuje lásku 209, 106
 k Bohu - výchova mládeže 207,75
 k rodičom - výchova mládeže 209, 108, 111
 k svätým trojaka 127,4, 161,28
 k vychovad 187,9
 manželská 188,12
 Učenci 55,23, 129, 32
Úbenie
 apoštolské 102, 38,40
 augsburské 253,0-, 277,6
 cirkevné 130,43
 demonické - celibát 136,58,63
 - mniši 148,28
 - ustanovenia ľudské 120,4-
 evanjelia - cirkev 89,5
 - odpustenie hriechov 120,XV,5, 260,5
 - rozum 84,230, 91, 303-
 falošné 232,41
 kresťanské - jednota cirkvi 162,9, 277,1-
 -diabol 234,62
 - katechizmus 185,1-
 - kláštor 55, 15-
 - meno Božie 180,3, 206,63, 232,39
 - mniši 63, 17
 - opravdivné vierou 68,2, 111,98, 258,10
 - slovo Božie 278,3, 9
 - spory 277,7, 278,15
 Lutherovo 278,9
 - o odpustení hriechov 106, 10, 110, 84
 - o opravdivnosti 68,1, 104,2
 - o pokání 82,200, 89,272, 111,90
 - o svetském stave 124,13
 pápežovo 98,392, 162,14, 177,40, 178,45, 48, 51
 scholastické 87, 43, 130,41
 zákona - Písmo sv. 260,3
Učtina
 Augsburského vyznania 266,3, 266,4, 314,58
 bezbožní 103, 48
 cirkevní 81,189, 68,27, 130, 43, 178,26-, 178,67,
 257,16, 278,2, 7, 264, 43, 265, 54, 264, 3,315,

68,73, 321, 18
 katoľní 100,22, 102,48, 253,3
 zwingliánski 282,1
 Ulyzes 143,72
Úrad
 cirkevný, zastupujúci Krista 100, 17, 19, 28
 Ducha svätého 236,59, 261,56
 evanjelia 82, 310, 167, 168
 kazateľský 186, 19-, 341,30
 slova Božieho 119,11, 341,30
 svetský 271,12, 340,17-, 124,1, 13, 135,43
 vykupiteľský Kristus 126, 15, 158,1
 zákona 82,310, 305,11
Ustanovenia (Tradície) 47,XV, 103,50, 120,XV
 - apoštolská 54,23, 120,XV, 175,11
 - augustin 54,17
 - bludy 54,19
 - evanjelium 47, XV,3
 - Gerson 54,16
 - jednota a poriadok cirkvi 47,XV, 58,53, 101,30,
 102,46
 - krátky 85, 236, 101, 35, 102, 38, 178, 45-48-,
 180,78
 - obrady 330,15
 - Pavel, apoštol 59,XXVI, 5
 - právomoc biskupská 58, 34, 162,6-
 - spory 54,15
 občianské 103,50, 152,2
 svetské 124,2,4
 Staršej zmluvy 207,82
Útecha
 - evanjelium 164,8, 260,7, 304,1, 305,9,
 306,21,27
 - Kristova osoba 266,18
 - krt sv. 241,44
 - ospravedlnenie 72,60, 74,85, 76,106-118,
 91,302, 104,59, 110,64, 297,30
 - odčinenie 107,46, 108,51-
 - rozchrešenie 107,39
 - večera Pánova 262,2
 - vyvolenie Bž. 270,13, 333,20, 335,48,50
Utrpenie
 - mŕtvenie tela 107,46, 123,45
 - nutnosť 54,30, 235,84, 245,26
 - obeť 138,25
 - príčina 234,65
 - tresty 68,17
 - zmysel 117,159-, 116,152
 Kristovo 166,38, 177,32, 261,9, 268,15, 305,12
 Valent (cisár) 327,5
 Valentin 129,32
 Valentiniani 48,1,5
 Vdovy 150,64-, 186,13
 Varná 203,18
 Večera Pánova 48,X-, 109,X-, 163,VI,
 244,262,308
 - Augustin 244,10
 - Ambroz 263,15
 - cieľ 327,79
 - Cyprian 131,4, 263,15
 - disciplína cirk. 165,11
 - Gregor 263,15
 - Hilarius 247,58
 - hodovníci 315,68-, 319,123
 - chlieb a vino 263,6, 310,9,14
 - Chrysostomos 263,15
 - jdenie duchovné 259,26, 262,5, 264,28,
 314,58-, 318,104, 319,118,

- jedenie kafrnaitické 263.15. 264.41-. 268.17. 314.61-. 319.105
- jednota 102.46. 313.44
- Jeronym 131.4
- Lev 1. 263.15
- Luther 311.20
- pohrdanie 105.23
- počúvanie ľudí 141.49
- prijímanie 100.21. 246.38. 318.105
- prijímanie hodné 193.9-. 319.129
- prijímanie nehodné 263.18-. 310.16
- prisluhovanie 137.1.8
- prisluhovanie pod jedným spôsobom 264.24. 318.110
- prisluhovanie pod obojm 131.1-. 167.2-
- prisluhovanie sebe 159.8
- prisluhujúci 310.16
- prítomnosť Kristova 103.54-. 167.VI.1. 311.27. 312.38. 319.74 319.119-. 322.29
- prítomnosť Kristova duchovná 262.4-
- prítomnosť Kristova kafrnaitická 266.17
- prítomnosť Kristova localiter 310.14
- prítomnosť Kristova telesná 103.2
- spoločenstvo ľudské 143.68
- šenkfeldciaci 272.24. 341.28
- tajomstvo 264.42
- transubstanciácia 167.5. 264.22-. 311.22. 312.33
- úctnosť 242.56
- účinnosť ex opere operato 89.276
- úžitok 82.210. 89.276. 245.20.31. 263.19
- viera 52.30. 242.55
- Vulgár 103.2
- zmysel 62.210
- zmluva 143.68 236.98 319.115
- Vek ľudský**
- rozum 88.31
- Viera 91.304-**
- bázeň 107.38
- bludy 258.19-. 300.59
- boj svedomia 48.XX.6. 105.8. 126.8
- dar Boží 86.17-. 295.11
- dedičný hriech 45.II. 69.2
- diablo 49.23
- diele Ducha sv.48.XX. 10. 76.115. 73.64. 77.126. 287.19. 287.16. 288.25. 300.23-
- dokonalosť 124.9
- evanjelium 46.V. 1. 107.48. 125.8. 163.7. 169.XII. 13
- hriech 78.145. 167.42
- istota 111.88-
- jedine 73.73. 297. 31. 298.36-
- jednota 101.31. 228.51
- kráľovstvo Božie 134.2. 100.6. 11
- krst sv. 168.7. 242.58. 298.18
- láska 73.67-
- Luther 301.10
- milosť Božie 49.24. 58.52. 301.12
- modlitba 120.19. 236. 120
- nádej 92.312
- obeť 139.25. 140. 36
- odpustenie hriechov 71.46. 109.74. 110.81-. 111.94
- omša 52.23
- ospravednenie 45.IV. 58.52. 75.89.100. 81.195. 76.112. 71.45-. 73.71. 108.71. 108.60. 120.6. 139.12. 142.80. 158.II. 169.XIII. 238.5-. 10-. 295.11-. 296.22-. 298.42-. 300. 82.301.2-
- pochybovanie 111. 88
- pokánie 105.1. 108.35. 107.45-. 108.57-. 79. 142. 287.26
- rozhrásenie 297.27. 301.28
- skutky dobré 46.VI. 1. 49.XX. 260. 18. 297.27. 301.2- 8
- skromnosť 106.18. 20
- slobodná vôľa 257.19
- smrť 92.314
- učtevanie svätých 127.5
- večera Panova 310.16. 315.62-
- vyznanie 97.384
- zákon 69.6
- zaslúbenie 71.43.48.
- znovuzrodenie 71.45. 80.247
- žná a mŕtva 88.248
- Vigilantie** 127.2
- Vigília** 160.12. 166.26
- Viliam Parížsky** 126
- Vlastnivosť**
- dokonalosť kresťanská 124.5. 130.45
- novokrstenec 272.17. 340.22
- ustanovenie 124.1. 103.50. 150.45
- vykúpenie 226.30
- Vojna**
- hriech 206.60
- modlitba 233.78
- príkazanie Bž. 124.7
- príklad Dávidov 48.1-
- vôľa Božia 124.1
- vznik - diabol 235.80
- zákon Bž. 124.1
- Vôľa**
- Božia
- kázanie slova Bž. 291.55
- Očistená 190.9. 11. 233.59-
- počúvanie slova Bž. 256.5. 334.29. 36
- svätosti 119.1. 143.69
- tresty 280.3
- výchova svätých 82.198-
- vyjavenie Božie 333.28
- zákon Boží 305.17
- život nový 308.11
- diabla - predzvedenie 332.6
- ľudská - dedičný hriech 261.11. 126.XIX.
- Duch sv. 294.82
- láska k Bohu 69.17-
- nepriateľstvo k Bohu 236.3
- obrátenie 294.82. 86
- ospravednenie pred Bohom 92.305
- predzvedenie Božie 332.6-
- sloboda 125.1. 7. 293.74-
- znovuzrodenie 256.11. 15. 288.18. 290.46 zlá 190.11
- Vražda** 231.31
- Vrchnosť**
- modlitba 190.14
- cirkevná 47.XIV. 57.XXVIII. 120.XIV. 153
- Antikrist 89.4
- vrchnosť svetská 153.14
- svetská 47. 57. 120. 152
- apoštolovia 177.31
- evanjelium 130.44
- kráľovstvo Božie 124.2
- modlitba 190.14. 235.74
- novokrstenec 271.12-. 272.16. 340.17-
- občianska poslušnosť 195.4- 212.150-
- pápež 161.3. 177.33

- poradok verejný 186,55
- právo manželské 135,55, 100,77
- príklady 129,36
- rodčia 214,181-
- oloha 49, 196,4, 214,181-
- vladári 211,142
- Všednosť Božia**
- Kristus 263,12, 14,267,27, 29-, 317,85, 326,68, 77, 328,92-
- Všednosť Božia**
- Kristus 267,33-, 326,66
- Všednosť Božia**
- Kristus 267,36, 326,68, 72
- predzvedenie 323,3-, 6
- Veľká noc 103,2**
- Vykápenie 159,1, 160,3-, 226,30**
- dedičný hriech 254,6, 264,43
- Vyvolanie**
- pohľadanie svätostanú 104,4
- pokrýtie v cirkvi 98,3
- právomoc apoštolov 177,31
- právomoc biskupa 153,13
- právomoc kňazov 179,74
- švenckefekční 272,26, 341,34
- zneužitie biskupami 179,74-
- malé 169,IX
- nespravodlivé 177,35
- veľké 169,IX
- Vynávanie katechizmové 105,7**
- Vyrobenie Božie 290,47, 291,57, 269, XI, 310, 332,5, 8**
- Vyznanie**
- cirkvi 94,344
- hriechov 112, 107
- pozri aj Spoveď
- viery 81,189, 82,219, 97,985, 100,22, 126,7, 175,25
- Vzkriesenie tela z mŕtvych 39-, 46, XVII, 125, XVII, 169,5, 227,34, 264,46**
- Wicklief 124,11**
- Wickliefci 101,29**
- Wittenberg 310,12**
- Zadosťučinenie**
- mŕtvi 58,38
- moc kňazov KB 108,22
- očistenie 105,13-, 106,24, 145,90
- omša 52,10-, 20, 145,92
- pokánie 104,12, 169,21, 24
- skutky zákona 80,289, 84,344
- vierou z mŕtvi 45,IV, 108,60, 111,95, 300,57
- zákon 80,289, 91,297
- Zákon Boží**
- Duch sv. 77,105, 110,62
- evanjelium 69,5, 71,40, 73,70, 260,304, 110,76
- Kristus 71,47, 80,179-, 86,269, 89,278
- kŕka 77,122-
- podstata 306,17-
- pohania 306,22
- pokánie 164,III
- požiadavky 69,8, 115,143
- pred pádom 291,2
- rozum 70,27
- skutky 77,130, 78,136, 82,206
- slovo Božie 260,2-
- svedomie 71,38, 106,33-
- tradície 63,XXVI,8
- trbli spôsob užívania 261,307
- oloha a význam 70,22, 72,57, 75,89, 78,136, 80,167, 81,184, 87,260, 106,33, 159,1, 164,III,1
- zadosťučinenie 93,321
- Zastúpenie o Krista**
- dar Boží 96,062
- Izrael 99,14
- ospravednenie 72,50-, 80,180, 91,294, 96,366, 111,95
- prijatie vierou 71,43, 74,64, 78,149, 91,297, 96,346, 110,80, 119,20, 143,70, 271,9, 291,51, 309,34, 313,46
- skutky dobré 89,276, 285-, 121,10
- spasenie 258,9
- sviatosť 118,3, 119,16, 19, 188,18-, 69
- zákon Boží 72,57, 73,70, 78,110, 77, 122, 87,282-, 110,79, 304,5, 334,28
- Základnosť**
- bezienstvo 134,36
- Kristus 72,52, 69,16, 126,2,7, 149,34, 189,2, 4, 257, 257, 4, 260,5, 7, 282,5, 270,10, 280,3, 286,9, 271,5, 302,22, 305,9, 306,27, 315,71
- milosrdenstvo Božie 80,173
- množstvo 66,11,
- novokrstenci 271,5
- pokrýtie 69,20
- prvá vŕha 69,17
- skutky 72,60, 74,87, 93,321-, 106,17-, 109,65, 298,37, 300,27
- viera 70,25, 73,74, 74,84, 77,125, 84,227
- svätých 127,9, 128,14, -
- Zdránlivosť 54, 30**
- manželská 133,22, 193,55
- telezná 123,45
- Zenon 69,16**
- Zlo**
- pôvod 269,4
- príčina 269,4, 332,6-,
- sveta 234,63
- Zlomyslnosť**
- diabol 214,188
- Zmlavenie a Bohom**
- kŕka 80,238, 242
- obeť 158,19-, 23
- omša 169,7
- ospravednenie 79,163
- skutky dobré 49, 71,42, 82, 207-
- viera 76,106-, 112, 104,2, 107,37, 295,4
- zákon Boží 71,42, 79,157
- zásluhy Kristove 74,80, 89,214, 110,76, 80, 120,5, 129,28-, 139,24, 268,14, 298,25
- Znovazrodenie**
- dokonalosť 261,4-, 392,68, 296,22
- Duch sv. 95,349, 110,62, 267,15
- hriechosť 298,22
- Kristus 80,290, 79,162
- kŕst sv. 272,23, 287,15
- obnovenie 298,23
- odpustenie hriechov 70,31-
- ospravednenie 73,78, 358,8, 298,16
- pokánie 96,374
- slobodná vôľa 155,1, 256-, 5, 288,24-, 288,2-
- sviatosť 97,36
- švenckefekční 341,33
- ustanovenia ľudské 101,31
- viera 86,247, 253
- život nový 95,352, 361,4-
- 2 časti: mŕtvenie a oživenie 107,46
- Zmlavenie**

- boj svedomia 96, 350, 126,8
- dedičný hriech 168,2
- modlitba 191,16
- odpustenie hriechov 104,2
- ovocie hriechu 168,2
- súd Boží 60,177
- viera 78,142, 107,38, 128,8, 141,46
- vypočítavanie hriechov 178,45
- zákon Boží 164,7
- Zwingli Emilýrch 322,21, 329,38-43**
- Zwingliani 262,1, 530,2**
- Ženy**
- bezženstvo 150,41 pozri aj Celibat
- materstvo 184,32
- pohľadanie 134,25
- pokolenie slabšie 65,7
- Žiadostivosť**
- sila 125,5
- prírodná - manželstvo 216,213
- žltá - dedičný hriech 68,2, 236,102, 254,12, 281,11**
- krst 67,35
- manželstvo 134,35
- náklonnosť prirodzená 133,13, 16-
- podstata (trest s hriech) 68,47, 67,36
- pokánia 164
- telo 60,170, 296,89
- viera 78,144
- zákon Boží 116,142
- zmŕtvychvstanie 95,349
- Židia**
- cirkev kresťanská 100,19
- Kristus 314,60
- krt. sv. 343,54-
- mesianizmus 124,7
- modlárstvo 204,35
- obeť 82,208, 90,288, 139,21, 139, 27, 140,97
- obrady 121,10, 16, 122,23
- odpustenie hriechov 98,895
- súd Boží 336,58
- svedky 207,80,85
- viera - kresťania 229,68
- vojny sväte 81,191
- zákon Boží 70,21, 110,78
- Život**
- časný - cirkev 100,17-
- posvätenie 232,38
- prikázanie Bž, 211,133
- kresťanský - ustanovenie ľudské 59,9
- nový - krt sv. 192,14
- večný - dar Boží 46,IV, 2, 65,356, 190,8
- dokonalosť 228,58
- krt sv. 192,10
- milosť Božia 46,IV, 2, 140,32
- moc kňazov 57,8

OBSAH

Úvod literárno-historický	3
Augsburské vierovyznanie	5
Obrana Augsburského vierovyznania	10
Šmaľkaldské články a Pojednania	13
Lutherov Malý a Veľký katechizmus	16
Formula svornosti	19
Kniha svornosti	27
Prehovor	31
Tri hlavné symboly	37
Apoštolské vierovyznanie	39
Nicejské vierovyznanie	39
Atanážovo vierovyznanie	39
Augsburská konfesia	41
Predhovor	43
I. O Bohu	45
II. O dedičnom hriechu	45
III. O Synovi Božom	45
IV. O ospravedlnení	45
V. O kazateľskom úrade	45
VI. O novej poslušnosti	46
VII. O cirkvi	46
VIII. Čo je cirkev?	46
IX. O krste	46
X. O svätej večeri Pánovej	46
XI. O spovedi	46
XII. O pokaní	47
XIII. O užívaní sviatosti	47
XIV. O cirkevnej správe	47
XV. O cirkevných ustanoveniach	47
XVI. O občianskych veciach a svetskej správe	47
XVII. O príchode Krista na súd	48
XVIII. O slobodnej vôli	48
XIX. O príčine hriechu	48
XX. O viere a dobrých skutkoch	48
XXI. O vyzývaní svätých	49
Sporné články, v ktorých sa uvádzajú zneužitia	50
XXII. O sviatosti pod obojim	50
XXIII. O manželstve kňazov	50
XXIV. O omši	52
XXV. O spovedi	53
XXVI. O rozdiely v pokrinoch	53
XXVII. O kláštorných sľuboch	54
XXVIII. O biskupskej moci	57
Záverka	60
Apológia, čiže Obrana Augsburského vierovyznania	61
Predhovor	63
I. O Bohu	65
II. O prirodzenom hriechu	65
III. O Kristovi	68
IV. O ospravedlnení	68
Čo je ospravedľujúca viera?	71
Ze viera v Krista ospravedľuje	72
Ze odpustenie hriechov dosahujeme jedine vierou v Krista	73

O láske a o plnení zákona	77
Odpoveď na dôvody protivníkov	81
VII. a VIII. O cirkvi	98
IX. O krste	103
X. O svätej večeri Pánovej	103
XI. O spovedi	104
XII. O pokání	105
O spovedi a zadosťučnení	111
XIII. O počte a užívaní sviatosti	118
XIV. O cirkevnej vrchnosti	120
XV. O ľudských ustanoveniach v cirkvi	120
XVI. O svetskom stave	124
XVII. O Kristovom príchode na súd	125
XVIII. O slobodnej vôli	125
XIX. O pričine hriechu	126
XX. O dobrých skutkoch	126
XXI. O vyzývaní svätých	127
XXII. O večeri Pánovej pod obojím spôsobom	131
XXIII. O manželstve kňazov	132
XXIV. O omši	137
Čo je obet a aké sú druhy obete	138
O užívaní sviatosti a o obeti	143
O názvoch omše	144
O omši na mŕtvych	145
XXVII. O mníšskych sľuboch	146
XXVIII. O cirkevnej moci	152
Smalkaldské články	155
Predhovor	157
Prvá časťka. Hlavné články o Božej velebnosti	158
Druhá časťka. Články, ktoré hovoria o úrade a diele Ježiša Krista, čiže o našom vykúpení	158
I. Prvý a hlavný článok	158
II. O omši	159
O vyzývaní svätých	161
III. O základinách a kláštoroch	161
IV. O pápežstve	161
Tretia časťka	163
I. O hriechu	163
II. O zákone	163
III. O pokání	164
O falošnom pokání pápežencov	164
IV. O evanjeliu	167
V. O krste	167
O krste dieťok	167
VI. O sviatosti oltárnej	167
VII. O moci kľúčov	168
VIII. O spovedi	168
IX. O vyobcovaní	169
X. O vysvätení a povolaní	169
XI. O kňazskom manželstve	169
XII. O cirkvi	169
XIII. Ako býva človek ospravedlnený pred Bohom a o dobrých skutkoch	169
XIV. O kláštorných sľuboch	170
XV. O ľudských ustanoveniach	170
Záverka	170
Pojednanie o pápežovej moci a prvenstve	173

O pápežovej moci a prvenstve	176
Z dejín	175
O moci a právomoci biskupov	179
Zoznam podpisov	180
Malý katechizmus Dr. Martina Luthera	183
Predhovor	185
I. Desať Božích prikázani	187
II. Viera všeobecná kresťanská	189
III. Otčenáš	189
IV. Sviatosť svätého krstu	191
V. Ako treba jednoduchých ľudí naučiť svedeať sa?	192
VI. Oltárna sviatosť	193
I. Prídavok. Modlitby	194
II. Prídavok. Domáce tabule	194
Veľký katechizmus Dr. Martina Luthera	197
Predhovor	199
Krátky predhovor	200
Prvá časť	202
Prvé prikázanie	202
Druhé prikázanie	205
Tretie prikázanie	207
Štvrté prikázanie	209
Piate prikázanie	213
Šieste prikázanie	215
Siedme prikázanie	216
Osme prikázanie	218
Deviäte a desiate prikázanie	221
Záverka Desiatich Božích prikázani	222
Druhá časť. O viere	225
Prvý článok	225
Druhý článok	226
Tretí článok	227
Tretia časť. Otčenáš	230
Prvá prosba	232
Druhá prosba	233
Tretia prosba	233
Štvrtá prosba	234
Piatá prosba	235
Šiesta prosba	236
Siedma a posledná prosba	237
Štvrtá časť. O krste	239
O krste dletok	241
Piatá časť. O oltárnej sviatosti	244
Formula svornosti	249
Prvá časť. Súhrnný obsah	251
I. O dedičnom hriechu	253
II. O slobodnej vôli	255
III. O spravodlivosti viery pred Bohom	257
IV. O dobrých skutkoch	259
V. O zákone a evanjeliu	260
VI. O trefom spôsobe užívania zákona	261
VII. O svätej večeri Kristovej	262
VIII. O Kristovej osobe	265
IX. O Kristovom vstupe do pekla	267
X. O cirkevných obradoch	268
XI. O večnom Božom predzvedení a vyvolení	269

XII. O ostatných kacírstvach a sektách	271
Druhá časť. Dôkladné vysvetlenie	275
I. O dedičnom hriechu	280
II. O slobodnej vôli	286
III. O spravodlivosti viery pred Bohom	295
IV. O dobrých skutkoch	301
V. O zákone a evanjeliu	304
VI. O trefom užívaní Božieho zákona	307
VII. O svätej večeri	309
VIII. O Kristovej osobe	320
IX. O Kristovom zostúpení do pekla	328
X. O cirkevných obradoch	329
XI. O večnom Božom predurčení a vyvolení	331
XII. O ostatných bludároch a sektároch	339
Doslov k slovenskému prekladu týchto Symbolických kníh	342
Register biblických citátov	343
Register osobných, miestnych a vecných hesiel	350

SYMBOLICKÉ KNIHY

evanjelickej cirkvi augsburského vyznania

Z latinskej a nemeckej pôvodny preložil Oto Vizner.
Autorizovaný text Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v.
Preložené z originálu „Die Bekenntnisschriften der ewangelisch-lutherischen Kirche.
Herausgegeben im Gedenkjahr der Augsburgischen Konfession 1930. 2. verbesserte
Auflage Göttingen, Vandenhoeck Ruprecht 1955“.

Redakcia a registre: Daniel Veselý
Vydal Tranoscéus v Liptovskom Mikuláši, 1992.
Tlač: TeLeM, s. p., Liptovský Mikuláš.
Vydanie prvé. Náklad 3000 výtlačkov.

ISBN 80-7140-002-5

SYMBOLICKÉ KNÍHY

1. LC IV 30 - Parolená polovina
 Ap II 19 Ap XXIV 22 SD VII 16 VK # 22-4, 23
 Purpose of the Sac.: identify the Church # 20

offer remission of sin, establish unity of Ch.
 important SS, establish norms, point out characteristics
 HK VI 6 AC XIII 1-2

FC SD 248: 50
 VK V 31-2, 30 SA III 40 Knechtsteden
 2. Svätost, práva krevli křivtorí - Svätosť
 AC VII 1-2 Ap VI/VIII FC Ep VII 34
 SD VII 39

4. Dôležitost slova vnitrosmnia
 VK V 1, 18 VK V 29-30, 31-32

5. Spádne poučenie svätosti FC SD VII 85-87
 - celý text od povstania až po prijímanie

6. Pôvod, došlo k výjavu 4 for vnitrosmnia
 FC SD VII 43-5 Ep VII 21, 25

7. křivtor je logos - slovo. Slovo un. truba
 obrátky: 1) poslušnosť křivtorí SD VII 79-82
 FC Ep VIII 6, povstanie veriacich 121
 4) povstanie elementov

8. Pritomnosť křivtorho tela
 FC Ep VII 6-7 SD VII 14 AC X 1 Ap X 59, 62
 FC Ep VII 17 VI, 33 SA III, VI, 1
 VII, 52-3 SD VII, 37-38

SPÓSOB PŤITOMNOSTI...
 SA III VI 5 } proti křivtor.
 FC II VII 22 } SD VII 35 proti křivtorkej pom.